IHS

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
8
9 A
16

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

Digitized by Google

Digitized by Google

Colleg. Rom. Soc. Jesu catalog. Inscript. B. 5.

R. P. PETRI
COTONI

E Societate Ieſu

Regi Chriſtianiſſimo à Sacris

CONCIONES

Siue

MEDITATIONES

De præcipuis fidei Myſteriȷs,

Itemque

: QVATVOR HOMINIS NOVISSIMIS

c primùm latinè è Gallico editæ ſtudio Matthiæ Martinetz.

lunt meditationes de Vita, & Paſſione D. N. IESV CHRISTI, *Reginæ Galliarum iuſſu concinnatæ.*

EMANUELE IN ROMA OTECA

COLONIAE AGRIPPINAE

Excudebat Petrus à Brachel.

Anno M. DC. XVII.

Digitized by Google

Digitized by Google

BENIGNO LECTORI
Autor.

VIGINTI & ampliùs anni ſunt, amice Lector, ex quo aſſiduæ amicorum petitioni ſum refragatus, vrgentium videlicet me, vt, quas Dei beneficio aliuando publicè habui conciones, prælo committerem, publiciqúe iuris facerem. Sed, vt dixi, obſtiti, idqúe varias ob rationes, & quidem æquiſſimas. Prima, ea ipſa eſt, quã pari in occaſione quidam ætatis noſtræ vir magnus, apud amicorũ quempiã, opera eius nimiopere deprædicantẽ amicè reddebat:

Nõ is, *inquit*, ſum, quem fingit amor tibi plurimus, aut quem
Neſcio quis vulgi rumor & aura facit.

Secundò, numquã eâ fui ſententiâ, vt credam, in charta ad oculum & natiuè exprimi conceptus poſſe, quorum omnis decor & ſplendor ab actione & voce dicentis depẽdet. Tertiò, multa ſunt quæ dicta placeant, ſcripta verò diſpliceant. Quartò, elegans & concinnus ſtylus iudicio, vt optima elocutio, memoriæ aſcribẽda: quæ ſimul duo raró concurrunt, quòd illud à ſicco, hæc ab

humido prædominante proficiſcatur. Elocutio libera eſt, & quò lubuerit, fertur; ſcriptio econtrà coacta & limitibus certis continenda. Adhæc, in concionando, quem voci ſuæ Concionator dat, accentus, interdū figuræ locum occupat; qui dum variatur, benignè grateqúe tranſitiones influūt non animaduerſæ, quod ſcribendo fieri non ita commodè poteſt. Præterea ſimiliter-cadentia & conduplicationes, verborum accedēte emphaſi, gratæ auribus accidūt, quæ ſcriptæ nauſeam & ſtomachum mouent. Periodum vnò pronuntiatam ſpiritu Epitheta adiunctaqúe nō reddent obſcurā, quæ chartæ commiſſa aut obſcura, aut tædioſa fuerit. Deniq; non eo vulgò loquimur modo, quo ſcribimus; nec eo quo loquimur, ſcribimus. Hæc inquam obſtabant, quo minus calamū arriperem, hæc manum à ſcribendo deterrebant; donec precibus illorū cedens & coactus, qui mihi ſimul imperare poſſunt, eam inuenire & ſequi rationem conatus ſum, quæ & actionis defectum vocisqúe energiā ſuppleret, & conceptus reiqúe ſubſtantiam etiam diſtinctiùs puriuſque exprimeret: eum nimirū ordinem ſeruando, quē in ijs quas de vita & morte Redemptoris iam olim edidi Meditationes, tenueram, totam

in pun-

Puncta, Fructus & Colloquia concionem ſtinguendo. Puncta exordium ſimul & rrationem continent; Fructus confirmamem & amplificationem; Colloquium clusionem, quam Perorationem vulgò ncupant. Hinc porro & alius non connnendus fructus ſequitur, nempe, diffiimas quaſque materias hoc pacto intelctu faciles reddi, vtpote in ſectiones, mbra, paragraphos diſtinctas. Vt è Connibus aut Meditationibus de SS. Triate, Incarnatione, Euchariſtia, peccato, dulgentijs, alijſquè ad oculum videre teris, quas intelligere commodè non poſ, niſi ſæpius relectas & repetitas, & non mprehendere, verbis licet plurimis exſitas. In materijs autem magis obuijs, intellectu facilioribus ſum diductior: iori rerum varietate eas conueſtiendo, am ſcribendi rationem, ſi modò tibi plarit, in poſterum in alijs ſeruabo, idque uante & concedente eo, propter quem & ius vnius ad gloriam loquor, ſcribo, meor, viuere denique ac mori deſidero.

egi ſæculorum immortali, & inuiſibili, ſoli DEO honor & gloria.

APPROBATIO.

HAs Conciones Reuerendi Patris Petri Cotonis è Societate Ieſu de mandato admodum Reuerendi & Eximij Patris F. Coſmæ Morelles Apoſtolicæ ſedis inquiſitoris per tractũ Rhenanum, & annexas diœceſes, à me viſas lectaſq; cum adeo nihil contineant bonis moribus aut fidei Catholicæ repugnans, & cum Theologicis quandoque rationibus, etiam documentis plane validis aſtruant, dignas prælo ac luce cenſeo; quod teſtor hac 20. Auguſti 1617.

Fr. Rodolphus Clutius Ordinis Prædicator. Conuentus Colon. SS. Theologiæ Baccalaureus.

Index

Digitized by Google

INDEX CONCIONVM SIVE MEDITATIONVM DE præcipuis fidei myſterijs.

Concio ſiue Meditatio prima.

Sanctiſſimæ Trinitatis myſterio. fol. 1. *eius fructus.* 3

Meditatio II.

myſterio Incarnationis; quod eo ipſo momento, quo Angeli verbis Virgo aſſenſum dedit peractum. 13

Meditatio III.

mirabilibus ſanctiſſimi Sacramenti & ſacrificij Euchariſtici. 24

Meditatio IV.

excellentijs glorioſæ Matris Dei. 42

pirationes ad Matrem Dei in congratulationis & ſalutationis modum concinnatæ. 53

pirationes ad modū orationis & ſupplicationis. 56

Meditatio V.

Angelis in genere. 60

Meditatio VI.

Angelis Cuſtodibus ſingillatim. 79

Meditatio VII.

Interceſſione Sanctorum. 93

Meditatio VIII.

bonorum operum merito. 109

Meditatio IX.

bonorum operum præmio ijs à Deo dando. 121

Meditatio X.

beneficio æternæ prædeſtinationis. 130

uatuor puncta debitè examinata plenam materiæ huius maximè neceſſariæ intelligentiam dabunt.

Meditatio XI.

fine ob quem conditus Homo. 153

Concio-

Concio ſiue Meditatio XII.

Conſiderationes de degeneri innaturaliq́ peccati natura. 162

E quibus oſtenditur, per ipſum ſolum, creaturam ratione donatam fine ſuo vltimo priuari.

Meditatio XIII.

De Indulgentiarum beneficio. 178

Meditatio XIV.

De amore Dei. 196

Meditatio XV.

De Oratione, ſiue familiari Animæ cum Deo conuerſatione. 246

Exemplum Meditationis quando ſuper verba inſtituitur. Pater noſter qui es in cœlis. 304

Exemplum Meditationis per ſententias. Sanctificetur nomen tuum. 308

Exemplum meditationis per myſteria. 309

Meditatio XVI.

De morte. 314

Meditatio XVII.

De Iudicio particulari. 357

Meditatio XVIII.

De Purgatorio. 389

Meditatio XIX.

De Iudicio Vniuerſali. 424

Meditatio XX.

De Inferno eiusq́ pœnis. 493

Meditatio XXI.

De gloria cæleſti. 533

R. P.

Digitized by Google

R. P. PETRI
OTTONIS
è Societate Ieſu
CONCIO
Siue
MEDITATIO I.
)E SANCTISSIMAE TRINITA-
tis myſterio.

PVNCTVM I.

IN Deo vnica dumtaxat eſt eſſen-
tia, natura & ſubſtantia; emanatio-
nes duæ: quarum altera per intelle-
ctum, per voluntatem altera fit;
perſonæ tres, Pater, Filius, ac Spiri-
anctus; relationes quatuor, paternitas, filia-
ſpiratio tum actiua, tum paſſiua.

II.

atris, vtpote qui agens eſt perfectiſſimum,
itudo ſita in contemplatione eius obiecti, quo
um eſt aut eſſe poteſt excellentius; propriæ
am eſſentiæ. Verbum, quod eam illi repræ-
ıt, perfectè id facere non poſſet, niſi eam in ſe
ineret, & eſſet quidam alter ipſe. Patris erga
m; & Filij viciſſim erga Patrem amor in na-
identitate fundatus infinitam vnius cum al-
communicationem, per voluntatem, ſecun-
omnia, dicit & importat; itaq; cõmuni illo-
ſſentiæ nihil omnino addit, at exiſtit & ſub-
um relatione ad duas perſonas, à quibus, ve-
vno principio, procedit.

III.

Deus ipſum eſt eſſe, actus purus, & quidquid eſſe poteſt,& proinde vnus, ſolus & infinitus. Ex hac autem vnitate & infinitate ſequitur, illum ſimplicem eſſe,omnis compoſitionis expertem; è ſimplicitate,immutabilem;ex immutabilitate, æternum, quin ipſammet æternitatem. Sicuti, ex eo quòd eſſe ſit,& ipſa perfectio,ſequitur,ipſa excellentiæ attributa illi dari ſolita, non modò eminenter,verùm etiam formaliter, & iuxta totalem ſignificationis ſuæ latitudinem illi conuenire, quando ſcilicet nullam imperfectionem dicunt vel denotant;qualia ſunt bonitas,iuſtitia, ſanctitas,ſapientia, potentia, ac ſimilia.

IV.

Sicuti fieri nequit,quin ſe ſemper & inuariabiliter Pater cognoſcat, ita ſemper & inuariabiliter Verbum,per quod ſeipſe cognoſcit, generat. Atq; vt fieri non poteſt, quin Pater Verbum hoc amet (quod nempe virtutem eius generatiuam exhaurit, eò quòd omnem eius ſubſtantiam cum intellectu ſuo, quòd Verbi huius principiũ eſt, identificatam importet:) ita quoq; fieri non poteſt, quin idem Verbum, quod ob repræſentatiuam ſuam emanationem Filius dicitur, infinito quodam amore,Patrem, à quo procedit, & eſſe ſuum accipit,diligat. Et quoniam reciprocus hic Amor, nonniſi ipſa effuſio,& totalis inter vtrumq; communicatio eſt,per voluntatem cum eſſentia ipſorum identificatam,vti antè de intellectu diximus; hinc ſequitur,ipſum productiuam & Patris & Filij virtutem ſemper & per omnia elicere, terminare & importare. Adeò vt ſicut Deus in iis quæ

extra

xtra ſe agit planè liber eſt, & indiuiſim, & in cō-
muni tribus perſonis omnia attribuuntur; ita e-
ontrà beata quadam ratione, neceſſitetur in eo
uod intra ipſum eſt & terminatur, & emanatio-
es ipſæ conſtituant relationes ſuas realiter di-
inctas. Adhæc, quod perſonæ vnum quid cum
ſentia ſint, hinc fit nullum inter ipſas diſcrimen
ſe ad differentiam, etſi realiter vna ab altera di-
inguatur. Adeo vt Deus ſit Trinus, non Triplex:
ipſo enim dicimus, Vnus, duo, tres, ſed non Duo
tria; Alius & alius, ſed non Aliud & aliud; Tres
ubſiſtentiæ, & non Tres ſubſtantiæ.

Meditationis huius fructus

I.

SICVT fides in genere inter incredulitatem
& credulitatem, media eſt ſpes inter præſum-
ionem & deſperationem, iuſtitia inter violen-
m & indulgentiam, prudentia inter frau-
m & ſtultitiam, fortitudo inter temeritatem &
iditatem, temperantia inter luxum & ſtupidi-
em, liberalitas inter auaritiam & prodigalita-
, humilitas inter ſuperbiam & puſillanimita-
: ita quæ de Deo credenda nobis ſunt, duo quo-
vitioſa extrema habent, errorem ſcilicet Iu-
rum, & Gentium. Illi vnum ita ſibi Deum fin-
t, itaq; eſſentiâ ſingularem, vt & ſingularem
ad perſonas, conſtituant: hæ verò quamdam
rum comminiſcuntur farraginem, non eſſen-
modò, ſed & ſexu diſtinctorum, quaſi & cor-
ei forent, & materiâ conſtantes. Fides Chri-
a medium occupans, adorandam docet De-
vnum eſſentiâ, & perſonis trinum.

II.

Etſi potiſſimam eorum quæ diuinitatem concernunt partem nec penetrare, nec demonſtrare valeamus (Deus enim, ſi à nobis comprehendi poſſet, vt aiebat Epictetus, deſineret eſſe Deus; aut nos, ipſum ſi comprehenderemus, dij eſſemus:) ſingulari tamen prouidentiâ quædam reliquit nobis indicia & demonſtrationes, naturalem tamen diſcurſum non excedentes, quarum adminiculo, etiam grauiſſimo in errore verſantibus, oſtendi queat vnum eſſe Deum in eſſentia, & trinum in perſonis.

Porro ipſum eſſe cœli terræq; docet conſideratio; alioquin enim mundus, machina inquam illa artificioſiſſima, aut ſeipſo ſtetit & eſſe cœpit, aut ab alio, qui omnipotens ſit, eſt conditus. Primum dici nequit; pugnat ſiquidem dicere quid eſſe, & non eſſe: atqui mundus eſſet, ſi ſuiipſius eſſet cauſa efficiens, & non eſſet, ſi ſuiipſius eſſet effectus. Vt quid enim quis producat, ſit neceſſe eſt: vt producatur & fiat, non ſit oportet, quæ conſiſtere planè inter ſe nequeunt. Sequitur ergo, ſuum mundo architectum & exterius principium fuiſſe; quod ſanè non aliud quàm Deus ipſe, quem ſolum & vnum eſſe, hac quæ ſequitur demonſtratione diſcimus:

Deus nequit eſſe Deus, quin & ipſa ſit perfectio; at ſi multi ſint Dij, vnus ab altero differet, & proindè primi perfectione carebit ſecundus, & ſecundi primus, atque ita de ceteris: ergo vel horum nullus Deus eſt, (idque infinitæ aliorum perfectionis defectu) vel nonniſi vnus ſunt Deus.

Cete-

Ceterum Trinitatem aliquatenus Mercurius
[illegible]iſmegiſtus, Plato, & Ariſtoteles hoc quod ſe-
[illegible]itur argumento cognouêre: Non eſt Deus, niſi
ſa ſit bonitas, ac proinde totus diffuſiuus & ſui-
ſius communicatiuus, atqui communicare ſe po-
ſt non modò potentia ſua rebus ſibi externis,
rùm etiam per intellectum & voluntatem, ex-
ı ſe non egrediendo: ergo id ipſum feciſſe cre-
ndum, & ſe communicando quamdam perſona-
m, quæ in eſſentia identificatæ ſunt, productio-
m haberi.

Secundò, oportet omni Deum carere imperfe-
one, quales ſunt: otioſitas, deſidia, & nihil agen-
. Vnde ſequitur, ipſum nō modò actū purū eſſe,
l ſemper in actione verſari. Si verò omnis actio
ım ſortiatur denominationem, excellentiam,
ſpecificationem ab obiecto ad quod refertur;
i ſanè actionem ad obiectum omnium nobiliſ-
um referri, & omnium excellentiſſimum ter-
ıū producere oportet. Nullū porro eſt obiectū
: Dei eſſentia excellentius: perpetuò ergo ſui-
us contemplatione Deus occupatur, etſi ob eſ-
ıi ſimplicitatem, contemplans, contemplatio,
biectum contemplatum, intellectus, intelle-
, & res intellecta idem penitus ſint.

ıdhæc, quoniam hæc cognitio & perfectiſſi-
ẹſt, & continua, perpetua, æterna; neceſſe eſt
bum intellectuale, quod producit, & per quod
formatur, & in quo terminatur, à noſtris lon-
iuerſum eſſe, quæ accidentaria ſunt, & ſub-
ṭias nonniſi per accidentia ſua repræſentant;
ɔn modò ſubſtantiale ſit oportet, verùm etiam
liter & ſine exceptione vlla eam ipſam con-

tineat eſſentiam, quam inſinuare debet illi, à quo procedit: vt diſtinguatur quidem à ſuo principio, in quantum procedit; nulla tamen ratione ab eo differat, quòd eamdem cum ipſo eſſentiam, ſubſtantiam & naturam habeat; & tam dicta relatio, quàm hypoſtaſis quâ ſubſiſtit, nulla ratione à dicta eius eſſentia differant, imo nec diſtinguantur.

Rurſus, ſi omnis amicitia noſtra ſimilitudine & beneficijs naturaliter nitatur, ecquæ haberi cogitarique maior ſimilitudo poteſt, quàm ipſa identitas? ecquod eminentius beneficium ac donum, quàm eſſentialis diuinitatis communicatio? Certum eſt ergo, amorem hic tam magnum & perfectum reperiri, quàm ipſum eſt beneficium, & ipſa naturæ identitas: à Patre filium diligi, quem velut alterum ſe intuetur, & à Filio viciſſim Patrem, à quo procedit, & accipit quidquid habet, idque non amore limitato & finito, quali ſe inuicem diligere homines ſolent, ſed infinito, pro eſſentiæ illorum amplitudine.

Porro, ſi amare & bonum velle idem omnino ſint, ecquod afferre bonum filio Patris amor poteſt, cui iam omne ſuum eſſe per intellectum dedit? quod etiam addere Patri bonum Filius, à quo totum quod poſſidet, ſine vlla exceptione accepit? Ecquid igitur huic amori fiet qui nihil minus, quàm ipſa communicatio, & totalis eſſentiæ Patris in Filium, & Filij viciſſim in Patrem, per voluntatem effuſio? Ecquid huic dono, huic vinculo, nexui, amori, & mirabili huic erit communicationi, quæ nihil ſanè minus quàm

im Deus ipſe? an in nihilum euaneſcet? eritné
itilis ac fruſtra? nequaquam: ſed exiſtit, ſed
ſiſtit, imo pari ſemper cum Verbi generatio-
procedit paſſu, tertiam in diuinitate conſti-
ns perſonam, quæ duarum ſit nexus, & amor,
entialis duarum communicatio ab ipſis,
it à principio, procedens, & tertium quemdam
TERVM SE conſtituens. Atque hoc expri-
re voluit è veteribus quidam dicens: *Monas*
uit Monadem, & in ſe reflexa ſpirauit a-
rem.

Mercurius Triſmegiſt.

III.

E tertio puncto diſcam, quàm pura & ab omni
mmodo proprio aliena Dei mei ſit charitas. Li-
enim purus ſit actus, id eſt, quidquid eſſe po-
t, nihil vt eius magnitudini, felicitati, bea-
idini addi queat; noſtra tamen obſequia gra-
rataque habet, noſtris delectatur laudatio-
ius, actiones remuneratur, intentiones ap-
obat, nihil denique eius nomine dicimus, co-
amus, aut agimus, aut patimur, imo ne hau-
m frigidæ porrigimus, quin in librum vitæ
erat., ampliſſimâ mercede compenſandum;
iſi aliquod illi inde emolumentum accede-
. Firmiter hic igitur mecum proponam, vi-
n eius obſequio dedicare, illi ſeruire eò
òd mereatur, ſpiritumque illum mercena-
im ac ſtipendiarium exuere, & omnes ſi-
oſos amoris proprij flexus & reflexus ab exer-
ijs meis ſpiritualibus excludere.

Matth. 10.42.

IV.

Ab eodem principio diſco, quando Verbum humanam naturam aſſumpſit, in ſola humanitate aſſumpta exaltationem factam; cum Verbum in ſe & in eminentia ſua æterna omnes, quæ deinde in eius humanitate reluxerunt, perfectiones contineret.

V.

Puriſſima ſimplicitas eius docet, nullam in Deo vel eſſe, vel eſſentiæ, vel naturæ, vel ſuppoſiti, vel ſubſtantiæ, vel accidentium, vel totius, vel partium compoſitionem mixtionemue reperiri, & ipſum eſſe QVI EST, vti olim Moſi ait. *Exod. 3. 10.42.*

VI.

Immutabilitas eius clamat, quando condito homine operis ipſius bonitatem laudauit, poſt verò ipſum pœnituit quòd hominem condidiſſet; quando peccatorem abominatur, pœnitentem verò in gratiam admittit; quando legem condit, eam deinde aut abrogat, aut in aliam mutat; quidquid in hiſce ſimilibuſque mutationis eſt, extra ipſum eſſe: quòd in eminentia & ſimplicitate ſui eſſe, quidquid eſſentiæ & perfectionis in affectuum, habituum, & actionum noſtrarum formalitate, varietate & multitudine eſt, ipſe comprehendat. Et quemadmodum Salomone in ſolio conſidente, à ſiniſtra ad dextram, & à dextra ad ſiniſtram ita tranſiri poterat, ipſum vt loco moueri minimè opus eſſet: ita quoque, præſuppoſito Dei dextram eius amorem eſſe, & odium ſiniſtram; virtutis ſtudioſus, ſi in vitium deflectat à dextro ad ſiniſtrum latus; peccator verò, ſi virtutem ſectari incipiat, à ſiniſtro ad dextrum concedet. Omnis

porro

rro hæc mutatio in ſolo homine eſt, Deo ſtabili
nper & immutabili permanente.

VII.

Ex eius æternitate, quæ eſt punctum ſibi planè
ſens, diſco, quòd quemadmodum humana me-
ria nullum in præterita influxum habet, neq;
entia experientiáue in præſentia; ita nec præ-
entia in Deo in futura, adeo vt quando quid
edicit, non ipſum ſit ideo, quòd prædixit; ſed
edixit eò quòd ſit, vel futurum ſit; & de eo velut
præterito loquitur. Hinc cum appoſuerit mihi *Eccli. 15. 17.*
iem & aquam, vitam & mortem, bonum & ma-
n, tam mihi liberum eſt manum ad quod volue-
extendere, quàm ſi hoc ipſe neſciret. Et licet
od ſcit, contingat, non tamen contingit, vti di-
nus, quòd Deus norit, at quia eò ipſe inclino. Et
t, dum quid præteritum eſt, & liberè factum,
allibiliter loqui poſſumus, ac dicere, id non ne-
ſariò & coactè, ſed liberè & infallibiliter fa-
m eſſe: ita quoque à noſtro libero arbitrio de-
identia, quæ Deus ſcit & præuidet, infallibili-
quidem contingent, non verò neceſſariò: cum
ris namque agit liberè, cum contingentibus
identariè, cum neceſſarijs neceſſariè; res in eſſe
quod ijs dedit relinquens & conſeruans. Ope- *Rom. 11. 29.*
um eius ſine pœnitentia ſunt, hominesque ad
emum finem ſuum, quantum in ſe eſt, gratiâ
potenter ac fortiter, & prò eorum natura, ſua-
r conducit.

Colloquium.

nihilitatis meæ abyſſo humiliatus, & infra
nnes creaturas tuas proſtratus, te magne Deus

ſupreme & ſumme Monarcha, Pater, Fili, & Spiritus ſancte, adoro, non ſemel, ſed infinities, & toties quot intellectus aliquis angelicus in æternitatę tua cogitare momenta poſſet. Hanc ob cauſam, collectis omnibus animę meæ viribus, omnes omnino creaturas quæ vmquam fuêre, ſunt & erunt, aduoco auxiliatrices, & diuinæ maieſtati tuæ illarum eſſe ac meum, quin & omne eſſe poſſibile rerum quæ numquam erunt, ſed quas ipſe producere poſſes, in infinitæ potentiæ tuæ, quę nullam circumferentiam habet, extenſione comprehenſas offero. Quod quoniam angeli, & animæ beatæ, qui te facie ad faciem vident, ratione quadam excellenti & perfecta præſtant; denuo te in nihili mei centro immerſus, cum angelis, Archangelis, Principatibus, Poteſtatibus, Virtutibus, Dominationibus, Thronis, Cherubinis & Seraphinis, & præſertim cum ſeptem illis principibus intelligentijs quæ immenſæ magnitudinis & maieſtatis tuæ thronum circumſtant, adoro; cui & omnium ſpirituum malignorum, omniumque animarum damnatarum eſſe actioneſque ſupplex ſubijcio, tibi offerẽs quidquid in ipſis naturam redolet; loco verò eius quod ipſis proprium eſt, culpę, inquam, peccati & blaſphemiarum, totidem tibi gratias ago, totieſque te benedico. Quoniam verò nulla pura creatura cum ſanctiſſima matre tua comparari poteſt, te ſupplex oro, Verbum, qui ſuâ Patri eſſentiâ inſinuas, vt adorationes, vota & affectus illi meos, vnà cum eius precibus, in quantum adoptiua Patris filia, naturalis filij mater, & electa atq; legitima Spiritus ſancti ſponſa eſt, offerre & repræſentare digneris.

Et

ſi illa præ ceteris, & ſuper omnia te digna ſint,
id de animæ tuæ ſanctiſſimæ affectibus dicen-
m, iam inde à primo creationis eius articulo,
vltimum vſque, quo à corpore in arbore crucis
ulſa eſt, momentum quid de ijs etiam quos con-
uò in cœlis exercet? Cum tam diuinis igitur te-
:ijs adoro, inq; oceani huius profundo immer-
;coràm te me ſupplex proſterno. In hac me, Do-
ne, vnione & ſocietate ſuſcipe ac reſpice, & in-
nparabilis huius holocauſti flammâ expurga-
n admitte. Offero tibi illam ipſam beatitudinē,
ım ratione verbi in te contines. Memento, obſe-
),quas ex ipſo hauris delicias, & ipſum viciſſim
ē, idque Spiritus ſancti, qui veſtrum duorum
ıtuus eſt Amor, operâ. Tibi teipſum repræſento,
eſſentiæ tuæ vnitati, perſonarum veſtrarum
initatem, & perſonarum trinitati eſſentiæ tuæ
itatem offero.

Beatum me, imò beatiſſimum dixero, quòd te-
o Domine beatus ſis, nihil aliunde mutuando,
)d omnia à te dependeant, ipſe à nullo; &, quā-
filius tuus eſſe ſuum à te, ô Pater amantiſſime,
ipiat, hoc tamen ſine vlla ſit inferioritate, po-
ioritate, aut dependentia. Et quamuis Amor
s ab vtroq; veſtrum, velut ab vna ſolaque vo-
tate, eodemque principio, & inſeparabili ori-
e procedat, id non eo fiat modo, quo opus ab
tore, pars à toto, forma à materia, accidens à
ſtantia, denique vt effectus à cauſa deriuatur;
quo riuus à fonte, qui quantum & quatenus hic
ndit, fluit, & eamdem aquam eundemque li-
rem deuehit: in omnibus & per omnia vtriq;
rum coæternus, coëſſentialis & conſubſtan-
s. Quan-

Quantum porro tibi debeo, quod ipſe velut benigniſſimus optimuſque vnius ſolùm non minorem quàm omnium ſimul curam geras; & vt omnipotens, omnes ita gubernes, ac ſi vnus dumtaxat gubernandus foret. Hem? quantis tibi ſum nominibus obſtrictus, quòd adeò abſolutè perfectus ſis, nullam vt gloriæ diminutionem tibi damnatorum maledictiones, nec augmentum vllum omnes prædeſtinatorum laudes afferre queant? Quin & tibi cumprimis congaudeo, Deus meus, quòd ambo, velint nolint, honori tuo, illi velut iuſtitiæ, hi velut miſericordiæ tuæ clientes, obſecuturi ſint.

Quoniam verò cœlum terramque imples, & in omniũ creaturarũ eſſentia præſens ades, te in ſingulis adoro, & ſingulas in te agnoſco. Revereor ſiquidem te in eſſe elemẽtorum, in corporum compoſitione, in forma vegetatiua herbarum, in ſenſitiua animalium, in rationabili hominum, in ſimplici deniq; Angelorum intelligentia. Si quid deinceps amem & complectar, in te id & propter te fieri velim, itaque intelligo. Præter te enim, & extra te nihil penitus cupio, ſi tu & ego dumtaxat in mundo ageremus, aliudné amare præter te poſſem? aliudné cogitarem, aliiné placere rei conarer? Cùm igitur adeò in me benignus, bonuſq; extiteris, adeoque liberalis, vt merum in vſum & obſequium tot tantaq; alia creaueris, ideóne minùs te diligam, ideóne minori inferiorique cultu proſequar? Obſta Deus meus, & numquam hoc permiſeris.

Tu ſolus es, & tecum ſolùm mihi agendum; vbi tibi placuero, omnibus placuero & ſatis fecero.

Nullum

llum alium dominum, neu plures Deos, quos
ā, agnoſco; in quo ſi deliquero, nulla eſt in or-
manus, nulla potentia, quæ me de tua poſſit ma-
eruere. Adeò vt vel viuentibus vel morienti-
nobis tibi reddenda ſit ratio, tecum agendum,
d te res noſtræ referendæ. Ita eſto in æternum,
; ſolus in ſempiterna ſæculorum immortalita-
s, viuas & regnes, Amen.

MEDITATIO II.

: *MYSTERIO INCARNATIONIS; uod eo ipſo momento, quo Angeli verbis Virgo aſſenſum dedit peractum.*

PVNCTVM I.

MOX vt intemerata Virgo in Angeli verba aſſenſit, Spiritus ſanctus è puriſſima eius ſubſtantia produxit & formauit corpus, quod numquam embryo & informe fuit, ſed
m perfectiſſimum; non exſpectatis quadra-
a illis diebus, qui ad maſculi in vtero forma-
em, & ſucceſſiuam trium vitarum naturaliū,
tatiuæ ſcilicet, ſenſitiuæ, & rationalis produ-
nem ex naturæ ordine requiruntur.

II.

odem quoque inſtanti animam rationalem
uit Deus, quam corpori illi mox vniuit, duoq;
unctim filio ſuo vnigenito applicuit. Tres er-
bſtantiæ maximè inter ſe differentes, diuina
et, Verbi ſpiritualis animę, & materialis cor-
poris,

pientiæ Patris repletus fuit, nec quidem eorum
ırte aliqua, ſed integris; adeò vt ab eo tum tem-
›re plenam rerum creatarum, præteritarum, prę-
ntium ac futurarum omnium notitiam habue-
;nec nõn magna ex parte earum quæ eſſe poſ-
nt, numquam tamen futuræ ſunt.

Quartò, data illi miracula patrandi poteſtas,
q; non aliter limitata, quàm ſola ſimplicis vo-
ntatis applicatione, vt abſolutum in omnem
turam haberet imperium, & conſequenter de
gibus eius diſponendi ac diſpenſandi poteſtatẽ.

Quintò, imperium hoc ſe ad animas exten-
t, vt de ijs prout viſum fuerit, diſponere, grati-
n ijs concedere, peccata ignoſcere, corda corri-
re & immutare, ad hunc effectum Sacramenta
ſtituere, ſacrificia conſtituere, Eccleſiam funda-
, taleſque illi Paſtores, leges & mandata impo-
re poſſit, prout illi expedire iudicaret.

Sextò, promiſit illi Pater perpetuum Eccle-
huius non modò militantis in terra, ſed etiam
umphantis in cœlo principatum, vtpote qui fi-
rum Dei ſit primogenitus, prædeſtinatorum
mus, Pater ſæculi, verus Chriſtus, vnctus præ
ıſortibus ſuis, & cui *ſpiritum ſine menſura*, vti *Ioan. 3.*
ecurſor eius ait, *Pater dedit.* Nec in ipſum
ùm hæc collata, ſed & in alios, quatenus
cui voluerit, eadem diſtribuendi poteſtas
a.

Denique decretum, vt per ipſum paradiſi obſe-
i ianua reſeraretur, eiuſq; anima prima foret,
e Dei videret eſſentiam, viuorum ac mortuo-
ı denique, id eſt, omnis creaturæ, quin & An-
›rum, iudex eſſet.

IV. Do-

IV.

Domini huius corpus à primo formationis inſtanti impaſſibile & immortale duas ob rationes fuit; primò, quòd ab Adami maſſæ communi generationis ordine non deſcenderet (nam nonniſi peccatum, quod illi perſonale, nobis autem originale, mortem in mundum inuexit.) Secundò, quòd anima eius, cum beata eſſet, & proinde glorioſa, quatuor illas qualitates, quas modò in cœlo habet, claritatē ſcilicet, impaſſibilitatem, ſubtilitatem, & agilitatem, corpori ſuo communicare debebat. Dominus tamen, quæ eius benignitas, nouum hoc miraculum noſtri compendio, ſui verò diſpendio, facere hic voluit, ac iure ſuo cedere, quò ſua humanitas pro peccatis noſtris, hoſtię ac victimæ inſtar, pati & occumbere poſſet.

Rom. 6.

FRVCTVS I.

HINC primò diſco, quòd quemadmodum in ſanctiſſimæ Trinitatis myſterio tres adorantur perſonæ in vna ſubſtantia, in ipſo Incarnationis è contra tres credantur ſubſtantię, in vna perſona. In myſterio Trinitatis dicimus Tres & non tria, vnum & non vnus, alia & alia perſona, non aliud & aliud; item, perſonas à ſe inuicem diſtingui, non autem differre: At in Incarnationis dicendum eſt Tria, & non Tres, Vnus, & non vnum. In illo tres ſunt perſonæ realiter à ſe inuicem diſtinctæ, nulla tamen ratione differentes: in hoc tres ſubſtantiæ totaliter à ſe mutuo differentes, Verbum, anima & corpus, nequaquam ſubſiſtentiâ diſtinctæ. Ibi, Alia & alia perſona, non Aliud & aliud, hic Aliud & aliud, non Alia & alia perſona:

na:ibi denique vna ſola ſubſtantia & tres hypo-
.ſes,hic vnica hypoſtaſis & tres ſubſtantiæ.

II.

ſecundò,contra Eutychianos diſco,nullam fuiſ-
inter tres haſce ſubſtantias mixtionem,nullam,
ntra Neſtorianos, hypoſtaſeon combinatio-
m,cùm duæ naturæ,diuina & humana, duo in-
lectus,& duæ voluntates, nonniſi vnum conſti-
erent Ieſum Chriſtum, quemadmodum omnes
arne & anima rationali conſtamus.

III.

Tertiò obſeruo, quemadmodum tota Incarna-
nis actio (in quantum opus externum) indiui-
i tribus ſanctiſſimæ Trinitatis perſonis com-
nis fuit; & hoc ipſum opus rurſus (in quantum
io terminata ad ſecundam perſonam) verbo
oprium; ita minimè dicendum naturam diui-
n humanam ſibi perſonam coniunxiſſe; ſed à
ina perſona humanam naturam aſſumptam: vt
Dei eſſet filius, hominis fieret. Vnde proma-
ıit illa quam vulgo dicimus, idiomatum com-
nicatio, quâ ſæpè vnius naturarum proprieta-
vniuerſæ perſonę attribuuntur, ſicut dum De-
dicimus eſſe natum,in crucem actum, & mor-
ı ſubijſſe,aliaq; ſimilia,quibus vnius naturæ at-
uta in aliam, idque propter vnionem, quæ
poteſt eſſe arctior, quàm per hypoſtaſeos vni-
m, transferimus & adaptamus.

IV.

Quartò,potero poſthac rationem reddere, cur
ones & paſſiones Redemptoris mei infiniti
int meriti,etſi vel ſolus Incarnationis eius a-
exſtitiſſet,eò quòd hypoſtaſis, quæ conſtituit
oſitum, & ad quam actiones illæ ac paſſiones

referuntur, realiter vnum quid cum diuina natura ſit, vti iam antè in meditatione de SS. Trinitate videmus.

V.

Si quando interrogabor, quotnā ſint in huius adeò amabilis œconomię myſterio vniones; reſpōdebo tres eſſe, hypoſtaticam ſcilicet, naturæ diuinæ cum humana in ſubſiſtentia verbi; beatificatā, animæ Ieſu Chriſti cum diuina eſſentia; deniq; ſupremæ gratiæ, quæ voluntatem humanā inſeparabiliter diuinæ coniungebat & vniebat. Dicā itē, quadruplicem illum habuiſſe ſcientiam, primò diuinam, quę illi cum Patre & ſancto ſpiritu communis: ſecundò beatificam, quæ animæ eius gloriam comitabatur, quæq; ab eſſentiali verbi viſione procedit: tertiò infuſam, quæ illi, velut Prophetarum principi, & vtriuſq; naturæ capiti, in plenitudine collata fuit: quartò acquiſitam, quæ in ipſo ſingulis momentis, tum per experientiam, tum per nobiles & perfectas intellectus functiones creſcebat.

VI.

In hoc myſterio diuina imprimis elucet omnipotentia, quòd quæcumque ad virum aut fœminā producendam excogitari concipiue rationes poſſint, in ipſo finaliter completæ habeantur. Vel enim in mundum naſcimur per patris matriſque commixtionem, vel etiam abſque illa, vel è viro progignimur ſine fœminæ adminiculo, vel è fœmina non cooperante viro. Primo modo naſcimur omni quotquot ſumus, Adam ſecundo factus eſt, Eua tertio, Chriſtus Ieſus, è Virgine natus, quarto in mundum venit.

VII. Dei

VII.

Dei filius cum perfecti hominis ſibi corpus eſ-
rmare poſſet,queadmodũ Adami corpus condi-
t;vel ſi matrẽ habere voluit,cũ vna coſtarũ eius
id ſufficere potuiſſet,vt in Euę formatione cõ-
git ; tamen in ſanctiſſimæ huius Virginis vtero
ncipi,& infantile ſibi corpus efformare maluit;
imò vt ipſa verè ita foret mater, quod in alia il-
ratione minimè factum eſſet, (vti nec Adam
æ eſt pater.) Secundò , vt vtrumque ſexum
dignitatem , quæ altior nulla concipi poteſt,
tolleret,virum ſcilicet ad infinitã filij Dei natu-
lis excellentiam,fœminam verò , vt mater Dei
et, euehendo. Tertiò, cùm perditio & exi-
um noſtrum à viro ſimul & muliere cœperint,
r itẽ erat redemptionẽ à viro ſimul ac muliere
cipere;ab illo,velut cauſa,ab hac, velut occaſio-
:ab illo,velut ſupremo mediatore;ab hac,vt co-
iutrice. Quartò , vt eſſent ad quos in noſtris
ceſſitatibus, velut ad Patrem & matrem , con-
geremus.Quintò,vt hoc pacto ceteris ſe fratri-
s aſſimularet, ipſoſque ita ad vehementius ar-
ntiuſque ſe amandum inuitaret. Sextò , vt nos
: ratione humilitatem doceret , videntes infi-
am Dei maieſtatem paruulum fieri, & eum qui
: cœlo nec terrâ comprehenditur, Virginis ſi-
ac viſceribus coarctari.Septimò, vt admirabili
ientiæ & mortificationis edito exemplo mun-
m ingrederetur , dum obſcuro & anguſto nouẽ
ſiũ carcere, ceterorum infantium modo, ſe co-
tat,ita incluſus& inuolut',vt nec de loco in lo-
:õcedere,imo nec pedẽ, manũué mouere poſſet,
videre,audire,nec ſentire,etſi haberet ipſe, quo
intes alij carẽt,ad ſentiẽdũ,gemẽdũ,& dolẽdũ,

perfectum rationis vſum, anguſtias & carceris huius tenebras libentiſſimè perferens, vt æterno nos carcere eriperet, ſimulque licentioſæ eius petulantiæ dùm per paradiſum obambulando, vetitam arborem & reſpexit, & de fructu eius guſtauit, viroque comedendum obtulit fructum, in quâ, nobis omnibus mortalem, ſatisfaceret. Octauò, vt ſenſuum noſtrorum leuitates euagationeſq; lueret, noſque ſuo exemplo ad illorum mortificationem vitæque licentioris & commodioris refrænationem, in ijs præſertim quæ ad corpus lautè delicateq; habendum tendunt, exſtimularet.

VIII.

Quis comprehendat, quomodo duo affectus ex diametro ſibi contrarij in vna conuenerint anima, ſummum ſcilicet viſionis Dei gaudium; & extrema de viſis peccatis noſtris triſtitia. A primo namque creationis ſuæ inſtanti hominum vidit peccata, & enormes, quibus Deum afficerent, iniurias, qua princeps tenebrarum potentia mundo imperaret, ac quantâ animæ copiâ ad inferos præcipites ruerent, ſimul & magnum reprobatorum numerum, quæ duo illum incredibiliter afficiebant, Patris ſcilicet offenſa, & fratrum exitium. Quanta porro conſtantia, quamq; ardenti charitate ſe obtulit, vt duobus hiſce malis mederetur?

IX.

Si qua nos afflictio, morbus aut ærumna premit, Deum oramus, vt miraculo nos aliquo inde eripiat: nec videmus miracula illum patraſſe; quò poſſet pro nobis ipſe pati & ſuſtinere: cùm enim corpus eius iure meritóq;, & ob animæ gloriam immortale & impaſſibile foret, ſtatutum in gloria corpori ſuo connaturali ordinem violauit, & miraculo

aculo ſe reddidit paſſibilem, mori vt po-
et, moriendoque ſuum nobis amorem te-
taretur. quod ſanè miraculum longè maius, quàm
mpedire flammas ne adurant, rubri maris fluctus
ſtere, ſolem immobilem reddere, aut efficere, vt
llo per horizontem ſolito ſplendore micante,
ulla lux mundo illuceſcat. Cuius verò in gra-
iam hæc mirabilia patrantur? in creaturarum ſci-
icet illum aſſiduè offendentium.

COLLOQVIVM.

QVem mihi præſtitiſti, honor, filij tui me fra-
trem conſtituendo; & quam tecum per il-
um contraxi conſanguinitas, Pater, à quo pater-
iitas omnis in cœlo & in terra procedit, animos
nihi & fiduciam addunt, ad cogitationes meas
aſtollendas, & ad vſque te vocem meam eue-
endam, qua te primùm adorem, & ex omnibus
ribus meis gratias agam; deinde tibi quatuor il-
s ſpiritus offeram eminentias, & ſingulares vir-
itum actus, quos ſanctiſſima fratris mei, & filij
i, Ieſu Chriſti, anima in productionis ſuę inſtan-
exercuit; ardentiſſimi inquam amoris erga te,
atiſſimæ beneficiorum tuorum agnitiones, pro-
ndiſſimę coram oculis tuis humiliationis, & in-
gerrimæ ſuiipſius oblationis; optans confeſtim
caſionem dari, quò reipſa & effectu eam tibi o-
enderet: vti oſtendit in primis voluntarius ille
rcer, & actualis crucis ſuæ repræſentatio, quam
dentiſſimè complexus eſt, iam inde efficaci vo-
ntate paſſionis ſuæ calicem bibens, & mentis
æuentione in futurorum dolorum ſuorum gur-
tem ac baptiſmum ſeſe immergens. Quàm dul-
a benedicta illa anima tum colloquia miſce-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

bat; modò tecum, qui cariſſimus & colendiſſimus eius es Pater, qui eam ſelegeras; modò tecum ô Verbum, quod eam tibi coniunxeras, & quodammodo maritaras; modò tecum beatiſſime ſpiritus, qui hæc mirabilia in ſanctiſſimæ Virginis ſinu operatus erat.

Ecquod item tuum, ſanctiſſima Trinitas, fuit gaudium, quòd promiſſa tua completa cerneres, quòd diffuſiuæ communicationi tuæ ſatisfeciſſes, quòd denique tam euidens potentiæ tuæ, charitatis, ſapientiæ, & bonitatis argumentum ac ſpecimen dediſſes. Si verò, Pater, filium hunc maiori amore proſequeris, quàm omnes ſimul Angelos, homines & creaturas, ecquod tum, & poſtea tuum fuit gaudium, quod habuiſti, & habebis in ſempiternum, eius faciem contemplando? Quæ & quanta item tua voluptás fuit, ô Verbum æternum, cùm te hominum cauſa hominem factum vidiſti? quanto, quamq; intimo affectu ſanctam humanitatem tuam proſecutus es, illam ſuſcipiendo cum numquam eius deponendæ propoſito. Dixit olim Ruth Boozo: *Expande pallium tuum ſuper me, quia propinquus es*; cùm, ô Verbum diuinum, vere Booz ac robur Patris, tam arcto propinquitatis cum hominibus vinculo coniunctus ſis, diuinæ protectionis tuæ pallium ſuper me expande, me tibi in fide & charitate deſpõſa, pacis oſculum ab ore tuo mihi impertire, & omnipotentiæ tuæ dextrâ ita me circumſtringe, nulla vt res creata à dilectionis tuæ ſinu me queat auellere.

Ruth 3. 9.

Non minor porro tua fuit lætitia, beatiſſime ſpiritus, cum in operis huius complemento maximum amoris argumentum demonſtraſſes, quo dari maior ſanè non poterat; vt taceam quòd re-

pere-

ereris hic florem virgæ de radice Ieſſe, ſuper *Iſai.11.*
quam, ſecundùm prophetias tuas, requieſcere, &
quàm iucundiſſimè deliciari debebas? Quantum i-
em ſanctiſſimæ humanitatis fuit gaudium, vbi ſe
x abyſſo nihilitatis, ad ſupremum eſſe diuini fa-
tigium aſcendiſſe vidit, adeò vt cum ſponſa dice-
re poſſet: Inueni quodcumq; optabat anima mea,
tenebo, & numquam dimittam.

At quæ tuæ extaſes & raptus, ſanctiſſima Virgo,
ipſo Incarnationis inſtanti fuêre, cum per extra
ordinarium lumen illud quod tibi tum collatum
fuit, quæ in viſceribus tuis completa erant mira-
bilia perfectè agnouiſti: quando in te & ex te
Deum factum hominem vidiſti, te verò talis filij
& filiam & matrem eſſe cognouiſti? Quæ gratia-
rum actiones, quæ præconia, & iubili corde tuo
tum proruperunt? quot quantaque illo momento
bona recepiſti? Vt enim ſol hic viſibilis, mox vt
conditus, ſplendore & lumine mundum vni-
uerſum compleuit, eodem illi momento radios,
calorem, & influxus ſuos communicando; ita
ſol ille, quo mater incomparabilis amicta e-
ras, eo quo in compendioſo viſcerum tuorum
virginalium mundo productus & formatus eſt
inſtanti, inſolito nouoque te ſpendore, cœleſti
feruore, & diuinis influxibus compleuit. Sine
Virgo, cui nemo par vnquam, me tecum exultare
& collætari, quod ipſa Dei humanitatem indu-
ti mater facta, ad ſupremam hanc ſis dignita-
tem euecta quæ mater eius fieres, cuius ipſa ca-
riſſima eras filia, & ipſe Pater tuus. Quo-
niam verò eadem ratione & mater & aduoca-
ta hominum facta es, nos obſecro, iucundi

huius luminis fac participes,quò te cognoſcamus, amemus & colamus, non ſecus atque illum quem Deus Pater nobis in fratrem dedit; ac ne deinceps à vera illa nobilitate, quæ nos tanti regis, tantæq; reginæ conſanguineos ac propinquos conſtituit, degeneremur.

Quoniam verò beneficia hæc immenſa incomparabiliter omnem Angelorum & hominum capacitatem excedunt,quid nobis aliud Pater amantiſſimè faciendum incumbit, quàm ex totis mentis viribus tibi gratias agere, quòd Patrem & matrem è natura noſtra nobis dederis,quorum adminiculo certò tuam nobis gratiam procurare & acquirere liceat.Similiter quoque tibi,Verbum,ex animo gratias agimus, quod matrem tibi ſelegeris & inueneris,quæ cùm tua facta eſt,noſtra quoque eſſe cœpit,quò per eam facilior nobis ad miſericordiæ tuæ thronum aditus pateat. Denique & ex toto mentis affectu tibi gratias beatiſſime Spiritus agimus,quòd nobis in ſororem, matrem & aduocatam dederis illam,quæ tua cariſſima eſt ſponſa.Gloriam tibi proinde, amorem,benedictionem & obſequium reddant creaturæ omnes per infinita ſæcula ſæculorum.Amen.

MEDITATIO III.

DE MIRABILIBVS SANCTISSIMI Sacramenti & Sacrificij Eucharistici.

PVNCTVM I.

CHRISTVS Dominus cum nondum plenè ac perfectè ardentiſſimę & inauditæ dilectioni ſuæ ſatisfeciſſet, naturæ humanæ per incomparabile Incar-

ncarnationis beneficium ſe dando; inſuper ineffabili amore actus, cuique noſtrum ſingillatim ſe are, ad nos venire, in nos ingredi, & humanitatis ıæ, quàm à nobis mutuatus eſt, nobiſq; coniunxit, dminiculo intimas diuinitatis ſuæ gratias nobis ommunicare voluit, certo cum pignore reſuſcitnda aliquando corpora noſtra, quòd digna olim ıerint, quę ipſius corpus realiter acciperent, & il- quodammodo incorporarentur.

II.

Eamdem ob cauſam, cùm ſatis illi non eſſet ſeel ſe Deo Patri in victimam cruentam, ſecunım ordinem Aaronicum, in crucis ara, ad delicta ſtra luenda, obtuliſſe, idem voluit ſacrificium, cundùm ordinem Melchiſedec, incruenta quaım ratione, in hoc Sacramento continuare; vt ita opitiatoriam hoſtiam, & verum amoris holouſtum ſemper apud nos haberemus. Quoniam rò impoſſibile nobis fuiſſet, aut ipſum accipe-, aut offerre, ſi in propria ſe figura nobis exhiiſſet; induſtria eum charitas impulit, vt ſub ob- ac communi panis & vini velo ſigniſque nobis ommunicaret, quò omnem quem ab illo non ato manducando immolandoque concipere ſemus, horrorem apprehenſionemque exueres; tum etiam vt maioris meriti fides noſtra fo-, & clara & intuitiua diuinæ eius eſſentiæ vi-, aliquando tandem obſcuræ, velatæ, & ænigaticæ Sacramenti reſpondeat.

III.

Vt porro duas haſce veritates diuina nobis faıtia perſuaderet, voluit Euangeliſtas ſingulos, quatuor decretorum eius commẽtatores ſunt, m clariſſimis, certiſſimis, & omni exceptione

maioribus verbis, eas nobis conſignare, quod vix in vllo fidei articulo tam expreſsè & vniformiter factum animaduertas. S. Ioannes eius rei promiſſionem cap. VI. prodit, apud quem Saluator hæc
Ioan. 6. inter alia habet: *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Verba apertiſſima & meridie clariora, quæ ad omnem controuerſiam tollendam eluendamque ſufficiant. Promiſſionis porro huius adimpletionem habent Matthæus, Marcus & Lucas de Sacramenti & ſacrificij huius
1. Cor. 11. inſtitutione agentes; item Paulus Corinthijs
v. 23. 24. ſcribens: *Ego accepi à Domino, quod & tradi-*
25. 26. 27 *di vobis: quoniam Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite & manducate, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, poſtquam cœnauit dicens: Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine. Hoc facite quotieſcumque bibetis in meam commemorationem. Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc & calicem bibitis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* Per verba: *Hoc eſt corpus meum:* Sacramentum inſtituit; dicens verò: *Hoc facite:* ſacrificium conſtituit. Eius enim præcepto obtemperare minimè poſſemus, niſi faciendi eius quod ipſe fecit, poteſtatem contuliſſet. Ipſe verò quid aliud fecit, quàm corpus ſuum pro peccatorum remiſſione offerre, non modò in crucis arbore, ſed & eo ipſo tempore, quo verbis de præſenti ait: *Quod pro vobis traditur;* &: *qui effunditur in remiſſionem peccatorum.* & alibi: *quod frangitur pro vobis:* quæ fractio non alibi, quàm ſub ſpecie Sacramenti reperitur.

Cete-

Ceterùm ſacrificij huius & recipiendi & offe-
rendi ratio eſt, paſſionis eius meminiſſe, & recor-
dari, illud idem eſſe corpus, quod pro nobis tra-
ditum eſt, & ſanguinem eumdem qui noſtri cauſa
effuſus: deinde *mortem eius annuntiare, donec ve-* Dā. 11.31.
niat, vt loquitur Apoſtolus, oſtendens, ſacramen- & 12.v.11.
tum & ſacrificium hoc ad finem vſque ſæculi in
Eccleſia Dei adminiſtranda, iuxta Danielis vatici-
nium, *iuge* illud & continuum appellantis; qui &
tribus & medio annis ante generale mundi exci-
dium, illud deſiturum ait. *Atq;* hoc denotant ver-
ba, *tempus tempora & dimidium temporis,* quæ di- C.7.25.
lectus Domino diſcipulus in Apocalypſi exponit, Apoc.11.
& ad quadraginta duos menſes reducit. 12.c.12.6.

FRVCTVS I.

SApientia æterna *ædificauit ſibi domum,* ait ſa- Prou.9.1.
piens, *& excidit ſeptem columnas propoſuit mē-
ſam, & miſcuit vinum.* Domus hæc Eccleſia eſt: co-
lumnæ ſeptem, totidem Sacramenta: menſa poſi-
ta, ipſum altare: vinum miſtum, calix ſacer, in quo
Dominus *frumentum communicat electorum, & vi-* Zach.9.
num generans Virgines. de quibus haud dubiè locu- 17.
tus Iſaac primogenito ſuo dicens: *Frumento &* Gen.27.
vino ſtabiliui eum, & tibi poſthac, Fili mi, vltra quid 37.
faciam.

II.

Serui Iob erga herum ita afficiebantur, vt dice- Iob 31.31.
rent: *Quis det de carnibus eius vt ſaturemur?*
Totum hoc in nobis toties completur, quoties fa-
ne quadam ſpirituali Ieſu Chriſti corpus recipi-
mus. Hoc eſt ſacrificium carneum pane circum-
datum, quod Rabbini ex Deuteronomij capite
XVI. Meſſiæ tempore futurum confitentur.

Hoſtiâ

Mal. 1. 11. Hoſtia & *oblatio munda* eſt, quam Malachias in omni loco offerendam etiam inter gentes prædixit. Iſai. 25. 6. *Conuiuium* eſt, quod Iſaias præuidit, *pinguium & medullatorum*, rerum ſcilicet ſucculentorum, *& vindemiæ defæcatæ*. Denique verum eſt manna, & verus agnus Paſchalis.

III.

Creatio, Incarnatio, & transſubſtantiatio, tria ſunt opera primaria, quorum alterum altero pro terminorum conſideratione excellentius & dignius. Si enim ad terminum, à quo incipit actio, reſpectus habeatur, in eo præcellit creatio, quod è nihilo nihil creetur. Quoniam verò diſtantia inter nihilum & eſſe, negatiuè infinita eſt; ſequitur cauſam efficientem infinitæ eſſe potentiæ debere ad formam quamdam è nihilo eliciendam. Si verò ad terminum in quo actio terminatur, reſpicias, Incarnatio ceteris præferetur, cùm ipſa in Verbi ſubſiſtentia terminetur, duas illas in Chriſto naturas diuinam & humanam, actuans & ſuſtinens. Si verò ambos actionis terminos ſimul comprehendas, id eſt, & eum à quo ipſa procedit, & eum qui producitur; transſubſtantiatio feret primas, quod tota panis & vini ſubſtantia non annihiletur, ſed in realem corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti ſubſtantiam transferatur, idque non accidentaria qualitatis mutatione, vt in alterationibus fit; non quantitatis, vt in augmentationibus; non ſitus, vt in motu locali; non item transmutatione partiali, vt vxor Loth in ſtatuam ſalis, æquæ Aegypti in ſanguinem, & aqua Canenſis in vinum tranſijt, non ſicut calore naturali panis & vinum, quæ corpori nutriendo deſeruiunt, in ſanguinem, [illegible] muſculos, venas, arterias, & cartila-

gines mutantur;in quibus mutationibus,ſiquidem ſæ accidentariæ dumtaxat ſint, ſubſtantia eadem erſeuerat;ſi ſubſtantiales,ſola forma mutatur, a-â ſuccedente ex eadem materia extractâ & ſu-ſtentatâ, quæ ſemper eadem ſub ſalis, ſanguinis, ini,carnis,& ceterorum formâ manet.Verùm hic omnis ſubſtantia, id eſt, forma, ac panis & vini materia, in corpus & ſanguinem filij Dei tranſ-mutatur;ideoque huiuſmodi mutatio, Transſub-ſtantiatio & Tranſelementatio dici ſolet; quod accidētia nequaquam tangat, nec panis iam tranſ-mutati, quę per ſe ſubſiſtunt eadem quæ antè erāt; nec corporis ſuperuenientis,quæ ſubiectum ſuum impaſſibile,inuariabile, & immortale comitan-tur.Quòd autem alium non occupet locum,quàm ipſum ſubſtantiæ, quæ per ſe, quando à quantita-te,qualitate,figura, aliiſque accidentibus ſeparata eſt,inuiſibilis & indiuiſibilis eſt: hinc ſequitur, fi-lij Dei humanitatem non aliter in Euchariſtia cō-tineri, quàm anima rationalis ipſi ineſt corpori, quod informat,id eſt,totam in toto,& totā in qua-libet parte totius.Rurſus,quòd corpus cū ſanguine & reciprocè vtrumq; ſimul cum anima, anima & corpus cum Verbo, Verbum in Patre, & Spiritu ſancto ſit; hinc eruas, in diuino hoc myſterio in-comparabilem cœli terræque theſaurum conti-neri.

IV.

Vt verò melius myſterij huius magnitudo com-prehendatur, notanda ſunt diligenter duodecim, quæ ipſum concomitantur,mirabilia. Primum eſt, corpus Domini eadem ibi contineri in ſe magni-tudine, eiſdemque dimenſionibus, quas ad dexte-ram Dei Patris habet, quæ tamen loco ipſi con-

menſu-

menſuratæ non ſunt, neu hoſtiæ circumferentiam excedunt. Quod non minus facilè fieri poſſe fides docet, quàm quòd idem corpus, ſine vlla clauſtri virginei læſione, matris ſuæ vtero, & ſepulchro obſerato prodierit, & quòd poſt reſurrectionem
Ioan. 20. 19. ſecundò ad Apoſtolos ianuis clauſis ingreſſum ſit; quodq; cœlos ipſos aſcendendo penetrarit. Quæ
Heb. 4. 14. penetrationes, coëxiſtentiæ, & coëxtenſionis localis, in corporis tum penetrantis, tum eius quòd penetratur, dimenſionibus, ſuſpenſionem præſupponunt. Notandum porro proprietatem hanc in
Dan. 6. 17. Abacuc abſolutè ſupernaturalem fuiſſe, quandò cum pultibus in lacum leonum, regis Perſarum ſignatum ſigillo immiſſus eſt; verum in Chriſto conditioni *comprehenſoris*, itē conditioni corporis poſt reſurrectionē glorioſi cōnaturalē eſſe, vt quod cœli inſtar impaſſibile, ſpiritus ad inſtar ſubtile, fluminis ritu agile, & ſolis in morē ſplendidū eſſet.

Notandum quoque tria eſſe locorum genera, vnum *circumſcriptionis*, qui corporibus communis & proprius eſt, quando & pars parti, & totum toti loci à quo circumcingitur, reſpondet.

Alterum *definitionis*, qui ſpiritualibus ſubſtantijs quadrat, quæ ita vno ſunt in loco, vt eodem tempore in alio eſſe nequeant: & quoniam ſpiritus quantitatis expers ſuperficie, quæ reſpondeat ſuperficiei loci in quo eſt, caret, hinc præſentia eius localis non aliter ibi, quàm per operationes agnoſcitur.

Tertius locus eſt, *Sacramentalis*, & ſoli filij Dei corpori conuenit, nulli alteri: eſt namque in Euchariſtia nec circumſcriptiuè, cùm ſine dimenſionum coaptatione ibi exiſtat, nec definitè, cum eo ipſo tempore in cœlo ad Patris conſideat dexte-

ram,

Digitized by Google

n, & vbicumq; locorum eſſe voluerit, adſit. Sequitur ergo, tertio illum modo, quem Sacramentalem dicimus, hic eſſe, totum in toto, & totum in quaquaque totius parte.

Obſeruandum porro hic, humanitatem Chriſti inimè decere vbiuis & vbique eſſe, vt Vbiquiſtæ olunt, cùm hoc ſoli diuinitati proprium ſit; neu iam ad vnicum duntaxat determinari locum, ti corpora noſtra, verùm varijs in locis eſſe, aut ltem poſſe eſſe, idque ob præeminentiam, quam iuina illi hypoſtaſis communicat.

V.

Secundùm mirabile eſt, accidentia, quę alio nomine ſpecies & ſymbola nuncupantur, hic ſeipſis onſiſtere, nullum vt ſuppoſitum aut ſubiectum adem ſuſtentet, præter quantitatem, quæ per ipſa onſiſtit, nullique materiæ annexa eſt.

Mirabile ſimiliter diſſimile, & ad id quod in ſublimi Incarnationis myſterio iam antè notauimus relatiuum, in quo duas ſubſtantias, ſpiritualem ſcilicet animæ, & materialem corporis Ieſu Chriſti, non ſeipſis, ſed in alio, in verbi inquam hypoſtaſi vidimus ſubſiſtere. Atqui non minus naturæ ſubſtantiarum repugnat non eſſe per ſe, & in alio ſubſiſtere, quàm accidenti (cuius eſſe eſt ineſſe) per ſe ſubſiſtere, nullumque habere ſubiectum. Cuius rei tamen experimentum & exemplum mũdi architectus iam tum dedit, quando primo mundi die lumen, & quarto demum corpora lucida cõdidit. Hinc diſcimus, quemadmodum albedo, ſapor, rotunditas, fluiditas, rubedo, aliaq; accidentia, ſine naturali fundamento in Eucharistia cõnſiſtunt, ita claritatem, fulgorem & lumen, antequam Sol, Luna, & Stellæ condita eſſent, ſubſtitiſſe.

VI. Ter-

VI.

Tertium, Chriſti corpus nec creſcere, nec decreſcere, nec propter omnes conſecrationes, alterationes, & conſumptiones; quæ ſpeciebus accidunt, aut accidere poſſunt, mutari, aut aliud fieri. Rei huius primò ratio eſt, quòd Domini noſtri corpus immortale & impaſſibile ſit. Secundò, quia quamuis nec adeſſet, vti reuera adeſt, à legibus mortalitatis noſtræ exemptum, tamen ne tum quidem hic lædi poſſet, quòd in puncto ſit. at in punctum nulla datur actio, nedum paſſio; eſt hic igitur, vti ſubſtantiæ, quæ per ſe nullum habent contrarium, indiuiſibiliter, inuiſibiliter, & impaſſibiliter. Tertiò, quòd non maiorem imò multò minorem, cum accidentibus alterationem patientibus coniunctionem Chriſti corpus habeat, quàm olim cum veſtibus, quibus inter mortales agens induebatur, habebat.

Sicut igitur anima noſtra corpore creſcente, diminuto, aut immutato non creſcit, non minuitur: & ſicut creatoris, qui in rebus omnibus eſt, eſſentiâ ſcilicet, illas replens; præſentiâ, illas videns; & potentiâ, in ipſis operans; diuinitas non augetur, mutatur, diminuitur, herbis, frondibus, fructibuſuè aut vere prodeuntibus, aut hieme emorientibus; ita nec corpus Domini conſecratione & conſumptione hoſtiarum creſcit vel decreſcit.

VII.

Quartum, panis vinique ſubſtantiam poſt conſecrationem non amplius hic eſſe, non tamen euanuiſſe aut eſſe deſijſſe. Quod vt intelligatur, notandum, in alijs mutationibus ſubſtantialibus, primam materiam; & in accidentalibus, quantitatem ſemper eâdem manere, quæ formis aduenientibus

ibus ſubiecti ac baſis ſint loco. Et dum Deus olim vxorem Loth in ſtatuam ſalis; & per Moſis manum fluenta Aegypti in ſanguinem, & virgam eius in ſerpentem mutauit; in omnibus hiſce mutationibus, nonniſi formarum alterationem, materiâ ſemper eâdem manente, ſub diuerſis tamen productionibus vel alterationibus, fuiſſe. At in hoc myſterio non ita ſe res habet: nam tota panis ſubſtantia, materia & forma, in corporis Chriſti ſubſtantiam per totalem tranſelementationem, vt eam Græci vocant, tranſeunt. Et quoniam mira eximiaque hęc mutatio è termino poſitiuo, & ſubſtantiali in alium fit, hinc nec creatio, nec generatio, nec corruptio eſt; dicendumque, vt ritè debiteq; loquamur cum D. Ambroſio, verbum Domini eius eſſe efficaciæ, *vt ſint quæ erant*, non quod erant; *& in aliud commutentur*. Et eodem Doctore eodem loco ſcribente, *de pane fieri carnem Chriſti*, obſeruandum eſt, præpoſitionem & particulam *de* quandoque denotare cauſam efficientem, verbi gratia, dum Chriſtum Dominum *de Spiritu ſancto* conceptum dicimus; quandoque materialem, vt dum *De Maria Virgine* natus dicitur; aliàs principium & originem duntaxat, *Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus, de Deo vero*. Hic verò ad terminum poſitiuum & tranſitiuum refertur quem adhibere diuinæ prouidẽtiæ placuit ad cariſſimi filij ſui corpus, loco ſubſtãtiæ panis, ipſa tñ vt nec corrũpatur, nec euaneſcat, introducendum & ſubſtituendum.

4. De Sacram. c. 4. & de init. c. 9.

VIII.

Quintum. Sicut in ſanctiſſimę Trinitatis myſterio eadem & vna ſubſtantia in tribus hypoſtaſibus realiter diſtinctis eſt: atque vt hominis anima in tot reperitur locis, quot in vniuerſo eius corpo-

re ſunt membra & particulæ; etſi eò quòd in capite ſit, ipſa ſurſum non ſit, neu quòd in pedibus, deorſum; nec quòd in manibus, tranſuerſim aut lateralis; vna informatione & conſtitutione locali alteri non repugnante: ita filij Dei corpus multis in locis præſens adeſt, etſi propter locorum multiplicationem nullatenus multiplicatum, & nulla in ipſo oppoſitio vel contrarietas, quæcumque demum hoſtiarum poſitio aut ſitus ſit, dari poſſit.

Act. 9. & 23. Apoſtolorum ſymbolum, & apparitiones eiuſdem Chriſti Paulo tum Damaſcum proficiſcenti, tum in caſtris factæ, ſcripturæ verbis euidenter oſtendunt, Chriſti corpus, eodem tempore in cœlo & in terra fuiſſe.

IX.

Sextum. Vt anima dum corpus informat, nonniſi ſemel, abſolutè loquendo, in ipſo reperitur; ſæpiùs tamen, ſingulis corporis partibus ſingillatim conſideratis; atque vt ſpeculum intuentis vultus nōniſi ſemel in integro ſpeculo conſpicitur, & eò in fragmina comminuto, aut in varias ſuperficies diſtincto, ſæpiùs: ſic & corpus Ieſu Chriſti integrum ſub qualibet hoſtiæ fractæ aut diuiſæ particula continetur, in qua tamen, licet integra, nonniſi ſemel à communionem adeunte recipitur. Ratio eſt, quòd cùm hic inſtar ſubſtantiarum à quantitate ſeparatarum adſit hinc, vti iam aliquoties dixi, totus ſit in toto, & totus in qualibet totius parte.

X.

Septimum, quòd quando tangitur, videtur, aut comburitur, ad ſolas ſpecies hæc referantur, corpus verò intactum maneat, non ſecùs atq; anima

honi-

hominis, corpore extabeſcente aut occiſo, nulla ratione læditur, vti nec diuinitas Domini noſtri Ieſu Chriſti violata fuit, quando ſacra eius humanitas tam immanibus habita fuit modis. Ratio euidens eſt; quòd nulla ſit inter corpus Dominicum & accidentia aut ſymbola externa continuitas vel contiguitas. Non ergo ignis, non flammæ, non animalium venter Deo ſic diſplicent (cùm diuinitas multò humanitate eius excellentior hic adſit) ac hæreſis, ingratitudò, & ſacrilegium. Certiſſimum porro eſt, vnico peccato veniali Spiritum ſanctum magis contriſtari, quàm omnium terræ animalium ventribus.

XI.

Octauum. Vt quando homini manus præſcinditur, anima, quæ ipſam animabat, non euaneſcit, at vnum dumtaxat locorum, quæ in corpore occupabat, deſerit, in quo cùm ſit ſecundùm totum, dici non poteſt, aliò ipſam concedere, aut abſolutè deſinere eſſe, ſed dumtaxat ibi eſſe: ſic quando accidentia Sacramenti conſummuntur & diſſoluuntur, filii Dei corpus ibi deſinit eſſe, non tamen annihilatum, nec aliò translatum eſt.

Ratio eſt, quod loca definitionis, circumſcriptionis & Sacramentalis, externa & extra rerum locatarum eſſentiam, & conſequenter eſſentiæ ipſarum extrinſeca ſint, etiam longè magis quàm alia accidentia, quæ tamen naturaliter & ſupernaturaliter, ſine ſubiecti, cui inhærent detrimento aut deterio ratione ſeparabilia ſunt.

XII.

Nonum eſt. Panis & vini accidentia eaſdem hic proprietates naturales habere, quas haberent, ſi connaturalis ipſorum ſubſtantia adeſſet; ſicut lu-

men illuminabat, antequam ſol produceretur, atq; vt varius in collo colũbarũ, & hyanthinus cœlorum color, & reflexio baculi in aqua non minùs ſenſus noſtros afficiunt, quàm ſi ſubiectũ aliquod eſſet, cui hæc accidentia inhærerent. Ratio eſt, quòd accidens ſit expreſſio, vis, & velut ipſum e lixir ſubſtantiæ; hinc eodem miraculo, quo ſeipſo in Euchariſtia ſubſiſtit, etiam naturalem ſubſtantiæ virtutem ac proprietatem retinet.

XIII.

Decimum. Etſi vltima corporis Dominici actualitas & perfectio, ipſa ſcilicet verbi hypoſtaſis & ſubſiſtentia ſit vbique, ipſum tamen corpus vbique non eſt; vt quamuis ſolares radij per vniuerſum agtã mundum, Solis tamen corpus nonniſi in quarta cœlorum ſphæra verſatur: & vti brachium nonniſi ſuo eſt loco, etſi anima à quo informatur, vniuerſo ſit corpore diffuſa; atq; vt Ieſu Chriſti anima cum corpore non erat ſpatio illo inter mortem & reſurrectionem eius intermedio, etſi cum vtroque horum eſſet hypoſtaſis. Rei huius ratio eſt, quod cùm Verbi ſubſiſtentia idem quid ſit cum diuinitate, illi cõueniat vbiuis eſſe, vti iam ante conſiderauimus. Et quoniam corpus, quod ſuſtinet, noſtris longè ſublimius eſt; connaturaliter illi etiam conuenit eſſe, non tamen vbique, vti diuinitati & hypoſtaſi; nec vno dumtaxat in loco, vti corporibus noſtris, verùm eſſe & eſſe poſſe varijs in locis, ad dexteram inquam Patris, in ſanctiſſimo Sacramento, & vbicumque eſſe & adeſſe voluerit.

XIV.

Vndecimum. Euchariſtia ſimul & Sacramentum & Sacrificium eſt: Sacramentum quidem tam

quoad

quoad vſum ſuum, quàm eſſe permanens: Sacrificium verò, cùm tria hęc concurrunt, conſecratio ſub vtraque ſpecie facta, eius oblatio, & hoſtiæ conſummatio, quæ veteri victimarum immolationi reſpondet; vti manna, quod ab Iſraëlitis comedebatur, idem prorſus erat cum eo, quod in vrna aſſeruabatur, & deinde in arcam illatum fuit, etſi hoc illius memoriam dumtaxat refricaret.

Quantum ad ſacrificium, Apoſtoli id offerebant, cùm *calicem benedictionis* benedicerent, de quo Apoſtolus ad Corinthios; & cùm *altare habuère, de quo comedere poteſtatem non habent, qui tabernaculo deſeruiunt*, vti idem ad Hebræos ſcribit; 1.Cor.10. 16. Hebr.13. 10.
& dum notat D. Lucas, apparuiſſe Spiritum ſanctum *ieiunantibus & miniſtrantibus* diſcipulis. Duplicis autem huius inſtitutionis, ſecundùm ordinem Melchiſedec, ratio eſt, quòd cum hominibus Deus per Sacramentum, & viciſſim cum diuina maieſtate eius per ſacrificium homines agant. Act.13.2.

XV.

Duodecimum mirabile comprehendit quidquid in mundo eſt & eſſe poteſt admirabile. Atq; hoc neceſſariò è rebus quæ myſterium hoc incomparabile comitantur ſequitur & eruitur. Nam vnà cum corpore ſanguis eſt, & cum ſanguine corpus reſpectiuè: cum vtroque anima; cum anima corpore & ſanguine perſona verbi, cum perſona verbi ipſa Patris & Spiritus ſancti. Vt vbi noſtra eſt anima, ſimul ibi forma eſt vegetatiua, ſenſitiua, motiua; ibi memoria, intellectus, voluntas, idq; concomitanter & conſequentiâ neceſſariâ. Item vbi ſol eſt, ibi & claritas, radius, calor, influxus habetur. Rationes ſunt. Prima, quòd Chriſtus non amplius moriatur, ac proinde anima eius corpus,

huius luminis fac participes, quò te cognoſcamus, amemus & colamus, non ſecus atque illum quem Deus Pater nobis in fratrem dedit; ac ne deinceps à vera illa nobilitate, quæ nos tanti regis, tantæq; reginæ conſanguineos ac propinquos conſtituit, degeneremur.

Quoniam verò beneficia hæc immenſa incomparabiliter omnem Angelorum & hominum capacitatem excedunt, quid nobis aliud Pater amantiſſimè faciendum incumbit, quàm ex totis mentis viribus tibi gratias agere, quòd Patrem & matrem è natura noſtra nobis dederis, quorum adminiculo certò tuam nobis gratiam procurare & acquirere liceat. Similiter quoque tibi, Verbum, ex animo gratias agimus, quod matrem tibi ſelegeris & inueneris, quæ cùm tua facta eſt, noſtra quoque eſſe cœpit, quò per eam facilior nobis ad miſericordiæ tuæ thronum aditus pateat. Denique & ex toto mentis affectu tibi gratias beatiſſime Spiritus agimus, quòd nobis in ſororem, matrem & aduocatam dederis illam, quæ tua cariſſima eſt ſponſa. Gloriam tibi proinde, amorem, benedictionem & obſequium reddant creaturæ omnes per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

MEDITATIO III.

DE MIRABILIBVS SANCTISSIMI Sacramenti & Sacrificij Eucharistici.

PVNCTVM I.

CHRISTVS Dominus cùm nondum plenè ac perfectè ardentiſſimę & inauditæ dilectioni ſuæ ſatisfeciſſet, naturæ humanæ per incomparabile Incar-

Incarnationis beneficium ſe dando; inſuper ineffabili amore actus, cuique noſtrum ſingillatim ſe dare, ad nos venire, in nos ingredi, & humanitatis ſuæ, quàm à nobis mutuatus eſt, nobiſq; coniunxit, adminiculo intimas diuinitatis ſuæ gratias nobis communicare voluit, certo cum pignore reſuſcitanda aliquando corpora noſtra, quòd digna olim fuerint, quę ipſius corpus realiter acciperent, & illi quodammodo incorporarentur.

II.

Eamdem ob cauſam, cùm ſatis illi non eſſet ſemel ſe Deo Patri in victimam cruentam, ſecundùm ordinem Aaronicum, in crucis ara, ad delicta noſtra luenda, obtuliſſe, idem voluit ſacrificium, ſecundùm ordinem Melchiſedec, incruenta quadam ratione, in hoc Sacramento continuare; vt ita propitiatoriam hoſtiam, & verum amoris holocauſtum ſemper apud nos haberemus. Quoniam verò impoſſibile nobis fuiſſet, aut ipſum accipere, aut offerre, ſi in propria ſe figura nobis exhibuiſſet; induſtria eum charitas impulit, vt ſub obuio ac communi panis & vini velo, ſigniſque nobis ſe communicaret, quò omnem quem ab illo non velato manducando immolandoque concipere poſſemus, horrorem apprehenſionemque exueremus; tum etiam vt maioris meriti fides noſtra foret, & clara & intuitiua diuinæ eius eſſentiæ viſio, aliquando tandem obſcuræ, velatæ, & ænigmaticæ Sacramenti reſpondeat.

III.

Vt porro duas haſce veritates diuina nobis ſapientia perſuaderet, voluit Euangeliſtas ſingulos, qui quatuor decretorum eius commẽtatores ſunt, quàm clariſſimis, certiſſimis, & omni exceptione

maioribus verbis, eas nobis conſignare, quod vix in vllo fidei articulo tam expreſsè & vniformiter factum animaduertas. S. Ioannes eius rei promiſ-
Ioan. 6. ſionem cap. VI. prodit, apud quem Saluator hæc inter alia habet: *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Verba apertiſſima & meridie clariora, quæ ad omnem controuerſiam tollendam eluendamque ſufficiant. Promiſſionis porro huius adimpletionem habent Matthæus, Marcus & Lucas de Sacramenti & ſacrificij huius
1. Cor. 11. inſtitutione agentes; item Paulus Corinthijs
v. 23. 24. ſcribens: *Ego accepi à Domino, quod & tradi-*
25. 26. 27 *di vobis: quoniam Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite & manducate, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem poſtquam cœnauit dicens: Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine. Hoc facite quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem. Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc & calicem bibitis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* Per verba: *Hoc eſt corpus meum:* Sacramentum inſtituit; dicens verò: *Hoc facite:* ſacrificium conſtituit. Eius enim præcepto obtemperare minimè poſſemus, niſi faciendi eius quod ipſe fecit, poteſtatem contuliſſet. Ipſe verò quid aliud fecit, quàm corpus ſuum pro peccatorum remiſſione offerre, non modò in crucis arbore, ſed & eo ipſo tempore, quo verbis de præſenti ait: *Quod pro vobis traditur;* &: *qui effunditur in remiſſionem peccatorum.* & alibi: *quod frangitur pro vobis:* quæ fractio non alibi, quàm ſub ſpecie Sacramenti reperitur.

Cete-

Ceterùm ſacrificij huius & recipiendi & offerendi ratio eſt, paſſionis eius meminiſſe, & recordari, illud idem eſſe corpus, quod pro nobis traditum eſt, & ſanguinem eumdem qui noſtri cauſa effuſus: deinde *mortem eius annuntiare, donec veniat*, vt loquitur Apoſtolus, oſtendens, ſacramentum & ſacrificium hoc ad finem vſque ſæculi in Eccleſia Dei adminiſtranda, iuxta Danielis vaticinium, *iuge* illud & continuum appellantis; qui & tribus & medio annis ante generale mundi excidium, illud deſiturum ait. *Atq;* hoc denotant verba, *tempus tempora & dimidium temporis*, quæ dilectus Domino diſcipulus in Apocalypſi exponit, & ad quadraginta duos menſes reducit. *Dã. 11.31. & 12.v.11.* *C.7.25.* *Apoc.11. 12.& 12.6.*

FRVCTVS I.

SApientia æterna *ædificauit ſibi domum*, ait ſapiens, *& excidit ſeptem columnas propoſuit mēſam, & miſcuit vinum*. Domus hæc Eccleſia eſt: columnæ ſeptem, totidem Sacramenta: menſa poſita, ipſum altare: vinum miſtum, calix ſacer, in quo Dominus *frumentum communicat electorum, & vinum generans Virgines*. de quibus haud dubiè locutus Iſaac primogenito ſuo dicens: *Frumento & vino ſtabiliui eum, & tibi poſthac, Fili mi, vltra quid faciam.* *Prou.9.1.* *Zach.9. 17.* *Gen.27. 37.*

II.

Serui Iob erga herum ita afficiebantur, vt dicerent: *Quis det de carnibus eius vt ſaturemur?* Votum hoc in nobis toties completur, quoties fame quadam ſpirituali Ieſu Chriſti corpus recipimus. Hoc eſt ſacrificium carneum pane circumdatum, quod Rabbini ex Deuteronomij capite XVI. Meſſiæ tempore futurum confitentur. *Iob 31.31.*

Hoſtia

Mal. 1. 11. Hoſtia & *oblatio munda* eſt, quam Malachias in omni loco offerendam etiam inter gentes prædixit. *Conuiuium* eſt, quod Iſaias præuidit, *pinguium & medullatorum*, rerum ſcilicet ſucculentorum, & *vindemiæ defæcatæ*. Denique verum eſt manna, & verus agnus Paſchalis. *Iſai. 25. 6.*

III.

Creatio, Incarnatio, & transſubſtantiatio, tria ſunt opera primaria, quorum alterum altero pro terminorum conſideratione excellentius & dignius. Si enim ad terminum, à quo incipit actio, reſpectus habeatur, in eo præcellit creatio, quòd è nihilo nihil creetur. Quoniam verò diſtantia inter nihilum & eſſe, negatiuè infinita eſt; ſequitur cauſam efficientem infinitæ eſſe potentiæ debere ad formam quamdam è nihilo eliciendam. Si verò ad terminum in quo actio terminatur, reſpicias, Incarnatio ceteris præferetur, cùm ipſa in Verbi ſubſiſtentia terminetur, duas illas in Chriſto naturas diuinam & humanam, actuans & ſuſtinens. Si verò ambos actionis terminos ſimul comprehendas, id eſt, & eum à quo ipſa procedit, & eum qui producitur; transſubſtantiatio feret primas, quod tota panis & vini ſubſtantia non annihiletur, ſed in realem corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti ſubſtantiam transferatur, idque non accidentaria qualitatis mutatione, vt in alterationibus fit; non quantitatis, vt in augmentationibus; non ſitus, vt in motu locali; non item transmutatione partiali, vt vxor Loth in ſtatuam ſalis, æquæ Aegypti in ſanguinem, & aqua Canenſis in vinum tranſijt, non ſicut calore naturali panis & vinum, ... corpori nutriendo deſeruiunt, in ſanguinem, ... muſculos, venas, arterias, & cartila-

gines mutantur;in quibus mutationibus,ſiquidem ipſæ accidentariæ dumtaxat ſint, ſubſtantia eadem perſeuerat;ſi ſubſtantia les,ſola forma mutatur, aliâ ſuccedente ex eadem materia extractâ & ſuſtentatâ, quæ ſemper eadem ſub ſalis, ſanguinis, vini,carnis,& ceterorum formâ manet. Verùm hic omnis ſubſtantia, id eſt, forma, ac panis & vini materia, in corpus & ſanguinem filij Dei tranſmutatur;ideoque huiuſmodi mutatio, Transſubſtantiatio & Tranſelementatio dici ſolet; quod accidētia nequaquam tangat, nec panis iam tranſmutati, quę per ſe ſubſiſtunt eadem quæ antè erāt; nec corporis ſuperuenientis,quæ ſubiectum ſuum impaſſibile,inuariabile, & immortale comitantur. Quod autem alium non occupet locum,quàm ipſum ſubſtantiæ, quæ per ſe, quando à quantitate,qualitate,figura, alijſque accidentibus ſeparata eſt,inuiſibilis & indiuiſibilis eſt: hinc ſequitur, filij Dei humanitatem non aliter in Euchariſtia cōtineri, quàm anima rationalis ipſi ineſt corpori, quod informat,id eſt,totam in toto,& totā in qualibet parte totius. Rurſus,quòd corpus cū ſanguine & reciprocè vtrumq; ſimul cum anima, anima & corpus cum Verbo, Verbum in Patre, & Spiritu ſancto ſit; hinc eruas, in diuino hoc myſterio incomparabilem cœli terræque theſaurum contineri.

IV.

Vt verò melius myſterij huius magnitudo comprehendatur, notanda ſunt diligenter duodecim, quæ ipſum concomitantur,mirabilia. Primum eſt, corpus Domini eadem ibi contineri in ſe magnitudine, eiſdemque dimenſionibus, quas ad dexteram Dei Patris habet, quæ tamen loco ipſi commenſu-

menſuratæ non ſunt, neu hoſtiæ circumferentiam excedunt. Quod non minùs facilè fieri poſſe fides docet, quàm quòd idem corpus, ſine vlla clauſtri virginei læſione, matris ſuæ vtero, & ſepulchro obſerato prodierit, & quòd poſt reſurrectionem

Ioan. 20. 19. ſecundò ad Apoſtolos ianuis clauſis ingreſſum ſit; quodq; cœlos ipſos aſcendendo penetrarit. Quæ

Heb. 4. 14. penetrationes, coëxiſtentiæ, & coëxtenſionis localis, in corporis tum penetrantis, tum eius quòd penetratur, dimenſionibus, ſuſpenſionem præſuppónunt. Notandum porrò proprietatem hanc in

Dan. 6. 17. Abacuc abſolutè ſupernaturalem fuiſſe, quando cum pultibus in lacum leonum, regis Perſarum ſignatum ſigillo immiſſus eſt; verum in Chriſto conditioni *comprehenſoris*, itē conditioni corporis poſt reſurrectionē glorioſi cōnaturalē eſſe, vt quòd cœli inſtar impaſſibile, ſpiritus ad inſtar ſubtile, fluminis ritu agile, & ſolis in morē ſplendidū eſſet.

Notandum quoque tria eſſe locorum genera, vnum *circumſcriptionis*, qui corporibus communis & proprius eſt, quando & pars parti, & totum toti loci à quo circumcingitur, reſpondet.

Alterum *definitionis*, qui ſpiritualibus ſubſtantijs quadrat, quæ ita vno ſunt in loco, vt eodem tempore in alio eſſe nequeant: & quoniam ſpiritus quantitatis expers ſuperficie, quæ reſpondeat ſuperficiei loci in quo eſt, caret, hinc præſentia eius localis non aliter ibi, quàm per operationes agnoſcitur.

Tertius locus eſt, *Sacramentalis*, & ſoli filij Dei corpori conuenit, nulli alteri: eſt namque in Euchariſtia nec circumſcriptiuè, cùm ſine dimenſionum coaptatione ibi exiſtat, nec definitè, cum eo ipſo tempore in cœlo ad Patris conſideat dexteram,

ram,& vbicumq; locorum eſſe voluerit, adſit. Sequitur ergo, tertio illum modo, quem Sacramentalem dicimus, hic eſſe, totum in toto, & totum in vnaquaque totius parte.

Obſeruandum porro hic, humanitatem Chriſti minimè decere vbiuis & vbique eſſe, vt Vbiquiſtæ volunt, cùm hoc ſoli diuinitati proprium ſit; neu etiam ad vnicum dumtaxat determinari locum, vti corpora noſtra, verùm varijs in locis eſſe, aut ſaltem poſſe eſſe, idque ob præeminentiam, quam diuina illi hypoſtaſis communicat.

V.

Secundùm mirabile eſt, accidentia, quę alio nomine ſpecies & ſymbola nuncupantur, hic ſeipſis conſiſtere, nullum vt ſuppoſitum aut ſubiectum eadem ſuſtentet, præter quantitatem, quæ per ipſa conſiſtit, nullique materiæ annexa eſt.

Mirabile ſimiliter diſſimile, & ad id quod in ſublimi Incarnationis myſterio iam antè notauimus relatiuum, in quo duas ſubſtantias, ſpiritualem ſcilicet animæ, & materialem corporis Ieſu Chriſti, non ſeipſis, ſed in alio, in verbi inquam hypoſtaſi vidimus ſubſiſtere. Atqui non minus naturæ ſubſtantiarum repugnat non eſſe per ſe, & in alio ſubſiſtere, quàm accidenti (cuius eſſe eſt ineſſe) per ſe ſubſiſtere, nullumque habere ſubiectum. Cuius rei tamen experimentum & exemplum mũdi architectus iam tum dedit, quando primo mundi die lumen, & quarto demum corpora lucida cõdidit. Hinc diſcimus, quemadmodum albedo, ſapor, rotunditas, fluiditas, rubedo, aliaq; accidentia, ſine naturali fundamento in Eucharistia conſiſtunt, ita claritatem, fulgorem, & lumen, antequam Sol, Luna, & Stellæ condita eſſent, ſubſtitiſſe.

VI. Ter-

VI.

Tertium, Chriſti corpus nec creſcere, nec decreſcere, nec propter omnes conſecrationes, alterationes, & conſumptiones; quæ ſpeciebus accidunt, aut accidere poſſunt, mutari, aut aliud fieri. Rei huius primò ratio eſt, quòd Domini noſtri corpus immortale & impaſſibile ſit. Secundò, quia quamuis nec adeſſet, vti reuera adeſt, à legibus mortalitatis noſtræ exemptum, tamen ne tum quidem hic lædi poſſet, quòd in puncto ſit. at in punctum nulla datur actio, nedum paſſio; eſt hic igitur, vti ſubſtantiæ, quæ per ſe nullum habent contrarium, indiuiſibiliter, inuiſibiliter, & impaſſibiliter. Tertiò, quòd non maiorem imò multò minorem, cum accidentibus alterationem patientibus coniunctionem Chriſti corpus habeat, quàm olim cum veſtibus, quibus inter mortales agens induebatur, habebat.

Sicut igitur anima noſtra corpore creſcente, diminuto, aut immutato non creſcit, non minuitur: & ſicut creatoris, qui in rebus omnibus eſt, eſſentiâ ſcilicet, illas replens; præſentiâ, illas videns; & potentiâ, in ipſis operans; diuinitas non augetur, mutatur, diminuitur, herbis, frondibus, fructibuſuè aut vere prodeuntibus, aut hieme emorientibus; ita nec corpus Domini conſecratione & conſumptione hoſtiarum creſcit vel decreſcit.

VII.

Quartum, panis viniq́ue ſubſtantiam poſt conſecrationem non amplius hic eſſe, non tamen euanuiſſe aut eſſe deſijſſe. Quod vt intelligatur, notandum, in alijs mutationibus ſubſtantialibus, primam materiam; & in accidentalibus, quantitatem ſemper eâdem manere, quæ formis aduenientibus

tibus ſubiecti ac baſis ſint loco. Et dum Deus olim vxorem Loth in ſtatuam ſalis, & per Moſis manum fluenta Aegypti in ſanguinem, & virgam eius in ſerpentem mutauit; in omnibus hiſce mutationibus, nonniſi formarum alterationem, materiâ ſemper eâdem manente, ſub diuerſis tamen productionibus vel alterationibus, fuiſſe. At in hoc myſterio non ita ſe res habet: nam tota panis ſubſtantia, materia & forma, in corporis Chriſti ſubſtantiam per totalem tranſelementationem, vt eam Græci vocant, tranſeunt. Et quoniam mira eximiaque hęc mutatio è termino poſitiuo, & ſubſtantiali in alium fit, hinc nec creatio, nec generatio, nec corruptio eſt; dicendumque, vt ritè debiteq; loquamur cum D. Ambroſio, verbum Domini eius eſſe efficaciæ, *vt ſint quæ erant*, non quod erant; *& in aliud commutentur.* Et eodem Doctore eodem loco ſcribente, *de pane fieri carnem Chriſti*, obſeruandum eſt, præpoſitionem & particulam *de* quandoque denotare cauſam efficientem, verbi gratia, dum Chriſtum Dominum *de Spiritu ſancto* conceptum dicimus; quandoque materialem, vt dum *De Maria Virgine* natus dicitur; aliàs principium & originem dumtaxat, *Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus, de Deo vero.* Hic verò ad terminum poſitiuum & tranſitiuum refertur quem adhibere diuinæ prouidētiæ placuit ad cariſſimi filij ſui corpus, loco ſubſtātiæ panis, ipſa tñ vt nec corrūpatur, nec euaneſcat, introducendum & ſubſtituendum.

4. De Sacram. c. 4. & de initiat. c. 9.

VIII.

Quintum. Sicut in ſanctiſſimę Trinitatis myſterio eadem & vna ſubſtantia in tribus hypoſtaſibus realiter diſtinctis eſt: atque vt hominis anima in tot reperitur locis, quot in vniuerſo eius corpo-

re ſunt membra & particulæ;etſi eò quòd in capite ſit,ipſa ſurſum non ſit,neu quòd in pedibus; deorſum;nec quòd in manibus,tranſuerſim aut lateralis,vna informatione & conſtitutione locali alteri non repugnante: ita filij Dei corpus multis in locis præſens adeſt, etſi propter locorum multiplicationem nullatenus multiplicatum, & nulla in ipſo oppoſitio vel contrarietas, quæcumque demum hoſtiarum poſitio aut ſitus ſit; dari poſſit.

Act. 9. & 23. Apoſtolorum ſymbolum, & apparitiones eiuſdem Chriſti Paulo tum Damaſcum proficiſcenti, tum in caſtris factæ, ſcripturæ verbis euidenter oſtendunt, Chriſti corpus,eodem tempore in cœlo & in terra fuiſſe.

IX.

Sextum.Vt anima dum corpus informat; nonniſi ſemel,abſolutè loquendo,in ipſo reperitur; ſæpiùs tamen, ſingulis corporis partibus ſingillatim conſideratis; atque vt ſpeculum intuentis vultus nōniſi ſemel in integro ſpeculo conſpicitur, & eo in fragmina comminuto, aut in varias ſuperficies diſtincto; ſæpiùs: ſic & corpus Ieſu Chriſti integrum ſub qualibet hoſtiæ fractæ aut diuiſæ particula continetur;in qua tamen,licet integra, nonniſi ſemel à communionem adeunte recipitur. Ratio eſt, quòd cùm hic inſtar ſubſtantiarum à quantitate ſeparatarum adſit hinc,vti iam aliquoties dixi,totus ſit in toto, & totus in qualibet totius parte.

X.

Septimum,quòd quando tangitur, videtur; aut comburitur,ad ſolas ſpecies hæc referantur, corpus verò intactum maneat, non ſecùs atq; anima

boni.

hominis, corpore extabeſcente aut occiſo, nulla ratione læditur, vti nec diuinitas Domini noſtri Ieſu Chriſti violata fuit, quando ſacra eius humanitas tam immanibus habita fuit modis. Ratio euidens eſt; quòd nulla ſit inter corpus Dominicum & accidentia aut ſymbola externa continuitas vel contiguitas. Non ergo ignis, non flammæ, non animalium venter Deo ſic diſplicent (cùm diuinitas multò humanitate eius excellentior hic adſit) ac hæreſis, ingratitudò, & ſacrilegium. Certiſſimum porro eſt, vnico peccato veniali Spiritum ſanctum magis contriſtari, quàm omnium terræ animalium ventribus.

XI.

Octauum. Vt quando homini manus præſcinditur, anima, quæ ipſam animabat, non euaneſcit, at vnum dumtaxat locorum, quæ in corpore occupabat, deſerit, in quo cùm ſit ſecundùm totum, dici non poteſt, aliò ipſam concedere, aut abſolutè deſinere eſſe, ſed dumtaxat ibi eſſe: ſic quando accidentia Sacramenti conſummuntur & diſſoluuntur, filii Dei corpus ibi deſinit eſſe, non tamen annihilatum, nec aliò tranſlatum eſt.

Ratio eſt, quod loca definitionis, circumſcriptionis & Sacramentalis, externa & extra rerum locatarum eſſentiam, & conſequenter eſſentiæ ipſarum extrinſeca ſint, etiam longè magis quàm alia accidentia, quæ tamen naturaliter & ſupernaturaliter, ſine ſubiecti, cui inhærent detrimento aut deterio ratione ſeparabilia ſunt.

XII.

Nonum eſt. Panis & vini accidentia eaſdem hic proprietates naturales habere, quas haberent, ſi connaturalis ipſorum ſubſtantia adeſſet; ſicut lu-

men illuminabat, antequam ſol produceretur, atq; vt varius in collo colũbarũ, & hyanthinus cœlorum color, & reflexio baculi in aqua non minùs ſenſus noſtros afficiunt, quàm ſi ſubiectũ aliquod eſſet, cui hæc accidentia inhærerent. Ratio eſt, quòd accidens ſit expreſſio, vis, & velut ipſum e lixir ſubſtantiæ; hinc eodem miraculo, quo ſeipſo in Euchariſtia ſubſiſtit, etiam naturalem ſubſtantiæ virtutem ac proprietatem retinet.

XIII.

Decimum. Etſi vltima corporis Dominici actualitas & perfectio, ipſa ſcilicet verbi hypoſtaſis & ſubſiſtentia ſit vbique, ipſum tamen corpus vbique non eſt; vt quamuis ſolares radij per vniuerſum agtá mundum, Solis tamen corpus nonniſi in quarta cœlorum ſphæra verſatur: & vti brachium nonniſi ſuo eſt loco, etſi anima à quo informatur, vniuerſo ſit corpore diffuſa; atq; vt Ieſu Chriſti anima cum corpore non erat ſpatio illo inter mortem & reſurrectionem eius intermedio, etſi cum vtroque horum eſſet hypoſtaſis. Rei huius ratio eſt, quod cùm Verbi ſubſiſtentia idem quid ſit cum diuinitate, illi cõueniat vbiuis eſſe, vti iam ante conſiderauimus. Et quoniam corpus, quod ſuſtinet, noſtris longè ſublimius eſt; connaturaliter illi etiam conuenit eſſe, non tamen vbique, vti diuinitati & hypoſtaſi; nec vno dumtaxat in loco, vti corporibus noſtris, verùm eſſe & eſſe poſſe varijs in locis, ad dexteram inquam Patris, in ſanctiſſimo Sacramento, & vbicumque eſſe & adeſſe voluerit.

XIV.

Vndecimum. Euchariſtia ſimul & Sacramentum & Sacrificium eſt: Sacramentum quidem tam

quoad vſum ſuum,quàm eſſe permanens:Sacrificium verò,cùm tria hęc concurrunt,conſecratio ſub vtraque ſpecie facta,eius oblatio, & hoſtiæ conſummatio, quæ veteri victimarum immolationi reſpondet; vti manna, quod ab Iſraëlitis comedebatur, idem prorſus erat cum eo, quod in vrna aſſeruabatur, & deinde in arcam illatum fuit, etſi hoc illius memoriam dumtaxat refricaret.

Quantum ad ſacrificium, Apoſtoli id offerebant; cùm *calicem benedictionis* benedicerent, de quo Apoſtolus ad Corinthios;&cùm *altare habuere, de quo comedere poteſtatem non habent, qui tabernaculo deſeruiunt*, vti idem ad Hebræos ſcribit; & dum notat D. Lucas, apparuiſſe Spiritum ſanctum *ieiunantibus & miniſtrantibus* diſcipulis. Duplicis autem huius inſtitutionis, ſecundùm ordinem Melchiſedec, ratio eſt, quòd cum hominibus Deus per Sacramentum, & viciſſim cum diuina maieſtate eius per ſacrificium homines agant.

1. Cor. 10. 16.
Hebr. 13. 10.
Act. 13. 2.

XV.

Duodecimum mirabile comprehendit quidquid in mundo eſt & eſſe poteſt admirabile. Atq; hoc neceſſariò è rebus quæ myſterium hoc incomparabile comitantur ſequitur & eruitur. Nam vnà cum corpore ſanguis eſt, & cum ſanguine corpus reſpectiuè: cum vtroque anima; cum anima corpore & ſanguine perſona verbi, cum perſona verbi ipſa Patris & Spiritus ſancti. Vt vbi noſtra eſt anima, ſimul ibi forma eſt vegetatiua, ſenſitiua, motiua; ibi memoria, intellectus, voluntas, idq; concomitanter & conſequentiâ neceſſariâ. Item vbi ſol eſt, ibi & claritas, radius, calor, influxus habetur. Rationes ſunt. Prima, quòd Chriſtus non amplius moriatur, ac proinde anima eius corpus,

& ſanguis à ſe mutuo ſeparari nequeunt. Secunda, quod Verbum numquam deponat, quod ſemel ſibi perſonaliter vniuit. Tertia, quod deſinet eſſe Deus, cum deſinet eſſe homo. Quarta, quod filius ſit in Patre, Pater in Filio, ambo in Spiritu ſancto, & is viciſſim in ipſis, nõniſi vnã ſimul eſſentiam, naturam & ſubſtantiam cum hypoſtaſibus ſuis identificatam habentes. Dic igitur numquid huic Sacramento in mundo comparari queat?

Dicite cœleſtes habitantia numina ſedes,
Dicite quid toto maius in orbe fuit?
Mortali miſero, rex omnipotentis olympi
Geſtiat vt potus, geſtiat eſſe cibus.

COLLOQVIVM.

VSquequò Domine adeò benignus & bonus eris? vſquequò tantę liberalitatis facies opera, vt quibus ea contuliſti, vix eadem credant? niſi enim adeò effuſus & largus fuiſſes, velut quemdam è nobis te conſtituendo, numquam Neſtoriani Deum bidigitum tridigitumúe, bimeſtrem trimeſtremúe commenti eſſent. Niſi tua prouidentia in omnia ſe extenderet, & ad minimas vſque creaturas progrederetur, Epicuræi & Athei numquam primigenios Chriſtianos percunctati eſſent, num muſcarum & pulium curam gereres, num omnem Lybicorum deſertorum arenam in numerato habere poſſes, num bufones & ranæ ad tuam cognitionem ſpectarent, num infantium pultibus præeſſes, & muſcæ & araneæ conflictui intereſſes ſpectator? Quibus ineptijs & argutijs diuinitatis tuæ effectum eludere & ridere voluerunt, quæ tamen

men occupatur non occupata, nihilque ſe ipſa indignum, vnico excepto peccato, reperit. An non idem de SS.Euchariſtia dici poteſt? in qua quod per infinitæ charitatis exceſſum, omnia potentiæ, ſapientiæ & bonitatis tuæ mirabilia collegeris, & in illa, velut compendioſa quadam in tabella incomparabilem corporis, ſanguinis, humanitatis, ac diuinitatis tuæ theſaurum concluſeris, tot calumniis & obiectionibus locus eſt; petit hic, quare? ille quomodo? diſputatur, diſceptatur, blaſphemiæ euomuntur, tot etiam ſeductores & ſeducti ſunt, qui Ieſum Chriſtum in panniculis Sacramenti huius inuolutum adorare, & in altaris præſepio, in ſacrificio ipſius æterno, ſecundùm ordinem Melchiſedec, agnoſcere nolunt. O impietatem humanam, ac diabolicam potiùs malitiam! æternam tam acriter oppugnare veritatem, & euidentiſſimos diuinæ bonitatis effectus ad cauſſam ipſam impugnandam conuertere. Ni fuiſſes princeps ille pacis, & veri Deus amoris; ni *paruulus* ille qui *datus nobis*, *& filius* qui *natus eſt nobis*; ſi veteri cum rigore Deus exercituum manſiſſes, Iehoua ille formidabilis, & Adonai admirabilis, ante quem fulgura, coruſcationes, & tonitrua præcedebant, non ita priuatim & familiariter hominibus te communicando, forſitan Domine ita non conuellereris; nec minimè laborares (modò labor hoc dicendum, quod ſcienter facis, vt nec ingratitudinis noſtræ præſcientiæ, gratiarum tuarum curſum ſiſtere, nec reproborum præuiſio bonorum, quæ prædeſtinatis impertiri decreuiſti, influxum copiamque impedire queat.) Verùm

tamen multis tibi nominibus ob iniurias quas hoc in Sacramento pateris obſtricti hi ſunt, cum ipſorum dumtaxat cauſa illas patiaris. An non, Deus bone, vel his ſaltem & alijs quotquot amabile hoc myſterium blaſphematuri erãt, formidabilem, adorabilem, terribilemq; te reddere poteras, vt olim ſine reuerentia ad montem, è quo per Angelum

Exod. 19. 12. Moſi loquebaris, accedentibus te exhibuiſti? Non poteras, aut etiam hodie poſſes, verbo factoué decernere, vt qui indignis arcam hanc, cibum hunc, calicem hunc, fœderis tui æterni tetigerit modis,

2. Reg. 6. 7. vti olim Oza, moreretur, & vt Bethſamitæ & Phi-

1. Reg. 6. 19. liſthæi, diuinam vltionem perſentiſceret? Duodecim vrſi quadraginta diſcerpſerunt pueros, ob

4. Reg. 2. 24. puerilem in Prophetam tuum ſannum vel ridendo prolatum; alius ignem cœlo ſecundò in duos

4. Reg. 1. 10. quinquagenarios cum cohortibus ſuis euocauit, à quo mox omnes deuorati, nullâ aliâ tamen illi irrogatâ iniuriâ, quàm *virum Dei* illum appellando. Aequumne iam eſt igitur, te, Dominum & ſaluatorem meum, Prophetarum regem & infinitæ maieſtatis Deum, haſce contumelias & iniurias, quæ quotidie aduerſum te in diuino hoc myſterio euomuntur, pati? Vellem aut mihi deeſſent aures, ne eas audirem; aut oculi, ne legerem; aut vtinam rigorem maiorem præferres. exſpectare enim vt verbis argumentiſque ad ſanam mentem reducantur, quomodo eheu! ſperari amplius queat? nam eheu! quomodo verbis & rationibus cedẽt hominum, qui diuina controuertunt, oppugnant, & mendacij coarguunt?

Video tamen eadem bonitate, quæ in hoc te Sacramentum vocauit, ibidem te retineri, & eadem ſuadente, illos indemnes à te tolerari. nam in tri-

plici

plici hic es qualitate, quæ à ſacerdotio tuo ſeparari nequit, vt victima inquam pro peccatis, hoſtia pacifica, & holocauſtum, in quātum holocauſtum, pateris; vt hoſtia, propitiaris & placas; vt victima denique peccatum tollis, non ſecus ac in cruce (quæ continuò in hoc myſterio repræſentatur) pro blaſphemantibus & crucifigentibus Patrem orabas.

Expoſtulare ergo de iniurijs tibi irrogatis deſinam, ſed hoc vnum dolebo, quòd tam ardenter te non amem, vt amando conſumar & deſtruar; & quòd tam fidele tibi obſequium non impendam, vt à te nec in vita, nec in morte ſeparari valeam. Verùm quis mihi, dulciſſime Ieſu, det alas & pennas ad volandum? quis flammas ſufficientes quibus ardeam & flagrem? ſcio vbi ſit hic ignis, ſcio vbi flammæ hæ flammeſcant. at quis hoc mihi donet, amantiſſime Ieſu, cœli terræq; decus & amor? tu ignis hic es Domine, tu flammæ & incendium, tu aſſiduè igni huic materiā cōbuſtibilē ſubminiſtras: tu illum accenſurus in terram deſcendiſti, illumque ardere ſummopere deſideras. Me igitur te ipſo accende, & facem quam manu vibras, quoties ad te accedo, & tu ad me in diuino hoc myſterio venis, pectori meo applica. Ad te accedo, & ſolito ſæpiùs accedere volo, ea lege, vt ita me ardere, flagrare & conſumi facias, nihil vt mei ampliùs in me ſuperſit, præter fœdam horridamque præteritæ miſeriæ meæ recordationem, quę igni huic cineris ſit loco, & caritatis tuæ prunas & incendium ita foueat, numquam vt exſtinguatur.

elto Deum & cognoſcere & amare non potuiſſet.
6. Veroſimile eſt, hunc rationis vſum, ante tempus ordinarium, in Virgine continuũ nõ fuiſſe, at iuxta gratiæ motus, & ſingulares ſpiritus ſancti influxus.
7. Per gratiam, non verò naturam, à peccato originali non exempta, ſed immunis fuit; filius verò eius Dominus noſter, naturâ ab eodem exemptus fuit, quod ab Adamo communi generationis ordine minimè deſcenderet, atque ob tres excellentes quæ in ipſo erant vniones, gratiæ inquam capitalis, gloriæ conſummatæ, & hypoſtaticam Verbi.
8. Prima gratia, quæ Deiparam ſanctificabat, proprietatum iuſtitiæ originariæ, (in qua, ni prævaricatus eſſet Adam, concepti fuiſſemus, partem cõtinebat & gratiæ huius effectuũ vnus eſt, quòd nulla in malum ratione propenderet, amore proprio careret, imò & omni imaginatione, quæ rationem præueniat.
9. A primæ ſanctificationis ſuæ articulo, reddita impeccabilis. quod Deus non modò habituali hac illam gratia, quæ eminentiſſima illi data eſt, donaſſet; verùm etiam ſingulari quadam ratione ipſam conſeruaret & præſeruaret.
10. Nullam vmquam cogitationem inanem vanamq; habuit, nedum vllam tam voluntariam quã involuntariam, quæ Virginali puritati aduerſaretur.
11. Iam inde à primo rationis vſu, & vt primum virginitatis decus agnouit, voto ſuam Deo obtulit.
12. Per votum hoc non ſtetit, quo minus verum

20. Quamdiu vixit, penè ſemper & aſſiduò in gratia proficiebat.

21. Vitam contemplatiuam in ſupremo quodam perfectionis gradu coluit, adeò vt vix vnquam ab actuali cum Deo vnione diuulſa aut ſeparata fuerit, imo ne tum quidem, cùm ſomnum caperet.

22. Gratiæ & Spiritus ſancti motibus, iuxta omnem eius inſpirationem, & gratiæ datæ magnitudinem, cooperabatur.

23. Sæpè charitatis cùm erga Deum, tùm proximum actus exercebat, qui non gratiam, ſed habitus iam comparatos excedebant.

24. Gratia eius, circa vitę extremum ad eam perfectionem peruenit, vt penè incomprehenſibilis eſſet.

25. Perfectione & qualitate gratiæ (& conſequenter gloriæ) Angelos omnes, & homines ſuperabat, nõ modò quemlibet hominum ſingillatim, (quod certiſſimum eſt) verùm etiam omnes ſimul ſumptos, quod non improbabile.

26. Habuit etiam in hac vita explicitam myſteriorum ſanctiſſimæ Trinitatis & Incarnationis verbi fidem, quæ & Apoſtolorum fidem, etiam poſt ſpiritus ſancti aduentum, longè ſuperauit.

27. Sacræ ſcripturæ, & omnium veræ Theologiæ articulorum intelligentia in ipſa fuit, quàm in vllo vnquam Doctore Theologo, vno filio eius excepto, perfectior. & hoc non modò per ſcientiam infuſam, verùm & per gratiam actualem, & excellentiſſimi ingenij ſui cooperationem.

28. Etſi verò claram fidei myſteriorum (ſaltem in habitu, in quantum euidentia cum fide compatibilis eſt) euidentiam ac certitudinem haberet;

hæc

hæc tamen euidentia interdum ſolâ auctoritate & certificatione eius, qui hanc veritatem atteſtabatur & reuelabat nitebatur.

29. Quamuis indies in rerum naturalium & ſupernaturalium, quas ante ignorabat, cognitione proficeret, numquam tamẽ illa ignorantiæ ſpecies, quæ *malæ diſpoſitionis* dicitur in ipſa locum habuit.

30. In ſcientiis naturalibus & mathematicis nouerat quidquid ſibi ad ſacrarum litterarum intelligentiam neceſſarium erat, & vt quidquid ad prudentiam interiorem, & conuerſationem exteriorem ſibi opus erat, in eo nulla ratione deeſſet, idque ſingulari Spiritus ſancti magiſterio & inſtitutione.

31. Donum prophetiæ eminenter illi communicatum fuit, vti & ſpiritus ille, qui Librorum Canonicorum ſcriptoribus datus, quem *interpretationem ſeniorum* Apoſtolus nuncupat. item ſpirituum diſcernendorum, ſapientiæ, ſcientiæ & intellectus donum.

32. Veriſimile fit, iam inde ab infantia reuelationibus illam Angelicis aſſueuiſſe, & dũ ab Archangelo Gabriele nuntium accepit, veroſimiliter illi reuelatum fuit, illam ſuper Angelos omnes exaltandam.

33 Donum miraculorum hac illi ratione collatum, quòd ſine vlla corruptione conceperit ſine pondere fœtũ geſtarit ſine dolore eundẽ peperit. Poſtmortẽ quoq; fuit, eſt & erit ſecũdaria tot mirabilium, ac miraculorũ, quæ per eius inuocationẽ & ſingularẽ interceſſionem in mundo facta, ſunt, & fiunt aliquando fient, cauſa.

34 An-

34. Antequam eſſet, mereri non potuit vt ad tam ſublimem dignitatem prædeſtinaretur; at poſt creationem ac conceptionem ſui Dei mater fieri meruit,idque per eminentem gratiam illi collatam , non modò vt mater, ſed etiam digna Dei mater eſſet.

35. Eo ipſo inſtanti,quo ad Angeli verba conſenſum & aſſenſum prçſtitit,Ieſu Chriſti corpus è puriſſima eius ſubſtantia productum & formatum fuit,anima creata & infuſa, & vtrumque Verbo perſonaliter vnitum.

36. Ac tum mater non diuinitatis,ſed Dei; non humanitatis, ſed Dei hominis, & hominis Dei facta eſt.

37. Dicitur quidem Chriſtus Dominus à Virgine conceptus,à Virgine genitus,& à Virgine formatus , non tamen à Virgine creatus aut cauſatus.

38. Relatio quæ inter ipſam ac filium eſt,non eſt propriè loquendo, diuinitatis aut humanitatis, ſed Dei hominis; hæc porro relatio finita eſt, & initium quoddã habuit,vti & ceterorum infantium, ad parentes ſuos.

39. Relatio hæc in Chriſti morte eſſe deſiit, vti & in ſanctiſſimæ matris eius morte; ac ambobus ad vitam reſuſcitatis, denuò redintegrata eſt, & beata hæc relatio in cœlo æternum duratura eſt.

40. Dignitas *matris* multò inferior eſt dignitate *vnionis perſonalis*: cui quamuis creata nulla excellentia conferri queat; dignitas tamen *filij Dei adoptiui* quadam tenus illi par eſt, & quadam tenus etiam ſuperior & dignior.

41. Etſi Chriſtus de Spiritu ſancto conceptus ſit,

hic

hic tamen eius pater tam quoad diuinitatem, quàm humanitatem nec eſt, nec dici debet, cum nec quoad illam, nec quoad hanc ab eius ſubſtantia dimanarit.

42. Chriſtus Dominus matris ſuæ vtero, non per dilationem, ſed dimenſionum penetrationem, & conſequenter ſine vllo dolore; ſordibus & immunditie prodijt.

43. Purificationi legali ſe ipſa ſubiecit, tum vt alijs exemplo præluceret, tum ex mētis humilitate, & nimio obedientiæ ſtudio, cùm ad eam legis obſeruantiam in rigore non teneretur.

44. Donum fortitudinis, ad patiendum, & charitatis, quam in animo ſentiebat, quæq; in corpus redundabat effectum ferendum, in quantum filij mater, filia Patris, & Spiritus ſancti ſponſa, eminenter habuit.

45. Idem illi donum imprimis fuit neceſſarium ad immenſos, quos cariſſimi filij ſui paſſio & mors illi afferebant, dolores tolerandos: qui ſanè dolores exceſſiui erāt; ſiquidem priuationes habitibus oppoſitis reſpondeant & commenſurentur, at quo filium complectebatur amor penitus erat incomparabilis.

46. Ipſi primò præ ceteris poſt reſurrectionem Dominus ſe ſpectandum dedit.

47. Quadraginta illis ante aſcenſionem ſuam diebus, Chriſtus vt plurimum apud illam commorabatur, vti & ſponſus eius Ioſephus; quem vnà cum Chriſto Domino cum anima ſimul & corpore in cœlos, eodem aſcenſionis die, aſſumptum eſſe ſit veriſimile.

48. Quin etiam probabile eſt, ſæpè poſtquā iam in cœlos aſcendiſſet; Chriſtum matrem ſuam cariſſimam viſitaſſe.

49. Qua-

49. Quatuordecim aut circiter annis filio ſuo dilectiſſimo ſuperuixit, eumque charitate & deuotione quadam incredibili in Vener. Euchariſtiæ Sacramento recipiebat.

50. Mortem eius (quem ſomni nomine veteres dixêre) cauſata eſt non corporis aliqua in diſpoſitio aut ægritudo, ſed nimius & exceſſiuus in Deum amor, cuius impetus adeo vehementes & potentes erant, vt quæ ad animam & corpus conſeruanda requiritur diſpoſitio, ab ijſdem diſſipata & diſſoluta fuerit, adeò vt ſine omni prorſus dolore, ſed præexceſſu amoris mortua fuerit.

51. Mox vt corpore anima euolauit, cœleſtem in gloriam inuecta eſt, nulla vt inter incomparabilem amoris actum, qui animam corpore eduxit, & eum quo diuinam eſſentiam coram videre & perfrui cœpit, parentheſis aut interruptio daretur.

52. Triduo poſt mortem corpus quatuor glorioſis dotibus, impaſſibilitate inquam, ſubtilitate, agilitate, & claritate donatum reſumpſit.

53. Cum anima ſimul & corpore aſſumpta fuit, angelicis turmis ſtipata, & innixa ſuper dilectum ſuum ad primum à filij ſui humanitate thronum deducta, nihil ſuprà ſe, præter vnum Deum; at infra ſe, quidquid Deus non eſt, habens.

54. Gloria & beatitudine tam eſſentiali, quàm accidētaria omnes ſuperat beatos, & in verbi eſſentia conſpicatur & intuetur, quidquid ceteri ſimul & ſingillatim.

55. Aureolas virginitatis & martyrij eminenti quadam ratione habet, & quadam tenus etiam doctoratus.

56. Quoniam verò honor excellentiæ reſpondere ſolet, & dignitas eius omnium ſanctorum gloriæ præcellit, cultu quodam ſuperiori & maiori quàm quo ceteros ſanctorum colimus, honoranda eſt; cultum hunc Theologi *Hyperduliam* vocant, qui ſpecie differt à *dulia* quam ſanctis damus; & magis etiam à *Latria*, qui ſoli conuenit Deo.

57. Deïpara Virgo ſalutis noſtræ non eſt cauſa, vti nec Eua ruinæ noſtræ & perditionis exſtitit: ſed filius eius cariſſimus, Adam cœleſtis, ſolus terreſtris Adæ caſum reparauit.

58. Errorem Collyridianorum & Collyridianarũ, qui illi velut Deæ ſacrificabãt, reijcimus; ſimul & Nouantium, debitum illi honorem & cultum denegantium, impietatem exercramur.

FRVCTVS.

1. VT gratas Virgini preces fundamus, in Chriſto Ieſu & per Ieſum Chriſtum illę fundendæ: vt enim per illam ad nos venire Deus voluit, ita per illam ad ſe viciſſim nos vult accedere.

2. Vt illa in mortali degens corpore pro peccatoribus orabat, maiori hauddubiè charitate & efficacia, quàm ſancti ſimul omnes, pro iiſdem modò apud filium intercedit.

3. Maiori à nobis hæc honore colenda, magisq; inuocãda, quàm ceteri ſanctorum, vel ſingillatim, vel ſimul omnes ſumpti.

4. Nullas de matre Dei pretioſiores dignioresq; reliquias habemus, quàm ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum.

5. Perutile fuerit & bonum imprimis, non modò Ange-

Angeli, lætum Incarnationis Verbi nuntium illi afferentis verbis,ſed & eodem, quo ipſe affectu, Deiparam ſalutare.

6. Vtile quoq; erit in animo noſtro Eliſabethę cognatæ eius deuotionem & reuerentiam excitare, & eodem mentis ardore illam ſalutare.

7. Vtile item ſanctorum clientum eius,& imprimis SS. Bernardi, Dominici, Thomæ Aquinatis, Hildephonſi, Anſelmi, Catharinæ Senenſis, Gertrudis, aliorumq; ipſius cultui addictiſſimorum feruorem illi repræſentare.

8. Vtile quoque illam cum vniuerſæ Eccleſię Purgantis, Militantis, & Triumphantis affectu compellare.

9. Multò verò & incomparabiliter magis Dei Patris charitatem, & Spiritus ſancti erga eam amorem repræſentare.

10. Quin & præteritas filij eius ſalutationes, & præſentem eius erga ipſam affectum, quin & eius viciſſim erga filium, exultando cum ipſa,quòd cōmunem indiuiſim cum Deo Patre filium habeat.

11. Gratiſſimum illi hauddubiè eſt, ſi quando vrgentibus filij ſui dilectiſſimi ſponſæ, Eccleſiæ inquam,neceſſitatibus, eius auxilium inuocatur.

12. Gratiſſimum quoque, ſi quando tres virtutes, quæ in ipſa imprimis claruêre, charitatem inquam,humilitatem,& puritatem ab ipſa petimus.

13. Gratiſſimum denique,cùm filij ipſius dilectionem, numquam eius offendendi gratiam, & erga auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum pietatem expoſcimus.

Plures alij è ſingulis elici punctis fructus poterunt; verbi gratia è primo diſcemus.

14. Pluris Dominū cognationē ſpiritualē,q̄ corporalem

ralem ducere, cùm in tanto auorum & proauorum eius (vti è continua genealogiæ Ioſephi & B. Virginis ſerie videre licet) numero vix ſex reperire ſit iuſtos, vti rectè obſeruauit D. Hieronymus.

15. E ſecundo diuitiarum docemur contemptum, cùm eas in filij ſui pauperis, ac matris eius ac nutricij vſum conſeruari noluerit; permittens, vt Iamnes Ioſephi F. ab Arabibus, Antiocho Epiphani iunctis, bello diſſideret. Antiocho verò Hieroſolymam expugnante, Iamnes, ne in hoſtium manus poteſtatemque veniret viuus, ſibi violentas manus intulit; vnde omnes eius facultates
Ioſeph. 12 Antiq. c. 5. fiſco illatæ, atque hæc poſterorum eius & Ioſephi paupertatis cauſa.

Genebrard. in Chron. 16. E tertio diſcemus, quo ſanctam Annam cultu obſequioq; colere debeamus, cùm ipſa benedicta illa terra fuerit, è qua incomparabilis hic theſaurus erutus eſt. Cùm item fieri nequeat, quin ipſa mirabilium, quæ ſuo in vtero Spiritus ſanctus operabatur, quando nempe filiæ eius animam præuenit, ne fortè originali illa peccato, cùm matris in viſceribus, Ioachimi opera corpus eius formatum fuit, inquinaretur, reflexione quadam participarit.

Atq; ita de ceteris, quos materia adeò ampla vnicuique facilè ſuggeret. Et quoniam ſingula conſiderationes ſuum quodammodo colloquium, aut ſaltem orationem aliquam iaculatoriam, admirationem, eleuationem mentis & aſpirationem exigerent, ſatius erit aliqua hic inſerere, quarum exemplum eò ſolidius [illegible], quòd è ſanctis ea Patribus petitæ ſint.

ASPI-

ASPIRATIONES AD Matrem Dei.

IN CONGRATVLATIONIS ET *Salutationis modum concinnatæ.*

1. AVE gratia plena, cum Archangeli reuerentia. 2. Aue benedicta in mulieribus, cum affectu & deuotione Eliſabethæ. 3. Aue mater Filij, filia Patris, ſponſa Spiritus ſancti, cum amore beatiſſimi Ioſephi.

ORIGENES.

Aue Mater, quæ communem cum Deo Patre habes filiũ, tali filio digna mater, immaculata, quæ & immaculatum vtero geſtaſti, cœleſtis diuinitatis theſaure, ſanctitate opulẽtiſſima, iuſtitiaq; quã perfectiſſime donata, ſacrũ regis cœleſtis palatiũ. *Hom. in diuerſ.*

GREGORIVS NICOMEDIENSIS.

Salue porta clauſa, thuribulum aureum, ſanctificationis arca, vas excellentiſſimum, virga ſacerdotalis, terra ſancta, oliua fructifera, throne gloriæ, currus triumphalis, ciuitas ſancta, liber clauſe, ſponſa Chriſti, fons ſignate, tabernaculum ſanctificatum, templum Dei, quod euerti deſtruiq; nequit. *Orat. de purific. Virg.*

GREGORIVS NEOCAESARIENSIS.

Salue latens gratiæ theſaure, ſuper omnes mulieres & corpore & anima ſanctiſſima, quæ ſola verbum portas, quod portat omnia. *Serm in annunt. B. Virgin.*

S. EPIPHANIVS.

Aue Virgo gratia plena, Virgo virtutibus cumulata, lampas æternum geſtans lumen, Mulier amicta ſole, Aue fœderis arca, cibe cœleſtis, rube ſpiritua- *Serm. de laudibus Deiparæ.*

ritualis, diuinitatis hame, fons ſemper ſcaturiens; tu comprehendiſti incomprehenſibilem, & portantem omnia vtero portaſti. Aue regina virginum, cœlorum ianua, mundi ocule; tua maieſtas & gloria Cherubinorum thronos & Seraphinorum ſplendorem longè præcellit. Aue nubes cœleſtis, & columna populum Dei, ne in mundi huius deſerto erret, deducens. Quid dicam de te? tu vnico Deo excepto, præ ceteris exaltata es, tu omnem cœli aulam pulchritudine ſuperas; ad te dignè laudandam non hominum, non Angelorum lingua ſufficit, vtpote quæ omnem capacitatem excedis.

S. IOANNES CHRYSOSTOMVS.

Hom. in Hypap. apud Caniſium lib. 1. de Dei-paraC. 2. circa medium.

Aue ingens & portentoſum mundi miraculum, quæ quidquid cœlo & terrâ continetur, longè tranſcendiſti; Prophetis omnibus, Apoſtolis, Martyribus, Patriarchis, Angelis, Thronis, Dominationibus, Cherubinis, & Seraphinis ſanctior, denique poſt Deum viſibilibus & inuiſibilibus omnibus excellentior.

IDEM.

Hom. in ſanctiſſ. Virgin. annunt.

Aue Virgo ad quam velut ad Virginem immaculatam deſtinatus eſt nuntius, expers corporis; & qui à peccato immunis erat, legatus ad eam quæ culpa vacabat. Aue templum Dei animatum, cœli terræq; ornamentum, ampliſſimaq; eius qui comprehendi concludique nequit commoratio.

SOPHRONIVS.

De aſſumpt. B. Mariæ: attribuitur. D. Hieron.

Aue ſanctiſſima, cui non vſitata vulgarique menſura, ſed in plenitudine data fuit gratia, paradiſe voluptatis, in quo perfectæ virtutis & flos redolet, & fructus guſtatur; horte concluſe,

cluſe, & fons ſanctiſſimæ Trinitatis ſigillo ſignate,

PROCLVS.

Aue ſpiritualis ſecundi Adami paradiſe, nubes leuis, quæ ſuper Cherubim ſedentem geſtaſti, vellus mundum cœlitus humectatum, in qua & per quam ouem indutus eſt paſtor, *Hom. de natiu. Domini.*

THEODORETVS.

Aue vnica columba, à Chriſto Ieſu electa, Virgo & mater, quæ puritate Cherubinos & Seraphinos tranſſcendis. *Catena in Cant. ſub finem.*

S. CYRILLVS ALEXANDRINVS.

Aue decus mundi, lampas inextinguibilis, doctrinæ ſceptrum, deuotionis templum. *Orat. contr. Neſtor.*

ELIAS CRETENSIS.

Aue puriſſima, quam nulla vnquam ſequior cogitatio inuaſit. *In orat. 4. Nazianz.*

S. CYPRIANVS.

Aue vas electionis, nullatenus communibus laſſatum iniurijs, ita quidem à ceteris differens hominibus, vt naturâ eis communicares, non culpâ, *De Chriſti natiuit.*

D. HIERONYMVS.

Aue nubes Iſraelem deducens ſemper lucida, & ſemper à tenebris aliena; quæ tuo ſplendore ac lumine illuſtrem omnium quæ te præceſſere claritatem obſcuraſti, *In Pſal. 77.*

D. AVGVSTINVS.

Aue Regina ſanctorum, de qua nullam prorſus, cum de peccatis agitur, habendam cenſeo quęſtionem, *De natura & gratia cap. 36*

S. BERNARDVS.

Ex totis animæ viribus te ſaluto, ac compello Virginum regina, quæ ab omni immunis *Epiſt. 174*

ritualis, diuinitatis hame, fons ſemper ſcaturiens; tu comprehendiſti incomprehenſibilem, & portantem omnia vtero portaſti. Aue regina virginum, cœlorum ianua, mundi ocule; tua maieſtas & gloria Cherubinorum thronos & Seraphinorum ſplendorem longè præcellit. Aue nubes cœleſtis, & columna populum Dei, ne in mundi huius deſerto erret, deducens. Quid dicam de te? tu vnico Deo excepto, præ ceteris exaltata es, tu omnem cœli aulam pulchritudine ſuperas; ad te dignè laudandam non hominum, non Angelorum lingua ſufficit, vtpote quæ omnem capacitatem excedis.

S. IOANNES CHRYSOSTOMVS.

Hom. in Hypap. apud Caniſium lib. 1. de Dei-paraC. 2. circa medium.

Aue ingens & portentoſum mundi miraculum, quæ quidquid cœlo & terrâ continetur, longè tranſcendiſti; Prophetis omnibus, Apoſtolis, Martyribus, Patriarchis, Angelis, Thronis, Dominationibus, Cherubinis, & Seraphinis ſanctior, denique poſt Deum viſibilibus & inuiſibilibus omnibus excellentior.

IDEM.

Hom. in ſanctiſſ. Virgin. annunt.

Aue Virgo ad quam velut ad Virginem immaculatam deſtinatus eſt nuntius, expers corporis; & qui à peccato immunis erat, legatus ad eam quæ culpa vacabat. Aue templum Dei animatum, cœli terræq; ornamentum, ampliſſimaq; eius qui comprehendi concludique nequit commoratio.

SOPHRONIVS.

De aſſumpt. B. Mariæ attribuitur. D. Hieron.

Aue ſanctiſſima, cui non vſitata vulgarique menſura, ſed in plenitudine data fuit gratia, paradiſe voluptatis, in quo perfectæ virtutis & flos redolet, & fructus guſtatur: horte concluſe,

cluſe, & fons ſanctiſſimæ Trinitatis ſigillo ſignate.

PROCLVS.

Aue ſpiritualis ſecundi Adami paradiſe, nubes leuis, quæ ſuper Cherubim ſedentem geſtaſti, vellus mundum cœlitus humectatum, in qua & per quam ouem indutus eſt paſtor. *Hom. de natiu. Domini.*

THEODORETVS.

Aue vnica columba, à Chriſto Ieſu electa, Virgo & mater, quæ puritate Cherubinos & Seraphinos transſcendis. *Catena in Cant. ſub finem.*

S. CYRILLVS ALEXANDRINVS.

Aue decus mundi, lampas inextinguibilis, doctrinæ ſceptrum, deuotionis templum. *Orat. contr. Neſtor.*

ELIAS CRETENSIS.

Aue puriſſima, quam nulla vmquam ſequior cogitatio inuaſit. *In orat. 4. Nazianz.*

S. CYPRIANVS.

Aue vas electionis, nullatenus communibus laſſatum iniurijs, ita quidem à ceteris differens hominibus, vt naturâ eis communicares, non culpâ. *De Chriſti natiuit.*

D. HIERONYMVS.

Aue nubes Iſraelem deducens ſemper lucida, & ſemper à tenebris aliena: quæ tuo ſplendore ac lumine illuſtrem omnium quæ te præceſſere claritatem obſcuraſti. *In Pſal. 77.*

D. AVGVSTINVS.

Aue Regina ſanctorum, de qua nullam prorſus, cum de peccatis agitur, habendam cenſeo quæſtionem. *De natura & gratia cap. 36*

S. BERNARDVS.

Ex totis animæ viribus te ſaluto, ac compello Virginum regina, quæ ab omni immunis *Epiſt. 174*

Digitized by Google

peccato vitam tranſegiſti, ſingularis & eximiæ ſanctitatis donata priuilegio, vt ab eadem manu & peccati mortem, & vitam gratiæ recipiamus.

ASPIRATIONES
AD MODVM ORATIONIS ET *Supplicationis.*

S. ATHANASIVS.

Athanaſ. vel antiq. auctor. ſerm. in euang. de ſanctiſſ. Deipara, in fine tom. 1.

EXAVDI nos filia Dauid, aurem tuam ad preces noſtras inclina, populi tui, noſtriq; qui de Patris tui familia ſum⁹, nolito obliuiſci, interce de ꝓ nobis magiſtra, Domina, regina & Dei mater.

S. EPHREM.

Serm. de ſanctiſſ. Dei Matris laudib.

Tu portus meus, Virgo puriſſima, & ſecurum refugium, ſub tuo præſidio ac tutela requieſco, te lacrymis ſuffuſus inuoco, & corā te ô Domina, proſtratus te inclamo, rogoq; ne me, benignus filius tuus, ad vnius beneplacitum vitæ noſtrę tempora decurrunt, in ira ac furore ſuo perdat, vtpote quem grauiſſimis delictis meis toties irritaui. Gratiarum tuarum dulcedine os meum reple, intellectum illumina tu gratiis plena, & inuoluntarium laudum & præconiorum tuorum canticum os meum & labia aperias. Quoniam verò mater es Dei humanitatem ſpirantis, humanè me & materna liberalitate admitte; precibus tuis apud filium præſta, vt miſericordiæ viſcera ipſe mihi exhibeat. Adiuua me, Virgo miſericors, pia & benigna. Te laudamus & benedicimus immaculata & glorioſa omnium noſtrum Dei mater, coram te ô pura, immaculata, ſanctiſſima, derelictorum ſpes, gratia plena, & Chriſti Ieſu mater nos proſternimus, te inuocamus, libera nos ô inculpata, libera nos, inquam, & à neceſſitatibus

noſtris

noſtris & tentationibus omnibus erue. Tuo nos filio repręſenta, nobis patrocinare, & à futuris tenebris & incendio nos eripe.

METHODIVS EPISCOPVS OLYMpius in LVCIA.

Tu fax fidelium, infiniti circumdatrix, vellus roſcidum, incōprehenſibilis, propitiatoriū, per quod ſe Deus Incarnatus mortalibus ſpectādum dedit. *in Epiph. Domin.* Aue gaudium ſemper & in æternum ineffabile, ad te in neceſſitatibus noſtris recurrimus. Tu lætitiæ noſtræ initiū, medium ac finis; tu pretioſa regni cęleſtis porta tu exuberans ſanctitatis fons, animarum ara, & panis vitæ.

S. AMBROSIVS. *Orat. 2. prepar. ad Miſſam.*

Vt verò efficax mea ſit deprecatio, beatæ Mariæ Virginis ſupplex ſuffragia depoſco.

S. AVGVSTINVS.

Sancta Maria ſuccurre miſeris, iuua puſillanimes, conſolare afflictos, ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto fęmineo ſexu, ſentiāt omnes tuū iuuamē quicumque celebrant tuā ſanctam commemorationem. *Serm. 18. de ſanctis.*

S. FVLGENTIVS.

Venite virgines ad virginem, concipientes ad concipientem, puerperæ ad puerperam. *Ser. de laud. Mar. in partu Saluat.*

HILDEPHONSVS TOLETANVS.

Concede mihi obſecro, Virgo mater, vt Deo tibique inſeparabiliter coniungar, Domino tibique vniar: illi velut creatori meo, tibi velut matri eius à quo conditus & creatus ſum. *De Virgin. Dei geni. c. 12.*

ELOGIVM & IVBILVS.

Ad comparationes incomparabiles, quibus filio ipſam comparemus, iam deſcendamus, omneſque in mentis ac cordis exultatione, & vnanimi

çonſenſu dicamus, quòd ſicut Chriſtus nouus eſt
Adam de cœlo cœleſtis, cuius è latere Eccleſia
formata eſt, ita Maria ſecũda fuerit Eua de terra nõ
terreſtris, quæ Euæ nomen in Aue commutauit.
1.Cor. Chriſtus fructus eſt vitæ, ſancta eius Mater ar-
15.47 bor in qua ille natus. Ipſe terra Eden (eſſentia-
Ge.2.22. lis inquam animarum noſtrarum paradiſus) hæc
Gen.2.6 fons & vena aquarum viua, à qua irrigatur. Ipſe
Gen.9. iuſtus Noe prima & ſecunda naturæ humanæ o-
12. rigo, qui filijs ſuis fuit ludibrio; hæc arca ad quam
Gen.7.7 ille ſe recepit, & in qua paſſiones, quæ in nobis
vt feræ & indomitæ belluæ efferaſcunt, quietè
Gen.21. & ſedatè compoſitæ fuêre. Ipſe Abraham no-
22. ſter illuſtris multarum gentium Pater; hæc Sa-
Gen.21. ra non ſine miraculo fœcunda, quæ lætitiam
2. ſæculorum vtero geſtauit. Ipſe obediens Iſaac
Gen.22. lignorum ſtrue, in qua immolandus erat, onu-
6 ſtus; hæc puriſſima illa Rebecca, vnicè con-
Gen.24. ſeruata, præſeruata, & reſeruata. Ipſe ſupplan-
16. tator Iacob, qui primò quidem in humanitatis
Gen.27. ſuæ femore fuit læſus, at deinde in reſurrectio-
36 nis aurora victoriam adeptus eſt; hæc ſpecioſa
Gen.35. illa Rachel, quæ enixa eſt primò quidem Be-
18. noin, id eſt, filium doloris, deinde Beniamin, Fi-
Gen.41. lium ſcilicet ad Patris dexteram exaltatum. I-
45 Gen.47. pſe prudens ille Ioſeph, mundi Seruator; hæc ter-
26. ra ſacerdotalis à peccati tributo immunis, terra
Zachar. inquam virgo, quæ frumentum electorum pro-
9.17 germinauit. Ipſe rex Salem, qui corporis ſui pa-
Gen.14. nem, & ſanguinis ſui vinum offert victoriam de
18 mundo referentibus; hæc ciuitas Sion, cuius
Pſ.86.2. vnius portas Deus Iſrael diligit ſuper omnia ta-
Exo.17. bernacula Iacob. Ipſe Moſes ille, qui in cruce
11. brachia

brachia extendens ſuis victoriam attulit; hæc *Cant.6.*
Aethiopiſſa ſephora,foris quidem & inſtar aliarũ *94.*
nigra,ſed interinſecus tota pulchra, & macula nõ *Exod.*
eſt in ea,quapropter non immerito Lunæ compa- *29.*
rata. Ipſe verus Aaron noſter, ſummus pontifex
& ſacerdos; hæc arca teſtamenti è ligno incom- *Exod.*
putribili compacta, in qua & diuinitatis manna, *25.4*
& omnis diſciplinæ virga, & perfectiſſimæ legis *1.Reg.*
obſeruantiæ tabulæ continentur. Ipſe verus Da- *17.49*
uid, qui Goliadam tartareum quinque vulnerum
ſuorum lãpidibus, humanitatis fũdæ inſertis pro- *Cãt. 4.4*
ſtrauit; hæc turris Dauidica,in qua velut in arma- *2.Reg.12*
mẽtario,omnis armatura fortiũ tum ad vim infe-
rendam,tum ad propulſandam. Ipſe verus Salo- *24*
mon; hęc lectulus iuſtitiæ ei⁹ in quo ſuauiſſimè re- *3.Reg.10*
quieuit,& thronus aureus ſolidiſſimis virtuti- *8*
bus innixus. Ipſe botrus è terra promiſſionis *Num.13*
allatus, diuino amoris ſuĩ nectare animas in- *25*
ebrians; hæc propago & vitis, in qua excreuit. *Iudic.7*
Ipſe Gedeon, qui in commilitones ſeligit e-
os qui in mundanarum vanitatum torrentem *8*
prono ore non propendent, ſed vola ma-
nus dumtaxat neceſſaria ſibi ex eo depromunt;
hæc eiuſdem Gedeonis vellus cœleſti rore in a- *Iudic.6*
rida virginitatis ſuæ area circumſecus humecta- *27*
tum. Ipſe Ioſue ille qui Ierichuntem infernalem *Iudic.7*
demolitus eſt, diuinitatis facem in fragili hu- *20*
manitatis ſuæ vaſe præferens; hæc Iudith Be- *Iudic.15*
thuliæ decus, gloria Ieruſalem, lætitia populi, *20*
quæ hoſtilis exercitus duci ceruices præſcidit. I-
pſe Elias ille omnipotentiæ ſuæ curru auectus,
qui in Euchariſtiæ ſacramento humanitatem *4.Reg.*
verum diuinitatis ſuæ palliũ reliquit. Ipſe Eliſæus *2.41.*

qui

4.Re.434 qui mortuum excitaturus, ſuper eodem ſe con-
Ion.11 traxit,ipſe Ionas,qui è ventre,terræ prodiit redi-
Dan. 6.23 uiuus, ipſe Daniel,qui è lacu ſine vlla læſione e-
greſſus eſt;hæc glorioſa illa ciuitas refugit,porta
Num. 36.61. orientalis,hortus concluſus,fons ſignatus. Deniq;
ipſe ſcala Iacob,per quem ad Deum aſcendimus,
Ezech. 1.1. hæc eadem ſcala,per quam Deus venit ad nos. fi-
lio ſit gloria propter illam,& illi viciſſim propter
Cant.4 12. filium.

Gen, 28. 12.

MEDITATIO V

DE ANGELIS IN GENERE

PVNCTVM I.

HVnc in creaturarum conditione ordinem Deus ſeruauit,vt alias purè fecerit corporales, alias purè ſpirituales, alias partim ſpirituales,& partim corporales.Voluit itẽ infimarũ perfectionẽ in mediis, & mediarũ in ſupremis reperiri.Hinc videmꝰ,quid quid in elemẽtis perfecti habetur,id omne in corporibus mixtis inueniri;quidquid in mixtis,hoc itẽ in plãtis; quidquid in plãtis,hoc in beſtiis;quidquid in beſtiis, hoc in homine; & denique quidquid in homine eximium & excellens eſt, Angelis hoc minimè deeſſe.Rurſum , vt corporum nõnulla cœleſtia,alia terreſtria firmauit;ita & Angelorum quoſdam condidit,qui inter nos agentes nos tuerentur & cuſtodirent , & quoſdam qui gloriæ ſuæ throno aſſiſterent,ſaluti noſtræ item cooperantes. Vt autem beneficij huius magnitudinem benè comprehendamus, ſæpenumerò cum D. Bonauen tura,ſex alę Seraphinorũ,quos vidit Iſaias, quoſ-

quoſque Moſes, Deo iubēte, in propitiatorio conſtituit, in mentem reuocandæ ſunt. Prima eſt creationis, ſecunda ſitus, tertia gratiæ, quarta ſcientiæ, quinta potentiæ, ſexta præſidentiæ.

II.

In ala igitur creationis notandum primò, Angelos puros eſſe ſpiritus, ſine vlla corporea mixtione, materiæ expertes, ſecus ac Tertullianus, Origenes & Plato voluêre. Secundò, tantam illorum eſſe multitudinem, vt, teſte D. Thoma, animarum numerò præcellat, ſicut cœlorum magnitudo ipsā terræ capacitatem longè ſuperat, quę nonniſi punctū quoddā cū cæleſtibus orbibus comparata. Tāta quoq; illorū multitudo, ſecundùm Dionyſiū Areopagitam, vt omnē maris arenā, & ſingula naturæ corporalis indiuidua numero ſuperent. quod verò longè mirabilius, cū eſſentiæ illorum numerorum eſſentiæ pares ſint, ſpecie differunt, vt & equus à leone, & Leo ab homine differt.

lib. 1. aduerſus Marc.

in Timæo

1. p. d. 51. art. 3.

III.

Ne autem aliquam multitudo in innumera hac intelligentiarum varietate confuſionem cauſetur, viſum mundi Architecto aliquā inter illos diſtinctionē (atq; hæc ſecundæ alæ ſitus reſpondet) facere, & tres illorum hierarchias conſtituere, quarum vnaquæque è tribus conſtaret ordinibus, nouemque vniuerſim choris omnes comprehenderentur, quos nouem gemmæ, quas Ezechiel vidit, non inſcitè repræſentant; Sardonyx, Topazius, Iaſpis, Chryſolitus, Onyx, Berillus, Sapphyrus, Smaragdus, & carbunculus. Infima Hierarchia, Angelos, Archāgelos, & Poteſtates; ſecunda Principatus, Dominationes, & virtutes; ſuprema Thronos, Cherubinos & Seraphinos complectitur. Ex hiſce

6. Ezech. 28

Greg homil. 34 in Euāg.

Digitized by Google

hiſce intelligentiis ſeptem primates ſunt coram Deo perpetuò adſtantes, vt initio Apocalypſeos traditur.

Michaelis nominis, quod interpretatur: *Quis vt Deus? Gabrielis*, quod *volũi Dei* denotat, & *Raphaelis*, quod tantumdem valet *ac medicina Dei*, ſacra volumina mentionem faciunt: *Vrielis* & *Ieremielis* meminit Eſdras, cęterorum nomina, vti & functiones particulares, vnde huiuſmodi denominationes deſumptæ ſunt, ignorantur.

IV.

In ala gratiæ notabo, quanta ſit Angelicæ naturæ præ humana excellentia, quod omnes nos in peccatis concipiamur, Angeli in gratia ſint creati quin & poſt iuſtificationem, quam ſacramenta ipſaque contritio cauſantur, quotidie in peccatũ relabimur; Angeli verò gratiæ coöperando in eadem confirmati ſunt. Etſi poſt lapſum reſurgere per gratiæ auxilium ipſi poſſimus; quod Angelis negatum tum ob gratiæ huius defectum, tum quod naturâ inconuertibiles ſint, ex quo ſe ſemel obiecto alicui applicuêre. Quin etiam, vt benè D. Thomas obſeruauit, quo quid excellentius, eò etiam facilius, & paucioribus actionibus ad finem ſuum perueniat par eſt. Quòd verò magni referat ſcire, ecquod primi Angeli qui draconis inſtar caudâ ſuâ (id eſt ſecum) tertiam ſtellarum partem attraxit, peccatum fuerit, ipſum vt deteſtemur, & maledictum hoc ſemen, quod animabus noſtris protoplaſtis peccato iniecit, euellamus, repetamus oportet quæ de eo ſcribat Ezechiel extuliſſe ſe ſcil. propriam dum pulchritudinẽ contẽplaturi, adeò vt Deo, aſſimulare ſe præſumpſerit: non ꝙ Deũ ſe crederet, aut Deo poſſe parẽ eſſe. Cũ enim

Seraphinorum mentio Iſaiæ 6. 1 Cherubinorum Ge. 3. 24 Thronorum, Virtutum, Dominationum, Principatuum, & Poteſtatum Coloſſ. 1. 6. Eph 1. 20. 21. Archãgelorum Iude 9. Angelorum, Exod. 14 19. Pſal. 89. 11. Act. 2. 7 Dan. 10. 12. Luc. 1. 11 Tob. 12. 44. Eſdr. 14. 1. 4 Eſd. 4, 6.

enim altiſſima & ſummè perfecta eſſet intelligẽtia,ignorare ſanè non poterat,quod naturalis ipſa nos docet ratio, nonniſi vnicum eſſe Deum, nec duos eſſe poſſe.at peccatum eius ,ſextupliciter tale fuit, quale paucis his verbis: *Et ſimilis ero altiſſimo*,à Propheta deſcribitur.

1. Deus per claram & perfectam eſſentiæ ſuæ cognitionem ſuam in ſeipſo beatitudinem habet: ita & Angelus ille apoſtata in naturalium ſuarum perfectionum cognitione hærere voluit, ſui ipſius ſe inebrians pulchritudine, nec eam ad ipſum auctorem referendo,

2. Deus ſeipſo eſt,ab alio nullo dependens: angelus malignus cognito eſſe ſe ſuum à Deo habere, ab ipſoque pendere, doluit,nec datorem agnoſcere voluit,quaſi hoc illi debitũ eſſet, & De[us] nihil minus facere potuerit, quò bonitati ſuæ naturali ſatisfaceret,quàm talem illum qualis erat condere.

3. Deus rerum omnium finis eſt,& omnis creaturæ ratione prẹditæ obiectum.ſuperbiens Dœmon ceteros voluit Angelos oculos in ſe vnum cõuertere, nec vlterius aſcendere,quaſi ad ſe cõtemplandum dumtaxat hi conditi eſſent.

4. Deus beatitudo eſt illorum,qui eſſentiam illius contemplantur. Lucifer porrò intelligentias ſibi tùm naturæ tùm gratiæ donis inferiores ſuã voluit felicitatem non aliunde, quàm è glorię & perfectionum propriarum, quam ipſe iis daret, manifeſtatione mutuari.

5. Deus non modò nouit ea quæ fecit, & quæ per ſciẽtiam,quam *viſionis & approbationis* Theologi dicunt,aliquando faciet, verùm & fieri poſſibilia, licet nũquã futura ſint, per cognitionẽquã ſimplicis appellãt intelligẽtiæ.Princeps ſuperbię

non ſolùm ingenij ſui aciem impendebat vt comprehenderet id quod erat, verùm etiam eam ad id quod nō erat,quodq́; ſe eſſe nō poſſe nouerat,extēdebat ; in ſuæ vanitate cogitationis ſibi cōplacens, quaſi Deus fuiſſet,non ſecus atque multi (eius ſpiritu hauddubiè afflati) in ſeipſis euaneſcunt , cogitantes apud ſemetipſos ecquid facturi eſſent, ſi Reges , Duces, Pares, Principes, ditiores, doctiores, pulchriores , & fortiores quàm modò ſunt,eſſent.atque hoc hiſce verbis denotat Eze- *Ezech. 28.* chiel dicens: *Eleuatum eſt cor tuum, & dixiſti Deus ego ſum.*

6. Denique Deus Pater Angelis ſignificauit,filiúm carnem humanam aliquando aſſumpturum, iiſque proinde præcepit,vt eū velut hominē Deū, atque vtriuſque naturæ caput adorarent. arrogās Dœmon hoc minimè ferens eum adorare noluit, & tertiam intelligentiarū ſibi ſubiectarum partem in partes ſuas pertrahens,illarum factus eſt coryphæus, quæ illi quàm Deo ſe ſubiicere,eumque in Deum agnoſcere, quàm Ieſum Chriſtum maluerunt.quarum ſuperbiæ cum ſe S. Michael obiiceret,ad vnum omnes in profundum abyſſi deturbati ſunt,victique & triumphati ab iis,qui cū militiæ ſuæ duce dixêre: *Sceleſti,quis vt Deus?*

V.

In ala ſcientiæ rerum quas norunt multitudinem,& earum cognoſcendarum modum mirabor quidquid enim in rerum natura eſt, ad Angelicam ſcientiam refertur, præterquam cordis humani ſecretum,quod non eſt aliud,quàm voluntatis cōſenſus,cum nullum ſenſuum afficit, nullumq́; ſui vel in exteriori vel interiori hominis ve- ſtigium

ſtigium aut ſignum relinquit, talis verò cum eſt, ſoli Deo reſeruatus eſt.

Ratio intelligendi illis etiam particularis eſt, ſuperiores namque inferiores ipſos irradiatione illuminant; vt quando quid ſibi inuicem ſignificare volunt, hoc per conuerſionem communicatiuam, applicationem voluntatis, & intellectus apertionem fiat. Naturalia illis non per ſpecies ab obiecto mutuatas, ſed ſubiecto inhærentes repræſentantur; ſpecies inquam intelligibiles, quas Deus iam inde à productionis ipſorum initio ijs infudit, & ſimul cum ipſis creauit; harum proprium eſt, effectus in ſuis cauſis, quando ſcilicet determinata ſunt, & effectus ipſos extra ſuas cauſas, quando exiſtunt, repræſentare, non ſecus ac ſpeculum obiecta ſibi repræſentat. Ita tamen, nihil vt ab obiecto accipiatur, & imaginum quæ inde emanarint, nullus ſit vſus.

Notandum quoq; ſine vllo diſcurſu Angelum, per ſimplicem intelligentiam dumtaxat, quæ vno viſu & præmiſſa & concluſiones, antecedens & conſequens, principium ſimul & inductiones penetrat, intelligere. Hinc, vt ceteras taceã cauſas, vti capita & quidem alata pinguntur; caput nonniſi mentem ipſos eſſe, alæ incredibilem veritatis rerum penetrandæ agilitatem ſignificant, nõ quidem per accidentia, vti nos, ſed in ſeipſis, & in propriis ſubſtãtijs. Quę verò à libero arbitrio purè dependent, nonniſi per coniecturas nouerunt; verùm & in his ipſis vix vmquam tum ob longam experientiam, tum ob eximiam motuum omnium naturalium cognitionem falluntur.

VI.

In ala potentiæ mirabor, quomodo vniuerſa

E natura

natura corporalis ad nutum oculi, quantum ad motum, illis pareat non ſecùs ac hominis animæ motiuis corporis ſui facultatibus deſpoticè & ſine vlla reſiſtentia dominatur. quod autem anima in corpus quod informat, hoc Angelus in virtutis ſuæ motiuæ ſphęra vel extenſione poteſt, quæ virtus pro ſuperioris & inferioris excellentia maior aut minor eſt, ac nonniſi in ſola potētiæ ſuæ applicatione conſiſtit: quę mirabilia facit paſſiuis actiua iungendo, vti è cœlorum motu manifeſtè patet, & euidenter oſtendit is, qui ipſo noctis mediæ puncto omnes Aegypti primogenitos occidit; & in alio illo qui centum octoginta hominū millia in caſtris Sennacherib nocte vna interfecit, & in plagis Aegypti, quas Magi Pharaonis æmulabantur. Nulla tamen angelicarū operationū poteſt miraculum dici, quòd miraculum communem totius naturæ ordinem & vires transcēdat: hinc ob primi defectum, infuſio & creatio animarum non ampliùs miraculum eſt; ob ſecundi nullus effectus, quem creatura aliqua cauſatur, miraculum appellandus eſt.

VII.

In ala præſidentiæ notabo, quomodò, quamq; in ſuo eſſe ſpeciem, bonorum Angelorum operâ, Deus conſeruet; quomodò illis præſidentibus debito ſuo moderatoq; cœli motu ferantur, anni tēpeſtates ſibi inuicē ſuccedāt, terra cētro ſuo affixa ſtabilis permaneat, nec ab aqua, quod elementum illâ ſuperius, obruatur, mare naturalibus terminis limitibuſq; coërceatur, & quod infinita ſimul beneficia includit, per eos infernales potentię, ne nobis noceat, compeſcantur. At quoniam longiorem diffuſioremq; res hæc meditationem exigat, ſequens de ea diductius aget.

FRV-

FRVCTVS I.

E prima conſideratione diſco, Angelum diuinæ ſimilitudinis characterem, vt eum Ezechiel nuncupat, hominem eius imaginem, cetera autem animalia eiuſdem velut veſtigium notamque eſſe. Eodem è principio diſco, naturam Angelicam tantumdem penè naturali excellentiâ humanæ præſtare, quantum animali brutalique humana. Item beatos Angelos tantum gratiâ gloriâque, quantùm naturâ, hominibus omnibus præcellere. Hinc denique colligo, ſi corpora cœleſtia terreſtribus collata ob ſublimem ac maximè nobilem illorum ſubſtantiam tanta ſint, tamque capacia; etiam maiorem Angelorum quâm animarum numerum fore, prò excellentiæ illorum, & inter ſe, pro ordinum, hierarchiarumque diuerſitate, iuxta præeminentię ipſorum proportionem.

II.

Ob ſpecificam Angelorum diſtinctionem, iuxta D. Thomę doctrinam, ipſam Dei potentiam, ſapientiam & bonitatem præ ceteris rebus mirabor, cùm tam innumerabilem ſpirituum beatorum atque apoſtatarum multitudinem videam: & hãc diſtinctionem ſimpliciter credere teneor, cùm neſciam vnde eam numericam vnius ad alterũ ſumam, niſi à quopiam gradu formali, cũ nulla hîc eſſe poſſit materia. atqui gradus omnis formalis diſtinctionem ſpecificam facit, vt in numeris cernere eſt, vbi vel vnius adiunctiò vnionis ſpeciem variam conſtituit.

III.

Si terra vniuerſa cœlo collata nõniſi punctum

eſt, homines Seraphinis comparati nonniſi formicæ ſunt. Cur ergo tantum cœli relinquimus, vt tantillum terræ adipiſcamur? cur vniformem tot intelligētiarum æſtimationem ſententiamq́; ob erroneam matubilemque pauculorum hominum opinionem, negligimus?

IV.

Cùm Angelorum tanta ſit excellentia, ipſos noſtri curam gerere tantundem eſt, ac ſi quis Princeps è ſtirpe regia ouibus præeſſet opilio: cùm verò, quibus præſunt, homines, brutalibus ſe voluptatibus immergunt, porcis eos præeſſe dixeris. O bonitatem Dei ineffabilem, admirabilem Angelorum dignationem, & extremam hominum ingratitudinem!

V.

Nomen Angeli officij eſt potius quàm naturæ nomen, vt eo denotetur, omne ipſorum eſſe, continuò Dei obſequio ſeruitioque dedicari; & nullũ nobis honorabilius dari nomen poſſe, quàm ſi Dei adminiſtri famulique dicamur. Ex eo quod omnes ſalutis noſtræ inuigilent, etiam qui diuinæ maieſtatis thronum circumſtant, diſco, charitatem erga Deum & proximum, vnum eumdemque habitum eſſe, & qui hanc habet, etiam illam habere: ex eo verò quòd nobis miniſtrando Deo famulentur, me proximo ſeruiendo, Deo ſeruire. eò autem quod nobis præſentes Dei conſpectu minimè fruſtrentur, doceor ob animarum zelum ſalutemque orationis exercitium non eſſe omittendum, at tum illi me diligentius applicare debere, vtpote ſine quo nec ipſis prodeſſe, mihi verò obeſſe poſſim. E ſex illis modis, quibus Diabolus aduerſus

Deum inſurgendo peccauit, diſco à ſex mihi tentationibus, noxijs admodum, & quæ omnes à ſuggeſtione initium habent, cauendum eſſe. Prima, ſuiipſius eſt idololatria, quando nimirum quis proprio amore inebriatus ac quodammodo faſcinatus, vanè ſibi ob præclaras ingenij, corporis ac vultus dotes eloquẽtiam, & actiones cõplacet: quod Iobo eſt, *manum ore oſculari*, quod *iniquitatem maximam* eſſe ait. Quod crimen cùm *Iob 31. 27.*
Nabuchodonoſor admitteret, mox audiuit: *Tibi dicitur Nabuchodonoſor Rex: regnum tuum tranſibit à te, & ab hominibus eijcient te, & cum beſtiis & feris erit habitatio tua: fœnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quòd dominetur excelſus in regno hominum, & cuicumque voluerit, det illud.* *Dan. 4. 28.*

Secunda eſt, quando quis honorem, obſequia, beneficia, officiaque ita à proximo accipit, quaſi hæc ſibi deberentur, quin & dolet, ſi quę cupit ſibi non conferuntur, quaſi omnia ad ſe pertinerent. Notandum porrò, commune hoc omnium ſuperborum vitium eſſe, & nullum non arrogantem, ingratum.

Tertia etiam multò communior; eſt namque omnium illorum & illarum, quæ in omnibus ſeipſos quærunt, qui ne verbum proferrent, vel pedem mouerent, niſi proprij quæſtus ſtudio, id eſt, niſi aliquam inde ſibi voluptatem, honorem, aut lucrum euenturum ſcirent: omnes ipſorum orationes, exomologeſes & Sacramenti Euchariſtici frequentationes nonniſi mercenariæ ſunt; in omnibus conſolationem quæritant, & amori proprio nuſquam & numquam non ſatiſ-

faciunt, omnis illorum lætitia triſtitia, flexus & reflexus interni eò vergunt, denique quocumque demum ſe conuertant, à ſeipſis non egrediuntur.

Tertia item eſt, quando quis nō modò ſibi, narciſſi exemplo, ob propriam ſpiritus, aut corporis, aut realem pulchritudinem complacet, verùm etiam diuitias, honores, dexteritates, doteſque animi & corporis, quibus caret, ſibi effingit, & imaginaria ac phantaſtica illorum fruitione ſe oblectat; vti & Deitate, quam reuera non habebat, & habere ſe non poſſe ſciebat, Lucifer dilectabatur, ac de eadem vanè ſibi applaudebat.

Quarta, quando quis alienos oculos in ſe vult conuerti, aures ad ſua verba patere, memoriam ſuiipſius recordari, animum de ſe cogitare, volūtatem erga ſe vnum affici, denique quando ad ſe, non verò ad Deum homines pellicere geſtit. At qui verè humilis, vel vnam ſui recordatione animam in orbe occupari ſummopere doleret.

Quinta eſt illorum illarumque, qui neminem ſibi conferri, nedum præferri patiuntur, niſi vel doleant, aduerſentur, detrectent, illique noceant.

Sexta illorum eſt, qui non ante quieſcunt, aut beatos ſe credunt, quàm ſuorum ſint primi, in conuentibus primum occupent locum, & familiæ partiumque ſuarum ſint Principes. Et ſi quando concionator eloquentiâ, mulier venuſtate, magiſtratus dignitate, nobilis potentiâ, hominum corda Chriſti Domini (cuius & iure naturæ, & acquiſitionis titulo eſt quidquid

vſquam

ꝛſquam eſt) præiudicio captare ſatagunt, dœmones imitantur, qui Verbum in futura humanitate ſua agnoſcere noluêre, ſed in Luciferum, ımbitioſum gloriæ huius direptorem, oculos, affectum, & cultum conuertere maluerunt.

VII.

Scientiæ ala admonet me primò, præſtantiſſimos ac ſubtiliſſimos quoſque mundi huius Theologos nonniſi abecedarios & elementares eſſe, ſi vel minimo Angelorum comparentur. Secundò, idiotam humilitate præditum pluris à Deo fieri, quàm Dœmonum ſcientiſſimum. Tertiò, non per ſcientiam, aut poteſtatem, ſed ſolam voluntatem coram Deo nos magnos aut paruos, bonos maloſuè eſſe. Quartò, tentari nos à dœmonibus, circa ea in quæ nos potiſſimum propendere vident; eoſque bouem, vti prouerbio dicitur, cornu, cercopithecum cauda, auribus aſinum comprehendere. Quintò, illos mortis horam præuidentes, & diſtinctiſſimè perſpectum habentes, quando vltimus vitæ nobis ſit articulus futurus, (quod vel è cauſis naturalibus, vel interiori corporum conſtitutione colligunt) magis minuſuè nos pro dierum vitæ breuitate aut longitudine, quam præuident, oppugnare; & conſequenter, ſi quis ſolitò ampliùs tentetur, hunc & de inſtanti propediem mortem metuere, & ad eamdem præparare ſe debere.

VIII.

Ex ala potentiæ perſpectum habeo, quantis Deo ſim nominibus obſtrictus, quod tot mihi Angelos in defenſores, & ſingu-

larem etiam aduerſus tot legionum, quæ in meam perniciem conſpirarunt, impetum inſidiaſque protectorem dederit. Adhæc nos Gigantibus illis & Briareis collatos, nonniſi Pygmæos &
Iob 41. 18. Mirmidones eſſe. *Factus eſt*, inquit Iob, *vt neminem timeat, reputat enim quaſi paleas ferrum, & quaſi lignum putridum æs.* Quare cùm & malitia ipſorum potentiam ſuperet, quid obſecro ageremus, niſi ſingularis hæc protectio deſuper excubaret? An non certiſſimum illos, dum in Dominum ſæuire nequeunt, in ſeruum rabiem euomere; & in equum, cum equitem attingere non valent? Odium porro quo Deum proſequuntur, implacabile, & inuidia, qua nobis inuident, incredibilis eſt.

IX.

Ex eo quòd nos redempti ſimus, Angeli verò damnati, nequaquam elicio quantum Deo debeam, etſi vel hoc ſolo nomine quod naturam noſtrã adeò honorarit, vt ſuæ illam vniuerit: quis enim Angelorũ Deo dixit aliquando: *Filius meus es tu*, vt Deipara quæ illi ait: *vbi es frater mi?* quod & nobis per adoptionẽ & gratiã dicere licet.

X.

Angelus præuaricator, è partibus contrarijs, è quibus homines, minimè compoſitus erat, nemo eum ad lapſum incitabat, adeò vt cùm crimen, quod committebat, cognoſceret, malitiâ & deliberatâ voluntate peccaret, imo verò aduerſus ipſum Deum inſurgeret; quæ circumſtantiæ peccatum incredibiliter aggrauant. An non item verum, vnicam ob noxam in deſperatorum ac damnationis abyſſum illum

illum deturbatum. At quot hactenus ſcelera cõmisêre, ac quotidie etiam homines committũt, & qualitate enormia, & quantitate innumerabilia, & malitia intolerabilia, diuinâ bonitate illorũ ſemper pœnitentiam exſpectante, & apertis eos brachiis admittere paratâ, ſi vel minimũ veræ pœnitẽtię actum elicerent? Hinc infero, toties me vitam Deo debere, quoties letalia mihi delicta condonauit, quorum etiam minimum ſufficiebat, vt cacodœmonũ cohæres & ſocius conſtituerer.

XI.

Si quando magi peruerſam voluntatem ſuam dœmonum voluntati coniungunt, ſæpè nocendi facultatem habent, & illorum opera infinita Satanas mala, idque per puluiſculos, vnguenta, characteres, membranulas Virgineas, aliasque impietatis execrandæ ineptias cauſatur. Quin ergo credam, bonos Angelos mihi proximiſque propitios fore, quando voluntatem meam illorum coniunxero, & illi & ego meam diuinæ coniunxerimus? An non tanta horum poteſtas ad bonũ, quanta illorum ad malum faciendum? tantum hi nobis benefacere volunt, quantum illi malefacere? tantum hi Dei gloriam deſiderant, quantum illi eâdem deſtruere ſatagunt? deniq; verbo vt abſoluam, tanta hi charitate, quanta illi ardent malitia? Quamobrem danda mihi opera, vt tãto ad beneficiendũ ſtudio connitar, quanto malefici, incantatoresq; alijs nocere conantur.

XII.

Ergo cùm cœli ab Angelis (iuxta probabiliorem opinionem) moueantur, illorumque operâ ſingulę in eſſe ſuo ſpecies conſeruentur, quin verò, (vt ex hiſtoria Tobiæ euidenter apparet)

E 5 oratio-

orationes noſtræ per eos Deo offerantur; firmiter mecũ ſtatuam ad ipſos in neceſſitatibus omnib⁹ tum publicis tum priuatis, grandinis, tonitrui, gelu, inundationis, & morbis contagioſis & noxijs protinus cõfugere, illoſque, vt cacodœmonis minas euertant, maleficorum veneficia diſſipent, vota noſtra Deo offerant, gratiaſque inde nobis reducant obſecrabo: denique arctam cum eis familiaritatem contraham, ne fortè Deum tentem offendamque, ſi quæ dat mihi ordinaria auxilia, negligens ad extraordinaria me conuertam.

XIII.

Quoniam verò inter omnes ſpiritus beatos S. Michael à Deo in primos militiæ cœleſtis proceres cooptatus eſt, illique Eccleſia vniuerſa lis, vti olim Synagoga, concredita; ſingulari particularique erga magnum hunc Archangelum, militiæ diuinæ anteſignanum, affectu ferar, illius ſæpè opem inuocabo, ſæpè illi tremendum altaris ſacrificium offeram, vel offerri curabo, gratias illi acturus de ea qua donatus eſt gloria, & propter eximia, quæ, eius interuentu, vniuerſa recipit Eccleſia beneficia; Angelum quoque cuſtodem orabo, illum vt ſæpè meo ſalutet nomine, illique, filij Dei nomine, adimpletionem illorum quæ interius exteriuſque in me Spiritus ſanctus fieri deſiderat, commendet.

XIV.

Et quoniam Archangelus Gabriel legatum & velut paranymphum egit, conſanguinitatis eius, quam per Verbi Incarnationem cum Deo omnes inimus, ſingulari quoque erga eum cultu afficiar,

ciar, frequenter illum inclamabo ac ſalutabo, ſæpè illi de gloria quam poſſidet congratulabor, petamq; ab eo, vt affectum mihi erga Deiparam Virginem non minorem quàm DD. Bernardus & Dominicus habuêre, concedat. Et quoniam ſanctiſſimæ hoſtiæ conſecratio quædam Incarnationis eſt ſpecies, feruorem ab eo charitatis, & puritatis donum toties depoſcam, quoties ad diuinam hanc menſam acceſſurus ſum.

XV.

Quin etiam, quoniam auguſtiſſimum ſacrificium dum offertur, infiniti cælo delapſi Angeli ei adſtant, vti ſuis vidit oculis ſacerdos ille ſanctus, de quo Chryſoſtomus, tam illo ipſo tempore, quã toto illo, quo diuinum hoc ſacramentum in ſacerdotis verſabitur manibus, beatos ſpiritus regi ſuo adſtantes, inuocabo, vt mentem illuſtrent, fidem accendant, deuotionem inflamment, preces exaudiant, vota dirigant, neceſſitates Deo meas repræſentent, deniq; ita me præparent, vt ſim ſecundùm cor eius, qui ſuum mihi cor, corpus, diuinitatem, humanitatem vitæ, ac mortis ſuæ merita, quidquid denique eſt, & quidquid in æternum futurum eſt, obtulit. *lib. 3. de Sacerd.*

XVI.

Denique ex eo quod draco nõniſi tertiam ſtellarum partem ſecum detraxerit, efficiam cũ Propheta plures pro nobis quàm contra nos decertare, pluralitatemq; non modò in quantitate, verùm etiã qualitate cõſiſtere. Illi principatũ & imperium

periũ ſuum amiſêre, hi retinuêre; illi nonniſi naturales habent vires, & quidem ab omnipotente Dei manu conſtrictas; hi & naturales, & ſupernaturales, quas pro diuinæ charitatis beneplacito exerunt; quæ cum hominem complectatur, ſperandum illi potius quàm timendum.

COLLOQVIVM.

Sicut infinitis tibi ſũ Deus meus nominib⁹ obſtrict⁹ ꝓpter id ꝙ in te ipſo es; ita & proportionaliter ſum obligat⁹ ob id, quod in creaturis tuis es. Et quoniam Angelica natura de perfectionibus tuis magis quã humana participat, hinc cũ ſubliміſſimis & illuminatiſſimis Seraphinis particularius te laudo, benedico, & gratias ago. Beatum me, ſi vel ſcintilla mihi eius eſſet ignis, qui eos in amorem tuum ita accendit! Tum ſcilicet fideliter & conſtanter te diligerem, ſi vel vnicus ſplẽdoris Cherubinorum radius mentem meam illuſtraret, quàm acutum in omnibus quæ à me deſideras & expectas cernerem! Si inuarietas, inhæſio, & adhæſio illa, qua Throni diuinę volũtati tuę vniuntur, pectori ineſſet meo, ecquæ me à te diuelleret tentatio? Si ineffabilis Virtutũ operatio in me ageret, vmquamnè liberum arbitrium meũ inſpirationibus tuis obluctaretur! Si ſapiens Dominationum directio in me habitaret, annon intellectus, ſcientiæ & ſapientiæ dono donatus, ita rectus ferrer, numquam vt ad dexteram vel ſiniſtram deflecterem? Si paſſionum imperiũ in manu haberem, quàm potens princeps eſſem, quamque vtilis mihi foret benigna Principatuum tuorum influentia? Equidem arena ſum mobilis, Euripus inſtabilis, Chamaleon varius, & ſignum ad vẽtos omnes mobile, idque ob nimiam fragilitatem meam. hoccine foret, ſi de poteſtatum tuarũ

obore & conſtantia vel minimum participare? ublicæ magnorum actiones numquam exiguæ unt; ſi enim ad virtutem tendant, heroicæ ſunt; i in vitium vergant, ſcandalum afferunt maximum. Hinc & ſapientiæ tuæ non minimum eſt rgumentum, Reges & Principes terræ Archangelorum curę protectionique concrediddiſſe. Diaboli ſiquidem, à quibus exagitantur, potentia pollent, & malitia potentes ſunt. ab ipſorum porrò exemplo boni malique plus dependet incrementum, quàm ab aliorum: hoc ergo huic rei remedium afferre diuinam tuam prouidentiam decuit Et quoniam benigno dulcique Patris nomine ab omnibus nobis vis compellari, hinc Patris etiam exemplo, Angelorum nos auxilio fulcis & iuuas, illi nãq; tuo nos nutu gubernãt, præſidẽt & dirigunt. Quoniam verò omnia quæ per eos accipio beneficia agnoſcere non poſſem, hoc illis munus committam, & tibi, illorum loco, gratias ob ſingularia & eximia, quibus à te donati ſunt beneficia, perſoluturus venio: imprimis quod magnũ Archangelum Michaelem ſelegeris, qui tuam aduerſus legionum tartarearum Principem cauſam propugnaret. Quam te ob hunc Deus meus cõflictum deprædico, quas in te ob hanc victoriam benedictiones effundo? Quantum tibi tum ob iuſtitiam, quam in ſuperbos & execrandos hoſce apoſtatas exercuiſti, tum verò ob gloriam, qua illuſtrem hunc pugilem, fidelem gloriæ tuæ propugnatorem donaſti, debeo? Ita porrò me illi obſtrictum agnoſco, cùm quod fidele tibi obſequium impenderit, tum quod cacodæmoni tam potẽter reſtiterit, vt quotidie ei⁹ ſim benificij memoriã renouaturus, & pro eodẽ ſemper tibi gratias

actu-

acturus. Numquam etiam ſacram communionem adibo, numquam gratiſſimum hoc tibi ſacrificiũ offeram, niſi vt tibi gratias perſoluam, quòd in ipſo præſens adſis, & ipſum ſit in te, ipſum in te honorem, & te in ipſo adorem.

Gratias etiã ago quod Archangelum, qui fortitudo tua dicebatur, in tui cum natura humanã connubij paranymphum, & lætiſſimæ omnium quæ vmquam extitêre legationis interpretem cooptaris. Elucet quidem tua euidenter potentia in creatione omnium quæ extra te ſunt, & rerum è nihilo eductarum productione, at verò multò magis cùm è malo bonum, è peccato occaſionaliter gratiam, ex eo denique quod in cõtemptum tuum cedebat, maiorem nominis tui gloriam eduxit. Ipſum Incarnationis opus quod illuſtris hic Archangelus nuntiauit, omnia hæc mirabilia in ſe continet, ob quod te laudo, & rurſus cum animabus omnibus, quibus hoc beneficio ſalus acceſſit, gratias ago.

Miraculoſum & amicum, quod vtrique Tobiæ Raphael exhibuit, obſequiũ apertè clamat, q̃ ſingularé tibi ſeruientium curam geras: nam præter cuſtodem priuatum, quem iis aſſignas, à potentijs etiam ſuperioribus, aduerſus cacodœmonum à quibus eò maiori furore & arte diuexantur, quo tibi adhærere fidelius voluerint, rabiẽ proteguntur.

Angelo, qui Abrahæ filium ſub quercu Mambre promiſit, qui Eliezerem feliciter deduxit, qui Loth cum ſuis è Pentapoleos eduxerunt incẽdio, qui Iacobi iam inde ab adoleſcentia curam geſſit, qui omnes Aegypti primogenitos internecione deleuit, qui Iſraelẽ columna nubis interdiu & ignis

ignis noctu deduxit, qui Moſi legis tabulas dedit, qui Gedeoni & matri Samſonis apparuit, qui caſtra Sennacherib ſubuertit, qui Samariam ab obſidio liberauit, qui pro populi è captiuitate reditu laborabat, & omnibus, quotquot nutu tuo in prædeſtinatorum ſalutem excubarunt, vti accidentariæ gloriæ augmentum acceſſit, quòd tibi obſequeretur, ita propter hæc nos viciſſim illorũ clientes facti ſumus, multis magniſq; nominibus ipſis obſtricti. quãobrẽ & tibi gratias ago Deꝰ meus pro beneficijs omnibꝰ quę à te recepêre, & quę illorũ operâ in nos cõtuliſti. Tuam quæſo Eccleſiã protege, viſibile illius caput, tuum in terra Vicarium, auxilio tuo iuua, Regem, Reginas & Principes Chriſtianos tuere, charitatis vinculo eos inter ſe necte, deque inimicis tam viſibilibus quàm inuiſibilibus victoriam iis largire, concilio illorum inſpira quæ tuæ voluntati placeant. Prælatis porrò ſolicitudinem, zelum, ac debitam ſuper gregem ſuum vigilantiam infunde, & præſta, vt ſimul omnes bonorum Angelorũ voci auſcultent, itaq; ſe ab iis & per eos dirigi ſinant, vt illorum operâ, illuſtratione, & directione tandẽ aliquando *ſit vnum ouile, & vnus paſtor.*

MEDITATIO VI.

DE ANGELIS CVSTODIBVS SINgillatum.

PVNCTVM I.

Iacob Patriarcha Ioſephi filijs benedictionẽ daturus ait: *Angelus qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris iſtis, & inuocetur ſuper eos nomẽ meũ, nomina quoq; Patrũ meorũ Abra-* *Gen. 48. 16.*

Abraham & Iſaac. Horum occaſione verborum, quæ Chyſoſtomus & Hieronymus ad Angelos Tutelares referunt, meminiſſe iuuat, à quot tum animi, tum corporis malis ac periculis iam inde à pueritia mea ad hunc vſq; diem eduꝺ aut cõſeruatus ſim, idq; Angelorum operâ & ope, iuxta id Pſalmographi: *Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* quæ verba Cyrillus Alexandrinus de Angelis Cuſtodibus, quos hominum Paſtores & pædagogos appellabat Plato, dicta vult.

II.

Nouerat hoc illuſtris illa Iudith & perſpectum habebat, quando Bethulienſibus narrauit, quidnam in caſtris Holofernis patraſſet: *Viuit Dominus*, inquit, *quoniam cuſtodiuit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem.* Et Zacharias: *Et angelus qui loquebatur in me, egrediebatur, & Angelus alius egrediebatur in occurſum eius.* E duobus hiſce locis diſcam, ſemper mihi, imprimis vbi arduũ quid & heroicum aggrediendum incumbit, ad fidos cuſtodes meos, & peregrinationis meæ directores ac duces confugiendũ: notabo quoq; hic Angelorum mutuum particularium inter ſe commercium, cum ∴ Origenes & ∴ Gregorius Magnus hæc Prophetæ verba de ijs intelligi velint.

III.

Terminus ille diſtributiuus, *Angeli eorum,* quo Redemptor vſus eſt, dum doceret, quo pueri habendi ſint loco, oſtendit ſuum cuique in particulari Angelum eſſe. Si verò in pueritia nobis deeſſe dicantur, quid ni & reliqua ætate, præſertim cũ maiora tùm animæ ſint pericula quam in teneris annis? Verba Saluatoris hæc ſunt: *Videte ne contemna-*

Homil.3. in 1. Col. In Iſa.60 Pſal.90. 11. Cont. Iulia.

Euſeb. lib.13. de præpar. Euang. c.7. notat, nõ è Platone ſolum, ſed & è ſacris litteris oſtendi poſſe, eſſe Angelos tutelares.

Iudit. 13.20

Zach.23. lib.3. περὶ ἀρχῶν lib.4. in Iob. c.27

temnatis vnū ex his puſillis, dico enim vobis: Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciē Patris mei qui in cœlis eſt. quæ hunc in ſenſum Patres ſemper intellexêre. *Matth. 18.10.*

Locus item ille Actorum 12. notandus inprimis eſt; *Angelus eius eſt*, aiebant primigenij fideles de Petro; vnde cum Origene eliciam S. Paulum & reliquos Apoſtolorum, non minus quàm Petrus Angelum particularem habuiſſe: ſimul hinc etiam diſcam, ſemper in more fuiſſe Angelis ſe, præſertim grauiſſima in neceſſitate, commendare, cū crederet vulgò Angelos clientibus ſuis afflictis, quò ipſis auxilio forent, apparere, quin & ijs, qui opitulando illis auxilio eſſe poſſent. *Orig. hom.11 in Num. & 23.in Luc. Baſil. lib.3.cōt. Eunom. & lib.de vera Virgin.*

IV.

Diligenter item excutiendum ecquæ Angelos rationes impellant, vt ita ſe abijciant & humilient, tam ſedulam corporis & animi noſtri curam gerentes. *Chryſoſt. hom.3.in 1. Coloſſ.*

Prima eſt, voluntas diuina hinc & Satan ipſe, dum redemptorem in deſerto tentaret, in teſtimoniū pducebat Deū Angelis de illo mādaſſe. *Theodor. q.3.in Geneſ.*

Secunda, honor, quem Dei filio impendunt, vtpote cùm eum humanitate noſtra amictum, fratrem ſe noſtrum dicere, & ſibi factum reputare, quidquid boni maliué noſtrum minimo infertur, videant. *Hilar. c.18.in Matth. Hieron.in Iſai. 60.*

Tertia, duplex Chriſti Ieſu imago, quam in nobis & agnoſcunt & reuerentur, diuinitatis quidem in anima, humanitatis in corpore. *Orig.hō. 11.in Num. Matt.4.*

Quarta, pretium & dignitas animæ in gratia conſtitutæ, quam *dilectam & ſponſam ſuam* appellare Spiritus ſanctus non dedignatur. *Cāt. 1.14. c.3.2.6.6.8.*

Quinta, indefatigabilis & infracta dæmo-

Iob 21. 4. num in nobis nocendo vigilantia & ſollicitudo; cum nefas ſit malignorum illorũ in nos odium, quod ab extrema illorum malitia promanat, ſanctarum & beatarum intelligentiarum bonitati & ardentiſſimæ charitati præponderare.

FRVCTVS I.

CVM tanti Deus animam meam faciat, vt illi vnum è Principibus ſuis in tutorem ac curatorem donet, ne fortè à carne inficiatur, à mundo corrumpatur, à Diabolo decipiatur; cur tanta mea futura cæcitas, ſalutem vt negligam, animam damnationis æternæ exponam periculo, corpus ſpiritui præferam; ſenſibus acquieſcam; carni condeſcendam, mundumque immundum tam facilè ſequar, maligni ſuggeſtionibus conſentiam, amicorum denique loco immitiſſimos habeam inimicos.

II.

Quantum exultant Angeli dum in gratia Dei ſimus; tantum etiam contriſtantur & gemunt, dum in peccati & damnationis ſtatu agimus. atq; vt fœtor columbas & fumus fugat apes, teſte Baſilio, ita Angelum cuſtodem peccati horror recedere cogit, dum ipſum committitur. Tametſi eius tanta ſit charitas, vt vltrò poſt redeat, quo nos ad pœnitentiam excitet. *Baſil. in Pſal. 33.*

III.

Caue tibi ne quid Angelo tuo præſente, inquit Bernardus, facias, loquaris aut cogites, quod me præſente nec facere nec dicere auderes. Ecquæ infamia hominis oculos formidare, & Angeli conſpectum non perhorreſcere?

IV.

Si, iuxta Gregorium, vti homines beſtijs præſunt, ita & Angeli hominib.præſint; ecquæ mea cũ Angelo cuſtode eſſe debet cõuerſatio, depẽdẽtia, fiducia, obediẽtia, ecquæ obligatio? præſertim cum, vt ait Hieronymus, hæc iam inde à natiuitatis inſtãti cœperit. Et ſanè iã inde à conceptionis mõmẽto cuſtodire me inciperet, niſi matris cuſtos, ſimul & prolẽ cuſtodiret, quamdiu vtero continetur, quæ eius tum velut appendix eſt, & vt Iuriſconſulti aiunt *pars vteri*, ſicut non ſecus ac pomum ex arbore dependens pars arboris cẽſetur. Lib. 4. Moral. c. 27. In ca. 18. Matth.

V.

S. Auguſt. ſuis in ſoliloquijs multas deprõmit rões, ob quas Angeli nos diligant, & inter ceteras, quòd per nos ruinæ ſuæ ſciſſuras, quas inimicorum ipſorum ſimul & noſtrorum ſuperbia euacuauit, reſtaurãdas ac reparandas ſciant. Deinde de tutelaribus loquens addit: ***Ambulant nobiſcum in omnibus vijs noſtris, intrant & exeunt nobiſcum, attentè conſiderantes quàm piè quã honeſtè in medio praua nationis conuerſemur: adiuuãt laborantes, protegunt quieſcentes, hortantur pugnantes, coronãt vincentes, deniq; grãdis eſt eis cura de nobis.*** Quæ conſideratio, vt ait Bernardus, magnam animę reuerentiam pro eorum præſentia inferre; deuotionem pro beneuolentia afferre; fiduciam denique, quo tam fidiliter in nos cuſtodiendo procedant, conferre debet. cap. 27. Serm. in Pſal. Qui habitat. Serm. 12

VI.

Etſi Angeli ſaluti noſtræ aſsiduè incũmbant, nihil tamen illorum beatitudini decedit. Atque hoc inter cetera reſpondet Iuſtinus Martyr petẽtibus ethnicis quid facerent Angeli cuſtodes poſt q. 30.

 dilu-

diluuium,non amplius curam gerentes eorum, qui diluuio vniuerſali obruti perierant, dicens, officium Angelorum non ad ſolam hominum directionem reſtringi,ſed præcipuas illorum functiones eſſe *amare* & *contemplari*, vt taceam reciprocum inter ipſos commerciũ. Hinc diſcam numquam Deum ex oculis amittere, quatenus noſtra permittit mortalitas,& ſicut ipſe vbique eſt, in omnibus quoque & vbique eum quærere.

VII.

Hom. 11. in Numer. Si, vt ait Origenes, ſinguli ſint Angeli in die iudicij præſentaturi Deo,quos ſuæ olim curæ cõcreditos habuère,ſimul & omnia illorum verba, opera,& geſta,aliquantum eniti deberem, vt defenſor meus in hora mortis gaudêdi, & Deo me præſentandi occaſionem habeat? certum namq; eſt, tales nos in vniuerſali iudicio fore, quales antè in particulari fuerimus.

VIII.

Hom. 3. in 1. Coloſſ. Numquam obliuiſcar,& imprimis tentatione agitatus,quod in Pſalmum 33. docet D. Baſilius, non antè ſcilicet ab Angelo cuſtode nos deſeri, quàm delictum aliquod cõmittamus:quin& memor ero eorum quæ in libro de vera virginitate ſcripſit, vnam è puritatis integritatiſque conſeruandæ rationibus eſſe, cogitare Angelum nobis ſemper adeſſe. In mentem quoque reuocabo, quę D. Chryſoſtomus alibi refert, non aliter nos in Angeli cuſtodis præſentia nos gerere debere, quàm ſi antè pœdagogi oculos verſaremur: item quæ in quintum Eccleſiaſtici caput commentatur Hieronymus, diligentem ſcilicet nobis rationem verborum habendam, vix enim ea prolata

lata eſſe, quin ilico ab Angelo, qui numquam nos deſerit, Deo repræſententur.

IX.

Nec noſtris dumtaxat Angelis cultum obſequiumque debemus, ſed & Angelis maiorum ac parentum noſtrorum, & præſertim matrum, quæ millies ſanè periculũ cũ fœtu incurriſſent, ni ab Angelo tutore conſeruatæ eſſent. Cùm etiam, iuxta Tertullianum, corpora ipſa in vtero matris, Angelorum operâ miniſterioque organizentur, quod *diuinum* ipſe *officium* vocat; non verò Alemonæ, Nonæ, Decimæ, Partulæ, Lucinæ, ceterarumque dearum, quas conceptioni, geſtationi, & partui prægnantium præeſſe cæca Gentilium finxit ſuperſtitio. *Lib. de animæ c. 37.*

X.

Angelorum etiam minimis in rebus agnoſcenda opitulatio, at præſertim in maximis, à quibus vniuerſæ vitæ ratio dependet. hac de cauſa S. Gregorius Thaumaturgus Angelo ſuo cuſtodi gratias agit, quod Origenem præceptorem ac doctorem nactus ſit. *Orat. panegyr. & chart. ad Origenẽ.*

XI.

Dinæ fratres Iacobo parenti, cœdem Sichimitarum coarguenti, ita reſponderunt: *Numquid ſicut ſcorto abuti debuerunt ſorore noſtra?* Audire hæc videor verba repetentes Angelos tutelares, iuſta aduerſus improbos, qui naturam humanam, germanam Angelicæ ſororem, dedecorare & infamare non ceſſant, indignatione commotos. Quin ſi quando verò mentes æmulæ & liuidæ explodunt, aut offenduntur, quòd ad homines, ſuibus vita pares, cuſtodiendos vſque ſeſe abijciant, audire videor reſpondentes: *Sic hono-* *Gen. 34.*

Eſth. 19. 11. *norabitur, quem honorare Rex voluerit.*

XII.

Fingam igitur mihi Chriſtum Dominum maieſtatis in throno cōſidentem, ſplendore amictū ficut veſtimento, incomparabili pulchritudine decoratum, Cherubinis, Seraphinis, & innumeris Angelorum Archāgelorumq́; legionibus circumcinctum, his beatos illos Spiritus verbis cōpellare: Angit me tot animarum, quas ad imaginem & ſimilitudinē noſtram formauimus, quaſque mei ſanguinis effuſi lytro redemi, interitus & perditio. quòd verò illorum ruina non minus apoſtatarum angelorum peruerſitati, quàm ipſorum fragilitati imputari debeat, veſtrâ illis operâ, beatæ mentes, auxiliari cupio. Ite ergo, Angeli tutelares, ite vitæ illorum cuſtodes, communium inimicorum noſtrorum inſidias doloſque detegite, virtutum ſplendorem, & vitiorum turpitudinem oculis ipſorum obijcite: Mentes illuſtrate, voluntates accendite, peccandi occaſiones auertite, quin verò benefaciendi virtutumque eis occaſiones date. Affectum erga matrem meam, & frequentem Sacramentorum vſum ijs ſuggerite. Adami, fateor, caro illos infecit, at mea purificauit: illam comedentes periêre, mei corporis eſu reſtaurabuntur, nihil quod in ipſorum exitium vergat, omittitur, equidem eorum quæ ad ſalutem dirigant, nihil penitus obliuiſcar. Significa ijs, pro omnibus me beneficijs & gratitudine aliud non deſiderare, quàm voluntatis ipſorum aſſenſum, ſine quo ſaluare illos nolo, & cum quo perire queunt, ſi à mea ſe diuellant. Et quoniam nullū dœmoniorum genus

eſt,

eſt, quod non in illorum ruinam coniurarit, vos volo & iubeo in illorum beatitudinem conſpirare, ſaluti illorum iunctim inuigilare, hos quidem auxiliando, illos illuminando, & ſimul omnes pro eiſdem deprecando. Ab hoc mandato decretoque tam ordinarium quàm extraordinarium, quod ab Angelis ſentimus, auxilium deſcẽdit. Et quoniam mille auxiliorũ ſunt genera, quæ experiri reipſa ſatius quàm verbis referre, viciſſim enucleatius diaboli erga animas odium, & quibus eas in perniciem attrahere artibus fraudibuſque contendat, contemplemur.

XIII.

Imaginabor videre me Luciferum cacodœmonum omniũ principem, in medio campi Babylonici, ignito conſidentẽ ſolio, & ipſum quidẽ toto vndiquaq; corpore, quod quã poſſum teterrimũ & maximè horrendũ illi affingã, flammis igniuomis fumoq; cinctum. Fingã me dein audire, quomodo varios ad ſe cacodœmones aduocet, & præſertim Leuiathan qui ad ſuperbiam impellit, Baalberit qui iram exacuit, Beelſebub qui liuorem & inuidiam mouet, Mammon, qui diuitiarum cupiditatem accendit, Aſmodæum, qui concupiſcentiæ motus cauſatur, Beelphegor qui ad ingluuiem excitat, Baalim denique & Aſtaroth, qui inertiam fouent; poſt hoſce Principes innumeram aliorum ſpirituum immundorum farraginem adeſſe iuſſam ita alloquitur; Eſt animus ſub imperium meum animas omnes Chriſtianas redigere (nam infideles omnes iam clientes habeo) & ita caſſes & pedicas ſpargere, nulla vt effugiat, nulla vt crucifixum profiteatur. Agite dum Spiritus bellaces, potentes malitia, audacia

infracti,Italiam omnem, Germaniam, Hiſpaniã, Galliam, inſulas Britannicas peragrate; quin & mare Mediterraneum traiicientes Græciam ipsã petite,& vbicumque terrarum Galilæi nomen numenque adoratur. Fidem illorum,dogmatum, ſectarũ & Eccleſiarum falſarũ, quæ omnes ſe illuminatas,reformatas, ſanctificatas nuncupant, varietate turbate,& dum de vera inter ſe digladiantur,inter veriſimiles date operam vt nulla ſit quin nutet ac vacillet,ac proinde extra veræ fidei circumferentiam conſtituta. Spem illorum in præſumptionem, charitatem in amorem proprium degenerare faciatis. Sedem Apoſtolicam in contentionem adducite, idq́; poteſtatis ſpiritualis, quam Mariæ filius in Petrum quàm abundãtiſſimè contulit, prætextu. Date operam vt ea hominum mentibus inſideat opinio, de religione non eſſe magnopere laborandum illi, qui rerum intelligens ac peritus haberi velit, & quicumque ſincerus bonuſque patriota eſſe cupit, hunc nec Hiſpanizare, nec Papiſtam agere debere. Voluiſtis iam ante Galliæ ſtatum religionis prætextu ſubuertere, iam verò religionem ſtatus prætextu ſubuertite. Si quis autem religioſus obſiſtere,ſi quis cucullio aduerſari conatibus veſtris voluerit, aduerſus peſtem hanc plenis buccis debacchemini,purulentam hanc tabem eijcite,proſcribite,calumnijs inceſſite,iniurijs onerate, vexate, nulla aut ad reſpirandum aut viuendum quiete data : ita eos omnibus exoſos & peroſos reddite, vt dedecori ſibi quiſque ducat, illos fouere, amare, & fauore proſequi. Sunt porro tenebriones nonnulli ſuperſtitioſi,Sacramenta frequentantes, quibus nonniſi difficillimè

malum,

malum, ſi nudè palamque proponatur, perſuadeatis; cum huiuſmodi cautè ſimulandum, & virtutum ſpecie tales decipiendi. Hos, ſi de religione res agatur, temerè ad arma impellite, & indiſcreto zelo accendite; ſi orationi incumbant, illuſionibus replete; ſi mortificare corpus & concupiſcentias ſtudeant, exceſſu vt peccent, & valetudinem lædant, efficite; ſi in Dei præſentia, magna cùm mentis ſerenitate agere voluerint, ſcrupulis, anxietatibus, perplexitatibus, tetrica melancholia, ac iudiciis temerariis arrodite; ſi quis illorum puritati ſtudeat, tentationibus hic craſſioribus oppugnandus non eſt, ſed mercenarius huic ſpiritus in deuotionibus inſtillandus, vt ſcilicet conſolationes ambiat, in affectibus ſenſualitatē præferat, ac tum ariditatem ſpiritus illi ingere, vt tū à creaturis emēdicare ſolatiola incipiat, qualia fortè dabunt gratæ cum amicis conuerſationes & ſocietates profanorum ſcriptorum, hiſtoriarum, quas dicunt tragicarum, Aſtreę, Armidis, & Metamorphoſeos Ouidianæ, ſimiliumque nugarum lectio. Perſuadete, eam ſine vlla peccandi intentione fieri, at dumtaxat vt loquendi, reſpondendi, litterarumque ſcribendarum methodus comparetur. Excitanda deinde in mente illorum rerum lectarum memoria, pòſt imprimenda viuax illarum imaginatio, prout memoria ſuggeſſerit; acuenda curioſitas, ad rectè quæ lecta ſunt intelligēda, etſi dumtaxat vt ad matrimoniū propendeant; ſenſim quoque vellicanda ſenſualitas, excubandū omnem mox in partem vt fomes hic ignem concipiat, primò in cogitatione, deinde in deſiderio, quin & oportunæ actus conſummandi occaſiones proponendæ; in quos ſi conſenſerint, confeſtim

conſcientia obduranda, ſynderefis omnis extinguenda, vitium vt honorificum iis proponendũ, itaque eiuſdem habitus frequentandus, vt in naturam quodammodo tranſeat. Qui verò paſſioni alicui obſecutus eſt, huic perſuadendum, fieri id, quò grauiora mala euitet, & in iis quæ ꝑ fragilitaté committuntur ignoſcendis, Deũ clementiorẽ ac benigniorem eſſe ſolere; hic humilitati magis eſſe locũ, & ad contritionem facilius hoc pacto perueniri. Notetis velim, ſi quando quis reſipiſcit, & peccare deſinit, potius illi ieiunium, eleëmoſynam, orationem, & aliud quiduis permittendum, quàm confeſſionem. In ea namque vel momento amittimus, quod longa annorum ſerie vix comparamus; & quoniam Confeſſarius omnia penè poteſt, memineritis confeſſionem ſuſpectam reddere, & quibuſcumque licuerit modis confeſſarios peroſos. Ceterum nec frumẽto, nec vino, nec fructibus parcite; vtrumq; peruagamini mare, tempeſtates ciete, duella ſemiſopita reſtaurate, ſi verò legibus decretiſque eadem vetari videritis, occultas cædes graſſationesq; veteres denuo inducite, quæ duellorum vicem occupent. Videte, ne ſuam mercatores opinionem exuant, qua tanti rem vendere, quanti potuerint licere credunt, & ſuam opifices mechanici, qua ad oculum ſemper operam præſtant. Denique quoniam Religioſi anima delicatiſſimus nobis eſt bolus & optatiſſimus, duplicato numero & iunctis animis eam, quantum licuerit, exagitate, ex toto conatu viribuſque tentate, magnum quidem honorem ſpondeo, aliquod mari terraue malum cauſantib⁹, at ſingulari illũ ꝑrogatiua affiçiã qui Religi-

ligioſum aut Religioſam ad caſum pellexerit. Ite igitur, generoſi ſpiritus, ite, currite, volate, & vltionem ſumite de eo, qui tam horrendis vos pœnis addixit, noſque infernum noſtrũ & gehennam, quocumque demum cõceſſerimus, nobiſcum circumferre cogit, Qui cum vos aſſiduè tor queat & cruciet, vos illum viciſſim continuo diuexate; cum implacabili vos & irreconciliabili bello exagitet ac premat, vos quoq; inceſſanter, continuò ac immaniter illum laceſſite. Ah æternitas furoris receptaculum!

COLLOQVIVM.

Non eæ mihi facultates aut vires ſunt, Domine, vt dignas tibi pro ingenti hoc tutelæ ac directionis per Angelum protectorem, cui ſalutis meæ curam committere tibi placuit, gratias beneficio agam. Ita ſcilicet, Pater miſericordiarum, in omnibus ad me ſpectantibus excubas, tãtamq; induſtriam adhibes: & ſanè minor miſericordia non requirebatur ad miſerum me ſaluãdum, cùm præter infirmitates domeſticas, quibuſcum luctor aſſiduè, etiam cum poteſtatibus aeris mihi ſit res, cum gigantibus inquam magnis, & potentibus ſpiritibus, qui cum ruinâ ſuâ naturale robur non amiſerint, toties ſuas nos vires cogũt perſentiſcere, quoties in nos ſæuiendi illis habenas & poteſtatem laxas. Contra eos potiſſimum armigerum & protectorem mihi dediſti, qui noctu diuque me circumſtans decertet. quoniam verò beneficium hoc tantum eſt, quanta ſunt bona quæ inde mihi accedunt, & quãta quæ euito mala; neceſſe eſt vt ipſe mihi cuſtos in gratiis agẽdis auxilio

ſit.

ſit, ipſumque ſumma cum humilitate & affe-ctu compellem.

Ad te igitur venio fidiſſime amice dulciſſime ſodalis,& ſuauiſſime pędagoge,nõ tã vt tibi gratias ob mei curã & ſollicitudinem agam,quàm vt orę quo humillimam actionem gratiarum meo perſoluas nomine ei, cuius iuſſu & amore hæc mihi obſequia præſtas.Equidem adeo inops, debilis & miſer ſum, vt ſine ope tua & gratiæ auxilio ne vel minimam cogitationem ſanctam piamque à me ipſo habere poſſim, nedum tam ſingulare beneficium agnoſcere. Quamobrem tuum erit, ſi placuerit,pro more defectum meum ſupplere,ſimulq; meminiſſe, eſſe te huius obligationis ſubiectum,& charitatem tuam hypothecę huius materiam. Quoniam verò operam tuam & laborem rectè collocatũ exiſtimas, cùm tempus ipſe meum communis vtriuſque noſtrûm Domini obſequio impendo,fac obſecro, omnis vt vita mea continuum ſit holocauſtum & nonniſi eius nomine viuam, nonniſi eius nomine operer, nonniſi de ipſo loquar, & de ipſo ſolo cogitem. Corpore velut ergaſtulo quodamconcluſus teneor,in eo velut alter Ioſeph compedibus vinctus ſuſpiro. vos verò benigni & amici conductores adeſte, & ad perfectam nos libertatem traducite, vos veri terræ promiſſæ exploratores animos ſuggerite,vt ad veram patriam noſtram tendamus, vos diuini conſiliarij praua maligni Achitophelis diſſipate molimina, magni Salomonis ſtipatores arcæ teſtamenti obuiam procedite,eamque in debitum habitationis ſuæ locum deducite;certiſſimi ac peritiſſimi conductores Tobiam deducite,& peregrinantem nolite deſerere, donec paternam

ternam in domũ ipſum introduxeritis. Vos vitæ noſtræ præſides, peregrinationis duces, nauigationis nauarchi, dierum noſtrorum Pharos; præceptores, qui mores efformatis; catechiſtæ, qui mentes purificatis; duces, qui nos ad bellum progredientes præceditis, verbo vt abſoluam, vos amici noſtri integerrimi, vos neceſsitates noſtras perſpectas habetis, vos hoſtium noſtrorum & odium & robur nouiſtis, infirmitatem noſtram videtis, vos quantum damnationis ſit malum, quanti momenti noſtra ſit ſalus, intelligitis. Præſtate obſecro, illam vt euitare, ad hanc verò peruenire valeamus, vt tandem finitis vitæ noſtræ diebus, laborum veſtrorum fructus offerre Deo poſsitis. Amen.

MEDITATIO VII.

DE INTERCESSIONE SANCTORUM.

PVNCTVM I.

EXimium hoc beneficium eſt, & vix vllum ad ſalutem noſtram ita neceſſarium, modò verum ſit multum valere deprecationem iuſti, vt Apoſtolorum quidam ait. Quod vt intelligamus, conſideremus oportet, ſanctos qui cum Deo beati ſunt, nobis auxiliari noſſe, velle & poſſe. Imprimis verò neceſsitates noſtras perſpectas habent, miſerias & ærumnas noſtras vident, precesq; noſtras triplici ratione audiunt; primò in Deo, deinde referentibus Angelis, tertiò per ſpecies impreſſas aut notiones infuſas. In Deo quidem eò quòd eis ſuam manifeſtando eſſentiam, eadem ſimul opera manifeſtat ea quæ *Iac. 5. 16.*
ad

ad beatitudinem ipſorum intereſt ſcire, cum ſumma felicitate conſiſtere nequeat, cum per hæc liberi ſint & à culpa, & eam comitari ſolitis, ignorantia inquam, fragilitate, & malitia. Notiſſimum porrò eſt non modò in Deo nos repræſentari, verùm & in ipſo eſſe, viuere & ſubſiſtere, magis quàm in nobiſmetipſis: & proinde eum qui videt, nos videre, mox vt inuocatio aut alius nexus tum naturalis, tum ſupernaturalis quamdam inter nos, & ſpiritum Dei viſione fruentem relationem ponit; qui velut ſpeculum & voluntarium theatrum eſt, in quo cuncta ſua in eſſentia reuera, nō verò per accidentia ſua & apparētes imagines repræſentantur. Hinc primitiuis Chriſtianis Apoſtolus Petrus promittebat, non modò ſe viuentem, ſed & mortuum vniuſcuiuſq; illorum memorem fore, hæc eius verba:

2. Pet. 1. 13. *Iuſtum autem arbitror, quamdiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione: certus quod velox eſt depoſitio tabernaculi mei, ſecundū quod & Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſignificauit mihi: Dabo autem operam & frequenter habere vos* POST OBITVM MEVM, *vt horum memoriam faciatis*: ita porrò idipſum Chryſoſtomus intelligebat, quando in homilia de natali beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ſuis ipſos verbis commonefacit, vt pro ſe intercedant, & huius loci promiſſum potiſsimum iis proponit.

Etſi hac ratione in Deo cuncta non viderent, Angeli haudđubiè id ad ſanctos referrent. vnde in hiſtoria Tobiæ legimus: *Quando orabas, cum lacrymis ego obtuli orationem* DEO. & a-
Tobiæ 12 12. pud Zachariam, in quo Angelus Dei ait: *Domi-*

ne exercitium, vſquequo tu non miſereberis Ieruſalem, & vrbium Iuda quibus iratus es? Iſte iam *Zach. 1. 12*
ſeptuageſimus annus eſt. Si preces noſtras & neceſſitates repræſentent Deo, qui ſeipſo eaſdem cognouit, quantò potius ſanctis eas aperiret, ſi eas ipſi aliunde non ſcirent? Accedente præſertim affectu quo nos proſequuntur, & gloriæ diuinæ ac ſalutis noſtræ zelo huc eos inuitante. Teſtatur hoc gaudium quod, peccatore à vita praua reſipiſcente illis eſſe Saluator ait: *Luc. 15. 10.*
ita dico vobis, gaudium erit coram Angelis ſuper vno peccatore pœnitentiam agente

An verò gaudere quis de re quapiam poteſt quam ignorat? an voluptatem afferat id cuius contrarium aut priuatio nullum dolorem cauſatur?

Tertia ratio, qua & preces noſtras ſancti audiunt, & neceſſitates intuentur, in ſpeciebus quæ ipſis impreſſæ, & notionibus quæ illis, mox vt anima mortalibus vinculis ſoluta gloria donatur, collatæ ſunt, ſita, quod rationibus variis declarari poteſt.

1. Par eſt Animam beatam iis omnibus qualitatibus donari, quæ beatitudini ſuæ proportionatæ ſunt, & minimè decet ruſtici animã, verbi gratia, in cœlo ſemper ignaram rerumq; omnium inſciam manere: quæ ſi veritates tam naturales, quàm ſupernaturales mox penetret & aſſequatur, cur non & morales & totius Eccleſiæ ſtatum? cur non & proximorum conditionem ac neceſſitates, ad ipſos humiliter ac certa cum fiducia confugientium, opemque implorantium, perſpectas habeat.

a Negari

2. Negari non poteſt quin animæ, ſtatim vt corpore excedunt, ac cœleſte habitaculum ſubeunt, non minori, per ſcientiam diuinitùs infuſâ, rerum omnium intelligentiâ ſcientiaque donentur, quàm Adã, cùm omnibus quę in paradiſo erãt animalibus, nomina imponeret; & Salomon, quãdo ad populum ritè gubernandum diuinitus edoctus fuit. At quanta hæc ipſorum ſcientia infuſa fuit? quis eam verbis aſſequatur?

3. Dubitandum non eſt, quin gloriæ lumen in anima beata tantùm operetur, quantum prophetia in peccatores. Si ergo Prophetæ viderunt, quod non ampliùs erat, & præuiderunt, quod nõdum exſtabat, cur ſancti non videant & cognoſcant ea quæ iam exiſtunt?

4. S. Stephanus cum in terra inter mortales ageret, & in Iudæorum tribunali conſiſteret, vidit quæ in cœlo agebantur; quid ni è cœlo iam videat quæ in terra fiunt? maiorne ſpatij diſtantia à terra in cœlum, quàm è cœlo ad terram vſque? maior Thebis Athenas, quàm Athenis Thebas vſque.

2. Paral. 21. 21. 5. Elias cum curru igniuomo à mortalium conſpectu auectus eſſet, rerum Iſraëliticarum ſub Rege Ioram ſtatum cognouit, vnde & litteras ad eum deſtinat, quarum in libris Paralipomenõ fit mentio; negabimus ergo ſanctos vnà cùm Angelis de conuerſione peccatorum lætari & exultare?

1. Cor. 5. 8. 6. Apoſtolus etſi corpore abſens, animo tamen meteq; apud Corinthios verſabatur, & quid inter eos rerum ageretur nouerat; iam cœlo receptus, & gloria beatus, hæcce ignorabit.

4. Reg. 5. 21. 7. Eliſæus puero ſuo Giezi ait: *Nonne cor meum*

tum in praſēti erat, qūando reuerſus eſt homo de curru ſuo in occurſum tui? cor autē Sanctorū nobis præſens eſſe non poterit? Lineæ à ſe inuicem in circumferentia diſſitæ ſunt, verùm in centro non modò ſibi mutuo vicinæ, ſed & contiguæ.

II.

Notandum, Sanctos perfectò nos amore proſequi, nonniſi vnum nobiſcum corpus conſtituere, idem nobiſcum habere caput, & proinde *caritatem* illorū *numquam excidere*, vt ait Apoſtolus, *ſiue Prophetiæ euacuentur, ſiue linguæ ceſſent, ſiue ſcientia deſtruatur.* Fides euacuatur, quando eius obiectum ad oculum patet; item ſpes, cum bonum exoptatum iam poſſidemus; at *charitas numquam excidit*, vt idem Apoſtolus docet. In ſecundo Machabæorum Onias Pontifex de Ieremia Propheta hunc in modum loquitur: *Hic eſt fratrum amator, hic eſt qui multum orat pro populo, & vniuerſa ſancta ciuitate.* Idem nouerat & Baruchi Propheta, Ieremiæ puer & diſcipulus, dicens: *Domine omnipotens, Deus Iſrael, audi nunc orationem mortuorum Iſrael, & filiorum ipſorum qui peccauerunt ante te.* Ioannes item cum thymiama ante thronum Dei aſcendens exponit, *orationes ſanctorum* eodem deſignari ait. Ergo cum D. Hieronymo dicam, ſi Apoſtoli & Martyres etiam in corpore agentes pro alijs orabant, cùm tamen de ſua ipſi beatitudine nondum ſecuri eſſent, cur non id faciant modò, poſt coronas, victorias & triumphos? Vnicus Moſes ſexcēta hominum bellatorum millia Deo conciliare orando potuit:

1. Cor. 13. 8.

1. Cor. 13. 15.

2. Mach. 15. 14.

Bar. 3. 4.

Apoc. 8. 4.

Aduerſus Vigilant.

Exod. 34.

G Pro-

2. Negari non poteſt quin animæ, ſtatim vt corpore excedunt, ac cœleſte habitaculum ſubeunt, non minori, per ſcientiam diuinitùs infuſâ, rerum omnium intelligentiâ ſcientiaque donentur, quàm Adã, cùm omnibus quę in paradiſo erãt animalibus, nomina imponeret; & Salomon, quãdo ad populum ritè gubernandum diuinitus edoctus fuit. At quanta hæc ipſorum ſcientia infuſa fuit? quis eam verbis aſſequatur?

3. Dubitandum non eſt, quin gloriæ lumen in anima beata tantùm operetur, quantum prophetia in peccatores. Si ergo Prophetæ viderunt, quod non amplius erat, & præuiderunt, quod nõdum exſtabat, cur ſancti non videant & cognoſcant ea quæ iam exiſtunt?

4. S. Stephanus cum in terra inter mortales ageret, & in Iudæorum tribunali conſiſteret, vidit quæ in cœlo agebantur; quid ni è cœlo iam videat quæ in terra fiunt? maiorne ſpatij diſtantia à terra in cœlum, quàm è cœlo ad terram vſque? maior Thebis Athenas, quàm Athenis Thebas vſque,

2. Paral. 21. 12. 5. Elias cum curru igniuomo à mortalium conſpectu auectus eſſet, rerum Iſraëliticarum ſub Rege Ioram ſtatum cognouit, vnde & litteras ad eum deſtinat, quarum in libris Paralipomenõ fit mentio; negabimus ergo ſanctos vnà cùm Angelis de conuerſione peccatorum lætari & exultare?

1. Cor. 5. 3. 6. Apoſtolus etſi corpore abſens, animo tamen mẽteq; apud Corinthios verſabatur, & quid inter eos rerum ageretur nouerat; iam cœlo receptus, & gloria beatus, hæcce ignorabit.

4. Reg. 5. 26. 7. Eliſæus puero ſuo Giezi ait: *Nonne cor meum*

um in praeſēti erat, qñdo reuerſus eſt homo de curru ſuo in occurſum tui ? cor autē Sanctorū nobis præſens eſſe non poterit ? Lineæ à ſe inuicem in circumferentia diſſitæ ſunt, verùm in centro non modò ſibi mutuo vicinæ, ſed & contiguæ.

II.

Notandum, Sanctos perfectò nos amore proſequi, nonniſi vnum nobiſcum corpus conſtituere, idem nobiſcum habere caput, & proinde *caritatem* illorū *numquam excidere*, vt ait Apoſtolus, *ſiue Prophetiæ euacuentur, ſiue linguæ ceſſent, ſiue ſcientia deſtruatur.* Fides euacuatur, quando eius obiectum ad oculum patet; item ſpes, cum bonum exoptatum iam poſſidemus; at *charitas numquam excidit*, vt idem Apoſtolus docet. In ſecundo Machabæorum Onias Pontifex de Ieremia Propheta hunc in modum loquitur: *Hic eſt fratrum amator, hic eſt qui multum orat pro populo, & vniuerſa ſancta ciuitate.* Idem nouerat & Baruchi Propheta, Ieremiæ puer & diſcipulus, dicens: *Domine omnipotens, Deus Iſrael, audi nunc orationem mortuorum Iſrael, & filiorum ipſorum qui peccauerunt ante te.* Ioannes item cum thymiama ante thronum Dei aſcendens exponit, *orationes ſanctorum* eodem deſignari ait. Ergo cum D. Hieronymo dicam, ſi Apoſtoli & Martyres etiam in corpore agentes pro alijs orabant, cùm tamen de ſua ipſi beatitudine nondum ſecuri eſſent, cur non id faciant modò, poſt coronas, victorias & triumphos? Vnicus Moſes ſexcēta hominum bellatorum millia Deo conciliare orando potuit:

1. Cor. 13. 8. *1. Cor. 13. 15.* *2. Mach. 15, 14.* *Bar. 3. 4.* *Apoc 8. 4.* *Aduerſus Vigilant.* *Exod. 34.*

Protomartyr Stephanus, magiſtri exemplo, prò perſecutorib⁹ & lapidantibus ſe Dominũ deprecatus eſt; modò cum Deo regnantium minor erit auctoritas, aut imminuta poteſtas? Narrat D.
Act. 27. Lucas, orante Apoſtolo, ducentas ſeptuaginta ſex animas, quæ eadem vehebantur naui, naufragii periculo eductas; & iam poſt toties optatam corporis ſui diſſolutionem, cum Chriſto præſens adeſt, obmuteſcet, labiaque laxare non audebit pro ijs, qui & prædicante & ſcribente illo, Euangelio credidêre?

III.

At quanta illorum apud Deum poteſtas & auctoritas? hanc vt melius intelligamus, perpendamus eos *conſtitutos eſſe Principes ſuper omnem terram*: Ioannem autem dicere: *Qui vicerit, & cuſtodierit vſque in finem opera mea, dabo illi poteſtatem ſuper gentes, & reget eas.* Notanda quoque nobis miracula, quæ illorum, tum in vita, tum poſt mortem, operâ Deo exhibere placuit. hæc namque euidens poteſtatis & auctoritatis ipſorum argumentum. Vti dum legimus ad oſſium Eliſæi contactũ mortuum ad vitã rediſſe; & in Apoſtolorũ actis, Petri vmbrã, Pauli ſudaria & ſemicinctia morbidos ſanitati reſtituiſſe. Vnde cũ Cyrillo Ieroſolymitano infero animas ipſorũ etiam longè maiora poſſe, preceſq; & ſuffragia illorum tantò nobis vtiliora eſſe, quantò anima corpore, ac cœlum terra dignius, & quantò æternitas præponderat ei quod tempori & mutationi obnoxium. Quin verò cum Auguſtino dico, mirũ nemini

Pſal. 44. 17. Apoc. 2. 26. 4. Reg. 13. 21. Act. 5. 15. Act. 19. 12. Cath. 18.

mini videri debere, ſi per Petri eatenas (quidni & preces?) mirabilia patret Deus, iam cœlo recepti, cum per eius mortali in corpore viuentis vmbram non minora faceret. Cum eodem rurſus dico, miracula, quæ per B. Stephani reliquias & ſuffragia facta ſunt, eſſe propè innumera; ac proinde vtile eſſe, ad ſepulcra & monumenta Martyrum preces fundere, quòd hoc pacto animarum illorum merita & auctoritas nobis refricetur, quorum corpora & exuuiæ apud nos conſpiciuntur. Obſeruandum porro dum Sanctorum opem auxiliumq; depoſco, non in ipſis hærendum eſſe, ſed eos inuitandos dumtaxat, vt coram diuinæ maieſtatis throno ſe mecum abijciant, eique pro gloria ipſis data, gratijſque collatis, meo nomine grates perſoluant; & ipſi viciſſim pro me & vniuerſa Eccleſia militante, eumdem deprecentur. *Serm. 5. de ſanctis in feſt. Apoſt. Petri & Pauli. Lib. 22. de ciuit. c. 8. & de cura pro mort. gerend. c. 4.*

2. Hoc in ſenſu Sanctorum inuocatio è ſanctorum Patrum ſcriptis mirificè adſtrui & probari poteſt.

3. Hoc item in ſenſu, qui communis totius Eccleſiæ eſt, non maior Chriſto Ieſu iniuria ſit, dum Sanctos cum ipſo in gloria regnantes inuocamus, quàm Deo irrogatur (etſi comparare nolim) cùm ad Chriſti Ieſu animam nos conuertimus.

4. Dei Patris gloria, & Filij ipſius redẽptoris noſtri mediatio non magis læditur, dum Pauli opem quis inclamat, quàm dum idem Apoſtolus Romanorum ſe, Epheſiorum, Theſſalonicenſium, Rhodiorum, & Hebræorum precibus commendat,

mendat; & dum Deus ipſe Eliphaꝫ Themanitem, Baldad Suhitem, & Sopharem Naamathitem
Iob. 42. 8. ad ſeruum ſuum Iob deſtinat, vt pro ijs ipſe intercederet.

5. Quemadmodum non repugnat paternitas & magiſterium noſtrum ijs, de quibus apud
Matth. 23. 89. thæum legimus: *Nolite vocari Rabbi, vnus eſt enim magiſter veſter*: ſcilicet Ieſus Chriſtus, &: *Patrem nolite vocare vobis ſuper terram, vnus eſt enim Pater veſter qui in cœlis eſt*: ſic nec mediatio & interceſſio ſanctorum Chriſti Ieſu mediationi repugnat, modò vtraque ſanè intelligatur. Denique cum deprecatio iuſti aſſidua plurimum poſſit, magnum ad ſalutem mométum adfert à ſanctis iuuari; & ſanè hoc remedium minimè negligi, aut reprehendi ab ijs debet, qui Sanctorum communionem credunt, & gloriæ diuinæ exaltationem, animæq; ſalutem ardenter ſitiunt.

FRVCTVS I.

INprimis hic diſco quàm deteſtabilis ſit hæreſis, qua quæ nobis ad ſalutem comparandam media reliquit Deus, eneruantur aut euertũtur; verbi gratia; bona opera, quæ ipſa bona eſſe negat, vel vllum meritum afferre; deinde diuinorũ mãdatorum obſeruantia, quæ impleri minimè à nobis poſſe ait; Sacramentorum quoq; adminiculũ, dum è ſeptem quinque reſecant, & in duobus reliquis, Euchariſtia inquam, & Baptiſmo, in illo realitatem, in illo neceſſitatem tollunt; conſilia docens quæcumque mandata eſſe; quæ à ſanctis ſperamus auxilia & ſuffragia, noſtras ab illis pre-

ces

ces aſſerens non audiri, Chriſtoq; iniuriam fieri illos dum inuocamus, atq; ita de cęteris.

II.

Si quando hæreticus dicet, ſanctos à nobis turbari, dum precibus, quæ ipſis offeruntur, illos intentos eſſe volumus, eoſque in Dei fruitione & cõtemplatione quodammodo abſorptos, de ipſo dumtaxat cogitare; hinc diſco quid illi reſpondere debeam, ſcilicet illos aut nequitiam ſuã prodere, aut Theologiæ parum gnaros eſſe, dum ſpirituum Deo fruentium capacitatem ad animarum noſtrarum, corpore etiam concluſarum, capacitatem metiri volunt; ita namque & Deo tolli poſſet prouidentia, ne fortè nimium circa ſublunaria & inferiora hæc occuparetur. Angeli cuſtodes vix vmquam delectationem vllam haberent, ſi aliquod neceſſitates noſtræ beatitudini ipſorum impedimentum afferrent; quin verò nec beati ipſi gloriâ cœleſti donati ſe contemplari mutuo auderent, ſi reciproca illos charitas Dei viſione priuaret. & ſanè Deus ipſe omnium miſerrimus foret, ſi precum noſtrarum & ſupplicationum multitudo quietem eius interturbare poſſet. Dicamus potiùs, ſicut immutabilitas, æternitas, & diuinæ eſſentiæ ſimplicitas cum affectuum noſtrorum varietate conſiſtere poteſt, quam eminenter & ſine imperfectione vlla continet; ita & intelligentias Angelicas, & animas beatas, iuxta perfectionem ſuam tam naturalem quàm ſupernaturalem, videre quidquid ad ipſos ſpectat, tum in diuina eſſentia, tum per ſpecies impreſſas; quæ non magis imperturbabilem illorum beatitudinem turbant, quàm habitus noſtri infuſi aut acquiſiti intellectũ noſtrum

grauant;& quàm aërem turbant ſpecies ſenſibiles, quibus plenus eſt. Quis autem neſcit creaturas omnes eſſe velut totidem lineas quę in Deum, velut in verum centrum, à quo exeunt, & in quod deſinunt, terminentur? Quis inquam neſcit, mundi huius vniuerſi machinam eſſe, exiſtere, & ſubſiſtere in Deo, qui cauſa eius efficiens, exemplaris, & finalis eſt, & verbo vt dicam, verus mundus archetypus.

III.

Circa mediationem Ieſu Chriſti, omnibus errantibus os obturabo, cùm nonniſi vnum *Mediatorem* eſſe dicam, *Aduocatum* vnum, & *Interceſſorem* vnũ; qui 1. natura ſit, 2. redēptione, 3. qui ſuo nomine loquatur, 4. qui abſolutus interpoſitor ſit, 5. ſolus mediator vtramque continens naturam, diuinam & humanam. 6. vnus mediator noui teſtamenti, per cuius ſanguinem Pater re-
1.Tim.2. conciliauit & pacificauit omnia ſiue quæ in cœ-
5. lis, ſiue quæ in terris ſunt. 7. quem propoſuit Deus
Coloſ. 1. propitiationẽ omnibus in ipſũ credentibus. Quæ
20. non obſtant, quò minus alij ſint Mediatores infe-
Rom.3. riores & ſubalterni, quorum mediatio & inter-
25. ceſſio ſupremi Mediatoris meritis & mediationi
1.Tim. innitatur. Hinc Apoſtolus cum dixiſſet: *Vnus De-*
25. *us, vnus & mediator Dei & hominum, homo Chriſtus*
Gal.3. *Ieſus*; Galatis ſcribere non veretur: *lex ordinata*
19. *per Angelos in manu mediatoris*. Moſis inquam, qui
Deut.5.5 de ſeipſo etiam ait: *Ego ſequeſter & medius fui inter Dominum & vos.*

IV.

Benè in Threnis ſuis intellexit Origines, quomodo ſancti coram throno agni ſe proſternere dicantur, ac vocem pauperis mendicantis, non

tam

eam ad eleëmoſynarium eleëmoſynas diſtribuentem, quàm ad Principem dantem referri: *Incipiam*, inquit, *ingenua me proſternere, & Sanctos omnes orare, vt cùm oratio mea, ob peccatorum grauitatem coram Deo comparere non audeat, ipſi mihi auxilientur. Obſecro ergo vos ſancti Dei, cum fletu & lacrymis, quas plenus dolor elicit, vt pro me miſero ad diuinæ miſericordiæ pedes accidatis.*

V.

Circa id quod dictum eſt charitatem Sanctorum in altera vita durare, adducam Gregorij Nazianzeni hac de re ſententiam, qui in oratione funebri qua Patrem mortuum eſt proſecutus, certò ſibi perſuaſum ait, illum, ſicut documentis & inſtructionibus filio dum viueret auxilio fuerat, ita & poſt obitum precibus ſibi apud Deum adfuturum, & in oratione qua S. Baſilium defunctum laudauit, inter cetera ab eo efflagitat, vt ſtimulum carnis, quem illi Deus reliquerat, retunderet, aut gratiam ſaltem apud Patrem cœleſtem ad eum ferendum, & animosè exſuperandum obtineat. Cyprianus in quadam Epiſtola Chriſtianos ad mutuam charitatem adhortatur, vt ſiquis à Deo vocetur, dilectio illum ſequatur, & in vita meliori charitas perſeueret. & alio loco: *magnus illic nos carorum numerus exſpectat, parentum, fratrum, filiorum frequens nos & copioſa turba deſiderat, iam de ſua immortalitate ſecura, & adhuc de noſtra ſalute ſolicita.* Ne verò hæc fortè conſanguinitas me in errorem inducat, monet me Ambroſius, cognatione ſpiritus, ſanctos ad pro nobis orandũ & intercedendũ, inuitari magis quã affinitate ipſa & cõſanguinitate,

Epiſt. 57. quæ eſt 7. lib. 1.

Lib. de mortal.

Lib. de viduis.

aitque ſpiritualem hanc cognationem in virtutum affinitate conſiſtere.

VI.

Cùm audio Sanctorum interceſſionem ſingularem eſſe Dei gratiam, occurrit neminem à Chryſoſtomo melius in homilia de pœnitentiâ & confeſſione, cuius initium: *Obſecro, flagito, ſupplico*, expreſſiſſe, ait ergo: *Equidem & aliud longè euidentius diuinæ miſericordiæ argumentum agnoſco, dum enim nullos reperit in terra Deus, qui eius ſint virtutis, veniam vt delictorum precibus ſuis obtinere queant, ad eos qui iam deceſſerunt ſe confert, illorumq́ operâ & interceſſione peccata ſe remiſſurum ſpondet*; vti cum Ezechiæ regi ait: *Protegam vrbem hanc, & ſaluabo eam propter me, & propter Dauid ſeruum meum.* 4. Reg. 19. 34.

VII.

Vnde etiam diſcam, etſi nullo ſpeciali præcepto ſanctorum inuocatio in ſcriptura nobis commendetur; eius tamen vſum è veteri teſtamento aſtrui poſſe, vti dum Iſraëlitæ Deum orant, vt Abrahami, Iſaac, Iacob, Dauidis recordaretur: è nouo item, in quo mulier Chananæa Apoſtolos etiamnum viuentes orat; & in quo thymiamatis & incenſi odor ante Deum aſcendens, de orationibus Sanctorum exponitur. Credere item debeo illam præcipi in quantum iubemur omnes Eccleſiæ obedire, niſi inſtar ethnicorum haberi à Deo velimus, cùm & ipſa in illorum honorem ſolennitates & dies feſtos inſtituerit, monumenta erexerit, preces publicas indixerit, quæ ad ſanctos referuntur, quorum omnes participare tenemur.

VIII.

Adhæc ſicut dare & non dare eleëmoſynam, ſi

expre-

extremam neceſſitatem, & ſingulare quod de ea danda imponi poſſet præceptum, demas, vnicuique liberum eſt, item huic illam potius quàm illi dare: ita quoad inuocationem Sanctorum, ſi & Eccleſiæ præceptum, & ceterorum ſcandalum excipias, cuique liberum eſt, aut ad Deum ſolum recurrere, aut ſanctos inſuper inuocare: & ſi auxilium inuocandum, aut ad illũ aut ad hos clamare, & vno id tempore magis quàm altero, prout cuique videbitur, dummodo nulli hac in re terminus aliquis aut taxa præſcribatur, aut non reprehendantur qui pio quodã motu ſecus fecerint.

Primò autem Deus inuocandus, deinde Chriſtus Ieſus in quantum homo; pòſt ſequetur Deipara Virgo, deinde Angeli & ſancti, quorum inuocatio nullam Deo mouere iniuriam poteſt, vti nec honor quem iis deferimus, cùm omnia ad ipſum referantur. Exempli cauſa, ſi Virginem Mariam ſingulari reuerentia proſequimur, eamque inclamamus, nõ aliam id ob cauſam fit, quàm quia cariſſima eius ſit mater: ſi SS. Petrum & Paulum, quia eius Apoſtoli ſunt, ſi Martyres, quia teſtes eius fideles, atque ita de cæteris. Deũ ergo in ſanctis honoramus, & ſanctos inuocamus in Deo.

Cum Eccleſia patiens, militans, & triumphans nonniſi vnum cõſtituant corpus, cuius myſticum caput ipſe Chriſtus eſt; cũ vnicuiq; de proximo ſuo mãdarit Deus, cum in ſanctorũ communione ſim⁹, cũ primis homicida dixerit, *anne cuſtos fratris mei ego ſum?* cũ Dauid participẽ ſe eſſe dicat omniũ timentium Dominum, cum Angeli rebelles in perniciem omnium noſtrûm conſpirent, cum ſancti nobis auxiliari & norint, & poſſint; numquam du bitabo num & velint, niſi dum dubitare

cœpero num in charitate ſint, & Dei viſione fruantur. Adhæc cum apud Deum nihil præteritum, at omnia ſint illi præſentia, Sanctorum illi ac Deiparæ matris tam præterita quàm præſentia ſuffragia, pro alijs facta, quaſi pro meipſo offeram, rogaboq; ea mihi vt applicet, & illa imprimis, quæ Redemptor meus tam quadraginta illis, quibus ieiunauit, diebus, quã in horto oliuarum & in cruce, meâ causâ Patri ſuo propoſuit. Et tametſi illa ſemper maieſtatis eius ob oculos verſentur, Patrem nihilominus, tam per merita quàm per deſideria filij ſui dilectiſſimi, mihi vt ea applicet & attribuat, obteſtabor.

COLLOQVIVM.

O Terq; quaterq; beatæ animæ quæ apud Deum verſamini! tanta, imò maior mihi gaudendi occaſio eſt, vos tales eſſe, quàm dolendi, me eſſe talem qualis ſum, etſi omnium me peccatorũ qui in terra degunt, credam maximum. Ratio euidens eſt, quòd vos communem noſtrum Dominũ magis honoretis, quàm ipſe eum contemnã & vilipendã. Vos multò puriores, quàm ipſe impurus; iuſtiores, quàm ipſe iniquus felicióres, quã ipſe calamitoſior. Hinc ex totis virib⁹ gratias ago, ac infinities benedico illum qui vos beauit, quòd veſtrum minimus plus illi afferat gloriæ, quã oẽs ſimul mundi peccatores cõtumeliæ ac dedecoris. At continere me nequeo, quin in maxima miſeria mea meipſum exſtimulem, dicens: Eia age anima mea, licet miſeri & ærumnoſi ſimus, fratres habemus beatitudine affluentes, ſi nos pauperes, illi opulenti; ſi nos peccatis obnoxij, illi delinquere nequeunt; ſi ſeruire Deo non poſſimus aut nolimus, illi & ſciunt, & poſſunt, & volunt. Benedi-

nedictus Deus qui tales ſibi ſeruos referuauit, quorum minimus pluris eſt, quàm dæmones cùm damnatis omnibus. Vtinã aliquando ijs annumerari detur, vtinã eos imiter! vtinã iter quod illi calcarunt inſiſtam! quanti vocationem meam facerẽ! Verũ ſi in hoc, anima, defecerimus, quid nobis fiet? annon ſatius millies eſſet numquã fuiſſe, vel amodò deſinere eſſe, quã eſſe noſtrum nolle ſubijcere ei à quo ipſum accepimus, & qui ipſũ eſt eſſe? Verùm ſic quidem hactenus, chariſſima, proceſſimus, iam greſſum mutemus, vnica mea. Greſſus noſtri, ſunt affectus, hos expurgemus; mores noſtri diffuſi ſunt, colligamus; viæ noſtræ errantes & deuiæ, dirigamus; ac ne ampliùs erremus, ſequamur Sanctos, illorumque veſtigijs inſiſtamus. Ex ijſdem formati erant principijs quibus nos, ex ijſdẽ compoſiti elementis, eiſdem ẽ qualitatibus compacti, ijſdẽ tentationibus ſubiecti, eiſdem expoſiti periculis, ab ijſdẽ vexati inimicis, eadẽ ipſis intentata ſupplicia, nõ erat pectus eorum æreũ aut Chalybeũ, natura eorum fragilis & infirma, vt noſtra, mundus nõ minùs eos allatrabat quàm nos, caro illis erat refractaria, & aduerſarius Satanas; quãdo ſuos ipſi debellarũt hoſtes, noſtros debellarũt; oſtẽdẽtes nos, ſi modò velimus, non minùs ipſis, victores fore, non noſtrâ ipſorum ope, ſed ijſdem, quibus ipſi auxilijs. Adfuitnẽ illis Deus? aderit & nobis, eius gratia affulſit? affulgebit & nobis, Sacramenta vim contulerunt? conferent & nobis. aliorum ipſis ſanctorum, qui præceſsêre, fauor auxilio fuit? illorum ſimul & horum fauor iunctus nobis non deerit. Demum eumdem habemus Creatorem, Patrem, ac Redemptorem, eamdem Eccleſiã

in ma-

in matrem, eamdem Scripturam in librum vitæ, idem quod ipſi verbum velut nuntium receptibile, eadem mandata, eadem conſilia, eadem promiſſa, eadem auxilia,& ni per nos ſtet,tandem & eamdem mercedem ac præmium.O Ieſu Chriſte, ſancte ſanctorum,primogenitæ familiæ Dei,miſerere mei propitius. Tu oceanus, è quo omnis ſanctitatis flumina pmanãt,& in quẽ deinde reuertuntur: merita tua noſtra ſunt, & nonniſi per te gratia nobis datur; fac Domine vt ſim ſecundùm cor patris tui,& ſi non ſanctus, ſaltem in gratia tua ſim,& inimicus non ſim. Ignis me conſumat, aqua abſorbeat,terra deuoret,quàm vt ad te offendendum viuam.

Obſecro te, ô mater, regina Angelorum,mundi imperatrix, inter puras puriſſima , inter ſanctas ſanctiſſima,per viſcera quæ redemptorẽ meum tulêre,per vbera quæ illum lactauêre.Adiuro te, immaculata, & oro te,ô caritate inter omnes puras quæ ſunt vel vmquam fuerunt creaturas ardentiſſima, hanc vt mihi gratiam obtinere digneris, vt quas commiſi in filium offenſæ, mihi ignoſcantur, & ne in poſterum eaſdem committam.

Voſque animæ beatæ,quæ ad cœleſtem Hieruſalem ius habetis,animæ,quæ magni regis menſę aſſidetis, oro vt nos reliquiarũ & analectorum, quæ diuinis epulis veſtris ſuperſunt, participes reddatis. Magni Aſſueri ſpõſæ, quarum connubiũ hic in terra initum & contractum eſt, benignos oculos veſtros in nos coniicite, & benignarum influentiarum veſtrarum partem in nos depluite. Cœleſtis Booz meſſores aſpicilegium aliquod relinquite iis,qui poſt vos ſpicas legunt.Fideles ter-

ræ pro-

ræ promiſſæ exploratores, cum racemum iam manu teneatis, facite obſecro, vt aliquis in nos vſque liquor diſtillet. Colũbæ, quæ in arbore vitæ nidificatis, liberate nos à vulture infernali, harpyis & rapacibus miluis nonniſi animarum noſtrarum direptioni ac deuorationi inhiantibus. Agni ſine macula, qui in montibus paſcimini, ouiculam hanc quam in mundi huius deſerto errantem & continuò voraciſſimos inter lupos agentem cernitis, curate. Tuque in primis, diuine Salomon, qui gloriæ tuæ templum è mundi huius Libano exſtruis, conſerua & reſerua nos, quò aliquando in lapides diuini Sionis coaptemur. atque vt mallei ſonus in domus tuæ ſtructura auditus nõ eſt, ita nec vitę huius paſſiones ac perſecutiones lapides electionis, in tam nobilis ædificii ſtructuram deſtinatos, lædant aut comminuant.

MEDITATIO VIII.

DE BONORVM OPERVM MERITO.

PVNCTVM I.

Qvinq; ſunt operum genera: *Viuum, mortuum, mortiferum, mortificatũ, ac viuificatum.* *Ezech. 18.9.*

Viuum eſt, quod in gratia factũ, quodque caritas comitatur, quo, vt Dominus ait, *Iuſtus viuet*: ſi vel hauſtum frigidæ porrexerit, mercede ſua non carebit: & quod etiam Apoſtolus ſcripſit, *vitam operari in nobis.* *Matth. 10.42* *2.Cor. 4.12.*

Mortuum eſt, quod bonum quidem & moraliter ex ſe laudabile eſt, at factum ab eo qui in peccato mortali eſt: quodque gratiæ iuſtificantis (quę

vnicum vitæ principium formale) defectu mortuum eſt, nullumq; cum æternitate commercium habet; non tamen deſinit eſſe bonum, quoniam vel ad aliud peccatum euitandum, vel ad animã, vt ſe agnoſcere incipiat, diſponendam, vel ad bonum exemplum aliis dandum, vel ad diutius vel beatius viuendum, conducit. Tales fuêre virtutes Socratis, Epicteti, Senecæ aliorumque ſimilium: talis & fides plurimorum, quam D. Iacobus *mortuam* nuncupat, quoniam charitate deſtituta eſt.

Mortiferum, ipſum peccatum eſt, de quo ſcriptũ: *Anima quæ peccauerit ipſa morietur*, & alibi, Ezech. 18.20. *Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem in præuaricatione, qua præuaricatus eſt, & in peccato ſuo quod peccauit, in ipſis morietur.* Ibid. 24. Hinc & Angelus quidam dicebat: *Qui faciunt peccatum & iniquitatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ.* Tob. 12.

Mortificatum eſt, quod initio quidẽ meritoriũ erat, cùm ſcilicet qui ipſum faciebat, in gratiæ ſtatu erat, ſed ſpirituali auctoris ſui morte quodammodo mortificatur; *Si iuſtus*, ait oraculum vitæ, *à iuſtitia ſua ſe auerterit, & fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abominationes, quas operari ſolet impius, numquid viuet? omnes iuſtitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur.* Ezech. 18.20.

Opus *viuificatum* eſt, ipſum quod ante mortificatum diximus, quando nempe vitam, quam aliàs habuit, recuperat, idque auctoris ſui conuerſione, iuxta id quod per eundem Ezechielẽ Deus aſſeruit dicens: *Omnium iniquitatum* peccatoris pœnitẽtis, *quas operatus eſt nõ recordabor;* Ezech. 18. 22.

in iu-

In iuſtitia ſua quam operatus eſt viuet. Atque hæc eſt prima ſtola quæ prodigo filio parentis ſui iuſſu reddita, iuxta ∴ Auguſtini & ∵ Hieronymi expoſitionem. ∴ *Lib. 2. qq. Euãg. c. 33.* ∵ *Epiſt. ad Damaſ.*

II.

Opus omne *viuum* vel *viuificatum* quatuor habet qualitates: eſt enim *meritorium*, *ſatiſfactorium*, *impetratorium*, *conſolatorium*. de prima dictum eſt, filium hominis vnicuique redditurum mercedem ſecũdùm opera ſua. de ſecunda ∴ Daniel Nabuchodonoſori ait, *peccata tua eleemoſynis redime.* Propter tertiam promiſit Abrahæ Deus, * *Quia feciſti hanc rem benedicam tibi* benedictionibus varijs. De quarta ſcriptum, † *Dicite iuſto, quoniam benè.* & alio loco: *ſecura mens* iuſti, *quaſi iuge conuiuium.* *Matth. 16. 27. Rom. 2. 6. Apoc. 22. 12. Pſal. 61. 13.* ∴ *Dan. 4. 24.* * *Gen. 22. 16.* † *Eſai. 3. 10. Prou. 15. 15.*

Inter quatuor haſce boni operis proprietates hoc diſcrimen; primam dumtaxat perſonalem auctori ſuo manere, *meritum* inquam, nulli alteri vt communicari queat, Deo per Ezechielem dicẽtes *Iuſtitia iuſti ſuper eum erit.* At *ſatiſfactio*, *impetratio*, & *conſolatio* extendi & communicari poſſunt ijs qui per gratiam myſtico filij Dei corpori inſerti, ac proinde in Sanctorum communione ſunt. Ita ſatisfaciebat Apoſtolus, *adimplens ea quæ deſunt paſſionum Chriſti pro corpore eius quod eſt Eccleſia.* & alibi dum optat eſſe anathema pro fratribus ſuis. ita & Daniel ieiunabat, ſeq; affligebat pro populo, qui in Babylone captiuus detinebatur. Quantum ad *Impetrationem*, Iob pro filijs & amicis ſacrificia offerebat. De *Conſolatione* ſcriptum eſt, *gaudium eſſe in cœlo ſuper peccatore pœnitentiam agente.* & alibi, ita opera noſtra coram hominibus relucere de- *Ezech. 18. 20. Col. 1. 24. Rom. 9. 3. Dan. 10. 12. Iob. 15. Luc. 15. 10. Matth. 5. 16.*

bere

bere, vt glorificetur Pater noſter cœleſtis, qui in cœlis eſt.

III.

Quatuor harum proprietatum nobiliſſima & excellentiſſima eſt *meritoria*, cui ex condigno & in rigore iuſtitiæ viſio, poſſeſſio, & eſſentiæ diuinæ fruitio reſpondet, ſimul & alia ad gloriam æternam ſpectantia. Quod vt benè comprehendatur, meriti omniumq; bonorum operũ, quę in mundo fiunt, conſiderandæ cauſæ. Prima eſt *efficiens*, eaq; principalis, & hæc eſt Deus ipſe primus omnis bonæ actionis & intentionis auctor, motor, & promotor, qui *operatur omnia in omnibus*, nec modò *dat velle, ſed & perficere*, ſuaque in nobis opera præmiatur. At nihil facit ipſe quod non ſe ſit dignum, & fine, ad quem id ipſe refert. Hic porrò finis eius eſt gloria, quæ conſequenter ſuum in omnes actiones, verba & cogitationes, quæ ad ipſam referuntur influxum habet; atque hæc ſecunda eſt cauſa, quam *finalem* nũcupãt. tertia *meritoria* eſt, ipſe inquam Chriſtus Ieſus, ſine quo nihil, quod coram Patre eius velut dignum apparere queat, dicere, facere, aut cogitare poſſumus; cuius ea erga nos fuit bonitas, vt non modò promereri pro nobis voluerint, verùm inſuper ita ſua nobis dare & applicare merita, vt in ipſo & per ipsũ mereri poſſimus, etſi vel tãtũ hauſtũ frigidæ indigenti præberemus, ꝙ ipſemet exempli loco propoſuit. Quarta *formalis* eſt, ipſa inquam gratia, per quam eſſe ſe Apoſtolus ait quod erat, & quam per iuſtitiam regnare in nobis optabat, ſicut per eamdem iuſtificati ſumus.

Philip. 2. 15. *Ioan. 15. 16.* *1. Cor. 12. 3.* *Matth. 10. 42.* *Rom. 5. 21.*

Sicut ergo adamas aut carbunculus monili, cui inſerti ſunt, decus ac pretium addunt: ita actiones no-

nes noſtræ omnem à gratia valorem ſuum hauriunt; gratia porro numquam ſine charitate eſt, nec charitas ſine perfectionibus quas illi Apoſtolus attribuit. 1. Cor. 13. 7. 8.

Quinta eſt *exemplaris*, quæ eſt Ieſu Chriſti vita, ad quam omnis actio laudabilis conformari debet: cùm verò per charitatem anima illi vnita eſt, eius actiones in illius actionibus *abſconduntur*, vt loquitur Apoſtolus, quin & ſepultæ & viuificatæ cum ipſo, anima quoque vitam in ipſo habet, perque ipſum omnimodis diteſcit; atque vt ferrum fornaci iniectum ignis qualitatē induit, inque eius ſubſtantiā mutatum videtur, ita omnia ſunt noſtra, *Nos Chriſti, Chriſtus autē Dei.* Col. 3. 3. Gal. 2. 20. 1. Cor. 2. 5. 1. Cor. 3. 23.

Sexta *inſtrumentalis*, quæ rurſum duplex eſt, *coniuncta* & *ſeparata*; hæc ſacramenta ſunt, illa ſanguis eius & paſſio. Nam vt aquæ in vinum infuſio hanc illi perfectionem adfert, vt colorem, ſaporem ac potentiam vini induat; ita actiones noſtræ per ſupradictam transfuſionē, & in actiones filij Dei incorporationē ſupernaturaliter nobilitantur, ac quodāmodo deificantur. Hinc Apoſtolus omnia, etiam vel edere ac bibere, in Dei nomine fieri vult, qui ſcilicet nos intuetur, non in nobis ipſis, ſed in cariſſimo filio. Quam vnionem vt demonſtraret, voluit in calicis conſecratione pauxillum aquæ vino immiſceri. 1. Cor. 10. 13. Matth. 16. 17. Rom. 1. 6. Matth. 2. 12.

Septima cauſa, ob quam bona opera meritoria ſunt, à Dei promiſſis nobis factis procedit, dum nempe ſe ſingulos ex operibus ſuis agniturum, ſingulis mercedem redditurum, & vitam æternam in præmium daturum ait. Quamobrem quēadmodum Saul filiam ſuam Michol dare tenebatur in coniugem illi qui Goliadam proſtrauiſ- Ezech. 10. 41. 42. c. 20. 8. Marc. 9. 40. Luc. 6. 23. 1. Cor. 3. 8.

 ſet, 2. Reg. 3. 14

ſet, & Dauid illum, in rigore iuſtitiæ, ad fidem promiſſam tenendam cogere poterat, etſi tam illuſtrem ſponſam vel vno fundæ iactu ſibi cõparaſſet; ita etſi opera noſtra multò viliora & abiectiora eſſent quàm reuera ſunt, modò in Deo & propter Deum facta ſint, verè vitæ æternæ ſunt meritoria, tum ob rationes iam commemoratas, tum quòd ita Deus promiſerit.

FRVCTVS I.

E Supradicta operum diſtinctione diſco, quando quis gratiâ deſtitutus eſt, illum eſſe velut nauem clauo directoreq; carentem, vt ouem ſine paſtore, vrbem ſine magiſtratu, mundum, ſi dicere fas, ſine ſole, corpus inanime, animam ſpiritus expertem, & Spiritum Deo vacuum. Nam vt corpus, poſt animæ egreſſum, cadauer fit, ſenſus omnis & motus expers; ita & anima gratiâ denudata, nihil facere, dicere aut cogitare poteſt, quod coram Deo comparere dignum ſit. Atque vt corpus mortuum & exanime in putredinẽ conuertitur, & quò diutius in terra manet, eò magis corrumpitur; ita & animæ, quæ in peccati mortalis eſt ſtatu, quotidie creſcit corruptio, cæcitas, malitia, fœtor, ſcandalum, & in iniquitate, ſordibus, maloq; habitu magis magiſq; procedit.

II.

Cùm nihil præter Deum, ſine Deo, & comparatione Dei magnum ſit; quæcumque ſine ipſo, præter ipſum, aut cõtra ipſum facta ſunt, etiamſi mũdi iudicio optima ac præſtantiſſima iudicentur, nullius prorſus ſunt valoris. Et cum ipſe ſit eſſe, ab ipſo, quidquid eſſe vult, hauriat neceſſe eſt. Rurſũ, ſicut vt quid ab ipſo naturaliter dependeat, illi per naturalia principia vnitum ſit oportet, per

mat e-

materiam inquam, formam, earumq; dependentia: ita vt quid ſupernaturaliter ad ipſum pertineat, per gloriæ principia, quæ ſunt gratia, charitas, & quæ ad ipſas referũtur virtutes Theologales, Cardinales, & morales, illi coniungatur oportet.

III.

Vt nullum Deus malum impune habere ſinit, ita nec bonum vllum irremuneratum; hinc & præmiatur opera moraliter tantum bona, etſi vitæ ſupernaturalis principio deſtituta; ac propterea, ſecundùm Auguſtinum, Romanis mundi imperium conceſſit, quòd omnibus quæ tum in mundo agebant gentibus aut virtute præcellerent, aut minus vitijs indulgerent. Quin & huiuſmodi opera animam quodammodo diſponunt, & eam aut aptiorem, aut ſaltem minus inhabilem reddunt, ad gratiam iuſtificantem recipiendam.

IV.

Ratio, cur omne opus extra gratiam factum, ſit mortuum eſt, quia ipſa vnicum vitæ ſupernaturalis principium; quod cùm illi defuerit, vita omnis deeſt. non aliter atque id cui anima vegetans deeſt, creſcere nequit; quod ſenſitiua caret, omni ſenſu priuatum eſt; quòd rationali deſtitutum, ratiocinari nequit. Denique res vlteriùs ac ſublimiùs efferri aut euehi nequeunt, quàm ipſarum formæ vis ferat. Nihil ergo magis nobis cordi eſſe debet, quàm gratiæ ipſius conſeruatio & ſedula cuſtodia.

V.

Ex hoc antecedenti diſcrimen inter opera *Mortificata* & *mortua* colligere eſt; *Mortuum* namque cum in peccati letalis ſtatu factum ſit, nunquam vitæ habuit principium:

mortificatum verò è contrà vitæ initium habuit, vtpote factum cum auctor eius in gratia erat. Hinc dum peccator reſipiſcit, opera *mortificata*, velut iure doloris, aut potius reſurrectionis aut regenerationis recuperat: quod de *mortuis* dici nequit, quòd cùm numquam vitæ principium habuerint, nec ipſum regenerationis aut reſurrectionis conſequenter habere poſſint.

VI.

Opus *viuificatum* inſignem me Dei docet miſericordiam; quod diuina maieſtas peccatori in aliquod pòſt reſipiſcentiam erratum prolabenti, peccata antè condonata non imputet (præter maiorem eius ingratitudinem:) & dum iuſtus qui cecidit, reſurgit, bona illi opera & veſtem iuſtitiæ reddat, quam D. Lucas *ſtolam primam* nuncupat. Miſericordia ergo iuſtitiæ in omnibus effectibus in naturam humanam redundantibus præcellit.

VII.

Quæ opus *mortiferum* ſequuntur mala, docent omnem hominis ſapientiam in peccato letali euitando conſiſtere. Qui in gratiæ ſtatu eſt, etſi à bonis externis peſſimè inſtructus, diues & magnus eſt; in ſtatu verò peccati nihil eſt, imò minus & peius nihilo, etſi aliàs ditiſſimus, doctiſſimus aut potentiſſimus. Vtinam vel eò perueniſſemus, vt de nobis dici queat, quod olim de S. Ioanne Chryſoſtomo nonnemo: *Fruſtra homini huic minæ intentantur, vt qui præter peccatum nihil timeat.*

VIII.

Ex eo quòd bonum opus omne *meritorium* ſit, *ſatisfactorium*, *impetratorium*, & *conſola-*

ſolatorium, video quantã & me & alios iniuriã afficiam, cum à bonis operibus deſiſto: quantumq; ſanctis, & ſimul omnibus Dei ſeruis & ancillis debeamus, cum ipſi illi ſeruiendo nobis ſeruiant, & pro ſeipſis operando, nos ſuorum operum faciant participes.

IX.

Imprimis verò diſco, quantis Ieſu Chriſto nominibus obſtrictus ſim, cùm ipſe ſolus pro me mereri potuerit, cùm ſolum caput in vniuerſum corpus influxum habeat, & Deipara mater collum ſit, per quam, velut per collum, ipſe ad nos deriuetur.

X.

Obligatio porro hæc eò maior, cùm conſidero nihil penitus ipſum ſibi promeruiſſe, præter vnicam nominis ſui exaltationẽ, & corporis ſui gloriam: cum ſanctiſſima eius anima tam fuerit eſſentialiter à primò creationis ſuæ momento beata, quàm hodie eſt. Adeò vt omnia eius merita mihi cedant, & quidquid paſſus ſit, dixerit, fecerit aut cogitarit, in meũ commodũ vergat. Hæc meæ ſunt opes, hæc mea hæreditas, hæc me⁹ theſaurus.

XI.

Gratia velut *cauſa formalis* actionibus omnibus naturalibus pretiũ ac valorem dat: & hæc, velut regina quædam, numquam ſola eſt, ſecum enim trahit fidem, ſpem, charitatem, virtutes ſcilicet Theologicas; iuſtitiam, prudẽtiam, fortitudinem ac temperantiam, Cardinales; ſapientiam, ſcientiam, intellectum, conſilium, robur, pietatem, & timorem Domini, quæ dona ſunt Spiritus ſancti; adhæc charitatem, pacem, patientiam, benignitatem, bonitatem, longanimitatem, manſuetudi-

nem, fidem, modeſtiam, continentiam ac caſtitatem, qui eiuſdem Spiritus fructus ſunt. Quæ omnia vnico peccato letali in nihilum redacta euaneſcunt. quis neget igitur, quin eius actio mortem afferat, & gratia vitam cauſetur, & viua quoque ſit?

X I I.

Huius gratiæ efficaciæ & Filij Dei meritis innixus Paulus dicere audet, Timotheo ſuo ſcribēs, quaſi iā in vitæ meta cōſtitutus: *In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus iuſtus iudex in die illa, non ſolùm autem mihi, ſed & omnibus qui diligunt aduentum eius.* Non vocat autem gloriam ſempiternam *donum gratuitum*, ſed *coronam iuſtitiæ*: nec eam ait ſibi *dandam*, ſed *repoſitā* eſſe; nec quidē à *patre miſericordi*, ſed à *iuſto iudice*; nec illum hāc *daturum*, ſed *redditurum ſibi & omnibus ſui ſimilibus*. Quibus verbis, vt notat Auguſtinus, numquam Apoſtolus vſus fuiſſet, ſi actiones Sanctorum meritoriæ non eſſent, & ob rationes omnes iam allatas magni valoris ac dignitatis.

1. Tim. 4. 8.

In Pſal. 81. ſub fin.

X I I I.

In hac ergo doctrina duo extrema vitanda ſunt, contra quæ Auguſtinus tam acriter ſcribēdo decertauit: vnū Manichæorū, qui omnia gratiæ attributuri, omne operum meritum negabant; alterum Pelagianorum, tantum operibus tribuentium, gratiæ vt præiudicarent. Intermedium eſt, à Deo tam ſalutem noſtram, quàm gloriæ, ad quā electi peruenient, gradus primariò ac principaliter dependere; verùm hac conditione, vt, cùm à gratia præuenti & adiuti fuerint, per opera merito-

ritoria in charitate facta, & integram mandatorum eius obſeruantiam eidem cooperentur.

COLLOQVIVM.

QVam tibi, ſupreme mundi architecte, obligationem debemus, pro gratiarum, quas & iam antè, & etiam num nobis communicas, magnitudine excreſcit. Multum tibi haudubiè debemus, quod nos ad tuiipſius imaginem ac ſimilitudinem condideris; plus, quòd propter teipſum formaris; plurimum, quòd hæreditatem, quæ in tuiipſius poſſeſſione ſita eſt, nobis obtuleris, adeptus ſis & recuperaris; ſupereminenter, quòd filium tuum cariſſimũ nobis totũ dederis, vt per merita eius legitimi huiuſmodi Patris hæredes, & talis filij cohæredes fieri mereamur. Filius qui ita à parentibus educatur, vt ab omnibus dignus iudicetur, qui in eorum facultates debitè iureq; ſuccedat, plus illis debet, quã ſi præter ſola bona (quæ mala potius quàm bona ſunt rectè illis vti neſcienti) aliud ab ipſis non acciperet. Ecquæ igitur hæc gratia, vt nos, qui ne vel vnicam à nobis ipſis habere cogitationem bonam valemus, gratiâ tuâ nihilominus eò perueniamus, vt opera tali præmio digna præſtemus? Quam vtile tecum agere? quàm bonum in gratia tua eſſe, eam ambire, quærere, conſeruare, imo millies potius vitam corporalem exponere, quàm eam vel mométo amittere! Ah quid ſumus illâ deſtituti! quid verò cum illa eſſe non poſſumus! Per illam imagini & ſimilitudini tuæ ſimiles ſumus, ſine illa imaginem quidem tuam ſeruamus, ſed

beſtijs ſimilitudine ſimiles ſumus. Quotidie videmus, vt ſi quis nobis gratus & acceptus, actiones eius & opera placeant; ſi diſpliceat & grauis ſit, diſpliceat & illa. Hinc ergo quin diſcam tantũ bonum, tuam inquam gratiam, & beneuolentiã conſeruare? & licet mundo id diſpliceret, & creaturarum omnium ideo odium incurrerem, quartillum hoc eſt, ſi cum bono, quod omnia in ſe bona complectitur, comparetur? Da Domine, da, obſecro, tuam mihi gratiam, quæ ſi venialis foret, quocumq; eam pretio emerem, etiamſi quidquid habeo, impendendum foret. Ipſa verus lapis Philoſophicus, omnia in aurum commutans; ipſa mirabilis & efficax ille puluiſculus quæ actiones noſtras ſublimat, itaque nobilitat, vt ad immortalitatem eas euehat. Per eam agis in nobis, & per nos; per eam filio tuo vnimur & incorporamur; per eam vita noſtra abſcondita eſt in vita ipſius; per eam tu nos in illo, & in nobis illum contemplaris; per eam quidquid tuum eſt, fit noſtrum, & quidquid noſtrum, tuum; per eam tu nobis Pater, tibi nos filij conſtituimur; per eam Chriſtus frater noſter primogenitus eſt, nos ſecundo geniti; per eam tu regnas in nobis, & nos in te; per eam cariſſimus filius tuus omnia nobis ſua communicat bona, per eam rurſus eadem tibi offerimus & reddimus; per eam ipſe in nobis, & nos in ipſo; per eam ipſe agit in nobis, & nos cum ipſo; per eam ipſe meretur in nobis, & nos in illo; per eam meremur, ſatisfacimus & impetramus; per eam in Sanctorum communione ſumus, ac de illorum operibus & ſatiſfactionibus, quæ velut riuuli ſunt è tuo oceano deriuati, velut radij à ſplendore tuo emanantes partici-

participamus. Vt enim ſol, oculus ille mundi, in medió planetarum à te conſtitutus, cœlos ſuperos & inferos illuſtrat; ita Chriſtus Dominus cariſſimus filius tuus, & frater noſter colendiſſimus, merita, ſplendores & influxus ſuos cunctis beatis ſpiritibus,& omnibus, quæ iam inde à prima mundi conſtitutione hactenus fuêre, & ad finem vſque ſæculorum futuræ ſunt, animabus communicauit. Adeò vt dum ſanctos exaltamus, illorumque merita deprædicamus, nonniſi communis Redemptoris omnium noſtrûm merita annuntiemus, commemoremus, & reuereamur; vt qui aquam riui & fluminis laudat, ipſam fontis & ſcaturiginis laudat. ita ſcilicet in mare reuertuntur flumina, vnde exiêre: ita Ieſus Alpha & Omega mundi, Principiũ & finis omnium rerum eſt. Illi ergo, tibi,& Spiritui ſancto honor & gloria in ſæculorum immortalitate. Amen.

MEDITATIO IX.

DE BONORVM OPERVM PRAEMIO iis à Deo dando.

PVNCTVM I.

VT hæc nobis meditatio fructum aliquem afferat, ſequentes examinandæ ſunt ſententiæ, *ſi vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* &: *Filius hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis; & tunc reddet vnicuique ſecundùm opera ſua.* & hæc: *Nolite errare Deus non irridetur, quæ enim ſeminauerit homo, hæc & metet, quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne & me*

Matth. 19.21
Matth. 16.27
Galat. 6.7

tet corruptionem, qui autem ſeminat in ſpiritu, de
Rom. 2. *ſpiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim ſuo metemus non deficientes. Deus reddet vnicuique ſecundùm opera ſua, ijs quidem, qui ſecundùm patientiam boni operis gloriam & honorem & incorruptionem quærunt, vitam æternam; ijs autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio.* Hiſce è verbis manifeſtè liquet, Deum opera cuiuſque reſpicere, non quidē per præſcientiā, quę electionis quaſi cauſa ſit, ſed velut ingrediens & concomitans prædeſtinationis pars: vt enim nullum elegit Deus, poſtquam iam ratione vti cœpit, niſi ſub conditione gratiæ datæ cooperandi, ita quoque nemo gloriam eius ſine præuijs operibus nanciſci poteſt. Paucis ergo notandum, beatitudinē à Deo velut coronam dari, poſtquam ſcilicet ad eam perueniendi, & per iuſtitiam eius ad quod per gratiam nos prædeſtinauit, obtinendi media dedit; eius inquam mandata ſeruando, bona opera patrando, in vera fide perſeuerando, eiuſq; inſpirationibus reſpondendo: quæ, vti & gloria ipſa, quæ eadem velut præmium comitari ſolet, effectus ſunt prædeſtinationis, quos pòſt latiùs excutiemus.

II.

Quoniam *meritum* & *merces* termini correlatiui ſunt, quorum vnus præſupponit alterum, &
Matth. 5. 1.29. vita æterna in ſacris litteris *merces* dicitur; ſequitur illam à parte noſtra *meritum* præſupponere.
Matth. 209. Apud Matthæum ipſa *denarius diurnus* nominatur, quem Paterfamilias operarijs ſuis perſoluit, item *merces copioſa* in cœlo nobis reſeruata, &

remune-

remuneratio de qua gaudere & exultare nos oporteat. Et quando toties legimus, non eſſe *acceptionem perſonarum apud Deum*, illum *ſine acceptatione iudicare*, exteriorem apparentiam non reſpicere, & opera vniuſcuiuſq; examinare, & vnicuique ſecundùm opera mercedem reddere, an non idem dicere, & ſuperiora confirmare eſt? Rom. 2. 11. Gal. 2. 6.

III.

Notandum, quotieſcumq; ſcriptura vitæ æternæ & bonorum operum meminit, particulis illatiuis & cauſatiuis illam vti: *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi, eſuriui enim & dediſtis mihi manducare, ſitiui*, &c. & alibi; *Quoniam ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam*, & alio loco: *Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, ideo ſtant ante thronum Dei.* Ait item vitæ huius actiones & paſſiones æternum gloriæ pondus in immortalitate operari, quodcumque homo ſeminarit, illud ab eo metendum, & vt ſalutem noſtram operemur cum tremore & metu, vitam æternam iuſtitiæ iure dari, Deum noſtrorum operum non obliuiſci, beatos eſſe perſecutionem patientes, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, vt ad mortem vſq; fideles maneamus, & coronam vitæ ab illo nobis dandam; item, quicumque reliquerit domum, fratres, ſorores, Patrem & matrem, vxorem & filios, & alia quæ poſſederit propter Deum, centuplum in hac vita recepturum, & vitam æternam poſſeſſurum; pietatem ad omnia vtilem eſſe, ac promiſſionem vitæ habere, & eius quæ nunc eſt, & futuræ. Denique monemur, vt vitâ nos æternâ dignos præbeamus, quę proinde corona, præ- Matth. 25. 34. Matth. 25. 21. Apoc. 7. 15. 2. Cor. 4. 17. Gal. 6. 7. Philip. 2. 2. Hebr. 10. Luc. 6. 21. Apoc. 2. 10. Matth. 19. 19. 1. Tim. 4. 8. Apoc. 3. 11.

na, præmium, ſtipendium, depoſitum, retributio, merces vocari ſolet: qui loquendi modi abſurdiſſimi forent, ni merita Deus non reſpiceret.

FRVCTVS I.

EX hiſce conſiderationibus variorum ſacræ Scripturæ locorum intellectum haurio, in quib⁹ vita æterna dicitur gratia, & *ex miſericordia Dei* dari, nec vitę huius paſſiones ad illā eſſe cōdignas, id eſt, illi proportionatas, Deum denique nos *per bonitatem ſuam* elegiſſe ei ſimiles. Quinque enim propoſitiones huic illationi aptè clareque reſpondent. I. Vita æterna gratia nominatur, quod per gratiā acquiratur, & gloria gratiæ velut principio innitatur; vnde & ipſa *gloria inchoata*; & gloria *gratia conſummata* vocatur. 2. Ipſa è miſericordia datur, ꝗ De⁹ miſericordiā ſuā prædeſtinatos è cōmuni perditionis maſſa, in quā protoplaſtis præuaricatione prolapſi erant, eduxerit. 3. Per miſericordiam, gratiam iis dedit, ſuorum vt erratorum eos pœniteret; & poſt lapſum reſurgendi. 4. Per miſericordiā à multis eos peccatis, in quæ, ni à gratia ſpecialiter iuuarentur, impingerent, præſeruat. 5. Per miſericordiam donum eis dat perſeuerantiæ, quod in eo ſitū, vt ſanctam eius voluntatem ſemper compleant, ac nunquā à debita mādatis eius obediētia deflectāt; & ſi interdū eos deflectere cōtingat, reſipiſcēdi, & priuſquā hinc decedant, efficaciter pœnitendi gratiam det.

II

Quantum ad condignitatem, diſco vitæ huius mortalis paſſiones, æternæ in ſe conſideratæ, non æquipollere: & in termino meriti, & in quātum meritis Filij Dei iunctæ & incorporatę per analogiā *attributionis* potius, quàm *proportionis* illi re-

li reſpondere, id eſt, per relationem & dependentiam potius quàm æqualitatem plenamque ſimilitudinem.

III.

Circa electionem diſco, ſicut certum eſt Deum è ſua nos bonitate elegiſſe, & è miſericordia prædeſtinaſſe, ita & certum eſſe prædeſtinationem tria continere in iis qui ad rationis vſum pertingunt, ſcilicet *vocationem adgratiam, ad finem vſque perſeuerantiam* (vel agnitionem finalem) & *gloriæ collationem.* Vocatio & perſeuerantia à Deo, ſine vllo merito, ex mera gratia dantur ; gloriæ item collatio, at non vt donum dumtaxat, ſed etam velut meriti, id eſt, operum in gratia ipſa factorum, & doni perſeuerantiæ merces ac præmium. Denique vt S. Auguſtinus ait, Gratia dicitur quòd gratis detur, nō tamen dicendum, quod meritis non detur, ſed quia merita, quibus illa applicatur, nobis donata ſunt. Hinc omnia ſacræ ſcripturæ loca, ſoli diuinæ miſericordiæ ſalutem hominis tribuentia, loquuntur & intelligi debent de prædeſtinatione in ſuo principio, quòd eſt gratia; quæ verò fidei, bonis operibus, mandatorum obſeruantiæ ac merito eā aſſcribunt, intelligenda de prædeſtinatione in termino, qui eſt gloria, quæ nonniſi hiſce conditionibus & hoc modo datur, propter illos qui iam rationis vſum adepti ſunt.

Ser. 1. de verbis Dom.

IV.

Diſco item quomodo Paulus Hebræis ſcribens, euangelica opera non oppugnet, verùm illorum occaſione oſtendat, quanta fidei ſit, præſertī in aduerſis & tribulationibus virtus ad animādos eos quibus ſcribebat. E contra verò quomodo D. Iacobus, ad vanam gloriam & fiduciam illorum

rum,qui ſe fideles dicebant, fideq; ſua gloriabantur,retundendam,operum excellentiam, vtilitatem, ac neceſſitatem commendet, ac ſine illis fidem eſſe mortuam dicat.

V.

Video eumdũ Apoſtolum in epiſtola ad Philippenſes *ſtercora* ac *detrimentum* appellare quidquid ante conuerſionem in iudaiſmo feciſſet: ad Epheſios verò ac Titum aliud non docere, quàm gratiam & gloriam per Chriſtum Ieſum nobis acceſſiſſe;& ea occaſione legis Moſaicæ opera deprimere, & fidem in filium Dei exaltare. In Epiſtola autem ad Romanos inanem eorum, qui in ſeipſis,non verò in eo qui ipſorum auctor,primus motor & continuus bonorum operum promotor,in quo,per quem, & à quo omne bonum peruenit,quiq; in nobis ſua coronat opera, gloriantur, gloriationem reprehendit. Vnde colligam, quidquid in nobis noſtri eſt & purè noſtrum, nonniſi ſordes & imperfectionem eſſe;quod porrò Dei in nobis eſt,& per nos,præmium,quod nobis ipſe promittere voluit,& ad quod omnia opera noſtra ſua, ſimul & ſua noſtra retulit, promereri.

Philip.3. 8. *Epheſ.2. 5.* *Tit.3.4. 5.*

VI.

Denique cum D. Chryſoſtomo noto, quando Deus vult vt nos *ſeruos inutiles*, etſi impletis iam omnibus, credamus & nominemus, dicamuſque *quæ debuimus facere, fecimus*; non id ita intelligẽdum quaſi Deus hoc dicturus ſit, ſed nos id dicere iubere. Adeo namq; opera noſtra non repellit, vt in parabola talentorum ipſemet dixerit: *Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam,intra in gaudium Domini tui.*

Hom.3. in hæc verba, Elatum eſt cor Oziæ.

Matth. 25.21.

ni tui. Humilitatem igitur nobis commendat, ne forte vana gloria omnem gratiæ & laborum noſtrorum fructum diſſipet. Quare cum D. Auguſtino dicam: *Hem quanta Dei noſtri bonitas, quæ præmium promittit noſtro in ſe affectui: et ſi id ei debeamus obſequium, quod ſpe premij à nobis quodammodo vult extorquere.* *Ser. 3. de verbis Domini.*

COLLOQVIVM.

HIC oculi tibi aperiendi, anima mea, ad cognoſcendam, niſi belluis ipſis ingratior & beſtialior eſſe velis, incomparabilem Dei tui bonitatẽ & charitatẽ; cui cum ſatis non eſſet tam nobilem te in finem condidiſſe qualis eſt æterna eſſentiæ ſuæ fruitio & poſſeſſio, voluit inſuper media ad hanc gloriam proprio merito perueniendi ſuggerere; vt eò ipſa maior foret, quòd eam nõ modò vt donum gratuitum, aut debitam hæreditatem, verùm etiam in rigore & iuſtitiæ titulo ipſa accipias. Conſidera, quòd quamuis omnia bona à potentiæ eius brachio dentur, tuo tamen ea valori aſſcribat; quaſi diceret, quæ ſua, tua eſſe; & quæ tua, viciſſim ad ſe pertinere, atque vt in gloria per ipſum eum videbis, ita in terrra per ipſum eum te habiturum. In cœlo quippe obiectũ & intelligibilis erit ſpecies beatitudinis tuæ, in terra tua eſt gratia, iuſtitia, ſanctificatio; ibi vita tuã, hic via eſt. Quid Domino huic pro tali & tam ineffabili liberalitate retribues! quo non odio execraberis virulentas illas linguas ſanctam Eccleſiæ Catholicæ matris tuæ doctrinam blaſphemantium & ſugillantium, quaſi illa, merita Ieſu Chriſti annihilet ac deprimat, ſua vt venditet? an non quæ illorum cæcitas, vi-

dent longè alia ab ea doceri? an non.n.filii Dei honoré ipſa tuetur, dum nō modò noſtri ſaluandi efficaciam illi attribuit, verùm etiam nos cum illo mereri & cooperari docet? An non ipſa declarat, Deum nobiſcum agere vt pater aliquis cum cariſſimis filijs, dum ſuas non modò illis facultates, nomina, rationes & actiones cedit, ſed honeſtè etiam eos haberi liberaliterq; inſtitui curat, tùm ne aliquando facultatibus relinquendis abutantur, tùm verò vt legitimos illos dignoſque hæreditate ſua hæredes reddat? Noris ergo, anima mea, & omni data occaſione illis dicito, quod ſicut qui fructum laudat, laudat & arborem; qui palmites deprædicat, vitem quoq; extollit è qua progerminant, ita quicumque ſancti Spiritus fructus magni facit, actiones inquam meritorias, honorat & illum qui dixit: ***Ego ſum vitis, vos palmites.*** Et quod, quando in bonis operibus producendis, intellectu noſtro, voluntate, libero arbitrio, aliiſque facultatibus & functionibus naturalibus vtitur, hoc eius omnipotentiā nō violet, nec minus infinitæ eius ſapientiæ repugnet, quā dum in naturalibus productionibus ſolē, lunā, aſtra, illorūq; influxus, & cauſas oēs ſecundas, quæ in rerū natura exiſtunt, adhibet. Verū ſi rem liquida, natiuaque in claritate perſpicere velimus, fateantur oportet, diuinas eò hìc magis relucere, & reſplendere perfectiones, quò potētia, quæ per ſe, & per alium facere quid poteſt, quæ & facit & facere iubet, quæ & poteſt, ſimul & poſſe ſuum communicat, maior eſt ea quæ nōniſi ex ſe, in ſe, & per ſe poteſt, & ſapientia eò illuſtrior, quo plures cauſas ad opus cogit, vnam alteri egregia ſymmetica ſubalternans; bonitas deni-

denique eò amplius ſe exerit, amoremque ſui & admirationem maiorem mouet, quò communicatio ipſa diffuſior. Ea tua eſt potentia, ſapientia, ac bonitas Domine, quam ſuperbas mentes, tuaque viſione indignas non magis experiri, quàm agnoſcere oportet. Noctuæ ſunt in tenebris erroris & ignorantię volitantes, & in medio veritatis tuæ meridie planè cæcutientes; aues noctiuagæ, malique ominis à Principe tenebrarum ad dirigendas animas, quæ nimia ſua arrogantia lumen fidei amisêre emiſſæ. Gratias tibi & gloriam in ſempiternùm dicant omnes, ob iuſtum tuum in eas iudicium, fidei, quam impugnant, theſaurum ijs adimendo, & maledictione Cain, & contradictione Core inuolutos deſerendo. Adeo mihi carus & amabilis es Domine in huiuſmodi animas & reprobos omnes vindictam tuam exſerens, quàm ſanctos præmians, & prędeſtinatorum beans. Hic verum eſſe comprobatur illud Pſalmographi: *Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam, manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris*, non inquam lætabitur quod fratrum ſuorum flagella videat, at, quæ tibi inde, Pater colendiſſime, accidit gloria, cum rationi maximè conſentaneum ſit, vt qui miſericordiarum tuarum eſſe obiectum noluerint, in æternum ineuitabilis iuſtitiæ ſcopus fiant. *Pſal. 57.*

Amen.

I MEDI

beſtijs ſimilitudine ſimiles ſumus. Quotidie videmus, vt ſi quis nobis gratus & acceptus, actiones eius & opera placeant; ſi diſpliceat & grauis ſit, diſpliceat & illa. Hinc ergo quin diſcam tantũ bonum, tuam inquam gratiam, & beneuolentiã conſeruare? & licet mundo id diſpliceret, & creaturarum omnium ideo odium incurrerem, quantillum hoc eſt, ſi cum bono, quod omnia in ſe bona complectitur, compareturi? Da Domine, da, obſecro, tuam mihi gratiam, quæ ſi venialis foret, quocumq; eam pretio emerem, etiamſi quidquid habeo, impendendum foret. Ipſa verus lapis Philoſophicus, omnia in aurum commutans; ipſa mirabilis & efficax ille puluiſculus quæ actiones noſtras ſublimat, itaque nobilitat, vt ad immortalitatem eas euehat. Per eam agis in nobis, & per nos; per eam filio tuo vnimur & incorporamur; per eam vita noſtra abſcondita eſt in vita ipſius; per eam tu nos in illo, & in nobis illum contemplaris; per eam quidquid tuum eſt, fit noſtrum, & quidquid noſtrum, tuum; per eam tu nobis Pater, tibi nos filij conſtituimur; per eam Chriſtus frater noſter primogenitus eſt, nos ſecundo geniti; per eam tu regnas in nobis, & nos in te; per eam cariſſimus filius tuus omnia nobis ſua communicat bona, per eam rurſus eadem tibi offerimus & reddimus; per eam ipſe in nobis, & nos in ipſo; per eam ipſe agit in nobis, & nos cum ipſo; per eam ipſe meretur in nobis, & nos in illo; per eam meremur, ſatisfacimus & impetramus; per eam in Sanctorum communione ſumus, ac de illorum operibus & ſatiſfactionibus, quæ velut riuuli ſunt è tuo oceano deriuati, velut radij à ſplendore tuo emanantes partici-

participamus. Vt enim ſol, oculus ille mundi, in medio planetarum à te conſtitutus, cœlos ſuperos & inferos illuſtrat; ita Chriſtus Dominus cariſſimus filius tuus, & frater noſter colendiſſimus, merita, ſplendores & influxus ſuos cunctis beatis ſpiritibus,& omnibus, quæ iam inde à prima mundi conſtitutione hactenus fuère, & ad finem vſque ſæculorum futuræ ſunt, animabus communicauit.Adeò vt dum ſanctos exaltamus, illorumque merita deprædicamus, nonniſi communis Redemptoris omnium noſtrûm merita annuntiemus, commemoremus, & uereamur;vt qui aquam riui & fluminis laudat, ipſam fontis & ſcaturiginis laudat. ita ſcilicet in mare reuertuntur flumina, vnde exière:ita Ieſus Alpha & Omega mundi, Principiũ & finis omnium rerum eſt.Illi ergo, tibi,& Spiritui ſancto honor & gloria in ſæculorum immortalitate. Amen.

MEDITATIO IX.

DE BONORVM OPERVM PRAEMIO ijs à Deo dando.

PVNCTVM I.

VT hæc nobis meditatio fructum aliquem afferat,ſequentes examinandæ ſunt ſententiæ, *ſi vis ad vitam ingredi,ſerua mandata.*&:*Filius hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis; & tunc reddet vnicuiq; ſecundùm opera ſua.*& hæc:*Nolite errare Deus non irridetur,quæ enim ſeminauerit homo,hæc & metet, quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne & me*

Matth. 19.21
Matth. 16.27
Galat 6.7

tet corruptionem, qui autem ſeminat in ſpiritu, de
Rom. 2. *ſpiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim ſuo metemus non deficientes. Deus reddet vnicuique ſecundum opera ſua, ijs quidem, qui ſecundum patientiam boni operis gloriam & honorem & incorruptionem quærunt, vitam æternam; ijs autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio.* Hiſce è verbis manifeſtè liquet, Deum opera cuiuſque reſpicere, non quidē per præſcientiā, quę electionis quaſi cauſa ſit, ſed velut ingrediens & concomitans prædeſtinationis pars: vt enim nullum elegit Deus, poſtquam iam ratione vti cœpit, niſi ſub conditione gratiæ datæ cooperandi, ita quoque nemo gloriam eius ſine præuijs operibus nanciſci poteſt. Paucis ergo notandum, beatitudinē à Deo velut coronam dari, poſtquam ſcilicet ad eam perueniendi, & per iuſtitiam eius ad quod per gratiam nos prædeſtinauit, obtinendi media dedit; eius inquam mandata ſeruando, bona opera patrando, in vera fide perſeuerando, eiuſq; inſpirationibus reſpondendo: quæ, vti & gloria ipſa, quæ eadem velut præmium comitari ſolet, effectus ſunt prædeſtinationis, quos pòſt latiùs excutiemus.

II.

Quoniam *meritum* & *merces* termini correlatiui ſunt, quorum vnus præſupponit alterum, &
Matth. 5. 12. vita æterna in ſacris litteris *merces* dicitur; ſequitur illam à parte noſtra *meritum* præſupponere.
Matth. 20. Apud Matthæum ipſa *denarius diurnus* nominatur, quem Paterfamilias operarijs ſuis perſoluit, item *merces copioſa* in cœlo nobis reſeruata, & *remune-*

remuneratio de qua gaudere & exultare nos oporteat. Et quando toties legimus, non eſſe *acceptionem perſonarum apud Deum*, illum *ſine acceptatione iudicare*, exteriorem apparentiam non reſpicere, & opera vniuſcuiuſq; examinare, & vnicuique ſecundùm opera mercedem reddere, an non idem dicere, & ſuperiora confirmare eſt? Rom. 2. 11. Gal. 2. 6.

III.

Notandum, quotieſcumq; ſcriptura vitæ æternæ & bonorum operum meminit, particulis illatiuis & cauſatiuis illam vti: *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi, eſuriui enim & dediſtis mihi manducare, ſitiui*, &c. & alibi: *Quoniam ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam*, & alio loco: *Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, ideo ſtant ante thronum Dei.* Ait item vitæ huius actiones & paſſiones æternum gloriæ pondus in immortalitate operari, quodcumque homo ſeminarit, illud ab eo metendum, & vt ſalutem noſtram operemur cum tremore & metu, vitam æternam iuſtitiæ iure dari, Deum noſtrorum operum non obliuiſci, beatos eſſe perſecutionem patientes, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, vt ad mortem vſq; fideles maneamus, & coronam vitæ ab illo nobis dandam; item, quicumque reliquerit domum, fratres, ſorores, Patrem & matrem, vxorem & filios, & alia quæ poſſederit propter Deum, centuplum in hac vita recepturum, & vitam æternam poſſeſſurum; pietatem ad omnia vtilem eſſe, ac promiſſionem vitæ habere, & eius quæ nunc eſt, & futuræ. Denique monemur, vt vitâ nos æternâ dignos præbeamus, quę proinde corona, præ- Matth. 25. 34. Matth. 25. 21. Apoc. 7. 15. 2. Cor. 4. 17. Gal. 6. 7. Philip. 2. 2. Hebr. 10. Luc. 6. 21. Apoc. 2. 10. Matth. 19. 19. 1. Tim. 4. 8. Apoc. 3. 11.

na,præmium,ſtipendium,depoſitum, retributio, merces vocari ſolet: qui loquendi modi abſurdiſſimi forent, ni merita Deus non reſpiceret,

FRVCTVS I.

EX hiſce conſiderationibus variorum ſacræ Scripturæ locorum intellectum haurio, in quib⁹ vita æterna dicitur gratia, & *ex miſericordia Dei* dari, nec vitę huius paſſiones ad illā eſſe cōdignas, id eſt, illi proportionatas, Deum denique nos *per bonitatem ſuam* elegiſſe ei ſimiles. Quinque enim propoſitiones huic illationi aptè clareque reſpondent. I. Vita æterna gratia nominatur, quod per gratiā acquiratur, & gloria gratiæ velut principio innitatur; vnde & ipſa *gloria inchoata*; & gloria *gratia conſummata* vocatur. 2. Ipſa è miſericordia datur, q̄ De⁹ miſericordiā ſuā prædeſtinatos è cōmuni perditionis maſſa, in quā protoplaſtis præuaricatione prolapſi erant, eduxerit. 3. Per miſericordiam, gratiam iis dedit, ſuorum vt erratorum eos pœniteret; & poſt lapſum reſurgendi. 4. Per miſericordiā à multis eos peccatis, in quæ, ni à gratia ſpecialiter iuuarentur, impingerent, præſeruat. 5. Per miſericordiam donum eis dat perſeuerantiæ, quod in eo ſitū, vt ſanctam eius voluntatem ſemper compleant, ac nunquā à debita mādatis eius obediētia deflectāt; & ſi interdū eos deflectere cōtingat, reſipiſcēdi, & priuſquā hinc decedant, efficaciter pœnitendi gratiam det.

II

Quantum ad condignitatem, diſco vitæ huius mortalis paſſiones, æternæ in ſe conſideratæ, non æquipollere: & in termino meriti, & in quātum meritis Filij Dei iunctæ & incorporatę per analogiā *attributionis* potius, quàm *proportionis* illi re-

li reſpondere, id eſt, per relationem & dependentiam potius quàm æqualitatem plenamque ſimilitudinem.

III.

Circa electionem diſco, ſicut certum eſt Deum è ſua nos bonitate elegiſſe, & è miſericordia prædeſtinaſſe, ita & certum eſſe prædeſtinationem tria continere in iis qui ad rationis vſum pertingunt, ſcilicet *vocationem ad gratiam, ad finem vſque perſeuerantiam* (vel agnitionem finalem) & *gloriæ collationem.* Vocatio & perſeuerantia à Deo, ſine vllo merito, ex mera gratia dantur; gloriæ item collatio, at non vt donum dumtaxat, ſed etam velut meriti, id eſt, operum in gratia ipſa factorum, & doni perſeuerantiæ merces ac præmium. Denique vt S. Augustinus ait, Gratia dicitur quòd gratis detur, nō tamen dicendum, quod meritis non detur, ſed quia merita, quibus illa applicatur, nobis donata ſunt. Hinc omnia ſacræ ſcripturæ loca, ſoli diuinæ miſericordiæ ſalutem hominis tribuentia, loquuntur & intelligi debent de prædeſtinatione in ſuo principio, quod eſt gratia; quæ verò fidei, bonis operibus, mandatorum obſeruantiæ ac merito eã aſcribunt, intelligenda de prædeſtinatione in termino, qui eſt gloria, quæ nonniſi hiſce conditionibus & hoc modo datur, propter illos qui iam rationis vſum adepti ſunt.

Ser. 1. de verbis Dom.

IV.

Diſco item quomodo Paulus Hebræis ſcribens, euangelica opera non oppugnet, verùm illorum occaſione oſtendat, quanta fidei ſit, præſertũ in áduerſis & tribulationibus virtus ad animãdos eos quibus ſcribebat. E contra verò quomodo D. Iacobus, ad vanam gloriam & fiduciam illo-

rum,qui ſe fideles dicebant, fideq; ſua gloriabantur,retundendam,operum excellentiam, vtilitatem, ac neceſſitatem commendet, ac ſine illis fidem eſſe mortuam dicat.

V.

Philip.3. 8. Epheſ.2. 5. Tit.3.4. 5. Video eumdẽ Apoſtolum in epiſtola ad Philippenſes *ſtercora* ac *detrimentum* appellare quidquid ante conuerſionem in iudaiſmo feciſſet: ad Epheſios verò ac Titum aliud non docere, quàm gratiam & gloriam per Chriſtum Ieſum nobis acceſſiſſe;& eà occaſione legis Moſaicæ opera deprimere, & fidem in filium Dei exaltare. In Epiſtola autem ad Romanos inanem eorum, qui in ſeipſis,non verò in eo qui ipſorum auctor,primus motor & continuus bonorum operum promotor,in quo,per quem, & à quo omne bonum porienit,quiq; in nobis ſua coronat opera, gloriantur, gloriationem reprehendit. Vnde colligam, quidquid in nobis noſtri eſt & purè noſtrum, nonniſi ſordes & imperfectionem eſſe;quod porrò Dei in nobis eſt,& per nos,præmium,quod nobis ipſe promittere voluit,& ad quod omnia opera noſtra ſua, ſimul & ſua noſtra retulit, promereri.

VI.

Hom.3. in hæc verba, Elatum eſt cor Oziæ. Denique cum D. Chryſoſtomo noto, quando Deus vult vt nos *ſeruos inutiles*, etſi impletis iam omnibus, credamus & nominemus, dicamuſque *quæ debuimus facere, fecimus*; non id ita intelligẽdum quaſi Deus hoc dicturus ſit, ſed nos id dicere iubere. Adeo namq; opera noſtra non repellit, vt in parabola talentorum ipſemet dixerit: *Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis,* Matth. 25.21. *ſuper multa te conſtituam,intra in gaudium Domini tui.*

ni tui. Humilitatem igitur nobis commendat, ne forte vana gloria omnem gratiæ & laborum noſtrorum fructum diſſipet. Quare cum D. Auguſtino dicam; *Hem quanta Dei noſtri bonitas, quæ præmium promittit noſtro in ſe affectui: et ſi id ei debeamus obſequium, quod ſpe premij à nobis quodammodo vult extorquere.* Ser. 3. de verbis Domini.

COLLOQVIVM.

Hic oculi tibi aperiendi, anima mea, ad cognoſcendam, niſi belluis ipſis ingratior & beſtialior eſſe velis, incomparabilem Dei tui bonitatē & charitatē; cui cum ſatis non eſſet tam nobilem te in finem condidiſſe qualis eſt æterna eſſentiæ ſuæ fruitio & poſſeſſio, voluit inſuper media ad hanc gloriam proprio merito perueniendi ſuggerere; vt eò ipſa maior foret, quòd eam nō modò vt donum gratuitum, aut debitam hæreditatem, verum etiam in rigore & iuſtitiæ titulo ipſa accipias. Conſidera, quòd quamuis omnia bona à potentiæ eius brachio dentur, tuo tamen ea valori aſſcribat; quaſi diceret, quæ ſua, tua eſſe; & quæ tua, viciſſim ad ſe pertinere, atque vt in gloria per ipſum eum videbis, ita in terra per ipſum eum te habiturum. In cœlo quippe obiectū & intelligibilis erit ſpecies beatitudinis tuæ, in terra tua eſt gratia, iuſtitia, ſanctificatio; ibi vita tua, hic via eſt. Quid Domino huic pro tali & tam ineffabili liberalitate retribues! quo non odio execraberis virulentas illas linguas ſanctam Eccleſiæ Catholicæ matris tuæ doctrinam blaſphemantium & ſugillantium, quaſi illa, merita Ieſu Chriſti annihilet ac deprimat, ſua vt venditet? an non quæ illorum cæcitas, vi-

denique eò amplius ſe exerit, amoremque ſui & admirationem maiorem mouet, quò communicatio ipſa diffuſior. Ea tua eſt potentia, ſapientia, ac bonitas Domine, quam ſuperbas mentes, tuaque viſione indignas non magis experiri, quàm agnoſcere oportet. Noctuæ ſunt in tenebris erroris & ignorantię volitantes, & in medio veritatis tuæ meridie planè cæcutientes; aues noctiuagæ, malique ominis à Principe tenebrarum ad dirigendas animas, quæ nimia ſua arrogantia lumen fidei amiſêre emiſſæ. Gratias tibi & gloriam in ſempiternum dicant omnes, ob iuſtum tuum in eas iudicium, fidei, quam impugnant, theſaurum ijs adimendo, & maledictione Cain, & contradictione Core inuolutos deſerendo. Adeo mihi carus & amabilis es Domine in huiuſmodi animas & reprobos omnes vindictam tuam exſerens, quàm ſanctos præmians, & prędeſtinatorum beans. Hic verum eſſe comprobatur illud Pſalmographi: *Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam, manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris*, non inquam lætabitur quod fratrum ſuorum flagella videat, at, quæ tibi inde, Pater colendiſſime, accidit gloria, cum rationi maximè conſentaneum ſit, vt qui miſericordiarum tuarum eſſe obiectum noluerint, in æternum ineuitabilis iuſtitiæ ſcopus fiant. *Pſal. 57.*

Amen.

MEDITATIO X.

De Beneficio æternæ Prædeſtinationis.

QVATVOR PVNCTA, DEBITE EXAMINATA, plenam materiæ huius maximè neceſſariæ intelligentiam dabunt.

PVNCTVM I.

DEVS, quantum in ſe eſt, nullius interitum, ſed omnium ſaluationem ſalutemq́ue deſiderat; verba eius id manifeſtè declarāt; apud Sapientem namq; legimus: *Nolite zelare mortē in errore vitæ veſtræ, neq; acquiratis perditionem in operibus manuum veſtrarum, quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum.* & pòſt paulo: *Non erat impoſſibilis manus tua, quæ creauit orbem terrarum in materia inuiſa, immittere illis multitudinem vrſorum, aut audaces leones, aut noui generis irâ plenas ignotas beſtias, aut vaporem ignium ſpirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis ſcintillas emittentes: quarum non ſolùm læſura poterat illos exterminare, ſed & aſpectus per timorem occidere. Sed & ſine his vno ſpiritu poterant occidi perſecutionem paſſi ab ipſis factis ſuis, & diſperſi per ſpiritum virtutis tuæ: ſed omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti. Multum enim valere tibi ſoli ſupererat ſemper: & virtuti brachij tui quis reſiſtet? Quoniam tamquam momentū ſtateræ, ſic eſt ante te orbis terrarum,*

Sap. 1. 12.

Sap 11. 18.

rarũ,& tamquam gutta roris antelucani.Sed miſereris omnium, quia omnia potes, & diſsimulas peccata hominum propter pœnitentiam. Diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti: nec enim odiens aliquid conſtituiſti aut feciſti. Quomodo autẽ poſſet aliquid permanere,niſi tu voluiſſes?aut quod à te vocatum non eſſet,conſeruaretur? Parcis autem omnibus: quoniã tua ſunt Domine,qui amas animas.

Apud Ezechielem ait: *Nolo mortem morientis.* Ezech.18. 32.
Apud Ozeam verò:*Perditio tua Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum.* & in epiſt. 1. ad Timotheum:*Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* item alibi: *Dominus agit patienter,nolens aliquos perire,ſed omnes ad pœnitentiam reuerti.* Oſee 13.9. 1.Tim.2. 4. 2.Pet.3. 9.

Demonſtrationes ſacræ ſcripturæ etiam planè conformes ſunt,& cum ea conueniunt;certiſſimũ namq; eſt Deum omnium, propter quos Chriſtus Dominus mortuus eſt, ſalutẽ deſiderare;mortuus eſt autem ille *non pro noſtris ſolùm,* vt Ioannes ait, *ſed pro totius mundi delictis.* Ergo omnes ſaluos fieri vult: gratia eius omnibus offertur, mandata omnibus in genere hominibus data, Sacramenta omnium vſui deſeruiũt, ad cunctos illius promiſſa extenduntur. vnde cum Ieſu Siracida inferam: *Non dixeris, Per Deum abeſt: quæ enim odit ne feceris.Non dicas, Ille me implanauit, non enim neceſſarij ſunt ei homines impij. Omne execramentũ erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui. adiecit mandata & præcepta ſua: ſi volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te, & in perpetuum fidem pla-* Eccl.15. 12.

citam facere. Appoſuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam, ante hominem vita & mors: bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.

II.

Etſi maiorem huic quàm illi Deus gratiā conferat, maiorem Iacobo quàm Eſau; ſingulis tamē ſufficientem ad ſalutem. Quod hiſce verbis ſapi-
Sap. 1. 14. ens docet: *Creauit vt eſſent omnia, & ſanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non eſt in illis medicamentum exterminij.* Eam ob cauſam vnumquēque Apoſtolus Iacobus adhortatur, vt à Deo ſapientiam, quæ ad ſalutem conducat, efflagitet, aſſerens eam omnibus, & quidem quàm copioſiſſi-
Iac. 1. 5. mè dari: *Si quis autem veſtrum,* inquit, *indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter.* Atque idem Dominus ſe ait ad ianuam cuiuſque pulſare, & ad eum qui aperuerit ingreſſurum, &
Apoc. 3. 20. manſionem apud illum facturum: *Ecce ſto,* inquit, *ad oſtium & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.* Et quomodo ſuam non det gratiam is qui ſanguinem dedit? quomodo neget opem iis, pro quibus vitam expoſuit? quomodo ouem errabundam negligat, quam tanto labore per mundi huius deſertum inueſtigauit? Si autem Sacramenta canales ſunt per quos gratia dimanet, cui non hæc gratia erit, cum pro omnibus Sacramenta ſint?

III.

Bonos prædeſtinauit Deus illorum præuidens merita, improbos autem repudiauit, quod illo-
Rom. 8. 29. rum demerita etiam præſciuerit. Ita loquitur & Apoſtolus: *Quos præſciuit & prædeſtinauit confor-*

mes

mes fieri imaginis filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus: quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit. Notandum porro hîc, quòd quemadmodum omnis in homine affectus intellectionem præſupponit; ita omnis in Deo prædeſtinatio vel reprobatio præſupponit præſcientiam non in prioritate *exiſtentiæ*, ſed *rationis*, aut potius *ordinis*, vel ſecundùm alios, *naturæ*. Cum hoc tamen notabili inter bonorum ac malorum operum præuiſionem diſcrimine, quòd horum præſcientia vnica ſit improborum reprobationis cauſa, tam quoad finem, qui æterna eſt damnatio, quàm principium ſuum, quod eſt diuina iuſtitia; cùm Deus voluntate anteriori, & in, quantum in ipſo eſt, nullius damnationem velit: quando autem prædicit, aut mortis ſententiam pronuntiat, hoc per voluntatem actionibus noſtris poſteriorem, ac per rerum præteritarum vel futurarum, ac præſertim finalis impœnitentiæ ſcientiam & præſcientiam fit.

Ceterum bonorum operum præuiſio, in bonorum prædeſtinatione non eſt velut ipſa cauſalitas, niſi quatenus finem ſpectat, retributionem ſcilicet gloriæ; non verò quatenus principium, ipſam inquam gratiam. Gloria ergo ipſis ſecundùm merita diſtribuitur, & eò pertingendi gratia gratis & ante omne meritum illis datur. Adeo vt per miſericordiam vocentur, per iuſtitiam verò coronentur: per vnicam eius bonitatem vocentur, & per fidem mandatorum eius obſeruantiam, in obſequio illius fidelitatem, & ad finem vſque perſeuerantiam, ſaluentur. Idque propter Ieſu

Christi merita, & gratiam gratis illis donatã, quæ tales tamq; illuſtres in eis effectus produxit. Hæc autem diſtinctio notanda: quòd per illam ſacræ ſcripturæ ſanctorumque Patrum ſententijs, quæ contrarium è diametro docere videntur, facilè concilientur; nam aliquæ Prædeſtinationem electorum bonis operibus aſcribunt, cùm aliæ eamdẽ voluntati diuinę attribuant, vtræq; rectè; quod & facilè intellectu, modò præſupponamus prædeſtinationẽ trimembrem eſſe. 1. *Vocationem ad gratiam, 2. perſeuerãtiam, vel beatã conſummationem. 3. communicationem gloriæ, vel glorificationẽ.* Prima & ſecunda purè à ſola gratia, tertia à meritis procedit, in ijs ſcilicet qui iam vſu rationis donati ſunt, vel ab opere operato in ijs, qui à morte ſtatim poſt baptiſmum præueniuntur.

IV.

Sine ſpeciali Dei reuelati one nemo de ſua eſt prædeſtinatione certus; & omnes adulti, & vſum rationis adepti, ſalutem ſuam *cum metu & tremore*, iuxta Apoſtoli conſilium, operentur oportet. Licet enim præſcientia Dei infallibilis ſit, neceſſarium tamen ſuum influxum non habet; & adeò nobis liberum eſt, ad bonum aut malum inclinare, prę ſuppoſitâ iã ſciẽtiâ, ac ſi nihil penit⁹ ipſe ſciret. Ratio clara eſt ac manifeſta, quia nõ ideo quid euenit, quia Deus id nouit, ſed id ipſe ideo nouit, quòd accidat, noſq; eodẽ diſponamus. Vnde ſequitur, quemadmodũ memoria in cauſa non eſt, cur quæ præterita, iam præterierint; nec ſcientia vel experientia cauſa cur præſentia præſentia ſint; ita præſcientiam futurorum in cauſa non eſſe, cur illa euentura ſint, cum vna non maiorem influxum habeat in futura, quàm aliæ in præſentia aut præterita,

Philip. 2.12.

terita. Ergo cùm ſemper liberi ſimus, & liberum arbitrium noſtrum indifferens ad in hoc vel illud inclinandum maneat, nemo de ſeipſe ſecurus eſſe poteſt: tum verò, quòd nulla ſit gratia tam magna cui non homo reſiſtere queat; neu tentatio adeò exigua, cui non per ſe conſentire. *Caſtigo corpus meum*, dicebat hanc ob cauſam Apoſtolus, *& in ſeruitutem redigo, ne fortè cùm alijs prædicauerò, ipſe reprobus efficiar.* Et ad Romanos: *Tu autem fide ſtas, noli altum ſapere, ſed time. Si enim Deus naturalibus ramis nō pepercit, ne fortè nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem & ſeueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, ſeueritatem: in te autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate, alioquin & tu excideris.* Poſtea verò exclamat: *O altitudo diuitiarum ſapientiæ ac ſcientiæ Dei: quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius! Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit?* Ad Philippenſes: *cum metu & tremore ſalutem veſtram operamini.* & ad Timotheum: *Solicitè cura te ipſum probabilem exhibere Deo:* & S. Petrus: *Quapropter fratres magis ſatagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis.* Et verbo: *Neſcit homo vtrùm amore an odio dignus ſit: ſed omnia in futurum ſeruantur incerta.* Hinc ſibi dicat quiſque quod Romanis Apoſtolus: *Noli altum ſapere, ſed time.* & Corinthijs, *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.* & in Apocalypſi ſua Ioannes: *Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuã.* & alibi: *Videte voſmetipſos ne perdatis quæ operati eſtis: ſed vt mercedem plenam accipiatis.* & Pſalmographus: *Seruite Domino cum timore, & exultate ei cum*

1.Cor.9.27. Rom.11.20. Verſ.33. Philipp.2.12. 2.Tim.2.15. 2.Pet.1.10. Eccle.9.1. Rom.11.20. 1.Cor.10.12. Apoc.3.11. 2.Ioan.8. Pſal.2.11.

Digitized by Google

Prou. 28. 14. *ei cum tremore.* Denique: *Beatus homo qui ſemper eſt pauidus.*

FRVCTVS I.

E Primo puncto, in quo notaui, Deum quantum in ſe eſt omnium ſalutem, & nullius perditionem quærere, colligo, illum eſſe velut patrē benigniſſimum, qui filium ingratum ac refractarium inuitus & lacrymans exhæredat, dolens quodammodo, lege ſe & ratione cogi ad negandas facultates ſuas illi quem in mundum induxit, nutriuit, educauit, formauit, inſtruxit, totieſque admonuit, quò hæreditatis eum ſuæ ſi non capacem, ſaltem haud incapacem redderet. Atque vt hoc in Patre duas noto voluntates, vnam anteriorem, quæ facultates filio cedere deſideret; & alteram poſteriorem, quæ degeneres prauaſque ingrati huius actiones ſubſequatur, qua illum hęreditate priuet: ita & in Deo (à quo omnis in cœlo & in terra paternitas procedit) voluntatem inuenio, quam *antecedentem* vocant, qua quantum in ipſo, omnium omnino mortalium ſalutem quærit; & hoc ſenſu nemo non ad ſalutem prædeſtinatus & præordinatus: aliam item, quam *ſubſequentem* nuncupant, quæ ſcilicet operum pręuiſionem ſequatur, quæ nempe hæreditatem ſuam reſeruat bonis, malis aufert. Nam quamuis omnia in Deo vnita ſint, etiam vnitate cum eſſentia eius ſimpliciſſima; hæc tamē vnitas ac ſimplicitas perfectè eminenterq; omnes rationabiles varietates, viciſſitudines & ſubordinationes, quæ ſunt in nobis, continet. Adeo vt ſicut bonos quamdiu boni diligimus, malos verò, quamdiu eorum ne-

quitia

quitia durat, odimus; bonum & malum vni eidemq; homini pro merito vel demerito ſuo volumus: ita & Deus, ad cuius omnes imaginem conditi ſumus. Sed licet nos in eo mutemur, inæquales ſimus, & imperfectionem admiſceamus, ipſe tamen quàm perfectiſſimè id facit, immutabilis,ſtabilis,ſemperq; ſibi ſimilis manēs:vt ſuprà in meditatione de diuinis perfectionib⁹ dictū eſt.

II.

Vt hac in ſimilitudine maneamus, dicere renera poſſumus nullum vmquam patrem tam ingratos habuiſſe filios, ac Deus noſter. Si enim & plures ſunt frondes quàm fructus, ſpinarum maior copia quàm roſarum, plus aquæ ſalſæ quàm dulcis atq;, vt ait Eſdras, plus terræ auri minimè feracis quàm auriferæ; ita & maior reprobatorū quā prædeſtinatorū ſit numerus, quātula Chriſto Domino manebit portio? Verū illinc etiā cogitandū eſt, parentū felicitatē non tā in filiorū quantitate, quā qualitate cōſiſtere; & vt adamas nuci magnitudine par pluris valet,quā omnia ſaxa Pariſiēſia, ità animam gloriâ donatam pluris æſtimandam, quàm omnes gehennæ damnatos. Etſi, ſi ad numenum deſcendere oporteat, (præterquam quòd reprobi apud Deum velut nihil ſint) Angelorum infimi in poſteriori hierarchia chori numerus, oēs ſimul homines longè ſuperet: vt colligere licet ex Angelis noſtris tutelaribus, qui duobus minimè præſunt, quiq; hunc ad ordinem communiter referuntur. Ceterùm filij Dei hæreditas Angelos ſimul & homines complectitur.

III.

Si quod ætatis noſtræ Nouatores docēt, verum eſſet, homines ſcilicet omnes pares à Deo condi-

Caluin. lib. 3. inſtit. c. 21. §. 5. tos non eſſe, ſed hos ad vitam, illos ad ſempiternā damnationem prædeſtinatos; an non Cerdonianorum, Marcioniſtarum, Manichæorum, Priſcillianiſtarum, aliorumque hæreticorum duo comminiſcentium principia, bonum vnum, alterum malum, illud rerum bonarum & prædeſtinatorum, hoc malarum & reprobatorum, blaſphemijs hoc modo oſtium laxaretur? Meminerimus ergo, vti olim Irenęus Cerdonianos, Tertullianus Marcioniſtas, Auguſtinus Manichæos, S. Leo Priſcillianiſtas iugularunt, & Eccleſia eos velut hæreticos condemnauit; ita & hodie hos ab eadem velut intolerabiles blaſphematores conuelli & condemnari.

IV.

E tribus potiſſimum, planè ad atheiſmum inducentibus, blaſphemia hæc colligitur. Si enim Deus ſola ſua voluntate damnationem reprobatorum decreuit, ſequitur ipſum peccatorem, iniuſtum, ac tyrannum eſſe, id eſt, non amplius *Deum*, ſed *idolum*. *Peccator* quidem erit, quòd fieri nequeat, quem quid efficaciter velle, quin ſimul media ad id perueniendi velit. atqui peccatum vnica via eſt (modò ſacris litteris credamus) quæ ad perditionem ducat: ſequitur ergo, Deum, aut velle peccatum, aut nullius damnationem cupere. *crudelis* & *tyrannus*: quòd ſi tam exiguus ſit electorum numerus, ſi cum damnatis eos comparemus, & id ipſe Deus ita voluerit, rectè inferas, potiſſimę illum creaturarum ſuarum, quas ad imaginem ſuam formauit, partis perditionis & ruinæ auctorem eſſe, & voluntate ſua *anteriori* magnam & innumerabilem hanc multitudinem pœnis æternis addixiſſe. *Tyrannus* rurſus quòd ſubditos ſuos

ridens

ridens & lætus perderet, iudicaturus eſſet illos, quos iam ante condemnarat, leges eis impoſuiſſet quas ſeruare non poſſent, nullo ad eaſdem implendas collato auxilio, Sacramenta omnis effectus expertia inſtituiſſet, illuſoria, vanaq; illis promiſſa dediſſet, eadem implere nolens, deniq; ideo in mundo eos collocaſſet, vt omnium qui fuêre, ſunt, & vmquam erunt, mortalium redderet miſerrimos. quæ enim miſeria & malum damnatorum malo reſpondeat aut par ſit?

V.

Cùm error errorem trahat, & mendacium vnum alterius ſit plerumq; Pater; eò impietatis ætatis noſtræ hæretici venêre, vt docere non ſint veriti, quidquid in orbe accideret, aut prædeſtinationem eſſe aut reprobationem, bonum aut malum, omnia Dei voluntate, non verò permiſſione fieri. An non hoc Gentilium commenta inducere, qui Iouem inceſtu infamem, Iunonem ſuperbam, Martem inhumanum, Mercurium impoſtorem, Bacchum vinoſum, Venerem laſciuam, & ſimiles Deorum fæces adorabant? Atqui vt taceam ſacram ſcripturam, quæ docet Deum noſtrum non eſſe Deum qui iniquitatem velit, *Pſal. 5.5.* ad quam terris eliminandam è cœlo deſcendit, vt Iſaias loquitur; ipſa quoque nos do- *Iſai. 27. 9.* cet ratio, fore vt, ſi peccatum vellet Deus, aut ipſe Deus eſſe, aut peccatum peccatum eſſe defineret. Deus deſineret eſſe Deus, quod malus & ſceleſtus fieret, & eò ſceleſtior, quò maior & ſuperior omnibus: peccatum quoq; deſineret eſſe peccatum, nam non eſſet amplius dictum, factum aut concupitum contra legem

æternam, quam tamen peccati definitionem tradit Auguſtinus.

Sequeretur item, Deum Peccatorem ſimul & eodem tempore amare & odiſſe; amare quidem, quia is faceret, ad quod diuinitùs impelleretur; odiſſe verò, quòd vetita committeret. Atqui quomodo non iniuſta eſſet ipſa iuſtitia, inquit Fulgétius, quæ peccatorem, quem ipſa culpabilem & peccatorem ad peccandum impellendo reddidiſſet, caſtigaret? Rurſus quomodo non maleuola beneuolentia, & crudelis miſericordia (vt ſcribit Auguſtinus) quæ nos cupiat miſeros eſſe, vt miſereatur? Niſi fortè illius ſit laudanda clementia, qui fratrem veſtibus denudaret, quò eum veſtiret; læderet, quo vulneri mederetur; præcipitem è rupe daret, quo ſubleuaret?

Lib. 4. ad Monim. c. 22.

3. Confeſſ. c. 2.

Adhæc ſi Deus peccatum iubeat, cur inter illius mandata hoc non refertur? ſi hoc inter mandata eius refertur, quomodo ea vnquam violari poterunt? quomodo dicemus, peccatores aliàs & olim in terra vixiſſe? cum non ſeruare præcepta, vnum è præceptis futurum ſit? An non hoc pacto homo fiat impeccabilis, facere Dei iuſſa neſciens? Denique an non hoc è principio ſequeretur, Deum latrociniorum, furtorum, adulteriorum inſtigatoré eſſe, prauas ac inhoneſtas cogitationes, & affectus non modò permittendo, ſed & voluntate determinata, quæ ſit penitus ineuitabilis ſuſcitare? impios ab illo ſua in impietate obdurari? non ampliùs Satanam animarum homicidam eſſe, eaſq; ad exitium inſtigare, ſed Deum ipſum? O blaſphemias execrandas!

VI.

Ex eo quòd ſingulis Deus ſufficientem ad ſalutem

rem comparandam gratiam donet, inſignem Dei benignitatem noto, quòd tã pretioſum quid offerat iſs, quos id ſcit nolle admittere. Quod verò huic quàm illi vberiorem cõferat, ex hoc infero, illum abſolutum rerum omnium Dominum ac regem eſſe, de ſuo illum abſq; alicuius præiudicio & iniuria diſponere poſſe, non ſecus ac Pater ille familias, de quo in Euangelio, qui tantum ſerò in vineam venientibus, quantum qui pondus diei & æſtus pertulerant, dare voluit ſtipendium. Si Iacobo maior gratia, quàm Eſau data, ſi dictum, *Maior ſeruiet minori*, quid eſt quod conqueratur? Vas figulóne dicere poterit: *Cur me feciſti ſic*? Et ſi ex vna argillæ lutique parte vas in honorem, ex alia vas vile & in ignominiã, pro luti qualitate, efformetur, ideóne figulus culpandus? An non in vaſe ignominioſo duo ſunt; primò quòd ſit vas; deinde quòd in ignominioſa opera cedat? an non primum figuli illi manus dedit, alterum materia ipſa in quam argilla, quę ex ſe contemptibilis ac vilis eſt? ſi verò in vas honorificum commutetur, & ceteris vaſis præferatur, an non tunc eſſe & benè eſſe à figulo habet? Ita quis non videt, duo item in impio eſſe, primò quòd homo ſit, deinde quod peccator? quòd ſit vas, & vas iræ? Primùm à Deo, à quo formatus eſt, accepit; ſecundum à maſſa Adami, à quo deſcendit. Si verò pòſt regeneremur, reformemur, ditemur, exornemur, Iacoboq; ſimiles reddamur, Eſau in ſua maſſa permanente, an non hoc ſupremi hominum architecti miſericordiæ, puræq; liberalitati aſcribendum, cui placet Iacobo media dare, non modò vt ijs ſe ab infectione, quæ illi cum fratre communis erat, & originis ratione irę filium conſtituebat, purgaret; verùm etiam gratię ſingu-

ſingularis,& totalis aduerſus peccata perſonalis efficaciæ? In quo quis non videt diuinam bonitatẽ non maiorem Eſauo iniuriam facere,quàm ſi quis ſupremus Princeps è læſę maieſtatis reis vni dumtaxat culpam dimitteret, ceteros ſupplicio addiceret,etſi eiuſdem omnes Patris eſſent filij,& eiuſdem criminis conuicti, dum ſe erga reliquos iuſtum,erga hunc vnum benignum oſtendit. Atque

Rom. 9. 15. hoc Moſi olim ait Deus,vti Apoſtolus refert: *Miſerebor cuius miſereor, & miſericordiam præſtabo,*

Rom. 11. 33. *cuius miſerebo.* ad quæ Vas electionis exclamat: *O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei,quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!* & Auguſtinus: *Deus eſt bonus, Deus eſt*

Lib. 3. contra Iulian. *iuſtus. vt bonus,hos liberare ſine vllo merito; vt iuſtus,damnare neminem ſine proprio demerito poteſt.*

Concludam ergo reprobari hominem vel ob culpam originalem, vel quam ipſe committit: è cõtrà electionẽ,perſeuerantiã, ac gloriam originaliter à gratia & miſericordia diuina proficiſci.

VII.

Notandũ quoq; duo in peccato reperiri, *materiale* & *formale.* Deᵘˢ illud vult,hoc permittit;quin imò in formali tanta eius elucet bonitas,nũquã vt deformitatem permitteret, niſi ſimul omnipotẽs eſſet ad ſuam inde gloriam eliciendam;nõn quòd ea opus habeat, aut quòd deformitatem hanc aliquatenus velit;at ſicut è nihilo creauit omnia, ita è boni eſſe præuaricatione melius eſſe elicit,ad ſe ſuumq; cultum *vocans*, (vti ſcriptum eſt) *tamẽ ea*

Gen. 40. 50. *quæ non ſunt, quã quæ ſunt.* Atq; hoc ſenſu vẽditio

Act. 2. & 4. Ioſephi Madianitis,filij ſui mors & paſſio,in ſcriptura illi attribuũtur,&Semei Dauidi à Deo iube-

2. Reg. 16. 10. ri dicitur maledicere: ita ſpiritui mendacij iubes,

vt

vt Achabo imponat, ita & auctor rebellionis Ieroboam aduerſus Roboam, & Ieſu aduerſus Achab eſſe ſcribitur. Ab Iſaia Sennacherib virga furoris eius dicitur, & Aſſur baculus eius, ita Medos in Ieremia excitaſſe legitur. Ita Rex Babylonius mūdi malleus ab Ezechiele nominatur, & rete ad filios Iſrael irretiendos extenſum, & ita de alijs multis, in quibus peccati *materiale* Deus voluit, *formale* permiſit. 3.Reg.22. 12. 3.Reg.11. 12. 4.Reg.9. 10. Iſai.10.15. Ierem.50.

VIII.

Quantum ad loca, in quibus Deus ad malū inſtigare & impellere, excæcare, obdurare, &c. dicitur; præter ea quæ de *materiali* diximus, hoc illa modo intelligenda ſunt; Deo ab homine ob eius demerita recedēte in cæcitatē & cordis duritiem illum prolabi, paſſionū violentię expoſitū eſſe, inſtar nauis, nautâ abſente, vētorū ac procellarū furori expoſitę. Hinc peccator refrigeſcit & indureſcit, vti & aqua ſole Capricornum ingrediente cōgelaſcit: In tenebris agit, ſicut nox ingruit ſole hemiſphæriū noſtrū deſerente; in ſcholis hoc vocatur tentare, excæcare, obdurare *negatiuè*, & nō *poſitiuè*. Quod ſanè diuinæ maieſtati culpæ verti nequit: nō, n. reperiemus Deū ita ab vllo homine ante peccatum receſſiſſe, eumq; receſſu ſuo obduraſſe alios, pręterquā qui exceſſu ſuo & ingratitudine illud demeriti erāt, vti Pharao. Vnde Auguſtinus: *Deus excæcat & obdurat deſerendo, nec adiuuando; idq; per occulta iudicia ſua, nobis quidem incognita, non tamen iniuſta.* Et Hieronymus commentario in Epiſtolā ad Epheſios ait, Deum omnia iuxta volūtatis ſuæ conſilium operari: non quòd quidquid in mundo eſt, ab illius perſuaſione ac nutu proueniat (alioquin .n. & peccata illi imputari queant) Epiſt.10.5. Cap.1. Epiſt.ad Epheſ.

verùm

verùm ad denotandum, quidquid facit, illum conſultò & voluntariè facere, opus ſuum ratione & potentiâ confirmando.

IX.

Ex eo quòd diximus, ea quæ à liberò arbitrio noſtro dependent, non ideo euenire aut euentura, quòd illa prænorit Deus, at idcirco hæc noſſe Deum, quòd ea ſint, aut futura ſint; colligo quã ridicula ſit vulgi illa obiectio, quæ omnes permultis licentiæ habenas laxet, dicentis: Faciat homo quodcumque voluerit, aliud non erit, quàm Deus præuiderit; ſi norit, beatum me fore, hauddubiè certiſſimeq; beabor; ſi me damnandum & infelicem, fieri non poteſt quin damner infelix.

Si quam illatio hæc vim haberet, eadem ratione ſubuerteret, quidquid tam in natura quàm gratia laudabile eſt; verbi gratia, ſi Deus norit, nos victuros, ad quid opus cibos parare? ſi meſſem collecturos, ad quid opus ſeminare? ſi victores fore, cur arma induimus? ſi doctos, quare ſtudebimus? ſi ſaluãdos, cur crucem eius fabricare opus? ad quid Sacramenta, eius doctrina, miracula, vita, mors, ſanguinis effuſio, & cetera ſalutis remedia? Cur & diabolus nos tentando exagitandoq; ſe fatiget, cum Dei ſcientia ſit infallibilis, & ſine tot laboribus, ſudoribuſque talia ineuitabiliter accidere debeant? & è contrà, ſi norit nos morituros, meſſem non collecturos, vincendos, indoctos fore, ac damnandos; cui erunt vſui panes, aratrum, lorica, libri, ſacramenta, verbum Dei, eius miracula, ſanguis & mors? Hæc aliaque abſurda, quæ inſtar truncorum & ſtipitum nos redderent, ad obiectionis huius ineptias & inanitatem oſtendendam ſufficiunt, itaque concludendum, quòd ſicut

ſicut, dum Deus præuidit quid his in rebus futurum eſſet, item præuidit ac præſciuit obſtacula; ita dum ſalutem cuiuſpiam præuidit, præuidit quoque id fore vera mediante fide, & Sacramentorum auxilio, per viā ſcilicet mandatorum eius ambulando, &c. è contrà reprobatos vel ob peccatum actuale, vel originale perditum iri.

X.

Vt melius apparentem hanc difficultatem elucidemus, notemus neceſſe, magnum inter *neceſſitatem* atq; *infallibilitatem* diſcrimen eſſe; & proinde aliud eſſe, *infallibiliter* eſſe aut facere, & aliud, eſſe aut facere *neceſſariò*. Infallibilitas actionem reſpicit; neceſſitas ad facultatem refertur operantem; illa ad effectum, hæc ad cauſam pertinet. quidquid enim neceſſariò eſt, hoc eſt infallibiliter; at quidquid infallibiliter, neceſſariò non eſt. Verbi cauſa, ſi quis orat, infallibiliter orat, at non neceſſariò, verùm liberè & non coactus; aliter quidem hîc non eſt; ſed eſſe poſſet.

Porro cùm omnia Deô præſentia ſint, tam præterita quàm futura; ita ipſe iudicat; vti nos de re quapiam, quæ coram nobis fit, iudicaremus: viſus noſter eam facere non poſſet aliam, quàm reuerà ſit, etſi infallibiliter talis eſſet, qualem eam videremus: ita & præſcientia Dei nihil in re quā videt aut præuidet, mutat, etſi infallibiliter talis; qualē eam Deus dixerit prædixeritve, futura ſit aut euentura. atq; hoc ſpectat ſimilitudo illa, qua quis è turris faſtigiò duos conſpiciens homines, quorum vnus ſemitam ad latronum latibula deducentem ingreditur; alter verò viam regiam, ab omni periculo immunis futurus; primum prædicit iugulandum; alium ſoſpitem & incolumem ad

deſtinatum locum peruenturum; non tamen quòd prædictio eius aut viſio huius ſint cauſæ, ſed vtriuſq; propoſitũ & decretũ in tale iter inſiſtendo.

XI.

Eius quod dixi, neminem de ſua ſalute ſecurum eſſe poſſe, niſi peculiariter id ei cœlitus reuelatum ſit, duas demonſtrationes euidentiſſimas habeo, hanc quæ veritatem confirmabunt. Prima, nihil certi affirmari poſſe de rebus à Dei voluntate dependentibus, niſi fortè illi ante placuerit eadem manifeſtare, aut manifeſtaturus ſit: atqui prædeſtinatio cum efficacia à Dei voluntate dependet, de illa ergo certi nihil dici poteſt, ſi ſpecialiter id Deus non reuelârit. Altera, ſolùm illum ſaluandùm, qui ad finem vſque perſeuerabit. atqui nemini certum eſt vſque in finem ſe perſeueraturum, nemo ergo prædeſtinatione ſua ſecurus eſt. ſi quis à nobis petat, cur hac in perplexitate & ſalutis incertitudine nos ſuſpenſos tenere velit Deus, cum Auguſtino reſpõdebimus ad humiliationem noſtri id fieri, vtque aſſiduo & indefeſſo ſtudio virtutibus incumberemus. Et ſi quis vlterius vrgeat, plures alias dicens noſtri humiliandi eſſe rationes, cum eodem Doctore dicemus, plures quidem eſſe, at ægri non eſſe, medico legem præſcribere; nec medici, ab ægro regulam directionemq; ſanitatis reſtituendæ accipere. Proſper, illi æqualis, maximè ait expediens fuiſſe, ſua vt reprobatos celaretur prædeſtinatio, nam eam ſi ſcirent, iñ deſperationis haud dubiè abyſſum prorueſrent.

Heb. 3. 13.

Lib. de corrupt. & grat. c. 14.

Lib. 2. de voc. Gent.

XII.

Epheſ. 1. 13.

Quoad id quod Apoſtolus ait, habere nos Spiritum habitantem in nobis, ***pignus hæreditatis noſtræ;***

certum eſt, illos æternæ hæreditatis arrham habere, qui ſpiritum Dei intra ſe habent. At cui certum erit, huiuſmodi ſe introrſum hoſpitem habere? quis dicat, eſſe ſe in charitate & gratia cum Deo vel, *Mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato*? *Prou. 20. 9.*
Quis animam puriorem meliuſq; diſpoſitam habeat, quàm ipſe Iob, qui tamen omnibus in operibus ſuis diuina iudicia formidabat, etſi non arguente illum conſcientia? Quis certior Dauide, qui tamen occulta ſibi petebat delicta condonari, ac toties Deum orabat ne intraret ſecum in iudicium? quis maiorem electionis & iuſtificationis ſuæ probabilitatem habeat Paulo Apoſtolo, qui etſi ſe nullius conſcium ſentiret, non tamen propterea ſe iuſtificatum credebat? *Iob. 9. 29. c. 17. 3. c. 9. 21. Pſal. 18. 13. 1. Cor. 9. 4.* Quis ſcit, annon in intimis cordis fibris culpabilis aliqua lateat ignorantia, aut occulta nequitia, propter quam fortè animæ vitioſus quidam affectus inhæreat, quem ipſe non videat? Et licet hoc fortè ita non eſſet, eccui certò conſtat, ad finem vſque ſe perſeueraturum? Concludendum igitur, ſine ſpeciali Dei reuelatione neminem infallibilem hanc ſecuritatem ac certitudinem habere poſſe, imo ne quidem rerum eam præcedentium, ipſius inquam remiſſionis peccatorum. Reuelata porro hæc fuit Beatæ Magdalenæ, Apoſtolis, vt in Euangelio legitur, D. Antonio eremitæ, teſte D. Athanaſio; D. Gallo, vt D. Gregorius teſtatur; D. Franciſco, referente S. Bonauentura; & alijs nonnullis etſi pauciſſimis. Nobis verò huiuſmodi priuilegio indignis, ſatis ſit in ſpe viuere, quæ virtus Theologica eſt, & habitus animæ infuſus, ad debilitatem eius corroborandam, & infirmitatem ſolidandam; quàm Apoſtolus *tutam ac firmam animæ* *Hebr. 6. 19.*

 ancho- *Hebr. 11. 1.*

anchoram vocat; & alio loco *fidem* ait eſſe *ſperandarum ſubſtantiam rerum, argumentum non apparentium.* Quemadmodum igitur meritum adfert, credere quæ non videntur, ita & ſperare quæ non percipiuntur. Humilitas porro nullam in vtraque difficultatem ſentit, at conſolationem, dum ſe per paternam Dei prouidentiam dirigi ſinit, illi ſine vlla præmij ſpe obſequitur, cæcam illi obedientiam præſtat, magis illius bonitati fidit, quàm ſuæ diffidit malitiæ, magis de eius omnipotentiâ ſperat, quàm de propria ignorantia ac fragilitate deſperat.

COLLOQVIVM.

QVæ me contriſtare poſſet anxietas, ob eorum quæ mihi poſt fragilem ac miſeram hanc vitam euentura ſint ignorantiam, penitus diſſipatur, Deus cordis mei, cùm tuum in nos amorem cõſidero, quid filius tuus nobis ſit, quidq; viciſſim nos tibi per ipſum ſimus. Si à me mea dependeret prædeſtinatio, certus planè eſſem ac ſecurus, ob naturalem mei erga meipſum affectum & amorem: at quo tu me proſequeris, ſupernaturalis, diuinus, infinitus eſt, & proinde tantò meo ſuperior, quantò cœlum terrâ, gratia naturâ, creator creaturâ dignior. Beatum me igitur, quòd in tam bonum incidam Dominum, dum à meipſo egredior; quodq; ſalus mea illi committatur ac curæ ſit, qui me infinities maiore, quàm ego ipſe, amore proſequitur, qui plura nouit, poteſt, & vult in me conferre beneficia, quàm ipſe ſcirem, poſſem, aut vellem. Tum verò, quòd fideiuſſorem & vadem admirabilem habeam, Ieſum Chriſtum inquam, filium

filium tuum, fratrem meum, qui non ſolùm gloriæ me ſuæ cohæredem declarauit, (modò ipſe obſtaculo non ſim,) verùm etiam ſuas mihi actiones ac paſſiones, ſatisfactiones & merita communicauit; ita me nobilitans & euehens, nihil vt dixerit, fecerit, aut cogitarit, quorum non ipſe ſim donatarius, legatarius ac legitimus hæres: & cum iuſtitia hac originaria tanti boni, eſſentiæ inquam tuæ fruitionis ac poſſeſſionis, ſpes in animo meo formatur: Etſi, ſanctiſſime ac iuſtiſſime Deus, ne vanè de me præſumam, (quod inanis confidentiæ venenum eſt) omnium prædeſtinatorum prototypo me conformare, & conſequenter ad eius exẽplum, in quem omnem ſpem meam conieci, vitam componere debeam. Atque hoc tuus monet Apoſtolus, & huc ipſa inuitat ratio, & hoc euidentiſſima & certiſſima electionis meæ nota & ſignũ eſt. Rom 8. 29. Ceterùm ſancti Doctores, magiſtri mei, tuiq; clientes alia etiam ſigna, quæ mihi & benè notanda, ac potius ad vſum reuocanda, producunt. Primum, quando nullum ob mortale delictum in ſe anima remorſum percipit; non quòd ſynderesim omnem amiſerit, at quòd nihil fecerit, dixerit, concupieritve, quod Spiritum ſanctum tuum notabiliter contriſtet. Hoc eſt pignus, quod Apoſtolus tuus prædictus, in prædeſtinatis agnoſcit; Rom. 6. 10. dicẽs, ſi ſemel tecum peccato rite moriamur, tecum quoque in gloria reſurrecturos. Secundum, Deus meus eſt, ſingularis erga filij tui matrem affectus ac ſtudium: fieri enim non poteſt, vt filius cõdemnet eum, quem mater diligit, ipſiq; commendat: impoſſibile quoque filium matris huiuſmodi ſuffragia preceſque non admittere. Hinc illam ſcriptum eſt, *in electis mittere radices, & à iuſtis diligi.*

 Tertium

Tertium eſt, actiuus ac paſſiuus mundi & omnis ſæculi vanitatum ineptiarumq; contemptus. nam æternæ ſapientiæ tuæ oraculum nobis in Apoſtolorum perſona iam olim dixit, non eſſe nos de mundo; & quamuis in mundo agamus, de mundo tamen eſſe non debere; non eſſe diſcipulum ſuper magiſtrum, & ſi mundus illum amârit, pariter & nos amaturum; ſi perſecutus ſit, & vos perſecuturum. Quartum eſt libenter audire verbum tuum tam pronuntiatum, quàm inſpiratum, & impreſſum, & hoc è ſigno potiſſimum oues tuas agnoſci voluiſti. Quintum, eſt integra & exacta mandatorum tuorum obſeruantia. Hoc namque reſponſum fuit rationem ad ſalutem ac vitam perueniendi percunctanti. Sextum, ſeruare conſilia Euangelica, cùm æterna veritas doceat, hæc, non modò ad ſalutem, ſed & ad perfectionem viam eſſe. Septimum, animi humilitas & benignitas. Octauum, cordis mundities & puritas. Nonũ, ardens erga iuſtitiã ſtudiũ, & ob eamdẽ perſecutionum tolerantia. Decimum, erga proximum miſericordiã exercere: hæc namq; beatitudinis attributa & appendices, quales itẽ ſunt, iniurias remittere, certa cum ſpe eâdem nobis menſurâ, quâ alijs mẽſi fuerimus, metiendum. Vndecimum, auguſtiſſimũ Euchariſtiæ Sacramentum frequentare, cum ſcriptũ ſit, quod quicumque carnem eius manducârit, & ſanguinẽ biberit, vitam ſit habiturus ſempiternam. Duodecimum, ſuiipſius odium; cùm ſecundũ diuinum documentum, qui animam ſuã vegetatiuã, animalẽ ac ſenſitiuã odio habuerit, rationalem in vitam æternam ſit conſeruaturus. Igitur, ad prædeſtinationis meæ ſecuritatem, te Deus, ſpei meæ, rogo, vt perfectè hæc ad praxin reuocandi

Ioan. 17.

Ioan. 10.

Matth. 19.

gratiam concedas, & imprimis, vt letale peccatū numquam in animam admittā.quod ſi fecero,omnia tuta & certa ſunt.Ah!Deus meus, numquid nimium eſt, poſtulare tui non offendēdi gratiam? orare id,quod ipſe præcipis?petere, quod deſideras? Hoc igitur mihi,Pater miſericordiæ, per viſcera bonitatis tuæ,per Spirit⁹ ſancti deſideria,perq; cariſſimi filij tui merita obſecro, concede. De cetero de me,vt cumq; volueris diſpone, magnum fac aut paruum,ſanum aut ægrum,viuum aut mortuū; indifferens hoc mihi futurū, modò tua ſim in gratia.video te æternam nobis gloriam velut præmiū ac brauium proponere,quod qui accipere velit, currat neceſſe eſt.Sentio quoque in membris meis me debilem eſſe, aut potius in functionibus languidum ac vulneratum, vt nec velut claudus & infirmus,currere nec brauij obtinendi ſpem habere poſſim:at gratia tua mihi equus erit, quo eò deferar,modò te agere ſinam. Quoniam verò, hunc me equum regere nō poſſe ſciebas, bonitas tua infinita huic rei proſpexit, dū virtutes Theologicas, Cardinales, & morales gratiam tuam ſemper comitari, vnà cum ipſa infundi, ac numquam ab ea diuelli voluit. hæc ſedes & ſella ſumma à te arte concinnata, in qua eques, quamdiu ſe conduci ac dirigi ſciuerit, firmiter immobiliterq; conſiderat. Quoniam verò metuendum erat,ne miſer ipſe in currendo tædio affectus, vel quod parum ſit currendi gnarus, vel quòd plane inſcius & peruerſus, è ſella in præceps ruat; etiam hic remedium, Deus miſericordiarum adinueniſti, alexi pharmacon quoddam componens, quod (modò illud ore geſtemus) ad nos animandos roborandos, & omnem ſi quàm forte haberemus, prauam volun-

tatem auferendam ſufficiat, ſufficiat, inquam, ad nos à tam horrenda mania, qua nos perditum imus, liberandos. Hoc eſt diuinum Sacramentum tuum, Deus, amoris fons, Euchariſtia tua, verus panis viuus, qui de cœlo deſcendit, panis bis coctus, ſemel in fornace montis Sion, & deinde mõtis Caluariæ, idque diuinę & humanæ cariſſimi filij tui, qui cœli terræque amor & decus eſt, charitatis igne. Tam induſtria ſcilicet tua eſt bonitas, ita ſalutem noſtram facilem reddis, ita ſcilicet es Deus in omnibus ſemper bonus, ſemper ſanctus, ſemper miſericors, tibiquę ſimilis. Per bonitatem hanc, tam ad excogitandum attentam, & adeò ad inuenienda ſalutis noſtræ media ſubtilem, facis, vt quicumque nomen ac characterem Ieſu Christi filij tui portant, eo meliùs poſthac vtantur, & horum nullus pereat. At ſi fortè aut dæmonis inſidijs, aut hominum malitiâ & ingratitudine aliqui damnandi ſint, permittere noli, vt horum de numero ego ſim. Eccleſia tua area eſt, in qua triticum ſimul & palea inueniuntur, ſagena omne piſcium genus concludens, epulum regium ad quod ſani ſimul & infirmi inuitati ſunt; ſocietas Virginum, quarum quinque prudentes ſunt, quinque fatuæ: familia ampla, in qua aurea & argentea vaſa ligneis luteiſq; permixta. Hanc mihi, quæſo, benigniſſime ac dulciſſime Domine, gratiâ pręſta, ęt pręter illas, quas mihi aliàs pręſtitiſti (gratiã inquam, qua vna ſi caream, ceteræ onera potius futuræ ſunt) vt ſim de tritico quod in horreum tuum reſeruatur, vnus de piſcibus quos Petrus piſcatus, ad littus nauicula deuexit, vnus de veſte nuptiali indutorum numero, recenſear inter illas quæ bonorum operum oleo inſtructas & collucentes lâ-

pades

pades habuerunt, ánnumerer inter vaſa electionis, quæ in palatio mirabilium collocabuntur. Hoc præſta tu Pater cariſſime, filij tui cauſâ; hoc dulciſſime Ieſu, in gratiam matris tuæ; hoc beatiſſime Spiritus ex amore quo omnes prædeſtinatorum animas proſequeris, quorum me numero vt accenſeas, rogo.

MEDITATIO XI.

DE FINE OB QVEM CONditus Homo.

PVNCTVM I.

CONDITVS Homo ad Deum in hac quidem vita cognoſcendum, amandum, laudandum & ſeruiendum; in altera verò, vt illum videat, fruatur, eique inſeparabiliter & æternaliter vniatur.

II.

Cœlum, terra, elementa, plantæ, animalia, & quidquid in rerum natura continetur, conditum à Deo, vt homini ad finem hunc obtinendum auxilio ſit.

III.

Boni habitus tam infuſi, quàm acquiſiti eundem ad finem homini dati, & nominatim gratia cum vniuerſo comitatu ſuo, quales ſunt virtutes Theologicæ, fides, ſpes, charitas; item Cardinales, iuſtitia, prudentia, fortitudo, & temperantia; quin & morales, inter quas primum occupat locum religio; ſimul & Sacramenta, mandata, conſilia, verbum pronuntiatum, inſpiratum, impreſſum

 deni-

denique, quidquid & lex Naturæ, & Moſaica, & Euangelica ſubſidii ad ſalutem habebant. Quin & Angelis iniunctum, vt cooperarentur & ſalutis huius adminiſtratores ſint.

FRVCTVS I.

MVltum, & amplius quàm æſtimari queat, Deo debemus, quòd ad imaginem & ſimilitudinē nos ſuam condiderit, ſcilicet, quòd ſicut ipſe ſpiritus eſt, animæ noſtræ ſpirituales ſint; ſicut vnus eſt eſſentiâ, & trinus perſonis, ita animæ vnitatem habeant ſubſtantiæ, & trinitatem partium potentialium, vel potius facultatum operantium, memoriā inquā, intellectum ac voluntatē: vti ipſe immortalis, ita animę immortales ſunt; vti liber in omnibus quæ producit extra ſe, ita illæ liberum ſuum arbitrium habeant, & in functionibus ſuis liberæ ſint: vt ipſe omnipotens; ita illæ fundum habeant inexhauribilem, & capacitatem interminabilem: vt ipſe poteſt quidquid vult, ita nos velle poſſumus, quidquid poteſt & vult: vt nihil odiſſe poteſt, quod non & nos odiſſe poſſimus; nihil amare, quod non & nos amare poſſimus: vt totus ipſe in toto, & totus ſub ſingulis totius partibus in vaſto hoc mundo; ita anima noſtra in ſuo ſit corpore, mundi quodam compendio tota in toto, & tota ſub quaque totius parte: vt ipſe in omnibus eſt eſſentiâ, replendo; præſentiâ, intuendo; potentiâ, operando: anima ita præſideat reſideat, informet, & agat in omnibus corporis partibus: vt ipſe beatitudo & pulchritudo eſt, ita anima voluntatem habeat capacem & amoris & fruitionis eius: atque vt ipſe eſt veritas, ita anima gratiâ ſuccurrente, & gloriæ lumine

lumine corroborata, intellectu ad ipſum cognoſcendum & poſſidendum proprio donata ſit.

II.

Parum nobis profuiſſet, tam nobile eſſe habuiſſe, ſi datũ nobis fuiſſet ad creaturarum id obſequio impendendum, & fruẽdum dumtaxat bono, quod dare ipſa queunt. Sunt enim ipſe vel illi æquales, vt omnis homo homini, ac proinde nihil ipſi adiũgere poſſunt: vel inferiores, vt omnia ſublunaria, quæ ad illi ſeruiendum, non verò beandum condita ſunt; & hæc ad ipſum, non verò ipſe ad illa refertur, niſi forte ſe abijcere, minorare & humiliare velit; vel denique ſuperiores, vti Angeli & primæ intelligentiæ: at licet hæ eſſe eminentiſſimum habeant, cuius poſſeſſio aliquam illi beatitudinis naturalis ſpeciem conferre poſſet; cum tamen illarum perfectiones limitatæ ſint, vacuitatẽ capacitatis eius replere nequeunt; nam longè hæc capacior quam vt finitis rebus compleatur. Hinc noſtra erga Deum obligatio maior, quando nos per ſe & propter ſe condidit; & quidem maxima, dum nobis, ad eò perueniendum Pater filium ſuum dedit, & filius ſpiritum ſanctum promeruit.

III.

Cum finis hic adeo eximius & illuſtris ſit, incredibilis hominum cæcitas eſt, quando alio tendunt, de re alia loquuntur, alterius rei cauſâ laborant & vigilant, niſi fortè ad ipſum hæc referantur: vti omnes animalium, plantarum, herbarum, & metallorum actiones, inclinationes & proprietates ad hominum obſequia referri cernimus.

IV. In-

IV.

Indifferentem me igitur habeam oportet tam quoad proprietatem, quàm poſſeſſionem & vſum creaturarum omnium; vti terra indifferenter ſe habet ad omnia ſeminis genera producenda; mare, ad omnigenas tergo ſuo excipiendas naues; aër, ad omnes imaginum ſpecies recipiendas; ignis, ad conſummendam omnem materiã combuſtibilem; & equus ad huc, illuc, & aliò quolibet equitem deferendum. Adeò vt nihil mihi in poſterum deſiderare liceat, niſi in quantum ad melius creatori meo ſeruiendum & amandum conducere poteſt. Quantum verò ad honorem, ignominiam, diuitias, inopiam, ſanitatem, morbos, multos, aut paucos vitæ annos; non mihi aliud ex his deſiderandum, quàm quantum ad hunc finem obtinendum opus fuerit. Quare vt nonniſi certo cùm pondere rheubarbarum, & agaricum, aliaq; theriaca ſumuntur, quantum ſcilicet ad corporis ſanitatem conducit, ita & è bonis mundi huius non plura pauciorave accipiam, quàm ad animæ ſalutem neceſſarium ſit.

V.

Si imago loqui poſſet, cui ipſa potius loqueretur quàm pictori à quo efformata? quicum agere vellet, quàm cum illo cuius imago ac ſimilitudo eſt? ſi quid illi deeſſet, à quo danda, & illi petenda eſſet perfectio, niſi ab illo à quo ipſa prima & præcipua lineamenta accepit?

VI.

Ad me ipſum ingrediar, habitus & inclinationes ſingulas velut anatomicè enucleabo, affectus, honores, diuitias, voluptates, parentes, conſanguineos, amicos, delicias, vitam, ſanitatem meam

examinabo ; mecumque ſtatuam ſuperfluitatem omnem & exceſſum mortificare & reſecare, nihilque in me relinquam, quod non aliquam medij ad finem meum perueniendi vtilis qualitatem habeat.

VII.

Poſtquam naturalia dona iam ad meliorem vſum reuocarim, etiam dona gratiæ dirigam ; daboque operam vt donis interioribus etiam melius vtar, inſpirationibus diuinis diligentiùs auſcultem, in bono propoſito ſim conſtantior, ad motus Spiritus ſancti flexibilior, in promiſſis toties renouatis fidelior, inq; exequendis diligentior, erga Sacramenta frequentior, feruentior, ac reuerentior, Angelo cuſtodi, ſanctiſque tutelaribus addictior, & imprimis Deiparæ matris ſtudioſior. Denique gratiæ Dei meliùs reſpondebo, quo ad gloriam eius perueniam.

COLLOQVIVM.

Ecquas tibi grates referam, ſupreme mundi architecte, quod tibi ſatis non fuerit me in æternis ideis tuis habuiſſe, cum in hocce me tempore producendi, & eſſe naturæ, quod miſericordiâ tuâ poſſideo, communicandi propoſito; at placuit inſuper, me propter te condere, tui capacem reddere, mediaque dare quibus ad te perueniam? An nō ſatis erat, ſicut natura mea finita eſt, finem quoque meum finitum eſſe? vt eſſe limitatum habeo, ita & beatitudinem meam limitatam eſſe? vtque in me ſubiectum commenſuratum habeo, ipſum quod me beabit obiectum, aliquam item menſuram habere? Hoc ni fuiſſet, tuus forſan non fuiſſem, creatura

tura tua, nec ſeruus tuus extitiſſem, forſitan canis aut equus magis mei fuiſſent, quàm ego tuus. Benedicat te, Deus charitatis, quæ potentiæ tuæ æqualis ſit, Deus liberalitatis ac ſapientiæ infinitæ, cœlum, terra, Angeli quoque & homines, laudent & in æternum ſeruiant. Alia me manus non potuiſſet, alia ſapientia non ſciuiſſet, alia bonitas noluiſſet ad tam nobilem ac beatum finem euehere, vt ſcilicet beatitudo mea tuæ coniungeretur, & ſupremum gaudium meum & felicitas tuæ reſpõderet. Hem! quã ingrata illa eſt anima, quæ eſſe ſuũ ad tuam gloriam non conuertit, quàm illa degener, quæ eodem abutitur? Tot tamen ſunt Domine, qui ita vitam inſtituunt, quaſi ad perpetuò in terra viuendum conditi eſſent, quorum cogitationes omnes de terra ſunt, nonniſi de terra loquuntur, de terra ſomniant, & talparum ad inſtar, cor corpuſq; intra terræ viſcera depoſitum habent. Alij voluptatum cœno ac volutabro immerſi iacent, alij honorum cupidine æſtuant, qui ſimul omnes nõ intelligunt, te hæc illis commoda, honores, & voluptates ſubtrahente, maiores ſibi parari. Vis quidem eos ad honores aſpirare, modo æterni ſint; quæſtui ſtudere, modo finitus infinito non ſit obſtaculo; voluptatibus indulgere, ſint modò Angelicæ, & tales quas tuas etiam ipſe cenſeas. Hoccine igitur eſt tenacẽ eſſe & parcũ, hoccine bonis noſtris inuidere, gaudijs noſtris angi & excruciari? In hoc certè, vt alias plurimas conformitates taceam, imagini & ſimilitudini tuæ conformes ſumus, quòd idem cum filio tuo dilectiſſimo habemus principium eumdem finem, eamdem hæreditatem, eiuſdem beatitudinis fruitionem, eadem bona, eoſdẽ honores ac delicias poſſeſſuri ſimus,

nulla

nulla vt gradnum vnicuiq; pro gratia dandorum diſtinctio, nullum meritorũ diſcrimen boni quod nobis tecum indiuiſim vnum & commune futurum eſt, identitatem impedire poſſit. Video, ibi nos tibi potiſſimùm ex totis viribus noſtris gratias acturos: interim tamen, Deus cordis mei, & ſupreme benefactor tot tibi grates agere & habere deſidero, quot mare guttas, rerum natura indiuidua habet, & quot momenta ſimul cum æternitate tua coexiſtere poſſent; cum firmo non amplius reſpirandi, quàm vt ad te aſpirem, non aliter viuendi quàm tibi, & rebus reliquis propter te moriendi propoſito.

Eia ergo anima mea, Dominum hunc amemus & colamus, quæramus illum, per quem & propter quem formati ſumus: cũ illo beati ſumus, ſine illo miſeri. Aer terræ concauo incluſus in eodem hærere nequit, terræ motus cict, montes concutit, vrbes integras diſijcit, nec antè quieſcit, quàm ad ſphæram naturalem perueniat. Ignis per laquearia tam diu proſerpit, donec exitum reperiat, vt rectâ ſurſum ad elementi ſui locum referatur. Lapis ſemper in centrum ſuum naturale vergit & tendit, donec eò perueniat, numquam vt grauitatem, quæ motum hunc illi dat, deſerat. Os brachij extra locum ſuum coactum & luxatum hominem aſſiduè cruciat & torquet, niſi debito ſuoq; reſtituatur loco: ſic ô anima mea non antè nobis bene erit, non antè quieſcemus, quàm in Deo ſimus. Ipſe noſtrum eſt elementum, centrum, & ſupernaturalis habitationis noſtræ ſphæra, etſi vel ferro duriores aſperioreſque eſſemus, noſter tamen magnes eſt, & cynoſura, ad quàm reſpiciamus.

Meru-

Merueramus anima, vt elementis, animalibus omnibus, plantis, auro, argento, frumento, vino, ſerico, lana, coloribus, ſaporibus, odoribus, parentibus, amicis, oculis, lingua, auribus, manibus, valetudine, quin & corpore ipſo nos priuaret toties, quoties hiſce omnibus abuſi ſumus, illa velut in ſeruitute & captiuitate detinentes, vt Oſeas ait, idque contra innatam illis inclinationem & obligationē, ad creatori ſuo ſeruiendū. Illius tamen ea eſt & fuit in nos bonitas, vt eorum vſumfructum etiamnum det & dare pergat, expectans vt ſemel illi incipiamus ad ipſum vt proprium ſpectans reddere, & electione voluntatis illi ſeruire, cuius iure naturæ ſumus. Ad ipſū igitur adeamus, anima mea, & paſſu quidem gigantino, feſtinemus ad illum inueniendum, aut potius ſimus illius, vti ex iam in illo ſumus. Non longè à nobis abeſt, cum nonniſi in ipſo viuamus ac ſubſiſtamus. Ipſe in nobis, & nos viciſſim in ipſo, imo plus quā nos in nobis ipſis ſimus & viuamus. Quapropter opera illi noſtra, verba, cogitationes, actiones, paſſiones, intentiones, vitam, mortem offeramus, orantes ea vt talia reddat, vt illi grata ſint. Quam habet in ſe ipſe beatitudinem, quam illi filius, Redemptor noſter, reddit gloriam, quod & ipſe habet gaudium, & Sanctis communicat, hoc illi ſupplices deferamus. Gratiaſq; agamus, quod in cœlo ſit, & in terra, in tempore & in æternitate, omniaq; illi velut ſi illorum poſſeſſores ac proprietarij eſſemus, legitimamq; ac liberam diſpoſitionem haberemus, donemus. Hoc namque pacto quæ neceſſaria nobis ad vitam ſunt, fient meritoria, modò voluntaria fuerint.

MEDI-

MEDITATIO XII.

Conſiderationes de degeneri innaturaliq; peccati natura.

E QVIBVS OSTENDITVR, PER *ipſum ſolum, creaturam ratione donatam, fine ſuo vltimo priuari.*

PVNCTVM I.

PECCATVM nihil eſt aliud, quam quædam rectitudinis in hominis actione, verbo & cogitatione priuatio.

II.

Peccatum ipſa eſt infirmitas, Deus ipſa potentia. Peccatum ignorantia, Deus ſapientia. Peccatũ malitia, Deus bonitas. Peccatum iniuſtitia, Deus iuſtitia. Peccatum impuritas, Deus puritas. Peccatum iniquitas, Deus æquitas. Peccatum peruerſitas, Deus ſanctitas. Peccatum humilitas, Deus ſublimitas. Peccatum denique eſſe ipſius priuatio, Deus porro ipſum eſſe.

III.

Peccatorum alia committuntur omiſſione, alia commiſſione, alia ſingillatim contra Deum Patrẽ, alia contra Filium, alia in Spiritum ſanctum. Quędam ſunt capitalia, quædam ab his deriuata; nonnulla contra naturam, alia coram Deo clamantia

vindictamq; exigentia. Alia occulta, alia publica. alia nota, alia incognita. hæc in perſonis ipſis terminantur committētibus, illa etiam ad alios tranſeunt. nonnulla reſtitutionem exigunt, nonnulla ſolam ſatisfactionem; denique mortalia ſunt quædam, quędam venialia.

IV.

Vnicum ob peccatum Angeli rebelles cœlo in flāmas æternas deturbati ſunt, primi generis humani parentes cum vniuerſa poſteritate ſua paradiſo terreſtri exacti. illi numquam in priſtinam gloriam reſtituentur, hi, ni Ieſus Chriſtus auxilio fuiſſet, eamdem haud dubiè ſortem ſubiſſent.

FRVCTVS I.

CVm peccatū formaliter, nec ipſa vitioſa ſit cogitatio, nec verbum alios offendens, nec interior exteriorúe peccatoris actio; intellectū facile eſt, vt quid peccatum committatur, abſente aut non concurrente Deo, etſi nihil ſine Deo dici, fieri, aut cogitari queat. Cum enim priuatio ſit, cuius malum per habitum oppoſitum cognoſcitur, *defectus* potius quidam eſt, quàm *effectus*, ac non tam à cauſa *efficiente* quàm *deficiente* procedit. Atque vt nox, tenebræ, ſilentium, mors ſoli, lumini, ſono, aut vitæ attribuēda non ſunt, etſi huiuſmodi priuationes illorum ſupponant abſentiam; ita & peccatum, quod *priuatio rectitudinis*, Deo, qui ipſa rectitudo attribui nequit.

II.

Contrarietas & incompatibilitas quæ Deum inter & peccatorem intercedit, maior haud dubiè

bile eſt, quam quæ inter album & nigrum, dulce & amarum, frigidum & calidum, vitium ac virtutem, & ſi quæ aliæ in rerum natura dari poſſunt. Primò, quia Deus ipſum eſt eſſe; peccatum è contra creaturam rationalem eſſe ſuo morali, quod in virtutibus ſitum eſt, priuat; eſſe quoque ſupernaturali, quod in gratia & gloria conſiſtit; eſſe deniq; naturali, in quantum ad naturæ omniumq; ad ipſam ſpectantium deſtructionem tendit.

Secũdò, prodigium eſt incredibile & inauditum, quòd oẽs contrarietates quę in mundo ſunt, fundentur non in ſubſtantia, quę contrarium neſcit, ſed in accidentibus ſibi inuicem oppoſitis: atqui Deus ſuâ ipſe ſubſtantiâ peccato cõtrarius eſt, vt qui ipſa virtus, bonitas, iuſtitia, ſanctitas, puritas, innocentia, perfectio ſit: peccatum vice verſa ipſummet vitium, malitia, iniuſtitia, impietas, impuritas, deniq; omnis culpa & imperfectio. Vnde ſequitur, per eaſdem rationes, quibus Deus eſt Deus, ita per ſe peccati inimicum eſſe, nulla vt in hoc implacabili, mortali & infinito odio dari ſperariue interruptio, ceſſatio, aut interuallum poſſet, niſi cùm Deus eſſe Deus deſiſtere aut voluerit, aut potuerit.

III.

Hoc igitur punctũ exactè verſum inuerſumq; ruminabo mentiq; infigã, & circa hoc veritatem ſimul & excellentiam religionis Chriſtianæ demirabor, quod ſcilicet Deum habeat adeò perfectum, vt in peccati odio liber non ſit, ſed eſſentiâ ſuâ neceſſitetur & cogatur tantum illi malum velle, quanta eius perfectio eſt, infinitum

nitum ſcilicet. Cuius rei euidens eſt ratio; eò quòd virtus quæ eſt in Deo vitio contraria, non ſit, vt in nobis, accidens quoddam aut habitus, verùm propria eius eſſentia & ſubſtantia. Adeò vt maiori Verbum à Patre, & ab vtroque Spiritus ſanctus, non procedat neceſſitate, quàm peccati odium à Deo egreditur & procedit.

IV.

Cùm tanta & tam enormis Deo iniuria peccato irrogetur, quomodo illi perſeipſas ſatisfacere creaturæ queant, etſi vel ſempiternas paterentur pœnas, millies & pluſquam millies cruciatibus & tormẽtis damnatorum vehementiores? Iniuria, quam Deo irrogat peccatum infinita eſt, ergo & infinita illi debetur ſatisfactio. cuius cum incapax creatura ſit, ecquid remedij? Dei erga nos ea fuit charitas, filium ſuum chariſſimum nobis vt dederit, qui velut vnus è nobis factus eſt, vt in quantum noſtri ſimilis, mori, & in quantum Deus, ſatisfacere poſſet. Adeò vt cùm Chriſti crux exceſſum charitatis eius oſtendit, ſimul & peccati enormitatem eâdem operâ oſtendat.

V.

E peccati & gratiæ contrarietate tres alias elicio rationes, cur peccatum tãtopere Deus execretur. Prima, quòd fieri non poſſit quin Pater execretur, & oderit illum, qui filium ſuum verberat, necat, honore, bonis, vitaque ſpoliat. At peccatum hoc facit omnibus quos inuadit: Animæ namq; facultates lædit, gratiæ vitam aufert, cœlo nos contemptibiles reddit, omnibus vitæ præteritæ meritis priuat, naufragium cauſatur, è quo nonniſi per tabulam acerrimæ pœnitentiæ

enata-

enatare poſſimus, denique animam impœnitentem omnibus in genere bonis cedere cogit.

Secunda ob quam peccatum Deus oderit ratio, prouenit ex eo, quòd diuinam maieſtatem impediat, quo minùs nobis benefaciat, eamq; è contra, ſecùs ac initio conceperat, cogat malefacere, ſi modò malum nuncupandum quod rationabili iuſtitia nobis infligit. Ratio hæc charitati, qua nos ipſe proſequitur, quæ omni ex parte infinita eſt, reſpondet.

Tertia ratio, inquit D. Vincentius Ferrerius, eſt, quòd peccatum mortale quatuordecim nobiliſſimas creaturas deſtruat, quarum minima in ſuo genere & ſpecie, cœlo terraq; nobilior eſt: ſunt porro hæ, tres virtutes Theologicæ, quatuor virtutes Cardinales, ac ſeptem Spiritus ſancti dona. Fides quidem peccato penitus non perit, *Iacob. 2. 26.* ſed ita eneruatur, vt non amplius vera virtus, ſed, vt D. Iacobus ait, *mortua* ſit.

Quarta, odij huius mortaliter immortalis, quo peccatum Deus proſequitur, cauſa eſt amiſſio gratiæ, quæ cùm natura omni ſuperior ſit, eius deſtructio & ruina maius in formis rationalibus, damnum exitiumq; adfert, quàm vniuerſæ machinæ mundi demolitio corporalibus & ſenſibilibus.

Quinta ergo ratio erit conueniens; Cum natura vacuum ita abhorreat, vt quo ipſum euitet, ſuas ipſa refringat leges, grauia ſurſum, & leuia cogat deorſum ferri, idque vt continuitatem vel contiguitatem rerum ſublunarium conſeruet; quî ergo mundi huius Monarcha & architectus peccatum ferat, cum tam horrendam in natura, gratia & gloria ſtragem edat?

VI.

Per protoplaſtis & primi parentis præuaricationem gratia & iuſtitia excidimus; & harum loco, infirmitas partem inferiorem, ignorantia intellectum, & malitia voluntatem hominis occupauit. Ipſe verò ſalutis noſtræ reparator, huic vt malo occurreret, ſuam inſtillat gratiam animabus, illam recipientibus; & eo ipſo tempore, fides, ſpes, prudentia, ſapientia, intellectus & conſilij donum intellectum exornant; charitas, iuſtitia, pietas, & filialis timor voluntatem occupant. Fortitudo & robur mentis partem regunt iraſcibilem; concupiſcibilem moderatur temperantia. Quid non vice verſa facit peccatum? in prima animam nuditate conſtituit vtpote quod cum gratia, & quidquid eam ſequi ſolet, conſiſtere nequeat. Et licet de accidentium natura ſit, non poſſe ab vno ſubiecto in aliud migrare; gratia tamen, quæ nobiliſſimum eſt accidens, quòd ſubiecto careat, perit & extinguitur. Multæ in hiſtorijs temporum reuolutiones & mutationes leguntur, multas quotidie rerum in natura tranſmigrationes viciſſitudineſq; cernimus, quæ tum Incrementa diminutioneſúe dicuntur, quando quantitas maior aut minor terminus eſt, Alterationes verò, quando in qualitate terminantur; Generationes, quando formæ alijs ſuccedentes, prioribus nobiliores ſunt; vel deniq; Corruptiones quando inferiores: verùm annihilationis in vniuerſa natura exemplum dari nec poteſt, numquam potuit aut vmquam poterit. Semper enim ſibi Deus eſt ſimilis, & ſine pœnitentia eius ſunt opera, *& vidit*, inquit Geneſis, *quod omnia* quæ condi-

conſiderat, *erant valde bona.* Vnicum peccatum; monſtrum illud informe, verè miſanthropon, naturæ ac gratiæ portentum, cùm ſit & peragatur ſine Deo, primarium eiùs opus penitus deſtruit & annihilat. Hocne ipſe pateretur? pacem cum ipſo iniret? an non vbique ipſum perſequeretur & exagitaret? Hinc ergò bella, mortalitates, fames; hinc omnes quæ quotidie nos premunt ærumnæ & mala; nam malum culpæ correlatiuum & ſecutiuum eſt malo culpæ.

VII.

Mecum igitur, ante omnia ſtatuam cauere ne Deum offendam, & cogitabo, ſicut nullum eo amiciorem habere poſſum, ita nullum etiam illo infeſtiorem habere queam. Cogitabo hoc à ſolo peccato mortali mihi malum accidere, & vno eodemque tempore omnibus me hoc bonis ſpiritualibus, quæ per gratiam acquirere poſſem, priuare, quin & omnibus vitæ ſuperioris meritis denudare, poſſe, imò verò efficere, vt omnia opera mea, etiam optima moraliter, coram Deo mortua ſint, & ad minimum ipſe impetum impulſumque in maximum ruam præcipitium.

Perpendam ſi Deipara, quin & Ieſu Chriſti anima, in peccatum prolaberentur (quod tamen fieri planè non poteſt) eodem ipſas inſtanti cœlo exigendas, à verbo ſeparandas, & cum Principe cacodæmonum rebellium, in deſperatorum & damnatorum carcerem compingendas. Notabo, ſicut nullum mihi iniunctorum omittere licet, ita nec vllum vetitorum committere fas eſſe: & hoc inter affirmatiua

& negatiua præcepta diſcrimen eſſe, quod illa quidem obligent *ſemper*, ſed non *pro ſemper* & vbique; hæc verò vice verſa & *ſemper* & vbique. Et tametſi nonniſi ſeptem vulgò prima peccata mortalia recenſeantur; ſciam tamen longè plura eſſe, quæ huc aliquatenus referuntur, vt atheiſmus, paganiſmus, hæreſis, magia, ſacrilegium, quæ non minus, imo etiam fortè amplius, abhorrere par eſt.

Notabo, peccata quæ è fragilitate committuntur, propriè in Patrem committi, quòd potentia illi ſingulari denominatione tribuatur: Ignorantiæ verò, in filium, quòd ſapientia illi propriè aſſignetur: Peccata denique malitiæ directè ſpiritui ſancto aduerſari, quòd bonitas illi eminenter conueniat, idque propter emanationem eius. Inter tria hæc peccatorum genera hoc diſcrimẽ eſt, quòd quæ aduerſus Spiritum ſanctum committuntur difficilius remittantur, quàm alia duo, quòd Principio remiſſionis aduerſentur; qualia ſunt veritatem cognitam deliberata voluntate impugnare, præſertim ſi diuina & ad ſalutem neceſſaria fuerit: ſpirituali proximi bono inuidere; quod tantundem eſt, ac ſi quis Spiritum ſanctum alapâ cederet, eumque reprehenderet, quòd eius ſit auctor & elargitor. De miſericordia etiam Dei præſumere, & ab eius bonitate, liberius illius offendendi occaſionem ſumere, cùm tamen propterea magis vehementiusq; diligi, maiorique affectu coli deberet. Vel (quod eius oppoſitum eſt) de bonitate eius qui ipſa miſericordia eſt, quique peccatori aſſiduè brachia extendit, & ſingula computat momenta quibus reſipiſcat, deſperare. Atq; vt deſiderium

hoc

hoc conuerſionis noſtræ in ipſo infinitum eſt, infinitum quoq; delictum eius, qui eam diu differt pertinaciùs, in ingratitudinibus ſuis computreſcit, & Spiritum ſanctum à quo vocatur aſſiduè contriſtat. Si verò pertinax hæc obduratio ad vitæ vſque extremum duret, tum demum horrendum illud peccatum, quod finalem vocant impœnitentiam, quodq; nec in hoc, nec in futuro ſæculo remittitur, contrahitur.

Sunt & alia peccata adeò quidem abominanda, vt natura ipſa, etſi deprauata, eadem abhorreat, quæq; nominare piaculum eſt.

Alia quæ in cœlum clamant, ſunt talia, & ita cõmiſſa, vt hominibus eadem punire minimè liceat, imò nec in ipſa inquirere. Tale eſt homicidiũ voluntariũ & violentũ; tale peccata quæ muta nominãtur, quæq; contra naturã eſſe diximus, adeò quidẽ horrenda, vt ea nõniſi quã occultiſſimè committantur, ac proinde ſolùm Deum teſtẽ habent & iudicem. Huc item oppreſſio pauperum, viduarum & orphanorum refertur, merces quoque operariorum defraudata: nam quoniam hoc hominum genus impotens & paruæ auctoritatis eſt, hinc Deus, communis omnium Pater, illorum protectorem agit, & quoties illorum clamores & planctus aures eius pulſant, vindicem.

Quis porro quantitatem & qualitatem exprimat delictorum quæ omni momento committuntur, nobiſq; incognita ſunt? Quis dignè debiteq; comprehendat & deſcribat quorum ab alijs commiſſorum participes reddimur? Etſi namque conſcientiæ timoratæ, ad cordis agitationes attentæ ſint, & circa interiora ſua diligenter excu-

Pſal. 50. bent nulla tamen eſt, quin cum Pſalte dicere queat, *Ab occultis meis munda me Domine & ab alienis parce ſeruo tuo.* Horum nouem notarunt Doctores, quorum pleraque etiam cooperantem in ſolidum ad reſtitutionem obligāt. Quiſq; ſibi illa ab alio exponi faciat; his verſib⁹ cōprehenſa,

Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus,
Mutus, participans, nō obſtans, non manifeſtans.

Quoniam vero peccata venialia parui à pleriſq; fiunt, & atomi dicuntur, notandum, duo illorum eſſe genera, alia namq; è fragilitate, alia è malitia committuntur: illa antè committuntur, quàm commiſſa obſeruentur: hæc percipiuntur etiā antequā admittātur. Et quāuis venialia ſint, id eſt talia, quæ facilè à diuina bonitate remittātur, ac numquam ab eius nos gratia & dilectione ſeparent, niſi fortè naturam ſuam mutent; metuenda nihilominus ſunt, quod ijſdē charitas notabiliter refrigeſcat, animaq; ad peccatum lætale diſponatur, quæ per eadem ita debilitatur, vt cum vehemens aliqua tentatio ingruit, facilè ſuccumbat, inimicoq; cedat.

Certum quoque, iuxta probabiliorem Theologorum ſententiam eſt, etſi Deus vel vnicū peccatum mortale omnibus mūdi huius pœnis, exceptis dumtaxat æternis, caſtigaret, nō minus tamē rigidè ipſum punitum fore: quòd malū creaturæ, quæcumq; demū ſit pœna, cum malo creatoris, quod culpa eſt, etiamſi illa vel leuiſſima Deut. 34. 25. ſit, comparari nequeat. Ita videmus Moſem terra promiſſionis excludi, & in monte Nebo demori, quòd ad aquas contradictionis venialiter dumtaxat nutaſſet. Oza, quod indiſcreto quodam pietatis motu humerum arcæ fœderis caſum

bobus recalcitrantibus minitanti ſuppoſuiſſet, 2.Reg.6.
morte repentina percuſſus eſt, & loco *Percuſſio*
Oza nomē datum. Bethſamitę, eâdem arcâ à Phi- 1.Reg.6.
liſthinis apud quos aliquantiſper velut in capti- 19.
uitate manſerat, domum redeūte, oculos vocéq;
in lætitiæ ſignum extulère; ob curioſum tamen
hunc arcæ inſpectum, qui religionis ac zeli actus
eſſe videbatur, ea ipſa nocte quinque eorum mil-
lia periêre. Peccauit item Dauid, quando populi
cēſum inſtituit; ecquis verò dicere audeat, mor-
taliter illum deliquiſſe? hoc tamen eius delictum
ſeptuaginta hominum millium morte expiatū.
Propheta ille incognitus, de quo in tertio Regū
libro eſt mentio an non ab alio propheta dece- 3.Reg.13.
ptus fuit, quando Dei illum nomine adorandum 24.
inuitauit; leo tamen, qui illum domo eius egre-
dientem diſcerpſit, leue hoc peccatum, & ino-
bedientiam aliquo modo excuſabilē caſtigauit.
Quot adducere exempla poſſem, quibus Deus
mundo manifeſtauit, eſſe ſe ter ſanctū, & à nobis
coli velle non ſolum *in iuſtitia*, id eſt in ſtatu gra-
tiæ, verum etiam in *ſanctitate ac vita puritate*, vt
ſancti Ioannis Baptiſtæ pater Zacharias in ſuo
ait cantico. Atque hoc nobiſcum ſtatuemus, idq;
non Spiritu timoris, ſed adoptionis; nō vt à pœ-
na eximamur, ſed à culpa immunes reddamur;
non noſtri commodi cauſa, ſed eius, qui meretur,
vt ſancta eius voluntas in nobis, & per nos, in
omnibus & per omnia compleatur.

COLLOQVIVM.

Vnicum eſt quod te rogem, Deus meus, gra-
tia vnica, ac tum ab omnibus promiſſis quę
cariſ-

cariſſimus filius tuus mihi præſtitit, liberabo; promiſit ille ſiquidem, te quidquid à te in nomine eius peteremus, quàm liberaliſſimè & libentiſſimè daturum. Hic me fruſtrari dulciſſime Domine noli, aliàs tibi in petendo importunus non ero. Vnica hæc gratia, & vnicè deſiderata eſt, vt me à peccato præſeruare digneris, eo præſertim, quod mortem mihi afferat, quodq; inimicus tuus mortaliter immortalis eſt.

Petat à te quiſquis voluerit, honores, diuitias, ſanitatē, multos vitæ annos: poſcat à te qui volet, caritatē, humilitatē, patientiam, caſtitatem, mãſuetudinem, pietatem: cui libuerit, optet cœlum & æternam felicitatem; equidem modò de re alia non laboro, aliud non efflagito, nihil aliud rogaturus coram Maieſtatis tuæ throno ſupplex prouoluor, vnicam nempe numquam tui offendendi gratiam. Hanc mihi, obſecro, concede, de ceteris prout placuerit, diſpone: ignes, vincula, flammę, cruces ac ſupplicia, imo vel tartarus ipſe minimè me terrent, certus modò ſim, numquam te offenſurum.

Prô, vt animarum in purgatorio agentium ſorti inuideo! non tam quòd de ſalute ſua ſecuræ ſint, quàm quòd numquàm te poſſint offendere, aut aduerſus te murmurare, quicumq; demum tormentorum eas impetus prēmat.

Beatæ ter & amplius animæ, quæ Deum in medio flammarum honoratis & amatis, eumq; in vehementiſſimis cruciatibus laudatis! quis mihi det gratiam, vobiſcum vt aliquando agam, ac cœlo terręque oſtendam, me, ſi quid à Deo petiero, non hoc commodi mei cauſa, nec vt pœnis eximar, facere; ſed vt numquam illum amplius offen-

offendam,cùm per me & omnia obſequia mea, gloria eius nequaquam adaugeri queat. Offendere illum poſſum,at non beare;peccare poſſum ſine illo & in illum, ſine illo tamen nihil quod ad eius honorem tendat poſſum facere. De ſuo igitur diſponat prout libuerit, det, reſecet, auferat quantum voluerit; nouit quomodo de ſuo diſponere debeat.quid à me ſolum facere poſſim, peccatum ſcilicet,ſcio; modò nihil me mei agere ſinat,de ſuo pro beneplacito,& vt videbitur,diſponat.

Ah maledictum peccatum, tune meum opus diceris? & per me deſtrui non poteris vti ante per meipſum commiſſum es? Ergoné meum eris, & purè meum,& tamen renuntiare te nequeam? ſemperne verum erit, ſatis mihi debilitatis & fragilitatis ad te committendum eſſe,& tamen à meipſo non ſat haberè virium, ad te deſtruendum?

Sentio,iuſtiſſime viuorum ac mortuorum iudex, primæ præuaricationis appēdices eſſe quòd inclinationis ad peccatum ſim hæres inſtitutus, quòd voluntatem malitia,intellectum ignorantia,iraſcibilem partem debilitas,& concupiſcibilem intemperantia occupârit.vnde verò fit,vt præcipuo culpæ huius originalis næuo per baptiſma eluto,funeſta eius additamenta pòſt maneant,& vulnus reductum ſanguinē adhuc ſtillet?Anne vt virtutem noſtram exerceres,& fidelitatem in conflictibus experireris? an quòd coronam pro victoriarum proportione illuſtriorem reddere volebas?an quod liberum arbitriū reuereris,quod,non obſtantibus prodigioſis peccati effectibus,aut potiùs monſtroſis defectibus,

nobis

nobis liberum manſit? ſi primum, ecquam ſine te virtutem habemus? quem prouentum, quem redditum à terra maledicta, nonniſi ad vrticas, ſpinas, & carduos ferendos propria ſperes? quàm tibi hæc ad excolendum moleſta & grauis erit? quot hic ſerpentes & colubri ſtabulabunt & latibula habebunt, antequam expurgetur. fidelitatem porro vbi inuenies, vnde eam accipiemus niſi à te deſcendat? quid ergo à nobis expectas? ſi nos nobis relinquas, loco coronarum quas condecorare vis, ac tropœorum, quæ erigere decreuiſti, eculeos, fulmina, ac tonitrua te parare cogemus, atque vt terram noſtram ſanguine rubricantem, & oſſibus mortuorum candicantem reddas, ſicut in die furoris tui iam olim reddidiſti, cùm Vvandalos in Africam, Tartaros in Aſiam, Ceraſſos in Aethiopiam, Pictos in Angliam, Anglos in Galliam, Saracenos in Hiſpaniam, Hunnos, Hothos & Oſtrogothos in Italiam immiſiſti, vt ceteras vltiones tuas taceam, quarũ vtraq; tam ſacra quã profana meminit Hiſtoria. Peſtẽ, bellũ, famẽ à manu tua velut munera accepimus, ſêperq; ita erit, ſi nos nobis relinquas.

Cur porro, Deus meus tantopere liberum arbitriũ noſtrũ reuerereris, vt, ne illud cogas, paſſionibus tute noſtris, rebellionibus, turbationibus & degeneri ingratitudini exponas? &, vt pacificum voluntatis noſtræ Dominium nobis relinquas, in noſtra ſit poteſtate, nihil aliunde vt mutuari opus ſit, tibi bellũ indicere, quotieſcumq; nobis viſum fuerit? Maledicta & ſceleſta libertas! Satius foret millies in captiuitate nos eſſe, vtinam ſerui perpetui eſſemus, vtinam voluntas mea ſeruilis foret, & ſerua ſeruorum liberum arbitri-

biſtrium! vtinam extra poteſtatem meum meique ſimilium foret te poſſe offendere!

At quid? huic libertati cedere non poſſemus? qui pacificus alicuius dominij poſſeſſor ac proprietarius eſt, an non de eo prout libet poteſt diſponere? an nõ id, quãdocũq; voluerit, dare vẽdere, & oppignorare poteſt? cur nõ ergo libro huic arbitrio poſſũ cedere eoq; me ſpoliare? cur Satanæ id vendere, ac malo habitui, qui mihi id auferet, oppignorare potero; & qui mihi id legitimè mutuauit, reddere ipſum non licebit? aut pòtius illi dare, qui mihi ipſum adeò liberaliter dedit.

Ipſum ergo tibi reddo, ipſum tibi creator meus, donatione irreuocabili dono, in manus tuas conſigno, nõ modò quoad proprietatẽ fundi, verum etiam vſumfructum & integram omnium facultatum & functionum eius poſſeſſionem. Opus tuum fateor, neceſſe eſt, conſerues; hanc igitur libertatem meam conſerua, eamq; in eſſe quod illi dediſti, cuſtodi, vt nimirũ illi liberũ ſit de ſeipſo ac de re omni diſponere. Ita ergò de ea diſpono, vt plane & plene eã à me abdicẽ; tibi illã conſigno & reſigno, adeò vt ſi qua de re poſthac diſpoſitura ſit, aut in aliud conſentirè aut refragari, velit, hoc non amplius meum, ſed tuũ futurum ſit opus. Ita eam rege & guberna, ſi placuerit numquam vt aut à via mandatorum tuorum, aut conſiliorum ſemita aut à recta volũtatum & inſpirationum tuarum linea deflectat.

Hem quam beatos omnes illos, quos in gratia etiam in mortali hoc corpore agentes, & in valle lacrymarum gementes confirmaſti, exiſtimo! Benedictus ſit ſanctus ſpiritus tuus, qui hãc gratiam Apoſtolis communicauit, dum in die pẽte-

coſtes

coſtes in ipſos deſcendit. Benedicta ſit digniſſima mater tua, quam gratiâ immaculatam reddidiſti. Benedicta ſancta anima tua, dulciſſime Redemptor, quæ non modò à culpa immunis fuit, verum & impeccabilis, nec modò impeccabilis gratiâ, verum etiam naturâ. Vnde diſco, peccare poſſe, non eſſe quoddam potentiæ principium, ſed ſummæ impotentiæ argumentum. Maledicta ſit centies & ampliùs talis impotentia: non tam in ſe (cum per habitus nihil aut mereamur, aut demereamur) quàm ob effectus ſuos, qui nihil aliud ſunt quàm deplorandi & prodigioſi defectus.

Quod præteritum eſt, non poteſt non eſſe præteritum, at vt id mihi non imputetur, fieri poteſt. Vitæ igitur meæ præteritæ peccata obliuiſcere Domine, eaque ſanguine fratris mei primogeniti, filij inquam tui ablue, & ſpongia quâ ille ſub cruce potatus fuit, abſterge. Cedo omni eo quod ibi fuit meum; & tibi offero quidquid fuit tuum, vt ſcilicet cogitationum, verborum, & actionum præteritarum mearum materiale nouam illam recipiat formam ſacrificij quod tibi offero, accedentibus ijs quæ Redemptor meus, filius tuus olim in hoc mundo pro ſalute mea, & gloriæ tuæ exaltatione cogitauit, dixit, egit, pertulit.

Nec verò tam ad pœnam iniquitatibus debitam euitandam, hanc veniam à te efflagito, quam vt ab oculis tuis, quàm fieri poteſt optimè, auferam quidquid tibi diſplicere poteſt. Per gratiam tuam agnoſco, quantopere tibi peccatum diſpliceat, eiuſque deformitatem ac turpitudinem in crucis tuæ libro exaratam lego qui liber ſangui-

ne tuo velut atramento tinctus eſt, & cuius characteres tria ſunt vulnera. Toties hoc in me experior, quoties à te me diuello; tum verò grauior, tum tenebræ intellectum meum obruunt, tum paſsiones inferiorem animæ partem occupant, tentationes in me ingruunt, ea denique mea infirmitas eſt, vt caro, mundus & diabolus, mox vt gratia tua à me receſsit, plenam in me, velut ſuum poteſtatem habeant.

Quid porrò mirum, anima mea, peccatum, quod nõniſi defectus quidam, tales in nobis effectus producere, cum in Angelorum & hierarchijs tantam feciſſe ſtragem videamus? Deus illos ad imaginem ſuam condidit, nouemque ijs excellentias dedit, quarum typus fuêre nouem illæ gemmæ, quarum Ezechiel meminit: Fecit namque 1. illos *puros ſpiritus* & ſimplices intelligẽtias, omnis materiæ & corporis expertes. Secundò, *immortales*, & à corruptione immunes. Tertiò, *intelligentes*, vt diſcurſu per admirabilem mentis ſubtilitatem opus non habeant. Quartò, *liberos*, voluntas ipſorum vt cogi nequeat. Quintò, *ſcientes*, cum omnium ſcientiarum naturalium plenitudine. Sextò, *potentes*, ſupra omnes creaturas corporales. Septimò, *ſanctos*, gratiæ, charitatis, aliarumque virtutum naturali illorum excellentiæ conuenientium dono exornatos. Octauò, *paradiſi deliciarum*, id eſt cœli empyrei, *ciues*. Nonò deniq; *viſionis eſſentiæ Dei capaces*, ſecuros de gloria, modò in eius perſeuerarent gratia. Vide iam & nota, quàm idẽ Deus, qui adeò ſe erga illos liberalem exhibuerat, in illis caſtigandis, mox vt peccarunt, terribilẽ ſe geſſerit, nullum iis ad pœnitentiam tempus

concedendo, & ſummo cœlorum ad ïmas abyſſos, nullo pulchritudinis illorum naturalis; nulloque excellentis conditionis intuitu, nihil motus eò quòd ad ſuam illos imaginem condidiſſet, non quòd cariſsimi eius extitiſſent; non quòd in æternum illum abnegaturi, execraturi, & blaſphematuri, non quòd tot tamque grauium peccatorum, quæ in mundo cõmittũtur, occaſionem daturi eſſent; præcipites dando. Si formidabile Dei iudicium; & quod in ipſos exercet ſupplicium (quod ſcilicet æterna cum rabie & impatientiſsimè ferunt) Angeli ferre nequeunt, anima mea, quid facient homines miſeri ac debiles? Quàm horrendum igitur eſt incidere in manus Dei viuentis! Huc tamen ſolùm & vnicum peccatum nos deducit, ad quod deſtruendum, mundoque proſcribendum, Deus hominem induit, ac mori voluit, vnde Iſaias: *Hic eſt omnis fructus eius, vt auferatur peccatum.*

Heb. 10. 1.

Iſai. 27. 9.

MEDITATIO XIII.

DE INDVLGENTIARVM BENEFICIO.

PVNCTVM I.

Ioan. 20. 21.

APud Ioannem Apoſtolis ſuis Dominus ait: *Pax vobis, quomodo miſit me Pater, & ego mitto vos. Hac cũ dixiſſet inſufflauit, & dixit eis: Accipite ſpiritum ſanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt.* His è verbis hanc cõcluſionem ac conſequentiam elicit Concilium Tridentinum, Apoſtolorum ſucceſſoribus, neſcientibus quænam peccata retinenda, quænam verò remit-

remittenda eſſent, niſi fortè è confitentis ore, peccatorem teneri conſcientiam aperire, lepramque ſuam Sacerdoti detegere, vt ſententiam is iudiciumque de illo in tribunali ſuo pronunciet cùm omnis abſolutionis ſententia cauſæ cognitione præſupponat. Hoc illud modo fecêre primigeni Chriſtiani, vt ex Actibus Apoſtolorum colligere eſt: *Multi credentium veniebant, confitentes & annunciantes actus ſuos*, vel iuxta Syriacam verſionem *delicta ſua*. Atque hæc prima eſt ad lucrandas Indulgentias requiſita conditio, quæ præſupponunt ſemper, animam in gratiæ ſtatu eſſe. quarum hæc eſt definitio: *Indulgentia* (eo ſenſu ſcilicet, quo eam hic accipimus) non *eſt aliud, quàm pœnarum temporalium peccato iā remiſſo debitarum relaxatio, atque hoc per extraordinariam ſatisfactionum Redemptoris applicationem, idque in virtute poteſtatis quam Apoſtolis ſuis eorumq; ſucceſſoribus reliquit*. Notandum autem huius occaſione, duo in peccato omni haberi; *Auerſionem* & *conuerſionem*, auerſionem à Creatore, & conuerſionem ad creaturam: culpa auerſioni, pœna conuerſioni reſpondet: culpa per cōtritionem & confeſsionem eluitur, pœna vel omnis vel pars eius per ſacramenta, aut baptiſmū flaminis, aut martyrium, vel per opera pœnalia, qualia ſunt, eleemoſyna, ieiunium, oratio, vel, quod multò facilius per Indulgentias, & maximè plenarias, quibus meritorum & ſatisfactionum Ieſu Chriſti, pro pœnarum, quas in hoc vel alio mundo pati deberemus, magnitudine applicatio continetur. Et notandum eſt, ſicut culpam Deus ex miſericordia remittit, ita retinere pœnam per iuſtitiam, donec plenè ſatisfactum ſit. *Act. 19.*

II.

Matt. 16. Chriſtus Petro ſingillatim ait: *Tibi dabo claues regni Cœlorum, quodcumque ligaueris ſuper terrã, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Verba hæc leguntur Matth. 16. alia ſimilia ad omnes ſimul Apoſtolos dicta poſt paulo cap. 19. in quibus potiſſimum obſeruanda ſunt duo hæc: *Quodcumq, & quæcumque.* His enim iubemur credere, quidquid D. Petrus, Apoſtoli, vel eorum ſucceſſores remiſerint, tam quoad pœnam quàm culpam, ſine omni exceptione, vel reſtrictione, remittendum, & quidquid ſoluerint ſuper terram, in cœlo quoque ſolutum iri.

Petrus, eiúſque ſucceſſores abſolutam in omnes & quoslibet poteſtatem accipêre, quòd omnium Chriſti ouium cura illis commiſſa. Apoſtoli, Epiſcopi, eorumque ſucceſſores eam nonniſi ad diœceſianos ſuos limitatam. Etſi ſummus Pontifex, cùm iure diuino in omnes Epiſcopos auctoritatem & iuriſdictionem habeat, aliquatenus eam reſtringere, & limitare queat, prout expedire iudicarit. Notandum quoque, cùm ſummus Pontifex diſpenſator ſit, non diſſipator, & œconomia, diſpenſatioque ad arbitrium illorum quorum facultates diſpenſantur, facienda ſit, non eſt theſaurus hic niſi iuxtà Chriſti Domini intentionem, iuſta ſcilicet & rationabili de cauſa aperiendus: qualis tum ea iudicanda, quando ſubiectum, cuius occaſione Indulgentia conceditur, Dei gloriam, Eccleſiæ fructum, & recipientium ſalutem ſpectat; etſi vel onera Indulgentijs præſcripta exactè ijs reſpondeant, vel non; cùm in materia fauorabili, indulgentiæ

inquam

inquam & gratiæ, non vſque adeo exacta æqualitas & proportio deſideretur, & ſatisfactionum filij Dei theſaurus nequeat exhauriri.

III.

A prædicta illa abſoluta Pontificis poteſtate Indulgentiarum diſtinctio dependet; nam quot ille habet clauium applicationis communicandæ modos, tot etiam Indulgentiarũ ſunt genera. Aliquando id facit *ſecundùm totum*, exemplo Redemptoris Chriſti Latroni conuerſo paradiſum & promittentis & dantis; aliquando nonniſi *ſecundùm partem*, vt dum idem mulierem in adulterio deprehenſam à lapidationis, quã promeruerat, pœna exſoluit, & languidum ad piſcinam probaticam ab infirmitate quæ duodequadraginta illum annis affecerat liberauit, ſignificans hanc illi ob peccata accidiſſe, dum ait: *Ecce ſanus factus es, iam deinceps noli peccare, ne deterius tibi contingat.* Idem & facit Apoſtolus erga Corinthium, illum inceſtuoſũ, dum illi ad conciuium interceſſionem deprecationemque peccati pœnam remittit. In quo notandum Apoſtolum hac indulgentia vtetem, dicere ſe id *in perſona Chriſti Ieſu* facere. *Ioan. 8.* *Ioan 5.* *2. Cor. 2. 10.*

IV.

Notandum & examinandum Iubileum hæc ſequentia Indulgentiæ plenariæ adiungere. Primò, per vniuerſam is Eccleſiam publicatur, ob rationem prægnantiorem, & cauſam vniuerſaliorem, quàm ceteræ habeant indulgentiæ. Secundò generalem ſecum adfert exultationem & iubilum, qui per vniuerſam Dei domum ſe extendat. Tertiò in eo omnibus confeſſariis ab ordinario approbatis, ab omnibus caſibus reſerua-

ſeruatis & cenſuris abſoluendi poteſtas confertur. Quartò, confeſſarijs datur ad vota aut cum exceptione, aut ſine ea commutandi auctoritas. Ceterùm ſedes Apoſtolica excipere duntaxat ſolet vota religionis ingrediendæ, perpetuæ caſtitatis, profectionis ad terram ſanctam, ad limina Apoſtolorum, & peregrinationis Compoſtellanæ.

Inſuper notandum, veterem Iſraelitarum Iubileum, huius figuram extitiſſe, tum inquit per Moyſem Deus: *Clanges buccina menſe ſeptimo, decima die mẽſis, propitiationis tempore in vniuerſa terra veſtra: ſanctificabiſque annum quinquageſimum, & vocabis remiſsionem cunctis habitatoribus terræ. Ipſe eſt enim iubileus. Reuertetur homo ad poſſeſsionem ſuam, & vnuſquiſque redict ad familiam priſtinam.* Obſeruandum porrò, buccinas has totidem fuiſſe, quot Chriſtus Dominus in cruce verba locutus eſt, & has è cornibus arietinis compactas fuiſſe, ad deſignandum, omnem Indulgentiam & remiſsionem ab agni ſine macula meritis procedere & proceſſuram; atque inde Iobel aut Iubileus deriuatus.

FRVCTVS.

INſignis hauddubiè Dei contemptus eſt, & iniuria, quando creaturæ intuitu & cauſa derelinquitur creator. Creatura porro eſt honor, voluptas, lucrum, & quidquid hominem ineſcat, & à primo principio ſuo retrahit. Huic à creatore auerſioni reſpondet, vti dixi, *culpa*, quæ aut venialis aut mortalis, pro auerſionis qualitate; conuerſioni verò oppoſita

eſt

eſt *pœna*. Quoniam verò ad gloriam æternam obtinendam, omni vacare debito nos oportet; hinc ab omni animum culpa, per contritionem ac cõfeſsionem purgemus &, à pœna iis quæ antè propoſita ſunt mediis liberemus neceſſe eſt.

II.

Prima eſt baptiſmus aquæ aut fluminis, qui cũ ſecunda ſit generatio, quàm *palingeneſiam* Græci nuncupant, in operis quod olim Chriſtus egit, & præſertim ad hunc effectum applicati virtute, is qui baptizatur, velut noua apud Deum redditur creatura, & à culpa ſimul & pœna purgatur: etſi pœnalitates, vt ſunt morbi, infirmitas, ignorantia, in malum facilitas, ad bonum difficultas, iraſcibilis & concupiſcibilis partis rebello, ad virtutis exercitium, & fidei erga Deum experimentum illi relinquantur. Atque vt nemo ſecundò naſci poteſt, ita nec in anima per baptiſmum ſacramentalem ſecundò renaſci, idque ob characterem eradi neſcium, ſuamque ſemper energiam conſeruantem; aqua naturalis ipſa materia eſt, modò vnum è primariis corporis membris ea tingatur; verba & forma: *Ego te baptizo, &c.* Intentio ſacramentum adminiſtrantis ablutionem ſequi debet, illa autem ſit, oportet facere quæ Chriſtus fieri decreuit, & facere Eccleſia cõſueuit.

III.

Baptiſmus flaminis eumdem effectum habet, quando nimirum anima perfecta contritione concepta, aut puriſsima ardentiſsimaque in Deum charitate elata baptiſmum (qui

Sacramentorum reliquorum ianua eſt) ſummopere deſiderat, ſibique dari optat, talis martyrũ erat charitas, quando vitam propter Dei gloriã tyrannorum tormentis exponebant. Obſeruandum porro, magnum eſſe inter attritionem & contritionem diſcrimen. Illa namque imperfectus eſt dolor, proprio ſtudens potiſſimũ commodo, verbi gratia, dum Deum ſuppliciorum inferendorum, aut gloriæ æternæ amittendę metu quis ſe offendiſſe dolet: Cõtritio verò è filiali erga Deum amore procedit, quando nimirum eũ qui adeò bonus, adeò omni honore & obſequio dignus, offenſum genuit. Quoniã verò perfectus hic dolor raro admodum haberi poteſt, remediũ diuina adhibuit bonitas. Pœnitentia ſacramentum inſtituendo, per quod de attrita anima fit contrita, modò debitè ſe clauibus ſubiiciat, & abſolutionem à legitimo Sacerdote, qui illam darę poſsit conſequatur.

IV.

Quæ hominem ad Deum offendendum trahunt cauſæ, vt plurimum, aut ab anima, aut à corpore, aut etiam à ſubſtantia, quam fortunam dicunt, oriuntur & procedunt. Oratio, quæ animam ad primum ſuum Principium ſuſtollit; ieiunium, quod corpus domat; eleemoſyna, quæ facultatibus rectè docet vti, huic malo ſingulæ occurrunt, vocanturq; opera ſatisfactoria, quod per quæ Deus offenſus erat, ijs pro contemptu honorem, pro neglectu obſequium illi deferunt. Sacrificium *Miſſæ*, ac ſacramentorum participatio & vſus etiàm multò id præſtant magis, quod præter meritorium ac ſatisfactorium operan-

perantis opus, operis operati etiam effectus accedat, quod, præter remiſsionem culparũ, quæ vti pœna, diuidi nequeunt (nemo enim amicus Dei medius eſſe poteſt) aliquam ſemper pœnæ relaxationem includit: tum etiam quòd culpa numquam niſi per gratiam eluatur, quæ gratia cum nullo peccato mortali poteſt conſiſtere, quod de pœna dici nequit; quæ cum gratia cõpatibilis eſt, vti apparet in Adamo paradiſo expulſo, & in Moyſe ab Angelis ſepulto, ante terræ promiſsionis ingreſsũ; in Dauide acriter ac grauiter caſtigato, etſi remiſſum & ablatum à Deo peccatum illi Nathan aſſeruiſſet, & vt quotidie in Eccleſia videre eſt, flagellis & tribulationibus quales numquam ei deſunt à Deo exagitata, etſi illam chariſsimam, vnicè dilectam, & velut filij ſui ſponſam habeat.

V.

Nulla porrò commodior faciliorque ad nos culpa debitis exſoluendos, & pœnæ noſtræ hypothecas purgandas eſt ratio, quàm debitus Indulgentiarum vſus: vt enim ſatisfactiones Chriſti ordinariè nobis per baptiſmum, charitatem, opera pœnalia, & ſacramenta applicantur; ita extraordinariè, quando ab eo qui huius faciendi poteſtatem habet, & cui eamdem ob cauſam Dei vnigenitus claues regni cælorum dedit, nobis appropriantur.

VI.

Ignorantia verò ac malitia eorum qui magna Sedis Apoſtolicæ cum calumnia dicunt, Pontificem Indulgentijs venale cœlum habere, elucet

in eo, quod Catholici tantùm ab his ineptijs credendis abſint, vt, dum in ſcholis de peccati remiſsione diſputant, aſſerant, fieri penitus non poſſe, aliquẽ à Deo ipſo in gratiã recipi, niſi verè de peccato doleat & pœniteat. Sed hoc illorũ dũtaxat eſt, *qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effuſi ſunt, & in contradictione Core perierunt, qui quæcumq; quidem ignorant, blaſphemant, quæcumque autem norunt, in his corrumpuntur.* Vt dum Deum nos ob peccata hoc in mundo caſtigare volunt. Et tamen, dum inſtantes petimus, num ei, qui puniri promeritus moritur, & diuinæ iuſtitiæ nondum ſatisfecit, nihil in alia vita ſoluendum reſtet; ſubterfugia captant, cùm tamen aſſerere deberent, bonam nos ſalutis curã gerere, & de ea laborare, ſi quot potuerimus Indulgentias lucrari conemur, per quas auertantur, & expientur pœnæ, quas ad diuinæ iuſtitiæ tum in hoc, tum in altero mundo ſatisfaciendum, luere nos oporteat.

Iud. 5. 10. 11.

VII.

In ea, quæ de operibus meritoriis eſt meditatio, dixi omne opus bonũ, *meritoriũ, ſatisfactoriũ, impetratorium, & conſolatorium eſſe;* meritum operanti manere per gratiam, & operantem alteri qualitatem ſatisfactoriam applicare poſſe, ad imitationem Apoſtoli dicentis: *Adimpleo ea, quæ deſunt paſsionum Chriſti in carne mea pro corpore eius quod eſt Eccleſia.* Addendum porrò hic, ſi ſancti aliqui, quales Deipara mater, Apoſtoli, & alij virtute eximij, Deum honorarint magis, con-

Coloſſ. 1. 24.

tempſe-

ēpſerint, amarint quàm offenderint, reliquum ſatisfactionum illorum vſui eſſe poſſe iis qui vi- [?]æ & illuſtria eiuſdem corporis myſtici, Eccleſiæ inquam, ſunt membra: cum æquum non ſit, imò nec fieri queat, quid operum Dei, filiique eius meritorum perdi: quod dici ſanè non poſſet, ſi ſatisfactiones illæ reſiduæ & ſupererogatoriæ nulli prodeſſent.

Expertus hoc reipſa erat Dauid & norat, dum diceret: *Particeps ego ſum omnium timentium te Domine.* & Apoſtoli, dum id nos in articulo de communione ſanctorum credere volunt. Demũ & pœnæ temporales peccato debitæ, per ſpecialem hanc ſatisfactionum filij Dei applicationẽ, remitti queunt, quæ ad vſque merita ac ſatisfactiones Sanctorum extenduntur, & in eadem habent influxum, vtpote quibus hæc annexa ſunt, & à quibus dependent; quorum hi fructum digni ſunt amittere, qui in fide circa hæc naufragium faciunt. *Pſal. 118. 63.*

VII.

Bonitas verò Dei & prouidentia in homines in eo apparet, quòd ante Bonifaciũ VIII. nonniſi de ſæculo in ſæculum, id eſt poſt ſingulos centum annos iubileus celebraretur, quod deinde Clemens VI. ad quinquaginta annos reſtrinxit. *Extrau. comm. l. 5. tit. 9. c. 1. omnib. tit. de Pœnit. & rem.*

Deinde cùm vitæ humanæ ſpatium decreſceret, & neceſsitates Eccleſiæ indies ingraueſceret, Paulus II. poſt quinq; & viginti annorum decurſum eum decreuit iterari: quod dein decretum Sixtus IV. executioni mandauit. *Extrau. V nigentius.*

Multæ adhæc ſunt, tum plenariæ, tum certorum annorum indulgentiæ à ſummis Pontificibus multis in locis & variis occaſionibus decræ- *Extr. Quead. eod tit.*

datæ, ad Chriſtianos ad frequentiorem Sacramentorum vſum, ád bona opera,& inprimis vt ſe Deo reconciliarent, animandos. Tales fuêre illæ, quas Gregorius Magnus impertiit ſtationes Vrbis Romanæ obeuntibus, & quas Leo Papa multis tum Germaniæ, tum Galliæ Eccleſijs conceſsit.

IX.

Eadem autem bonitas & prouidentia multò etiam magis in agnorum, granorũ benedictorũ,& ſigillorum ſacrorũ inſtitutione elucet. Cũ enim veteres in Occidente Ethnici annuleta aliqua, & ſigilla de collo aduerſus præſtigias veneficorũ geſtarent, vti Orientales icunculas Alexãdri Magni; vt ſuperſtitionẽ hanc ſummi Pontifices laudabili quadã cæremonia abolerent, cenſuerunt è re Chriſtiana fore, ſi ſigna hæc agni immaculati figura & imagine conſignarent, & precibus ac ſuffragijs benedicerent, vt Deus eadem geſtantes à malo præſeruare, & in omnibus cum animi tum corporis tueri opitularique neceſsitatibus dignaretur, formata ſunt & alia, quibus ſacra Ieſu, Deiparæ Virginis, ſanctorumque Apoſtolorum nomina,& vitæ mortisque Dominicæ myſteria, & alia pietatis ſymbola inſculpta, quibus & ſuam exteriùs Chriſtiani fidem teſtabantur ac profitebantur, & illorum hoc pacto zelus & deuotio excitaretur, humilitas exerceretur, denique erga Sedem Apoſtolicam parentia & ſtudium patefieret. Addidêre poſt ijs Pontifices certas quaſdam gratias & priuilegia, quæ Indulgentias dicunt, quas lucrarentur qui deli-

ctorum

ctorum confeſsionem inſtituerent, ſacram Euchariſtiæ menſam frequentarent, ieiunarent, eleemoſynas erogarent, orarent, ac ſæpè orationem dominicam percurrerent, aut aliud quoddã pium Chriſtianumque opus facerent: hiſce autem gratijs pęnę peccato cuius eos pœniteret, debitæ, aut penitus, aut ex parte remittuntur. Ceterum Granum, ſignumq́, imago ſunt velut conditio in intentione Pontificis, ac quoddam ſignũ viſibile, quo dignoſcantur, qui de beneficiatorũ ſpiritualium ſunt numero, ſicut & ſymbola quæ ſedis Apoſtolicæ Equites geſtant, & crux Melitẽſis, & nota equitum S. ſpiritus non conferunt quidem ordinem, ſed eundem ſignificant, oſtenduntque geſtantem in hunc aut illum ordinem inſcriptum eſſe. Quoniam verò imagines cereæ facilè diffringuntur, & duriori inſculptæ materiæ ad geſtandum moleſtæ forent, placuit ſigna ad geſtandum capta efformare, qualia iam paſſim videmus. Rurſus quod tot haberi commodè non poſſent, vt omnibus ſufficerent, viſum eſt grana illorum loco ſubſtituere, quæ & geſtarentur commodius & haberentur facilius.

X.

Quantum verò huic bonitati animæ debent fidelium, quæ etſi in ſtatu gratiæ ex hac vita deceſſerint, diuinæ tamen plenè non ſatisfecêre iuſtitiæ, quod ſanctæ ſedis auctoritate Chriſti ſatisfactiones extraordinario quodam modo illis, ad debitorum decrementum, applicari queant, cùm eiuſdem Eccleſiæ ipſæ ſint membra, ſan-

ſanctis quam nos propiores exiſtant, & dum Dominus Petro ait, quidquid ligaret aut ſolueret ſuper terram, ligatum illud & ſolutum in cœlo fore, verba *ſuper terrã* referantur, & ad actionẽ illorum, & ad ea quæ ipſi, ſi in terris viuerent, acturi eſſent, vti & illa, quorum vulgo vſus eſt, *per modum ſuffragij*, aliud non denotant, quàm huiuſmodi applicationem non per modum iuridicæ abſolutionis fieri, ſed Deo tantum offerendo quantum ad iuſtitiæ eius ſatisfaciendum, & animas illas à pœnis exſoluendas ſufficiat.

XI.

Tertul. l. aduerſ. Maced. c. 1. Si Epiſcopi olim ex mera gratia & indulgentia, Pœnitentibus publicam agere pœnitentiam coactis tempus ac ſpatium præfixum, intercedentibus Martyribus aliquando minuerent & abbreuiarent: Si Concilij Niceni Patres poſt decretos præſcriptoſque pœnitentiæ, pro criminũ, quorum rei peragebantur, ratione ac magnitudine, annos ſtatuerint; Epiſcopum cum ſeriò pœnitentiam agẽtibus humanitate, id eſt indulgentia, vti poſſe; ſi idem & in Concilijs Ancyrano & † Laodiceno legatur decretum, quid impediat, quò minùs Eccleſiarum triumphantis & militantis ſuffragijs, ipſa purgans & patiens (quæ vnum cum iiſdem corpus conſtituit) iuuetur?

Cõc. Nicen. c. 12. Can. 1. † Can. 2.

XII.

Iniqua porrò penitus hæreſeos ſtatera, & inſolens prorſus illorum opinio eſt, qui vel vnũ fidei actum ſibi Bullæ eſſe loco volunt, & vel vnam mentis eleuationem Indulgentiarum inſtar

ſtat; ſimplicem quoque mortis Dominicæ apprehenſionem velut plenum iubileum eſſe, qui pœnæ ſimul & culpæ conferat abſolutionem; nos verò, idem faciendo, quin etiam contritionem ſuperaddendo, exactè peccata confitendo, Euchariſtiæ participando, orationes adhæc, eleemoſynas aliaque pia opera adiungendo, idem quod ipſi poſſunt, poſſe negant.

COLLOQVIVM.

Veriſsimum porrò, ſæculorum Rex ampliſſime, eſſe te ambidextrum iuſtitia æquè ac miſericordia commendari; in vtraque æquè eſſe magnũ & admirabile: & ſanè aliter eſſe nequit; cum vtraque propria tua ſit eſſentia. Tuas igitur perfectiones venerans adoro, tibique omni quo poſſum ſtudio, gratias ago, quod adeò ſanctus ſis, tuaque nec bonitas iuſtitiam obſcuret; nec iuſtitia tua miſericordiæ ſit impedimento. Amor quo erga nos afficeris, infinitus eſt; at non cæcus, vti noſter, & vt parentũ carnalium, qui in agnoſcendis ſobolis ſuæ imperfectionibus apud nos poſtremi vltimique eſſe ſolent. Errores noſtros vides, examinas, & velut iudex, teſtis & inquiſitor actionum noſtrarum caſtigas. Millies & iterum millies eſto ob admirabilem adeò, amabilem ac formidabilẽ perfectionem tuam benedictus. Reſerua, vt per iuſtitiam reſeruas, pœnam peccatis noſtris debitam, modò per miſericordiam culpam nobis remittas. Ob vtrumque hunc modum benedicaris, & lauderis (mereris etenim, eſtque hoc nimis quàm rationi conſentaneum) in-

pri-

primis dum in tibi ſatisfaciendo negligentes ſumus, idque aut fidei defectu, aut quòd remedia, quæ ad iuſtitiæ tuæ, etiam ſummo in rigore, ſatisfaciendum, nobis dediſti, non adhibeamus. Hem! quàm in Chriſto Ieſu, fratre noſtro ac Filio tuo, diuites & opulenti ſumus? Quot nobis ille iræ tuæ & furoris placandi, & debitorum noſtrorum exſoluendorum media rationesque legauit. Verùm quanta etiam noſtra in illis agnoſcendis ingratitudo, & in nobis applicando negligentia, cum tamen iuſtitiæ tuæ ſatisfacere non valeamus, quin ſimul in gratia tua creſcamus: voluit ſiquidem paterna bonitas tua, vt quæ ſatisfactoria ſunt opera, ſimul & meritoria eſſent vtque ſacramenta reconciliationis, eſſent & augmenti gratiæ & meriti. Nullus ſua inter nos homines debita pecuniaria ſoluere poteſt, quin ſimul facultatibus eius tantum decedat, quantum id, quod ſoluit creditori; nemo verò ſua apud te Domine exſoluere poteſt debita, quin pariter diteſcat tantum, quantum è debitis remittitur, cum per gratiam tuam eâdem opera mereamur, quâ ſatisfacimus. Reddant proinde tibi, & perſoluant gratias, ac laudes & benedictiones omnes qui tibi debitores ſunt (quis verò non tibi debet?) quin & Angeli noſtri tutelares, quorum charitas, noſtro gaudet & bono, & participat eorum quę in commodum noſtrum vergunt.

Bis quidẽ aquis baptiſmi tingi me nefas eſt, & ſecundò offenſas hoc regenerationis lauacro immergere: at te dãte, poſsũ ſæpius baptiſmo flaminis aut ſpirit⁹ ſancti purgari quãdo ignẽ quem in terram

terram intuliſti, vt nempe amore tuo arderemus, in animo meo accendere tibi placuerit. Veni igitur ignis diuine, veni ſancte Spiritus, veri Deus amoris, & cooperatione liberi arbitrij in me operante, concede vt ijs me exerceam operibus, quæ plenè tibi ſatisfacere queãnt. Oratio me tibi coniunget, ieiunium corpus tibi meum ſubijciet, eleẽmoſyna illarum tibi ſacrificium facultatum offeret, quarum concupiſcentia te toties tamq; grauiter offendi; ardens adhæc cordis mei dilectio gratum tibi parabit holocauſtum, cui tu ſolus ignem ſubijcere, & materialia neceſſaria ſubminiſtrare potes. Nihil enim venit ad te quin antè procedat à te, nihilque te dignum, quàm quod per te factum.

Nihil porrò, delictorum meorum veniam petendo, aliud ſpecto quàm vt oculis tuis gratum me acceptumque reddam pro voluntatis tuæ ſanctæ beneplacito, pœnarum verò, quas me pati oporteret, remiſſionem efflagitans, volo, vt quidquid impedimento mihi eſſe poſſit, quò minùs gratiæ tuæ recipiendæ ſim idoneus, penitus auferatur, nihilque huiuſmodi ſuperſit. Vbi enim iuſtitiæ tuæ ſatisfecimus, ſumus ad miſericordiam tuam recipiendam, voluntatem tuam audiendam, gloriæ tuæ ſeruiendum, inſpirationibus tuis reſpondendum, ad proximi ſalutem cooperandum, vtque idoneum diuinæ maieſtatis tuæ ſimus ad omnes functiones, in quibus noſtra tibi vti placuerit opera, organum, aptiores. Hinc ad indulgentiam tuam tam ordinario quàm extraordinario modo ſupplex confugio, a-

N goque

goque gratias propter illas; quas quotidie tam liberaliter in Eccleſia promulgas; filios tuos inuitans vt rebus ſuis proſpiciant; & flagella auertant, quæ ijs hoc in mundo immiſſurus eſſes; ne fortè acriùs in eos poſt hanc vitam ſæuias, & quam paterentur pœna nullum eſſet ijs meritum allatura. Quàm verò, qui haſce non credunt, aut eas lucrari negligunt, digni ſunt vt tam eximio beneficio priuentur, imò verò digni; vt pro nimiæ huius ingratitudinis menſura ac modo tractentur! Hos ipſe non imitabor; benigniſſime Pater, cùm tuos mihi ipſe theſauros, & aperire, & oſtendere, & dare digneris: quin verò omnem adhibebo induſtriam, vt exactè adimpleam quidquid Indulgengentiarum bullæ præſcribunt, & omnia executioni mandem onera; conditioneſque, ſub quibus tuus in terra Vicarius tuam nobis munificentiam declarat & applicat. Penes ipſum poteſtas hæc eſt; cùm hanc in illum contuleris; in Eccleſia verò tua fructus, quòd illam dilexeris; in me autem obedientia & lucri participatio; cùm & voluntatem & commoditatem illarum lucrandarum mihi dare digneris. Imprimis verò in gratia tua ſim oportet, qua numquam vt excidam quæſo permittas; ſedem quoque Apoſtolicam agnoſcere debeo; à qua tot bona in me deriuantur; nullus me potiùs mors abripiat, quàm ab eius obedientia diuellar! implenda mihi ſunt quæ ad lucrandam Indulgentiam præſcripta ſunt; hac in re auxilio mihi eſto, Deus cordis

mei;

mei, defectumque meum ſupple; & in ſpiritualium beneficiatorum me catalogum refer. Qui verò ab Eccleſiæ tuæ caula ſeparati ſunt; illos eòdem, bone Paſtor, reducito, fac vt agnoſcant pedum, quod Petri illiuſque ſucceſſorum dexteræ inſeruiſti; fac vt videant imagunculas, agnos Dei, ſigilla, & alias res benedictas charitatis tuæ inuenta eſſe, & inſpirante te illa in Eccleſiam introducta, vt velut ſupellex & inſtrumentum ſint obſequio tuo neceſſarium, ad pietatem calcar, ad deuotionem ſtimulus, ſignum quo filij tui diſcernantur, memoriale quo ad orandum inuitentur, nota ad pœnitentiam incitans, obligatorium ad Sacramenta tua participanda ſymbolum, & velut totidem ad exercitium virtutum monitoria. Quæ porrò nobis cònfers dòna, & quæ ſalutis obtinendæ das media, adeò quidem magna ſunt, vt, ſicut ſuò ſol ſplendore oculos noſtròs præſtinguit, ita ſpirituum nòn adeò acutum videntium aut obtuſioris aciei viſus ijs offuſcetur; & tales (quòd etiam multò deplorabilius) adeò incapacitatem propriam, infidelitatem, indignitatem, ingratitudinem nòn accuſant, vt & Eccleſiam tuam impòſturæ; & promiſſa tua mendacij coarguant. Hòs, obſecrò, ſumme Deus humilia; & mentes ipſorum illumina: vbi namque ſuperbia ablata à mente illorum fuerit, perſpicacitas quoque illis redibit, & pulſo peccato gratia tua abundabunt. Sin pertinaces manſerint, ſin veri-

tatem cognitam oppugnent, ſin Spiritum ſanctum tuum ridentes contriſtent, ſi ſint vel hæretici ſtatu, vel ſchiſmatici factione, potens tuum ſuper eos brachium extende, vti olim in Aegyptios, vt ſentiant & experiantur, quòd quicumque Eccleſiam tuam diuexat & lædit, oculorum tuorum pupillam violet.

MEDITATIO XIV.

DE AMORE DEI.

PVNCTVM I.

DVO amici, referente Platone, ſimul iter inſtituentes fortè fortuna incidêre in Vulcanum, à quo inſtanter cũ vrgerentur vt à ſe, quod maximè in hoc mundo optarent, efflagitarent: Nos ambos, inquiunt, camino tuo inijce, vt fundamur; aut in incude ita nos malleando contunde & adapta, vt è nobis duobus vnum dumtaxat efformes. Oſtendere hoc nobis exemplo Philoſophus voluit, quantopere veri amici per amorem inter ſe optent connecti, & quibus ad hunc nexum connitantur artibus & vijs. Quod hominibus impoſſibile & fabuloſum videtur, non modò Deo noſtro facilè eſt, verùm & reuera fit, & in ipſo hoc locum habet. Primò namque Pater ita in filio, & vterq; ita in Spiritu ſancto eſt, vt tres nonniſi vnum ſint.

Ariſtoph. apud Ariſt. 2. Polit. c. 8.

Secun-

Secundò, humanitatem noſtram in charitatis ſuæ fornacem in Incarnationis myſterio ita coniecit, vt naturâ humanâ nonniſi vnam cum Verbo diuino conſtituente perſonam, è duobus vnum Ieſum, Deum & hominem fecerit;Filium quidem Dei generatione æterna,at filium Virginis productione temporali, idque ſine vlla ineffabilium excellentiarum diuinitatis eius commixtione aut confuſione, & ſine vllo humanitatis eius excellentiarum defectu, prætérquam hypoſtaſin & ſubſiſtentiam, quæ vtramque naturam ſuſtinet.

Tertiò, infinita Dei ſapientia aliam quamdã ineffabilem vnionem adinuenit, eamque ſane poſt Incarnationem eius, aut maximam, aut è maximis vnam, nimirum cum in incomparabili illa œconomiæ generi humano ſe coniunxiſſet, & conſanguineos ſuos infinita quadam ratione exaltaſſet, ſingulis tamen illorum perſonaliter ſe non vniuiſſet; voluit in hac rurſus charitatis ſuæ fornacem ſubire, noſtris in manibus ſe velut farinam ſubigere, & abbreuiare; vt in cibum potumque ſe transformans, & proprium corpus & ſanguinem cum panis vinique iungens accidentibus vnumquemque noſtrum hac ratione corporaliter ingrederetur, itaque ſibi iungeret vt cùm duo eſſent,nonniſi vnus viderentur. Fructuoſa & delicioſa hæc vnio tamdiu in homine durat, quamdiu Sacramenti durant accidentia; ac tum communicans deliciarum & voluptatum, quas tam potens amicus amico ſuo communicare poteſt,particeps redditur.

Quartò, corporalis hæc vnio aliam quoque

cauſatur ſpiritualem, adeò quidem mirabilem, vt ſublimiorem digni oremque reperire ad eam exprimendam ſimilitudinem Dominus ipſe non potuerit, quàm illam æternæ, quæ inter ipſum & Deum Patrem eſt, vnioni comparando, dicens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, manet in me, & ego in illo: & vt ego viuo propter Patrem, ita ipſe viuet propter me*: quo D. Ioannes Chryſoſtomus Chriſtum dicit immiſceri nobis & inſeri, Cyrillus Alexand. in ceræ, quæ alteri ceræ infuſa & immiſta ſit, & aliàs ferri, quod ignis in fornace qualitates induit, ſimilitudine exponit. Verùm inter omnia creata nihil maiorem cum homine vnionem relationemque habet, quàm cibus iam digeſtus, quòd eum in propriam ipſe ſubſtantiam conuertat, eiuſdemque qualitates eliciat: hinc cibi delicatiores carnem mollem, ſecundarij & craſſiores fortiorem ac duriorem reddunt. Ita & Chriſtus, vt cibus in hominem ingrediens ſummam quamdam cum ipſo vnionem & ſpiritualem ſimilitudinem cauſatur: *Cibus ſum grandium*, ait S. Auguſtinus, *& manducabis me, nec tu me in te mutabis, ſed tu mutaberis in me*. In eo porrò vnionis huius effectus conſiſtit, quòd vt cibus in ſubſtantiam tranſit manducantis, vitam ab illo accipit, inque ipſo ſubſiſtit; ita quicumque Deo ſe iungit, vnus cum eo ſpiritus efficiatur, & qui Chriſtum Ieſum manducat, vnus cum ipſo Spiritus fiat. *Viuo ego*, inquit Apoſtolus, *iam non ego, viuit verò in me Chriſtus*.

Ioan. 6. 58.

Chryſoſt. hom. 6. ad pop. 84. in Matth. & 45. in Ioann. Cyrillus lib. 4. c. 17. in 4. Ioann.

Aug. lib. 7. confeſſ. c. 10.

II. Spiri-

II.

Spiritualis animæ cum Deo in vita hac mortali vnio duobus fit modis. Primus eſt *habitualis* & permanens, quando nimirum gratia vnà cum alijs donis ſupernaturalibus in anima iuſti manet. Atque hæc vnio à parte Dei numquam deficit, ac nonniſi per peccatum mortale amittitur, ſine pœnitentia enim ſunt Dei dona, & ſuum numquam petenti amorem denegat. *Si quis*, inquit, *diligit me, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*, & alibi: *Spiritum paracletum Pater meus dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum.* & mox: *Deus charitas eſt, qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Adeo vt quamdiu in anima *creata* manet charitas, tamdiu & *increata* maneat; & licet aliàs imperfecta ſit anima, hanc tamen bonitas diuina in ea vnionem ſeruat. Ioan. 14. 23. Ioan. 14. 16. 1. Ioan. 4. 16.

Alius multò eſt perfectior, quem *actualem* dicimus, quando nimirum ſanctiſſima Trinitas iuſti animam ad actus à charitate aliiſque donis Spiritus ſancti eam ſequi ſolitis dimanantes excitat, præcepti dilectionis & amoris: *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, & ex totis viribus tuis*, adimpletionem hoc pacto illi dando, non quod vnio hæc continua ſit, niſi dum Domino placuerit dilectiſſimas ſuas, quæ interius ad hunc fauorem & gratiam diſpoſitæ ſunt, viſitare. Diſpoſitio porro in eo ſita, vt quis omnes facultates, quæ ad vnionem hanc amoris neceſſariæ ſunt, ad Deū directas habeat,

cor, inquam, animam, mentem & omnes tum animi tum corporis vires. Memoria namque Deo vnita eſt, quando actualiter eum ſibipræſentem fingit: intellectus, quando infinitam eius magnitudinem, & maieſtatem agnoſcit; voluntas, quando immenſam eius bonitatem ſibi præſentem amat, & quàm fieri poteſt maximè, complectitur: Imaginatiua, quando formam & viuam eius imaginem ſibi repræſentat; Appetitus ſenſitiui, quando magno ergà ea quæ per hanc ſibi imaginem repræſentantur, amore & ſtudio feruntur: Caro & ſenſus denique, quando animæ gaudijs ac voluptatibus delectantur, eamque ne minimùm quidem à voluptate ac delicijs ſuis abſtrahere vellent, quin potiùs ad eaſdem fouendas allaborant. Tum verò totus homo Deum amat ex corde, anima, mente, intellectu, totiſque viribus ſuis, itaque ad eximium illum, de quo loquitur Ieremias, ſtatum peruenit: *Sedebit ſolitarius & tacebit, & leuabit ſuper ſe*: quòd quamdam admirabilis hæc vnio ſolitudinem, ſilentium, ſuſpenſionem, & ſuper creata omnia eleuationem cauſetur. Tum Spiritus ſanctus, qui increata & æterna eſt charitas, animam ſubit, & ſuperiora illa mira quadam efficacia & ſuauitate operatur, quod denotatur verbo *effuſio* apud Apoſtolum dicentem: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* Ita id Diuus Dionyſius expoſuit per *extaſin* vel *exceſſum*, qui extra ſe amantem rapiat, vt illum in rem amatam

Thren. 3. 28.

Rom. 5. 5.

De diuin. nomin. c. 4.

amatam transferat (quod & Plato docuit) nam vbi theſaurus eius, eò & cor eius fertur.

III.

Cum duo ſint amoris genera, vnus quem *concupiſcentiæ* dicunt proprio quæſtui ſtudens ac mercenarius, qui rem amatam ſua cauſa duntaxat, ob propriam inquam voluptatem, honorem, aut commodum, quod inde ſperat, vult; alius, qui *amicitiæ* dicitur, diligens amicum propter bonum quod in ipſo eſt, & propter ipſum: animam Deo fidelem dare operam neceſſe eſt, omnes vt affectus ſuos purget, ne quod à ſincera cœpit dilectione, in Philautiam & ſui ipſius amorem degeneret. Quod eò periculoſius, quod cordis humani ſinus ac receſſus plurimi, & philautiæ flexus & reflexus inexplicabiles ſint. Affectus & amor mercenarius partem ex holocauſto diripit, pilæque ad repellentem redeunti ſimilis eſt; filialis verò & fidelis ſagittæ ſcopo infixæ manenti. ſex porro eius proprietates ſunt.

Prima vt dilectum ſuum amans complectatur, itaque illi cohæreat, vt nonniſi inuitus ab eo diuellatur. Inueni inquit ſponſa, *quem diligit anima mea: tenui eum nec dimittam*, & rurſus: *faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi ſemper inter vbera mea commorabitur*, id eſt, ſemper illum memoriæ & voluntati infixum geſtabo, vt continuo eius recorder, & ea quidem perſeuerantia, vt myrrhæ incorruptibilitas & integritas illius ſit ſignum futurum. *Richard. à S. Vict. tract. de grad. char. Cant. 3.4 Cant. 1.12*

Secunda proprietas eſt, vt amans ſit inſatiabilis, nunquam vt in cogitando, loquendo &

pro re amata patiendo defatigetur, ſemper eſuriat ac ſitiat ad illi obſequium reddendum; quin & ſancta quadã æmulatione ſuccendatur, ſi quis maiore illum amore proſequatur, maioremq́; teſtetur, & pia contentione enitatur, tam vehementer illum vt diligat, quã omnes ſimul ſancti; nam non contentus ſuis, etiam quæcunque poteſt ab aliis mutuatur, & neminem denudando omnibus ſua aufert, etiam Deo ;- à Patre namque communicationem illam ſubſtantiæ quam verbo communicat, à filio donum illud reciprocum quo ſeipſum illi donat, Spiritũ ſanctum inquam ſumit. Adeò, vt ſi Deus non eſſet qui eſt, amans illum talem, qualis eſt, facere vellet. *Deus meus es tu* aiebat Dauid hoc amore tactus, & ſemper eris; etſi *bonorum meorum non egeas*, ſi tibi placeret, hæc tibi omnia darem.

Pſal. 15. 1.

Ex ſecunda hac proprietate ſequitur tertia, quæ *ſimplex quædã eſt intentio*; & ita eã Dominus ipſe nominauit, quæ ſcilicet è variis rebus compoſita non ſit, nec aliis permiſta; vt, ſicut Deus ſimpliciſſima ſubſtantia eſt, ab omni compoſitione & mixtione libera, ac nihil in ſe habet quin ſit Deus, ita ſit & illius intẽtio, quæ per excellẽtiã *ſimplex* dicitur, quod nec amore proprio, nec metu ſeruili, nec ſpe imperfecta infecta ſit, ſed vnica, pura, ad ſolum Deũ directa, ad quem omnem amorem ſuum refert, & ſolo eius contenta eſt. Hæc, inquit Bernardus, vera appellatur ſimplicitas, quæ voluntatem habet perfectè in ſolum Deum conuerſam, & cum Dauide nonniſi vnam petit, vnam ambit & indagat, ad alia plura,

Mat. 6. 13. Luc. 11. 14.

Bernard. ad frat. de monte Dei.

Pſal. 70. 26.

plura, quæ ipſam ab amato diuerterent, ſe minimè conuertendo.

Quarta proprietas ſimiliter cum tertia connexionem habet, & ex illa neceſſariò ſequitur; nam è ſimplicitate procedit *inuincibilitas*; nã Deo iuncta & vnita anima poteſt omnia, nihil non ſuperat, & nullum difficultates ſuperãdæ ei terrorem incutiunt: hoc illa modo *fortis eſt vt mors*, & torrentes eam extinguere non poſſunt. Mori poteſt, at deſinere amare non poteſt: mors animam à corpore diuellere, at nullum inter ipſam & rem vitâ illi cariorem diuortium cauſare. *Quid mihi eſt in cœlo*, exclamat Pſaltes, *& à te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Cant. 8. 6 Pſal. 72. 16.

Quinta ſequitur, atque hæc *languor*: nam vt qui grauiter vulneratus eſt, aut ardenti laborat ſiti, ſemper de eo, quod aut medelam afferre, aut ſitim reſtinguere poteſt, cogitat: ita & à charitate vulnerata, & ſitiens Deum anima, ſuam ſemper in Deum memoriam fixam habet, & *lacrymæ illi panes ſunt die ac nocte* (vt in Dauide cernere eſt) ſemper ad dilectum ſuſpiranti, & gemitibus in cœlum volanti, qui velut nuntij ſunt animæ amantis languore Deo nuntiantes. Nullã ipſa videt creaturã, quæ nõ Dei illi memoriã refricet; nullam vocũ percipit harmoniam, nullũ cibũ guſtat, nullum tangit florem, quin ſint velut totidem ſagittæ, quibus cor eius iam mille telis ſauciũ, tranſfigatur. *Veni dilecte mi, egrediamur in agrũ.* Tu mecum dilecte, & ego tecum, te reſpiciam, et tu me reſpicies, quaſi diceret, nulla ſit creatura, Pſal. 41.

è qua

è qua te non colligam; nullus locus, in quo non benignos & amicos oculos tuos in me conijcias, & nunquam te ipſa ex oculis amittam.

Sexta etiam multò purior, ſi dici queat, & *aſcenſio plena deliciarum* appellatur, quando nimirum anima ex talibus viſitationibus & conſolationibus diuinis plena, illis nequaquam innititur, nec ſibi ipſi, ſed ſoli dilecto: quod notabili à cauſa procedit; quod ſcilicet anima, perfectè Deum amans, quò plus eum guſtat, eò & amplius ac melius ſeipſam cognoſcat, clareque perſpiciat huiuſmodi fauores è nihilo ſuo minimè procedere. Adeo vt nec in ſe, nec in illis fiduciam collocet, etſi alioquin magni eos faciat, in quantum dilecti ſui ſunt dona, & quod libenter ipſe gratanterque illi eoſdem, in beneuolentiæ ſuæ teſtimonium, & velut nouos amoris fomites, elargiatur. Hinc nec illos æſtimat, niſi in quantum ad ipſum deducunt, arctiuſque animam dilecto coniungunt. Quoniam verò tales ſunt virtutes, hinc eas omnes mirificè diligit, & in iis aſſiduè ſe exercet.

IV.

Quando diuinitatis interpres Apoſtolus nos ad dimenſiones charitatis Ieſu Chriſti inuitat, dicere vult, ſicut diuini erga nos amoris altitudo conſiſtit in eo quod ſuum nobis Pater filium dederit; profunditas, quod ad mortem vſque crucis hic ſe humiliarit; latitudo, quod id propter omnes terræ populos fecerit; longitu-

longitudo denique quod charitas hæc perpetuo duret: ita reciproci erga illum amoris noſtri ſublimitatem eſſe debere vnionem intimã, quæ nos illum ex toto corde, tota mente, tota anima, & totis denique viribus amare faciat; profunditatem eſſe, ſuiipſius abnegationem & depoſitionem omnis eius, quod amorem hunc impediat; latitudinem verò, omnis eius quod illum augere poteſt, acceptationem; quin & plenam diuinæ voluntatis & omnium quæ amoris lex fieri præcipit, ſine exceptione adimpletionem; longitudinem denique, perſeuerantiam, non modò ad finem vſque vitæ; ſed etiam æternitatis; *charitas* enim *non extinguitur* aut perit. Ephes. 3. 18.

FRVCTVS I.

Qui agrum purgare, & ſiluam frugibus ferendam idoneam & cultam reddere volunt, ſecure & ignem ad hoc adhibere ſolent. Prima ratio & difficilis & diuturna eſt; ſæpeq; fit, vt primo refectæ ſtirpes, antequam poſtrema exciſa ſit, è trunco repullulent & recreſcant. Altera & promptior & facilior, quando nempe venti vehementioris adminiculo, flamma à ſiluæ initio accenſa, ad vltimam vſque præceps omnia depopulatur; & tum raro repullulaſcere caudices ſolent, quando nimirum truncus ſimul & radix flammâ exuritur. Ita & ad perfectionem duplici itinere peruenitur. primò per ſecurim & durum mortificationis cuneum, hodie hunc, cras alium habitum inclinationemq; prauã exſcindendo; modò ſuperbiã, modò inuidiam, nunc luxuriã, nunc a- 1. Cor. 13. 8.

uaritiam; donec. prauorum. habituum ager penitus purgatus ſit: & ratio hæc difficilis, lõga; minuſque vtilis eſt. Secunda è contrà facillima; breuiſſima & perutilis: quando ſcilicet anima amore diuino ſuccenſa deteſtatur & fugit quidquid diuinæ maieſtatis oculis diſplicet. Hic eſt ignis ille; quem mundi Saluator in terra accenſurus venit; idq; per ventum illum vehementem, qui in die Pentecoſtes deſæuiens

Luc. 12. 49. corda Apoſtolica ab omni penitus imperfectione purgauit. Hic inquam ignis; qui

Act. 2. 3. ſuperbos quinquagenarios ab Achab miſſos

4. Reg. 1. 10. deuorat, qui impudicos Chaldæos, concupiſcentiæ fornacem accendentes abſumit: qui Iſraelẽ, id eſt, populum Dei videntem in nocte

Exod. 21. ſæculi, & per huius mundi deſerta deducit; qui in corde D. Laurentij æſtuabat; dum in craticula torrebatur: qui Tiburtio prunas roſarum inſtar gratas optabileſque reddidit: qui D. Apolloniam in ignem ſe conijcere coegit; ignis ignem concupiſcentiæ exſtinguens; ignis, qui Eliæ ſacrificium ſuccendit

3. Reg. 18. 18. & aquam cœnoſam Nehemiæ in flammam

2. Mach. 1. 10. conuertit: ignis ſine quo nullum immolatur holocauſtum: ignis imperfectionum noſtram

Apoc. 3. rubiginem auferens; ignis denique quo peccata noſtra aduruntur; nihil vt nobis præter cinerem humilitatis relinquatur.

II.

Charitas aurum eſt obryzum ac puriſſimum; quod emere nos Spiritus ſanctus vult, modò locupletes fieri velimus. Siclus eſt ſanctuarij, ad quam ſingula appenduntur; & per quam æſtimantur. Tertia eſt filia Iob,

ſecun-

ſecundùm D. Gregorium; cui nomen *cornu ſtibij*, aliter cornu copiæ, vel effuſionis; ſpecioſior multò quàm *Caſia*, quam ſpem ille interpretatur, & pulchrior quam *Dies* quam fidem eſſe vult. Spes etenim ſpes eſſe definit; ſi quæ ſperabantur; iam reipſa poſſidentur; fides quoque perit, quando facie ad faciem Deus videtur; at charitas nunquam excidit quæ imperfectè quidem in terra inchoatur; ſed in cœlo tandem plena fit; at perficitur.

III.

Charitas lapis eſt non Philoſophalis Chymicorũ, at Theologicus ſancti Spiritus: ad quẽ conflandum Dei filius in vtero Virginis velut ſublimatus eſt; in crucem actus, & ſuper cœlos euectus. Lapis hic cordi inſertus multò plures verioresque producit effectus, quàm olim fabuloſi annuli Gygis inſertæ gemmæ aſcribebatur: Gygem per hanc ad Lydiæ regnum euectum ferunt, nos per illum regni cœleſtis compotes reddimur, per hanc ille ſe reddebat inuiſibilem dum vellet, nos per illum non magis erga viſibilia afficimur, quàm ſi inuiſibilia eſſent; per hanc ille nihil non efficiebat; & cœpta feliciter ad exitum deducebat; per illũ nihil nobis difficile, omnia perrumpimus; nam nihil difficile amanti. *Exod. 15.* *Iob. vlt.* *1. Cor. 13.*

IV.

Puluis ille inuectorius, ſecundùm illos, magnis multiſq; virtutibus pollet: charitas verò longè excellentior & dignior: quidquid eum tangit, in aurum conuertit; naturalia in ſupernaturalia commutat; humana in diuinæ, temporalia in æterna. Vbi charitas eſt, nihil paruum

eſt: illa ſi abfuerit, nihil magnum habetur. Prodigioſæ morborum depulſioni; & mor-
Luc.13.25 tuorum reſuſcitationi; dici poſt vitam hanc poteſt, *Neſcio vos*, longè facà me qui operantur iniquitatem: è contra verò bibere, comedere,
1. Cor.10. dormire, in librum vitæ inferentur, modò hæc ſimiliaque in nomine Chriſti Ieſu facta ſint; vt eius ait Apoſtolus, id eſt, modò huiuſmodi operum velut anima atque impulſio ipſa fuerit charitas;
1. Cor. 13.

V.

Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens: & ſi habuero prophetiam, & nouerim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero omnem fidem, ita vt mõtes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. E verbis his adeò euiden-
Iac 2.14. tibus videri poteſt quomodò ſine charitate omnia opera mortua ſint aut mortifera. Tãtundē & D. Iacobus de fide ait, hiſce verbis: *Quid pro-*
Iac.2.10. *derit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem nō habeat? Numquid poterit fides ſaluare eum?* & paulo inferius: *Vis autem ſcire, ô homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt?* Adfert deinde exempla eorum, qui per charitatem iuſtificati ſunt.

VI.

Plato cum relictis vrbibus cauernas ad mõtis terræ motibus obnoxij radicem ſitas incoleret, diceretque id ſe facere vt illo loco melius

mortem

mortem (quam alius Philoſophus *humanæ vitæ ſpeculum* appellabat) meditaretur. quis verbũ & factum eius non ſingulari ſapientiæ attribuiſſet? Cùm Epaminondas Thebanus in publicũ deiecto capite, veſte trita & coquinaria indutus prodiret, & facti huius inſolentis rationem interrogatus, reſpõderet: *Heſterna diei nimiam ob Leuctricam victoriã lætitiam, ac crapulam hodierna ſobrietate caſtigo*; quis non id Chriſtiani factum & reſponſum dicat? Quãdo Xenocrates ad præſentis voluptatis illicia & meretricia blãdimẽta ſaxi inſtar aut ſtipitis inſenſilem, inflexibilemque ſe gerit, (vt retulêre quæ de eius inſenſilitate certauerãt) an nõ admirabilis id virtutis ſignum eſſe dicemus? Quando Crates Thebanus aurum, & quidquid pretioſi habebat, in mare abiecit, dicens: *Ite peſſum malæ diuitiæ malo vos mergere, quàm à vobis mergi*, quis non & opus ipſum & apophtegma dilaudet? Quando Lentulus Catoni in faciem conſpuit, & hic nihil ſtomachatus ſudario ſordes deterſit aliud non dicens, quàm: *Si quis dixerit Lentule te os non habere, dicam te habere*. Quando Attilius Regulus, quam fidẽ datã falleret, Carthaginenſium maluit experiri feritatem, qui cum eum palpebris ad ſupercilia aſſutis, & toto inunctum corpore muſcarum morſibus & ſolis ardoribus expoſuiſſent, in dolium deinde trabalibus transfixum clauis incluſum è montis culmine præcipitem dederũt, vt nonniſi per grauiſſima ſupplicia mortem inueniret; quis non admirabilis patientiæ, coſtãtię & magnanimitatis exẽpla ea eſſe dicat? Tamen, ob charitatis, quæ ſine fide eſſe nequit, de-

ſectum, hoc nonniſi æs ſonans, & cymbalum tinniens, de quibus iam ante locutus eſt Apoſtolus, id eſt, veræ virtutis vmbra, & imago duntaxat fuere.

VII.

Sicut Deus omnia propter ſe, & propter gloriã ſuã cõdidit, ita & nos omnia noſtra propter ipſũ & honorem eius agere oportet. Et ſicutè pura charitate nobis quidquid habemus dedit, ſic per reciprocã charitatem omnia illi reddẽda & referẽda sũt. Et vt eſſe nobis dedit, aſſiduò cõſeruat, & incremẽtũ quotidianũ dat, ſolo amore; quo nos ſine vllo emolumẽto aut cõmodo proſequitur, actus, ita nos noſtrũ eſſe, id eſt animã, corpus, honorẽ & facultates omnes ad eius honorẽ & gloriã impẽdam⁹ neceſſe eſt, nulla alia ad nos ipſos reflexione habita; quàm tamquam ad id quod ſine vlla exceptione illi & iure debetur. Deniq; vt amore totus noſter eſt, ita & amore nos ipſius totos eſſe par eſt.

VIII

Totalitas hæc ſimplicitatẽ illam adeò optat, de qua Redemptor in Euangelio ait, *ſi oculus tuus*
Matth.9. 22. *ſimplex fuerit, totum corpus lucidum erit*, includit. ita porrò eam D Bernardus deſcribit: Hæc vera appellanda ſimplicitas, quæ voluntatẽ ad ſolũ Deũ cõuerſum habet, quæque cũ Dauide vnam requirit, vnam inueſtigat, non ſe ad alia plura à quibus diuerteretur conuertens. expreſſit hoc Pſalmograph⁹ hiſce verbis: *Quid*
Pſal.72. 9. *mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram?* alio verò loco, eodem plane ſenſu ait ſe vltro
Pſal.53.8. nec & gratis Deo ſeruire: *Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, quoniam bonum*

num eſt. Quis, inquit in locum illum Auguſtinus, *hoc bonum cordis vel intelligere poteſt alio dicente, ſi non in ſeipſo guſtet. Dicam tamen, capiat qui poteſt, quomodo poteſt credat: qui non poteſt, oret vt poſſet quid eſt voluntariè laudare & quoniam bonus? quàm ipſum propter ſe laudare & ſeruire, non verò propter aliud quidlibet? illius laudibus delectando, & eius laudes velut gaudij noſtri cōplementum accipiendo eius in terra voluntatem ea intentionis puritate complentes qua in cœlo impletur.* id eſt amando Deum, vt ipſe nos amat. At quomodo & quantum nos amat Deus? Per prophetam ſuum ad hoc reſpondet dicens, *Diligā eos ſpontaneè.* Iuxta hæc verba & ſenſum ſcribit Bernardus, purum amorem, nec mercenarium, nec ſtipendiarium eſſe, ſpe nōn corroborari, & diffidentia non concidere, ſibiipſi ſufficere ſibi ipſi cōplacere, ſibi mercedē, meritum, ac ſtipē-diū eſſe nihil quærere extra ſe, ad aliud cōmodū nō intendere quàm ſeipſum, fructum eius, eius eſſe vſum; amare quia amat, & amare vt amet magis. Ergo qui aliam mercedē nōn habet præter amorem, voluntariè is & gratis diligit. Et cum ipſa Deus ſit charitas, quid eſt aliud amorem in mercedem habere, quàm Deum ipſum in præmium habere, & omnes delicias in eius amore repoſitas habere?

Oſee 14.5. *Serm. 83. in Cant. & lib. de dilig. Deo §. felix*

IX.

Si tāta ſit excellētia Deū amare vt nōs amat, nō minor erit operari eo modo quo ipſe operatur. omnia is ſiquidē facit propter ſe, & propter gloriā ſuā; æquū ergo, vt omnia purè propter ipſū faciamus, & cū ſpōſa dicamus: *Noua & vetera poma dilecte mi ſeruaui tibi fruct noui o-* *Cāt. 7.13.*

pera sūt ſupernaturalia, fides, ſpes, charitas, humilitas benignitas, patiētia ieiuniū, oratio, eleemoſyna, fruct⁹ inquā, virtuoſi è terra fertili prorūpētes: vti & fructus, qui à baptiſmo, cōfirmatione, confeſſione, communione, conſiliis euāgelicis, obedientia, paupertate, caſtitate naſcuntur. Poma porro vetera ſunt opera naturæ, comedere, bibere, dormire, loqui, guſtare, olfacere, videre, audire, res tractare, familiæ curam gerere, ſanitatis rationem habere, profectiones inſtituere, & alia ſimilia. Ambo porro fructus dilecto offerendi & repræſentandi. De primis nulli dubium eſt, de ſecundis dubitare quis queat; hinc vtroſque ſponſa exprimit, vti & Paulus, dum enim 1. ad Corinthios de cibo potuque egiſſet, addit: *Siue alud quid facitis, omnia in Dei gloriam facite.* Ait, *omnia*, nihil vt excipiat; omnis namq; fructus, nullus vt reſeruetur, dilecto dandus. Et annon æquum id eſt, cum ſolum hortus, arbores, medulla, frondes, flores, fructus deniq; ipſius ſint? Præcepit aliàs D. Gertrudi è Gallorum regibus oriundæ, quæque Niuellis in Brabantia vitam religioſam profitebatur, Chriſtus vt omnes ſibi ſingularius etiā actiones offerret, quales eſſent literæ quas ſcriberet, cibus quem ſumeret, verba quæ loqueretur, paſſus, pedum motus, inſpirationes, & agitationes cordis, eaq; tā naturalibus, quàm ſupernaturalibus filij ſui adaptaret, & cōiūgeret actionibus. Porro pilluſtre hoc exercitiū ad tantā Virgo hęc perfectionē peruenit, vt de illa D. Mechthildi (quæ in eodē agebat monaſterio) loquēs Dominus, referēte Bloſio, diceret: *nō eſt in terra, dempto Ven. Eucbariſtia, locus, in quo*

1. Cor. 10. 31.

in Monili ſpirituali.

agam

agam libentius quàm in corde Gertrudis.

X.

Cùm corporis pondus ſemper in terram nos degrauet, & animas ad terrena trahat, placuit Redemptori tres nobis excitatores dare, qui aſſiduè nos excitent, & ſurgere compellant. Primus eſt Synderéſis, aut conſcientia, quæ nihil eſt aliud quàm lumen quoddam naturale quod intellectui noſtro indidit, aut, vt Pſaltes loquitur, ſuper nos impreſſit ac ſignauit, quod agendũ eſſet bonũ, & quod euitandum malum ſuggereret. Inſculpit & voluntati naturalem quandam ad illud ſequendum & hoc euitandũ inclinationem, è qua, velut è ſemine, omnes quas per actiones noſtras gratiâ animatas acquirimus virtutes, naſcũtur: adeo vt hę naturali mentis inclinationi conformes ſint, etſi carnis impulſui contrariæ. Hinc quemadmodũ in corporibus noſtris cõtinuus quidam eſt ad omnigena peccata incitator, quẽ Theologi *ſtimulum peccati*, Apoſtolus *legem peccati, ſtimulũ carnis*, & *Angelum Satanæ* nuncupant; ita & patri cœleſti placuit, menti, quæ ſuperior animæ pars, ſynderéſin inſerere quæ ſit nobis, vt ait Origenes, velut cõcionator, qui aſſiduè doceat, & velut præceptor ac director, qui ſemper nobis vicinus agat, vt vel ad virtutem exſtimulet, vel à vitiis auertat. Rurſus vti Cõpulſor, qui *peccati fomes* dicitur, perpetua quædam eſt ad malum inuitatio, &, vt ſuggeſtio, vel propria diaboli lingua, quæ prauas in nobis cogitationes, & fędas imagines cauſatur, peſtilentiumq; deſideriorum ſagittas eiaculatur ex omnibus ſenſuum obiectis, aut vitioſis, quibus abundamus, humoribus

S. Tho. 1. 2. q. 29. & 12. & 13.

1. Cor. 12. 7.

Lib. 2. in epiſt. ad Rom.

ribus, occaſionem trahit, perque repentinos ſenſus nos ad peccatum allicit, ſuperiorem partem ad conſenſum & executionem pelliciendo: ita è contra *conſcientia*, quæ eſt velut Spiritus ſancti digitus, Dei lingua, illius in cordibus noſtris vicaria, omnibus ex rebus occaſionem captat, quò nos ad primum principium noſtrũ reducat. Si quid videmus, audimus, aut legimus ſanctas ilico in nobis cogitationes efformat, bona piaque elicit ſuſpiria & volũtates, ad virtutum exercitium prouocat, bonum quod agimus laudat, propoſita ad virtutem tendentia approbat, quin & illorum executioni mandãdorum ſuggerit media; ſi verò erratum cõmittamus, aut delinquamus, pudorem incutit, remorſum producit, coarguit, minas intentat,
Rõ. 2. 15. & hanc Apoſtolus appellat *legem viuam ſcriptam in cordibus noſtris*. Cui bono inſtinctui ſi auſcultemus, Deo obedimus; at ſi reluctemur, Deo reſiſtimus.

Alius quem Deus nobis dedit excitator eſt Angelus noſter cuſtos & tutelaris, qui velut diuinæ maieſtatis legatus, ad omne nos bonum exſtimulat, & à malo omni retrahit. Si quando verò aut vitæ huius ærumnoſæ laboribus defatigati, aut carnis exagitationibus fatiſcentes, ſub boni cuiuſdam delectabilis vmbra dormitemus, diuinus hic pædagogus ſecundò nos excitat, vti olim Eliæ à Iezabelis facie fugienti,
3. Reg. 19. 5. & ſub imperio indormiſcenti factum legimus; primò quidem vt ad commiſſi nos mali pœnitentiam inducat, deinde verò vt ad vir-
Exod. 23. tutum ſtudium ac boni nos amorem excitet: *Ecce ego*, inquit Deus, *mittam Angelum*

gelum meũ, qui præcedat te & cuſtodiat in via, & introducat in locum quem paraui, obſerua eum, & audi vocem eius, nec contemnendum putes: quia non dimittet cum peccaueris, & eſt nomen meum in illo.

Tertius denique excitator eſt caritas, quæ in nulla eſt anima, quin eam ad omnia bonorũ operum moralium & ſupernaturalium opera prouocet. quod his verbis ſignificauit Apoſtolus: *Charitas Chriſti vrget nos.* Et ſanè ſi mortalis caritatis hoſtis, amor inquã proprius, perpetuus quidam turbator eſt, qui cogitationes & deſideria circa obiectum quod amat ſuccédere non deſinit; mirumne, amorem Chriſti Ieſu, cum in cordibus noſtris radices egerit, ſanctas in eo perpetuo cogitationes & affectus, qui nos ad Deũ & exercitium virtutum cõducant, excitare? Ex hoc ergo ſigno agnoſcam, nũ diuinus in me amor ſit & quantus, quando nẽpe non minori me ad Dei obſequium contentione & ardore rapi animaduerto, quàm ad honores ambitioſus, ad lucrum cupidus, ad voluptates venereus & laſciuus feratur.

2. Cor. 5. 14.

XI.

Non ſine myſterio Spiritus ſanctus charitatẽ morti, ſepulturæ, inferno, igni comparat, quorũ, teſte Sapiente, proprium eſt numquam ſatiari & numquam dicere, *ſufficit*: nam eadem eſt amoris diuini conditio, quidquid enim dicat, quidquid faciat, quidquid pro dilecto ſuſtineat, numquã defatigatur, nũquam dicit, ſufficit ſemper creſcere & augeri paratus; ſi per mortificationem moriatur, plura facere deſiderat; ſi in humilitate ſeſe ſepeliat, profundius

Prouer. 30. 19.

condi vellet; ſi ob peccata patiatur, ſeque emaceret, ſeuerius in ſeipſum ſæuire optaret; ſi amore ardeat, & affectu maiore ſuccendi vult; ſi virtute & illuſtribus actionibus reluceat, dolet ſe plura ac maiora non agere. Denique ſemper aſcendit, ac non ante quieſcit, quàm cum dilecto in æternitate ſit, cui exclamans ait: *Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, quia fortis eſt vt mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio: lāpades eius lāpades ignis atq; flāmarū. aqua multæ non poterunt exſtinguere caritatem, nec flumina obruent illam: ſi dedero omnem ſubſtantiam pro dilectione tua, quaſi nihil deſpiciam eam.* Notandæ hic tres admirabiles proprietates amoris, Prima, quod quidquid habeat, dilecto donet nihil vt ſibi reſeruet. Secunda etiam multò perfectior, quòd donans omnia, cogitet id parum & nihil eſſe, ſeipſum non dando, etſi reuera id multum ſit. Tertia eſt, etiam ſecūda perfectior, quod non modò donet omnia, & nihil hæc ducat, at donet etiam iis, qui parui ea faciunt, imò credunt donatorem talia dando deſipere. Septuaginta Interpretes melius hunc locum interpretantur, ſenſuque clariori, dicunt enim: *Si dederit vir omnem vitam ſuam in caritate, contēptu contemnent eum*: quoniam qui neſcit quid ſit amare, ſtultum reputat quidquid amans facit, eumque magis contemnit.

Cāt. 8. 6.

XII.

Ex iis quæ ſupra dixi, diſco, ceteras virtutes ſuos habere fines quos excedere nequeunt, niſi ſuā ſimul eſſentialem perfectionē amittāt; in charitate verò longè ſecus eſſe. ſi .n. ſuos iu-

ſtitia

ſtitia limites excedat in iniuſtitiam degenerat, in temeritatem fortitudo; in aſtutiam prudentia; in apathiam aut inſenſibilitatem temperantia; in prodigalitatem liberalitas; in auaritiam, parſimonia; charitas econtrà eò eſt perfectior, quò creſcit magis, & augetur, *Medus*, inquit Bernardus, *diligendi Deum eſt illum diligere ſine modo*. Huc refertur & etymologia Græcorum verborum ἔρος & ἀγάπη. *Tract. de dilig. Deo.*

XIII.

Virtutis huius excellentia cognoſci ex obiecto ſuo, quod Deus eſt, & è ſubiecto, quod eſt voluntas, poteſt. Nam etſi reliquæ virtutes Theologicæ ad Deum etiam referantur, quapropter & Theologicæ, id eſt, diuinæ nũcupantur magnum tamen relationis, inter haſce, diſcrimen eſt: fides enim Deum velut ſupremam veritatem reſpicit, ſpes ad ipſum dirigitur & ſpectat, in quantum nobis bonus & vtilis: charitas econtrà conſiderat illum vt bonum in ſe, etſi vel aliam ab eo mercedem non exſpectaret.

Quin & ſubiectum eiuſdem denotat perfectionem; ipſa inquam voluntas, quæ eo inter animæ rationabilis facultates eſt loco, quo inter metalla aurum, inter planetas ſol, inter elementa ignis, inter ſphæras cæleſtes primum mobile. Per voluntatem homo eſt aut bonus aut malus, vti per intellectum ingeniumúe peritus aut imperitus artifex. Refert hominis conſiderare in quid oculos conijciat, quid audiat, quid olfaciat, quid comedat, quid tangat, verùm multò magis, quid amet & diligat. ſi enim terram dili-

gat, terrenus eſt; ſi carnem, carnalis; ſi cœlum, cœleſtis; ſi Deus, diuinus. In cæterarũ animæ facultatum functione, & ſenſuum applicatione nonniſi pars hominis occupatur; at voluntas eius ſi occupanda, tota eſt impendenda. Per illam enim boni aut mali virtutum ſectatores aut vitiorum, magni aut parui coram Deo ſumus. Oculi obiectum color eſt aut lumen; odores odoratus; ſapores guſtus; ſonus auditus; quantitas tactus; voluntatis verò obiectum, bonum eſt vniuerſale, ſecũdùm omnem illius extenſionem, & quantum quantum eſt, quod τὸ καθόλου καὶ ἀγαθὸν dicitur: nihil proinde capacitatem eius replere poteſt quã Deus ſolus, qui ſummũ, vniuerſale & ſupremum bonum: *fecisti nos Domine ad te*, ait Auguſtinus, *ideo inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.* & alibi: *Da te mihi Domine: nam amo te: & ſi hoc parum eſt, amplius vt ſit praſta. Dicere commodè non queam, quantum mihi de vero amore deſit, vt dicere poſſim, ſatis eſt, vtq; vitam in tuis amplexibus amittam. Hoc ſcio ſine te mihi male eſſe, tam in me quàm extra me, & omnis copia quæ Deus meus non eſt, mera eſt inopia.*

S. Thom. 1. p. q. 84. a. 6.

1. Confeſſ. 1.

XIV.

Si Deum amare aliud quid eſſet quàm velle quod ipſe vult, cogitares fortè quiſpiam, charitatem grauem pœnoſamq; virtutem eſſe; at aliquidné in homine voluntate liberius? aliquid facilius, quàm velle? Intellectus non in omnibus eſt æqualis, Hippocrates, Ariſtoteles, & Carneades ingenij erant acrioris ſubtilioriſq; quã reliquum Philoſophorũ vulgus. Memoria Gorgiæ Leontini, Mithridatis, ac Themiſtoclis felicior

cior erat quàm alterius cuiuſpiam illo ſæculo viuẽtis. Diuitię, honores, vires, ſanitas, pulchritudo æqualiter diſtributæ non ſunt, cum diuina prouidẽtia diuerſimodè de iiſdem diſpoſuerit. At in ijs quæ vniuerſum hominẽ tangunt, voluntate inquã ac libero arbitrio, communẽ ſe & æqualem omnibus exhibuit, ſine vlla proſopolepſia aut perſonarum acceptatione. Parum refert, eſſe aliquod alijs in rebus diſcrimen, modò tantum quantùm alij, in ijs quę æternitatis ſunt, poſſideamus. Quid enim velle vnus poteſt, quod non poſſit & alius quilibet? imò quid velle poteſt Angelus quod non poſſit & homo?

Præceptum Dei ex toto corde noſtro, ex tota mente, ex tota anima, ex totis viribus amandi ita exponit Baſilius. Ex toto corde Deum diligimus, quando omnis in ipſum affectus tendit. Ex tota mente, quando cogitationes, ideæ, imaginationes & mentis occupationes in ipſo ſunt. Ex tota anima, quando facultates eius vegetatiuæ, ſenſitiuæ, motiuæ, progreſſiuæ, & appetitiuæ, nonniſi ad amoris huius obſequium cultumque impenduntur. Ex omnibus viribus quando ſtrenuè animoſeque tentationibus obluctamur, & quantum poſſumus, fidem Deo datam ſeruamus, integra & perfecta mandatorum eius obſeruantiâ. Expoſitio hæc clara & facilis eſt. At tum anima in extaſin voluntatis rapi ſolet, vt benè D. Dionyſius annotauit. Vt enim intellectus & mentis raptus euenit, quando ea ita in Deum rapitur, vt nec per ſenſus internos aut externos, nec obiecti alicuius violentiam applicationemque diuer-

In regul. breuior. reg. 152.

diuerti queat aut turbari: ita eam voluntatis exſtaſis inuadit, cùm præter Deum quod amittat aut lucretur nihil habet, omniſque eius affectus in Deum abſorptus eſt. Quod, iuxta Origenem, triplici ratione fit, amore, ardore, & languore. primus eſt incipientium, alter qui iam aliquatenus proceſſerunt, tertius perfectorum; primus ſequitur vitam purgatiuam, ſecundus illuminatiuam, tertius vnitiuam. primus dici poteſt conformitas, alter vniformitas, tertius deiformitas. Primus implet mandata, alter etiam præcepta, tertius intimas occultaſque ſequitur inſpirationes: *Diuinus amor*, inquit S. Auguſtinus: *nullum patitur riuulum extra ſe duci, cuius deriuatione minuatur.*

Aug. lib. 1. de doct. Chriſt. c. 22.

XV.

Charitas erga proximum idem prorſus eſt cum amore erga Deum habitus, idque ſeptem de cauſis. Primò, quia naturaliter amicorum amicos diligimus: atqui Deus fratres noſtros amat vt filios; ipſum ergo amare non poſſumus, quin inuicem etiam diligamus. Secundò, quia qui Deũ amat, amat illũ in omnibus vbi inuenitur: atqui ipſe in proximo velut imagine ſua continetur. Tertiò, quòd purus amor gloriam Dei tam in alijs quàm in ſe quærat: at illa in proximo habetur, ergo ibi amat, & delectatur non minus quàm in Deo. Quartò, quia nos ipſos nefas amare niſi propter Deum: quod cùm in vnoquoque noſtrum locum habeat, omnes vniti ſunt in eo, in quo ſe inuicem diligunt, vt lineæ in ſuo centro ſibi ipſis cohærent & vniũtur. Quintò, quia verus & ſincerus erga Deum amor nihil habet quod melius ſibi in terra dilectum exhi-

exhibeat ac repræſentet, tam quoad diuinitatẽ, quàm humanitatem, quàm homo, qui ad eius imaginẽ factus & efformatus. Huc ergo, ex eodem charitatis principiò fertur, quæ ſi benę regulata & aptata fuerit, quò magis in creaturâ aliqua Deus relucet, eo etiam eum magis in creatura adorat, & eam ipſam creaturam honorat in Deo. Sextò expreſſum huius rei præceptum eſt, quin & conſilium: huic ergo Deus amans anima nõ obediet? Præcepto charitatis iubemur proximum diligere ſicut nos ipſos, id eſt, in Deo & propter Deũ: ſequitur ergo quòd, ſicut nos ipſos diligere nefas, niſi in quantum Deus nos amat, quia nos ipſe & amat, & nos inuicem amare vult; ita & proximum diligere debemus, quòd Deus eum amet, in quantum ipſum amat, & eum amari à nobis vult.

Ex charitatiua & amica hac vnione hunc colligimus fructum, quòd hoc pacto bonorum alienorum participes cõſtituamur, in alijs poſſimus, quod in nobis ipſis non poſſumus, & ipſi in nobis poſſint, quod à ſeipſis non poſſent; *vt & vos in noſtrò negotio, otioſi; & nos in veſtro otio negotioſi ſimus*, aiebat Sanctus Auguſtinus: & alio loco: *Cõgaude illi cui aliquam gratiam dedit: & potes in illo quod in te non potes: ille habet fortè virginitatem, ama illum, & tua eſt: iterum tu habes maiorem patientiam, diligat te & ſua eſt. Ille poteſt ſatis vigilare, ſi non inuides, tuum eſt ſtudium eius. Tu fortè potes amplius ieiunare, ſi amat te, ſuum eſt ieiunium tuum. Hoc ideo, quia tu in illo es. per proprietatem enim non es tu, per charitatem tu es.* Notandum autem, non erga proximum modò hoc in mundo agentem fructum

Epiſt. 8. ad Religioſos inſula Capraria, Hom. 15. inter quinquaginta.

hunc

hunc extendi, ſed etiam ad Beatos vſque, imò & Deum ipſum pertingere.

XVI.

Deus nos fecit, at per peccatum originale infecti & malefacti ſumus, per peccatum verò actuale, deformati. Placuit ergo infinitæ caritati eius nos reformare; quis ergo benefactori huic cor pro corde, charitatem pro charitate, amorem pro amore non reddat? *In primo opere,* quando ſcilicet me condidit, inquit Bernardus, *me mihi dedit; in ſecundo,* dum refecit, *ſe: & vbi ſe dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus me pro me debeo, & bis debeo.* & rurſus: *Nec tam facilè fui refectus, quàm factus, nam qui me tantum & ſemel dicendo fecit, in reficiendo & dixit multa, & geſſit mira, & pertulit dura, nec tantùm dura, ſed & indigna:* Concludit deinde: *Cum ergo me totum Deo dedero, me pro meipſo illi dabo: at quid retribuam Domino pro ſeipſo, cum ſe ipſe dederit mihi?* Nam etiamſi me millies rependere poſſem, *quid ſum ego ad Deum?*

De dilig. Deo.

XVII.

Addit idem Doctor: *Cui rei potius meliusq; amorē meum impendam, quàm illum amando, qui morte ſua mihi vitam dedit? cui cor dē vtilius quàm illi, qui vitam mihi æternam pollicetur? in quem magis affectum meum referre teneor, quàm in illum, qui, niſi amem, mortem & quidem æternam mihi comminatur?* Atque hic delicioſam ſe Charitas Dei exhibet, præcipiendo ſcilicet id, quod naturę quodammodo inſitum eſt, vt amemus nempe pulchritudinem, bonitatem; & benefactores noſtros: ſi verò hoc naturale eſt in re-

in rebus limitatis, quales ſunt omnis pulchritudo, bonitas & gratia creata; quid de ipſa bonitate, pulchritudine, & beatitudine increata dicendum? Oſtendunt Mathematici ad oculũ, nullam eſſe inter centrum ac lineam, lineam ac ſuperficiem, ſuperficiem & corpus proportionem, quòd alia diuidi, alia minimè diuidi queant; quãtò ergo minor inter creatorem & creaturam, infinitum & finitum comparatio? Verum quidem eſt, nos, poſtquam gratia & iuſtitia originali excidimus, à nobis ipſis Deum non poſſe ſuper omnia amare, at nihil iuuante eius gratia, eſſe facilius, quàm tam potentẽ, liberalem, benignũ & eximiũ benefactorem amare. O degener hominũ ingratitudo, quando ſecus fecerint!

XVIII.

Animæ rationali graue eſt, quòd filiorum, bonorum, honoris, & ſanitatis incommodis magis ſenſus noſtros moueri videat, quã gratiæ diuinę amiſſione. At hoc vnũ ſolatio ſit, eſſe diſcrimen inter ſentire ac conſentire, inter amorẽ inſenſualẽ & rationalẽ, quẽ *appretiationis* dicunt; nec ſequitur, etſi ſenſus viuacius obiecto naturę ſuæ cõformi afficiatur, proptereà animã magis eodẽ affici aut adhærere, quàm iis quæ ad gloriam Dei ſpectant & tendunt. Hoc ſcilicet eſt quod poſt longum & continuum virtutum exercitium facere ſancti oẽs potuêre, ad hanc ſcilicet gratiã pertingere, quam quotidie à Deo D. Thomas Aquinas orando depoſcebat: *De nullo gaudeam vel doleã, niſi de eo quod ducit ad te vel abducit à te.* Tunc ſiquidem anima in charitate radicata nihil amplius hoc in mundo concupiſcit, vel ãmittere timet.

XIX. Hem

XIX.

Hem quàm perfecta; quamque eminens erat Virginis Deiparæ charitas, quando iam in Dei matrem electa exultabat, non tam ob bonum honoremque, qui inde in ipſam redundabat, quàm quòd ita placeret ei, qui manum ſuam potentem ſuper ipſam exeruerat, & fecerat in ipſa magna qui potens eſt. Laudas me & deprędicas, aiebat ipſa Eliſabethæ, cognata, ſed *Magnificat anima mea Dominum.* Plaudis & lætaris quòd Vtraq; concepimus, quodq; filius tuo vtero concluſus ad eius quem ipſa geſto aduentum ſubſultarit & plauſerit; at *ſpiritus meus* non hic hæret, ſed *exultat in Deo ſalutari meo.* Ad purum hunc affectum alludit Eccleſia, dum Deo *propter magnam gloriam ſuam* gratias agit, magis ob id quod in ſe eſt, quàm quod in nobis, & potiùs quòd ipſa beatitudo ſit, quàm quòd nos beatos reddat. Cùm ergo Deus ſit immutabilis, qui in ipſo exultat & lætatur, gaudium quoque habet incommutabile.

XX.

Notemus oportet, vt plurimùm nonniſi gradatim nos & paulatim ad ſummum eminentis huius charitatis culmen poſſe pertingere; & perutile proinde & optimum eſſe Deo incipere ſeruire. Primò propter temporalium aut æternorum ſuppliciorum metum ac terrorem; deinde ſpe concepta nos ab illo in vitæ huius mortalis neceſſitatibus adiuuandos: Tertiò propter mercedis tam ſpiritualis quàm temporalis ſpem; quartò ob virtutum decorem, gaudium ſpiritus, ſalutem propriam; denique ad ſuprema Creatoris bonitate fruendum, & ad eius

gloriam

gloriam, vtque in ſempiternum illi vnianțur. Quapropter per anguſtam mortificationis ianuam primò ingrediamur neceſſe eſt; hæc ſiquidem malorum temporalium apprehenſionem, ſimul & præmiorum perituroruꝫ ſpem aufert; deinde & lucrorum diuitiarumque temporalium concupiſcentiam euellere funditus enitamur; poſt etiam vlterius progrediamur omnem erga præmia æterna affectum exuentes, donec primo vltimoque fini noſtro coniungamur, Deoq; ſolo contenti viuamus.

XXI.

Nullus mortalium adeò ſanctus ac perfectus eſt, quin interdum repueraſcere, & ad prima elementariorum puerorum exercitia redire debeat, infernaliumque ſuppliciorum, (vt benè Bernardus ait) horrorem, præmiorumq; cœleſtium decus in ſuam vtilitatem conuertere: animæ namque lumen interdum obſcuratur, deuotionis feruor tepeſcit, tentatioque arctè adeo premit, vt quæ primùm obuia ſunt, ad nos tuẽdos arma nobis arripienda ſint. Timor velut capiſtrum quoddã eſt & frænũ, quod à malo retrahit, ſpes verò calcar, quod dormitantes pigroſque excitat, & ad bonum impellit. Hinc etiam ſupremus ipſe Catechiſtes docet, vt timeamus eũ, *qui poteſt & animã ſimul & corpus mittere in gehennam*. Pſalmographus verò de mercede & præmio loquens ait: *Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum, propter retributionem.*

Serm. 6. in Cant.

Matth. 10. 18.

Pſal. 118. 112.

XXII.

Deo dupliciter ex ſuppliciorum pœnæque

 metu,

metu, ex mercedis præmijque ſpe ſeruire poſſumus. Si enim timemus pœnas quatenus nos cruciant, timor ſeruilis eſt, vt cui & amor proprius immiſtus ſit, ac proinde imperfectiſſimus; bonus tamē eſt & vtilis, & in primis circa principium. Si verò eò quòd ſupplicia à Deo nos ſeparent, ab eius amore diuellant, eiuſq; ſimul offenſionē inuoluāt; timor is filialis eſt, perfectus & caſtus, nulla impuritate permiſtus, charitatiſq; indiuiduus eſt comes, quin imò alæ inſtar illā ſubleuat ad volandū, Deoq; ſe cōiungendā.

Ita & de præmio loquendum: ſi enim intentio ipſum vt bonum ſuum & vtilitatem propriam reſpiciat, etſi hoc abſolutè malum non ſit, non tamen vſq; adeò ea pura & ſincera eſt, ſed velut coinquinata. At ſincerior & purior ille eſt oculus, qui nonniſi obliquè & velut limis oculis ad mercedem reſpicit, eamque non aliter conſiderat, quàm vt nos ſupremæ bonitati perpetui amoris vnione connectit & iungit, vt illam in poſterum offendere nequeamus. Atq; ſpes hæc altera charitatis eſt ala, de qua iam egimus.

XXIII.

Si quis, inquit Bernardus, tota die aſſiduè actus Deo exoſos committeret, & eoſdē operibus ſuis permiſceret, annon veſperi horribiles & infandos Tartari cruciatus mereretur? ſi verò vice verſa actibus amoris, de quibus egimus, eum impendat, eiſque omnia ſua condecoret & illuſtret, annon gloriā Dei promiſſam amicis promerebitur? Si ergo Deus ad remunerandum quàm ad puniendum pronior, quomodo non plurimas voluptates per

tes per diem indulgeat ei, qui integrè eum eadem illi præſtando impenderit, quomodò non voluptatem afferat ſibi voluptatem afferēti? an non voluntatem amantis ſe faciet? annon creſcat charitas toties repetita & reiterata? ad quód non ſanctitatis faſtigium euehetur is, qui huiuſmodi fecerit opera? Talis es, teſte Auguſtino, qualis tuus eſt amor. ſi terram ames, terra es: ſi Deum diligis, quid dicam aliud te eſſe quàm Deum? Exclamat & Propheta: *Ego dixi, Dij eſtis, & filij Excelſi omnes.* Quid verò de operibus dicam? ſi ea, vt propter eadem magni fias, agas, terrena ſunt: ſi verò intentio cœleſtis ſit, opera erunt cœleſtia: ſi ex amore Dei, diuina. Ama igitur, & quodcumque volueris, cum ſancto hoc amore facias; ſi loquaris, de amando Deo loquere: ſi taceas, cum Dei amore taceas: & verbo vt dicam, quidquid aggrederis, quidquid facis, cum amore & dilectione coniunctum ſit non modò in habitu, ſed etiam in actu. Hoc etenim ſi feceris, vita tua penitus diuina erit, itaque plus vno quàm mille diebus promereberis, denique Angelorum & Beatorum adinſtar mortalem in terra vitam viues.

Tract. 2. in Epiſt. 1. Ioan.

Pſal. 81. 6.

XXIV.

Collegit Bonauentura amoris diuini compendium, in eoq; Dominū noſtrum Ieſum Chriſtū ſeptem ait ſigilla aperuiſſe libri, quem clauſum & ſignatum vidit olim Ioannes. Reuelauit namque & manifeſtauit ipſe ſeptem, quæ antè hominibus incognita erant, primò ſcilicet admirabilem Dei ſapientiam & perfectionem,

Opuſc. de incend. amor. part. 3. Apoc. 5.

Secundò animarum noſtrarum pretium. Tertiò rerum mundanarum vanitatem. Quartò gehēnæ horrorem. Quintò cœlorum dignitatem, & maieſtatem. Sextò peccati abominationem. Septimò denique virtutis decus & valorem. S. Bernardus quatuor crucis Dominicæ angulos quatuor gemmis pretioſis ait inſignitos eſſe: in ſummo ipſa eſt charitas, carbunculo comparata; in imo humilitas, quam iaſpis aëri zuſa indicat; ad latus dextrum obedientia, ſmaragdo repræſentata; ad ſiniſtrum patientia, quam adamas figurat. Nemo ad amoris faſtigium, quàm per virtutum & operum gradus aſcendit; hinc benè aiebat Auguſtinus, Amorem qui operari renuit; amorem eſſe deſinere.

XXV.

Vnus è primarijs amoris diuini effectibus eſt cordis cuſtodia. Vt enim Angeli fidi noſtri cuſtodes & pædagogi ſunt, quoniam Patris cœleſtis faciem aſſiduè contemplantur: ita virtutes, quæ ex amica hac præſentiæ Dei viſione ſequi ſolent, animam noſtram fideliter cuſtodiūt; quòd, ſicut Sol radiis ſuis detegit atomos per aëra volitātes, quos ſine eius adminiculo videre non poſſemus; ſic quoque anima diuino hoc lumine illuſtrata, omnes imperfectiones & maculas, quæ cor eius coinquinare poſſent, reuelet, iuxta id quod apud Regium Prophetam legimus: *Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iuſtitia tua exaltabuntur. Quoniam gloria virtutis eorum tu es: & in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrum.* Hoc item conſulebat Abrahamo Deus,

Pſal. 88. 17.

mo Deus, dicens: *Ambula coram me & eſto perfectus.* S. Bernardus in ſermone quodam in forma proſopopææ interiorem inducit hominem dilecto ſuo fidelem, ſibi ipſi, cum cor mala aliqua ac ſiniſtra occupauit cogitatio, dicentem: Quomodo hoc cogitare audes, tu qui Chriſtianus, tu qui Catholicus, qui Presbyter, tu deniq; qui Religioſus es? an ignoras Iſaiam Prophetam dicere, Principem principe dignas habere cogitationes debere, & cõſequenter Chriſtianum dignas Chriſtiano, Sacerdotem quoque & Religioſum ſtatu ſuo digna cogitare debere? Erubeſceres hauddubiè, ſi quæ cogitas, hominibus exponere & propalare te oporteret: qui ergo non te pudet in conſcientia tua illa ſeruare, conſcientia inquam mille teſtibus potiori, & te coram Deo iudicatura? Hæccine igitur puritas, quam illi ſpopondiſti? hæccine fides, quam iuraſti? hoccine amicum, an verò perfidum eſt agere? hoccine ſponſo ſuo fidem datam ſeruare, an datam potius infringere? O beatam animam, quæ tales nacta fuerit cuſtodes, & procul à ſe repellit *vulpes demolientes vineã, & paruulos*, de quibus Pſalmiſta ait, *antè allidit ad Petram, quàm excreſcant.* Initio ſiquidẽ pygmæi ſunt, poſteà verò in gigantes, & coloſſeas ſtatuas, vt nonniſi ægrè ſuperentur, excreſcunt.

Gen. 17. 1.
Serm. 29. paruorum.
Iſai. 32. 18.
Cant. 2. 15.
Pſal. 136. 9.

Deum tentat, qui ab eo amorem petit, non data antè opera, omnem vt vitioſam affectionem è mente proſcribat. Nemo quippe Deo ſeruire poteſt & Baal, nulla ſocietas luci ad tenebras, nulla conuentio Chriſti ad Belial. *Coanguſtatum eſt ſtratum, ita vt alter decidat: vt*

2. Cor. 6. 15.
Iſai. 28. 20.

pallium breue, vtrumq; operire non poteſt. Nec antè cœlo deſcendit manna, quã farina Aegyptia defeciſſet. Euacuemus ergo nos nobiſmetipſis, & Deus nos ſeipſo replebit. Natura horret vacuum & multo magis ipſe naturæ auctor, qui eſt ipſum eſſe. Non deſeret nos ille ſolos, ſi nos illum ſolum quæramus: totus erit noſter, quando nos toti erimus ipſius. Coruus ad arcam non rediit, quod cadaueribus fluitantibus inſidens

Gen. 8. 7. moram traheret. Columba verò ad arcam rediit, quòd vbi quieſceret pes eius non inueniret. Nos ad Deum ibimus, nec vnquam ab ipſo recedemus, vbi omni creaturæ mortui fuerimus, & vbi ipſe inſtar omnium & pro omnibus, nobis futurus eſt; ac tum ſcilicet illi dicemus:

Crux nec amara tuum, neq; mors mihi tollet amorem,
Dux eris, & vitæ regula certa meæ.

Tunc ex imo corde cantabimus:

Non aliud quæro aut ſector, dulciſſime Ieſu,
Quàm nomen ſcriptum pectore ferre tuum:
Hoc ſi defuerit, ſperno omnia & omnia calco,
Hoc ſolum arridet, præreliquiſq; placet.

Tunc cum Apoſtolo dicemus: *Quid nos ſepa-*

Rom. 8. 34. *rabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? ſed in his omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos. Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neq; Angeli, neq; principatus, neq; virtutes, neq; inſtantia, neq; futura, neq; fortitudo neq; altitudo, neq; profundum, neq; creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.*

COLLOQVIVM.

DVæ latus meum cingunt faces Deus cordis mei, duo me ambiunt incendia, tuus ſcilicet amor & beneficia, medius tamen inter ignes congelaſco. Ecquod hoc prodigium hactenus mundo inuiſum & inauditum? quamdiu, ô amor exceſſiue, propudioſa ipſe ſalamandra flāmis tuis reſiſtam? terra calorem percipit, cœlum quoq; empyreum, id eſt, ardens & ignitū dicitur. Satius mihi eſſet, voluntate carere, quàm eâ aliud præter te amare. quid dico aliud amare, ſatius inquam eſſet voluntatem nullam habere, quàm iuge & inexſtinguibile tibi amoris ſacrificium non offerre. O Deus meus, cuius ſunt omnia, cui debentur omnia pro tuo in nos iure accipe, aufer, rape nos. Nullum prorſus in nobis meritum inuenies, quod huc te inuitet, at plures ipſe conditiones habes, quæ nos ad hoc faciendum incitent. Tu nihil in nobis reperies, quod nos ad te alliciat, nos conditiones habemus, ob quas te aſſiduè, continuò, ſine vlla morâ adire & compellare oporteat. Veni ergo & fac, iuxta id quod tu es, & quod nos ſumus; pro bonitate tua, vt diligaris; pro miſeria noſtra, vt miſerearis. Ah cur adeo bonus, cur tantis nos beneficijs cumulas ſi te non diligamus? an non eſſet ſatius perfectiones tuas occultare, quàm eas manifeſtare te minimè diligentibus? Te ipſo contentus viue, te ipſo fruere, ac deinceps te ipſo egredi noli, ibi namque perfectè diligeris. Aut, ſi mentibus te noſtris manifeſtare velis, fac vt & à voluntatibus diligaris, ac ne

in poſterum dicatur, nonniſi per nos ſtare, ſufficientia nobis à gratia tua media ſuggeri, nos ingratos & degeneres eſſe; nam hęc palàm ita eſſe fatebimur, ſed ſimul etiam addemus, habere te gratias nonnullas rariores & reſeruatas, quæ eius ſunt efficaciæ, vt ſi quando eas alicui impertiaris, etſi vel animam æream, vel pectus ferreum, vel cerebrum ſaxeum habeat, te amare, non coactus tamen non violentè cogatur. Quid mihi, vt hanc gratiam obtineam Domine, facere opus eſſet? quid ad eò perueniendum mihi agendum eſſet. Inuocabonè Angelos, Archangelos, Principatus, Poteſtates, Virtutes, Dominationes, Thronos, Cherubinos, Seraphinos? Compellabonè Patriarchas, Prophetas, Apoſtolos, Martyres, Doctores, Confeſſores, & ſanctas Virgines? Anne ad D. Ioſephum, Ioannem Baptiſtam, & fidelem dilectricem tuam Magdalenam ſupplex confugiam? ſatiſne erit ad Redemptoris mei matrem, quæ *pulchræ dilectionis mater* nuncupatur, me conuertere? An denique opus erit vt ad filij eius cariſſimi, Redemptoris, reparatoris, & fratris mei primogeniti animam preces dirigam?

Ad te ergo beata inter beatas omnes, ad te cœli terræque imperatrix, & te diuinitatis ſanctuarium, ad te anima diuinè humana, & humanè diuina accedo, vt mediationem tuam adhibere digneris, quo ignis ille in me accendatur, cuius ipſe fax es, & diuinitas tua fornax. Memineris obſecro anima ſanctiſſima, quomodo aſſumpta, & in creationis inſtanti ad ſummum honoris, beatu-

titudinis, charitatis euecta fueris gradum, ad qualem nulla vnquam creatura ſubuecta fuit, eſt, aut aliàs euehetur. Antè nihil prorſus eras, & proinde nihil promereri poteras, quin nec poſtea tibi quidquã, præterquã corporis tui gloriam, & nominis exaltationem meruiſti. Quare è pura ac mera electione vnico te Pater inſtanti gloriã, gratiã, & omnibus illis infinitis, quæ perſonalem tui cum verbo vnionẽ ſequũtur, diuitiis cumulauit. Propter hanc ergo electionem, præuentionem, beatificationẽ, & deificationem oro te, ſupplico, adiuro & coniuro, vt charitatis mihi donum obtineas, nullum vt demerita vel indignitates meæ afferre impedimentum queant. vt aduocatus & frater meus hoc mihi obtinebis; vt Deus & Pater, ſi placuerit, præſtabis. Ignis qui in Eliæ ſacrificiũ deſcendit, omnia, ad vſque aræ ſaxum deuorauit: 3. Reg. 18. 38. fac vt & ita cordis mei ſacrificium deuoretur, bone Ieſu? Cur enim de Virgine concipi, & ex ea naſci voluiſti, niſi vt te ipſe per ſancta concipiam deſideria, & per bona pariam & enitar opera? An non circumciſus fuiſti ad omnes imperfectiones meas reſcindendas? in templo præſentatus, & quinque ſiclis redemptus, vt me Deo Patri tuo præſentares, & quinq; vulneribus tuis, quibus redemptionis meæ ſolutũ eſt pretium, comparares? Magorum dona tibi gratiſſima fuêre, quòd internum cordis donum tibi ſimul donarent, vtque hinc diſcerem, me tibi voluntatis aurum, intellectus thus, & memoriæ myrrham offerre debere. Tuum in Aegypto exiliũ me docet omnes peccandi occaſiones fugere, tuusque Angelo præmonente redi-

hunc extendi, ſed etiam ad Beatos vſque, imò & Deum ipſum pertingere.

XVI.

Deus nôs fecit, at per peccatum originale infecti & malefacti ſumus, per peccatum verò actuale, deformati. Placuit ergo infinitæ caritati eius nôs reformare; quis ergo benefactori huic cor pro corde, charitatem pro charitate, amorem pro amore nôn reddat? *In primo opere, quando ſcilicet me condidit*, inquit Bernardus, *me mihi dedit; in ſecundo*, dum refecit, *ſe: & vbi ſe dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus me pro me debeo, & bis debeo.* & rurſus: *Nec tam facilè fui refectus, quàm factus, nam qui me tantum & ſemel dicendo fecit, in reficiendo & dixit multa, & geſſit mira, & pertulit dura, nec tantùm dura, ſed & indigna*: Concludit deinde: *Cum ergo me totum Deo dedero, me pro meipſo illi dabo: at quid retribuam Domino pro ſeipſo, cum ſe ipſe dederit mihi?* Nam etiamſi me millies rependere poſſem, *quid ſum ego ad Deum?*

De dilig. Deo.

XVII.

Addit idem Doctor: *Cui rei potius meliuſq; amorē meum impendam, quàm illum amando, qui morte ſua mihi vitam dedit? cui cor dē vtilius quàm illi, qui vitam mihi æternam pollicetur? in quem magis affectum meum referre teneor, quàm in illum, qui, niſi amem, mortem & quidem æternam mihi comminatur?* Atque hic delicioſam ſe Charitas Dei exhibet, præcipiendo ſcilicet id, quod naturę quodammodo inſitum eſt, vt amemus nempe pulchritudinem, bonitatem, & benefactores noſtros: ſi verò hoc naturale eſt in re-

in rebus limitatis, quales ſunt omnis pulchritudo, bonitas & gratia creata; quid de ipſa bonitate, pulchritudine, & beatitudine increata dicendum? Oſtendunt Mathematici ad oculũ, nullam eſſe inter centrum ac lineam, lineam ac ſuperficiem, ſuperficiem & corpus proportionem, quòd alia diuidi, alia minimè diuidi queant; quãtò ergo minor inter creatorem & creaturam, infinitum & finitum comparatio? Verum quidem eſt, nos, poſtquam gratia & iuſtitia originali excidimus, à nobis ipſis Deum non poſſe ſuper omnia amare, at nihil iuuante eius gratia, eſſe facilius, quàm tam potentẽ, liberalem, benignũ & eximiũ benefactorem amare. O degener hominũ ingratitudo, quando ſecus fecerint!

XVIII.

Animæ rationali graue eſt, quòd filiorum, bonorum, honoris, & ſanitatis incommodis magis ſenſus noſtros moueri videat, quã gratiæ diuinę amiſſione. At hoc vnũ ſolatio ſit, eſſe diſcrimen inter ſentire ac conſentire, inter amorẽ inſenſualẽ & rationalẽ, quẽ *appretiationis* dicunt; nec ſequitur, etſi ſenſus viuacius obiecto naturę ſuæ cõformi afficiatur; propterea animã magis eodẽ affici aut adhærere, quàm iis quæ ad gloriam Dei ſpectant & tendunt. Hoc ſcilicet eſt quod poſt longum & continuum virtutum exercitium facere ſancti oẽs potuêre, ad hanc ſcilicet gratiã pertingere, quam quotidie à Deo D. Thomas Aquinas orando depoſcebat: *De nullo gaudeam vel doleã, niſi de eo quod ducit ad te vel abducit à te.* Tunc ſiquidem anima in charitate radicata nihil amplius hoc in mundo concupiſcit, vel amittere timet.

XIX. Hem

XIX.

Hem quàm perfecta; quamque eminens erat Virginis Deiparæ charitas, quando iam in Dei matrem electa exultabat, non tam ob bonum honoremque; qui inde in ipſam redundabat, quàm quòd ita placeret ei, qui manum ſuam potentem ſuper ipſam exeruerat, & fecerat in ipſa magna qui potens eſt. Laudas me & deprędicas, aiebat ipſa Eliſabethæ, cognata, ſed *Magnificat anima mea Dominum.* Plaudis & lætaris quòd vtraq; concepimus, quodq; filius tuo vtero conclusus ad eius quem ipſa geſto aduentum ſubſultarit & plauſerit; at *ſpiritus meus* non hic hæret, ſed *exultat in Deo ſalutari meo.* Ad purum hunc affectum alludit Eccleſia; dum Deo *propter magnam gloriam ſuam* gratias agit, magis ob id quod in ſe eſt, quàm quod in nobis, & potius quòd ipſa beatitudo ſit; quàm quòd nos beatos reddat. Cùm ergo Deus ſit immutabilis, qui in ipſo exultat & lætatur, gaudium quoque habet incommutabile.

XX.

Notemus oportet, vt plurimum nonniſi gradatim nos & paulatim ad ſummum eminentis huius charitatis culmen poſſe pertingere; & perutile proinde & optimum eſſe Deo incipere ſeruire. Primò propter temporalium aut æternorum ſuppliciorum metum ac terrorem; deinde ſpe concepta nos ab illo in vitæ huius mortalis neceſſitatibus adiuuandos: Tertiò propter mercedis tam ſpiritualis quàm temporalis ſpem; quartò ob virtutum decorem, gaudium ſpiritus, ſalutem propriam; denique ad ſuprema Creatoris bonitate fruendum, & ad eius

gloriam

gloriam, vtque in ſempiternum illi vhiantur. Quapropter per anguſtam mortificationis ianuam primò ingrediamur neceſſe eſt; hæc ſiquidem malorum temporalium apprehenſionem, ſimul & præmiorum periturorum ſpem aufert; deinde & lucrorum diuitiarumque temporalium concupiſcentiam euellere funditus enitamur; poſt etiam vlterius progrediamur omnem erga præmia æterna affectum exuentes, donec primo vltimoque fini noſtro coniungamur, Deoq; ſolo contenti viuamus.

XXI.

Nullus mortalium adeò ſanctus ac perfectus eſt, quin interdum repueraſcere, & ad prima elementariorum puerorum exercitia redire debeat, infernaliumque ſuppliciorum, (vt benè Bernardus ait) horrorem, præmiorumq; cœleſtium decus in ſuam vtilitatem conuertere: animæ namque lumen interdum obſcuratur, deuotionis feruor tepeſcit, tentatioque arctè adeo premit, vt quæ primùm obuia ſunt, ad nos tuēdos arma nobis arripienda ſint. Timor velut capiſtrum quoddā eſt & frænū, quod à malo retrahit, ſpes verò calcar, quod dormitantes pigroſque excitat, & ad bonum impellit. Hinc etiam ſupremus ipſe Catechiſtes docet, vt timeamus eū, *qui poteſt & animā ſimul & corpus mittere in gehennam.* Pſalmographus verò de mercede & præmio loquens ait: *Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum, propter retributionem.*

Serm. 6. in Cantic.

Matth. 10. 28.

Pſal. 118. 112.

XXII.

Deo dupliciter ex ſuppliciorum pœnæque

 metu,

metu, ex mercedis præmijque ſpe ſeruire poſſumus. Si enim timemus pœnas quatenus nos cruciant, timor ſeruilis eſt, vt cui & amor proprius immiſtus ſit, ac proinde imperfectiſſimus; bonus tamē eſt & vtilis, & in primis circa principium. Si verò eò quòd ſupplicia à Deo nos ſeparent, ab eius amore diuellant, eiuſq; ſimul offenſionē inuoluāt; timor is filialis eſt, perfectus & caſtus, nulla impuritate permiſtus, charitatiſq; indiuiduus eſt comes, quin imò alæ inſtar illā ſubleuat ad volandū, Deoq; ſe cōiungendā.

Ita & de præmio loquendum: ſi enim intentio ipſum vt bonum ſuum & vtilitatem propriam reſpiciat, etſi hoc abſolutè malum non ſit, non tamen vſq; adeò ea pura & ſincera eſt, ſed velut coinquinata. At ſincerior & purior ille eſt oculus, qui nonniſi obliquè & velut limis oculis ad mercedem reſpicit, eamque non aliter conſiderat, quàm vt nos ſupremæ bonitati perpetui amoris vnione connectit & iungit, vt illam in poſterum offendere nequeamus. Atq; ſpes hæc altera charitatis eſt ala, de qua iam egimus.

XXIII.

Si quis, inquit Bernardus, tota die aſſiduè actus Deo exoſos committeret, & eoſdē operibus ſuis permiſceret, annon veſperi horribiles & infandos Tartari cruciatus mereretur? ſi verò vice verſa actibus amoris, de quibus egimus, eum impendat, eiſque omnia ſua condecoret & illuſtret, annon gloriā Dei promiſſam amicis promerebitur? Si ergo Deus ad remunerandum quàm ad puniendum pronior, quomodo non plurimas voluptates per

tes per diem indulgeat ei, qui integrè eum eadem illi præſtando impenderit, quomodo non voluptatem afferat ſibi voluptatem afferēti? an non voluntatem amantis ſe faciet? annon creſcat charitas toties repetita & reiterata? ad quod non ſanctitatis faſtigium euehetur is, qui huiuſmodi fecerit opera? Talis es, teſte Auguſtino, qualis tuus eſt amor. ſi terram ames, terra es: ſi Deum diligis, quid dicam aliud te eſſe quàm Deum? Exclamat & Propheta: *Ego dixi, Dij eſtis, & filij Excelſi omnes.* Quid verò de operibus dicam? ſi ea, vt propter eadem magni fias, agas, terrena ſunt: ſi verò intentio cœleſtis ſit, opera erunt cœleſtia: ſi ex amore Dei, diuina. Ama igitur, & quodcumque volueris, cum ſancto hoc amore facias; ſi loquaris, de amando Deo loquere: ſi taceas, cum Dei amore taceas: & verbo vt dicam, quidquid aggrederis, quidquid facis, cum amore & dilectione coniunctum ſit non modò in habitu, ſed etiam in actu. Hoc etenim ſi feceris, vita tua penitus diuina erit, itaque plus vno quàm mille diebus promereberis, denique Angelorum & Beatorum adinſtar mortalem in terra vitam viues. *Tract. 2. in Epiſt. 1. Ioan.* *Pſal. 81. 6.*

XXIV.

Collegit Bonauentura amoris diuini compendium, in eoq; Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ ſeptem ait ſigilla aperuiſſe libri, quem clauſum & ſignatum vidit olim Ioannes. Reuelauit namque & manifeſtauit ipſe ſeptem, quæ antè hominibus incognita erant, primò ſcilicet admirabilem Dei ſapientiam & perfectionem, *Opuſc. de incend. amor. part. 3. Apoc. 5.*

Secundò animarum noſtrarum pretium. Tertiò rerum mundanarum vanitatem. Quartò gehēnæ horrorem. Quintò cœlorum dignitatem, & maieſtatem. Sextò peccati abominationem. Septimò denique virtutis decus & valorem. S. Bernardus quatuor crucis Dominicæ angulos quatuor gemmis pretioſis ait inſignitos eſſe: in ſummo ipſa eſt charitas, carbunculo comparata; in imo humilitas, quam iaſpis aëri zuſa indicat; ad latus dextrum obedientia, ſmaragdo repræſentata; ad ſiniſtrum patientia, quam adamas figurat. Nemo ad amoris faſtigium, quàm per virtutum & operum gradus aſcendit; hinc bene aiebat Auguſtinus, Amorem qui operari renuit, amorem eſſe deſinere.

XXV.

Vnus è primarijs amoris diuini effectibus eſt cordis cuſtodia. Vt enim Angeli fidi noſtri cuſtodes & pædagogi ſunt, quoniam Patris cœleſtis faciem aſſiduè contemplantur: ita virtutes, quæ ex amica hac præſentiæ Dei viſione ſequi ſolent, animam noſtram fideliter cuſtodiūt; quòd, ſicut Sol radiis ſuis detegit atomos per aëra volitātes, quos ſine eius adminiculo videre non poſſemus; ſic quoque anima diuino hoc lumine illuſtrata, omnes imperfectiones & maculas, quæ cor eius coinquinare poſſent, reuelet, iuxta id quod apud Regium Prophetam

Pſal. 88. 17. legimus: *Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iuſtitia tua exaltabuntur. Quoniam gloria virtutis eorum tu es: & in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrum.* Hoc item conſulebat Abrahamo Deus,

mo Deus, dicens: *Ambula coram me & eſto perfectus.* S. Bernardus in ſermone quodam in forma proſopopæiæ interiorem inducit hominem dilecto ſuo fidelem, ſibi ipſi, cum cor mala aliqua ac ſiniſtra occupauit cogitatio, dicentem: Quomodo hoc cogitare audes, tu qui Chriſtianus, tu qui Catholicus, qui Presbyter, tu deniq; qui Religioſus es? an ignoras Iſaiam Prophetam dicere, Principem principe dignas habere cogitationes debere, & cõſequenter Chriſtianum dignas Chriſtiano, Sacerdotem quoque & Religioſum ſtatu ſuo digna cogitare debere? Erubeſceres hauddubiè, ſi quæ cogitas, hominibus exponere & propalare te oporteret: qui ergo non te pudet in conſcientia tua illa ſeruare, conſcientia inquam mille teſtibus potiori, & te coram Deo iudicatura? Hæccine igitur puritas, quam illi ſpopondiſti? hæccine fides, quam iuraſti? hoccine amicum, an verò perfidum eſt agere? hoccine ſponſo ſuo fidem datam ſeruare, an datam potiùs infringere? O beatam animam, quæ tales nacta fuerit cuſtodes, & procul à ſe repellit *vulpes demolientes vineã, & paruulos,* de quibus Pſalmiſta ait, *antè allidit ad Petram, quàm excreſcant.* Initio ſiquidẽ pygmæi ſunt, poſteà verò in gigantes, & coloſſeas ſtatuas, vt nonniſi ægrè ſuperentur, excreſcunt.

Gen. 17. 1. *Serm. 29. paruorum.* *Iſai. 32. 12.* *Cant. 2. 15.* *Pſal. 136. 9.*

Deum tentat, qui ab eo amorem petit, non data antè opera, omnem vt vitioſam affectionem è mente proſcribat. Nemo quippe Deo ſeruire poteſt & Baal, nulla ſocietas luci ad tenebras, nulla conuentio Chriſti ad Belial. *Coanguſtatum eſt ſtratum, ita vt alter decidat: vt*

2. Cor. 6. 15. *Iſai. 28. 20.*

pallium breue, vtrumq; operire non poteſt. Nec antè cœlo deſcendit manna, quã farina Aegyptia defeciſſet. Euacuemus ergo nos nobiſmetipſis, & Deus nos ſeipſo replebit. Natura horret vacuum & multo magis ipſe naturæ auctor, qui eſt ipſum eſſe. Non deſeret nos ille ſolos, ſi nos illum ſolum quæramus: totus erit noſter, quando nos toti erimus ipſius. Coruus ad arcam non rediit, quod cadaueribus fluitantibus inſidens
Gen. 8. 7. moram traheret. Columba verò ad arcam rediit, quòd vbi quieſceret pes eius non inueniret. Nos ad Deum ibimus, nec vmquam ab ipſo recedemus, vbi omni creaturæ mortui fuerimus, & vbi ipſe inſtar omnium & pro omnibus, nobis futurus eſt; ac tum ſcilicet illi dicemus:

Crux nec amara tuum, neq; mors mihi tollet amorem,
Dux eris, & vitæ regula certa mea.

Tunc ex imo corde cantabimus:

Non aliud quæro aut ſector, dulciſſime Ieſu,
Quàm nomen ſcriptum pectore ferre tuum:
Hoc ſi defuerit, ſperno omnia & omnia calco,
Hoc ſolum arridet, præreliquiſq; placet.

Rom. 8. 34. Tunc cum Apoſtolo dicemus: *Quid nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? ſed in his omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos. Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neq; Angeli, neq; principatus, neq; virtutes, neq; inſtantia, neq; futura, neq; fortitudo neq; altitudo, neq; profundum, neq; creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.*

COLLO-

COLLOQVIVM.

Dvæ latus meum cingunt faces Deus cordis mei, duo me ambiunt incendia, tuus ſcilicet amor & beneficia, medius tamen inter ignes congelaſco. Ecquod hoc prodigium hactenus mundo inuiſum & inauditum? quamdiu, ô amor exceſſiue, propudioſa ipſe ſalamandra flãmis tuis reſiſtam? terra calorem percipit, cœlum quoq; empyreum, id eſt, ardens & ignitũ dicitur. Satius mihi eſſet, voluntate carere, quàm eâ aliud præter te amare. quid dico aliud amare, ſatius inquam eſſet voluntatem nullam habere, quàm iuge & inexſtinguibile tibi amoris ſacrificium non offerre. O Deus meus, cuius ſunt omnia, cui debentur omnia pro tuo in nos iure accipe, aufer, rape nos. Nullum prorſus in nobis meritum inuenies, quod huc te inuitet, at plures ipſe conditiones habes, quæ nos ad hoc faciendum incitent. Tu nihil in nobis reperies, quod nos ad te alliciat, nos conditiones habemus, ob quas te aſſiduè, continuò, ſine vlla morâ adire & compellare oporteat. Veni ergo & fac, iuxta id quod tu es, & quod nos ſumus; pro bonitate tua, vt diligaris; pro miſeria noſtra, vt miſerearis. Ah cur adeo bonus, cur tantis nos beneficijs cumulas ſi te non diligamus? an non eſſet ſatius perfectiones tuas occultare, quàm eas manifeſtare te minimè diligentibus? Te ipſo contentus viue, te ipſo fruere, ac deinceps te ipſo egredi noli, ibi namque perfectè diligeris. Aut, ſi mentibus te noſtris manifeſtare velis, fac vt & à voluntatibus diligaris, ac ne

in poſterum dicatur, nonniſi per nos ſtare, ſufficientia nobis à gratia tua media ſuggeri, nos ingratos & degeneres eſſe; nam hęc palàm ita eſſe fatebimur, ſed ſimul etiam addemus, habere te gratias nonnullas rariores & reſeruatas, quæ eius ſunt efficaciæ, vt ſi quando eas alicui impertiaris, etſi vel animam æream, vel pectus ferreum, vel cerebrum ſaxeum habeat, te amare, non coactus tamen non violentè cogatur. Quid mihi, vt hanc gratiam obtineam Domine, facere opus eſſet? quid ad eò perueniendum mihi agendum eſſet. Inuocabonè Angelos, Archangelos, Principatus, Poteſtates, Virtutes, Dominationes, Thronos, Cherubinos, Seraphinos? Compellabonè Patriarchas, Prophetas, Apoſtolos, Martyres, Doctores, Confeſſores, & ſanctas Virgines? Anne ad D. Ioſephum, Ioannem Baptiſtam, & fidelem dilectricem tuam Magdalenam ſupplex confugiam? ſatiſne erit ad Redemptoris mei matrem, quæ *pulchræ dilectionis mater* nuncupatur, me conuertere? An denique opus erit vt ad filij eius cariſſimi, Redemptoris, reparatoris, & fratris mei primogeniti animam preces dirigam?

Ad te ergo beata inter beatas omnes, ad te cœli terræque imperatrix, & te diuinitatis ſanctuarium, ad te anima diuinè humana, & humanè diuina accedo, vt mediationem tuam adhibere digneris, quo ignis ille in me accendatur, cuius ipſe fax es, & diuinitas tua fornax. Memineris obſecro anima ſanctiſſima, quomodo aſſumpta, & in creationis inſtanti ad ſummum honoris, beatu-

titudinis , charitatis euecta fueris gradum, ad qualem nulla vnquam creatura ſubuecta fuit, eſt, aut aliàs euehetur. Antè nihil prorſus eras, & proinde nihil promereri poteras, quin nec poſtea tibi quidquã, præterquã corporis tui gloriam, & nominis exaltationem meruiſti. Quare è pura ac mera electione vnico te Pater inſtanti gloriã, gratiã, & omnibus illis infinitis quæ perſonalem tui cum verbo vnionẽ ſequũtur, diuitiis cumulauit. Propter hanc ergo electionem, præuentionem, beatificationẽ, & deificationem oro te, ſupplico, adiuro & coniuro, vt charitatis mihi donum obtineas, nullum vt demerita vel indignitates meæ afferre impedimentum queant. vt aduocatus & frater meus hoc mihi obtinebis; vt Deus & Pater, ſi placuerit, præſtabis. Ignis qui in Eliæ ſacrificiũ deſcendit, omnia, ad vſque aræ ſaxum deuorauit: fac vt & ita cordis mei ſacrificium deuoretur, bone Ieſu? Cur enim de Virgine concipi, & ex ea naſci voluiſti, niſi vt te ipſe per ſancta concipiam deſideria, & per bona pariam & enitar opera? An non circumciſus fuiſti ad omnes imperfectiones meas reſcindendas? in templo præſentatus, & quinque ſiclis redemptus, vt me Deo Patri tuo præſentares, & quinq; vulneribus tuis, quibus redemptionis meæ ſolutũ eſt pretium, comparares? Magorum dona tibi gratiſſima fuêre, quòd internum cordis donum tibi ſimul donarent, vtque hinc diſcerem, me tibi voluntatis aurum, intellectus thus, & memoriæ myrrham offerre debere. Tuum in Aegypto exiliũ me docet omnes peccandi occaſiones fugere, tuusque Angelo præmonente redi-

3. Reg. 18. 38.

tus, audiendas mihi attentè, & exactè ſequendas Angeli tutelaris inſpirationes, nec eſſe deferendum, ſi quando ad te reuerti reſipiſcendo voluero. Commoratio tua inter paganos & idololatras ſpem mihi ſuggerit, non dedignaturum te in anima mea, etſi ſæpius fidem tibi fregerit, infida commorari. Tu incedebas, gradus aſcendebas, intrabas & exibas domuncula illa, quæ Laureti hodie conſpicitur, an nō ego eadem domuncula aut atrium futurus aliquando, in quo tibi iucundum ſit deliciari & ambulare? Annon mihi ad cor loquêris, vti in templo infinitæ ſapientiæ theſauros doctoribus manifeſtaſti? Annon animo & corpore tibi ſubditus ero, dilectiſſime, qui tot annis ſanctiſſimæ matri tuæ, eiuſque coniugi cariſſimo obediſti? Per cibum & mutuam cū iis refectionem, per verba & colloquia veſtra, per reciprocas ſalutationes, per iucundiſſimū Mariæ nomen, per voluptatem illam, quam ſentiebat ipſa, dum eam matris nomine compellares, per reciprocas delectationes quibus afficiebare dum illa te filium ſalutaret; per hiemes, æſtates, autumnos & verna, quæ ſimul tranſegiſtis tempora, per preces & admirabiles animæ tuæ inter orandum raptus, perque omnes occultas Ieſus cum Maria, & Ioſephi cum Ieſu communicationes te rogo, vt familiaris, reuerentialis & feruentis tecū conuerſationis donum mihi concedere digneris. Tu Baptiſtæ te tuo ſubiecisti, & peccantis inſtar aquis, dulciſsimè amor meus, ablutus es; præſta vt ſuperioribus me meis libenter ſubiiciam, æqualibus ſim ſub-
ditus

ditus, & interius, ſi quando exterius non licue-rit, coram inferioribus me meis humiliem. Gratiæ tuæ mœrore perfunde, veramque in anima mea pœnitentiam, ac contritionem excita. Vox cœlo delapſa eſt dicens: *His eſt filius meus dilectus*, fac patris cariſſime & dilectiſſime, vt tuum nomen confitear, gloriã quæram, tuaſque ſemper in omnibus, erga omnes, & aduerſus omnes, partes ſequar. Quadraginta diebus & noctibus ieiunaſti; quod tempus omne contemplationibus, raptibus mentis, & precibus impendebas; nec dubitare mihi fas eſt, quin de illorũ ſim numero, quorum tum memor eras, & pro quibus tum Patrem deprecabaris: hanc ergo incomparabilem charitatem proſequendo, donum mihi temperantiæ & orationis concede, vtque ſicut in æternis diuinitatis & poſt in temporalibus humanitatis tuæ ideis exſtiti, numquam ipſe tuos à me oculos auertas, nec mei viciſſim vmquam à te ſeparentur. Triplicem ipſe de inimico tuo ac noſtro victoriam retuliſti, cum triplicem tibi is tentationem ingereret. Per victoriæ huius merita exaudi me, nec vt vlli vmquam tentationi, præſertim vbi de culpa letifera agitur, ſuccumbam, ſinas. Tentauit te ille neceſſitatem prætexens, ſanctitatem dilaudans, & vt ſublime de te ſentires perſuadens: ne permittas quæſo, ſancte pugil, vt rerum corpori neceſſariarum cura me eorum quæ ad animam ſpectant vmquam cogat obliuiſci, vt vmquã elatũ quid & ſublime de me ſentiã, multò verò minus, vt rerum tranſitoriarum fumo ebrius

ebrius euaneſcam. Poſt turpem & infamem principis tenebrarum diſceſſum acceſsêre Angeli tibi miniſtrãtes, facquæſo vt Angeli de victoriis meis exultent, & ipſe de amico illorum auxilio gaudeam, illorumque ope ſubnixus ſemper de hoſte victoriam referam. Andreas Apoſtolus audito è præcurſore tuo eſſe te Agnum Dei, fratrem maiorem ad te deduxit, & nocte vna ſimul apud te cum hæſiſſent, abiêre, donec efficacius eos ad tui ſequelam inuitaſti. Fac obſecro, dulciſſime Domine, tum propter ipſos, tum propter te, tuæ vt voci auſcultem, & efficaciter, conſtanter, & irreuocabiliter te ſequar. Primũ quod ſpectantibus & ſcientibus Apoſtolis edidiſti miraculum fuit in nuptiis Canæ in Galilæa, in quibus aquam, intercedente matre tua, in vinum conuertiſti: ſic, ô Amor meus, imperfectionum mearum aquã in gratiæ tuæ vinum conuerte, & cordis mei glaciẽ ad charitatis tuæ ignem cogẽ liqueſcere: me in te commuta, quoties de prodigioſa Euchariſtiæ tuæ diuinæ tranſelementatione participauero. Tu claudis greſſum, cæcis viſũ, morbidis ſanitatem, mortuis vitam dediſti: per eandem bonitatem omnipotentiæ tuæ vnitam affectus meos dirige & rectifica, intellectum illuſtra, mentem purga, mores compone, & omnibus actionibus meis gratanter benedicito, meque exaudi pro omnibus in peccato mortali agentibus, & iã morti proximis animabus deprecantem: has obſecro generis humani reparator reſuſcita, & à morte ad vitam reuoca, antequam à corpore animã diuellatur. Tuæ me doctrinæ hæredem inſtituiſti Saluator; eam ergo

go memoriæ meæ inſcribe, & intellectui velut codici ſacro inſculpe, vt noctu & interdiu eam ruminem, indeque ſpirituale tum meæ tũ animarum proximarum alimentum eliciam. Nunquam te vllus exſtitit dulcior, benignior, liberalior, & aliorum amantior: nullus filiorũ Adam ijſdẽ fuit dotibus, quibus tu, per quas neminem non in amorem ac reuerentiam tui rapiebas, exornatus: tui tamen ciues, qui eiuſdem nationis erant, & inter quos tot admirãda opera patrabas, te miris exagitarũt modis, & tandem cruci ſumma cum ignominia affixerunt. ſerua me Domine à falſis fratribus; & ab omnibus qui ſe fidei quidem domeſticos iactãt, veræ tamen religionis hoſtes ſunt; Scripturam ſacram aſſiduè mendacij coarguunt, eam tamẽ paſſim crepant & venditant; qui Euangelio, niſi iuxta propriam ipſorum expoſitionem non credunt, iactant tamen, puro puto verbo Dei ſe adhærere. Eodem ſcilicet ore calidum ſimul & frigidum efflant. Iudica illos Deus.

Vrbem Hieroſolymitanam velut triũphans inuectus es, aſina & pullo eius inſidens: triumphans quidem, oſtenſurus quàm læto animo ac libenter ad mortem properares; in aſino verò ac pullo, indicaturus non ſynagogã modò legis iugo aſſuetã, verùm etiã gentes, quas nemo hactenus ſubiugarat, direxerat, docuerat; triũphi tui participes futuras. Huius nos quoq; Domine redde participes, & fac vt principalis lætitia mea ſit aliquid pro nomine tuo perpeti. Quãdo verò immenſos beneficẽtiæ, ac liberalitatis tuæ theſauros, in ſacramenti amoris atq; auguſtiſſimi ſacrificij inſtitutione patefacturus

eras

eras, antè Apoſtolorum abluebas pedes, & ſalutaria ipſis documenta dabas, in primis ad mutuam eos charitatem ac dilectionem animando. Per horum mirabilium merita, puritatem, humilitatem & charitatem mihi cõcede, quidquid in me oculis tuis diſplicet, ablue; & quidquid è contra tibi placet, illorum loco repone. Non mihi contingat quæſo, quòd ſacrilego Iudæ, vt manum ſacrilegam in eãdem tecum paropſidem intingam. Per hymnum quem in gratiarum actionem canebas, fac, vt cor, & lingua mea ſemper te benedicendo, & quæ mihi conferre beneficia dignatus es, recolendo, & pro iiſdem gratias agendo, occupentur.

Grumi ſanguinis ſudori immixti toto corpore tuo profluebant; tùm quòd hinc dolor venas reſtringebat; tùm verò quòd ardens illinc charitas poros dilatabat ac laxabat. Et hoc in angore & agonio anima tua triſtis erat ad mortem, vt niſi ſpeciali auxilio vita tibi conſeruata fuiſſet, dolor is ad mortem tibi afferendam ſufficeret. Per animæ tuæ anguſtias & triplicem quàm tum effudiſti orationem, obſecro te Domine, vt adeò purum & perfectum mihi gloriæ tuæ zelum concedas, nulla vt alia re gaudeam, quàm quæ tibi grata ſit, nulla doleam, quàm quæ te offendat; ſi doleam, doloris occaſio ſit, quòd res tuæ non rectè ſuccedant; ſi gaudeam, gaudij ſit cauſa, lætus eorum ſucceſſus & ſtatus. Res autem tuæ, dulcis amor meus, ſunt res Eccleſiæ ſponſæ tuæ, & quæ ad ſalutem vniuſcuiuſq; noſtrum ſpectant. Vtinam in lacrymas totus diffluam, vtinam ſanguis vbertim venis prorum-

pat, vtinam oſsium elicere medullam queam cum in tuum conſpectum prodeo; teſtarer cœlo; terráque inſpectantibus, quantoperè te diligam; & quantum diligi merearis.

Excuſabas Apoſtolos, dum ſpiritum quidē eſſe promptum, carnem autem infirmam dixiſti; cohortem militarem diſsipaſti, dicens: *Ego ſum*; oſculum à perfidi ore admiſiſti, Malcho auriculam reſtituiſti, teque vinciri permiſiſti. Ita quoq; ſupreme aduocate cauſam meam coram Patris tui tribunali agas, ac mihi patrocinare; verbo inimicos tuos & meos, ſi quādo ingruāt, proſterne; perfidiam exſtirpa, tamque nos tibi arctè deuinci, nihil vt nos à te ſeparare queat; ſi quæ verò in me amoris proprij reliquiæ ſuperſint; quibus me inimicus homo comprehendat & inuadat; omnia relinquam; nudusque effugiam; vt diſcipulus ille qui ſindone, qua amictus erat, relicta, confugit.

Humillima patientia, quam cum impia militis manus genas tuas alapa percuteret; prodidiſti, annon humilitatis & manſuetudinis in anima mea donum producet? Veritas illa quam Caiphæ per Deum viuum adiuranti, vt quis eſſes proderes, pateteciſti; etſi prænoſſes, quid ex hoc tibi teſtimonio eueniret; annon efficiet, vt in omnibus verbis ſim fidelis; teque inuariabiliter & immutabiliter ad mortem vſque confitear? Quæ nocte tota quæ diem mortis præceſſit, pertuliſti opprobria & vexationes, annon eius erunt efficaciæ, vt cor meum vigilare faciant, interim dum corpus dormit?

Inter-

Interdum quidem tacebas, interdum etiam loquebaris coram Pilato, ſed ante Herodem ne verbum es locutus. Hic te ſanctiſſime & perfectiſſime Domine omnium nō rectè iam inde à primo rationis vſus inſtanti prolatorum verborum veniam rogo, præteritam negligentiā indulgeas, poſt hac verò nunquam labiis peccandi gratiam concedas. Quis mihi tribuat diſtinctè vt ſciam, quādo loqui, quādo verò tacere ſatius fuerit. A te ſolo Verbum Patris hoc exſpectem oportet, hanc à te gratiam peto, & efflagito per veritatem illam, excellentiam, & perfectionem eſſentiæ, quam Patri ſignificas, in quo communis vtriuſque veſtrum beatitudo ſita. Quoniam verò per ludibrium veſte albà indutus es, ſtolam mihi puritatis circumda. Quod autem tui occaſione Pilatus & Herodes, qui inimici erant ad inuicem in gratiam vtrimque redierint, tu vnicum charitatis meæ obiectum & combinatio, tu meum philtrum character, & illicium amoris eſto.

Barabæ poſtpoſitus es, nos ipſos aliis præferemus? tu ſpineo ſerto coronatus, nos ſuperbia turgebimus? tu columnæ alligatus flagra paſſus es, & ſex quidem & amplius verberum millia, ad, quæ per libidinem & impudicitiam commiſimus, peccata expianda; nos verò corpori indulgebimus, & carnem hanc perfidam & rebellem delicatè habebimus? Arundo manibus tuis inſerta, lacerna quædam purpurea ſemitrita corpori circumdata, & per contumeliam rex iunceus & vmbraticus compellatus, noſtra verò ambitio finem non habebit? Phlegmatis putiſcentibus & virulentis ſputaminibus fa-

busfacies tua deturpata,& hæcce vultuum perſonata idololatria durabit apud eas quæ nomẽ tuũ profitentur,ſeque Chriſtianas iactant. In edito loco omniũ ſannis expoſitus es,& riſibus, ſanguine fœdatus, ictibus & tonſionibus liuidus, ſerto ſpineo redimitus, coccinea chlamyde circumdatus, dictumque tibi: *Ecce homo*. O profundam bonitatis, humilitatis, & charitatis abyſſum, per actionum & paſſionum adeò mirabilium merita te rogo, mihi vt alterutrũ concedas, aut vt mundo moriar, aut vtè mundo tolar.

Vita tua, quæ vitæ omnium Angelorum atq; hominũ perfectione ac pretio, pręcellebat, ab inimicis tuis exagitatur, clamãt, minas intentãt, teq; ad crucẽ debacchãtes depoſcũt. Pilatus lotis manibus tuam innocentiam proteſtatur, populus verò tuum tum in ſe, tum in filios ac nepotes ſanguinem prouocat. In manus ipſius traderis, lignum infame, & deteſtandum humeris tuis imponitur, ad crucẽ raperis, funes collo, corpori & manibus iniiciũtur, ſannis, iniurijs, & conuitiis proſcinderis: hoc in ſchemate ſudans, plorans, & anhelans matrem obuiã habuiſti, filiabus Sion comitatam. Hæc cum ita ſe habeant Domine, fac vt vitã contemnam, cũ de gloria tua tuenda erit, calumnias, vt laudes ducam, aduerſitates proſperitatum loco habeã, perſecutiones mihi benedictionũ inſtar ſint, & ſanguis tuus ſuper nos non in condemnationẽ vt reprobatis, & damnatis eſt, ſed in ſalutem vti prædeſtinatis: crux tua velut baculus hyſſopo circumdatus, cuius in expiationibus vſus erat velut terebinthus ſpiritualis, è quo

ſalutare gummi & liquor deſtillet, velut iuniperus, ſub qua omnibus vitæ meæ diebus requieſcam. Ne verò mea ſub pondere debilitas fatiſcat, fac dulciſſime IESV; vt ſanctâ mater tua ſanctis protectoribus & tutelaribus meis ſtipatâ; ſemper mihi obuiam procedat. Dicebas porrò eis vt ſeipſæ, non te plorarent; vt quæ vrbi huic ingratæ ac ſceleſtæ imminebant calamitates intelligerent: fac item, vt meipſum plorem; vt ob Eccleſiæ afflictiones, quas tanta ingratitudo & peccata in mundo dominantia cauſantur; ingemiſcam. Quam geſtabas crux; non ita humeros tuos grauabat; quàm intolerabilium iniquitatum noſtrarum pondus: & quoniam hoc te maximè affligebat, hinc propterea illas potius quàm ob ſanguinem tuum effundendum plangere volebas. Quando proximo auxilio ſum vt ſe agnoſcat reſipiſcendo, cum Simone Cyrenæo tuum in cruce geſtâda onus ſubleuo: cum verò in aduerſitatibus pro nomine tuo ſuſtinendis conſtans & infractus ſum; ſanctiſſimæ, & generoſiſſimæ matris tuæ, gladio doloris; quem Simeō illi antè prædixerat, transfixæ imitor cōſtantiam. Quos illi dolores tui intulêre? quantopere cor eius vulnera tua vulnerarunt! nulla autem mater tam atrocia pertulit; cum nulla vnquam ita filium dilexerit, vt teipſa. Propter illam, cariſſime Mariæ fili, paſſionis tuæ & compaſsionis eius merita mihi communica.

Pro inimicis tuis orabas, atque hoc primum

mum fuit verbum, quod ſacro ore tuo egreſſum eſt, cum in redemptionis ligno extenſus eſſes; amicis ergo tuis propitius eſto, illoſque inimicis ipſorum reconcilia. Paradiſum vni latronum, qui ad latus tuum crucifixi erant, promiſiſti: concede quæſo omnibus qui ad latus tuum ſunt, & illuſtriſſimum Chriſtiani nomen profitentur, nullus vt ipſorum in letali peccato hinc decedat, ſed antequam exſpirent, reſipiſcant. Tertium verbum tuum ad dolentiſſimam MATREM tuam, & cariſſimum diſcipulum protuliſti: per commutationem vtrimque FILII & MATRIS inſculpe obſecro cordi meo, dulciſſime IESV MATRIS tuæ dilectiſſimæ, & Filij eius adoptiui affectum. Quam ſanctæ inuidiæ legatum hoc tuum obnoxium eſt, quid vltimæ voluntatis diſpoſitione legare potuiſti, quod MARIA dignum ſit & æquipolleat? Nihil cœlum & terra illi par, in quantum creatura eſt, agnoſcunt; gratias tibi ago eius nomine, cui donum hoc contuliſti, teque per merita & preces has oro, vt Beatæ Virginis deuotio mea ſit, quamdiu in valle hac lacrymarum viuo, hæreditas.

Quando alta te ſitire voce teſtatus es, an non ſalutem meam, & animarum conuerſionem ſitiebas? Olim omnibus potum obtuliſti, omneſque ad bibendum inuitaſti in templo clamans: *Si quis ſitit veniat ad me, & bibat*, & modò potum poſtulas ab eis, quibus ipſe potus eſſe volebas; ma- *Ioa. 7. 37.*

gnum porro eſt vtrumque votum ex ardentiſſimo ſalutis noſtræ deſiderio naſci. Incomparabilis hominum amator me illorum in numerum refer, qui ſitim tuam exſtinguunt, & hi ipſi ſunt, quibus ipſe potum das: nos porro gratum tibi ſapidumque offerrre poculum non poſſumus, quam quod à manu tua accepimus. Sola gratiæ tuæ aqua labiis & palato tuo digna eſt, illa à te dimanat, & ad te deinde reuertitur, cœlo erumpit, & in cęlum fluit. ita & Samaritanæ olim dixiſti, cum qua & ipſe clamo, *Domine da mihi bibere ex aqua*
Ioan.4.15 *hac*: alioquin præter peccatorum meorum fel, & ingratitudinum acetū nihil accipies: quod poculum ab ore tuo nauſeabundus reiicies, nec guſtare dignaberis. Peccantes hoſce in me humores exſtingue, & illorum loco gratias tuas inſtilla.

Derelictus quidem exterius à patre tuo videbaris; etſi reuera minimè derelinqui poteras: ne me vnquam deſeras Domine, ſed pone me iuxta te, neu me mihi relinquas: tu calicem amarum exhauſiſti, nobis conſolationes reſeruaſti, quas tibi ipſi negabas. Mecum aſſiduè & ſine interruptione eſto, Ieſu dulciſſime; vnico namque momento, vel in aduerſis, vel proſperis, ſi à me abfueris, in pereundi verſor periculo. Tibi ergo animam meam commendo, tibique ſupplico, animam meam vt recipias: quæ oratio mea de ſe nihil prorſus eſt, at permultum poteſt, ſi vniatur illi quam in extremo agone tuo ad patrem effudiſti.

Animæ purgatorij per deſcenſus tui meri-

ta conſolationem haud dubiè ſentient, vti & ſenſerunt (ſine vlla comparatione tamen) piæ Patriarcharum aliorumque ſanctorum, qui nondum plenè diuinæ iuſtitiæ tuæ ſatisfecerant, animæ. Reſurrectio tua noſtra erit, quando nimirum peccato morimur: Apparitiones tuæ noſtram toties corroborabũt ſpem, quoties pondus corruptionis Adam nos ad ima pertrahet. Glorioſa aſcenſio tua corda noſtra ſurſum ad te trahet, vt in perſona tua poſſeſsionem hæreditatis eius adeamus, quam vitæ tuæ diſcrimine nobis compararas. Beatiſſimi ſpiritus, qui verus Deus amoris, & veri amoris Deus, deſcẽſus nouanti quæ, & antiquo nouæ dilectionis flammis animam ſuccendet. Ipſe linguam meam purgabit, intellectum illuminabit, & tibi placendi deſiderio voluntatem ſuccendet.

In primis verò dulcisſima tua in Venerabili Euchariſtia commoratio faciet vt tecum & coram te viuam, vti tu inter nos viuis. Hic tu in me ingredieris, vt me ad te attrahas, hic gratiarum tuarum Gazophilacion eſt, hic miſericordiarum promptuarium. Hic corpus tuum, ſanguis tuus, anima tua, diuinitas & humanitas tua. Hic Pater tuus, Amor tuus, hic gratiarum tuarum epitome, mirabilium tuorum compendium, hic benedictionum abbreuiatio, hic potio, & philtrum, quod ſenſus faſcinabit, itaque me puris & immaculatis deliciis tuis inebriabit, vt mundus mihi ſtercoris inſtar futurus ſit & omnia oſſa mea dictura; *Domine quis ſimilis tibi.* *Pſal. 34. 10.*

Si quid infinitis perfectionibus tuis deeſſet, Domine, & mea in poteſtate ſitum foret hoc tibi addere, quo tibi hoc affectu darem? quam te magnum, beatum, potentem, ſapientem, ſanctum & perfectum facerem? Benedictus ſit porrò Pater tuus, qui hæc tibi omnia vnà cum eſſentia ſua dedit: Benedictus & tu, quod hæc ab ipſo habeas, & aliunde habere nequeas: Benedictus Spiritus ſanctus, Amor veſter reciprocus, cum quo & per quem alter alterius perfectiones in communitate & identitate incommutabili habetis. O dilecte cordis mei, me quæſo in ineffabili hac tua perſonarum vnione, & ſubſtantiarum vnitate ita in te transformatū & deiformatum admitte, vt vita mea ſic ibi abſcondatur & habitet, vti in æternis ideis tuis eram, priuſquam formarer, & ante omnem ſæculorum conſtitutionem.

MEDITATIO XV.

DE ORATIONE, SIVE FAMILIAri *Animæ cum Deo conuerſatione.*

PVNCTVM. I.

SI quis Princeps ea eſſet ſcientia, potentia & virtute, vt verè ſuis dicere poſſet; qui veſtrum primus craſtina die mane me compella-

pellatum venerit, illi omnes aulæ, atrij, cubiculorum & conclauium ianuæ patebunt; ac tum cum ipſo agam, quidquid petierit concedam, poſtulatiſque eius omnibus ſatiſfaciam annuens; ſi æger ſit, ſanabo, ſi plebeius, nobilitate donabo; ſi pauper & inops, ditabo, ſi rerum ignarus, ſcientia complebo; ſi gnarus & doctrina præſtet, eam centuplo maiorem reddam; idipſum & circa valetudinem, puchritudinem, diuitias, nobilitatem, & quidquid in mundo demum optari ac magni fieri ſolet, facere paratus ſum. Si quis inquam rex ita ſuos alloqueretur, quò, quotquot eius verbis fidem haberent, ſtudiò ac conatu inuicem præuertere contenderent, quò boni huius compotes fierent, tantorumque promiſſorum participes? Si porro rex hic ita cum ſubditis ſtipulatus, adeò potens eſſet, vt non ad vnum duntaxat oblationem ſuam limitandò, omnes ſine vlla exceptione huius participes reddere poſſet & vellet, & nemini non ſuorum omnia quæ diximus offerret, quoties ſcilicet regiæ gradus aſcenderent, ipſam ſubirent, ſecum familiariter loquerentur; quantus hominum concurſus ad regiam foret, quanta vndiquaque multitudo ad nouum hunc Aſſuerum & incomparabilem Alexandrum confluerent? Ceterum Deus, ſupremus ille cœli terræque monarcha, omnia hæc nobis velut maioris cuiuſdam boni principalis, ipſius inquam vitæ æternæ acceſſorium promittit &

offert, modò ſecum agere, loqui, & tractare per orationẽ velimus. Ecce verbum mentiri ac quemquam decipere neſcium; audite æternæ veritatis os, & promiſſionis infallibilis oraculum: *Petite, & dabitur vobis; quærite & inuenietis; pulſate & aperietur vobis: nã quicumq; petit accipit, qui quærit, inuenit, & pulſanti aperietur.* Et per eundem Euangeliſtam, *Quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis.* Et apud Ioannem c. 15. *Quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis.* & capite proximo, quaſi per ſeipſum iurans ait: *Amen amen dico vobis, quidquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Vſque modò non petiſtis quidquam in nomine meo; petite & accipietis, vt gaudium veſtrum ſit plenum.* Chriſtiani eſſe dicique non poſſumus, & de hæc proferentis verba veritate, poteſtate, ſapiẽtia & bonitate dubitare.

Matt. 7. 7. Luc. 11. 9. cap. 21. 12. Mar. 11. 24. Ioan. 15. 7. Ioan. 16. 23.

II.

Donum adeò eximium, medium ita vtile, tantæque virtus efficaciæ, vt benè intelligatur comprehendaturque, meretur: hoc illud modo deſcribitur: *Oratio,* inquit Gregorius Nyſſenus, *eſt anima cum Deo colloquium & conuerſatio, quoad ea quæ ſalutẽ & perfectionem noſtram ſpectant.* Damaſcenus ait eſſe mentis ad Deum eleuationem, qua familiariter amiceque cum illo loquamur, & heroicas virtutes exerceamus. Hoc ſenſu aiebat Ieremias, *ſedebit ſolitarius & tacebit, & leuabit ſuper ſe.* Et Apoſtolus: *Noſtra conuerſatio in cœlis eſt, vnde*

li. de orat. Dominic. c. 1. li. 3. de fide. c. 4. D. Thom. 2. 2. q. 83. ar. 3. Thren. 3. 28.

de etiam ſaluatorem exſpectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Notemus hîc oportet vnde & quò anima per hanc eleuationem ſuſtollatur. E terra ſcilicet in cœlum, à creaturis ad creatorem, à ſe ad Deum, à viſibilibus & temporalibus ad inuiſibilia & æterna fertur & ſubuehitur, ſuum ab illis affectum & cogitationem aucupans, quò in hiſce defigat. *Phil. 3. 20.*

Hinc & oratio, aliâ deſcriptione, thuri comparatur: & ſæpè Eccleſia Deo ſupplicat, ſuam vt orationem, velut odoriferam, quæ è thure & myrrha aſcendit euaporationem accipiat gratamque habeat; vt enim thus ac reliqua odoramenta igni iniecta, nonniſi ſubtiliorem ſui partem euaporant, terrena & craſſiori in cineres tranſeunte; ita & in oratione diuini amoris ignis corpus mortificat, ſenſuſque exteriores quietos reddit, interim dum mens ſublimis nubes penetrat, & ad thronum Dei vſque euolat, vbi ipſum *adorat*, ipſeq; viciſſim illi reſpondet, *in ſpiritu ac veritate.* Hęc autem mentis aſcenſio per columbæ fit pennas, quas dari ſibi optabat Pſalmographus, & alas aquilæ, quas deſcribit Iſaias, id eſt, mentis puritatem & robur. Dauid alio loco (vti eum D. Bonauētura exponit) duos orationis pedes ſimiles dicit pedibus ceruorum magna velocitate currentium: ſunt porro hi pedes *cognitio* & *affectus.* Cognitio ad intellectum fide & donis Spiritus ſancti illuſtratum refertur; affectus autem à voluntate, quam charitas & deuotio ſuccendit, dependet; Deuotio inquā, quam D. Bernardus, *animæ linguam* vocat. Alio verò loco perfectam orationem affectum ait *Fiat Oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo Domine.* *Ioan. 4. 24.* *Pſal. 53. 7.* *Iſai. 30. 41.* *Opuſc. de 7. itinerib.* *Serm. 45. in Can-*

Ad fratres de monte Dei. ait eſſe hominis Deo vniti, familiare cum ipſo colloquium, & mentis illuminatæ ſubſidium ad familiariter cum Deo, quamdiu licuerit, agendum. Quæ porro in ea proferuntur verba, quæ panduntur arcana, quæ orantem circumfluunt voluptates, qui acquiruntur fructus ſpirituales, quæ offeruntur diuitiæ, à quopiam explicari poſſe negem.

Lib. 3. de fide. c. 14. Damaſcenus orationem, in quantum precatio eſt, hoc modo deſcribit, eſſe nempe ſupplicationem, qua à Deo petuntur, quæ ad illi ſeruiendum neceſſaria ſunt; in qua nempe multas anima rationes & cauſas depromat, quibus non tam diuinam voluntatem excitet, quàm ſuam exſtimulet ad audacter, ardenter, & ſic petendum, vt digna, aut ſaltem minus indigna ſit, ad recipiendum quæ Deo illi dare placuerit. Cauſæ hæ ſumuntur vel à perfectionibus diuinis, vel à miſerijs quibus premimur, à ſatisfactionibus Chriſti, à ſanctiſſimæ matris eius meritis, à ſanctorum imitatione, à bonorum Angelorum auxilio, à dœmonum nequitia, à vitæ huius periculis, à mundi laqueis, à prauis inclinationibus, quas Adami nobis culpa legauit; denique ab alijs, quas Spiritui ſancto, animæ ad ipſum clamanti ſuggerere viſum. Nam iuxta Auguſtinum cœlum ſunt animæ iuſtorum, in quibus Deus commoratur; cor illorum conclaue ac viuum maieſtatis eius templum, cœlumque empyreum, in quo & ipſi loquuntur, & ipſe viciſſim illis reſpondet.

De ſerm. Dom. in monte c. 8.

Quam

Quàm hiſce ex animabus Deus haurit delectatio, & quam ipſæ in eo viciſſim reperiunt quies, tanta interdum eſt, vt ſeipſæ amplius non ſentiant, & non tam ipſæ in ſe, quàm Chriſtus in ipſis viuat. Hoc myſticè deſignabat ſomnus ille Iacob ad ſcalæ pedem, cuius extremitatibus supernè Deus incumbebat; Angeli porro deſcendentes diuina dona gratiaſque ad Patriarcham deferebant, aſcendentes verò illius affectus, amoremque Deo repræſentabant.

III.

Dicebat Magnus Antonius, (vti Caſſianus tradit) vtpote qui hac in re optimè verſatus erat, non poſſe perfectam orationem dici, quando orans orare ſe percipit. Cum enim ea perfecta eſt, ita mentem in Deum rapit, nullam vt in alia reflexionem faciat, nulliuſque rei, quàm Dei ſolius quicum loquitur, recordetur. Diſſimili ſimiliter in re ſcripſit quodam loco M. Tullius, non eſſe eam vt eloquentiam habendam, quæ auditoribus tempus concedat, ad oratoris eloquentiam notandam. Alius quoque eodem propè ſenſu aiebat, dolorem qui verbis dolentis exponi poſſet, dolorem minimè dicendum. Vt enim quid ſummum ſit & eminens, neceſſe eſt mentem ab obiecti ſui magnitudinem propè abſorberi. Quoniam verò huc prima vice pertingere nemo poteſt, niſi ſpeciali quodam Dei beneficio, conſideremus oportet, ſicut etſi manus tota conſtringat ea quæ tenet, & quinque digitis ſuis cooperationes ſuas faciat, tamen maximum eius robur in tribus prioribus digitis ſitū ſit, ita animam

Collat. 9. c. 30.

animam in actionibus ſuis quinque quidem potentias interiores adhibere, ſed tres ſpirituales quàm maximè, memoriam inquam quæ præterita menti obijcit, intellectum, in quo ratio viget, voluntatem denique, quæ rem executioni mandat & velut pronunciat ſententiam. Prima res repræſentat; ſecunda eas aperit, ac declarat; tertia eas aut amat aut fugit. Tres haſce potentias adiuuant aliæ duæ inferiores, imaginatiua inquam, in qua ſpecierum ſenſibilium imagines formantur; & concupiſcibilis, quæ & iraſcibilem ſociam habet. Ex his quippe appetitus, actuſque amoris, aut odij ſenſibilis, lætitia quoque, dolor, ſpes, & metus naſcuntur. Potentiæ hæ vt plurimùm omnes in oratione mentali concurrunt, actiones ſuas ad nobiliſſimum, quod haberi poteſt obiectum, Deum inquam, ſuſtollentes, idq; per virtutes, quæ hanc ob cauſam Theologicæ dicuntur, in quantum Deum, velut infallibilem veritatem, quam credere; velut ſummam beatitudinem, quam ſperare; velut bonum immenſum, quod amare; denique vt excellentiam quamdam infinitam, quam adorare debeamus, reſpiciunt. Vbi verò facultates hæ purgatæ, & rationi ſubordinatæ fuerint, & hæc gratiæ ſubiecta & fidelis; tum anima intimis & penitiſſimis Spiritus ſancti vnionibus ac viſitationibus apta redditur, & vt aliquoties id vocat Dionyſius Areopagita, *patitur diuina.*

IV.

Fatemur nihil vtilius, honeſtius aut magis neceſſarium eſſe, quàm tempeſtiuè illud diſcere exercitium, quod in æternum in cœlo nobis agendum erit, Deo nos ſcilicet primo principio noſtro

noſtro & fini vltimo coniungere & vnire. Vnica huc perueniendi ratio eſt, orationi incumbere; quod vt benè intelligatur, tria conſideremus oportet; Primum, duo eſſe generaliter orationis genera, exteriorem aut verbalem, & interiorem aut mentalem; illa tam publica quàm priuata: publica aut ab omnibus, aut pro omnibus funditur: priuata vel ab vno ſingillatim fit, vel priuato loco. Publica Eccleſiæ Catholicæ oratio, Catholica, id eſt vniuerſali, in lingua peragenda, quò ab omnibus intelligatur: talis eſt hebraica inter Iudæos, Græca in Oriente, Latina in Occidente; quæ idiomata & linguæ conſecratæ in titulo crucis capiti Chriſti ſuperpoſito. Vt verò appareat, non obſtanti linguarum diſtinctione Eccleſiam ſemper VNAM eſſe, vtitur ipſa etiamnum verbis *Triſagion, Kyrie eleiſon, Oſanna, Amen, Sabaoth.* Orationem priuatam aut particularem ea quiſq; inſtituere linguâ poteſt, quæ pro deuotione & affectu illi propria maximè videbitur.

Secundò notandum, quadrupliciter orationem inſtitui, per contemplationem, meditationem, ſoliloquium, & colloquium: Contemplatio inuenit non quærens: meditatio quærit vt inueniat: ſoliloquium admiratur: colloquium deſiderat & petit. In contemplatione Deus ad animam venit; in meditatione anima ad Deum accedit; in ſoliloquio ſecum ipſa loquitur, in colloquio cum Deo. Contemplatio vnit, meditatio illuminat, ſoliloquium & colloquium excitant. Contemplatio perfectorum eſt, alia tria tam incipientium quàm proficientium ſunt.

Tertiò

Tertiò notandum, meditationem quatuor inſtitui modis, primò circa verba, ſecundò circa ſententias, tertiò circa veritates, quartò circa myſteria. Circa verba quidem; quando attentè ſingula expenduntur; hoc modo expendere meditarique poſſumus orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, ſymbolum Apoſtolorum; & omnia Redemptoris verba: Circa ſententias, quando integra perpenditur periodus, qualis hæc Eccleſiaſtici: *Deum time & mandata eius ſerua, hoc eſt enim omnis homo.* Atque hic locis Rhetoricis vtendum, ſententiam illam per cauſas; effecta; adiuncta; circumſtantias; contraria; & exempla, quæ in nobis ipſis experti ſumus, excutiendo: reuocanda hic item in mentem, quæ circa illam ſancti ſcripſerint; quid circa hanc didicerimus; viderimus; & ab alijs audierimus, & è ſingulis fructum aliquem colligere oportet.

Eccl. 12. 13.

Circa veritates eodem penitus nos gerere modo oportet, doctrinam & miracula Redemptoris, diuinas eius perfectiones, comminationes; promiſſa; peccati fœditatem; virtutum pulchritudinem, quatuor hominum nouiſſima, ac ſimilia meditando. Hic porrò notemus oportet, ad benè myſteria meditanda; finem ad quem referuntur & perſonas quæ præſentes eis ſunt ſpectandas; verba illarum audienda, geſtus obſeruandos, illarum cogitationes & intenta notanda; & ex his omnibus fructum colligendum, iuxta luminis, quod Spiritui ſancto communicare viſum fuerit; magnitudinem, quales eſſent firmiter ſecum ſtatuere, maiori erga Deum poſthac deſiderio & amore fer-

te ferri, conſtantius illi famulari; ſæpius de illo cogitare, in illius miſericordia confidere, iuſtitiam reuereri, bonitati gratias agere; maieſtatem adorare, prouidentiam admirari; virtutem eius deprædicare, mundum contemnere, in propriæ miſeriæ abyſſum deſcendere; peccatum deteſtari, vitam denique propriam emendare & corrigere. Obſeruandum quoque, his conceptibus ac propoſitis deſtitutam meditationem in curioſum ſpeculationem degenerare, quæ animam aridam, grauem & ſterilem reddat: adeò vt ſicut meditationis puncta ad intellectum ſpectant; fructus ad voluntatem referantur.

Soliloquium verò & colloquium ad vtramq; facultatem referuntur: in illo anima ſecum ipſa loquitur; intellectus & voluntatis in ſe functiones exercens; in hoc verò eaſdem facultates; earumque facultates ad Deum conuertit. Quod ſextupliciter fit; primò per adorationem, ſecundò per exultationem; tertiò per gratiarum actionem; quartò per oblationem ſui; quintò per petitionem; ſextò denique per proteſtationem. Huius rei praxin reperiet Lector tam initio quàm in medio Manuelis, cui nomen: *Interior animæ deuotæ occupatio.*

FRVCTVS I.

PRIMVS orationis fructus eſt obtinere à Deo, quod ad eius gloriam, & ad ſalutem noſtram neceſſarium eſt. Putant nonnulli peti-

petitionem in finem orationis reſeruandam: verùm ſatius & vtilius fuerit eam ceteris meditationis aut contemplationis partibus intermiſcere: præſertim duobus caſibus; primò, dum animæ facultates in orando tepeſcunt defatigatæ, tum quippe eæ recolligendæ, & cum Pſalmiſta petendum cœlitus auxilium, dicitis namque: *Cor meum dereliquit me Domine, complaceat tibi & eruas me.* &: *Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi: velociter exaudi me Domine.* Deinde cùm voluntas iam pium in ſe deſiderium excitauit, tum ſiquidem audacter & ferventer peti quid ſolet, tum quoque anima confidenter cum Deo tractat, vt filius cum Patre, amicus cum amico, & ſponſa cum ſponſo.

Pſal. 39. 14.
Pſal. 142. 6.

II.

Sicut cum Deo in oratione loquimur, ita & ipſe viciſſim nobiſcum, ſed longè alio modo: nam, vt tradit D. Thomas, non loquimur nos Deo vt doceamus quod ignorat, aut demus quo caret; quin potiùs ab ipſo modum praxinque orandi, ſimul & virtutes & gratias quæ nobis defuerint obtineamus. Cùm verò Deus loquitur ad nos, non id facit vt quid quod ſibi deſit obtineat, quin verò vt quæ habet nobis communicet, magnaſque nobis, vt Bernardus ait, gratias & fauores donet, quorum ope & oratio magna cum iucunditate peragatur, & magno cum fructu in Dei præſentia ambulemus.

1. p. q. 107. a. 3.
Serm. 45. in Cant.

III.

Ad nullam creatura maiorem euehi excellentiam poteſt, ait Chryſoſtomus, quàm vt familiariter cum creatore ſuo loquatur, adeò vt rapta exclamet, ſæpeq; reiteret, *Abba Pater.* Quę digni-

Lib. 2. de orand. Deum.
Gal. 4. 6.

dignitas Angelicam longè ſuperat; Angeli namque indignos ſe hoc fauore reputant. Teſtantur hanc ipſorum humilitatem Seraphini, qui Deo loquentes, alarum parte vna faciem velant & pedes, altera verò volant; faciei velatione reuerentiam & timorem, quo diuinam maieſtatem reuerentur, alarum verò motu trepidationem & tremorem ſuum, quo coram Deo pauent & contremiſcunt, denotantes. Homo quidem Angelis inferior eſt naturâ, verùm per orationem puritate & ſanctitate illis fit perſimilis. Et ſanè haberi ne poteſt ſanctius quidquam illis qui familiariter cùm Deo loquuntur? quidquam iuſtius? quidquam ſapientius? Si qui cum doctis agit, vt plurimum doctus eſt, quid dicendum de illo, qui numquam à Deo, qui æterna ſapientia eſt, recedit? ſi qui regibus in delicijs & cari ſunt, pauperes aut viles eſſe nequeunt, & hæc illis familiaritas diuitiarum, honorum, & dignitatum eſt ſeminarium, quin & amicis ſuis eo nomine gratificari valent; quantò magis qui regi cœlorum per orationem familiaris eſt, diuitijs boniſque cœleſtibus affluet, tum ſibi ipſi, tum vt in amicos ſuos eadem effundere queat?

IV.

Docet Gregorius, ∴ quod & D. Thomas magni facit, orationem eſſe velut præcipuum inſtrumentum, quo vti diuina prouidentia ſolet ad exequendum quæ ab omni æternitate decreuit: quod inſtrumentum adeò quidem interdum neceſſarium eſt, nihil vt facere ve- *∴ Lib. 1. Dial. c. 8. 2. 2. q. 83. a. 2.*

lit, quàm precibus & oratione interpellatus. Veteres Patres, Patriarchæ & Prophetæ precibus ſuis filij Dei Incarnationis, quæ illis reuelata & promiſſa fuerat, adimpletionem obtinuerunt. Quin ipſemet Chriſtus, vt ex oratione eius ad Patrem colligere eſt, ab eo obtinuit ſuum vt nomen clarificaretur, ſua gentes eſſent hæreditas, & poſſeſſio ſua ad fines vſque & terminos terrarum extenderetur. Apoſtoli orando impetrarunt, vt Domini ſui ac Magiſtri gloria per vniuerſum orbem diffunderetur, vtque omnes ad fidem conuerterentur, qui ad gloriam cœleſtem prædeſtinati erant. Quid ergo haberi in mundo oratione excellentius aut diuinius poteſt, vtpote quibus duo maxima comparentur bona, Dei ſcilicet in creaturis ſuis glorificatio, & animarum noſtrarum in Deo?

Ioan. 17.

V.

Oratio Iacobum à manu & furore Eſau fratris liberauit, quin & præſentiſſimo necis periculo, cùm filij in Sichimitas graſſati, multos eorum neci dediſſent. Tres pueros à fornacis Babylonicæ vindicauit incendio, Ionam de ventre ceti, & Suſannam de lapidatione. Quin & ipſemet Redemptor oratione ægris ſanitatem reddidit, energumenos à cacodæmone liberauit, mortuos ad vitam reuocauit, non quòd oratione opus haberet, (vt benè Diuus Ambroſius notat) verùm vt nobis orandi exemplum daret, ſi Apoſtoli, Magiſtri exemplo, nocte quæ paſſionem eius præceſſit, orationi vacaſſent, & voci eius, *Vigilate & orate, ne in-*

Lib. 5. in Luc.

ne intretis in tentationem, obediſſent, numquam illum præ inertia deſeruiſſent: ſi quando incendium aut aquarum inundationem homines conſpiciunt, aut præſentiſſimum ab hoſtibus imminet periculum, opem aliorum inclamant, vt D. queritur Bonauentura; ſi verò igne concupiſcentiæ flagrent, ſi ardore iracundiç ardeant, ſi diabolicæ ſuggeſtiones ingruant, labia ne quidem ſua aperire volunt, ad auxilium cœlitus inuocandum. O cæcitatem intolerabilem!

Matth. 26. 4.

De perfect. vitæ c. 5.

VI.

Si laſciuiæ ac libidinis flammas nonniſi ægerrimè quis ſuperet, ad orationem confugiat; Moſis ſiquidem oratio ignem, qui tentoria occuparat, exſtinxit. Si terrenorum affectuum torrens aut tempeſtas ſuperingruat, oret; mare ſiquidem Apoſtolis orantibus detumuit, eorumque nauigium feliciter ad littus peruenit. Si ab inimicis tā viſibilibus quàm inuiſibilibus infeſtetur ac prematur, orationi inſiſtat: Moſes namque plus orando ad victoriam momenti, quàm Ioſue pugnando attulit. Si morbo premaris, ait Eccleſiaſticus, *ne deſpicias te ipſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te: Si triſtatur aliquis veſtrum*, inquit Iacobus, *oret: ſi infirmatur, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* Quis publicanum iuſtificauit, niſi vnica oratio? Quis patris cor erga filium prodi-

Num. 11. 2.

Matth. 8. 25.

Exod. 17. 11.

Eccli. 38. 9.

Iacob. 5. 13.

Luc. 18. 13.

Luc. 15. 19.

Matth. 18.32. prodigum conciliauit, eumque ad benignitatē inuitauit, niſi oratio? Quid regem in ſeruum ingratum, ac decem illi talentorum millia debentem, excandeſcentem pacauit, niſi oratio? Notat Auguſtinus eſſe quoddam inter orationem & diuinam miſericordiam pactum, numquam vt à ſe inuicem diuellantur ac ſeparentur; idque in Pſalmum 65. commentatus, ait ergo Pſalmographus: *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam & miſericordiam ſuam à me.*

Pſal.65. 20.

VII.

a.2.q.83. a 3. ad 2. Theologorum lumen Thomas docet naturali nos ac diuino præcepto, imò ſub noui peccati pœna teneri, ſi quando in peccandi verſamur periculo, ad Deum confugere; vt ſua nos manu protegat ac tueatur. Si enim certum quoddam dœmoniorum eſt genus, quod nonniſi oratione & ieiunio effugari pellique queat, oremus neceſſe eſt, quò tyrannidem illorum & potentiam effugiamus. Hinc æternæ Sapientiæ oraculum nos monuit, vt ſemper & aſſiduè oraremus, nōn deficientes. Vnde Chryſoſtomus infert, non magis animam corpori neceſſariam eſſe, vt ab ipſa in vita conſeruetur, quàm orationem animæ ad mortem euitandam. Hinc videmus Prophetam maluiſſe vitam diſcrimini exponere, quàm ab orando ceſſare, animæ vitam corporali præferendo. Corpus quidem cibis ſuſtentatur, anima verò triplicem panem habet, quibus per orationem in vita conſeruatur. Tres illi panes, quorum Lucas meminit, ſecundùm expoſitionem Diui Bernardi, ſunt ſanctæ meditationes

Matth. 17.12.

Luc.18. 21.

Lib.1. de orand. Deo.

Dan. 6. 10.

tiones in intellectu, charitas in voluntate, robur in parte inferiore, quæ cum reliquus ſpiritus paſta fuerit, multò fit ad ea quæ ad diuinum obſequium ſpectant aggredienda animoſior ac promptior. *Cap.11.8. Serm.de tribus pan.in rogat.*

VIII.

Certum eſt continuam & acrem inter ſpiritum, per Iacobum denotatum, & carnem, cuius Eſau imago eſt, pugnam eſſe & luctam; luctam inquam quæ iam inde ab vtero matris cœpit: luctam, in qua primam caro retulit victoriam, quando in originalis peccati barathrum ac voraginem animam præcipitem deiecit: luctam, per quam tanta illi audacia acceſſit, vt aſſiduè ſpiritum exagitet magis quàm Iſaacum Iſmael, quotidieque illum ſub onere fatiſcentem clamare cogat: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, captiuanti me in lege peccati!* Nihil me porro liberare poteſt, quàm *Gratia Dei per filium eius Ieſum Chriſtum.* Quis autem hanc nobis gratiam comparabit, niſi vnica oratio, quæ Iacobum de Eſau, Moſem de Deo, Chananæam de Ieſu Chriſto victricem reddidit? *Galat. 5. 17. Rom.7. 46. Rom.7. 24.*

IX.

Porro ad tam illuſtrem & eximiam victoriam obtinendam, Iacobi exemplo tota habitationis noſtræ in corpore hoc mortali nocte cum magni conſilij Angelo, Ieſu Chriſto inquam, luctari nos oportet. Quis exprimat porro quæ ex hac victoria conſequantur bona? Primò namque Deus ille inuincibilis, vehe- *Gen.32. 24.*

menti omnipotentiæ ſuæ tactu, proprij amoris neruum luxat, areſacit, ac debilitat, ne fortè ſpiritui præualeat, imo nec reſiſtat. Ac tum nomen Iacobi in Iſraëlem luctatoris ac pugilis in victoris, debilis in ſeipſo in aduerſus Deum fortis ac prçualentis mutatur; certo accepto pignore, carnis nos facilè paſſiones, mundi illicia, & ſatanæ ſuggeſtiones ſuperaturos, qui contra Deum fortes exſtiterimus; quam certitudinem etiam Iacobo ad fratris occurſum pauenti & conſternato Angelus dedit.

Gen.32. 28.

Secundò, vbi quis ſemel Dei voluntatem euicerit, eius in homine omnipotentia eluceſcit, cuius virtute iam non amplius difficile eſt ſemper victorem manere, & efficere, quod ait ſcriptura, vt maior ſeruiat minori, id eſt, caro rebellis ſpiritui, velut ſeruus Domino pareat, qui Dominus ętate quidem eſt iunior, quia quod in homine carnale eſt, ei quod ſpirituale eſt, præcedit.

Rom. 9. 10.

Tertiò, Deus victori nomen imponit, eumq; Iſraëlem nuncupat, id eſt, *videns Deum*; dat ei namque donum contemplationis, ſplendoribus animam illuſtrat, arcana ei ſua reuelat, intra diuinitatis ſinum introducit, & ſingularia illi chariſmata, qualia non alijs communicat.

Philo. lib. de Abrahã. Chryſoſt. hom. 14. in Ioann.

Quartò, benedictionibus illum complet particularibus, non quidem quoad bona terrena, ſed cœleſtia, gratijſq; ſuis illum locupletat, addito quoq; æternæ primogenituræ iure.

Omnipotentem ergo ſuperare volumus, & omnipotentiæ eius victores dici? Orationis ſtudioſi

dioſi ſimus. De mundo pompiſque eius triumphare, homines non metuere, quinimo & dæmones ipſos terrere? orationi aſſiduè incumbamus. Superare nos ipſos volumus, corpus noſtrum mortificare, & illius rebellionis neruum arefacere? orationem amemus. Deum nobis nomen & robur mutare, & penitiſſimo & maximè intimo, quem quidem humana vita capere poteſt, modo ſe nobis communicare? orationis ſectatores ſimus. Denique ſi à Patre luminum omnes benedictiones cœleſtes, quas per Filium ſuum Chriſtum Ieſum communicat, conſequi velimus, ab orando non defatigemur, potens namque oratio eſt hæc ipſa obtinere.

X.

Quo orationem impedire dœmon conatur ſtudio & contentione, illius denotat excellentiam, vtilitatem, ac neceſſitatem. Conſtat porro omnibus quibus fieri poteſt modis & vijs orantem à diabolis infeſtari, vt orationem eius interrumpant, & fructus eius intercipiant. Hinc & longè præuijs diſpoſitionibus, vt S. Nilus ait, ad hoc allaborant actiones diurnas ita dirigendo, quò nocturnas impediant preces. Si appetitum tempore cœnæ exacuant, hoc fit, vt ſtomachus cibum eructet, caput euaporationibus grauetur, & ſpiritus obrutus ad orandum ineptus ſit. Si ad iracundiam aut impatientiam inuitét; ſi iniurias illatas nobis refricét, ſi calumnias ſuperiores menti obijciant, ſi noctu ſomnia minus decentia immittant, hoc eo faciũt ſtudio vt cor noſtrũ orationis tempore inquie-

lib. de orat. c. 45. 49 & ſeq.

quietum reddant, & intellectum diſtractionibus & diuagationibus repleant. Si inquietudine laboremus, ſi grauetur mens, ſi vno commorari loco nequeamus, credamus cacodœmonas corporis humores concitare, carnem affligere, eius debilitatem augere, adeò vt & muſcas & corporeas ſordes, teſte eodem Nilo, excitent, vt nobis moleſtiam afferant. Si verò nec hac ratione quod intendunt aſſequi poſſint, alia grauiora, vt teſtatur Caſſianus, producunt: terrores & timores excitant, interdum intra hominem ipſum, modò de foris eoſdem arceſſendo, vt Beato Antonio contigiſſe eius in vita refert Diuus Athanaſius. Materiam eis hic ſuggerunt vaſta loci ſolitudo, tenebræ nocturnæ, ſexus complexionumque debilitas. Notandum porro, quòd quò nos in oratione feruentiores vident, eò nos maiori ab ea ſtudio conari diuertere. Hinc Agathon Abbas dicebat eam eſſe orationem excellentiorem, quæ fiat difficiliùs, quòd omnes aduerſus eam dœmones conſpirent & enitantur. Atque hæc eximia orationis laus eſt, quòd nimirum tam potentem atrocemque aduerſarium habeat; & reuera non exigua eius eſt gloria, quòd hac ſe ipſa in lucta ſuperet. Hinc tremere, teſte Chryſoſtomo, cacodœmon ſolet, ſi quando animam feruenter orationi videt incumbentem, Deoque perfamiliarem, eamque aggredi perhorreſcit, viribus quas ei oratio ſuggerit, deterritus.

In vitis PP. tit. de eo quod ſine intermiſſione oret.

Lib. 1. & 2. de orando Deo.

XI.

Etſi verò lucta hæc & certamen acre ſit, eſt & aliud eò magis metuendum, quò nobis vici-

vicinius ac propius. Certum namque eſt, bellum ciuile & inteſtinum aliis omnibus eſſe periculoſius magiſque timendum: nullum porro eſſe ciuilius & interius, quàm domeſticum; nullum magis domeſticum, quàm perſonale. Tale eſt, quod nobis ipſi inferimus, idq; per quadruplices inimicos internos ad cordis vſque penetrale, in quo oratio inſtitui ſolet, penetrantes, atque in his omnem fiduciam ſuam dœmones collocant. Hos ita nominat D. Bernardus: *delicta quæ mordent, paſsiones quæ vexant, curæ quæ angunt, imaginationes quæ turbant.* Ex quadruplici hac materia, cõſtat triſtis illa ac obſcura nox, de qua Ieremias loquitur: *Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio.* Vt enim nubes impedientes quò minus ſolis mundi oculi radios videamus, è terra mariq́ue aſcendentes exhalationes cient, ita quoque, inquit D. Gregorius, è miſeriis, quibus cor repletum eſt, peſtiferi vapores exhalant qui crebro fumos afflent, mentem obſcurent, & quò iuſtitiæ ſolem minus videat, impediant. Thren. 3. 44. 8. Moral. c. 9.

Auguſtinus hac quę ſequitur ſimilitudine, dãnum quod ab huiuſmodi obſtaculis promanat, declarat: ſolet vir, cui capitoſa, ridicula aut querula obtigit vxor, cùm diutius duros eius mores pertulit, integro interdum die domo abeſſe vel ſua negotia pertractaturus, vel deambulaturus, vel venationẽ exerciturus, propriã deſerẽs domũ, quod aſſidua ibi iurgia, querulęq; vxoris voces moleſtiam illi afferant. Quibus talis vxor obtigit, merito miſeriæ ſuæ deplorandæ anſam habent, ſuæq́ue ſortis plangendæ, quòd domus, quæ quietem illis, ſolatium, & poſt la- Conc. 2. in Pſal. 33.

bores diurnos recreationem afferre deberet, triſtiſſimi illis carceris,& ergaſtuli tædioſiſſimi ſit loco. Verùm, inquit doctorum flos, centuplo illos miſeriores exiſtimo,qui mundi negotiis ita implicati ſunt,tamq; miſerè à vanitatibus,voluptatibus, prauiſq; affectibus in præceps abripiuntur, vt cordis domum illis ſubire graue ſit,ob nimiam quam in conſcientia ſentiunt perturbationem; peccatum ſiquidem illos arrodit, inordinatæ paſſiones carnis exagitant, nimia rerum mundanarum cura pungit,apprehenſiones de futuro perterrent, imaginationes denique extrauagantes illos cruciant; cumque ad ſe ingredi orationis cauſa volunt, triſte ac tetricum hoc moleſtiæ genus, moleſta ac querulosa vxore longè importunius, tandem domum eos derelinquere compellit, vt forinſecus ſolatiola peritura emendicare, & à carne & ſanguine, quod ſpiritus illis denegat, petere cogantur.

Vt verò malo huic adeo ingenti ac periculoſo remedium afferatur, executioni mandanda ſunt quatuor illa quæ Ieremiæ Deus mandauit: *Ecce conſtitui te, vt euellas & deſtruas, & diſperdas & diſsipes, & adifices & plantes*, quaſi diceret: Anima rationalis templum vis orationis in te reædificare; vis amœnum familiaris cum Deo conuerſationis hortū plantare, qui iam quidem paradiſus terreſtris ſit,at breui cœleſtis futurus? primò peccatū deſtrue & neca, deinde honoris, lucri & gloriæ concupiſcentiam è corde euelle; tertiò quidquid mala conſuetudo & habitus malus hactenus in corde tuo intus ædificarunt, *diſſipa* & demolire; de-

Ierem. 1. 10.

niquę

nique,verbo vt dicam,inordinatum tuipſius amorem ad minimas vſque fibras ſtirpitus eradica. Quod ſi feceris,tetra imperfectionũ tuarum caligo & nubes in lacrymarũ rorem cõmutabitur, & cordis ager excoli poterit, cœleſteſque influxus ſuos hic proferent effectus.

XII.

Videor eminus è rubo audire vocem dicentem mihi, quod olim Moyſes audiuit: *Ne appropies huc: ſolue calceamentum de pedibus tuis;* terrenos quos induiſti affectus exue, rerum omnium periturarum deſiderium à te longè proſcribe, nam huiuſmodi ſchemate amictus numquam à me admitteris. Obuerſatur & auribus præceptum olim Iſaiæ datum: *Auferatur impius à facie Dei, ne fortè videat gloriam eius:* ac maieſtatem contempletur. & illa Apoſtoli: Quicumq; Dei eſt nomen inuocaturus, recedat à malo, orentque homines *manus puras ad* Deum *leuantes*, nulla vt in cordibus habitet ira aut indignatio. In quæ verba ait Chryſoſtomus, præcepto manus (quæ organa & inſtrumenta actionum ſunt) leuandi, tantumdem inſinuari, ac ſi nobis diceretur: Si puras habetis manus, ſi actiones nitidæ ſint, exaudiemini; èc contra, ſi inquinatæ, etſi ad me eas extenderitis, auertam faciem meam, neque exaudiam vos. *Manus* porrro ad cœlum *extendere*, inquit Tertullianus, *ſuam eſt innocentiam profiteri.* Diacoſtides gemma miras habet proprietates & vires magnas, quas tamen, ſi ori cadaueris inferatur, amittit; talis quoque eſt oratio, talis deprecatio, de qua Eccleſia-

Exod. 3. 5

Iſai. 26. 10.

1. Tim. 2. 8

In Apologet.

Eccleſ.15. Eccleſiaſticus canit; *Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.* Nos Dei voluntatem faciamus, &
Ioan.15.7 noſtram ipſe vice verſa faciet: *Si manſeritis in me*, inquit veritas æterna, *& verba mea in vobis*
Prou.2.8. *manſerint, quodcumq́, volueritis petetis, & fiet*
9. *vobis*: èc contra: *Qui declinat aures ſuas ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis*, ait Sapiens.
Leuit. 22 In cuius rei figuram vetitum erat immundis tabernaculo appropinquare.

Bias Prienæus cum in naufragij periculo, vnà cum ſceleſtis ac deploratæ vitæ hominibus verſaretur, illique Deos ob ſoſpitatem deprecarentur: *Tacete*, ait, *nebulones, ne Dii vos hic eſſe ſentiant.* Et melius alius quidã, negans ſicariorũ & latronũ eſſe Deũ orare, ſed eorum qui in ſacco & cinere gemunt & pœnitentiam agunt. Quamobrem quomodo peccator dicat: *Pater noſter qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuum*; ipſe inquam qui eum, nulla non hora vili pẽdit, negat, & nõn vt patrem, ſed inimicum habet? quomodo, *Adueniat regnum* tuum, qui regnum Satanæ amplificat & confirmat? quomodo, *fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra*, qui omnem naturę & gratiæ ordinem peruertit, ſuam duntaxat voluntatem implere ſatagens? quomodo, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, qui quidquid à Deo accipit in arma ad eũ oppugnandũ conuertit, & nonniſi ad illum offẽdẽdũ viuere videtur? quomodo, *Dimitte nobis debita noſtra ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*; qui numquã iniurias dimittit, & honorem ſuum vel etiam vbi de honore non controuertitur, creatoris gloriæ, pretioſiſſimi ſanguinis Redẽptoris valori, & legibus quas Spiritus

Digitized by Google

t⁹ ſanctus in Eccleſia ſua ſtabiliuit, imo naturæ ipſi indidit, præponit? Quomodo, *ne nos inducas in tentationem*, qui omnes peccandi occaſiones ad vſque terræ centrum rimatur & indagat? Quomodo, *libera nos à malo*, qui vltro ſe ac ſpontaneè illius caſſibus induit? Delectetur, *Pſal.144.*
delectetur inquã, in Domino, & dabit illi petitiones cordis eius: *voluntatẽ* .n. vt Pſalmiſta ait, *timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* Simus illi fideles clientes; ipſe fidelis erit patronus; ſimus ſinceri filij; ipſe ſincerus erit pater; ſimus fidi ſubditi, ipſe fidus erit Dominus. Talis erat oratio, quæ Deo ipſi manus ligabat, illũq; dicere cogebat; *Dimitte me*; talis *Exod.32.*
quæ curſũ ſolis contra Gabaonitas ſiſtebat talis *10.*
quę vmbrã in horologio Achaz decẽ retrocedere *Ioſue 10.*
lineis coëgit: talis q̄ ignẽ ſecũdo in quinqua- *12.*
genarios cęlo euocauit: talis quę Samariã libe- *4.Reg.20*
rauit: quæ Amalec deleuit; quæ lecythum olei- *9.*
multiplicauit, & pugillũ farinę; quę filiũ Suna- *4.Reg.1.*
mitidis ad vitã reuocauit, quæ aquis Mara dul- *4.Reg. 6.*
cedinem dedit; quæ cẽtum octoginta hominũ *3.Reg.17.*
millia in caſtris Sennacherib confecit; quæ de- *4.Reg. 4.*
cies cẽtena millia ſub Zara præfecto regis Ae- *Exod.15.*
thiopum interfecit; quæ leonibus æra cõcluſit, *4.Reg.19*
quæ Abacuc in lacum eorundem clauſum & ſi- *2.Paral.*
gnatum, non ſine penetrationis miraculo ſtitit *14.*
quæ combuſtiuam flammæ vim in fornace ſuſpendit & compeſcuit. Tales item erant Gre- *Dan.6*
gorij Thaumaturgi, id eſt admirabilium patra- *Dan. 14.*
toris oratio cum montes trãsferret, paludes *Dan.35.*
arefaceret, inuiſibilem ſe redderet, ægros ſanaret, mortuos denique ad vitam reuocaret. Talis B. Dominici, qui nihil vnquam magno af-

fectu

fectu & feruore à Deo popoſcit, quin poſtulatorũ fieret compos. Talis S. Franciſci; qui plerũque ſtatim reipſa compleri videbat, quod paulò ante oraſſet. Talis S. Bernardi; quando Epiſcopo Carnotenſi ſpopondit; omnes qui è pane ſuper quem ipſe Dei nomen inuocaſſet; comederent, ſanitati reſtituendos; etſi fieri id poſſe crederent, nec ne: Talis S. Eliſabethæ, Lantgrauij Thuringiæ vxoris, quando vni amicorum ſuorum donum pœnitentiæ à Deo obtinuit; quæ quidem adeò vehemens fuit, vt à morte parum ille abeſſet; & ſanè præ dolore is expiraſſet, niſi illa ab orando deſtitiſſet. Talis S. Scholaſticæ, ſororis S. Benedicti, quæ pluuiam repentinam; qua fratrem apud ſe detineret, orando obtinuit: Talis S. Franciſci de Paula; qui aquis inambulabat ſecurus, & fornaces ardentes ſine vlla læſione ingrediebatur. Talis Beati Franciſci Xauerij, quando DD. MARTINI & DOMINICI exemplo tres mortuos ad vitam reuocauit: Talis denique intimorum DEI amicorum, & fidiſsimorum famulorum eius fuit oratio, quam vt imitemur, examinemus & perpendamus oportet verba illa redemptoris:

XIII.

Amen amen dico vobis ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Euangelium ſemper eſt euangelium; id eſt, bonũ & ſalutare nuntiũ: at vix vnquã hoc magis dignum nomine; quã in hocce promiſſo: Magnũ fuit haud dubiè promiſſum Dei quo Salomoni omnẽ qui in tẽplo, quod ipſe extruxerat, Dei nomẽ inuocaret, ſe exauditurum ſpopondit: Magnum item

Ioan. 16. 23

3. Reg. 9.

promiſſ-

promiſſu Eliæ ad Eliſæu dicentis: *poſtula quod vis, vt faciam tibi antequam tollar à te.* Sed magnum inter hæc & priora Domini verba diſcrimen fuit; nam primum ad locum, alterum ad tempus reſtrictum fuit: at Domini verba nullum habent limitem aut menſuram; omni loco, tempore, & omni occaſione: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis.* Qui verò dubium hac de re eſſe queat? Pater vnicum nobis dat filium, filius viciſſim Spiritum ſanctum nobis promeretur; Spiritus porrò poſtulat pro nobis & per nos gemitibus inenarrabilibus. Vnde nobis ſolum colligo imputandum; ſi in oratione minus exaudiamur: nam vt Petrus Chryſologus ait: *Ibi manifeſtè petentis negligentia deprehenditur, vbi de dantis liberalitate non dubitatur.* Et D. Iacobus: *Petitis & non accipitis, eò quod malè petatis.* Vt ergo benè petamus ſeruandæ ſunt quæ ſequuntur circumſtantiæ: 4. Reg. 2. 9 Iac. 4. 3

XIV.

Logicis nimis quàm notum eſt, propoſitiones indefinitas in materia contingenti æquiualere particularibus; & in materia neceſſaria æquipollere vniuerſalibus: Homo diſputat, id eſt, Socrates. Homo rationalis eſt, id eſt, omnis, & quilibet homo præditus eſt ratione. Hoc ſuppoſito, inferendum eſt, propoſitionem ex hypotheſi & indefinitam: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis:* eſſe vniuerſalem & ſine exceptione, modò ſit in ma-

in materia neceſſaria, quæ ad ſalutem noſtrã & gloriam Dei referatur; in accidentariis verò & contingentibus vniuerſalem non eſſe, verùm multas pati exceptiones, & hoc denotat particula, *quid*, id eſt per emphaſin, *aliquid*, itaque eam intelligit D. Auguſtinus dicens: *non aliquid petit qui fugitiuos honores, perituras diui-*
Ioan. 6. *tias, ac cetera moritura, atque interitura petit.* Huius generis ſunt ſanitas, pulchritudo, longæuitas, filiorum proſperitas, & alia, quæ ad nomẽ ſubſtantiuum *quid* reduci nequeunt, neu ad duas conditiones, quas in vero bono ARISTOTELES deſiderat, vt nimirum ſit οἰκεῖον καὶ δυσαφαίρετον id eſt, domeſticum, & ab homine inſeparabile; qualia ſuperiora illa bona dici non poſſunt, cùm nihil horum ſubſiſtat, ſed aliud non ſint quàm mera accidentia principalis & primarij boni, quod tantopere nobis
Mat. 6.13 inculcauit qui ait: *Quærite primùm regnum Dei & iuſtitiam eius*, id eſt, vias quibus ad ipſum perueniatur, *& hæc omnia adiicientur vobis*? In quo ſimul incomparabilem Dei bonitatem & liberalitatem notemus oportet, ſtomachantis nimirum & indignantis, ſi paruum quid ab ipſo petamus, non quòd illibenter & inuitus exigua hæc concedat, ſi fortè ſublimior ac nobilior noſtra non ſit conditio, & ad altiora nos non vocet. Vult namque nos ambitioſos eſſe, modò ſolidi veriq́ue ſint honores: non ægrè fert nos bono auidè inhiare, modò illud fur effodere non valeat, non grando demoliri, & quaſſatum tempeſtate non pereat. Volupe illi eſt, voluptates ac delicias nos ſectari, modò non ſint tales quæ cum brutis, ſed cum Angelis no-

Iis nobis communes ſint. Audiremus alioquin, & merito quidem, quod ab Alexandro Perillus modicis contentus: *Tibi quidem ſatis eſt accipere, mihi vero nequaquam ſatis eſt dare.* Ob eandem bonitatem perſeuerantia delectatur Deus petentis, quod ſæpè nos coram ſe videre velit, noſtraque conuerſatione delectetur. Vnde in Canticis ait: *Sonet vox tua in auribus meis, quia vox tua dulcis, & facies tua decora.* atque hæc ſequentis verbi eſt emphaſis.

Plut. in Apothec.

Cant. 24.

XV.

Si qvid petieritis. Vtitur hic Saluator verbo ſubiunctiui modi, è quo colligere non poſſumus, quoties petere debeamus, antequam petitorum compotes reddamur. Studio ſcilicet diuina ſapientia ita locuta eſt, vt oſtenderet, nunquam nos ab orando deficere aut defatigari debere, etſi quæ petimus diutius differantur. Eamdem ob cauſam mox etiam ſubiũgit: *Petite & accipietis, Quærite & inuenietis, Pulſate, & aperietur vobis.* Petite ore, quærite corde, & pulſate manu, id eſt, omnem adhibete induſtriam & operam. ad quod vt nos excitaret duas inducit ſimilitudines, quas Diuus Baſilius maximopere admiratur, vnã iudicis paupérculæ viduæ ius nõ antè adminiſtrantis quàm importunis eius precibus defatigatus eſſet; alteram priùs lecto de nocte ſurgere nolentis ad amico neceſſaria dandum, quam poſtquam iam ille ianuam pulſaſſet importunius. harum parabolarum vna Lucæ cap. vndecimo, altera decimooctauo reperitur. Vnde Petrus Rauennas: *O quàm dare cupit, qui ſe taliter inquietari: tali-*

In Luca 11.

ter patitur ſuſcitari. Ac ne fortè ob dilationem dandorum animum deſpondeamus, aliam alio loco adducit ſimilitudinem conſolatione plenam: *Quis eſt ex vobis homo, quem ſi petierit filius ſuus panem, numquid lapidē porriget ei? Aut ſi piſcem petierit, numquid ſerpentē porriget? Aut ſi petierit ouum, numquid porriget illi ſcorpionem?*

Matth. 7.

vnde infert: *Si ergo vos cum ſitis mali, noſtis bona data dare filijs veſtris, quantò magis Pater veſter qui in cœlis eſt, dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?* Hinc diſcimus non ſecus illum agere nobiſcum, quàm pater cum filiolo quem ſinu tenet, cui pomū quoddam porrigens ſe trahi ac ſibi digitos manu pueruli paulatim aperiri gaudet, tandemque illi pomum maiori cū voluptate dat, quàm puer ipſum accipere geſtiat.

Lucæ 11. 9.

XVI.

Cui ergo moleſtum ac tædioſum ſit tam benigno cum Domino agere, qui numquam nos exaudire differt, quàm vt ſimul & primarium & poſtulata ſuperiora nondum conceſſa concedat? Quis non libenter cum eo agat, qui ita ſua commoda noſtris coniunxit, numquam vt de ſalute noſtra cogitare poſſimus, quin ſimul gloriam eius promoueamus, neu de gloria eius ſoliciti eſſe, quin pariter ſalutem noſtram procuremus? quis non libenter illi ſe iungat, qui omnia ſua bona nobis indiuiſim eſſe communia vult? Quis non illum facere ſinat, poſtulata differentē aut cito dantē, cū quidquid nobis cōducat, conueniat, & maximè expediat, norit, poſſit & velit? quis non æquo animo dilationes eius ferat, cum hæc meritū noſtrū adaugeant, donū cōfirmēt, gratiæ dēt incremētū, & poſtulata

ſecura

ſecura reddant? prima petitio arborē plantat, ſecunda addit radicem, tertia truncum producit, quarta ramos, quinta frondes, ſexta flores, ſeptima fructus, octaua eoſdem maturos reddit, nona colligit, decima ori ingerit, vndecima digerit, duodecima ſuccum & ſubſtantiā inde elicit: *Cum aliquid*, inquit Auguſtinus, *aliquando tardius dat Deus, non negat ſua dona, ſed commendat: diu deſiderata dulcius percipiũtur*: & Gregorius in moralibus: *Eò magis ſancti exaudiuntur ad meritum, quò minus exaudiuntur ad votum.* Credit autem D. Baſilius ideò forſan Salomonem ſapientiæ dono abuſum fuiſſe, quòd ad primam id poſtulationem cœlitus impetraſſet. *10. Moral c. 25.* *Conſtit. Monac. c. 2.*

XVII.

Quandò apud Lucam Dominus ait: *Oportet ſemper orare, & nunquam deficere*, non ita intelligendum, quaſi ſemper flectere poplitem, brachia extēdere, pectus tundere, ſuſpirare & orare aſſiduò debeamus, fuit is Pſallianorum & Meſſallianorum error quos Eccleſia orthodoxa damnauit. Sed oportere nos ſemper operibus Deo dignis incumbere, de Deo cogitare, & cũ Deo quàm ſæpiſſimè agere: cum enim oratio nõ ſit niſi mentis ad Deum eleuatio, in idem penitus recidit opus bonum, cùm Deo nos hoc cõiungat. Adeo vt oratio opus ſit ſpeculatiuum, & opus bonum oratio practica. Oportet ergo ſemper orare, id eſt, aliquid agere quod Deo nos coniungat, nullum verò, quod nos ab eo diuellat. Hoc ſenſu ait Pſalmiſta, benedicturum ſe Dominum *in omni tempore*, terminum *Luc. 18.* *Pſal. 33.*

totalitatis pro generibus ſingulorum, & non pro ſingulis generum, vt Logici loquuntur, vſurpando; ſcil. nullum vt tempus ſit, quo non Deus orandus, benedicendus, & gratiarum illi actiones perſoluendæ, interdiu, noctu, mane, veſpere, meridie; in operis, itineris, cauſæ & negotij alicuius quod aggredimur; deniq; rei omnis initio, medio ac fine. Rurſus fieri nõ poſſet vt, quamdiu in mortali hoc corpore viuimus, mens ſemper in Deo ipſo occuparetur, ea nempe intentione ac reuerentia, quam poſtulat oratio. Ceterùm Theologi præcepta affirmatiua & negatiua hoc modo diſtinguunt, quod hæc *ſemper* & *vbique* obligent; illa quidem *ſemper*, ſed non *vbique*: atqui præceptum ſemper orandi affirmatiuum eſt; ergo terminus
Mat. 6. 7. *ſemper* non obligat *vbique*. Atque hoc idem docuit Redemptor apud Matthæum dicens: *Orantes autem nolite multum loqui*, id eſt, vanam tantologiam adhibere, *ſicut ethnici: putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur*, in Græco textu legitur προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. Battologia verò eſt ſtolida, ſuperflua & ridicula loquendi ratio, quæ illi ſollicitè cauenda, qui cum tanto monarcha, qualis eſt Deus, agere voluerit.

XVIII.

S. Bartholomæus centies per diẽ, & toties de nocte genu flectebat Deum oraturus. Idem & de S. Martha ſcriptũ legimus & Abbate Apollonio. Sancto Iacobo pellis genuum & cubitorum inſtar camelinæ obdurnerat. Sanctus Antonius cum circa veſperam orationem auſpica-

ſpicaretur, ſol dorſum eius radiis feriebat, non antè verò ab eadem ſurgebat, quàm eadẽ cœli terræque fax, relictis antipodibus quos illuſtraret, radijs antrorſum faciem eius verberaret. S. Benedictus repetitis toties genu flexionibus & proſtrationibus locum in rupe ſatis aſpera, qui etiamnum hodie in ſublaco, octauo aut decimo ab Vrbe lapide conſpicitur, detriuerat, ac quodammodo polierat. Profundum illud montis petroſi concauum, cui à ſancto Balſamo nomen, in quo S. Maria Magdalena *Optimam partem*, quam illam elegiſſe Redemptor dixerat, & eo nomine laudarat, exercuit, columnæ ſtilitarum, deſerta eremitarum, cellæ anachoretarum, gradus Alexiorum, ſepulcra Hilarionum, cœnobia religioſorum, oratoria & domeſtici tot ſanctorum ac ſanctarum qui olim fuêre, & modò ſunt ſeceſſus, teſtantur, quod de æterna ſcriptum eſt Sapientia, quod *Non habet amaritudinem conuerſatio eius, nec tædium conuictus eius, ſed lætitiam & gaudium: Hinc ſatis eſt Domine ſatis eſt*, exclamabat olim B. Aeſenius & ſæculo noſtro Beatus FRANCISCVS XAVERIVS. Sap. 8. 16.

XIX.

Etſi interdum non exaudiamur, quod noxia petamus, exaudimur tamen ſecundũ formalẽ intentionem noſtrã, ac proinde duplici nomine Deo obligati ſumus: tum quod noxia non concedat, tum verò quod illorum loco det talia, quę vtilitatem afferãt & proſint. Huc faciet & vetus illa gnome, τὸ μὴ συμφερόντων ἀποτυχεῖν

 ἐπιτυχεῖν ἐστ

ἐπιτυχεῖν ἐστι, id eſt, fruſtrari noxiis & nocituris, exaudiri eſt: non enim exaudit medicus ægrum ad voluntatem, ſed ad neceſſitatem. Aiebat item SOCRATES non alia à diis petenda, quàm quæ ipſis placerent, quod illi ſemper optima quæque velint. Si quando D. GERTRVDI optio daretur, vt vtrum vellet eligeret, oculos claudebat, & tū in quod manus cæca incurrebat, accipiebat, dicens eſſe ſe de diuina prouidentia certiorem, quàm de eo quod ipſa velut optimum iudicaret ex proprij iudicij præſcripto. In hoc etiam preces Beatorum (vt in aliis rebus pleriſque) à noſtris differunt, quod numquam illi quid petant quod non cum diuina voluntate coincidat, imò ne hoc quidem petunt niſi ſcientes Deo placere vt hoc ab ipſo contendant quod ſcholaſtici dicerent à voluntate Dei dependere *quoad ſpecificationem & quoad exercitium.*

XX.

Cum dicerent Lacedœmonij armata fortunam manu inuocandam eſſe, docere volebant rem maximè notabilem, & doctrinæ Euangelicæ conformem; ita ſcilicet nos in neceſſitatibus ad DEVM confugere debere, vt à parte noſtra aliud nihil faciamus, quàm ſi nihil ab ipſo expectaremus: tum etiam vt ita illi confidamus, quaſi ab ipſo omnia, & aliundè nihil expectaremus. Horum duorum coniunctio facit vt hinc euitemus præſumptionem, illinc verò DEVM tentare caueamus.

XXI

XXI.

Fiduciam hâc adeo in oratione neceſſariam deſignat verbum *Patrem: Si quid petieritis patrem.* denotat hoc orantem debere in ſtatu gratiæ eſſe, in qua ſola adoptio filiorum Dei conſiſtit. Duabus hiſce alis, gratia inquã & fiducia, oratio nubes tranſuolat, & rariſſimè reijcitur ab eo, qui & hoc animæ dat deſiderium, & labijs orationem, & gratiam manui IMPERATOR THEODOSIVS, referente D. AVGVSTINO, cum noctem totam orationi cum Religioſis impendiſſet, de inimicis, qui ipſo decies plures ſub ſignis armatos habebant, victoriam retulit. Heraclius, gratia & fiducia in Deum armatus, tertiò CHOSDROAM Perſarum REGEM in prælio conſerta manu ſuperauit, & ſanctiſſimum CRVCIS lignum recuperauit, MESALCERVS Comes AFRICANVS decem hominum millibus octodecim millia, quæ GILDON frater eius ſub ſignis habebat, fregit, Machabæos ſcilicet imitatus, qui tam illuſtres de inimicis, quibus numero lõgè impares erant, victorias retulêre: teſtatur id Nicanor & Gorgias profligati, quorum illum cum ſex millibus tria milla delerunt, & hunc cum ſexaginta millibus dena millia, eò quod ſperaſſent in Domino Deo patrum ſuorum, qui dat victoriam prout illi placuerit, *ſiue in multis ſiue in paucis.*

Aug. li. 5. de ciu. Dei c. 26.

XXII.

IN NOMINE MEO. Explicat hæc

Auguſtin. his verbis: *Quod petitur aduerſus vtilitatē ſalutis, nō petitur in nomine Saluatoris, neq; petitur in nomine magiſtri, quod eſt præter regulā magiſterij:* quaſi diceret: Qui ſaluti contraria petit, in nomine Saluatoris non petit. Non minus vtilis eſt expoſitio ſecunda, petendum eſſe ſcilicet per merita IESV CHRISTI, *neq; enim aliud nomen ſub cœlo datum eſt hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri*, aiebat SANCTVS PETRVS. Tertia æquè neceſſaria eſt, omnia ſcilicet ad diuinam gloriam deſideria noſtra & poſtulata referenda. Cum enim Chriſtus hunc in finem omnia merita, vitam, mortemque retuliſſet, nemini illa communicat, quàm qui in eundem cum ipſo ſcopum intendit, & conſpirat. Et Deus ipſe cum omnia ad gloriam ſuam faciat, exaudire orationem non poteſt, quæ aliud intentum habeat, & à recto fine deflectat, Niſi in furore ſuo exaudire, & orantē per eaipſa, quæ ab illo contendit, castigare velit, cum *multa Deus concedat iratus, quæ negat propitius.* Si enim Redēptor filiis Zebedęi iratus fuiſſet, ambitioſæ matris illorū petitioni, ad illorum forſan ruinam & exitiū annuiſſet.

Act. 4. 12.

XXIII.

Porro ad donum orationis obtinendum, & eius fructum non deperdendum, duo in primis notanda ſunt. Primùm, & quod permagni refert eſt, vt dum ad orandum nos Dominus excitat, ne minima felicitatis huius ac doni, ꝙ nobis Deus confert, vt Sapientis verbis vtar, *particula nos prætereat*, ac tum tamdiu oratio proſequenda, quamdiu feruor durat: nam huiuſmodi felicitas qualis hæc, eum nobis afferre

Eccl. 14. 14.

fructum

fructum poteſt, quem toto vitæ tempore ſentiamus. Quod ſi negligamus, id eſt, Deum eiuſq; inſpirationes non ſequamur, verendum ne idem nobis contingat quod Regi Ioas, quem cùm Eliſæus Propheta arcum ſumere, & per feneſtram orientalem ſagittam emittere, impoſita ſcilicet manu Prophetę regiæ, iuſſiſſet, ille nonniſi tres eiaculatus eſt, cui iratus Propheta ait: *Si percuſſiſſes quinquies aut ſexies, ſiue ſepties; percuſſiſſes Syriam vſq; ad conſumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam.* Verendum inquam eſt, ne idem nobis contingat, ſi orationis tempore feneſtram orientalem non aperiamus, id eſt, omne ingenium mentemque non applicemus, cùm per hanc lumen in animam ingredi debeat; ſi arcum deuotionis vnà cum orationum eiaculatoriarum, quæ alio nomine aſpirationes & eleuationes mentis in Deum dicuntur, ſagittis in manus non ſumamus: ſi manus Dei noſtræ coniuncta minimè ſit, cùm ſine eius ope nullum laudabile opus agere, nullum ſanctum proferre verbum, nullam cogitationem piam, denique (verbo vt abſoluam) nihil omnino boni habere poſſimus, nam *ſine me*, ait, *nihil poteſtis facere.* Vbi verò omnia hæc iuncta fuerint, ac tũ deficiamus aut fatiſcamus languentes, ſi lumini ac viſitationi ſpiritus ſancti non cooperemur, ſi diſtractioni, aut corporis grauitati cedamus, ſi degeneremus & Spiritum ineptijs abſurditatibuſque laxemus, non animaduertemus Deum irritandum, manum ſuam retracturum, & medio in itinere nos deſerturum. Ratio porro euidens eſt; cùm enim donum Dei tam eximium quid ſit, & cum diuina maieſtate eius fa-

4. Reg. 13. 15.

miliaritas tam ſpecialis fauor, & qui inde naſcuntur fructus, tam illuſtres & vberes; nefas videatur, hæcce à diuina ſapientia communicari illis, quę eiſdē ſe indignas præbēt, animabus, vel attentionis & conatus defectu diſtractæ ſunt, quando Spiritus ſanctus eas horum capaces & participes redditurus accedit.

Quam poſtea obiurgationem & correptionē audiunt, non diſſimilis correptioni, quæ Ioam Eliſæus coarguit: ô iners & vecors (vti & deſes quidam ſibi dicebat) ô effœminatum & molle pectus, ô Deo indignum! vbi vigor tuus & robur? vbinam quæ aliàs feciſti propoſita? Bis aut tertiò in inimicos tuos viriliter eiaculatus es, deinde tam perfidè te diuagationi, inquietudini & agitationi diaboli dedidiſti, & ei intuitu arma & clypeum abieciſti. hinc à te receſſit Deus quòd eum deſerueris, Manus habebat donis pretioſiſſimis & coronis illuſtribus refertas, tu illum redire, & dona ſua referre coëgiſti; tu illi ianuam occluſiſti, & aures loquenti occluſiſti. Numquam forſan in vita ad eam perfectionem pertinges, ad quam perueniſſes, ſi deuotionis arcum illo præſente ſemper intendiſſes; iam inimicos haud dubiè proſtrauiſſes, paſſiones ſubiugaſſes, & amorem proprium exſtinxiſſes; iam iucudiſſima dilecti tui præſentia certiſſimò fruereris; iam in te ille habitaret, & cōmoraretur. Iam verò in ingratitudinis & perfidiæ huius pœnam, illum cum ſponſa quæ dormitarat per vicos & plateas quærere cogeris, vocabis in auxilium cœleſtis Sionis ciues; ad rauim vſque clamabis &

bis, & nec forſitan inuenies: Deus potens eſt Monarcha, audiri meretur dum loquitur. Sæpè quid caro emitur indebito tempore, quod debito & ordinario vilißimo comparatum eſſet.

Alia quam adhibere debemus, quæq; in oratione permagni eſt momenti diligentia eſt; rectè communi dono, quod vt plurimum nemini non Deus elargitur, vti; qui enim in paruis fidelis eſt, qualia ſunt attentè Angelicam recitare ſalutationem, roſarium, litanias, officium magnum & paruum, ad maximè intimę vnionis culmen à Deo euehi meretur, iuxta id quod in Euangelio dicitur: *Habenti dabitur & abundabit.* Hinc, vt bene S. Nilus ait, ſæpè ſancti initio orationis omnia peracta vident; quòd Spiritus ſanctus ſæpè in ijs, qui antè illi & gratijs eius cooperati ſunt, ſolus operetur: *Ante orationem*, inquit Eccleſiaſticus, *præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo qui tentat Deum.* Quid autem eſt Deum tentare, quàm dona eius, non præmiſſa ante debita diligentia qua ad eadem perueniatur poſtulare? Quid aliud inquam Deũ in oratione tentare, quàm ſine vlla præparatione ad eamdem accedere? quaſi quis diceret: Experiri volo, num Deus ita ſit liberalis, vt donum mihi meditationis ſit conceſſurus, & cordi meo atque ori ſuggeſturus, quæ ab illo petere debeam, cùm antè nihil minus cogitarim; periculum facere cupio num hic inimicos meos debellare queam, cùm ante me prælio non pararim: num horam orationi poſſim impendere, nulla antè à me adhibita diligentia. Hoc qui modo

Matth. 13. 12. *Tract. de orat. c. 12* *Eccli 18, 23.*

modo Deum tendat, an non ab illo deſeri & derelinqui promeretur? Si quis Regem alloqueretur, non præmeditatus quid petere velit, ſed quidquid in buccam venit effutiens, an non dignus eſſet, non modò qui reijceretur, verùm etiam caſtigaretur? Dixit Propheta, *Deſiderium pauperum exaudiri* à Domino, & præparationi cordis eorum aurem eius patere. & alibi, illum potenti, id eſt, adiuuanti ſe auxilio eſſe, & facultates & potentiam adaugere rectè eiſdem vtentis: *Quomodo*, inquit Bernardus, *te praeparaueris ad eum Deo agendum, talem tibi ſe in eadem exhibebit*: Et Euſebius Emiſſenus: *Quantum antè ipſe orationi ſtudij impenderis, tantum poſt auxilij afferet Deus: quantum ipſe adhibueris diligentiæ, tantum ipſe viciſſim gratiæ afferet.* Et Auguſtinus: *Eſto ſolicita anima mea, cum ſolicito, cum vacante vacans, cum mundo munda, cum ſancto ſancta. qualis apparueris Deo, talis oportet vt appareat tibi.*

Pſal. 9. 17. *Pſal. 88. 20.* *Serm. 69. in Cantic.* *Hom. 3. ad relig.* *In Manu c. 24.*

XXIV.

Dan. 5. 3. *Eſth. 2. 11.*

Pueri honorarij qui Nabuchodonoſori miniſtraturi erant, & quæ coram Aſſuero comparaturæ Virgines, multis antè ſe menſibus pretioſis monilibus, pigmentis & fucis, quæ regis iuſſu ſumptuque illis erogabantur, adornabant; quantò magis illi ſe præparent qui Dei in conſpectum prodire voluerint, familiariter cum maieſtate eius acturi; præſertim cùm Domini id ſumptu fiat, qui ſufficiens illis talentum elargitur ad dignè ſe riteque præparandum. Duplex porro eſt præparatio, vna remotior, altera vicinior. Prima in totius diei actibus conſiſtit, vt ſcilicet in cibo potuque ſobrij ſimus, cor & ſenſus di-

ſus diligenter cuſtodiamus,&(vt Caſſianus ait) quidquid tempore orationis afferre turbationem poſſit,mortificemus, virtutum actibus incumbamus, operibus quæ illi gratiſſima fore credamus,vacemus, qualia ſunt caritatis & humilitatis. Moſes, inquit D. Dionyſius, Deo ita familiaris factus eſt, quòd benignitate & ſanctitate excelleret, cum, teſte Sapiente, *omnis homo ſimili ſui ſocietur.* *Collat.9. c.2.&3. collat.10. c.13.* *Epiſt.8. ad Demophil.* *Eccli.13. 19.*

Altera præparatio vicinior in præueniendis punctis, & materia meditationis ad memoriam reuocanda, aut in ſcriptis coram ſe habenda, conſiſtit. Si manè inſtituenda oratio, non inutile fuerit pridie veſperi, antequam cubitum concedatur, ad eam ſe diſponere, vti qui lignum camino veſperi imponit; nonniſi ignem admouere opus habet; & qui ſummo manè aliquò proficiſci proponit, veſperi præcedente omnia præparata habet. Si hiſce cogitationibus indormias, inquit S. Bernardus, & ſuauius dormies, & eadem tecum excitata cogitatio, animum occupabit, antequam illum aliena præoccupet. Atque hoc eſt quod dicebat Iſaias: *Anima mea deſiderauit te de nocte: ſed & ſpiritu meo in præcordiis meis de manè vigilabo ad te.* *Serm. ad fratres de monte Dei.* *Iſai.26.9*

XXV.

Præter duas haſce præparationes prædictas ſunt & aliæ viciniores & immediatæ, quas inſinuauit Dominus dicens: *Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito.* Etſi enim verba hæc intelligi de cubiculo exteriori queant in quod orans quietè, tacitè ſe recipiat, illudque poſt ſe occludat, quæ circumſtantiæ magnum ad recol- *Matth. 6.6.*

Lib. 6. de ſacram. c. 3. *conc. 2. in Pſal. 35.* *collat. 9. c. 35.* *Matt. 14. 15.* *Luc. 22. 8.* *3. Reg. 19. 13.*

recollectionem momentum afferunt; S. Ambroſius tamen, Auguſtinus & Caſſianus de interiori cordis conclaui obfirmando intelligunt, quod ad inſtar cœnaculi, in quo cum Apoſtolis ſuis Dominus cœnauit, præparandum; in quam ipſe rem duos ſuorum præmiſit, Petrum & Ioannem, quorum ille fidem viuam, hic ardentem charitatem denotauit, quæ omnibus inordinatis cogitationibus aditum præcludunt; præmiſſo nempe generoſo, nullius voluntariæ diſtractionis, nullius affectus terreni, nullius intentionis obliquæ admittendæ propoſito. Significauit hoc Elias, quando pallio vultum cooperuit cum Deo locuturus. Prompta illa Patris familias ad primam Apoſtolorum propoſitionem obedientia docet, Spiritus ſancti motum omni quidem tempore, ſed præſertim orationis hora ſequendum. Paſcha porro, quod eodem loco Dominus celebrauit, indicat ſanctæ communionis deſiderium ac famem feruentis orationis fructum ac præmium eſſe, eamque aut ſemper aut ſæpenumero comitari ſolere.

XXVI.

Cum nemo abſenti, aut ei à quo ſe minime audiendum putet, loquatur; hinc orantem Deum ſibi præſentem fingere, & mentis oculis proponere oportet. Præſentia hæc diuerſos & quidem eximios & vtiliſſimos producit effectus. Primus eſt, quod orans Deum, eiuſque opera, attributa & perfectiones agnoſcat. Secundus, quod obedientiam profiteatur, & obſequium ab omni creatura creatori velut ſummo Monarchæ debitum, proteſtetur. Tertius, quod laudet & glorificet quæ in ipſo ſunt merita, & ob

gratias

gratias & chariſmata collata gratias agat. Quartus, quòd oẽs illi neceſſitates proponat, & remediũ ijs poſtulet. Quintus, quòd viſione eius ſpirituali fruatur, doctrinam audiat, voluntatem intelligat. Sextus, quòd illi adhæreat & adſtet, vt illi in cœlo adſiſtunt Angeli. Septimus, quòd in vnione amoris cum bonitate eius requieſcat, vti lapis in centro ſuo hæret & quieſcit. Deus amicum ſuum integerrimum Abraham per compendioſum hoc iter deduxit dicẽs: *Ambula coràm me & eſto perfectus*: id eſt, ſi in præſentia mea ambulaueris, & talia feceris qualia faciunt qui coràm diuinitate mea verſantur, in omnibus rebus perfectus eris. Huic innititur & conſilium quod Salomon dedit, dicens: *in omnibus viis tuis cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos.* quaſi dixiſſet; Deum inter & hominem pactum quoddam conuentũ eſt, quo homo quidem ſpondet præſentem ſe Deum in omnibus vijs ſuis habiturum; Deus verò ſe in omnibus deducturum; vt nunquam à recta ſemita deflectat, aut aliò arripiatur, etſi multæ ad difficiles vitæ præſentis ambages & circuitus ſint. Huius occaſione filium ſuum inſtituens Tobias Patriarcha ait: *Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & caue ne aliquando conſentias peccato, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri*; quibus verbis ſignificauit illum ſeruando primum; facilè ad ſecundum & tertium peruenturum. Exemplo hoc oſtendit Suſanna dum duobus libidinis incentoribus animosè reſtitit, dixitque: *Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quàm peccare in conſpectu Domini-*

Gen. 17. 1.

Prou. 3. 6.

Tob. 4. 6.

Dan. 13. 23.

mini, quaſi dixiſſet: Etſi me homines non videant, ſcio tamen à Deo videri me: nunquam illo intuente peccabo, ante potiùs moriar. Hanc quoque ob cauſam dicebat Pſalmographus: *Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi ne commouear.* In quę verba ait Caſſianus, illum ſolùm verſiculi huius ſenſum genuinum capere, qui opere illum exequitur. Exequebatur Iob dicens: *Pone me iuxta me, & cuiuſuis manus pugnet contra me.* Quaſi dicat, nullum tam ad me ſubruendum potens reperietur brachium, quàm tua eſt manus ad me defendendum.

Pſ. 15.8 *Caſſ. Collat.* 12. c. 5. *Iob.* 17.3.

Idem documentum datum fuit à Chriſto ſanctæ Catharinæ Sinenſi, dum ait: *Memor eſto mei, & ipſe tui memor ero*, perinde ac ſi dixiſſet: Inter operandum memineris aſſiduè te à me conſpici, equidem efficiam, vt in tuum opera tua profectum cedant. Experta hoc ipſa eſt cum ſponſa in Canticis, magiſque effectu & reipſa, quàm verbo reſpondit: *Ego dilecto meo, & ad me conuerſio eius.* Ipſa intenta ſum ad illum conſiderandum, ipſe verò ad me videndum, ipſa ad in præſentia eius ambulandum, nihil vt faciam quod illi diſpliceat; ipſe autem ad conſiderandas vias meas, vt plenè illi grata ſim & penitus placeam.

B. Raimond. in vita. *Cant.* 7. 10.

XXVII.

Si quis, inquit S. Baſilius, coram rege & magno ſimul cœtu concionetur, aut aliud quid præclarum agat, primarius eius ſcopus eſt, Regi placere, de alijs parum ſollicitus, niſi in quantum illi opus hoc eleuare aut deprimere

apud

apud Regem poſſunt. Si quod ſibi verbum minus aptum ſcitumq; excidat, ſi quid ineptè abſurdeque agat, dolet ſuum hoc apud Principem nomen, conceptamque de ſe opinionem diminui; è contra verò ſi rectè omnia ſuccedant, gaudet à Principe magni ſe fieri ac coli. Ita & ſpiritualis quiſpiam, etſi coram omnibus hominibus agat aut operetur, tamen nonniſi in cœli terręq; regem, qui pręſens adeſt, & cui omnes terræ monarchæ & Principes collati velut plebeij ſordent, oculos defixos habet: ſi placere geſtit, huic ſoli placere cupit, ſi diſplicere timet, ſoli huic diſplicere verebitur, nec aliter homines reſpicit, niſi in quantum Deus eum hominibus placere ad illis benefaciendum velit. Quod dum fecerit, tam generoſam hæroicamque magnanimitatem ſibi comparat, vt omnia quæ in mundo ſunt, pedibus proterat & conculcet; in vrbibus velut in deſertis commoretur; inter plurimos velut ſolus agat, vendat quaſi non venderet, emat quaſi non emeret; denique, vt Apoſtolus ait, ita hoc mundo vtatur, quaſi non vterentur; itaque in ſe & ſecum ſanctitatis, gaudij, pacis, omniſq; perfectionis theſauros circumferens. 1. *Cor.* 7. 30.

XXVIII.

Ieſus filius Sirach dicebat: *Beatus vir qui in ſapientia morabitur, & qui in iuſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei.* *Eccli.* 14. 22. Hiſce Eccleſiaſticus verbis tria cogitationum genera proponit, quibus homo maximam quæ haberi in vita poteſt perfectionem aſſequatur: Pri-

tur : Prima eſt in ſapientia Dei ſe tenere, in ſuaui inquam & amica Dei cognitione arctiſſimaque perfecti amoris vnione cum ipſo familiariter agendo. Secunda , in iuſtitia meditari , ſæpè de Dei mandatis & virtutum pulchritudine, tum ad eas comparandas, tum verò earum exercitio creatori ſe vniendum, cogitando. Tertia, Dei in ſe præſentiam experiri, numquam illum ex oculis amittere, ſemperque memorari ab illo nos audiri ac videri. A tertio hoc actu alij duo adiuuãtur, quòd præſentiæ diuinæ memoria omnes cordis diſtractiones diſſipet, mentis diſcurſus viuificet, voluntatis affectus inflammet, totum hominem interiorem & exteriorem componat, ad vehementia ſe Deo præſenti vniendi deſideria animum ſuſtollat, qui in huiuſmodi diligentiarum compenſationem illum ad ſe rapit, & ſibi vnit.

XXIX.

Conſtit. Monach. 6.1. Si quis cum rege, ait D. Baſilius, de magni momenti rebus agit, magnam circumſpectionẽ & reuerentiam adhibet, oculos tum corporis tũ animæ intendens ijs ipſis de quibus loquitur: quantò potiùs anima Deum quærens, magna coram illo cautela, & reuerentia verſari debet, ad aliud, quod eius præſentia indignum ſit, ſe non diuertendo, cùm Deus non exteriora modò, vt homines, ſed & interiora reſpiciat. Nec parum, inquit Caſſianus, ille offendit, qui cũ Deo colloquẽs, voluntariè cogitationes ſuas ab eo diuertit: qui hoc namque modo cum Deo agit, putat illum trunci inſtar nihil penitus vel videre, vel audire; aut ſaltem tepidi hoc ac frigidi affectus, nimium quantum ab eo, qui animam

nimam in Deo potius quàm in ſe viuere facit, diſtantis indicium ac ſignum eſt.

Porro ad fragilitatem noſtram conſolandã, animamq; deſolatam ac diſtractam in deſperationis abyſſum non conijciendam, notandum orationi non ſecus ac cuiuis operi bono quatuor ineſſe proprietates; eſſe namq; primò *meritoriam*, deinde *ſatisfactoriam*, tertiò *impetratoriam*, quartò *conſolatoriam*. Quæ proprietates ſemper illi aliquo in ſenſu inhærent, modò qui orat in ſtatu gratiæ ſit, & orationi ſuæ intentus. Si præter voluntatem, aut cum culpâ veniali dumtaxat diſtractus ſit, harum conſolationum vna illi deeſt, conſolatoria inquam; aliæ tres manent, meritum nempe, ſatisfactio, & impetratio. Merebitur ſiquidem, quòd opus eius in gratia factum ſit: ſatisfaciet, quòd oratio pœnale ſit opus; impetrabit denique quòd non tam attentionem orantis Deus, quàm eiuſdem intentionem intueatur. Vt taceam tria eſſe attentionum genera; virtualem, habitualem, & actualem, & orantis animam ſibi ipſi vel voluntate expreſſa, vel interpretatiua præſentẽ eſſe: cum etiam nullus in mundo adeò quidem ſanctus ſit, qui non interdum aliquam in oratione tepiditatem defectumq; ſentiat. Tum ſcilicet noſtro ære Deo ſeruimus, quando cor noſtrum ſiccum & aridum fuerit, vti vice verſa id Dei ſit ſumptibus (ſi modò fas ita loqui) quando conſolationes redundarint. In omni ſenſu & omni tẽpore *ipſe nouit figmentum noſtrum*, nouit maſ- *Pſal.* 10. ſam è qua formati ſumus, nouit elemẽta & qua- 14. litates è quibus compacti & compoſiti. Quàm verò nobis ſalutare & vtile eſt interdum humiliari,

liari, & nobis ipſis relinqui, vt practicè nouerimus, quid ſimus, valeamus, poſſimus, noſtrum nihilum ſentiamus, & velut manibus palpemus, omne robur noſtrum à Deo deſcendere; ipſum magis operari in nobis, quàm nos; ſine ipſo nos nihil eſſe, nihil poſſe, iuxta illa Redemptoris verba: *Sine me nihil poteſtis facere.*

XXX.

Porrò ad in Dei præſentia viuendum (quæ cõtinua quędã oratio eſt) notemus oportet, quot diuina maieſtas in creaturis ſuis modis exiſtat.

Primò ergo in ijs eſt eſſentiâ, eaſdem replendo, eſſe dando, & realiter & intimè in ijs exiſtendo, etiam ampliùs quàm ipſæ in ſe, & in corpore anima exiſtat. Hoc modo cœlum replet ac terram: *Spiritus Domini*, inquit Sapiens, *repleuit orbem terrarum*; hinc & ethnicorum ſapientiſſimi, *Iouis omnia plena* eſſe dixêre, & ad intimam hanc & pluſquam eſſentialem penetrationem declarandam:

Sap. 1, 7.

Spiritus intus alit, totoſq; infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

Hoc ſenſu Deus non minus in terreſtri & inferiori hoc orbe, quàm cœlo empyreo; tam in beſtiarũ eſſentia, quàm hominum, tam in diabolis animabuſq; dãnatorũ quã in Cherubinorũ & Seraphinorum eſſentia commoratur. Imaginatio verò noſtra corrigenda eſt, quòd nihil Deo, præter vnicum peccatum, indignum ſit, &, cum omnia opus eius ſint, non modò in ijs præſens exiſtat eſſe dando, verùm etiam conſeruando; quæ conſeruatio velut continua quædam creatio, & creatio velut perpetua eſſe ſui eſt communicatio. Atque hoc innuere

volebat Apoſtolus, dum coram Areopagitis prædicans hunc illis Arati Poëtæ verſum produxit: *Non longè eſt ab vnoquoq; noſtrum, in ipſo enim viuimus, & mouemur, & ſumus; ſicut & quidam veſtrorum Poetarum dixerunt, Ipſius enim & genus ſumus. αὐτοῦ καὶ γένος ἐσμέν.* Act. 17. 27.

Secundò omnibus in rebus adeſt præſentiâ, quod clarè & diſtinctè ſine vlla exceptione eas nouerit. Et ratio eſt euidens, quòd in illis ipſe magis ſit quàm ipſæmet, & quòd nihil habeant quod illis non dederit, non modò quoad eſſentiam, verùm etiam accidentia, actiones, motus, aliaſq; dependentias: quis porro in mundo homo non videat & cognoſcat, quod ſuis è manibus profectum fuerit. Huius rei nos admonet Eccleſia dum in feriæ V. hymno canit: Prou. 15. 3 Ad laudes.

Speculator adſtat deſuper,
Qui nos diebus omnibus
Actuſque noſtros proſpicit
A luce prima in veſperum.

Et Apoſtolus: *Parum mihi eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die, ſed neque meipſum iudico, qui autem iudicat Dominus eſt,* quem Græci proinde καρδιογνώστην, id eſt, cordium cognitorem, aut cogitationum penetratorem vocant: *Scio quia omnia potes,* inquit Iob, *& nulla te latet cogitatio.* De bonis cogitationibus ſcriptum eſt; *& eruditis interſum cogitationibus,* de malis verò, *In cogitationibus impij erit cogitatio.* 1. Cor. 4. 3 Iob 42. 2. Prou. 8. 12. Sap. 1. 9.

Tertiò, Deus in omnibus adeſt potentia, non modò quia eſſe quod habent, illis ſimul & poteſtatem & facultatem operandi dat, verùm etiã quia cum omnibus illarum operationibus cooperatur & concurrit, actioni exiſtentiam, vti

 agen-

Act.17. 28. agēti dat ſubſtantiā & ſubſiſtentiā, dādo. *In ipſo*, inquit Apoſtolus, *Viuimus, mouemur, & ſumus.* Tres hoſce à Deo dependendi modos in vnū cōglobat Pſalmiſta dicens: *Quo ibo à facie tua? & quò à facie tua faciam? ſi aſcendero in cœlū, tu illic es; ſi deſcendero in infernum, ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: etenim illic manus tua deducet me, & tenebit me dextra tua. Et dixi, forſitan tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in delicijs meis; quia tenebræ non obſcurabuntur à te, & nox ſicut dies illuminabitur, ſicut tenebræ eius, ita & lumen eius.* Adeo vt omni in loco ſummo & infimo; omni tempore, proſperitatis vel aduerſitatis; omni negotio, publico vel ſecreto; omni opere, interiori vel exteriori, Deus præſens adſit, & inſpiciens quid agatur, & agendi facultatem concedens, & inter agendum cooperans. hanc ipſam veritatem etiam ethnici agnouêre, vnde ille:

Pſal. 138. 7.

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo,
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.

Hinc dicere poſſumus, Deum eſſe noſtri eſſe, animarum animam, vitarum vitam, potentiarum potentiam, operum opus eſſe, Deum noſtrum, & noſtrum totum: eſt quippe totus in omnibus creaturis, omne illis eſſe dando, & omnes ipſius eſſe quod habent dependentias, quin etiā, vt totæ ſint ipſius, deſiderat. Vltimum ab infinita charitate eius proficiſcitur, cetera ab immenſa eius magnitudine, infinitate, & immenſitate; quæ talis eſt, vt impoſſibile ſit quidquam eſſe, & Deum in ipſo non eſſe, aut non deſinere eſſe, ſi Deus ab eo recedat, illud regere & ſuſtinere deſinat, nam:

Nil

Nil tam ſublime eſt ſupraq́ pericula tendit
Non ſit vt inferius ſuppoſitumq́ Deo.

Præter tres hoſce modos, quibus neceſſariò in ſuis creaturis eſt Deus, ſeptem ſunt alij, qui è diuerſis effectibus ſuis agnoſcuntur.

Eſt enim primò in ſpiritibus malignis & animabus damnatis per iuſtitiam, illos in die, aut nocte potius æterna furoris ſui vindemians: *tāquam potens crapulatus à vino,* ac de illis ſcriptum eſt: *vermis illorum non morietur, & ignis illorum non exſtinguetur.* & alio loco: *Mors depaſcet eos*; quaſi diceret, ſicut herba depaſta ſemper ob inſitam radici ſub terra manenti virtutem repullulat, ita mors animas illas impias æternùm ob reuiuiſcentiam illarum (quæ tot annis & ſæculis duratura eſt per iuſtitiam, quot Deus futurus per eſſentiam) depaſcet. *Pſal. 77. 65.* *Iſai. 66. 24.* *Pſal. 48. 15.*

Ad hunc eius per iuſtitiam exiſtendi modum referri poteſt ea, quam ad determinatum tempus, in animas in purgatorio exiſtentes, exercet. Deſcribit hanc Malachias: *Ipſe quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum: & ſedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quaſi aurum & argentum.* Hoc illa ſēſu expoſuit Auguſtinus lib. 20. de Ciuitate Dei c. 25. & D. Hieronymus in vltimum caput Iſaiæ, ſuo ait tempore de illa etiam expoſita eſſe verba hæc Michęæ: *Ne læteris inimicā mea ſuper me quia cecidi: conſurgam cum ſedero in tenebris: Dominus lux mea eſt. Iram Domini portabo, quoniā peccaui ei, donec cauſam meam iudicet, & faciat iudicium meum: educet me in lucem, & videbo iuſtitiam eius.* *Mal. 3. 2* *Mich. 7. 8*

Secundò, ſicut per iuſtitiam ſe oſtendit in damnatis, ita per prouidentiam in omnibus & ſuper omnes mundi creaturas eſt: *tua enim Pater*, ait Sapiens, *prouidentia cuncta gubernat*. *Aperit ipſe manum*, inquit Propheta regius, *ſuam, & replet omne animal benedictione*, id eſt, omnem quæ in mundo viuit creaturam ad ſaturitatem vſq; ſatiat.

Sap. 14. 3.

Pſal. 144. 16.

Tertiò eſt in animabus beatis per gloriam, ſuam illis eſſentiam manifeſtans. Et quoniam facultas illarum intellectiua per ſeipſa viſionem Dei ſuſtinere non poſſet, diuina illa bonitas *lumine* quodam, quod *gloriæ* dicunt (quæ qualitas quædam diuina eſt, ſubiectum quadamtenus obiecto proportionaliter accommodans) corroborat. Rurſus verbum quo Pater ſeipſum cognoſcit, idem eſt, per quod (loco ſpeciei intelligibilis) anima beata ipſum videt; *Apud te*, dicebat Pſaltes, *eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen*. Qui eſſe modus maximopere excellens eſt, eoq; deſiderabilior, quòd creatori creaturam etiam magis intimè vniat, quàm ſpecies impreſſa aut expreſſa, etiam puriſſima & purgatiſſima intellectui agenti inhæret.

Pſal. 35. 10.

Ad hunc, velut *excedens & exceſſum*, refertur modus ille quo *Deus erat in Chriſto reconcilians mundum ſibi*, vt cum Apoſtolo loquamur, id eſt, per vnionem perſonalem, vti iam antè in meditatione de Incarnatione dicere memini; ob quam vnionem Redemptor *Emmanuel*, id eſt, nobiſcum Deus appellatur. Modus hic exiſtendi admirabilis eſt, per ipſum namque eadem hypoſtaſis, qua verbi natura

2. Cor. 5. 19.

Matth. 13.

tura ſuſtentatur, naturam humanam ſuſtentat, & vltimam eius actualitatem in Chriſto conſtituit, qui tum deſinet eſſe Deus, quando humanitatem depoſiturus eſt: etſi diuinitas eius ab humanitate penitus independens ſit.

Realis corporis Chriſti in ſanctiſſima Euchariſtia præſentia, quamdiu ſpecies ſacramentales durant, alius quidam eſt coëxiſtendi & cohabitandi modus penitus ineffabilis, de quo paulò antequam ad cœlum aſcenderet, ait: *Ecce ego vobiſcum ſum vſq; ad conſummationem ſeculi*, ſignificans non modò ſe nobiſcum fore in quantum omnibus actionibus noſtris præſens adeſt, nos vt magiſter, dominus, protector & redemptor gubernat, ſua nobis merita, & inexhauribiles copioſiſſimæ redẽptionis ſuæ fruct⁹ applicans, verùm etiam per ſacramentum hoc Angelis admirabile, hominibus amabile, & dœmonibus terribile nobiſcum & in nobis permanſurum. *Matth. 28.20.*

Circuminſeſſio perſonarum diuinarũ, quam Græci περιχώρησιν vocant, quidã eſſe ſuperemineus & maximè tranſcendens, eſt modus per quem Pater in filio, filius in Patre, Pater & filius in Spiritu ſancto, & rurſum Spiritus ſanctus in vtriſque velut in ſolo principio ſuo eſt. De hoc agebat Dominus, cùm in oratione ad Patrem inter alia dicit: *Sicut tu pater in me, & ego in te, ita vt & ipſi in nobis vnum ſint.* & alias cum Philippo loquens: *Philippe qui videt me, videt & Patrem meum. non creditis, quia ego in Patre & Pater in me eſt.* *Ioan. 17. 21.* *Ioan. 14. 9.*

Septimus inexiſtendi modus, qui & decimus, primos tres illis annumerando, eſt per *gratiam*

& *charitatem* ; & modus hic, quo Deus cum hominibus eſt, iuſtis omnibus eſt communis, & nonniſi ad ipſos ſolos ſpectat, vtpote in quibus per gratiam eſt, id eſt, eam in ipſis cauſans, eamque animæ illorum intimis, vt charitatem voluntati, fidem viuam intellectui illorum imprimens, illoſque omni virtutum cardinalium, moralium, donorumque Spiritus-ſancti genere inſigniēs: *Si quis*, inquit, Domin' *diligit me & pater meus diliget eum, & ad eū veniemus & manſionē apud eum faciemus*; dicēs ſe venturū ad eū, oſtendit Patrem & Filiū, & cōſequenter Spiritū ſanctum hoc præſentiæ & inexiſtendi modo non in omni hominum genere, ſed in iis duntaxat eſſe, qui ipſum amant, aut ad meliora conuertūtur. Si quēquā cōtingat à peccati ſtatu ad gratiæ ſtatum tranſire, mutatio illa nō in Deo, ſed in homine eſt, vtpote qui nouos recipit effectus, quos diuina in eo bonitas operatur. Cum verò iuſtus in mortale delictū incidit, Deus ab ipſo recedit, non quod non ſemper illi eſſentiâ præſens adſit, ſed quia non amplius in anima ipſius per amoris ſui & gratiæ effectus, quos antè in eadem producebat, operatur.

Ioan.14. 23.

Sicut ergo nomen *Miſſio* in diuinis perſonis, Verbi aut Spiritus ſancti in hoc mundo, per nouam quamdam operationem, denotat manifeſtationē; & tūc perſonam emanantē, (tū filiū, tū Spiritū ſanctū) in terrā mitti dicimus, etſi tribus illis quos diximus modis, verè ſemper in ea ſint omnia replēdo, vidēdo, & in omnib' agēdo: eodē etiā modo Deū in animā quādā venire, de nouo in illa eſſe, & in ea habitare (etſi iā de facto ibi ſit) dicimus, quādo nouas in ea operationes, à miſericordia promanātes producit.

XXXI.

Ex omniũ horum inexiſtendi, qui Deo conueniunt, modorum notitia quis conſequitur, vt debitè, ſine vllo errore, facilè, & attentè coram diuina maieſtate conuerſetur; intelligitque illum non longè ab vnoquoque noſtrũ abeſſe, & nonniſi à ſe pendere, quò minus eius gratia & feruoribus caritatis (quæ deuotio dicitur) repleatur, vti nec vitam ſuam naturalem & ſubſiſtentiam habet niſi in ipſa. Aequiſſimum proinde eſſe illi viuere, per quem viuimus, nihil aduerſum illum cõmittere, per quẽ ſubſiſtimus; illi loqui, qui nos ſemper audit, contemplari illum, qui nos ſemper intuetur; illum diligere, quamdiu eſſe noſtrum durat, qui nos antequam eſſemus dilexit; tempus noſtrum dedicare illi, qui ſuã nobis dat æternitatem; denique pro illo mortem oppetere, qui nos creando vitam dedit, moriendo reddidit. *Act. 17. 17.*

COLLOQVIVM.

Poteſt quid ab alio quadruplici ratione attrahi, vel per ſimilitudinem, ſic animalia paria ſibi videmus ſimilibus coniungi & copulari; vel per calorem, ſic videmus exhalationes & vapores à ſolis radiis attrahi; tertiò ratione vacui, quod natura ita execratur, vt ad hoc euitandum, leuia deorſum contra naturã ferantur, grauia verò ſurſum aſcendant, vel per arcanam ſympathiam, vti magnes ferrum, ſuccinum paleam, & lunarium chalybem ad ſe trahit. Omnibus hiſce modis tropologicè, myſticè & anagogicè intellectis, placuit tibi, ſumme Devs, me ad te attrahere. Per ſimilitudinem quidem, quando humanitatem noſtram

noſtram induere dignatus es: per calorem verò cùm per charitatis exceſſum, paſsionem tuam, calicis quem ardentiſsimè ſitires, baptiſmi quo ablui debebas, paſchatis quod adeò comedere deſiderabas, & horæ tot votis expetitæ nomine ſignificaſti, vt etiam paſſim fatuus habereris, & tui de te conſanguinei dicerent, *quia in furorem verſus eſt*. Secutum deinde vacuum, quando præ dolorum vehementia, ſanguis è venis, Spiritus arteriis tuis prorupit, & anima tua ſanctiſſima ſacrum corpus ſuum deſeruit: corpus inquam, quod per egregium amoris artificium & ſtratagema, in ineffabili Euchariſtiæ Sacramento mihi reliquiſti, vt per occultam ſympathiam animæ meæ inſtar magnetis ſit, corpus verò per illuſtrem hunc attactum immortalitatis, quæ reſurrectionem eius ſequetur, germen in ſe recipiat. Hiſce igitur modis à te attractus cum ſim, qui fieri poteſt, ſenſus aliò quã in te ferri, voluntatem aliam cynoſuram quàm tuum beneplacitum reſpicere, & mentis oculos aliam, quàm tuã pulchritudinẽ admirari. Deus cordis mei, ex hoc ipſo momento tempus eſt, vt me tibi tradam, & nulla voluptate, honore, aut commodo à te diuellar aut declinem. Nullos deinceps oculos opto, quàm ad te intuendũ; nullum poſthac cor, quàm quod de te cogitet; nullam vitam, quàm quam tibi offeram: quoniã verò hoc & affectu & effectu fieri poteſt, in poſterum actionem meditationi, & executionẽ ac praxin contemplationi coniungam.

Matth. 20.21. *Luc. 12. 50.* *Luc. 22. 15* *Ioã. 8. 10.* *Mar. 3. 21*

SOLILOQVIVM.

Quid hoc in mundo agimus anima? quid ſtolidi

lidi ſectamur? honorum ac diuitiarum comparatio tot continet pœnas ac moleſtias, conſeruatio difficultates & anxietates, illarumque iactura tantam amaritudinem ac dolorem: iis tamen ſemper, prô dolor! inhiamus. *Filij hominum vſquequò graui corde?* filij Adam & filiæ Adam vſquequò corda grauata, depreſſa, & in terra ſepulta habebitis? *vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Ecquam in voluptatibus & lucrôſis quæſtibus ſoliditatem habetis, vtpote quæ cùm præterierint, ſunt quaſi numquam fuiſſent? Voluptas præterita annon ſomnio perſimilis, quòd poſt ſe nonniſi doloris ideam cerebro infixam relinquit? Si dubites anima, conſule eas quæ reipſa hoc expertæ ſunt, & ſaltem Romanorum diſertiſſimo crede: *Voluptas illa, inquit, nihili facienda eſt, quæ vbi tranſierit, perinde eſt ac ſi nulla fuiſſet.* Tales porro ſunt omnes mundi deliciæ, omnes terræ potentiæ ac ſplendores magni fieri ſoliti, tam ſingillatim quàm ſimul omnes conſiderati. Ponamus quemdam iam inde ab origine mundi ad noſtra vſque tempora vixiſſe, & omnes illũ honores, pompas, diuitias, voluptates, delicias, habuiſſe, quas omnes illi & illæ habuere, qui iã inde à primis generis humani conditoribus hactenus vixerunt; & hunc ipſum iam in lectulo ægritudinis decumbentem ad vltimum vitæ articulum perueniſſe: vt ſcilicet illũ pulſus deficiat, oculi caligent, manus pedeſque emortui ſint, os hiet, fauces ſtridulæ ſint & anguſtæ, vt nonniſi modicus quidam circa præcordia calor palpitet, feralis candela lecto vicina ardeat, parentes & conſanguinei circumſtantes plan-

Pſal. 4. 3.

tes plangāt, ac miſera anima aduerſus mortis inſultus & violentiā luctetur; quid ei tunc proſint honores & præcellētiæ? quid dominia, tituli, & diuitiæ? quid ſubditi & clientes? quid denique palatia, viridaria, & horti? Annon hæc potius dolorem eius pro affectu quo, erga hæc ferebatur, & triſtitiæ, quod eadem deſerere iam cogitatur, magnitudines adaugeāt? Quis neſcit priuationum magnitudinem iuxta habitus oppoſitos commenſurari, & grauiſſimos proinde illos dolores eſſe, quos intuita à rebus cariſſimis ſeparatio afferre ſolet? Quid ergo auaro, ambitioſo, voluptatum ſectatori, ac corporis ſui idololatræ & cultori ad has redacto anguſtias fiet? Hoc in ſtatu manere, nimis quàm graue & acerbū eſt; vlterius progredi, terribile; retrogredi penitus impoſſibile. Quā ergo meritò vir quidā doctus iuxta ac pius ætatis noſtræ animā rerum ſuperiorum memoria cruciatā hoc ſecū modo loquētē introduxit:

Ludo. Richeam valedicit anima deuota colloq. 78.

Infauſta nox nox noxium nigerrima,
In qua miſella ego ſacra ex libidine
Proſeminato corpori coniuncta ſum,
Tibiq; vili perditaq; coniugi
Ego elegans, ego nobilis, & ego Dei
Imago cœpi iungier, tu qua bonis
Ditata plurimis recalcitrans, mihi
Supplicia tandem ſempiterna, eheu! paris.

Dein efferaſcenti & rabidæ ſimilis lugebres planctus ſuos proſequitur, & ad corpus conuerſa, his ipſum alloquitur verbis:

Te, te, malorum cauſa te coarguo.
Pro te doloribus miſella mancipor.

Cui reſpondet corpus:

Sceleſta, tu pro me? tibi iſthæc imputa. A. Tua

A. Tua ſceleſta id imputo proſapia.
C. Deterſit hanc labem Deus baptiſmate.
A. Peſſum dediſti tu meam potentiam.
C. Tua potius te vanitas decepit hic.
A. Spectaui ego ſemper bonum, illudque docui.
C. Benè conſulebas, at nihil agebas minus.
A. Semper rebellaſti, bona vbi ſuaſi tibi.
C. Cur non coercebas magiſtra cum foreſ?
A. Oculi tui me vulnerarunt millies.
C. Dum vis eos patere vanitatibus.
A. Violenta vires vitia ſuperabant meas.
C. Nihil abſque conſenſu vllibi feci tuo.
Maledicta cede. A Ah fata, dura, immitia!
Funeſta mors poſt perditam vitam imminens!
C. Damnata cede: hic vltimus dat te inferis
Singultus in prædam, ocyus cede miſera.

Idem nobis hauddubiè continget anima mea, ſi maturè rebus noſtris nõ proſpiciamus. Aſſueſcamus igitur, aſſueſcamus, vnica mea, cũ Deo conuerſari, ipſe enim eſt, quicum nobis agendũ. Omnia prætereunt, ipſe autem permanet, ipſe aut amicorum intimus, aut inimicorum inimiciſſimus. Illi ſi adhæream⁹, beati; ſin alij rei cuipiam, infelices ac miſeri. Supra ipſum nihil eſt quod ſperemus, & poſt ipſum nihil quod amittamus; facilè inueniri poteſt, nec difficiles habet aditus, nihil enim faciendum nobis incumbit aliud quàm ad cordis noſtri ianuam pulſare; quod ſi illi aperiamus, mox aderit & ipſe, & citius nobis, nec antè recedet quàm ipſi velimus. Ipſe intrantium primus, exeuntium vltimus; ad primam inuitationem venit, & nonniſi violenter exire compellitur. Hilari nos vultu, manibus donis, & pectore lætitia referto viſitat; nec niſi lacrymans, & manibus

aut brachiis decuſſatim iunctis,& dolore plenus abſcedit. Quid huic ergo amico faciemus, anima mea,& quidem tanto?quid illi dabimus? quid reddemus? quas illi gratias agemus? quibus illum modis excipiemus? annon ipſum diligemus? annon cor illi pro corde, obſequium in obſequij compenſationem referemus?Oportet id quidem, oportet inquam, cariſſima mea, aut non amplius nobis in mundo viuendum.

EXEMPLVM MEDITATIONIS, QVANDO SVPER VERBA INSTITVITVR.

Pater noſter qui es in cœlis.

Quam ob rem dicere me iubet Chriſtus, *Pater noſter* & non meus? an quia omnium ſimul pater eſt ?an verò quia omnes inuicem fratres? ſanè vtramque ob cauſam. Atq; hinc diſco, ſine vllo me dignitatum; ſplendorum; diuitiarum; ſcientiæ; potentiæ, alteriuſue doni exterioris, quodcúq; Deus demũ conferat, intuitu proximum diligere debere, eumq; vt fratrem complecti ex animo cum Diuo Auguſtino dicendo: *Hi ſunt ſerui tui fratres mei: filij tui domini mei, quibus iuſſiſti vt ſeruiam, ſi volo tecum de te viuere.*

Pater

Quantus honoris titulus quàm honorificũ habere Deum in Patrem! Quàm glorioſum Chriſtum in fratrem! quàm ampla & opima ſucceſſio illius hæredem, huius verò cohæredẽ eſſe! Annon ergo ſalutis hæc meæ pignora

ſunt,

-nt, & charitatis eius ſigna euidētiſſima, quod oc ſe à me compellari modo iubeat, ſibiq; ve- it ad captandam beneuolentiam, antequam o- ationem auſpicer, dici *Abba, pater*? Quis vnquā patre filius repulſam paſſus eſt, rem æquam ab o poſtulans? An hoc illum nomine compello, t amorem naturalem in illo excitem? an ve- ò vt hinc diſcam, quod ſicut ſerui domeſtici iliū familias numquam reiiciunt, quādo in pa- ris illum gratiā eſſe vident; ita nec Angeli no- ois adeſſe & famulari dedignentur dum in ad- optionis aut gratiæ ſtatu ſumus? Annon item vt ſuggereret, ad tam ſublimem eue&ū me di- gnitatem, vt nimirū Deum habeam in Patrem, nihil omnino agere debere, quod conditione mea indignum ſit, quod mihi dedecus, aut in- famiā afferat; aut quo viléſcam? Ita profectò ſe res habet; hæc omnia Dei filius ſpectauit, hanc mihi orandi formulam præſcribens, & ob omnes haſce cauſas hoc me orare ac loqui ritu voluit, idque iuxta Patris ſui deſiderium & a- morem; qui iam olim, nimia erga nos carita- te actus, per prophetam expoſtulauit, quod Pa- trē eū nemo appellaret, *Ergo ſaltem amodo vo- ca me, Pater meus es tu, & cuſtos virginitatis meæ.* *Ierem. 3. 4*

Ex hiſce conſiderationibus hunc fructum e- liciam, quod DEVM deinceps vt PATREM ſim amaturus, velut iudicem formidaturus, velut domino ſeruiturus, velut DEVM adoraturus: ad ipſum recurram; in ipſo cōfidam, in neceſſitate mea ipſum inuocabo, il- lum offendere verebor, filiali non autem mer- cenario illi ſpiritu ſeruiā, amore nō commodo

V impul-

impulſus;ex charitate nō ſpe pręmij.Et ſi quādo ad peccandū mē Satanas inſtigabit,Patris mei recordabor,& mecum ipſe repetam,quod olim D. Leo ſcripſit: *Agnoſce,ô Chriſtiane, dignitatem tuam, & diuinæ factus conſors naturæ, noli in priſtinā vilitatem degeneri conuerſatione redire.*

Serm. de Natiuit.

Qui es.

Nihil omnino eſt; propriè & abſolutè loquendo, quod eſſe habeat vt Deus:hinc Iſraëlitis Dei iuſſu Moyſes dicebat: *Qui eſt,miſit me ad vos.* Vnde diſco ipſum quòd ſit eſſe,infinitum eſſe;quòd infinitus,compoſitionis expertem eſſe; quòd incompoſitus; ſimplicem eſſe; quòd ſimplex,eſſe quod eſſe poſſit;ex eo quòd ſit quod eſſe poteſt, id eſt, actus purus.diſco immortalé, impaſſibilem,immutabilem, inuariabilem eſſe; ex eo quòd inuariabilis, æternum eſſe & æternitatem ipſam; ex eo quòd ipſa æternitas, eſſe quod fuit;& fore quod modò eſt: Rurſus ex eo quod eſt;eſſe quod eſt, & eum qui eſt, qui ipſum eſt Eſſe; & conſequenter, eſſe quātum ad locum ἀόριστον ἄπειρόν, immenſum;quantum ad tempus, interminabilem; quantum ad vitam ἀΐδιον, id eſt ſempiternum; quantum ad eſſentiam ἀτελαιόν, id eſt infinitum, in omnibus & vbiquè ἀκατάληπτον,ideſt incomprehēſibilé, & vt Triſmegiſtus ait, *circulum cuius centrum vbiq;,& circumferentia nuſquam.* Vnde infero omnia quæ in mundo ſunt etiam maxima & ſummè admiranda, nihili à me fieri debere, niſi in quantum Deus in ipſis, & ipſa in Deo.

Exod. 3.

In cœlis.

Deus annon vbique eſt? ānnon ſæpè de ſe ipſo

pſo dicit: *cælum & terram ego impleo*: & alibi: *cælum ſedes mea eſt, & terra ſcabellum pedum meorum*? Annon, vti iam diximus, omnibus in rebus eſt eſſentiâ, præſentiâ, & potentiâ? Cur ergo illi dico, *Qui es in cælis*? & non, *qui es in terris*. Ratio eſt ꝙ quãuis vbiq; ſit, non tamen æqualiter vbiq; ſe manifeſtet. In cœlo verò ſe dat cognoſcendum, in cælo faciem ſuam reuelat, in cælo Beati eius eſſentiam contemplantur, quam etſi vbique & in omnibus videant, cælum tamen communis illorum domicilij locus eſt, vbi lumen gloriæ datur, vbi omnes Deum totum & prout eſt contemplantur, etſi non totaliter, nec omnes inter ſe æqualiter. Sicut ergo nos vultũ detegimus, quòd in illo primarias functiones ſuas anima habeat, in illo quinque ſimul ſenſus lateant, in illo, velut exigua in tabella, totius hominis compendium iunctim conſpiciatur: ita pariter cum cœlum empyreum aliò nomine paradiſus mundi ſit quodammodo pars primaria, & in ipſo Deus primarias ac præcipuas actiones ſuas exerceat, vbi facie ad faciem cõſpicitur, vbi gloriam detegit; hinc illi dicimus, *qui es in cælis*, concepto ſimul propoſito affectus noſtros à terra ſuſtollendi, non amplius per mundi cœnum volutãdi, memores quoque hanc præſertim ob cauſã inter alias hominem rectum conditum eſſe, oculos in ſuprema corporis parte geſtare, vt quodammodo commonitum ſe norit, faciem, oculos & cor ad verum & beatiſſimum domicilium ſuſtollenda. quod & ethnici poëtæ agnouêre dum canunt:

Pronaq; cum ſpectent animalia cetera terram,
Os homini ſublime dedit, cœlumq; tueri
Iuſsit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

EXEMPLVM MEDITATIONIS PER SENTENTIAS.

Sanctificetur nomen tuum.

Sanctitas verò Deo ita propria eſt, vt illi eſſentialis ſit. Et vnum è fidei noſtræ, & irrefragabilis religionis chriſtianæ veritatis capitibus eſt, vnum adorare Deum ter ſanctum, qui ipſamet ſanctitas. Colebant gentes Saturnum infanticidam, Iouem adulterum, Mercurium impoſtorem, Martem vltorem, Iunonem ſuperbam, Venerem impudicam, cupidinem laſciuã; Diabolo peccatum eò dignitatis euehente, vt numinis inſtar coleretur. Hinc & homines, deorum ſuorum exemplo, in omnia flagitiorum genera præcipites ruebant; quod admirationem meretur, quò plura committebant, eò ſe ab illis magis & melius protegi credebant. Deo verò noſtro laus & gloria, quod ſit qui eſt, ſanctus inquam, & adeo quidem ſanctus, vt nullam cũ peccato compatibilitatem habeat. Peccatum ipſa infirmitas, ignorantia & malitia; Deus ipſa fortitudo, ſapientia, & bonitas. Peccatum ipſa iniuſtitia & iniquitas Deus iuſtitia & ſanctitas, adeò vt nomẽ eius ſanct⁹ ſit, & ſanctũ hoc nomẽ nuſquã audiatur, quin ſanctificationẽ adferat. Quàm ergo beati eſſemus, ſi ipſum vbique terrarum diffuſum, & ad omnes orbis gentes & fines illatum eſſet. Equidem pro viribus enitar; timorem eius peccatoribus annuntiabo, bonis

pacem

pacem & ſpiritui ſuauitatem. Moribus oſtendā in Deum me credere, qui ſanctus ſit; actiones teſtabuntur eſſe me & humillimam ac minimā eius creaturam, & fidiſſimum clientem. Quicūque me videbit, dicet hominis huius Deus, veritatis amans eſt Deus. Ipſe autem illuſtriſſimo Chriſtiani nomine indignum nihil loquar aut admittam. Deniq; ita me geram, nullum vt religioni meæ ſim dedecus illaturus, ſed bonis fidem operibus corroboraturus, idque ex conſilio Apoſtolorum, & inter illos accenſear, de quibus ſcriptum eſt: *Beata gens cuius Dominus Deus eius.*

EXEMPLVM MEDITATIONIS PER MYSTERIA.

INuocato Spiritus ſancti auxilio, vt norim quo me ad tempus in eius præſentia gerere debeam modo, fingam in mente locum, in quo myſterium, quod meditari propoſui, contigerit: perſonas eius etiam mihi repræſentabo, earumque actiones coram intuebor. Verbi gratia in ipſo Natiuitatis Dominicę myſterio, videre mihi videbor ſtabulum, præſepe, paleam, fimum, telas aranearum, locum vndique patulū, nuſquam clauſum, locum inquam, in quem viatores & pauperes ſuas egerere ſolerent ſordes. Hoc in loco tres primarias ac digniſſimas, quas mundus totus habebat perſonas contemplabor Ioſephum Mariam & Ieſum: humilitatem eorū & patientem paupertatem demirabor; quid inuicem circum recens natum puerulum lo-

noſtram induere dignatus es; per calorem verò cùm per charitatis exceſſum, paſsionem tuam, calicis quem ardentiſsimè ſitires, baptiſmi quo ablui debebas, paſchatis quod adeò comedere

Matth. 20.21. Luc. 12. 50. Luc. 22. 15 Ioã 8.10. Mar. 3.21

deſiderabas, & horæ tot votis expetitæ nomine ſignificaſti, vt etiam paſſim fatuus habereris, & tui de te conſanguinei dicerent, *quia in furorem verſus eſt*. Secutum deinde vacuum, quando præ dolorum vehementia, ſanguis è venis, Spiritus arteriis tuis prorupit, & anima tua ſanctiſſima ſacrum corpus ſuum deſeruit: corpus inquam, quod per egregium amoris artificium & ſtratagema, in ineffabili Euchariſtiæ Sacramento mihi reliquiſti, vt per occultam ſympathiam animæ meæ inſtar magnetis ſit, corpus verò per illuſtrem hunc attactum immortalitatis, quæ reſurrectionem eius ſequetur, germen in ſe recipiat. Hiſce igitur modis à te attractus cum ſim, qui fieri poteſt, ſenſus aliò quã in te ferri, voluntatem aliam cynoſuram quàm tuum beneplacitum reſpicere, & mentis oculos aliam, quàm tuã pulchritudinẽ admirari. Deus cordis mei, ex hoc ipſo momento tempus eſt, vt me tibi tradam, & nulla voluptate, honore, aut commodo à te diuellar aut declinem. Nullos deinceps oculos opto, quàm ad te intuendũ; nullum poſthac cor, quàm quod de te cogitet; nullam vitam, quàm quam tibi offeram: quoniã verò hoc & affectu & effectu fieri poteſt, in poſterum actionem meditationi, & executionẽ ac praxin contemplationi coniungam.

SOLILOQVIVM.

Qnid hoc in mundo agimus anima? quid ſtolidi

lidi ſectamur? honorum ac diuitiarum comparatio tot continet pœnas ac moleſtias, conſeruatio difficultates & anxietates, illarumque iactura tantam amaritudinem ac dolorem: ijs tamen ſemper, prô dolor! inhiamus. *Filij hominum vſquequò graui corde?* filij Adam & filiæ Adam vſquequò corda grauata, depreſſa, & in terra ſepulta habebitis? *vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Ecquam in voluptatibus & lucroſis quæſtibus ſoliditatem habetis; vtpote quæ cum præterierint; ſunt quaſi numquam fuiſſent? Voluptas præterita annon ſomnio perſimilis; quòd poſt ſe nonniſi doloris ideam cerebro infixam relinquit? Si dubites anima; conſule eas quæ reipſa hoc expertæ ſunt; & ſaltem Romanorum diſertiſſimo crede: *Voluptas illa*, inquit, *nihili facienda eſt, quæ vbi tranſierit, perinde eſt ac ſi nulla fuiſſet.* Tales porro ſunt omnes mundi deliciæ, omnes terræ potentiæ ac ſplendores magni fieri ſoliti; tam ſingillatim quàm ſimul omnes conſiderati. Ponamus quemdam iam inde ab origine mundi ad noſtra vſque tempora vixiſſe, & omnes illũ honores, pompas, diuitias, voluptates, delicias, habuiſſe, quas omnes illi & illæ habuère, qui iã inde à primis generis humani conditoribus hactenus vixerunt; & hunc ipſum iam in lectulo ægritudinis decumbentem ad vltimum vitæ articulum perueniſſe: vt ſcilicet illũ pulſus deficiat, oculi caligent, manus pedeſque emortui ſint, os hiet, fauces ſtridulæ ſint & anguſtæ, vt nonniſi modicus quidam circa præcordia calor palpitet, feralis candela lecto vicina ardeat, parentes & conſanguinei circumſtantes plan- *Pſal. 4. 3.*

tes plan-

tes plangāt, ac miſera anima aduerſus mortis inſultus & violentiā luctetur; quid ei tunc proſint honores & præcellētiæ? quid dominia, tituli, & diuitiæ? quid ſubditi & clientes? quid denique palatia, viridaria, & horti? Annon hæc potius dolorem eius pro affectu quo, erga hæc ferebatur, & triſtitiæ, quod eadem deſerere iam cogitatur, magnitudines adaugeāt Quis neſcit priuationum magnitudinem iuxta habitus oppoſitos commenſurari, & grauiſſimos proinde illos dolores eſſe, quos inuita à rebus cariſſimis ſeparatio afferre ſolet? Quid ergo auaro, ambitioſo, voluptatum ſectatori, ac corporis ſui idololatræ & cultori ad has redacto anguſtias fiet? Hoc in ſtatu manere, nimis quàm graue & acerbū eſt; vlterius progredi, terribile, retrogredi penitus impoſſibile. Quā ergo meritò vir quidā doctus iuxta ac pius ætatis noſtræ animā rerum ſuperiorum memoria cruciatā hoc ſecū modo loquētē introduxit:

Ludo. Richeam valedicit anima deuota colloq. 78.

Infauſta nox nox noxium nigerrima,
In qua miſella ego ſacra ex libidine
Proſeminato corpori coniuncta ſum,
Tibiq; vili perditaq; coniugi
Ego elegans, ego nobilis, & ego Dei
Imago cœpi iungier, tu qua bonis
Ditata plurimis recalcitrans, mihi
Supplicia tandem ſempiterna, eheu! paris.

Dein efferaſcenti & rabidæ ſimilis lugebres planctus ſuos proſequitur, & ad corpus conuerſa, his ipſum alloquitur verbis:

Te, te, malorum cauſa te coarguo.
Pro te doloribus miſella mancipor.

Cui reſpondet corpus:

Sceleſta, tu pro me? tibi iſthæc imputa. A. Tua

A. *Tua ſceleſta id imputo proſapia.*
C. *Deterſit hanc labem Deus baptiſmate.*
A. *Peſſum dediſti tu meam potentiam.*
C. *Tua potius te vanitas decepit hic.*
A. *Spectaui ego ſemper bonum, illudque docui.*
C. *Benè conſulebas, at nihil agebas minus.*
A. *Semper rebellaſti, bona vbi ſuaſi tibi.*
C. *Cur non coercebas magiſtra cum foreſ?*
A. *Oculi tui me vulnerarunt millies.*
C. *Dum vis eos patere vanitatibus.*
A. *Violenta vires vitia ſuperabant meas.*
C. *Nihil abſque conſenſu vllibi feci tuo.*
Maledicta cede. A *Ah fata, dura, immitia!*
Funeſta mors poſt perditam vitam imminens!
C. *Damnata cede: hic vltimus dat te inferis*
Singultus in prædam, ocyus cede miſera.

Idem nobis hauddubiè continget anima mea, ſi maturè rebus noſtris nō proſpiciamus. Aſſueſcamus igitur, aſſueſcamus, vnica mea, cū Deo conuerſari, ipſe enim eſt, quicum nobis agendū. Omnia prætereunt, ipſe autem permanet; ipſe aut amicorum intimus, aut inimicorum inimiciſſimus. Illi ſi adhæream⁹, beati; ſin alij rei cuipiam, infelices ac miſeri. Supra ipſum nihil eſt quod ſperemus, & poſt ipſum nihil quod amittamus; facilè inueniri poteſt, nec difficiles habet aditus, nihil enim faciendum nobis incumbit aliud quàm ad cordis noſtri ianuam pulſare; quod ſi illi aperiamus, mox aderit & ipſe, & citius nobis, nec antè recedet quàm ipſi velimus. Ipſe intrantium primus, exeuntium vltimus; ad primam inuitationem venit, & nonniſi violenter exire compellitur. Hilari nos vultu, manibus donis, & pectore lætitia referto viſitat; nec niſi lacrymans, & manibus

aut brachiis decuſſatim iunctis,& dolore plenus abſcedit; Quid huic ergo amico faciemus, anima mea,& quidem tanto?quid illi dabimus? quid reddemus? quas illi gratias agemus? quibus illum modis excipiemus? annon ipſum diligemus? annon cor illi pro corde, obſequium in obſequij compenſationem referemus?Oportet id quidem, oportet inquam, cariſſima mea, aut non amplius nobis in mundo viuendum.

EXEMPLVM MEDITATIONIS; QVANDO SVPER VERBA INSTITVITVR:

Pater noſter qui es in cœlis.

Quam ob rem dicere me iubet Chriſtus, *Pater noſter* & non meus? an quia omnium ſimul pater eſt ?an verò quia omnes inuicem fratres? ſanè vtramque ob cauſam. Atq; hinc diſco, ſine vllo me dignitatum ; ſplendorum, diuitiarum, ſcientiæ, potentiæ, alteriuſue doni exterioris, quodcuq; Deus demũ conferat, intuitu proximum diligere debere,eumq; vt fratrem complecti ex animo cum Diuo Auguſtino dicendo: *Hi ſunt ſerui tui fratres mei: filij tui domini mei, quibus iuſsiſti vt ſeruiam,ſi volo tecum de te viuere.*

Pater

Quantus honoris titulus quàm honorificũ habere Deum in Patrem! Quàm glorioſum Chriſtum in fratrem! quàm ampla & opima ſucceſſio illius hæredem, huius verò cohæredẽ eſſe! Annon ergo ſalutis hæc meæ pignora ſunt;

ſunt, & charitatis eius ſigna euidētiſſima, quod hoc ſe à me compellari modò iubeat, ſibiq; velut ad captandam beneuolentiam, antequam orationem auſpicer, dici *Abba, pater?* Quis vnquã à patre filius repulſam paſſus eſt, rem æquam ab eo poſtulans? An hoc illum nomine compello, vt amorem naturalem in illo excitem? an verò vt hinc diſcam, quod ſicut ſerui domeſtici filiũ familias numquam reiiciunt, quãdo in patris illum gratiã eſſe vident; ita nec Angeli nobis adeſſe & famulari dedignentur dum in adoptionis aut gratiæ ſtatu ſumus? Annon item vt ſuggereret, ad tam ſublimem euectũ me dignitatem, vt nimirũ Deum habeam in Patrem, nihil omnino agere debere, quod conditione mea indignum ſit, quod mihi dedecus; aut infamiã afferat; aut quo vileſcam? Ita profectò ſe res habet; hæc omnia Dei filius ſpectauit, hanc mihi orandi formulam præſcribens, & ob omnes haſce cauſas hoc me orare ac loqui ritu voluit, idque iuxta Patris ſui deſiderium & amorem; qui iam olim, nimia erga nos caritate actus, per prophetam expoſtulauit, quod Patrẽ eũ nemo appellaret, *Ergo ſaltem amodo voca me, Pater meus es tu, & cuſtos virginitatis meæ.* *Ierem. 3. 4.*

Ex hiſce conſiderationibus hunc fructum eliciam, quod DEVM deinceps vt PATREM ſim amaturus, velut iudicem formidaturus, velut domino ſeruiturus, velut DEVM adoraturus: ad ipſum recurram; in ipſo cõfidam, in neceſſitate mea ipſum inuocabo, illum offendere verebor, filiali non autem mercenario illi ſpiritu ſeruiã, amore nõ commodo

V impul-

impulſus;ex charitate nō ſpe præmij. Et ſi quādo ad peccandū me Satanas inſtigabit; Patris mei recordabor, & mecum ipſe reperam, quod olim D. Leo ſcripſit: *Agnoſce, ô Chriſtiane, dignitatem tuam, & diuinæ factus conſors naturæ, noli in priſtinā vilitatem degeneri conuerſatione redire.*

Serm. de Natiuit.

Qui eſt.

Nihil omninò eſt, propriè & abſolutè loquendo, quod eſſe habeat vt Deus: hinc Iſraëlitis Dei iuſſu Moyſes dicebat: *Qui eſt, miſit me ad vos.* Vnde diſco ipſum quòd ſit eſſe, infinitum eſſe; quòd infinitus, compoſitionis expertem eſſe; quòd incompoſitus, ſimplicem eſſe; quòd ſimplex, eſſe quod eſſe poſſit; ex eo quòd ſit quod eſſe poteſt, id eſt, actus purus: diſco immortalē, impaſſibilem, immutabilem, inuariabilem eſſe; ex eo quòd inuariabilis, æternum eſſe & æternitatem ipſam; ex eo quòd ipſa æternitas, eſſe quod fuit, & fore quod modò eſt: Rurſus ex eo quod eſt, eſſe quod eſt, & eum qui eſt, qui ipſum eſt Eſſe; & conſequenter, eſſe quātum ad locum ἄπειρον, immenſum; quantum ad tempus, ἀόριστον id eſt, interminabilem; quantum ad vitam ἀΐδιον, id eſt ſempiternum; quantum ad eſſentiam ἀπλαυόν, id eſt infinitum, in omnibus & vbique ἀκατάληπτον, ideſt incomprehēſibilē, & vt Triſmegiſtus ait, *circulum cuius centrum vbiq;, & circumferentia nuſquam.* Vnde infero omnia quæ in mundo ſunt etiam maxima & ſummè admiranda, nihili à me fieri debere, niſi in quantum Deus in ipſis, & ipſa in Deo.

Exod. 13.

In cœlis.

Deus annon vbique eſt? annon ſæpè de ſe ipſo

pſo dicit: *cœlum & terram ego impleo*: & alibi: *cœlum ſedes mea eſt, & terra ſcabellum pedum meorum*? Annon, vti iam diximus, omnibus in rebus eſt eſſentiâ, præſentiâ, & potentiâ? Cur ergo illi dico, *Qui es in cœlis*? & non, *qui es in terris*. Ratio eſt ꝙ quãuis vbiq; ſit, non tamen æqualiter vbiq; ſe manifeſtet. In cœlo verò ſe dat cognoſcendum, in cælo faciem ſuam reuelat, in cælo Beati eius eſſentiam contemplantur, quàm etſi vbique & in omnibus videant, cælum tamen communis illorum domicilij locus eſt, vbi lumen gloriæ datur, vbi omnes Deum totum & prout eſt contemplantur, etſi non totaliter, nec omnes inter ſe æqualiter. Sicut ergo nos vultũ detegimus, quòd in illo primarias functiones ſuas anima habeat, in illo quinque ſimul ſenſus lateant, in illo, velut exigua in tabella, totius hominis compendium iunctim conſpiciatur: ita pariter cum cœlum empyreum alio nomine paradiſus mundi ſit quodammodo pars primaria, & in ipſo Deus primarias ac præcipuas actiones ſuas exerceat, vbi facie ad faciem cõſpicitur, vbi gloriam detegit; hinc illi dicimus, *qui es in cœlis*, concepto ſimul propoſito affectus noſtros à terra ſuſtollendi, non amplius per mundi cœnum volutãdi, memores quoque hanc præſertim ob cauſã inter alias hominem rectum conditum eſſe, oculos in ſuprema corporis parte geſtare, vt quodammodo commonitum ſe norit, faciem, oculos & cor ad verum & beatiſſimum domicilium ſuſtollenda. quod & ethnici poëtæ agnouere dum canunt:

pacem & ſpiritui ſuauitatem. Moribus oſtendā in Deum me credere, qui ſanctus ſit; actiones teſtabuntur eſſe me & humillimam ac minimā eius creaturam,& fidiſſimum clientem. Quicūque me videbit, dicet hominis huius Deus, veritatis amans eſt Deus. Ipſe autem illuſtriſſimo Chriſtiani nomine indignum nihil loquar aut admittam. Deniq; ita me geram, nullum vt religioni meæ ſim dedecus illaturus, ſed bonis fidem operibus corroboraturus, idque ex conſilio Apoſtolorum,& inter illos accenſear, de quibus ſcriptum eſt: *Beata gens cuius Dominus Deus eius.*

EXEMPLVM MEDITATIONIS PER MYSTERIA.

INuocato Spiritus ſancti auxilio, vt norim quo me ad tempus in eius præſentia gerere debeam modo, fingam in mente locum,in quo myſterium,quod meditari propoſui,contigerit: perſonas eius etiam mihi repræſentabo, earumque actiones coram intuebor. Verbi gratia in ipſo Natiuitatis Dominicę myſterio, vide re mihi videbor ſtabulum, præſepe, paleam, fimum, telas aranearum,locum vndique patulū, nuſquam clauſum, locum inquam,in quem viatores & pauperes ſuas egerere ſolerent ſordes. Hoc in loco tres primarias ac digniſſimas, quas mundus totus habebat perſonas contemplabor Ioſephum Mariam & Ieſum: humilitatem eorū & patientem paupertatem demirabor; quid inuicem circum recens natum puerulum lo-

quantur, quem adorant, oſculantur, & brachiis ſtringunt.

Hac loci compoſitione facta, tria puncta ad meditandum deſumam. Primò quis hic ſit puer; ſecundò, quid agat; tertiò, quam ob cauſam hoc agat.

Puer hic eſt, qui cœlum, terramque condidit, qui tribus digitis vniuerſam orbis molem appendit, qui ambulat ſuper pennas ventorum, coram quo Cherubini & Seraphini ſe muſcis inferiores credunt, qui è nihilo condidit omnia, cui mille mūdorum, quorum ſinguli ſingulos ſemper perfectione ſuperarent, productio non minus facilis foret, quàm formicæ vnius cuius poteſtas æquè latè patet ac voluntas: qui ſine figura pulcher, ſine qualitate bonus, ſine quantitate magnus, imo ipſa pulchritudo, bonitas & magnitudo. Ipſe incomprehenſibilis, inenarrabilis, ineffabilis, infinitus, quem terminis negatiuis potius, dicendo quod non eſt, quàm affirmatiuis, dicentibus quod eſt, exprimere poſſimus: ipſe tamen Adonai eſt, Sodai, Eloim, & Iehoua ille terribilis, qui omnibus in rebus adeſt præſens, nuſquam incluſus, & extra omnia, à nullo tamen excluſus. Denique Mariæ filius eſt, & filius Dei, vnicus patri, vnicus & matri; ſine patre quoad humanitatem, ſine matre quoad diuinitatem.

Quid agat? magnitudinis ſuæ cœlos ad nos vſque inclinat, & velut vnus è nobis factus, magno cum ſtupore verum eſſe probat, quod o-
Gen. 3. 22. lim ironicè de Adamo dictum erat: *Ecce Adam velut vnus ex nobis factus eſt.* Dixit hæc Deus

Deus, cùm primum Adam de terra terrenum animalium exuuijs conueſtiuit: nos verò cùm Apoſtolo idem reperimus, poſtquam iam verus Adam de cœlo cœleſtis mortalitatis noſtræ exuuias induit. Vtque concludam, hoc in myſterio immortalis factus eſt mortalis; inuiſibilis, viſibilis; impaſſibilis, paſſibilis; æternus temporaneus; denique creator creatura. Phil. 2. 7.

Finis verò & ſcopus cur hæc mirabilia pateret, eſt Patris ſui gloria, & ſalus noſtra: quæ eum impulit cauſa, eſt immenſa, indicibilis, & puriſſima eius charitas. Ipſe venit ad nos vt nos viciſſim ipſum adeamus; ſimilis nobis factus eſt, vt nos illi ſimiles exiſtamus; è cœlo in terram deſcendit, nos vt à terra in cœlum ſubleuaret: factus eſt mortalis, vt nos immortalitate donaret: miſeriarum noſtrarum particeps eſſe voluit, ſuæ vt nos beatitudinis participes redderet: denique mortem ſubire voluit, nos vt vita donaret. Quid! exclamabat quidam velut extra ſe raptus;

Ergone noſtra Deo ſic ſunt mortalia curæ?
Ergone nos tanta deperit arte Deus?
O nimis immodicum, ô ſumma pietatis amorem!
Audite, & mirus vos premat aſtra ſtupor.

Quis ergo ex animo puerum hunc non diligat? quis ſuam illi vitam non conſecret? quis pro honore eius & gloria mori abnu-

abnuat? Si quis Rex, Imperator aut Monarcha pro formicis formica, pro muſcis muſca fieret, anne magis ſe abiiceret & exinaniret quàm DEVS, dum propter homines humanã naturam induit factus homo? Inter creaturas etiam maximè inter ſe differentes, ſemper aliqua eſt proportio, vt à finito ad finitum; at nulla inter Deum & hominem, nam eſt à finito ad infinitum. Quæ ergo humana aut Angelica mens beneficij huius magnitudinem, humilitatis huius profunditatem, & huius charitatis latitudinem comprehendat? quis non honores, dignitates, pompas terræ contemnat; cùm æterna ſapientia tam parui eadem faciat, vt cum in regum atriis naſci poſſet, ſtabulum vile ſelegerit? quis non voluptates & delicias carnales deteſtetur, cum illum in palea tremulum, & in præſepio reclinatum conſpicatur? quales ſerui ſunt bos ſimul & aſinus? quæ odoramenta & ſuffitus, fimus & ſordes? ecquæ tapetia & aulæa, aranearum telæ? ecquæ circumcinctio, maceria vndiquaq; patens? ecquod ceruical, præſepe ſaxeũ? idq; media hieme & nocte media. Ah quãti Deo conſtat homo, & quàm parum ab homine colitur Deus!

OPVS eſſet hic & contemplationis aliquod exemplum proponere; verùm quod illa in paſſione & receptione potius quàm actione conſiſtat, nec iam amplius in via, ſed in termino ſit, & ſpiritus ſanctus ſingulari quodam lumine ac ſplendore intus in anima cõtẽplantis agat, qui ab alio quam ab eun-

dem

dem recipiente cognoſci nequit,qui ne vix quidem ipſum cognoſcit, quòd ſine reflexione illum recipiat,ſemperque vlteriùs progrediatur, numquam ad primum reuertens locum; ſatis fuerit dixiſſe, contemplatiuum, exempli loco, mox ac genu flexerit, & verba illa *Deus factus homo, & homo Deus*, paululum perpenderit, ilico in diuinæ bonitatis abyſſum & liberalium donorum eius oceanum abſorberi. Circa hæc verba: *Adueniat regnum tuum*, ex intimo corde exclamabit, ecquando hoc regno donabimur! & anima eius ad ſuauiſſimam Dei fruitionem mox abripietur. Si audiat, *Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra*, promptus quidam & vehemens eum zelus inceſſit, qui verba illi tollat, loquelam impediat, liqueſcere & in Deum penitus effundi illum cogat. Si *panis quotidiani* mentio fiat, ſine mora ſpiritualis eum communio inuadit,& in vulnere lateris Chriſti ſeſe inuenit,illius ſe liquore perfundens,& amore inebrians. Si florem videat, ſi hortum amœnum ingrediatur, ſi harmoniam audiat, confeſtim dilecti ſui idea illi obuerſatur, difficiliuſque cordis ſui in Deum raptus reprimit & compeſcit, quàm Meditatiuus eoſdem excitet & eliceat; adeò vt niſi ſuperior animæ eius pars fortis ac robuſta eſſet, vitæ animalis haud dubiè functiones negligeret,& omnis ſomni,cibi potuſque obliuiſceretur. Notandum porro hic vnum è maximis œconomiæ Chriſti Ieſu mirabilibus,quod etſi *comprehenſor* eſſet, non deſineret tamen eſſe *viator*, & functiones naturales corporis exerceret, animæ tamen liberas haberet, etſi illa Deo facie ad faciem potiretur, &

quàm hanc, *Moriendum eſt.* Qui eam non cogitat, eſt inter Chriſtianos ethnicus, inter homines beſtia, inter viuentes mortuus cenſendus.

Iob ait: *Scio quia morti trades me, vbi conſtituta eſt domus omni viuenti.* Eccleſiaſticus: *Noli metuere iudicium mortis. Memento qua ante te fuerunt, & qua ſuperuentura ſunt tibi. hoc iudicium à Domino omni carni.* Apoſtolus ad Hebreos, *ſtatutũ eſt hominibus ſemel mori: poſt hoc aũt iudiciũ.* *Iob. 30. 23.* *Eccli. 41. 4. 5.* *Heb. 9. 27.*

Ipſa euidenter quoq; ratio docet, quidquid è contrarijs compoſitum eſt, peritioni & morti obnoxium eſſe: experientia etiam probat moriendum eſſe, cùm tam multos quotidie emori videamus, interim dum ipſi viuimus, quin & de ipſa morte loquimur. Primum argumentum perſuadeat in Deum credentibus; ſecundum, ductum ac lumen rationis ſequentibus; tertium omnibus in genere hominibus. Ceterum nihil haberi in mundo poteſt clarius, quã verbũ Dei, & ratio ipſa, demũ experientia. Quis ergo adeo cæcutiet, & ita rationis impos erit, his vt credere nolit mentemque applicare? quis ita ſalutis ſuæ negligens, vt ad mortẽ ſe minimè præparet?

Tria ſunt per quæ ad exequendum faciendumue aliquid, quod decreuimus, impellimur, vtilitas, honor, & neceſſitas. Exempli cauſa, ſi quis ſibi perſuaſerit bonum eſſe diuitias cõparare vel gloriam, & in animo ſuo iam ſtatuerit lucro inhiandum eſſe, honores captandos, quãprimum ad hunc ſe finem cõparare proponit, & quibus fieri poteſt modis eniti, vt opes coaceruet, & inter homines dignitate præcellat. Verùm inter cetera motiua, quæ ad executionem conſilia propoſitaque reducere poſſunt,

neceſ-

neceſſitas eſt efficaciſſima. Stipendium quidem & gloria militem ad certamen acuunt; at ſi illi ad extrema redacto vel moriendum, vel animoſe vis propulſanda, & nulla effugij pateat quàm ſtrenuè rem gerendo via; & ſi vel inertiſſimus ſit, generoſè ſe tuebitur, & de deſperatione virtutem faciet, cum illis dicendo:

Vna ſalus victis, nullam ſperare ſalutem.

Et ſi alias fortiter demicauit, gloriæ aut prædæ ſpe impulſus, fortiùs hauddubiè certabit, vbi ad extrema redactus fuerit, vti Alexander Macedo, dum cum Malleanis confligeret, & Themiſtocles dum in anguſtijs Helleſponti Xerxem nauali prælio fregit. Quis ergo ſe ad mortem non præparet, cùm omnes ad eam neceſſitate cogantur? Si vtilitatem ſpectemus, hęc ſane pręparatio nihil minus continet, quàm cœli ipſius comparationem; ſi honor & gloria, de immortali agitur. Si verò nec vtilitate, nec honore ad hoc moueamur, ipſa ſaltem neceſſitas, quæ eſt velut lex ferrea, nos excitet, & puſillanimitatem noſtram in robur & generoſitatem mentis conuertet; neceſſitas inquam, quæ nos vel æternùm beatos, vel æternùm infelices reddat. Si filij Adam hoc gymnaſium frequentarent, punctum hoc ſemel de die ſibi ob oculos ponerent, ſeriò de nouiſſimis cogitarent, maiori ſanè generoſitate ſupremi habitaculi ſui iter ingrederentur, non tam ardenter mundi vanitatibus inhiarent, ſæculi huius ęrumnoſi bona non tam auidè concupiſcerent, viderent quàm euidentiſſimè, quidquid hactenus magni fecère, non niſi mortis eſſe ſpolia & manubias, caſſes Satanæ, & inferni eſcam. Et cum euidenti hac cognitio-

Plut. in Alex.

gnitione, quàm firmum & ſolidum propoſitum comitetur, à morte temporali arma mutuarentur, quibus ſe ab æterna tueantur.

II.

Si priuationes per habitus ſuos cognoſcantur, tria eſſe mortis genera comperiemus. Triplex ſiquidem vita eſt, ſpiritualis, corporalis, & æterna: vita gratiæ ſcilicet, naturæ & gloriæ. De prima ſcriptum eſt: *ſi autem impius egerit pœnitentiam de omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit iuditium & iuſtitiam, vita viuet, & non morietur; omnium iniquitatum eius quas operatus eſt, non recordabor; in iuſtitia ſua quam operatus eſt, viuet.* Ezech. 18.21. De ſecunda in Geneſi legimus: *Formauit Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viuentem.* Gen. 27. De tertia ait Redemptor, *Hæc eſt vita æterna vt cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* Ioan. 17.

Mors ſpiritualis, quæ primæ vitæ opponitur, eſt *peccatum mortale.* Mors æterna, quę è diametro viſioni gloriæ opponitur; eſt quam *gehennam* & *infernum* dicimus. Mors naturalis, quæ vitam deſtruit corporalem, eſt *ſeparatio animæ à corpore.* De prima ſcriptum eſt: *Anima quæ peccauerit, ipſa morietur.* De ſecunda, *mors peccatorum peſſima.* & alibi, *Mors depaſcet eos.* De tertia, *Omnes morimur & velut aqua dilabimur in terram.* Mors prima alias duas inuexit; *Per vnum hominem mors introiuit in orbem terrarum*, inquit Apoſtolus. Alibi quoq; ſcriptum eſt, *ſtipendia peccati mors.* Adeò vt peccatum primò ſpiritualem animæ, deinde temporalem corporis,

deni-

deniqúe æternam vtriuſque mortem cauſetur.
Mors,de qua hic maximè agimus, naturalis eſt; in corporis ab anima ſeparatione ſita; quæ aliud non eſt, propriè loquendo, quàm vitæ priuatio: ſicut ſilentium priuatio ſoni eſt, tenebræ priuatio luminis; cœcitas facultatis viſiuæ priuatio: & proinde cauſam efficientem non habet; ſed deficientem; quia non effectus, ſed defectus eſt.

Tres parcæ, de quibus verſiculus hic:

Clotho colū baiulat, Lacheſis trahit, Atropos occat.

Poëtica, fabuloſa & commentitia ſunt, non minus quàm Febronia, Phlegethon; Acheron, Minos, & Rhadamanthus; & Phantaſtica illa imago, quæ capite coronam; vna manu falcem, altera clepſydram geſtat; nonniſi hieroglyphicum quoddam eſt, quo veteres mortis in omnia quæ ſub cœlo continentur imperium, effecta, & vim expreſsère.

III.

Cùm vita humana è tempore quodammodo contexta ſit; ante omnia conſiderandum eſt, quid ſit tempus.

Ariſt. 1. Phyſ. c. 10. & 14. Auerroes in 4. Phyſic.

Philoſophorum Princeps; & poſt etiam alij, quos D. Thomas in quadrageſimo quarto ſuorum opuſculorum refert, cùm poſt longam diſputationē temporis & naturā & partes inquiſiſſent, tandē concludunt, nōniſi imaginatiuè de eo loquendum, cùm è tribus conſtet vmbris quæ quodamodo nihil ſunt; præterito ſcilicet, quod non eſt amplius; futuro, quod nondum adeſt; & præſenti quod nonniſi punctum eſt; quod penè nihil, punctum inquam tam imperceptibili velocitate currens & fluens; vt dum conſideratur prætereat, dum videtur, non amplius ſit. Hinc crede-

credere non poterant ipſum aliquid eſſe, cùm è tribus vmbris, vel è tribus partibus in aëre pendentibus, vel in ſola hominis memoria & imaginatione expreſſis ac depictis compoſitum ſit: præteritum ſolũ in memoria ſupereſt; futurum exſpectatur; præſens velut vnda præteriens & videntibus nobis euaneſcit: adeo vt totum in ſola hominum cogitatione conſiſtat, & ſine intellectu; ad cuius tribunal omnia eius referuntur, nihil penitus ſit. Quæ cum ita ſint, ſeptẽ illi fratres, qui in cauerna, in quam tempore perſecutionis Decij ſe receperât; in ſomnum inciderant; & Theodoſio pòſt Imperatore ab eodẽ excitati ſunt; nõniſi vnica ſe nocte dormiuiſſe putabant; quòd ad 372. annorum quos dormierant partes colligendas mentem non applicuiſſent; & ſi illi qui vixerant, & hoſce annos computarant; tantum temporis interuallum illis dormientibus elapſum eſſe non dixiſſent; omne tempus hoc illis exiguum viſum eſſet. *Niceph. li. 14. c. 45*

Obſeruauit idipſum & Ariſtoteles; oſtenſurus tempus à ſola anima effingi; eiuſq; creaturam eſſe tenui è filo dependentem; multò quidem ſubtiliori; quàm ipſum è quo Damocleni terrens enſis dependebat: *lõgum tempus*, inquit, *nihil dormienti videtur, quòd ipſum non computet.* Idem & Plato, referente Plutarcho; ſenſit, docuitq; tempus à ſola intelligentia & præceptione hominum progenitum eſſe; in quantum (addit ipſius diſcipulus) anteriores & poſteriores motus partes obſeruabant. *4. Phyſic.* *M. Cicero Tuſcul. 5.* *In Dephil. Plat.*

His ſuppoſitis; quid quæſo erit vita noſtra, quæ nõniſi miſera tẽporis huius arroſio? &, ſi vita longiſſima, qualis fuit Mathuſalé, nõniſi ſpecimen

Noſter ergo curſus primum velocitatis habet genus. Habet & ſecundum: peragitur namque ſine vlla intermiſſione aut quiete, atque vt mors ſimul cum vita in mundum ingreditur, ita & illam continuò ſequitur. Hinc tot dubitarunt docti, num tempus quo in terra viuimus, vitane ſit an mors appellandum, vitane mortalis, an mors vitalis? vnus ait eſſe vmbram prætereuntem, alius fumum leuem, alij bullam aquæ innatantem aut guttam, vmbræ imaginem, aut vaporem ad modicum parentem alius. Et Pindarus non quidem alijs verius, ſed audacius ait, hominem eſſe vmbræ ſomnium σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. Quam vitæ breuitatem hiſce verbis deſcribit ſanctus Auguſtinus: *vitamne te dicam mortalem, aut mortem vitalem? ex quo enim quiſque in iſto corpore morituro eſſe cœperit, numquam in eo non agitur, vt mors veniat. Hoc enim agit eius mutabilitas toto tempore vitæ huius: ſi tamen vita dicenda, vt veniatur in mortem. Nemo quippe eſt qui non ei poſt annum ſit, quam ante annum fuit, & cras quàm hodie, & hodie quàm heri, & paulò poſt quàm nunc, & nunc quàm paulo antè propinquior: quoniam quidquid temporis viuitur, de ſpatio viuendi demitur: & quotidie fit minus minuſq; quod reſtat, vt omnino nihil ſit aliud tempus vitæ huius, quàm curſus ad mortem. In quo nemo vel paululum ſtare, vel aliquanto tardius ire permittitur: ſed omnes vrgentur pari motu, nec diuerſo impelluntur acceſſu. Neq; enim cui vita breuior fuit, celeriùs diem duxit, quàm ille cui longior: ſed cum æqualiter & æqualia momenta raperentur ambobus, alter habuit propiùs, alter remotiùs, quo nō impari veloci-*

Iob 8.9.
Pſal. 101. 4.
Pſal. 29. 10.
Sap. 2.5.
Iac. 4.14.
Lib. 13. de ciuitate c.10.

ri incipimus, & ſine ceſſatione morimur.

Veniamus iam ad tertiam, feſtinationem inquam & celeritatem. Vt ſciamus verò quo ad mortem curſu tendamus, noſcamus antè oportet, ecquod ſit vehiculũ quo vehamur, quis eius auriga, quæ partes & membra. auriga eſt tẽpus; vehiculum eius volubilitas; equi quatuor elementa è quibus compoſiti ſumus; tractus, caloris naturalis in humidũ radicale actio; ductores ipſa corporis complexio, reliqua eius membra, ipſa velocitas.

Tempus eſt magnus ille falcator, omnia demetens & defalcans; canus ille Saturnus, ſuos etiam filios deuorans; quòd ſemper quidem deuorat, ſemper tamen eſurit, & quæ naſci facit, conſumit, & numquam cædendo defatigatur: ipſum eſt quod veteres quatuor alis & totidem oculis inſtruxêre. Duę alarum ad volandum extenſæ erant, aliæ duæ pendulæ; duo oculorum patentes, alij duo clauſi. Primæ alæ denotabant ipſum ſemper volare, aliæ duæ rerum omnium caducarum curſum volatũq; illud intercidere: Duo oculi patentes, ſemper viuere & vigilare: clauſi, aſſiduò necare, & mortalibus viſum ſimul & vitam auferre. Vehiculi eius curſus incredibilis eſt velocitatis, quàm ex omnibus quidem motus generibus, ac præſertim è motu cœlorum, qui cęteris directior & velocior, elicere licet. Ex horũ porrò reuolutionibus noſtra habemus ſæcula, annos, menſes, & horas, perque dierum, ſeptimanarum ac menſium coniunctiones vèr, ęſtates, autũnos & hiemes noſtras computamus. Cum.n. cœlũ ab Oriente in Occidentē per mundi polos volutum curſum ſuum in-

Cic. de natura Deor. lib. 2.

Alex. ab Alexãd. li. 4. c. 12.

Ariſt. lib. 4. Phyſ. c. 12 & 13.

tegrum confecit, diem numeramus: quando luna duodecim Zodiaci ſigna ac manſiones peruagata eſt, menſem ſignamus: quando ſol mundi oculus lineam eclipticam percurrit, & ab vno ſolſtitio ad aliud pertigit, annum euolutum dicimus; & ſi centies curſus hic peractus fuerit, ſæculum computamus. Mathematici qui hoſce curſus notarunt, velocitatem etiam ex immenſa cœlorũ magnitudine collegêre: nam ea tanta eſt, vt vniuerſus terrarum orbis illis collatus, nõniſi gleba, piſum, granum, punctumue ſit, quale centrum eſt circumferentiæ ſuæ comparatum. Non ea tamen terræ eſt paruitas, quin vndecim ea leucarum millia ambitu ſuo comprehendat; adeò vt ſi auis per eius ſuperficiem volitando, viginti quatuor horarum ſpatio ipſam circuiret, ſingulis illam horis quadringentas quinquaginta octo leucas & leucæ partem tertiam conficere oporteret. Si ergo terra, quæ adeò vaſta, totque monarchias, imperia, regna continet, cœli intuitu nihil ſit; ecquæ illa ſit magnitudo oportet, ob quam terra adeò exigua videatur? Explicabit eam meliùs hæc ſecunda demonſtratio: ſtellæ firmamenti & ſol ipſe, vt quidẽ oculis noſtris apparet, nõniſi exigua quædam globi ſui & cœlorum molis portio ſunt; minima tamen octauæ ſphæræ ſtella, terram vniuerſam magnitudine longè ſuperat, ſol verò eamdem diametraliter centies & ſexagies ſexies. Quam ergo ingens, vaſta, ampla, admirabilis, vniuerſa illa cœlorum capacitas? Et ſi illos ab vno oriente in alium quatuor ac viginti horarum ſpatio ferri oporteat, quanta hæc curſus velocitas ſit oportet? Quidam

ætatis

ætatis noſtræ doctiſſimus iuxtà & eloquentiſſimus, poſt aſtrologos, horum pleraque obſeruauit, & inter cætera magnitudinem firmamenti, rectà ab Aequatore, quingentos & octodecim leucarum milliones, ſeptingenta & octoginta vnum millia, & ducentas triginta duas complecti, quod iter ibi quotidie ſingulæ ſtellę peragunt. Sol qui quidē adeò lentè nobis procedere videtur, ſingulis momentis pluſquam nouies mille & quingentas conficit leucas, id eſt, ſingulis horis quingenta & ſeptuaginta leucarum millia, ac vnde quadraginta; & proinde viginti quatuor horarum ſpatio, tredecim milliones, ſexcenta octoginta millia, nongentas & triginta ſeptem leucas, quod ſidus illud quotidie ſpatium, Dei decreto, percurrit, nobis vt dies illuceſcat. Ecquæ auis, quis ventus, ecquæ glans ſclopeto emiſſa, ſi modò continuare curſum poſſent, celeritatem hanc adæquent? Tanta nempe hæc celeritas, vt dum perpendimus, vix eam intellectus ipſe, aut mens aſſequi poſſit. Si quis autem hæc negare auſit, ad oculum Aſtrologus oſtendet, ſtellarum fixarum minimam plus itineris in cœlo conficere, quàm vaſta eſt terra, & quidem eo temporis ſpatio, quo Coſmographus apud ſe imaginando eiuſdem terræ ambitum cogitatione percurreret ab vno eius extremo ad aliud pertranſeundo, per inſulas Fortunatas & Molucas, vbi quàm latiſſimè patet.

Hoc mirabile alterius item nos admonet: mundi ſcilicet opificem, vt hunc nobis curſum euidentiùs oſtenderet, quatuor notabilia facere voluiſſe. Primò, quod ſtadium & ſpatium de-

currendum & longiſſimum, & latiſſimum fecerit. Secundò, quòd ipſum nimis quàm ſublime & à nobis elatum conſtituerit. Tertiò, quòd faces mobiles in eodem collocarit, quæ tam de nocte quàm die ipſum oſtenderent. Quartò denique, quòd per infinita interualla à nobis ipſum elongarit, vt incomprehenſibilem hanc velocitatem aliquo modo lentam, & ad oculos noſtros proportionatam redderet, dum tempus illis & otium dat ad contemplandos currentes; quod alioquin nō minus difficile fieri potuiſſet, quàm irretortis ſolis radios oculis intueri. Hęc igitur tēporis quo dies noſtri metiuntur celeritas, hoc vehiculum, quo à primo formationis inſtanti ſine vlla mora ea quidem celeritate, nihil ei vt adæquari poſſit, auferimur. Quæ cùm ita ſint, quid quæſo eſt vita hominis? quis non metuat ne & à temporis breuitate, & à tanta velocitate abripiatur? quis ſibi annum, menſem, diem, horam, imo vel momentum certum ſpondeat? quotnam interim dum hæc dicimus, aut legimus, à celeri hoc curſu abrepti ſunt? Iam meditationis fructus & primò quidem intellectu, deinde voluntate eliciamus.

FRVCTVS I.

MORTEM dixit antiquitas ἔσχατον ἐσχάτων, φοβερῶν φοβερώτατον, id eſt, vltimorum vltimam, terribilium terribiliſſimam, idq; varijs de cauſis, quarum hæc prima, quòd mors creaturarum omnium, quæ ſub cœlo, materiam & formam à ſe inuicem diuellat. Quod vt rectè com-

ctè comprehendamus, notandum eſt ſex quid modis in alio eſſe poſſe. Primò, vt contentum in ſuo continente; ita tabulæ legis, virga Aaron in arca continebantur. Secundò, vt locatum in loco ſuo naturali, quod vel *circumſcriptiuè*, in corporibus; vel *definitiuè*, in ſpiritibus; vel *Sacramẽtaliter* fit in ſanctiſſima Euchariſtia. Tertiò, vt accidens in ſuo ſubiecto, cui propriè (ſi quando conuenit) conuenit & ſemper, & ſoli, & indiuiſim; cum alijs verò cõmuniter & impropriè, quando reipſa à ſubiecto, ſine vllo ſubſtantiæ detrimento, ſeparari poteſt. Quartò, vt pars in toto, quod triplici fit modo, vel vt pars integrans, vel potentialis, vel eſſentialis. Integrans eſt aut *ſimilans*, quam *homogeneam* dicunt; ita verbi gratia quædam ignis pars in ſphæra ignis eſt, aquæ pars in oceano, terræ pars in ipſo terræ elemento: aut *diſſimilans*; quæ *heterogenia* dicitur, ita fundamentum, parietes, tectum totum domus artificium conſtituunt: ita caput, brachia, pectus, femora, tibiæque corpus humanum componunt.

Partes potentiales ſunt animæ facultates, memoria, intellectus, voluntas.

Eſſentiales, anima quæ eſt forma, & corpus quod materia.

Inter formas etiam quæ animæ ſunt, hoc diſcrimen eſt, quòd aliæ ſint vegetantes, quæ dant incrementum; talis eſt herbarum & plantarum anima, aliæ ſenſitiuæ, quæ dant vel ſenſum, vt in ſpongijs & conchylijs fieri videmus; vel motum, quales ſunt animalium cœleſtium, terreſtrium & natabi-

lium animæ. Inter hæc item alia aliјs imperfectiora, qualia ſunt quæ è putredine producuntur, & quæ *inſecta* dicuntur; quorum anima non modò è materia educta eſt, ſed & eidem inhærens, & tanta quanta eſt, coëxtenſa: quod non adeo materialiter in animalibus perfectioribus, qualia equus & leo, fieri conſtat. Anima verò rationalis omnium eſt formarum perfectiſſima: etſi enim in materia ſit, ex ea tamen producta & educta non eſt, & licet inde extracta non ſit, nobilius tamen eam & perfectius informat, quàm purè vegetantes aut ſenſitiuæ, non modò quod ipſa eminenter haſce contineat, verùm etiam quia tota in toto eſt, & tota in ſingulis totius partibus. Hinc dum illa mortis violetiâ ſeparari ab ea & diuelli cogitur, eò hæc ſeparatio eſt grauior, maioremque dolorem affert, quò eius præſentia illi coniunctior, & informatio notior. Atque hæc etiam cauſa eſt, cur mors in homine omnium terribilium ſit terribiliſſimum, quod eam totam ſecundùm totum, ad minutiſſimas fibras vſque, euelli & eradicari neceſſe ſit.

II.

Mors edomat omnia, vel per reſolutionē naturalem, vel violentam diſſolutionem. Illa quidem, quæ alio nomine deſtructio dici queat, fit dum calor naturalis humorem omnem radicalem conſumpſit, & neuter per alimenta ſubminiſtrata reparari reſtaurarique ampliùs queunt. Violenta porro diſſolutio fit, vel continuitatis in partibus nobilibus diſſectione, vel contiguarum diuulſione, vel mala primarum & ſecundarum qualitatum temperatura

ratura: huc confert imprimis agentium externorum actio, hæc ſit vel Angelus, vt qui nocte vna omnes Aegypti primogenitos necauit, vel etiam homo ipſe, qui, iuxtà vetus adagium, alteri homini lupus eſt, vel feræ, vel denique violenta elementorum applicatio. Exempla profanorum nimis quàm frequentia ſunt, tam in ſacra quàm profana hiſtoria.

Aër fuit Abſalonio patri ſuo rebelli, refractario, & ad regnum inhianti laqueus & mors, dum quercui implexis comis ſuſpenſus perijt. Aqua Pharaonē & omnem exercitum eius abſorpſit. Ignis in duos Achabi Pentecontarchos & Tullum Hoſtilium delapſus eſt. Terra Core, Dathanem & Abironem viuos diglutiuit. Vrſi quadraginta duos pueros de Bethel dilaniarūt. Leo prophetam anonymum, cuius tertius Regum liber meminit, neci dedit. Et in huiuſmodi effectibus, quæ nihil minus expectantibus inopinatò nobis accidunt, lędere ac nocere magis ſolent. Talis fuit repentina matronæ cuiuſdam Romanæ mors, quæ viſo filios tres Cannenſi è prælio ſoſpites rediſſe, præ gaudio exſpirauit. Dionyſius Syracuſanus quidam ob ſophiſma propoſitum nec ſolutum, præ mœrore contabuit. Duo Cæſares, pater & filius, Prætores, dum ſe manè veſtibus induunt, vitam exuunt. L. Lepidus cubili egrediens, dum inopinatò pedem ad limen offendit, inopinatò etiam exſtinguitur. Legatus Rhodiorum, orationi ſuę in ſenatu Romano, magno omnium applauſu habitæ, mortis ſuæ cataſtropha finē dedit. Torquatus in libo mortem inuenit, mors Decium Scapulam in prandio, Sapheium in cœna. Me-

dicus Valla in muſto feralem cicutam hauſit; alius Sapheius in ouo liquido, Fabius Maximus in lacte; Anacreontem acinus vuæ extinxit; Plato in epulo nuptiali interiit; Fulco Comes Andegauenſis in leporis venatione à morte captus eſt; Philipp⁹ Ludouici Craſſi Galliæ regis filius, ex equo decidens, viuere deſiit. Cardinalis Columna, Prorex Neapolitanus, tempore Caroli V. ficus glacie tinctas dum auidè comedit, in Auguſtini Niphi Philoſophorum ætatis noſtræ facilè principis manibus animam efflauit, vt alios plurimos caſus inopinos taceam, è quibus nihil eſſe morte certius, eius hora incertius diſcimus: quod illuſtris ſæculi noſtri hiſtoricus ſuis in tabulis eleganter expreſſit, dicens:

Inſenſibiliter ad mortem tendimus,
Dum ſtamus, loquimur, ridemus, ludimus,
Eòdem & tendimus, dum lecto ſtertimus,
Stertente vt nauita nauis nat pelagus.
Nullo non opprimit funeſta mors loco,
Regem Macedonem lauto in conuiuio,
Et Ariſtobulum lauantem in balneo,
Et Diuum Cæſarem ſenatu medio.
Philippum ad victimas, & dirum Apoſtatam
Caſtris in mediis (per ſacram lanceam,)
Inſpecu pauidum Caium Caligulam,
Et Carlomannum, dum perſequitur feram.
His æquore enatans in fluuio occidit,
Quærens Macedonem mors, Neronem fugit,
Hanc Diuus Claudius in fungis inuenit,
Alter dum Veneri vacat hanc recipit.
Nullam non adhibet manum, dum feriat,
Erricum (credite) materna ingulat,

Vxor

Vxor Alboinum ſceleſta illaqueat,
Ferus Baiazethum filius enecat.
Suorum inſidiis Ariſton petitur,
Paterno Muſtapha ferro confoditur,
Fraterno (miſerum!) Conradus figitur,
Suiſmet manibus ſe Cato Vlciſcitur.
Quid! quòd multimodis nos tollat artibus,
Nigrum Henricum bolus inhærens faucibus,
In cereuiſia Rex merſus eſt Gothus,
Hunc fames necat, hunc ſitis, hunc laqueus.
Se eius potentia fundit per omnia,
Per ignem, ventos, aquas & aera,
Per ficus, acinos, pira præcocia;
Mus eſt exitio, muſca & aranea.
Tandem velut concludens, poſt paulò addit;
Ignorans igitur quo te mors tempore,
Quaue ætate, loco velit opprimere,
Omni ætate, die, locoque hanc metue.
Nam præuiſa minus nos ſolent lædere.

III.

Tria gladiorum feralium genera mors habet, quos ceruicibus noſtris ſemper intentat, bellũ, peſtem, & famem. In bello Iudaico ſub Tito & Veſpaſiano referente Ioſepho duodecies centena quadraginta millia periêre Iudæorum. In ſecundo bello Punico, quindecies centena millia deleta. ſcripſit Cæſar vndecies centena & nonaginta duo millia ſe Gallorum cõfeciſſe. Bellũ Pharſalicũ, & quæ ex eo nata, trecẽta millia abſumpſêre. Põpeius, qui notiſſimo hoc in prælio profligatus eſt, ante annos aliquot templo Mineruæ inſculpi iuſſerat, fuſa à ſe, fugata, & in deditionẽ accepta vicies ſemel centena & octoginta tria millia. Litteris proditũ eſt vicies

vicies bis centena Teutonū ac Cimbrorū millia à Mario in tractu,quem Camargos dicunt, profligata. Annales patrij referunt trecenta ſeptuaginta Saracenorū millia à Carolo Marcello in acie fuſa ac fugata. quid hæc ſunt prioribus cladibus ac profligationibus collata?quid ſi ſpectemus oſſa quibus incanuêre campi, & ſanguinē,qui vrbes & flumina rubricauit,quãdo nempe monarchia Chaldæorum ad Babylonios armata manu translata eſt, horum ad Medos,Medorum ad Perſas,Perſarum ad Græcos, & Græcorum ad Romanos? & imprimis , dum VVandali Africam, Tartari Aſiam, Ceraſſi Aegyptum, Hiſpaniam Mauri, Britanniam Picti, Galliam Angli, Italiam Hunni, Gothi & Viſigothi inuaſêre ac diripuêre , vt taceam Guelphorum & Gibellinorum & alias factiones, quæ poſt inualuêre? Ita ſcilicet mors,furioſa illa Belone, carnem noſtram deuorat, ſanguinem bibit, medullam exſugit, ſemper tamen eſuriens,efferaſcens,& fame rabida.

IV.

Vt bellum auaritiam & opes coaceruatas deſtruit ac caſtigat,ita luxum fames, & libidinem contagio mortifera. Bello vrbes vaſtantur agrique inculti manent , atque inde rerum penuria, caritas & fames; ex debitorum autem alimentorum & nutrimenti defectu , peſtis & corporū lues procedit; itaque vnū flagellū ab altero deriuatur, & nullum malum ſolum ingruit. In Samariæ obſidio caput aſini octoginta ſiclis emebatur, & quarta pars cabi ſtercorū columbarum quinque argenteis; quod ſanè incredibile videatur, niſi ſacra id ſcriptura proderet.

deret. In obſidio Hieroſolymitanos ad tantam redactos famē ſcribit Ioſephus, vt nec filiis parcerent matres; harum vnam refert ex primarijs ciuitatis, cùm filium brachiis teneret, extrema laborantem fame, his eum verbis compellaſſe: Quid de te faciam fili mi? ſi famem qua domi premimur euaſeris, hoſtilis te deuorabit gladius; ſi & hunc effugeris, dura te ſeruitus manet, & in triumphi Romani pars populo ludibrium fies; annon ergo modò perire ſatius eſt? Paruulus gemebundus, ſingultiens, & matris plorantis in genis plorans, dolorem illi, deſperationē & furorem auxit. Hinc cum denuò ipſa concepta rabie efferaſceret, exclamauit; Ah morere nate cariſſime, & intra viſcera, è quibus aliàs prognatus es, denuò abſcondere, ad tempus illi alimenti loco eſto; quæ hocce te corpore donauit, ſua ſubſtantia nutriuit, & nouem menſium ſpatiò vtero geſtauit. Rurſus in me viues, & ipſa per te; atq; indè ambo moriamur, ab inuicem non diuellamur; & populi noſtri aduerſariis in opprobrium cedamus & ignominiam, non in vanam gloriam. His dictis dulciſſimum pignus iugulat, veru affigit, igne torret, mediamque artuum partem (horreſcò referens) comedit, alteram in craſtinum ſeruans. Milites, canum rabidorum inſtar, fame vrgente cibum vndiquaque captantes ad aſſatæ carnis nidorem fores effringunt, intrant, & quam olfecerant carnem ſibi proferri petunt. Tacete viri, inquit illa, equidem hactenus fida vobis exſtiti, & armario aperto repoſtam filij ſui medietatē illis apponit, quæ ſola ex opibus bello relictis illi ſupererat. Horruit ad ſpectaculum miles, & attoni-

horrẽdũ inflatæ ſtatim exſtinguerentur. Quod flagellũ & hæreſis paulatim tum animos hominũ occupatis virus,& peccatorũDei irã prouocãtiũ enormitatẽ deſignabat.

Vt bellũ famis mater,ita & cõtagionis letiferæ eſt ama. Primũ flagellũ agrorum impedit culturã; ſecundum noxio corpora ſucco replet; tertiũ infectionẽ cauſatur.

Tẽpore Dauidis ſeptuaginta hominum millia peſtis ob populi cẽſũ ab eo inſtitutũ abſũpſit: Poſt euerſã Carthaginẽ,quę è Numidia ꝓgnatã erat lues;paucis horis octoginta & amplius millia deleuit.Ait Zonaras Galli & Valerian.Imppp. tẽpore morbidorũ & moriẽtium maiorẽ fuiſſe quã beneualẽtium ac viuorũ numerũ.Procopius,Iuſtiniani imperãte æuo, quotidie Conſtantinopoli ſeptẽ,octo,interdũ & decẽ hominũ millia à lue ſublata; vt qui ſupereſsẽt cõdendis cadaueribus nõ ſufficerẽt.Tẽpore Heraclij tãtã Romanũ agrũ lues corripuit,tãq; atroces inteſtinorum ardores homines inuaſêre,vt q ab eis corrrepti erãt in Tiberim ſe,refrigerationis ergò ꝓcipites darẽt.Tã vehemẽs porro Græciã peſtis poſt occupauit,vt q̃ euaderet ſoſpes, memoriã omnẽ & ingeniũ penitus amitteret,imò & patris ac matris ſuorũ obliuiſceretur.Milites A. Vidij Caſſij q M.Antonini pfectus erat, cũ Seleucię q in Babylone;delubrũ Apollineũ ingreſſi arcam quãdã recluſiſsẽt;è qua ſe theſaurũ educturos ſperabãt; ex ea velut Pandore pyxide peſtilens aër erupit;qui cũ Babylonia agrũ vaſtaſſet, deinde in Græciã penetrãs,Romã vſq; ſe extẽdit, tantãq; ſtragẽ edidit, vt tertiã ꝓpè hominũ partẽ auferret, vt autem nuperas recenteſq; hiſtorias veteribus connectamus cui non nimis

VI.

Diadema quod veteres morti imponebant, abſolutum eius in omnia quæ cœlo ſubſunt imperium, vti iam ante dicere memini, denotat; ſed maximè in ſeculi huius potentes, in vrbes, prouincias, regna, monarchias, quas ante ſe de filo ſuſpenſas agit, quod, vbi libuerit, præſecare poteſt; nam

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo
Et ſubito caſu quæ valuêre ruunt.

Atque adeò

Aſſyrij latè metuenda potētia ſceptri
Perſarum vi fracta iacet: hos Græcia victrix
Subijcit, & Macedûm vidit clareſcere Reges:
Donec in Auſonias orbis concendit habenas.

vt verò illud Apoſtoli locum habeat, *vt non glorietur omnis caro in conſpectu Dei:*

Dic vbi ſunt Reges olim fera fulmina belli:
Quorum victrices cingebant tempora lauri,
Illorum totus parebat faſcibus orbis.
Cuncta modò terris ſunt obruta, & alta tropæa
Imperij ſeptem gemino ſunt monte ſepulta.

Mundus vnus cupiditati & cupidæ Alexandri ambitioni non ſatis erat. vnde poëta:

Vnus pellæo iuueni non ſufficit orbis.

Et ecce reipſa completum, quod de ipſo eiuſque tumulo dictum & prædictum fuit:

Cum ſemel à figulis munitā intrauerit vrbem
Sarcophago contentus erit.

Nam terræ ſex pedes ſufficient ei, cuius terra omnis ſitim exſtinguere nequibat.

Vbinā hodie Niniue illa ſuperba mille quingētis circumcincta turribus, vbi vaſta Babylō,

mors ciuilis naturali ſæpè deterior, cùm *quærent homines mortem, & fugiet mors ab eis.*

VIII.

Falx quàm altera manuum geſtat, oſtendit illã ſine vllo diſcrimine aut reſpectu herbas tam magnas quàm paruas, denſas æquè ac tenues demetere ac reſecare, vnde poëta:

Mixta ſenum ac iuuenum denſantur funera.

& rurſus:

Mors & fugacem perſequitur virum,
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidoq; tergo: & alibi
Omnes eôdem cogimur, omnium
Verſatur vrnâ, ſeriùs ocyus
Sors exitura, & in æternum
Exilium impoſitura cymbæ.

Idem qui ſupra poëta & hiſtoricus aliis hoc verbis expreſſit:

Fax eſt vita, perit quo viuit flamine, quoq;
Ardet & accenſa eſt aëre, deſtruitur.
Funis ad extremum his (ſed raro) extẽditur vſq;,
Et vix ad medium lucet, & interit his.
Vita eadem eſt arbos, homines pendentia poma,
Hic vi deijcitur, ſponte ſed ille cadit.
Tempus edax rerum, quos illi iam dedit olim,
Exuet hanc tandem fructibus & foliis.
Hæc eadem ſcena eſt, vbi partes Cæſaris ille,
Hic Mimi, hic Craſi, Socratis ille gerit.
Hinc tragicum finem fera mors imponit, & æquat
Pauperem Alexandro, ruſticum Ariſtoteli.
Non felicior es tibi quod productius æuum,
Neue dies poterit longa beare magis.
Non quia latior, hoc eſt, orbicularior orbis,
Neue rotunda minus orbita exigua eſt.
Serius aut citius metam properamus ad vnam;

Strata via eſt,primus,ſiue ſupremus eris.
Qui vitam ordiri iubet,hic exire iubebit;
Lex eadem introitum fecit & interitum.

Vt, dum Auguſtus Cæſar omnia Pollionis Romani vitra, quæ inmenſam inferri iuſſerat,cõfregit,nullum elegantium ait nouorum à minus elegantibus veteribuſq; diſcrimen fecit, ſed eodem ſimul baculo omnia & eodem tempore confregit: Ita mors cæco ferit impetu,& iuxta Lyrici ſententiam,*æquo pede pulſat*

Pauperum tabernas,Regumq; turres.

Et

Tam regem facilè tollit quàm ruſticum:
In morte eſt omnium ſors eadem hominum,
Idem & ingreſſus & exitus omnium,
Sed pompa differunt, & meta temporum.
Scachorum ab alueo vita hæc haud diſcrepat,
Non loci plus rex quàm ſatelles occupat,
Hic currit ſaliens, & ille illaqueat,
Sunt lignea omnia,cum nomen differat.

Alius porro morti ait eſſe

Nonniſi caſulas,vaſta palatia;
Inanes fiſtulas,ſceptra potentia;
Mundi delicias, cicutæ pocula;
Eiuſq; gaudia,captorum ergaſtula.

Rectè proinde ſibi conſulit is,qui non iuuentæ, non ſanitati,non diuitiis, non denique pulchritudini fidit,ſed ſemper mori paratus eſt. Putat nonnemo ſibi firmas eſſe tibias,& magnum iter ſe poſſe conficere,& heu! in ætatis ſuæ vere,ad falcis huius, de qua loquimur,interſignium diuerſari cogitur. Et ſanè non tam Deus ducet quantum vixeris, quàm quàm benè vixeris. Quapropter

Recta facinora non annos computa,

Nec

Neu quantum eundum ſit, ſed quomodo, cogita,
Vide quanti tua valeant opera,
Vitæ dant pretium, vt & auro pondera.
Longi actus minimè probant comœdiam,
Sed prout acti ſunt, illi dant lauream:
Non anni plurimi dabunt adoream,
Si benè vixeris, merebis gloriam.

IX.

Clepſydra, quam manu ſiniſtrâ geſtat, denotat te tam

In mortis ſtadio quàm vitæ currere:
Tu crede mortuum, quo vixti tempore,
Noli quod veniet tu tuum credere,
Præſenti nimium nolito fidere.

Idem te ſchema commonefacit, vbi vltima effluxerit arena, ſine mora aut tergiuerſatione ex hac tibi vitæ ſtatione decedendum, & qui generoſo & infracto eſt animo, libenter parêre, nec iuſſa detrectare; & quando iam emigrãdum eſt, nõ violenter exire & inexſpectatò iubetur, cum quidquid hactenus vitæ confecerit, curſus ad mortem fuerit. Vnde hac occaſione ait Seneca: *Clepſydram non vltima gutta exhaurit, ſed quidquid ante deſluxit*: ſignificans non mori nos dum vltimo animã halitu efflamus, ſed per diſpoſitiones præuias, quæ iam inde à prima in vtero materno conceptione nos ſubruere incipiunt. Atque vt arena clepſydræ aſſiduè defluit & in infimo alueolo colligitur, ita nos quò vlterius progredimur, eò & morti viciniores ſimus. Viuere ergo mori eſt, & vitam hanc terminare, eſt deſinere mori.

X.

Etſi vita noſtra cõtinua foret, & quod Daniel Nabuchodonoſori & filio eius Balthaſari preca-

 batur.

batur, dies eius eſſent *ſicut dies cæli*, immutabiles ſcilicet & incorruptibiles; vita tamẽ præſens cum aliquando finienda ſit, reſpectu æternitatis vix aliquid eſſet; nihil.n.eorũ, teſte Cicerone, quæ prętereũt vt lõgum habendũ. Quid ergo de nihilo hoc dicemus, quod ea quidẽ velocitate defluit, vix vt mente percipi queat, ſi verò magni id faciendum, potius ex eo quod fuit, quã quod modò adeſt; quid obſecro hominis eſt infantia, quàm vitiorũ ſeminarium? quid adoleſcentia, quã paſſionum fornax? quid ætas virilis, quàm auaritiæ penus? quid ſenectus, quàm infirmitatum corporaliũ & prauorũ animæ habituum collectio, colluuies, & receptaculum. Veriſſimum ergo illud Homeri, *Nihil homine infirmius terra alit.*

de ſenectute.

οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο.

Cuius nimirũ oculi ophthalmia, aures ſurditate, nares obſtructione laborant, cuius fauces angina premit, manus chiragra, pedes podagra, cortica febris, phtiſis pulmones torquet, vt taceam epilepſias, apoplexias, lethargum, febrem tertianam, quartanam, ſemitertianam, continuam, colliquantem, peſtilentem, & alia mala quæ numero longè plura quàm oſſa, nerui, muſculi, venæ, arteriæ, tendones, & quidquid ad corporis noſtri mẽbra ſpectat, modò vera illa Chirurgorum ophthalmicorum ſententia, qua trecenta & amplius dolorum malorumque genera ſoli oculi pupillæ accidere poſſe aſſerũt. Hinc cẽſuère non immeritò veteres nonnulli homini nouercam ceteris animalibus matrem naturã extitiſſe. Et poeta:

Optima quæque dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit, ſubeunt morbi triſtiſque ſenectus.

Hanc in rẽ interrogatus Philoſophorũ quiſpiam, qd homini expediret, ꝓ ceteris ait, *aut nũquã naſci,*

vel ſtatim emori. Thales verò reſpõdit vti & nos,

Die quo naſcimur, eodem morimur,
Certi naufragij dum cymbam ingredimur.

Idem namque planè ſunt Naſci & Mori, quin ipſũ Eſſe non eſt eſſe, & nonniſi vnius mors à menſa diſtat ſuſpirij inteuallo. Sophocles ait vitam hominis vt ſummum ephemeræ ſimilẽ eſſe: ephemera autem inſectum eſt, haud procul à Boſphoro Cimmerio enaſci ſolitũ, quod manè naſcitur, meridie adoleſcit, circa veſperã matureſcit, ſole occidente ſeneſcit, die elapſo emoritur.

τὸ δὲ βρότειον σπέρμ' ἐφήμερα φρονεῖ,
καὶ πιστὸν οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά.

Nonniſi diurna ſapit genus mortalium,
Fugacius fumo quod eſt, & vanius.

Et Pindarus quem ante produximus etiam ad propoſitum aptius,

Τί δέ τις; τί δ' οὔτις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος.
Quid autẽ eſt vllus? quid nullus vmbræ ſomniũ homo.

Alius quiſpiam πομφόλιξ ἄνθρωπος id eſt homo bulla, & ſimul vt comprehendam:

Humana vita fumus, vmbra, vanitas,
Pictura, flatus, bulla, fulmen, ſomnium.
Et ſcena, imago, verbo vt abſoluam, nihil.

XI.

Notat Hieronymus Platonem, quò diligentius maturiuſq; hæc meditaretur, Athenis vi be deſerta in domũ ſuburbanã haud procul à mõtis radice ſe cõtuliſſe, qui locus & humidus & terræ motib⁹ obnoxius erat; rogatus quid ita ſanitatẽ accideret & periculo exponeret, vt, inquit, hoc pacto perpetuo mihi ob oculos mors obuerſetur. S. Ioã. Eleemoſinarius Patriarchã alexãdrin. lõgè alio actus ſpiritu quàm Plato, vtpote quẽ ſola virtus moralis [illegible]

 exſti-

exſtimulabat, exſtrui ſibi ſepulcrum iuſſit, ſed imperfectum, quotidieque ſibi à domeſticis ſuggeri voluit, ecquando ſibi perfici monumentum vellet; vt hac ſibi ratione mortis aſſiduò memoriã refricarent, quæ, velut pulnerizatus ſcorpius punctturæ ſuæ applicitus, ſibi ipſi antidotum eſt & medicina.

XII.

lib. 12. c. 2. Refert in Naturali hiſtoria Plinius, multos credere eum qui ſe ab animalium ferorum morſu & dẽtibus immunem ſeruare vult, leonis ſe adipe oblinere debere. Chriſti amor bonæ conſcientiæ ſtatui iunctus (qui numquam etiam ab eo ſeparari poteſt) lõgè melius ac ſalutarius aduerſus omnia, etiam acutiſſima mortis iacula, alexipharmacum eſt. Teſtatur id Apoſtolus non modò mortem non metuens, ſed & exoptans, *Cupio diſſolui, & eſſe cum* *Phil. 1. 23* *Chriſto*. Cùm Baſilio Magno facultatum & vitæ iacturam Valens Imperator minaretur, adeo Baſilius non eſt conſternatus, vt Modeſto præfecto qui Imperatoris nomine hæc illi interminabatur, re-*Phil. 1. 21* ſponderit cum Apoſtolo: *Mihi viuere Chriſtus & mori lucrum*. Si bona & facultates mihi tollat Imperator, mea non auferet, ſunt enim patrimonium Crucifixi & Eccleſiæ eius donatiuũ: ſi mortẽ intẽtet, à grauiſſimo me hoſte liberabit hoc ipſo iniquã corpore; quaſi id Anacharſidis philoſophi dixiſſet.

Virtutis aream cruces euentilant
Præſentis æui, noxiiſque ſpiritum
Affectibus purgant, eò aer purior,
Quò turbines hunc ante perflarunt magis.

Et ſæculi noſtri vir quidam cumprimè doctus alludens ad illud Græcorum, σῶμα σῆμα, eleganter ait:

Id quod hominis vides, homo dici nequit,
At carcer infamis, cui incluſus gemit:
Et tumulus ater, quo latet recondi tus:
Aut lectus, in quo perbreuem ſomnum trahit.

Ex hoc porro ſomno excitatur, dum æterna iam felicitate donatur, & dilectiſſimo ſuo quietè pacificeq; frui incipit.

XIII.

Vaſtus ille ſolis coloſſus, Lyſippi opus, ſeptuaginta cubitorum altitudinis, & eius magnitudinis, vt eius iam terræ motu prolapſi pollicem ſeni vix homines conſtringerent, & nongentis camelis fragmina æris impoſita fuerint; Rhodios minimè terruit, ſed ijs qui quotidie eum non videbant, admirationem & ſtuporem mouebat. Coloſſus hic mortis eſt ſymbolum, quam terribilem eſſe conſtat ijs, qui eius meditationi non aſſueuêre, nullum verò horrorem incutere aſſiduè illam animo voluentibus. In quo Baſiliſco perſimilis, qui ſolo intuitu ſuo necat viſos non viſus, nō verò videntes viſus. Quæ Macario Alexandrino ita inſidebat lectio, teſte Rufino in vitis Patrum, nullo vt mortis aut Diaboli, à quo eadem prognata eſt, timore percelleretur. Hinc cum nox eum in ſolitudine aliquando oppreſſiſſet, in ſepulchrum vicinum diuertit; hic cœnam illi gratam mortis parauit meditatio, quin & ibidem ad dormiendum ſe compoſuit. Tota nocte terribili illum fremitu ac rugitu, & oſſium albeſcētiū mотitatione dœmones perterrere conati ſunt; ſed fruſtra, cùm illum ad locum mutandum minimè cogere potuerint, ſtrenuo Christi athleta de tribus infeſtiſſimis hoſtibus, Diabolo, morte, & nocte triūphante. Refert & Palladius, Philoromum ſacerdotem Galatam,

 ſexen-

ſexnnio in monumentis ſemi rutis, ſine vllo timore & interritum, eſſe commoratum. E contra verò multi, quòd rarò aut numquam mortem meditentur, ad nudum eius nomen non aliter trepidant, pallent, & tantum non exſpirant

— Quàm qui Iouis ignibus ictus
Viuit, & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.

Quin & de cœlo loquentes ægrè ferunt, ne fortè aliqua mortis, quæ cœleſtis beatitudinis ianua eſt, mentio per tranſennam intermiſceatur. Hinc & in inertiæ caſtigationem, quò ſenectæ viciniores fiunt, & bellacis huius Bellonæ vim ſentiunt propiùs, eò ad illam ſubeundam ſunt impotentiores, vnde exclamat Eccleſiaſticus: *O mors quàm amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantia ſua!* Quòd nempe rerum mundanarum proſperitate, & nimio erga eaſdem affectu faſcinati ſint; hinc vel ſola illarum amittendarum vmbra eos percellit. Ah, ſi ſe exules & vera patria ſua proſcriptos cogitarent; ſi ſcirent, quibus in procelloſo mundi huius oceano expoſiti ſint periculis; ſi præmiorum, quæ ipſos manent, magnitudinem mente voluerent; ſi hæreditatis ad ipſos ſpectantis dignitatem perpenderent, quantumque ſit in Dei gratia decedere, ipſa dilationis momenta, dies; dies, hebdomadæ; hebdomadæ, menſes; menſes, anni; anni ſæculum viderentur.

Eccli. 41. 1.

Aſpirat ad patriam viator è via,
Optatq; nauta poſſe portum cernere,
Opere abſoluto gaudet omnis artifex;
Solus homo fini proximus, plorat, gemit.

Idem auctor Gnomicus ſuam aduerſus iniquas ſui ipſorum amantium & mortis inimicorum expoſtulationes apoſtrophem proſequens addit:

Te dolor demium & vlcerans tibia, **Herma.**

Hernia, calculus, febris & podagra
Torquet, & grauia cauſatur tormina:
Et quereris, cum mors hæc ſoluit vincula.
Cùm venit terminus, vis fugâ ſoluere,
Magni æſtimas menſes aliquot addere:
Soluiſſe ſatius, cum opus ſit ſoluere,
Non mors alio erit mitior tempore.

Iam rationes cur tantoperè mortem fugiant mortales diſquiramus.

XIV.

Omnium animæ timorum cauſa peccatum eſt, à quo excæcatur, & numquam non exagitatur; Peccatum inquam, quod impedit, quo minus in cœlũ ſuprem ũ domicilium ſuum, & in terram, in quã corpus recõdendũ eſt, oculos conijciat. Si verò & alia indaganda cauſa eſt, ipſa eſt, nimius hominum erga ſeipſos & mundi huius bona amor, qui ſenſim cerebrum illis terebrat, ac duplicis inquã impingunt, imprudentiæ eſt cauſa; dum illis primò rerum futurarum aufert prouidentiam, ſuadetq; vt præſentibus inhiẽt: ſecundò dũ ſolidã illos gloriam cũ vanitate, aurum cum palea, æterna cũ tẽporalibus, cœlũ cum terra, paradiſum cum gehenna cõmutare cogit, qualis fatui & ſtolidi eſſe ſolet negotiatio. Atq; vt amor hic proprius omnigenarũ imperfectionum eſt ſeminarium, vanam eorũ quæ exoptant ſpem in animis ipſorũ progignit: ſi ſenes ſint, ſaltem vel annum adhuc vitę ſibi ſpondent: ſi iuuenes, ætatis iure ac prærogatiuis innituntur: ſi cum ægritudine aliqua conflictentur, proponunt ſibi illos qui eodem licet morbo tacti, multos tamen pòſt annos vixêre: ſi viribus præcellant, mortem infirmiorem eſſe putant, quàm vt ipſos adoriatur: ſi in morbum inciderint, in mentẽ

quàm notiſſima lues illa accontagio, quæ in Neapolitano obſidio noſtros anno M.D.XX V-I I I.quem ſuprà notauimus,inuaſit? Quis ignorat quanta Anglos Bolónienſem in Gallia agrum deuaſtantes? quanta Germaniæ anno poſt Franciſci Regis cum Eleonora nuptias proximo incubuerit, aëre ita infecto, vt & in veſtes hominum ſanguineæ deciderent cruces? Anno M.D.XLV I.ad Aquas Sextias in Prouincia tam atrociter peſtis nouem ipſis menſibus deſæuiit, vt ab eadem correptus, ſi ea ipſa die nō extingueretur, poſtridie mentis impos fieret, matres verò viridibus flauiſq; conſperſum maculis fœtum abortu eijcerent, ſolo ſe inuicem intuitu inficerent, tamque venenoſus eſſet infectorum halitus, vt ſtatim in cute afflatæ puſtulæ tuberculaque erumperent; quique ſe à malo correptos ſentiebant, ſindoni ſe ac linteo inſuerent, mortem iam iam inſtantem miſerū ſemiconſuti exſpectantes. Qui funeſtos hoſce caſus in catenam necteret, diceret hauddubiè aliud quaſi non agere Deum, quàm animarum alias iudicare, alias de nouo creare, quæ aſſiduè & cateruatim vltro citroque è terra abeāt, & in terram deſcendant. Suam ſcilicet hoc pacto potens ille monarcha maieſtatem & potentiam oſtendit, vt qui occupetur non occupatus, ſtabiliſq; manēs det cuncta moueri; peccatū oderit, nō tamē turbetur; ſimul patronus ſit & iudex, teſtis & actor, ſuum velit imperium ſeruari tam in iis quæ ſunt, quàm quæ non ſunt; vitæ non minus ſit auctor quàm mortis, & ad ipſius beneplacitum omnia vitæ noſtræ mortalis momenta decurrant ac fluant.

VI.

VI.

Diadema quod veteres morti imponebant, abſolutum eius in omnia quæ cœlo ſubſunt imperium, vti iam ante dicere memini, denotat; ſed maximè in ſeculi huius potentes, in vrbes, prouincias, regna, monarchias, quas ante ſe de filo ſuſpenſas agit, quod, vbi libuerit, præſecare poteſt; nam

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo
Et ſubito caſu quæ valuêre ruunt.

Atque adeò

Aſſyrij latè metuenda potētia ſceptri
Perſarum vi fracta iacet: hos Græcia victrix
Subijcit, & Macedûm vidit clareſcere Reges:
Donec in Auſonias orbis concendit habenas.

vt verò illud Apoſtoli locum habeat, *vt non glorietur omnis caro in conſpectu Dei:*

Dic vbi ſunt Reges olim fera fulmina belli:
Quorum victrices cingebant tempora lauri,
Illorum totus parebat faſcibus orbis.
Cuncta modò terris ſunt obruta, & alta tropæa
Imperij ſeptem gemino ſunt monte ſepulta.

Mundus vnus cupiditati & cupidæ Alexandri ambitioni non ſatis erat. vnde poëta:

Vnus pellæo iuueni non ſufficit orbis.

Et ecce reipſa completum, quod de ipſo eiuſque tumulo dictum & prædictum fuit:

Cum ſemel à figulis munitā intrauerit vrbem
Sarcophago contentus erit.

Nam terræ ſex pedes ſufficient ei, cuius terra omnis ſitim exſtinguere nequibat.

Vbinā hodie Niniue illa ſuperba mille quingētis circumcincta turribus, vbi vaſta Babylō,

mors ciuilis naturali ſæpè deterior, cùm *quærent homines mortem,& fugiet mors ab eis.*

VIII.

Falx quam altera manuum geſtat, oſtendit illā ſine vllo diſcrimine aut reſpectu herbas tam magnas quàm paruas,denſas æquè ac tenues demetere ac reſecare, vnde poëta:

Mixta ſenum ac iuuenum denſantur funera.

& rurſus:

Mors & fugacem perſequitur virum,
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus,timidoq; tergo: & alibi
Omnes eòdem cogimur,omnium
Verſatur vrnâ,ſerius ocyus
Sors exitura,& in æternum
Exilium impoſitura cymbæ. (bis expreſſit:

Idem qui ſupra poëta & hiſtoricus aliis hoc ver-

Fax eſt vita,perit quo viuit flamine, quoq;
Ardet & accenſa eſt aere, deſtruitur.
Funis ad extremum his(ſed raro) extēditur vſq;,
Et vix ad medium lucet,& interit his.
Vita eadem eſt arbos,homines pendentia poma,
Hic vi deÿcitur,ſponte ſed ille cadit.
Tempus edax rerum,quos illi iam dedit olim,
Exuet hanc tandem fructibus & foliis.
Hæc eadem ſcena eſt, vbi partes Cæſaris ille,
Hic Mimi,hic Craſi,Socratis ille gerit.
Hinc tragicum finem fera mors imponit,& æquat
Pauperem Alexandro,ruſticum Ariſtoteli.
Non felicior es tibi quod productius æuum,
Neue dies poterit longa beare magis.
Non quia latior,hoc eſt,orbicularior orbis,
Neue rotunda minus orbita exigua eſt.
Serius aut citius metam properamus ad vnam;

Strata via eſt, primus, ſiue ſupremus eris.
Qui vitam ordiri iubet, hic exire iubebit;
Lex eadem introitum fecit & interitum.

Vt, dum Auguſtus Cæſar omnia Pollionis Romani vitra, quæ inmenſam inferri iuſſerat, cõfregit, nullum elegantium ait nouorum à minus elegantibus veteribuſq; diſcrimen fecit, ſed eodem ſimul baculo omnia & eodem tempore confregit: Ita mors cæco ferit impetu, & iuxta Lyrici ſententiam, *æquo pede pulſat*

Pauperum tabernas, Regumq; turres.

Et.

Tam regem facilè tollit quàm ruſticum:
In morte eſt omnium ſors eadem hominum,
Idem & ingreßus & exitus omnium,
Sed pompa differunt, & meta temporum.
Scachorum ab alueo vita hæc haud diſcrepat,
Non loci plus rex quàm ſatelles occupat,
Hic currit ſaliens, & ille illaqueat,
Sunt lignea omnia, cum nomen differat.

Alius porro morti ait eſſe

Nonniſi caſulas, vaſta palatia;
Inanes fiſtulas, ſceptra potentia;
Mundi delicias, cicutæ pocula;
Eiuſq; gaudia, captorum ergaſtula.

Rectè proinde ſibi conſulit is, qui non iuuentæ, non ſanitati, non diuitiis, non denique pulchritudini fidit, ſed ſemper mori paratus eſt. Putat nonnemo ſibi firmas eſſe tibias, & magnum iter ſe poſſe conficere, & heu! in ætatis ſuæ vere, ad falcis huius, de qua loquimur, interſignium diuerſari cogitur. Et ſanè non tam Deus ducet quantum vixeris, quàm quam benè vixeris. Quapropter

Recta facinora non annos computa,

Neu

Neu quantum eundum ſit, ſed quomodo, cogita,
Vide quanti tua valeant opera,
Vita dant pretium, vt & auro pondera.
Longi actus minimè probant comœdiam,
Sed prout acti ſunt, illi dant lauream:
Non anni plurimi dabunt adoream,
Si benè vixeris, merebis gloriam.

IX.

Clepſydra, quam manu ſiniſtrâ geſtat, denotat te tam
In mortis ſtadio quàm vitæ currere:
Tu crede mortuum, quo vixti tempore,
Noli quod veniet tu tuum credere,
Præſenti nimium nolito fidere.

Idem te ſchema commonefacit, vbi vltima effluxerit arena, ſine mora aut tergiuerſatione ex hac tibi vitæ ſtatione decedendum, & qui generoſo & infracto eſt animo, libenter parêre, nec iuſſa detrectare; & quando iam emigrãdum eſt, nõ violenter exire & inexſpectatò iubetur, cum quidquid hactenus vitæ confecerit, curſus ad mortem fuerit. Vnde hac occaſione ait Seneca: *Clepſydram non vltima gutta exhaurit, ſed quidquid ante defluxit*: ſignificans non mori nos dum vltimo animâ halitu efflamus, ſed per diſpoſitiones præuias, quæ iam inde à prima in vtero materno conceptione nos ſubruere incipiunt. Atque vt arena clepſydræ aſſiduè defluit & in infimo alueolo colligitur, ita nos quò vlterius progredimur, eò & morti viciniores ſimus. Viuere ergo mori eſt, & vitam hanc terminare, eſt deſinere mori.

X.

Etſi vita noſtra cõtinua foret, & quod Daniel Nabuchodonoſori & filio eius Balthaſari precabatur.

batur, dies eius eſſent *ſicut dies cœli*, immutabiles ſcilicet & incorruptibiles; vita tamẽ præſens cum aliquando finienda ſit, reſpectu æternitatis vix aliquid eſſet; nihil.n. eorũ, teſte Cicerone, quæ præterеũt vt lõgum habendũ. Quid ergò de nihilo hoc dicemus, quod ea quidẽ velocitate defluit, vix vt mente percipi queat, ſi verò magni id faciendum, potius ex eo quod fuit, quã quod modò adeſt; quid obſecro hominis eſt infantia, quàm vitiorũ ſeminarium? quid adoleſcentia, quã paſſionum fornax? quid ætas virilis, quàm auaritiæ penus? quid ſenectus, quàm infirmitatum corporaliũ & prauorũ animæ habituum collectio, colluuies, & receptaculum. Veriſſimum ergo illud Homeri, *Nihil homine infirmius terra alit.*

de ſenectute.

οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο.

Cuius nimirũ oculi ophthalmia, aures ſurditate, nares obſtructione laborant, cuius fauces angina premit, manus chiragra, pedes podagra, cortica febris, phtiſis pulmones torquet, vt taceam epilepſias, apoplexias, lethargum, febrem tertianam, quartanam, ſemitertianam, continuam, colliquantem, peſtilentem, & alia mala quæ numero longè plura quàm oſſa, nerui, muſculi, venæ, arteriæ, tendones, & quidquid ad corporis noſtri mẽbra ſpectat, modò vera illa Chirurgorum ophthalmicorum ſententia, qua trecenta & amplius dolorum malorumque genera ſoli oculi pupillæ accidere poſſe aſſerũt. Hinc cẽſuêre non immeritò veteres nonnulli homini nouercam ceteris animalibus matrem natura extitiſſe. Et poeta:

Optima quæque dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit, ſubeunt morbi triſtiſque ſenectus.

Hanc in rẽ interrogatus Philoſophorũ quiſpiam, q̃d homini expediret, p̃ ceteris ait, *aut nũquã naſci,*

vel ſtatim emori. Thales verò reſpôdit vti & nos,

Die quo naſcimur, eodem morimur,
Certi naufragij dum cymbam ingredimur.

Idem namque planè ſunt Naſci & Mori, quin ipſū Eſſe non eſt eſſe, & nonniſi vnius mors à menſa diſtat ſuſpirij interuallo. Sophocles ait vitam hominis vt ſummum ephemeræ ſimilē eſſe: ephemera autem inſectum eſt, haud procul à Boſphoro Cimmerio enaſci ſolitū, quod manè naſcitur, meridie adoleſcit, circa veſperā matureſcit, ſole occidente ſeneſcit, die elapſo emoritur.

τὸ δὲ βροτεῖον σπέρμ᾽ ἐφήμερα φρονεῖ,
καὶ πισὸν οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά.

Nonniſi diurna ſapit genus mortalium,
Fugacius fumo quod eſt, & vanius.

Et Pindarus quem ante produximus etiam ad propoſitum aptius,

Τί δέ τις; τί δ᾽ οὔτις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος.

Quid autē eſt vllus? quid nullus vmbræ ſomniū homo.

Alius quilpiam πομφόλυξ ἄνθρωπος id eſt homo bulla, & ſimul vt comprehendam:

Humana vita fumus. vmbra, vanitas,
Pictura, flatus, bulla, fulmen, ſomnium.
Et ſcena imago; verbo vt abſoluam, nihil.

XI.

Notat Hieronymus Platonem, quò diligentius maturiuſq; hæc meditaretur, Athenis vi bè deſerta in domū ſuburbanā haud procul à mōtis radice ſe côtuliſſe, qui locus & humidus & terræ motib⁹ obnoxius erat; rogatus quid ita ſanitatē acciderer & periculo exponeret, vt, inquit, hoc pacto perpetuo mihi ob oculos mors obuerſetur. S. Ioā. Eleemoſinarius Patriarchā alexādrin. lōgè alio actus ſpiritu quàm Plato, vtpote quē ſola virtus moralis

 exſti-

vicies bis centena Teutonũ ac Cimbrorũ millia à Mario in tractu, quem Camargos dicunt, profligata. Annales patrij referunt trecenta ſeptuaginta Saracenorũ millia à Carolo Marcello in acie fuſa ac fugata. quid hæc ſunt prioribus cladibus ac profligationibus collata? quid ſi ſpectemus oſſa quibus incanuêre campi, & ſanguinẽ, qui vrbes & flumina rubricauit, quãdo nempe monarchia Chaldeorum ad Babylonios armata manu translata eſt, horum ad Medos, Medorum ad Perſas, Perſarum ad Græcos, & Græcorum ad Romanos? & imprimis, dum VVandali Africam, Tartari Aſiam, Ceraſſi Aegyptum, Hiſpaniam Mauri, Britanniam Picti, Galliam Angli, Italiam Hunni, Gothi & Viſigothi inuaſêre ac diripuêre, vt taceam Gnelphorum & Gibellinorum & alias factiones, quæ poſt inualuêre? Ita ſcilicet mors, furioſa illa Belone, carnem noſtram deuorat, ſanguinem bibit, medullam exſugit, ſemper tamen eſuriens, efferaſcens, & fame rabida.

IV.

Vt bellum auaritiam & opes coaceruatas deſtruit ac caſtigat, ita luxum fames, & libidinem contagio mortifera. Bello vrbes vaſtantur agrique inculti manent, atque inde rerum penuria, caritas & fames; ex debitorum autem alimentorum & nutrimenti defectu, peſtis & corporũ lues procedit; itaque vnũ flagellũ ab altero deriuatur, & nullum malum ſolum ingruit. In Samariæ obſidio caput aſini octoginta ſiclis emebatur, & quarta pars cabi ſtercorũ columbarum quinque argenteis; quod ſanè incredibile videatur, niſi ſacra id ſcriptura proderet.

deret. In obſidio Hieroſolymitanos ad tantam redactos famẽ ſcribit Ioſephus, vt nec filiis parcerent matres; harum vnam refert ex primarijs ciuitatis, cùm filium brachiis teneret, extrema laborantem fame, his eum verbis compellaſſe: Quid de te faciam fili mi? ſi famem qua domi premimur euaſeris, hoſtilis te deuorabit gladius; ſi & hunc effugeris, dura te ſeruitus manet, & in triumphi Romani pars populo ludibrium fies; annon ergo modò perire ſatius eſt? Paruulus gemebundus, ſingultiens, & matris plorantis in genis plorans, dolorem illi, deſperationẽ & furorem auxit. Hinc cum denuo ipſa concepta rabie efferaſceret, exclamauit; Ah morere nate cariſſime, & intra viſcera, è quibus aliàs prognatus es; denuò abſcondere, ad tempus illi alimenti loco eſto, quæ hocce te corpore donauit, ſua ſubſtantia nutriuit, & nouem menſium ſpatio vtero geſtauit. Rurſus in me viues, & ipſa per te; atq; inde ambo moriamur, ab inuicem non diuellamur, & populi noſtri aduerſariis in opprobrium cedamus & ignominiam, non in vanam gloriam. His dictis dulciſſimum pignus iugulat, veru affigit, igne torret, mediamque artuum partem (horreſco referens) comedit, alteram in craſtinum ſeruans. Milites, canum rabidorum inſtar, fame vrgente cibum vndiquaque captantes ad aſſatæ carnis nidorem fores effringunt, intrant, & quam olfecerant carnem ſibi proferri petunt. Tacete viri, inquit illa, equidem hactenus fida vobis exſtiti, & armario aperto repoſtam filij ſui medietatẽ illis apponit, quæ ſola ex opibus bello relictis illi ſupererat. Horruit ad ſpectaculum miles, &

attoni-

horrẽdũ inflatæ ſtatim exſtinguerentur. Quod flagellũ & hæreſis paulatim tum animos hominũ occupatis virus,& peccatorũDei irã prouocãtiũ enormitatẽ deſignabat.

Vt bellũ famis mater;ita & cõtagionis letiferæ eſt ama. Primũ flagellũ agrorum impedit culturã; ſecundum noxio corpora ſucco replet; tertiũ infectionẽ cauſatur.

Tẽpore Dauidis ſeptuaginta hominum millia peſtis ob populi cẽſũ ab eo inſtitutũ abſũpſit. Poſt euerſã Carthaginẽ,quę è Numidia ꝓgnata erat lues,paucis horis octoginta & amplius millia deleuit.Ait ZonarasGalli & Valerian;Impp. tẽpore morbidorũ & moriẽtium maiorẽ fuiſſe quã beneualẽtium ac viuorũ numerũ.Procopius,Iuſtiniani imperãte æuo, quotidie Conſtantinopoli ſeptẽ,octo,interdũ & decẽ hominũ millia à lue ſublata; vt qui ſupereſsẽt cõdendis cadaueribus nõ ſufficerẽt.Tẽpore Heraclij tãtã Romanũ agrũ lues corripuit,tãq; atroces inteſtinorum ardores homines inuasẽre,vt q ab eis correpti erãt inTiberim ſe,refrigerationis ergò ꝑcipites darẽt.Tã vehemẽs porro Græciã peſtis poſt occupauit,vt q̃ euaderet ſoſpes; memoriã omnẽ & ingeniũ penitus amitteret,imò & patris ac matris ſuorũ obliuiſceretur.Milites A. Vidij Caſſij q M.Antonini ꝑfectus erat, cũ Seleucię q in Babylone;delubrũ Apollineũ ingreſſi arcam quãdã recluſiſsẽt,è qua ſe theſaurũ educturos ſperabãt; ex ea velut Pandoræ pyxide peſtilens aẽr erupit;qui cũ Babyloniũ agrũ vaſtaſſet; deinde in Græciã penetrãs,Romã vſq; ſe extẽdit, tantãq; ſtragẽ edidit,vt tertiã ꝓpè hominũ partẽ auferret, vt autem nuperas recenteſq; hiſtorias veteribus connectamus cui non nimis

VI.

Diadema quod veteres morti imponebant, abſolutum eius in omnia quæ cœlo ſubſunt imperium, vti iam ante dicere memini, denotat; ſed maximè in ſeculi huius potentes, in vrbes, prouincias, regna, monarchias, quas ante ſe de filo ſuſpenſas agit, quod, vbi libuerit, præſecare poteſt; nam

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo
Et ſubito caſu quæ valuêre ruunt.

Atque adeò

Aſſyrij latè metuenda potētia ſceptri
Perſarum vi fracta iacet: hos Græcia victrix
Subijcit, & Macedûm vidit clareſcere Reges:
Donec in Auſonias orbis concendit habenas.

vt verò illud Apoſtoli locum habeat, *vt non glorietur omnis caro in conſpectu Dei:*

Dic vbi ſunt Reges olim fera fulmina belli:
Quorum victrices cingebant tempora lauri,
Illorum totus parebat faſcibus orbis.
Cuncta modò terris ſunt obruta, & alta tropæa
Imperij ſeptem gemino ſunt monte ſepulta.

Mundus vnus cupiditati & cupidæ Alexandri ambitioni non ſatis erat. vnde poëta:

Vnus pellæo iuueni non ſufficit orbis.

Et ecce reipſa completum, quod de ipſo eiuſque tumulo dictum & prædictum fuit:

Cum ſemel à figulis munitā intrauerit vrbem
Sarcophago contentus erit.

Nam terræ ſex pedes ſufficient ei, cuius terra omnis ſitim exſtinguere nequibat.

Vbinā hodie Niniue illa ſuperba mille quingētis circumcincta turribus, vbi vaſta Babylō,

 prudens

mors ciuilis naturali ſæpè deterior, cùm *quærent homines mortem, & fugiet mors ab eis.*

VIII.

Falx quam altera manuum geſtat, oſtendit illā ſine vllo diſcrimine aut reſpectu herbas tam magnas quàm paruas, denſas æquè ac tenues demetere ac reſecare, vnde poeta:

Mixta ſenum ac iuuenum denſantur funera.

& rurſus:

Mors & fugacem perſequitur virum,
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidoq; tergo: & alibi
Omnes eòdem cogimur, omnium
Verſatur vrnâ, ſerius ocyus
Sors exitura, & in æternum
Exilium impoſitura cymbæ. (bis expreſſit:

Idem qui ſupra poeta & hiſtoricus aliis hoc ver-

Fax eſt vita, perit quo viuit flamine, quoq;
Ardet & accenſa eſt aere, deſtruitur.
Funis ad extremum his (ſed raro) extēditur vſq;,
Et vix ad medium lucet, & interit his.
Vita eadem eſt arbos, homines pendentia poma,
Hic vi deÿcitur, ſponte ſed ille cadit.
Tempus edax rerum, quos illi iam dedit olim,
Exuet hanc tandem fructibus & foliis.
Hæc eadem ſcena eſt, vbi partes Cæſaris ille,
Hic Mimi, hic Cræſi, Socratis ille gerit.
Hinc tragicum finem fera mors imponit, & æquat
Pauperem Alexandro, ruſticum Ariſtoteli.
Non felicior es tibi quod productius æuum,
Neue dies poterit longa beare magis.
Non quia latior, hoc eſt orbicularior orbis,
Neue rotunda minus orbita exigua eſt.
Serius aut citius metam properamus ad vnam;

Strata via eſt, primus, ſiue ſupremus eris.
Qui vitam ordiri iubet, hic exire iubebit;
Lex eadem introitum fecit & interitum.

Vt, dum Auguſtus Cæſar omnia Pollionis Romani vitra, quæ inmenſam inferri iuſſerat, cõfregit, nullum elegantium aut nouorum à minus elegantibus veteribuſq; diſcrimen fecit, ſed eodem ſimul baculo omnia & eodem tempore confregit: Ita mors cæco ferit impetu, & iuxta Lyrici ſententiam, *æquo pede pulſat*

Pauperum tabernas, Regumq; turres.

Et

Tam regem facilè tollit quàm ruſticum:
In morte eſt omnium ſors eadem hominum,
Idem & ingreſſus & exitus omnium,
Sed pompæ differunt, & metâ temporum.
Scachorum ab alueo vita hæc haud diſcrepat,
Non loci plus rex quàm ſatelles occupat,
Hic currit ſaliens, & ille illaqueat,
Sunt lignea omnia; cum nomen differat.

Alius porro morti ait eſſe

Nonniſi caſulas, vaſta palatia;
Inanes fiſtulas, ſceptra potentia;
Mundi delicias, cicutæ pocula;
Eiuſq; gaudia, captorum ergaſtula.

Rectè proinde ſibi conſulit is, qui non iuuentæ, non ſanitati, non diuitiis, non denique pulchritudini fidit, ſed ſemper mori paratus eſt. Putat nonnemo ſibi firmas eſſe tibias, & magnum iter ſe poſſe conficere, & heu! in ætatis ſuæ vere, ad falcis huius, de qua loquimur, interſignium diuerſari cogitur. Et ſanè non tam Deus ducet quantum vixeris, quàm quàm benè vixeris. Quapropter

Recta facinora non annos computa,

Neu

Neu quantum eundum ſit, ſed quomodo, cogita,
Vide quanti tua valeant opera,
Vitæ dant pretium, vt & auro pondera.
Longi actus minimè probant comœdiam,
Sed prout acti ſunt, illi dant lauream:
Non anni plurimi dabunt adoream,
Si benè vixeris, merebis gloriam.

IX.

Clepſydra, quam manu ſiniſtrâ geſtat, denotat te tam

In mortis ſtadio quàm vitæ currere:
Tu crede mortuum, quo vixti tempore,
Noli quod veniet tu tuum credere,
Præſenti nimium nolito fidere.

Idem te ſchema commonefacit, vbi vltima effluxerit arena, ſine mora aut tergiuerſatione ex hac tibi vitæ ſtatione decedendum, & qui generoſo & infracto eſt animo, libenter parêre, nec iuſſa detrectare; & quando iam emigrãdum eſt, nõ violenter exire & inexſpectatò iubetur, cum quidquid hactenus vitæ confecerit, curſus ad mortem fuerit. Vnde hac occaſione ait Seneca: *Clepſydram non vltima gutta exhaurit, ſed quidquid ante defluxit*: ſignificans non mori nos dum vltimo animã halitu efflamus, ſed per diſpoſitiones præuias, quæ iam inde à prima in vtero materno conceptione nos ſubruere incipiunt. Atque vt arena clepſydræ aſſiduè defluit & in infimo alueolo colligitur, ita nos quò vlterius progredimur, eò & morti viciniores ſimus. Viuere ergo mori eſt, & vitam hanc terminare, eſt deſinere mori.

X.

Etſi vita noſtra cõtinua foret, & quod Daniel Nabuchodonoſori & filio eius Balthaſari preca-

vel ſtatim emori. Thales verò reſpõdit vti & nos,

Die quo naſcimur, eodem morimur,
Certi naufragij dum cymbam ingredimur.

Idem namque planè ſunt Naſci & Mori, quin ipſũ Eſſe non eſt eſſe, & nonniſi vnius mors à menſa diſtat ſuſpirij inteuallo. Sophocles ait vitam hominis vt ſummum ephemeræ ſimilẽ eſſe: ephemera autem inſectum eſt, haud procul à Boſphoro Cimmerio enaſci ſolitũ, quod manè naſcitur, meridie adoleſcit, circa veſperã matureſcit, ſole occidente ſeneſcit, die elapſo emoritur.

τὸ δὲ βροτεῖον σπέρμ᾽ ἐφήμερα φρονεῖ,
καὶ πιστὸν οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά.

Nonniſi diurna ſapit genus mortalium,
Fugacius fumo quod eſt, & vanius.

Et Pindarus quem ante produximus etiam ad propoſitum aptius.

Τί δέ τις; τί δ᾽ οὔτις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος,
Quid autẽ eſt vllus? quid nullus vmbra ſomniũ homo.

Alius quiſpiam πομφόλυξ ἄνθρωπος id eſt homo bulla, & ſimul vt comprehendam:

Humana vita fumus, vmbra, vanitas,
Pictura, flatus, bulla, fulmen, ſomnium.
Et ſcena imago, verbo vt abſoluam, nihil.

XI.

Notat Hieronymus Platonem, quò diligentius maturiuſq; hæc meditaretur, Athenis vrbe deſerta in domũ ſuburbanã haud procul à mõtis radice ſe cõtuliſſe, qui locus & humidus & terræ motib⁹ obnoxius erat; rogatus quid ita ſanitatẽ accideret & periculo exponeret, vt, inquit, hoc pacto perpetuo mihi ob oculos mors obuerſetur. S. Ioã. Eleemoſinarius Patriarcha alexãdrin. lõgè alio actus ſpiritu quàm Plato, vtpote quẽ ſola virtus moralis *Lib. 2. contra Iouin.*

Id quod hominis vides, homo dici nequit,
At carcer infamis, cui incluſus gemit:
Et tumulus ater, quo latet recond. tus:
Aut lectus, in quo perbreuem ſomnum trahit.

Ex hoc porro ſomno excitatur, dum æterna iam felicitate donatur, & dilectiſſimo ſuo quietè pacificeq; frui incipit.

XIII.

Vaſtus ille ſolis coloſſus, Lyſippi opus, ſeptuaginta cubitorum altitudinis, & eius magnitudinis, vt eius iam terræ motu prolapſi pollicem ſeni vix homines conſtringerent, & nongentis camelis fragmina æris impoſita fuerint; Rhodios minimè terruit, ſed ijs qui quotidie eum non videbant, admirationem & ſtuporem mouebat. Coloſſus hic mortis eſt ſymbolum, quam terribilem eſſe conſtat ijs, qui eius meditationi non aſſueuêre, nullum verò horrorem incutere aſſiduè illam animo voluentibus. In quo Baſiliſco perſimilis, qui ſolo intuitu ſuo necat viſos non viſus, nõ verò videntes viſus. Quæ Macario Alexandrino ita inſidebat lectio, teſte Rufino in vitis Patrum, nullo vt mortis aut Diaboli, à quo eadem prognata eſt, timore percelleretur. Hinc cum nox eum in ſolitudine aliquando oppreſſiſſet, in ſepulchrum vicinum diuertit; hic cœnam illi gratam mortis parauit meditatio, quin & ibidem ad dormiendum ſe compoſuit. Tota nocte terribili illum fremitu ac rugitu, & oſſium albeſcẽtiũ motitatione dœmones perterrere conati ſunt; ſed fruſtra, cùm illum ad locum mutandum minimè cogere potuerint, ſtrenuo Chriſti athleta de tribus infeſtiſſimis hoſtibus, Diabolo, morte, & nocte triũphante. Refert & Palladius, Philoromum ſacerdotem Galatam,

Hernia, calculus, febris & podagra
Torquet, & grauia cauſatur tormina:
Et quereris, cum mors hac ſoluit vincula.
Cùm venit terminus, vis fugâ ſoluere,
Magni æſtimas menſes aliquot addere:
Soluiſſe ſatius, cum opus ſit ſoluere,
Non mors alio erit mitior tempore.

Iam rationes cur tantoperè mortem fugiant mortales diſquiramus.

XIV.

Omnium animæ timorum cauſa peccatum eſt, à quo excæcatur, & numquam non exagitatur; Peccatum inquam, quod impedit, quo minus in cœli ſupremũ domicilium ſuum, & in terram, in quã corpus recõdendũ eſt, oculos conijciat. Si verò & alia indaganda cauſa eſt, ipſa eſt, nimius hominum erga ſeipſos & mundi huius bona amor, qui ſenſim cerebrum illis terebrat, ac duplicis inquã impingunt, imprudentiæ eſt cauſa; dum illis primò rerum futurarum aufert prouidentiam, ſuadetq; vt præſentibus inhiẽt: ſecundò dũ ſolidã illos gloriam cũ vanitate, aurum cum palea, æterna cũ tẽporalibus, cœlũ cum terra, paradiſum cum gehenna cõmutare cogit, qualis fatui & ſtolidi eſſe ſolet negotiatio. Atq; vt amor hic proprius omnigenarũ imperfectionum eſt ſeminarium, vanamq́ eorũ quæ exoptant ſpem in animis ipſorũ progignit: ſi ſenes ſint, ſaltem vel annum adhuc vitę ſibi ſpondent: ſi iuuenes, ætatis iure ac prærogatiuis innituntur: ſi cum ægritudine aliqua confligentur, proponunt ſibi illos qui eodem licet morbo tacti, multos tamen pòſt annos vixêre: ſi viribus præcellant, mortem infirmiorem eſſe putant, quàm vt ipſos adoriatur: ſi in morbum inciderint, in mentẽ

reuo-

reuocant, plurimos deſperatâ licet à medicis ſalute, valetudini priſtinæ reſtitutos: ſi rectè valeant, nullum aut morbum aut mortem metuunt; deniq; mira ſibi fingunt & comminiſcuntur phantaſmata, quibus vanam ſpem ſuam fulciant, itaque quàm poſſunt maximè, vt ſibi quidem perſuadent, à morte recedant. Hinc eam nonniſi eminùs intuentur, & temporis, à quo adducitur, velocitatem non percipiunt. Atq; vt aſtrologiæ imperitorum oculi cœlorũ motũ lentũ eſſe iudicant, quòd maxima illorum diſtantia curſus celeritatem oculis noſtris quodammodo ſuffuretur: ita & ijs contingere certum eſt, qui mortis intuitum ſemper quàm poſſunt maximè in futurum conijciũt; illam namque eminùs ita conſpicientes, laneis putant pedibus & gradu teſtudineo accedere. Et licet plurimos quotidie ante oculos propemodum ſuos & coram emorientes videant, iuuenes, ſenes; benè valentes & ægros; diuites, inopes; doctos & indoctos; non magis propterea mouentur quàm in acie milites, ſemper progredientes vlteriùs, etſi varij hinc inde dextra læuaque commilitones aut ferro aut ſclopetis occumbant: vel quàm ij qui Lunę montes incolunt, aut catadluparum Niliacarum accolæ, ita horribili aquarum ſummis montibus decidentium ſono aſſueti, cùm vt minimè percipiant. Verùm vt ſummæ inertiæ ille eſt arguendus miles, qui inſtante iam conflictu, de induendis armis loquentem non ſuſtinet: ita & intolerabilis cæcitatis eſt argumentum, mortem omni non hora exſpectare, & nihilominus nonniſi de ludo, vino, delicijs ſomniare, alijs rebus omnibus ſenſum mentemque occludendo; quorum ſortem deplo-

Iob 21,13. rans Iob Patriarcha, ait illos *in puncto ad infernum deſcen-*

deſcendere: ibi auditum & viſum, quem hoc in mũdo præ voluntario ſtupore & cæcitate amiſerant, recuperant: ibi tempus amiſſum plangunt, & quã idem recuperare impoſſibile ſit vident: ibi ſuam deteſtantur negligentiam, ob quam iam tam acerbè cruciantur: ibi cæcam peruicaciam maledicũt: ibi cum diuite Epulone ſerò ſapiunt. Atq; hæc inſenſatorum ſapientia eſt, ſuperborum pœnitentia, occaſionem differentium merces, & procraſtinantium ſtipendium.

XV.

Iphicrates Athenienſium dux, pacis tempore, & per amicorum agrũ copias ſuas ducens, caſtra metari, vallum erigi, excubias agi, teſſeram dari, cæteraq; quæ in caſtris ad defenſionem ſecuritatemq; adhiberi ſolent, vſurpari non ſecus voluit, quàm ſi belli tempus foret; hanc nouitatem ſtupentibus, & quem timeret, petentibus amicis, *Vereor*, ait, *ne ſubitò opprimar, ac tum dicere cogar, non putabam.* Si idem & Chriſtiani facerent, omni eſſent tempore & hora ad mortem tam repentinam & occultam, quàm apertam expectatamque excipiendam parati. Ipſe Redemptor noſter Chriſtus, qui primus ipſam debellauit ac de ea triumphum egit, hanc ſæpè diſcipulis & Apoſtolis, & in illorum perſona, poſteris omnibus, ad quos doctrina illius peruentura eſſet, vigilantiam cõmẽdabat: *Vigilate & eſtote parati, quia neſcitis diem neq; horam.* & alibi: *Quod vni dico omnibus dico, vigilate.* Sibaritæ, quibus ſolis huius fax non illuxerat, dum menſæ ſimul accumberent, pro more habebant, cranium eidẽ inferre, quod per conuiuarum manus in orbẽ inambulabat, vt ſe mutuo temperantiæ commonefacerent, ſimulq; recordarentur, ſe ſicut carne & cibo

Matth. 24. 42. & 25. 13.

cibo mortuo paſcebantur, ita etiam ad mortem properare, viuere moriendo; & mori viuendo. Eamdem ob cauſam Aegyptij ſuis in ſupplicationibus ferculum geſtabant aureum; terra oppletũ, ac cruce ſignatum; velut ſi præco quiſpiam vniuerſo cœtui prophetæ verbis & lateribus inclamaſ-

Ierem. 22. 29. ſet: *Terra, terra, terra; audi verbum Domini*; vel quod quotannis Eccleſia nos dicere iubet: *Memento homo, quia puluis es, & in puluerem reuerteris.* Matrona quædam ſæculi vanitatum ludibrium, quæq; omnes à confeſſario impoſitas pœnitentias recuſabat, huic tandem velut cæteris faciliori acquieuit, vt quoties manus lauaret, ſecum ipſa diceret, *Carnem hanc depaſcent aliquando vermes.* Vix diebus aliquot leuem hanc pœnitentiam perfecerat, quin ecce penitus mutata ſit; & tot enitere breui cœperit virtutibus, quot antè ſorduerat vitijs; tam ſancto omnibus exemplo prælucere, quã antè vario offenderat. Verè ergo καλὸν ἀνθρωπίνȣ βίȣ κάτοπτρόν θάνατος; id eſt, pulchrum humanæ vitæ ſpeculum mors eſt.

COLLOQVIVM.

CVM, ô dierum noſtrorum reparator, dulciſſime Ieſu, mundi delicium; infinitæ charitati tuæ à morte nos æterna, temporalis tuæ meritis, vindicare placuerit; ne permittas, obſecramus; vt, eò quòd mortem tuam, ſimul & noſtram, ad animum non reuocamus; in eam incidamus, à qua nos ipſe eripuiſti. Quid nobis prodeſſent toties effuſæ lacrymæ, ſanguis ille tuus ad vltimam effuſus guttam, ſi poſt copioſam adeò redem-

redemptionem nos ipſi perdamur? Si nonniſi à ſola mortis memoria id dependeat, paratos ecce nos ad quotidie aliquanto tempore eam ante oculos ponendam, & ad numquam in lectulo membra nocturnæ quietis capiendæ ergò extendenda; quin ſimul meminerimus loculi in quem inferemur tamdiu dormituri, donec ab Angelo rationem vltimam tibi in reſurrectione vniuerſali reddituri excitemur. Verùm fateamur oportet; verum animarum noſtrarum lumen, nec hanc nec aliam quampiam nobis cogitationem profuturã, niſi tuo nos lumine illuſtres & adiuues. Omnis Philoſophia moralis meræ ſunt tenebræ, & mentis grauamen, ſi ipſe non adſis. Verbum quod tuam nobis declarat eſſentiam, eſſe item Verbum debet; quod notiones in mentibus noſtris efformet, & practicè; quod ſumus, nobis manifeſtet, vti & teipſum tibi manifeſtat. Ipſe tam mundi tui archetypi, quàm huius viſibilis ſol & fax eſt: Sine ipſo in nocte & tenebris informis illius chaos, è quibus mundum eduxit, verſamur. Per ipſum vitam rebus omnibus dediſti & hominibus reddidiſti. Per ipſum ergo & propter ipſum tibi ſupplicamus; vt à morte nos liberes; quæ ſola mors dicenda; nec permittas ne; dum ad temporalem nos præparare negligimus; æternam incurramus. Diuina tua prouidentia voluit, vt cibum & veſtes à beſtijs mortuis mutuaremur; vt nos hoc pacto continuò eiuſdem recordari iuberes. Voluiſti & primò generis noſtri auctori Adami nomẽ imponere, quod tantũdẽ valet ac *terrenatus*, aut *de terra natus*, vt illi ſimul & filijs eius vnde formatus erat memoriam, & eius in quod tẽ-

debat,

debat, timorem refricares. Hinc & terram illum colere iuſſiſti, ſemper vt præ oculis locũ haberet, in quem tandem recipiendus eſſet. Eadem ob cauſam cum cetera animantia viua ac naturali pelle circumdediſſes, ſolum hominem mortua veſtiſti, vt omni loco & omnibus in operibus ſuis mortis, quam ſibi ipſe arceſſiſſet, recordandi occaſionem haberet. Huc etiam ſpectat, quòd quæ iam inde à mundi exordio ad hæc vſq; tempora altaribus tuis impoſita fuêre dona & holocauſta, mortis eſſent figurâ ſimul & memoriâ condita; ſiquidem, vt tuus notauit Apoſtolus, ſine ſanguinis effuſione nihil penitus fiebat. Hoc ritu iam inde ab orbe recens condito ſacrificauit Abel, primus iuſtus tuus, Noë item in mundi reparatione, Moſes quoq; legem tuam Hebræis tradens, Redemptor item noſter, filius tuus, primus ac ſecundus naturæ humanæ parens, verus legislator, ſummuſque Pontifex, an non auguſtiſſimum ſacramentum & ſacrificium Euchariſticũ in mortis ſuæ, quæ noſtram abſtulit, commemorationem inſtituit? An non in ſancto & admirabili hoc conuiuio, in defunctorum memoriam, qui iam mortis ſoluto tributo, tandem aliquando, (miſericordiâ tuâ) triumphum acturos ſe ſperant, ſeruari locum iuſſiſti? & omnis actio liturgica, quæ adeò tibi grata, nobis autem vtilis, an non quædã doctrinæ de Phaſe recollectio eſt? Et ipſe magni conſilij angeli tranſitus, de quo nos aliò commonefacit, quàm de eo, qui à morte peccati ad gratiæ vitam, de morte temporali ad æternam nobis faciendus eſt tranſitus? Hac de re Domine cogitabimus, & velut munda animalia ruminabimus, quæ in mortis hora feciſſe vellemus; iam iam ipſum facere proponemus,

corui-

coruinam illam vocem, dilationes, & procraſtinationes omnes abhorrebimus, manum operi admouebimus, præteritam culpam reparabimus, quod amiſſum recuperabimus, & quæcumque in obſequio tuo neglex imus, & ſoluenda reſtant, exactè ſoluemus: greſſus duplicabimus, ac paſſu gigantino ad perfectionem tendemus, & ad mortem vſque tibi fideles erimus, quæ nobis terrori minimè futura eſt, vbi illam deuicto iam peccato per Ieſum Chriſtum filium tuum debellauerimus. Concede tantum, illius intuitu, gratiam, vt ſemel à nobis peccato, quod animæ mors eſt, fugato iterum in ipſum non relabamur. Si impeccabilis, non natura quidem, (hoc namq; mihi conuenire nequit) ſed gratia eſſem, beatiſſimum me crederem. Non enim per habitus, ſed per ſolos actus nos exiſtimas: verùm ſi anima perfectè in gratia fundata eſſet, & tua illam charitas ita occuparet, nulla vt tentatione etiam grauiſſima à fide tibi debita diuelleretur, & *ſimplicis intelligentiæ* ſcientia, (per quam quæ eſſe poſſent, numquam tamen futura ſunt noſti) tibi oſtenderet, nullum in mundo honorem, voluptatem, lucrum, etiamſi maximum fingamus, eſſe, quod me à te ſeparet, quàm me felicem putarem! Tunc me velut quid totum tuum poſſideres, per principia quæ mihi indidiſſes, ad inſtar, etſi non æquè vt glorioſa mater tua, quæ natura quidem peccare poterat, nihilominus gratia tua impeccabilis reddita eſt. Concede mihi, benigniſſime & amantiſſime Domine, concede inquam hanc mihi gratiam, non tam meæ perfectionis ergô, quàm propter beneplacitum tuum, & gloriam Patris tui. Tunc nec mortè nec tentationes eminus mihi oc-

clamantes vt in portu naufragium faciam formidabo. Vnum quod olim locutus es bone Ieſu verbum, me in primis conſolatur, quo animas à Patre tibi creditas, de manu tua nunquam rapiendas ſpopondiſti; ſpes namq; me alit eſſe me de harum numero, & propterea infernum fruſtra gigantes in mortis meæ hora aduerſum me producturum, & ſuam in me rabiem deprompturum, vt me in ſupremis anguſtijs & doloribus ſubuertat: tunc à te ſpero me protegendum, vt D. Martinum protexiſti in extremis dicentem: *Quid hic adſtas cruenta beſtia? nihil in me funeſtum reperies.* Si verò tartarea tentatio creſcat, tu tuũ hauddubiè auxilium etiam opemq; duplicabis, triplicabis, decuplabis, & centuplicabis; & gloriæ tuæ aduerſarijs

Ioan. 10. 28.29. imperioſa ac victrici voce præſens inſultabis, *Pater meus, quod dedit mihi, maius his omnibus eſt; & nemo poteſt rapere de manu Patris mei.* Accedet & Apoſtolus tuus, qui ſtentorea claraque intonabit

Rom. 8. 32. voce: *Si Deus pro nobis quis contra nos? qui etiam proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo nobis omnia donauit? Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Deus eſt qui iuſtificat? quis eſt qui condemnet? Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis: Quis ergo nos ſeparabit à Charitate Chriſti?* Hæc eſt ſpes mea repoſita in ſinu meo: hanc dulciſſime Domine reſeruo in diem diſcriminis. Didici porro gloriæ tuæ aduerſarium tribus nos potiſſimum tentationibus tum præmere; vanæ gloriæ inquam, ſi laudabiliter debiteque vixerimus; deſperationis, ſi ſecus vita tranſacta; & infidelitatis, cuiuſcumque demum ſtatus ac conditionis

tionis fuerimus. Idcirco aut tunc aut numquam auxilio potiſſimum & ſuppetijs opus habemus: hinc quotidie matrem tuam digniſſimam oramus, bone Ieſu, vt nunc & in hora mortis noſtræ nobis propitia ſit. Illud ſiquidem eſt punctum vnde dependet æternitas; tranſitus eſt, per quem ad vitam vel mortem ſempiternam iter patet; momentum eſt, quod omnia retro ſæcula trahit; ſcopulus latitans, ad quem collidi nauis queat; portus denique, in quo naufragium potiſſimum metuendum. Pro vno dœmone procelloſum mortalis huius vitæ pelagus concitante, centum & mille portum hunc occupant, & huic freto inſident. Quæ vmquam ſcylla nauibus magis metuenda? quæ Charybdis adeò periculoſa? quæ Caphareia ſaxa nauigantibus adeo noxia credita ſunt? Tunc obſecro, omnipotens, cuius vocem audit ſæuientis vndæ fremitus, loquere, teque fac audiri. Si repentina forſan mors mihi vtilis fuerit, ob vehementiſſimas ſcilicet tentationes, quibus mea forſan cedat debilitas, fac vt inopinatò me opprimat, modò in tua conſtitutum gratia. at ſi expedientius (vti plerumque eſt) mori me vt ſentiam, meque paulatim ad coram tribunali tuo apparendum diſponam, à ſubita & improuiſa me more libera. Magnum quippe diſcrimen eſt inter confeſſiones, quæ ſano corpore & mente inſtituuntur, & eas quæ in vltima vitæ periodo, quæque lignum eò deferunt, vbi æternùm futurum: velleitates quas modò tantùm volumus, tum firmæ ſunt voluntates & propoſita: ſatisfactiones noſtras, quales hodie facimus, tum ſequetur reſtitutio eius quod alienum eſt; &

attritiones noſtræ tum perfectæ ſunt contritiones. Tua porro nobis concedat bonitas, vt experientia id nouerimus, vt ſi te in hoc mundo diligere & ſeruire non potuerimus, in altero id facere liceat, nec ad annos aliquot dumtaxat & interdum, ſed inceſſanter & æternùm. Hoc te obſecro, per agoniam tuam Domine, quæ in crucis arbore te corripuit, per auxilium, quod numquam ſuperiori animæ tuæ parti defuit, etſi permittente Patre inferior extremis eſſet expoſita doloribus; oro te quoque, per triſtem animæ ac ſpiritus tui ſeparationem, cum illum iam in Dei Patris tui manus commẽdaras, per pacis illud oſculum, quod, venerabili inclinato capite, cũ iam exſpirares, mihi dediſti, per doloris gladium, quo ſanctiſſimæ matris tuæ anima ſub cruce transfixa eſt, per beatum eius ex hoc mundo in die aſſumptionis diſceſſum, per triumphalem omnium Martyrum natalem, per felicem ſanctorum Patriarcharum, Apoſtolorum, Doctorum, Anachoretarum, Virginum, & omnium animarum iam te facie ad faciem videntium, & gloria tua donatarum, in cœlos ingreſſum, per amicam illam receptionem, qua ipſas ex hac lacrymarum valle egreſſas ad te admittis; admitte me Domine, recipe me, collige me, complectere me. Pœnas ſatisfactorias luere non detrecto, modò tandem paupercula hæc ouis, benigni ſe Paſtoris humeris in prædeſtinationis ouile inferendam videat, quò illi gratiam & immortalem gloriam, ſimul cum Patre & ſanctiſſimo Spiritu in ſempiternum referat.

MEDI-

MEDITATIO XVII.

DE IVDICIO PARTICVLARI.

PVNCTVM I.

NABVCHODONOSORIS filius & ſucceſſor Balthazar ſolenni in epulo, ad quod omnes regnorum ſuorum Principes & Satrapas vocarat, largiùs genio indulgens, vidit ſubitò quaſi manum hominis ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis aulæ regiæ. Ad hanc viſionem expalluit, totum corpus inhorruit, genua ad inuicem colliſa, cogitationibus varijs exagitata mens eſt; eò verò vel maximè, quòd quæ manus (quam ſolus ipſe viderat) parieti inſcripſiſſet legere non poſſet. Ergo Magos & Chaldæos aduocat, quorum hic ſcientia fruſtra fuit: ſolus Daniel, Spiritu afflatus diuino, verba legit, interpretatur, & ſcriptum eſſe ait: *Mane, thecel, Pharez*, quæ tantumdem valent ac *numeratum, appenſum*, & *diuiſum.* hoc porro modo hæc expoſuit: MANE: *Numerauit Deus regnum tuum, & compleuit illud.* THECEL: *appenſus es in ſtatera, & inuentus es minùs habens.* PHARES: *Diuiſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis ac Perſis.* Ad verbum hæc omnia completa ſunt, & ea ipſa nocte Rex à ſicarijs & percuſſoribus confoſſus. *Dan. 5.*

Hæc porro omnia in anima, dum corpore egreditur, peragi certiſſimum eſt: numeratur quippe, appenditur, & diuiditur. Numeratur ſiquidem

 dum

dum omnia vitæ ſuperioris acta examinantur, & cogitationes, verba, opera & omiſſiones quæſtioni ſubijciuntur excutienda. Appenditur quoque iudicij Dei staterâ, qui in diſtinguendo vitio à virtute, demerito, à merito, veniali à mortali numquam fallitur. Diuiditur denique, dum ſeparatur inferno, ſequeſtratur purgatorio, aut gloria donanda in cœlum deſtinatur. Quæ numeratio, appenſio & ſeparatio horrorem non minorem, quàm olim Baltazaris ille fuit incutiunt, quando nulla præuia præparatione quis ſe iudicio ſiſtere iubetur. Pater enim æternus filij ſui manu, & Spiritus ſancti digitis ſcripſit, ſatrapæ, reginæ, & concubinæ, vaſa aurea & argentea, abaci ineſtimabilis valoris domeſtici, exquiſita fercula, vina delicata, imò ne Magi quidē & ſapientes Baltazari nihil dū profuêre, quā in dolorū augmentum; quodq; antea ſuperbiæ & ſenſualitatis erat eſca & illiciū, momento in pœnam & tormentū tranſijt.

Idipſum & cum anima agitur, quando Deo inuiſibili manu ſua illam tangere, & ſæculo hoc educere placuerit: nam vt taceam illam è rebus, quas deſerere cogitur, nonniſi afflictionem ſentire, nullum à quoquam exſpectare auxilium poteſt; iam enim miſericordiæ tempus præterijt, & iuſtitiæ aduenit. Tunc quippe Deo, iudici inexorabili, ratio reddenda, apud quem effugia, ſubterfugia, tergiuerſationes, forus alienus, iuriſdictionis incompetentia, aliæq; excuſationes fruſtratoriæ locum non habent. Tunc quippe vnicuique noſtrum ſingillatim dicitur: Numerauit te Deus, regni tui dies ſupputauit, ſi rex ſis; prælationis tuæ, ſi prælatus; diuitiarum tuarum, ſi ijs affluas; matrimonij tui, ſi ipſum inieris; profeſſionis tuæ, ſi religioſam

vit am

vitam agis; adminiſtrationis tuæ, ſi rem alienam cures; opificij tui, ſi mechanicus ſis; vanæ nihil agentiæ & otij tui, ſi aulicus & nobilis, idque tam exactè ſupputando, nihil vt addi denique poſſet. THECEL namq; Dei rigidum eſt, eiuſque ſtatera æquiſſima: in vna lancium ſunt omnes voluntariæ cogitationes, deſideria, verba, opera liberè & ſpontaneè, iam inde ex quo ratione vti cœpiſti, ad vltimum vſque ſuſpirium facta; in altera pondus & ſignum quò ſignanda ſunt opera, vt bona, ſincera, iuſta dici mereantur, vtque in regnum Dei admittantur, & velut probata recipiantur. Si hæc præponderent, laudantur, & corona iuſtitiæ illis debetur; ſin minùs, reijciuntur vel ad tempus, vel in perpetuum: ad tempus quidem quando talia ſunt, qualia Apoſtolus per ignem ait probanda, & hæc tandem purgari epurarique poſſunt: alia verò non modò in æternum reprobantur, verùm etiam caſtigantur, atq; hoc potiſſimum PHARES vox denotat, peccatores morientes dumtaxat reſpiciens, vtpote quos à regno ſuo Deus ſepararit & diuiſerit, & in manus inimicorum ſuorum tradiderit. *1. Cor. c. 3.*

II.

Quatuor ſunt regna, quibus in mortis hora peccator priuatur: vnum extra ipſum eſt, alterum iuxta ipſum, tertium intra ipſum, quartum in cœlo. Primũ eſt mũdus hic viſibilis, in quo creatus eſt homo, vt rebus ſublunaribus velut rex dominaretur: hoc in regno cõprehẽduntur parentes, amici, principatus, dignitates, diuitię, & facultates quas poſſidet, quibus in hora mortis priuatur. Amara hæc & doloroſa ſeparatio à ſpeculo parietiæ hiſce verbis deſcribitur: *Diues cũ dormierit, nihil ſecũ auferet: aperiet oculos ſuos, & nihil inueniet, apprehẽdet eũ quaſi* *Iob 27. 19.*

aquæ inopia, nocte opprimet eum tempeſtas: tollet eum ventus vrens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco ſuo. Fingas tibi (vt verba ſancti huius viri exponam) opulentum aliquem ac potentem in prædio rurali cum vniuerſo comitatu ſuo, in cubiculo aulęis vndiquaq; conueſtito, & in lectulo ſcitiſſimo, ſomno profundo ſepultum, quem ſubito latrones opprimant, qui fugatis primùm domeſticis, expilatis & conuaſatis opibus, lecto eum & domo extrahentes in agros vicinos raptent, & nudum arbori alligent: illis abeuntibus finge & aquarum, grandinis, & ventorum procelloſorũ tẽpeſtatem ingruere, illum belluarum rabiei & furori expoſitum manere, famulis, opibuſque iam deſtitutum, & tempeſtate circumfremente vallatum. Quò non hic iam antè adeo potens & opulẽtus redactus eſt? quæ illum anguſtiæ premunt, & terrores? Hæc omnia tibi, inquit Iob, contingent, ſi vitæ huius bonis inordinato affectu adhæreas: nã interim dum rectè valès, cupiditas, voluptas, ambitioq; oculos tibi faſcinant, non ſecus ac ſi fide penitus careres; at ſuperuenit derepentè mors eoſdẽ aperiens, diuina iuſtitia iuxta demerita tua ſententiam profert, infernus te deglutit, quod eò ẽt terribilius futurũ quò minus præuiſum: quod ex aliorũ regnorũ amiſſione euidentius colligere eſt.

Secundum regnum, quod nobis vicinum & proximum, & noſtri pars quædam eſſe videtur, corpus eſt, in quo & anima reſidet, & abſoluto iam imperio omnibus eius potentijs & facultatibus præſidet; illæ autem ipſi quàm exactiſſimè parent, aliæ quidẽ vt mancipia, aliæ vt liberi ciues, quod Ariſtoteles deſpoticum & politicũ imperiũ vocat. Regnum hoc in mortis articulo diuiditur, aut

aut potius mors ipſa nonniſi partis terreſtris à cœleſti diuiſio & ſeparatio eſt, quam morborum aut accidentium exteriorum violentia cauſatur. Quid verò tum accidit? Idem omnino quod regno, rege ſublato; ſubditi namque qui antè pacificè inter ſe coniuncti erant, in partes diſtrahuntur, hoſtes verò irruētes prædas agunt, & omnia depeculantur: ita & animâ egreſsâ ipſæ corporis partes diſſolui, & in ea reſolui elementa incipiunt, è quibus compoſita erant; & hoſtes eius iuratiſſimi, Perſis ac Medis immaniores, ſerpentes inquam, vt ſapiens ait, beſtiæ & vermes corpus dilaniant, illius exuuias diſpoliant ac diſcerpunt, rabidam carne eius famem pellunt, nec prius eam deſerunt, quàm penitus conſumpſerint. *Detracta eſt*, inquit Iſaias, *ad inferos ſuperbia tua; concidit cadauer tuum: ſubter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erũt vermes.* Regni huius ſeparatio priori longè grauior, vtpote à re viciniori, familiariori, & cariori. At tertij, quod homini ipſi ineſt, longè eſt horribilior, eius inquam regni, de quo Redemptor in Euangelio ait: *Regnum Dei intra vos eſt.* quod Apoſtolus in iuſtitia, pace, & gaudio Spiritus ſancti conſiſtere vult, nomine iuſtitiæ virtutes omnes, & charitatem ceterarum reginam comprehendens. Regnum hoc peccator diuidit & amittit, quando fidem quidem retinet, à charitate autem excidit; quando dœmonum, qui credunt & contremiſcunt ritu, fide quadam acquiſita, naturali & humana, nō autem infuſa, ſupernaturali & diuina credenda credit; aut ſi quid eius ſuperſit, ipſa nihilominus velut mortua eſt, actionibus iuncta mortiferis, & à bonis operibus, quæ à gratia vitam accipiunt, ſeparata. Hac diuiſione facta ſequitur vltima quar-

Eccleſ. 10 13.

Iſai. 14. 11.

Luc. 17. 21.

ti regni,cæleſtis nimirum; quæ diuiſio coram iudice æquiſſimo ſit,è cuius ore horrendam illam anima audire ſententiam cogitur, Auferatur impius,vt non videat gloriam Domini,& cum in terra ſanctorum iniqua geſſerit,ab illis ſeparetur,ne videat quæ vident,nec poſſideat quod ipſi poſſident. Quis animam terror ac tremor occupat dum ſuã nondum ſententiam accepit, & eius iam tonitru veretur? quis furor & rabies,quando inreuocabiliter iam lata eſt?

Iſa. 26. 10.*iuxta* LXX.

III.

Vt iudicium particulare rectè intelligatur, tria conſideranda ſunt. Iudex ipſe, quæ diiudicaturus eſt,& quem in iudicando tenebit ordinem.

Iudex eſt is, *qui conſtitutus eſt à Deo iudex viuorũ & mortuorũ*:& qui de ſe ait:*data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra*: &alibi: *Dedit ei Pater iudicium facere,quia filius hominis eſt*; quaſi diceret, Aequiſſimũ eſt,vt qui ab hominibus iudicatus eſt, etiam homines diiudicet,vt qui hominum redemptor & reparator ſit, Ne quis verò exiſtimet ſe excipiendum, Corinthiis ait Apoſtolus: *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti,vt referat vnuſquiſque propria corporis prout geſſit ſiue bonum ſiue malum.*

*Act.*10. 42. *Matt.*28. 18.

2.*Cor.*5. 10.

Ex hoc loco diſcimus etiã de quibus ſit rebus iudicaturus,verùm id expreſſius ex illis vltimis Eccleſiaſtæ verbis: *Cuncta quæ fiunt,adducet Deus in iudiciũ pro omni errato.ſiue bonũ ſiue malũ illud ſit*; ac ne fortè quis credat,de ſolis id actionibus operibuſq;,non verò de verbis intelligi,iidem æternæ ſapientię os apud Matthæum ait: *Dico autem vobis, quòd omne verbũ otioſum,quod locuti fuerint homines, reddent rationẽ de eo in die iudicij*: Ne verò ad ſola opera verbaque reſtringi ſentẽtiam putemus, idem

*Eccl.*12. 14.

*Matt.*12. 36.

idem veritatis oraculum etiam ad cogitationes ipſas hoc extendit: *De corde enim inquit, exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemia, hæc ſunt quæ coinquinant hominem.* Simul tria hæc cōglobat ſapiens dicens: *In cogitationibus impij interrogatio erit, ſermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius*: & poſt: *Erit virtus ab altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur.* Et apud Iſaiam: *Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarū ab oculis meis; quieſcite peruerſe agere.* Et in Ieremia: *Laua à malitia cor tuum Ieruſalem, vt ſalua fias, vſquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ?* & Pſalmiſta: *Deus ſcit cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt.* Inter ceteras autem vanitates hæc numerari debet, quod ſæpè opus aliquod iuſtum eſſe iudicēt, quod tamen coarguetur & reprehendetur ab eo qui & in angelis prauitatem reperit, & de ſe ait: *Ego quoque iuſtitias iudicabo.* S. Auguſtinus in hanc rem de S. Monicæ matris ſuæ virtutibus agens: *Væ, inquit, quantælibet hominum pietati, ſi ſeclusâ miſericordiâ illam diſcutias.* vnde ſequitur, iudicanda à Deo non modò praua opera, verba, & cogitata, ſed etiam actiones bonas, atque hoc per emphaſin denotat verbum *Cuncta*, quo vſus Eccleſiaſtes loco ſuprà allato, dicens à Deo omnia deiudicanda tā bona quàm mala.

Sap. 1. 9. Sap. 6. 4. Iſai. 1. 16. Ierem. 4. 14. Pſ. 93. 1. Pſ. 74. 3.

Iudicium hoc primo poſt mortem momento peragetur, atq; hoc denotant illa Apoſtoli verba, *ſtatutum eſt hominibus ſemel mori.* μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, *poſt hoc autem iudicium.* Adeò vt ſicut animæ corporibus eo ipſo infundūtur inſtanti, quo creātur, & eo creantur quo infundūtur, eo inquā momēto quo hæc iā in vtero materno perfecta & or-

Heb. 9. 27.

ganizata ſunt, ita eodem quo anima corpore euolat momento diiudicatur, & dum iudicatur, egreditur. Numquam exſtitit anima, quin fuerit ſimul corporis forma, & numquam excluſiuè deſinet eſſe corporis forma, quin iudicata ſit: quod téporis inſtans duo continet inſtantia naturæ, quorū vno egreditur, altero iudicatur. Duo huius rei nobis exempla Philoſophi dant & Theologi, docentes octauum caloris gradum numquam ſine ignis forma eſſe, nec perfectam ſine gratia contritioné: tamen nec forma ignis, nec gratia iuſtificans antè introducuntur, quàm octauus caloris gradus, & contritio reſpectiuè in ſuis ſint ſubiectis. Non ergo neceſſe eſt D. Michaeli bilācē affingere, neu fingere Deū lógè à nobis abeſſe: etenim vbiq; præsés adeſt & vbiq; ſua exercere iudicia poteſt. Angeli tutelares ſemper morientibus adſtant, & interdū ex ſingulari Dei dono, Sancti qui ſingularē noſtri curā gerunt. Actio verbalis hic non in charta aut mēbrana exaratur: patroni cauſidicique hic negādo aſſerēdoq; cauſam aut actionē non agūt: ſed vnico nictu oculi ſuum animæ cuiq; Deus ſtatum ac vitæ curſum, ad penitiſſimas ac minimas vſque cogitationes reuelat, qdquid meretur aut demeretur gratiā aut indignationē, & eodē momēto vel vitæ vel mortis, æternæ in illam profert ſententiā.

S. Mich. verè animarū receptioni præeſt, & iudicio Dei verè adſiſtit, atq; hoc bilanx, quam illi pictores affingunt indicat

Iudicis ſui iuſtitiam in eo agnoſcit anima, quòd omnes actiones ſuæ verba & cogitationes non modò illi repræſententur, ſed etiam præſententur: omnia namque Deo præſentia ſunt, & æternitati eius nihil præteritum, nihil futurum. Hinc S. Baſilius ait, viſuros nos aliquando ea quæ præterita cenſebamus, nec ea quidem ex relatione aut per imagines, ſed in ſeipſis.

Si qua Authentica de animarū translatione, deque lite verboſa tis inten-

Ex hac

Ex hac temporis & rerum temporalium cum æternitate coëxiſtentia, quę iuxta Boëtium, non eſt aliud quàm interminatæ vitæ tota ſimul & perfecta poſſeſſio, multa quæ alioquin difficillimè cōprehendi queant, diſcere poſſumus.

1. Bona opera Deo ſemper honorem afferre.

2. Impios è contra illum ſemper contumelia & infamia afficere.

3. Semper illum ab illis voluptate affici.

4 Ab his viciſſim ſemper offendi, irritari, & dolore compleri.

5. Quando peccatorem Deus in gratiam admittit, non inde ſequi, illum peccatum eius non odiſſe, & non ſemper id in propria deformitate intueri.

6. Numquam illum obliuiſci aut non videre malum æquè ac bonum, etſi cum illo qui ad pœnitentiam rediit ita agat, ac ſi non amplius mali recordaretur.

tata, extet hiſtoria, ſecus atq; hic diximus, id eſſe dicimus. extraordinariū: Deo interdum ita vel ad viuentiū inſtructionem, vel aliam ob cauſam permittente.

7. Impoſſibile eſſe Deo rei cuiuſquam obliuiſci.

8. Impoſſibile eſſe, illum quidquam ignorare, nos quoque aliquid agere, quod non ipſe norit, nō modò quod in nobis ipſe ſit, & nos viciſſim in illo; verùm etiam quòd omnia coram ipſo, in puncto hoc æternitatis, quod omnia indiuiſibiliter & inſeparabiliter comprehendit, exiſtant & ſubſiſtant.

9. Sicut ſæcula æternitati, & temporis extenſio puncto indiuiſibili coëxiſtūt, ita Moyſi facilè fuiſſe creationem mundi inſtantaneam per diuerſos dies & per actionum pluralitatem repræſentare.

10. Aeternitatem eſſe ingens quoddam omnium mundi hiſtoriarum volumen, aut potius theatrum rem antè præſentans, quàm eam repræſentet, & pandectas, quibus res quales reuera fuêre, ſunt &

erunt

quod ipſe præuiderit; at præuiderit, quòd id facturi nos eſſemus, & eò inclinaremur. Hinc etiam diſcimus, æquiſſimum eſſe vt æterna Deo data triſtitia puniatur æternùm in eo qui eam cauſatus eſt, niſi ſe per veram pœnitentiam à culpa ſeparet, à qua illa cauſari ſolet: vti vice verſa, rationi cõuenientiſſimum eſſe illum in ſempiternum beari, qui æternam Deo ſuo gloriã & lætitiã ſtuduit afferre.

IV.

Quando Dominus apud Euangeliſtam hæc ſupremi aduentus ſui ſigna prænuntiat dicens: *Erunt ſigna in ſole, luna & ſtellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris & fluctuum. areſcentibus* (aut velut exſpirãtibus) *hominibus præ timore & exſpectatione quæ ſuperuenient vniuerſo orbi: nam virtutes cœlorum mouebuntur, & tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & maieſtate*; notãdum hæc iudicij vniuerſalis ſigna aliquo etiam modo in particulari vniuſcuiuſque noſtrum fore, tam in mundo magno, quem *macrocoſmum*, quàm in paruo, quem *microcoſmum* nuncupant. Sol & luna, ſiquidem ſunt oculi, duo noſtra aſtra gemella. Stellæ, auditus, odoratus, guſtus, tactus: gentes, parentes & conſanguinei: mare & fluctus, humor radicalis, calor naturalis; humores alij, primæ quoque & ſecũdæ qualitates: virtutes cœlorum, cerebrum, nerui, qui per ſpinam dorſi ſuum trahunt alimentum: apparitio filij hominis; iudicium eius eſt & ſententia, quam anima corpore exeunte de nobis fert: nubes, eſt modus quo ſe à damnatis ſentiri faciet, ſua tamen illis non manifeſtata eſſentia; maieſtas eius ſe prodet electis, poteſtas deniq; ſententiam *Luc. 21. 25.*

in

FRVCTVS I.

Iudicio huic ſe ſiſtere ita metuebat Pſaltes, vt orans Deum diceret: *Ne intres in iudicium cum ſeruo tuo, neque enim iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens.* Iob verò miratus Dei tam potentis maieſtatem eò ſe deijcere, vt hominem examinare & diiudicare velit, exclamat: *Et dignum ducis ſuper huiuſcemodi aperire oculos tuos, & adducere eũ tecum in iudicium?* Ante verò dixerat: *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miſeriis, qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & numquam in eodem ſtatu permanet. Et dignum ducis ſuper huiuſcemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium? Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu qui ſolus es?* Metuebat & Petrus, etſi de prædeſtinatione ſua certiſſimus, dũ ſcriberet: *Si iuſtus vix ſaluabitur, impius & peccator vbi apparebunt?* eiuſque collega: *Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne fortè cum alijs prædicauero, ipſe reprobus inueniar.* de qua reprobatione alibi ſcripſerat, *Horrẽdum eſt incidere in manus Dei viuetis.* quaſi dixiſſet, ſicut volupe & optabile eſt incidere in manus Dei morientis, ita amarum & horrendum incidere in viuentis: olim enim ſuam depromebat miſericordiam, iam verò exercet iuſtitiam: tunc manuum lateriſque vulnera refugij erant loco, modò maioris ſunt damnationis occaſio: tunc quidem moriebatur peccatores ſaluos facturus, iam verò reſuſcitatus eſt, & factus immortalis, ad æternùm caſtigandos illos, qui in peccato ex hac vita decedũt: *quod enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel, quod autem viuit, viuit Deo.*

Pſal. 142. 2.

Iob. 14. 3.

1. Pet. 4. 18.

1. Cor. 9. 27.

Heb. 10. 31.

II.

Salutaris hæc iudicij diuini formido iam inde ab Apoſtolis & Patriarchis deriuata, ad Sanctos omnes dimanauit. Arſenius, qui relictâ regiâ Theodoſij, cuius filiorum pędagogum egerat, in deſertum conceſſerat, in eoque multos annos Deo ſeruierat, vitamque adeò puram ſanctamque inſtituerat, vt ab oratione reuerſus terram intueri indignum crederet, dicens: *Claudimini oculi mei, quid enim videbitis in terra tale, quale vidimus in cælo?* is inquam Arſenius, cum ad vitæ extremum veniſſet, collegis circumſtantibus & inſolitum eius pauorem mirantibus, ac dicentibus: *Tune hac in hora etiam metuis Pater? Fili,* inquit, *non hodie primùm diem hūc metuere cœpi, ſed tota me vita timor is nunquam deſeruit.* S. Agatho, cuius in collationibus SS. Patrum toties fit mentio, in mortis articulo rogatus cur extimeſceret, ait, *quia alia ſunt Dei, alia hominum iudicia:* S. Hilarion moriēs metuēti ſibi animos dabat dicēs: *Egredere, egredere anima mea, ſeptuaginta propè annis Deo ſeruiuiſti, & mori times.* Alius nomine Stephanus, cuius meminit Ioānes Climacus, cū in vita cœnobitica dudū ſe mortificationibus exercuiſſet, & donum lacrymarum, abſtinentiæ, aliarumque virtutum à Deo obtinuiſſet, à ſuperioribus ſibi ſolitariæ agendæ vitæ facultatem fieri petijt: qua tandem impetrata (vt veriſimile ſit) ad montis in quo olim diuinā illam viſionem, cuius in regum hiſtoria fit mentio, Elias habuit, radicem cellulam conſtruxit. Hic ergo qui tam ſanctè vitam hactenus inſtituerat, adhuc auſterioris ducendæ actus deſiderio, in alium rurſus conceſſit locum. Si Dei nomine, in quo

Hierony. in vita.

ana-

anachoretæ ſolitariam in deſerto vitam agebant. Cùm ergo diutius in hac vitæ aſperitate vixiſſet, in loco adeo ab omni hominum conſolatione remoto, circa vitæ finem ad priorem cellulam ad radicem montis Oreb, in qua duos diſcipulos Palæſtinos pios admodum & ſanctos reliquerat, qui eamdem ſeruabant reuerſus eſt. Dies aliquot cum hic ſubſtitiſſet, in morbum incidit, è quo & exſpirauit. Pridie ergo quàm exſpiraret, ſubito velut conſternatus contremuit, & patentibus oculis huc illucque circumſpexit, & quaſi adſtitiſſent, qui rationes ab eo exigerent, audientibus aliis, interdum aiebat: *Fateor, verum eſt, ſed tot id annorum ieiunio expiaui.* Aliàs, *Nequaquam, non feci, mentiris.* aliàs etiam, *Ita ſe res habet, ſed plorauí, & propterea tot annis proximo ſeruiui.* quin & aliquando, *Iure me accuſas, nihil quod reſpondeam habeo quàm miſericordem eſſe Deum.* Horrendum, inquit Climacus, id videntibus erat ſpectaculum & terribile inuiſibile illud audire iudiciũ. Et addit, Ah miſerũ me! quid mihi fiet? Magnus ille anachoreta, interdum quod reſpondeat, neſcit; is inquam, qui quadraginta ipſis annis monaſticam egerat, donum lacrymarum obtinuerat, & ſuis Leopardo manibus eſcam porrigebat, tam ſtrictum ex hac vita egrediens examen ſubiit, incertos quoque nos relinquens, ecquod ſuum eſſet iudicium, quis finis & & cauſæ deciſio. Hactenus Climacus: quibus & ipſa D. Hieronymi ad Euſtochium verba ſubiungere viſum de ſe hoc modo ſcribentis: *O quoties ego ipſe in eremo conſtitutus, in illa vaſta ſolitudine, quæ exuſta ſolis ardoribus, horridum monachis præſtat habitaculum, putabam me Roma-* *Epiſt. 22*

nis intereſſe delicijs: ſedebam ſolus, quia amaritudine repletus eram: horrebant ſacco membra, & ſqualida cutis ſitum Æthiopicæ pellis obduxerat. quotidie lacrymæ, quotidie gemitus, & ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppreßiſſet, nuda humo oſſa vix hærentia collidebam. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipſe damnaueram, ſcorpionum tantum ſocius et ferarum; choris intereram puellarũ; pallebãt ora ieiunijs, & mens deſiderio æſtuabat in frigido corpore, & ante hominem ſuum, in carne præmortua ſola libidinum incendia pulliebant. Hęc tentationum ſuarum & vitę ſuæ aſperitatum quam Hieronym⁹ inſtituit deſcriptio, & quomodo corpus edomaret, ad hoc referuntur: *Ego ob gehennæ metum tali me carcere ipſe damnaueram*: quaſi diceret, paucis Diuinorũ iudiciorum, & pœnarum peccatum vt plurimum comitantiũ formido, omnes me quas corpus humanũ ſubire poteſt aſperitates æquanimiter deuorare, & quas Satan & voluntarius deſerti carcer ſuggerere poterant, tentationes generosè cogit ſuperare. Idem ſentiebat & Ambroſius cùm in Lucam ſcribit: *Væ mihi niſi plorem delicta mea: væ mihi niſi media nocte conſurgam ad confitendum nomini ſancto tuo Domine: væ deniq; mihi, ſi proximum decepero, & non loquar veritatem, quia iam ſecuris ad radicem poſita eſt.* & Auguſtinus: *Propter huius vtilitatem ſecreti, ne fortè quis extollatur: ſed omnes etiam qui benè currunt, timeant, dum occultum eſt qui perueniant.* Hæc porrò apprehenſio ac formido pueriles paniciue non ſunt timores, ſed veri, & iuſti pauores, quas omnis timorata conſcientia habeat oportet. Si porrò ita metuat iuſtus, quid peccatorem facere par eſt? quid de arundine ſilue-

In Lucam

lib. de correp. & gratia

Digitized by Google

ſilueſtri fiet, cum cedri Libani pauidæ contremiſcant? ſi in viridi hæc fiunt, in arido quid fiet?

III.

Septem paucis pieque rationes adducit in moralibus Gregorius cur Sancti non minus, imo plus ceteris diuina iudicia formident. Primò, quòd ſemper metuant, ne ſe benè perſpectos habeant, & occultum aliquod in eis peccatum lateat. Secũdò, quòd etſi adiuuante Dei gratiâ, facilè ſibi quis ab operibus malis cauere poſſit, non adeò tamen ſit facilè malas cogitationes repellere, quæ omni propè momento homini obuerſantur; metuunt proinde ſancti, ne fortè occultè iis conſenſerint, non quidem expreſſa voluntate, ſed velut furtim & clanculò. Tertiò, quòd ſemper occulta Dei iudicia timuerint, & quò illorũ à corpore diuulſio fit vicinior, & iudici ſe propiores fieri ſentiunt, eò & metus hic quotidie magis & magis excreſcit. Quartò, quia in mortis hora vanæ ceſſãt cogitationes, & imaginatiua facultas nulla tum prorſus re occupatur; hinc eius vis tum circa obiecta timoris eſt vehementior. Quintò, quòd qui fini ſuo appropinquant, nonniſi de ſeipſis ſolliciti ſint, & de Deo ſolo cogitent, in cuius conſpectu verſantur, cetera porro omnia obliuiſcantur, vtpote ſibi poſthac minimè profutura; vnde fit, vt ſicut in vita nihil magis quàm bonorum temporalium, ita modò nihil magis quàm æternorum iacturam formident. Sextò, etſi forſitan nihil omiſiſſe ſe eorum bonorum quæ nouerant, occurrat; metuunt tamen, ne omiſerint fortè quid eorum quæ ignorarunt, ſcire tamẽ, niſi per ipſos ſtetiſſet, poterant. Septimò, quòd ſi fortè in peccatum ali- 7. Moral.

quod lethale labantur, cum pœnitentiæ tempus breue ſit, non ita facilè recuperare amiſſa queant. Hæ ſunt magni huius ſanctique Doctoris ac Pontificis rationes: quibus addere poſſumus, damnatum aut ſaluatum eſſe, æternùm cum Deo, aut Cacodœmonibus agere, adeò in ſe eſſe magna, vt, cui id ſpeciali reuelatione cognitũ non eſt, meritò ſemper pauere & angi debeat, eò verò magis quo fini ſuo ſit vicinior. Atque hoc toties nos verbum vitæ admonet. *Beatus homo qui ſemper eſt pa-*
Prou. 28. 14. *uidus. Nemo ſcit vtrùm odio an amore dignus ſit. Ti-*
mebam Dominum quaſi venientes ſuper me fluctus.
Eccli 9. 1. *Verebar omnia opera mea, ſciens quia non parceres*
Iob. 31. 23 *delinquenti. Quiſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.*
Iob 9. 28. *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus*
1. Cor. 10. *ſum. Qui me iudicat Dominus eſt. Tu fide ſtas, noli*
12. *altum ſapere, ſed time. Cum metu & tremore ve-*
1. Cor. 4. 4 *ſtram ſalutem operamini. Magis ſatagite, vt per bo-*
Rõ. 11. 20 *na opera certam veſtram vocationem & electionem*
Phil. 2. 12 *faciatis.* Docet id & ſentit D. Auguſtinus, *Quis*
2. Pet. 1. 10. *ex numero fidelium, quamdiu in hac mortalitate vi-*
li. de corrept. & *uitur, in numero prædeſtinatorum ſe eſſe præſu-*
mat?
gratia c. 13.

DVAE id rationes concludunt. I. Prædeſtinatio à DEO ſolo dependet, ergo ſine ſpeciali eius reuelatione nemo de ea eſſe certus poteſt. 2. Vt quis ſaluus fiat, ad finem vſque perſeueret neceſſe eſt, vti veritatis tradidit oraculum.

Matt. 10. 22. NEMINI porro certò conſtat ad finem vſque ſe perſeueraturum, niſi is à quo bonum dependet, hoc ſibi manifeſtet: omnes ergo metuere ſimul & ſperare debent. Timor

namque

namque ſpei expers imperfectio eſt, & ſpes ſine timore imperfecta, Dœmon ſiquidem ſperat ſemper tentationibus nos ſuis inuoluere, quamobrem ſemper metuendum: Deus ècontra ſaluos nos eſſe optat, noſque inceſſanter ad ſe vocat; ſemper ergo, ad extremum vſque ſpiritum, ſperandum eſt.

IV.

Non intres in iudicium cum ſeruo tuo, aiebat qui erat ſecundùm cor Dei. Quam ergo rationem reddent mundi aſſeclæ & ſectatores, ſi Dei ſerui hoc examen ac iudicium ita perhorreſcant: *cur timebo in die mala?* quærit alibi, ſibique reſpondens ait, *Iniquitas calcanei mei circumdabit me*: quaſi diceret, à peccatis, quę, quia exigua erant, non pluris æſtimabat quàm lutum quod pedibus proteritur, ſe in die iudicij acriter accuſandum. Tunc nempe iræ diuinæ fax omnes conſcientiæ angulos excutiet, & omnia cordium noſtrorum arcana, receſſuſque occultiores penetrabit & ſcrutabitur, vt loquitur Sophonias. Et ſi ſancti iam ſeipſos accuſent, quid erit, quando quod à facie Dei procedit, lumen, propius illos colluſtrabit? Nemini porro dubium eſt, quin anima iam iudicata, ſeipſam ilico condemnet, mox vt quidquid deliquit, illi repræſentatum eſt. Atque hoc ſignificat Dominus in parabola de vinea, quando vinitores ipſi, qui tam iniurij in patremfamilias exſtiterant, ſibiq; vineæ ius vindicarant, in ſeipſos condemnationis tulêre ſententiam, dicentes: *Malos malè perdet, & vineam ſuam locabit alijs agricolis.* *Pſ.141.2.* *Pſ.48.6.* *Soph.1.12* *Matt.21. 41.*

V.

Scriptum eſt, *omnis terra commoueatur ante faciē* *Pſal.9.5.*

eius, & metuant eũ oẽs habitatores orbis. Quis ergo nõ tremat ac timeat? quis nõ cõmoueatur? quando ſupernè iudex imminebit iratus, infernè gehenna patens terrebit, ad dexteram peccata acccuſabũt, ad ſiniſtram dœmones adſtabunt, intus conſcientia mordebit, foris mundus vndiquaque ardebit. *Sicut cera fluit à facie ignis, ſic peribunt peccatores à facie Domini.*

Pſal. 67. 2.

VI.

Si conſternati ſint & perculſi filij Iacob ad illa Ioſephi fratris verba: *Ego ſum Ioſeph frater veſter quẽ vẽdidiſtis in Aegyptum,* commiſſi in eum ſceleris & flagitij memores, quomodo non conſternabitur peccator, vbi dicentem Dominũ audiet: Ego ſum Ieſus, quem toties offendiſti?

Gen. 45. 5

Principes Iudæ, viſo, victricem Seſac regis Aegyptiorum gladium Ieroſolymis paſſim in ciues ſæuire, è præſentis ſupplicij pœna, præteritorum delictorum culpam agnouêre. Holoferne Madianitas ſubiugante, & in agrum dein Damaſcenum irruente, ſegetes & ſata exurente, arbores exſcindente, omniaq; longè lateq; depopulante, ait Scriptura cecidiſſe timorem illius ſemper omnes inhabitantes terram: at quid quæſo hæc ſunt, collata cùm confuſione quæ animam occupat, quãdo Deo ſe ſiſtere iubetur? ſi enim ſemel condemnata ſit, lacrymæ nihil amplius proſunt, pœnitentia inutilis, preces non audiuntur, promiſſa de futuro nullum habent hic amplius locum, ac diuitiæ, conſanguinitas, gratia multò minus. nam vt ait ſapiens, *non proderunt diuitiæ in die vltionis: iuſtitia autem liberabit à morte.*

2. Paral. 12.
Iudith. 2. 17.
Prou. 11. 4.

VII.

Circumdederunt me dolores mortis & pericu-

la

Iã inferni inuenerunt me, dicet tùm anima deſolata *Pſal.114. 3.* & triſtis. Ah ad quas mea me peccata anguſtias redegerunt! Quis crediaiſſet fore, vermis vt corrodens adeo eſſet mordax, & morſus eius tam amari? Vbi latuit hactenus ſynderesis illa quæ me modò adeò cruciat? Perfida mors, quid ita me inopinatò occupaſti? Caro infamis, vermium ſacce, putredinis pyxis, malorum theca, hæccine illa longæuitas, quam tibi ſtulta ſpondebas? Momde impoſtor, fallax, mango, quônam ceſſit ſpes quam mihi dabas? Dignitates tuæ, diuitiæ, ſplendores, faſtus, & promiſſa omnia cum vili linteo & ſex pedum foſſa commutabuntur, & in ijs terminabuntur. Tu facultatibus quas deſero, frueris, tu eas conſumes, & quæ ijs coaceruandis admiſi delicta, vbique me ſequentur, & numquam non torquebunt. E voluptatibus prçteritis nihil planè mihi ſupereſt, quàm fraces & fæces, dolores inquam & amaritudines, quibus cor modò transfigitur. Eram ad cum hominibus ſcitè comiterque conuerſandum habilis, in rebus domeſticis procurandis comprimè gnarus, de ſanitate & pulchritudine corporis curanda maximè laborabam, & de ſalute minimum. Quid ergo agemus nunc paupercula anima mea? quid fiet nobis? quò nos conuertemus? alijs ſaltem exemplo & ſpeculo ſimus noſtro damno vt diſcant, meliùs ſe ad ſupremum hunc conflictum diſponere. Si viderent quæ videmus, ſi quæ experimur ſcirent, ſi quç ſentimus, ſentirent, an vt loquuntur loquerentur, viuerent vt viuunt, facerent quæ faciunt? nos quoque ijdemné eſſemus qui fuimus, ſi repeti vita poſſet? Ah quàm illud verum quòd

Hunc qui mundum vult amare
Is profundum intret mare,

expiarcui, nec habui quidquam virium. Quid futurũ, quãdo rex Angelorũ ad animã veniet, nõ quidẽ noua incognitaq; reuelaturus, ſed conſcientiæ ſtatũ manifeſtaturus: non prædicturus illi deſolationẽ monarchiarum terræ, ſed quid illi euenturum ſit ſignificaturus? Si cohors militum, quæ ad illum capiendum in hortum oliuarum conuenerat, ad verbum illud, *Ego ſum*, retrorſum cecidit; quid peccator faciet auditurus vocem illam, Ego ſum quem tu ſpreuiſti, ego quem offendiſti, ego cuius ſanguinem pedibus protriuiſti, ego creator, Redemptor, & conſeruator tuus, quem ſeruire feciſti in iniquitatibus tuis. Equidẽ liberũ arbitrium tuũ verebar, cogere illud nolui, in conſilij tui manu te reliqui, appoſui tibi aquam & ignem, bonum & malũ, vitam & mortẽ, vt ad vtrũ velles manũ extẽderes; & ecce voluptatem brutalẽ, mendacij ſomniũ (tales nimirũ erant ementiti honores tui) quæſtum vmbratilẽ, aſſumptam perſonatamq; laruã, leuis iniuriæ vindictã & indignationẽ, furoris tui completionem & vltionem, vnũ gutturis hauſtũ, aleam, chartam luſoriã, pilã deniq; mihi Deo tuo & regi prætuliſti. Seruabã linguã, qua me blaſphemijs laceſſebas: cor cuſtodiebam, quo noxia concupiſcebas: manũ ſuſtinebã, qua verberabas: corpus alebã, quo peccabas: in anima habitabam, quã Satanæ ſedem ac ſolium reddebas: me præſente & inſpectante gratiam meam fugabas, quo peccatũ, tuum iuxtà ac meum hoſtem, admitteres: bonis te & facultatibus cumulaueram, & hæc omnia ad me oppugnandum conuertebas: ſelegeram te vt eſſes benedictionum mearum ſubiectum, & maledictionum vice verſa eſſe voluiſti: conatus ſum aptum te Patris mei gloriæ inſtrumentum red-

dere,

dere, tute omnis te impietatis organum feciſti; Angeli mei te circumſecus meo iuſſu ſtipantes protegebant, tibiq; obſequebantur, & perfide te dedidiſti ijs aduerſus quos illi te tuebantur: ſancti mei, fratres tui natu maiores tibi fauebant, & auxiliabatur tibi incomparabilis hæc Virgo, quæ mihi naturâ mater, etiam tua per adoptionem & gratiam eſſe geſtiebat: & omnia hæc auxilia tam parui feciſti, honores illos ac gratias ita vili penſiſti, ac ſi nullius hæc momẽti, aut te indigna fuiſſent; apage ergo, recede à me ſceleſte, & æternùm in inſenſatorum chaos, qui tuæ locus ingratitudini ac ſtoliditati quadrat, abito. Quàm verò parua hæc ſunt quæ dicimus aut meditamur, ſi alias grauioreſque Dei ad animam iam emigrantem obiectiones & improperia cogitemus, quæ vera viciſſim eſſe confitens ſibi obiecta, hæc quæ ſequuntur ad ſe ipſa eloquitur.

IX.

Hæc cùm ita ſint, & diu viuendo vitaq; longiore Dei iudicium euitare nemo queat, ſed condemnationis cauſas potius accumulet; cur tamdiu in terra & inter mortales agere miſera deſideraui? Quò vita diuturnior, miſerum! eò & plura delicta admiſi; & quò vixi diutius, eò & offenſarum mearum numerus maior. Quis dixerit, Deus meus, quot admiſerim mala, quot omiſerim bona, interim dum miſeram hanc vitam duxi? Cum dolore in hunc exilij & peregrinationis locum ſum ingreſſus, cum labore in eodem vixi, & ecce iam cum timore egredior. Si quod habitaculum ac domicilium diligendum eſſet, an non illud in quo vita ſine morte, iuuentus ſine ſenecta, gaudium

dium ſine triſtitia, ſanitas ſine morbo, pulchritudo ſine turpitudine, pax ſine diſcordia, proſperitas ſine aduerſis, denique ſine tenebris lux reperitur? Equidem illud in terra demens quęrebam, & nonniſi in cœlo inuenitur. Quoniam verò tam auidè longæuitatem optaui, quin feci, vt ſemper & in perpetuùm viuerem? Ah rem verè admirandam! longam adeò vitam optare, & æternam ſpernere: ita de longæuitate ſollicitum eſſe, & tam parum de vita immortali curaſſe! Quã ille curſor velox, qui tempore breuiſſimo multa conficit ſpatia, ille mercator gnarus, qui pauco tempore plurimum lucratur: maledictus è contra iuxta ſcripturæ mentem; centum annorum puer, qui mei inſtar ſemper mundo, nunquam Deo vixerit. De mei ſimilibus benè prædixit Pſaltes, non dimidiaturos illos dies ſuos: Etſi enim annis plurimis vixerimus (vt taceam ſomni tempus, quod medium propè vitæ fuit) quod reliquum fuit, malis eſt operibus, verbis, cogitationibuſq; impenſum. Saul viginti duobus annis regno præſedit, attamen nonniſi biennio illum regnaſſe ſcriptura commemorat, quòd reliquiis duo de viginti annis malè regnarit. Quantum ergo ego miſera vixi? biennioné, annoné, an ſemianno? vix certè ad menſem, hebdomadam aut diem. O Deus ſapientiſſime iuxta ac potentiſſime, ne intres mecum in iudicium? quid inquam cum puluere qui à vento abripitur diſceptare vis? Audiamus hic cum Deo eadem in re loquentem Iob.

Iſai. 65. 20. *Pſal. 54. 24.* *1. Reg. 13.*

X.

Cur faciem tuam abſcondis Domine, & arbitraris me inimicum tuum? Contra folium quod vento rapitur oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam

ſiccam

eſt iniuriam irrogare, de bonitate eius dubitare; & redemptionis noſtræ pretium tam paruũ facere? Cur pretioſiſſimũ corpus ſuum in diuino auguſtiſſimoque Euchariſtiæ myſterio reliquiſſet? cur tot Sacramenta inſtituiſſet? quare patris ſui nos hæredes, ſuoſq; cohæredes legitimos ſcripſiſſet, ſi glória nos ſua excludere ſtatuerit? Sancti noſtri ſunt protectores, Angeli cuſtodes, ſancta mater eius aduocata, ipſe denique mediator noſter; & nos, tantis affulgentibus auxilijs, perireமus? Ita ſcilicet aduerſus te Domine vulgò homines argumentantur, ita teipſo te oppugnamus. Si minus bonus fuiſſes, nec tam liberalis ergà nos, vti fuiſti, nòn adeò ſecurè in peccatum rueremus, non tot artibus ſenſualitati noſtræ adularemur, nec tanta eloquentia miſericordiam tuam deprædicaremus. Ah quàm parùm, quàm malè te noſcunt, qui te non ſimul bonum & iuſtũ agnoſcunt! quã crudelitèr te habent, & perfidè tecũ agũt, qui miſericordiam tuam exaltant, quo honeſtam ſenſualitati ſordes ſuas & nequitias continuandi occaſionem; & peruerſis habitibus ſuis præbeant, ad miſeriæ propriæ augmentum. Apage ſint huiuſmodi aduocati, apage tales prædicatores & præuaricatores. Tu bonus es, fateor, imò bonitas ipſa; & vt talis, pro nobis feciſti quę illi proferũt; quin & multò plura. Sed etiam iuſtus, & ipſa iuſtitia; & proinde (modò dici queat) ambidexter, tam in vnius quàm alterius perfectionibus magnus. Idem de ſapientia tua, prouidentia, & ceteris diuinitatis tuæ dicendum eſt attributis. Vnde ſequitur, quòd, ſicut bonitatem tuam amare; ita tuam metuere iuſtitiam; exaltare potentiam, admirari ſapientiam,

tas vix pati poſſumus, ſed ilico ob eaſdē indignamur. Tribunalia ac prætoria litibus abundant, in campū (quod gehennæ in commodū cedit) ob minimum deſcenditur verbum; & mortales, quas à nobis ipſe recipis, iniuriæ vix æſtimabuntur? ſeuerus nimium diceris? aduerſus te murmurabunt mortales? Quàm admirabilis & amabilis in omnibus es Domine? Amet te quicumq; voluerit (quis autem non velle debet?) ob miſericordiæ tuæ effectus; equidem iam ob iuſtitiæ tuæ opera te diligam, non tam quòd ſemper infra demeritum punias, (quod bonitatis tuæ nota eſt) quàm quòd & hinc facias quæ tibi facienda ſunt, & illinc reipſa oſtendas eſſe te ter ſanctum illum ac perfectiſſimū, qui tolerare peccatum nequeas: iuſtiſſimum quoq; qui pœnā culpæ attemperes, & vtrumq; pro pondere, numero & menſura debita exequaris. Tu ipſa eſſe nō poſſes bonitas, nec conſequenter infinitè amabilis, niſi ipſa eſſes perfectio: nec ipſa eſſe poſſes perfectio, ſi cum peccato incompatibilis non eſſes, & inexorabilis & implacabilis illi, qui in peccato mortali demoritur.

Non propterea filios ſuos amare deſinunt in mūdo patres quòd imperfecti ſint, imò velut per prouerbium dicunt, eſſe cum imperfectionibus diligēdos amicos: ita quoq; ipſi, quòd imperfecti ſint, & faciunt & dicunt, itaq; à paſſione vt plurimum excæcantur, nullus vt inter eos fœdus amor reperiatur, ſuorumq; amicorū nęuos defectuſq; nō videant, aut notent; quòd ob ſolam illos virtutē non diligant, ac modò in eis quod quærunt, voluptatē ſcilicet, honorem aut commodū inueniant, de cetero nihil penitus laborantes. Quis dixerit autem illud eſſe amare? eſt quidē amare ſeipſum, volupta-

tem, commodum, ac bonum propriũ, non verò amici, aut perſonam eius. Adde, quòd licet affectus hic in ſola illorum virtute niteretur; is tamen non ad totalem eius perfectionem, ſed dumtaxat ad partem vnam, erga quam animus magis afficeretur, extẽderetur; & partis huius ratio intuituſq; affectum noſtrum, velut finitũ quid, exhaurit, nutrit, & illi ſatis eſt. Nõ ita de te qui perfectiſſimus es, dici poteſt. Primò enim non amas niſi quod in ſe amabile, nullo tuo emolumẽto motus. Secũdò, amorem tuũ comitatur veritas, non verò falſa apparentia aut imago. Tertiò, amas ab omni paſſione & cæco amore alienus, adeò vt is ipſe oculos tibi non occludat, ſemperq; liber maneas, ad defectus rei, quam tuo dignaris amore, percipiẽdos. Quartò, vt tua te mouet bonitas ad amandum bonum, ita reliquæ te perfectiones tuæ obligant ad malũ, ſi quod adfuerit, odio proſequendum. Quintò, bonum id in creaturis tuis nõ amas, niſi eius realitatem ſequendo, & iuxta naturalẽ ſupernaturalẽue eiuſdem extenſionem. Deniq; charitas tua, quæ infinita eſt, à nulla perfectione creata exhauriri poteſt, etſi vel ipſa incomparabilis cariſſimi filij tui & Redemptoris mei Ieſu Chriſti, in quantũ creatura foret. Solus Spiritus ſanctus, communis amor veſter, mutuo & reciproco perſonarũ veſtrarũ in diuinitate intuitu illã exhaurit & ad ſe trahit. Hinc ſemper es liber in iĵs quæ extra te ſunt, amaſq; quæ amanda ſunt & quatenus amanda; odiſti quæ odio proſequenda, & quomodò proſequenda; caſtigãda caſtigas, prout æquitas & iuſtitiæ ratio eadem caſtigari exigit. Annon ergò maximè amabilis, etiã dum homines examinas, iudicas, caſtigas? Cœlũ te & terra benedicant; Angeli iuxtà ac homines te

amentq;

ament; prædeſtinati ſimul & reprobati te adorent; profundum abyſſorum cũ vniuerſa orbis machina coram facie tua contremiſcat, & imperſcrutabilia & iuſta iudicia tua vereatur. Hinc Animæ, quæ in purgatorio, in quod iuſtitia eas tua ſequeſtrauit, veritatem hanc agnoſcentes, flammas ſuas & ſupplicia medijs in doloribus grata & rata habent, nihil volũt aut velle queunt, niſi quod tu vis, etſi id eas torqueat; ſciunt quippe nihil eſſe iuſtius, nihil ſanctius, nihil rationi conuenientius eo quod ipſe facis; diligunt\{q\}; te illæ non iam propter ſe, ſed teipſum; hinc ab illa ſe conformitate abſtrahere nequeunt.

Idem ergo & ipſe, benigniſſime & clementiſſime Pater, faciam; diligam te tam me in gratiam admittentẽ quàm in me animaduertentem; ſeruiã tibi, adorabo te, vel vt miſericordiæ tuæ ſubiectũ, vel vt iuſtitiæ obiectum. Vnum porro à te contendo, idq; tui ipſius cauſa; vt, ſi caſtigari torquerique merear, in æternitatem hæc tormenta non extendantur, & ſi pati oporteat, pœnis te meis honorẽ, non blaſphemando offendam. Fiet hoc, ſi in peccati mortalis ſtatu hinc non deceſſero, at in tuã ſim gratia, ſi quando me ex hoc mundo appellare volueris. Quàm te per chariſſimi filij tui merita, per omnia ſanctiſſimæ matris eius ſuffragia, per totius cœleſtis Hieruſalem interceſſionem, per vota preceſque Eccleſiæ, per Angelorum noſtrorum tutelarium ſuſpiria, per omnia, quę vbicumque terrarum tibi offeruntur, ſacrificia, gratiam rogo. Ab hac vna dependet, quam tibi tum in purgatorio, tum in cœlis reddere debeo, gloria. Quoniam verò qui ſacramenta frequentant, maiori

ceteris prærogatiua fulgent, peccatum mortale faciliùs euitant,& ſi fortè in ipſum labantur,citiùs exſurgunt, diutiùs faciliuſq; in charitate tua permanent; hinc tibi, Deus meus & Pater meus, ſupplico,hunc vt mihi ardorē indere digneris, ſingulis vt menſibus ad te accedens,quindenis illis ante communionem, & totidem alijs pòſt diebus in gratia me tua conſeruem. Si verò nec hoc ſufficiat, vt ſingulis hebdomadis aut duabus iam euolutis, peccatorum exomologeſin inſtituam, donec à vita purgatiua ad illuminatiuam, & ab hac ad vnitiuam tranſiens, tam ſæpè id agam, quàm intimæ inſpirationes tuæ & patrum meorum ſpiritualiū conſiliū ad hoc me faciendum impellent. Tum verò mihi mors terrori non erit: & licet iudicium tuum longè ampliùs ſit pertimeſcendum, non tamen me,vti ſolebat, perterrebit, neu mentis mihi quietem auferet,quia ſpiritus adoptionis apprehenſionem omnem mitigabit, efficietq́ue vt ſine vlla animi mentiſue vanitate ac præſumptione, in amicam bonitatem tuam planè ſim confiſurus,& magis tua miſericordia, quàm mea niſurus innocentia,etſi vel Angelis puritate æqualis eſſem,ac Cherubinorum aut Seraphinorum inſtar charitate arderem;& cum regio Propheta, qui ſecundùm cor tuum erat, dicturus: *Quia melior eſt* *Pſal. 62. 4.* *miſericordia tua ſuper vitas, idcirco labia mea laudabunt te*, & benedicent te, quia miſericordia tua, in qua ſpero, maiorem mihi multò ſecuritatem præſtat, quàm mille vitæ iuſtitia & ſanctitate etiam eminentiſſimæ. In hac ergo poſthac quieſcam & nitar,& in amico reginæ Angelorum, quæ tua naturâ eſt mater digniſſima, auxilio confidam;ſciens illam,ſicut poſt te, & amore tui, de ſalu-

ſalute mea maximè ſollicita eſt,orationem quam cum Eccleſia ſponſa tua chariſſima quotidie illi effundo, non repulſuram: ſciens item à vitæ me præceptore, ac inuiſibili pædagogo numquam in neceſſitatibus meis deſerendum,itaque ab illo res meas diſponendas, vt morte adueniente vel in gratia tua ſim futurus, vel eius hora differenda ſit,donec pœnitens reſipuerim.Hoc profectò omnium beneficiorum tuorum ſummum, ac primum eſt; hoc coronat opus, opus inquam manuum tuarum, & clementiæ tuæ, opus quod à te & initium & progreſſum & finem quoq; ſuum accipiet, opus denique ob quod laudandus, benedicendus, & in ſæculorum immortalitate in æternum honorandus es.

MEDITATIO XVIII.

DE PVRGATORIO.

PVNCTVM I.

SICVT Sedeciæ Regi oculos Babylonij eruerunt, & Samſoni Philiſthæi; ita & animæ Sathan, quò illam in tenebras erroris præcipitem det, impediatque quo minùs aut virtutum ſplendorem,aut vitiorum deformitatem intueatur. Atque vt is gloriæ Dei inuaſor fuit, & animarum iam inde ab initio homicida, hinc ſatis illi non eſt, æternæ nos damnationis periculo, interim dum viuimus, tentationibus ſuis exponere, niſi & poſt

mortem omni conatu contentioneque impediat, quo minùs victrices animæ, & in quas nullam amplius poteſtatem habet, viuentium charitate ac ſuffragijs iuuentur. Quare numquam non, quod de purgatorio credendum docemur, conuellere & euertere, & circa hoc nos excæcare conatur, vt amiſſo ſemel loci huius ſequeſtratorij viſu, ſimul & animarum illarum obliuiſcamur. Iam olim, ab hinc mille trecentis annis, Aërij Hereſiarchæ tępore peſtilens hoc *Zizaniū* vero pietatis & Chriſtianæ charitatis frumento ſuperſeminare cœpit; quod noxium ſemen, iā in hac ſæculorū colluuie, maximo ſanè nequitiæ & aſtutiæ incremento, redintegrauit & renouauit: nequitiæ quidem, quòd non ſatis illi fuerit preces pro mortuis fundi ſolitas (quod lingua calamoq; faciebat olim Aërius) impugnare, ſed locum ipſum purgatorij penitus etiam negarit. Aſtutiæ verò, quòd tribus ſpecioſis prætextibus impietatem hanc velarit; primò Dei miſericordiam nimium quantum extollendo, ſecundò hominum opera actioneſque deprimendo; tertiò, meritis & ſatisfactionibus Chriſti Ieſu omnia attribuendo. Primò, fiduciæ inquam in bonitatem Dei, inædificauit præſumptionem de diuina miſericordia; ſuper actionum humanarum deiectionem bonorum operum annihilationem fundauit, & ſuper merita & ſatisfactiones filij Dei, operum pœnalium cōtemptum, & purgatorij negationem ſtabiliuit; docens remiſsâ culpâ pœnam quoque dimitti, & proinde animam corpore emigrantem rectà aut ad locum gloriæ euolare, aut in ergaſtulum ſuppliciorum compingi. Adhæc expiationi & purgationi, quàm pretioſiſſimus Agni immaculati ſanguis attulit, iniu-

riam fieri iactitat, ſi aliud purgatorium inducere conemur. In hoc ergo primo puncto actus, dolus & communis hoſtis noſtri fraus conſideranda.

II.

E contra in mentem reuocanda quæ in meditatione de Indulgentijs iam ſuprà,& in proxima dicta ſunt, ſcilicet, Deum perfectum eſſe, & in omnibus infinitum,& ſicut deſinet eſſe Deus, quando deſinet eſſe bonus, ita quoque deſiturum eſſe Deum, quando deſinet iuſtus eſſe. Vt bonus & miſericors,peccatori pœnitenti culpam remittit,& pœnam, quæ æterna aliàs eſſet, in temporalem commutat:vt ſanctus verò & iuſtus, pœnã hanc vel in hoc exigit ſæculo,vel altero, quod dicimus vel purgatorium in terra, vel purgatorium ſub terra. De hac porro pœnæ poſt remiſſum peccatum reſeruatione ſcriptura tam apertè liquidoque loquitur,nemo vt ambigere queat.

Primus peccator & pœnitens Adam veniam delicti obtinuit,ſi modò Salomoni credamus; terra tamen ſpinas & tribulos proferre quotidie non ceſſat,mulier cum dolore fœtum parit, vir in ſudore vultus veſcitur pane ſuo; intellectum ignorantia obtenebratum habemus, voluntatem malitia peruerſam, partem animæ inferiorem infirmitate circumvallatam, bella, famem, peſtes, aliaſq; miſerias innumeras, quæ mortis decretum in homines præuaricationis cauſa ſemel latum aſſiduè redintegrant & confirmant. An verò Baptiſmus,quo culpa omnis expiatur, impedit quo minùs funeſtos decreti huius effectus ſentiamus? Verè ergo *mors peccati ſtipendium.*

Sap.10.1. Hæc illum qui primus formatus eſt, &c. eduxit à delicto ſuo.

Rom. 6. 23.

Remiſit quidem Deus populo Iſraëlitico vitu-

li aurei adorationis culpam, orante & intercedente Moyſe, ſed in diem vltionis pœnam, quam infandum hocce ſcelus promerebatur, retulit. Moyſes item Deo quidem carus fuit, eiq; facie ad faciem loquabatur; ob commiſſum tamē ad aquas contradictionis peccatum, terra promiſſionis excluſus eſt. Dauid cùm delictum agnouiſſet, Nathā illi id quidem remiſſum aſſeruit, at tamen, iuxtà Prophetæ eiuſdem interminationem & prędictionem, rebellio populi, gladius hoſtilis, ſcandalum domeſticum, & ipſa concepti pueri mors, in pœnam delicti ſecuta ſunt. Propheta ille anonymus, de quo tertius Regum liber, in inobedientiæ ſuæ punitionem, à leone deuoratus eſt, eius tamē corpus ab eodem, non ſine prodigio, integrum conſeruatum, quo reipſa oſtendit Deus illum in bono ſtatu ſibiq; carum deceſſiſſe. Atque hoc innuebat

Eccl. 5. 5. Siracides dicens: *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu.*

Hoc ſuppoſito, ſi quem contingat, qui in gratiam iam admiſſus eſt, antè emori quàm Deo ſuo plenè ſatisfecerit, an non ſtatuendus locus, in quo ſatisfactiones Ieſu Chriſti illi applicentur? quod cùm in inferno fieri nequeat, vbi nullam damnati cum myſtico filij Dei corpore communicationem habent, & vbi inceſſanter & aſſiduè luunt, debita tamen ſua immortalia numquam exſoluunt, an non in purgatorio igitur hoc fieri neceſſariò dicendum?

Illuſio alia prææallegata, eſt quòd Spiritus erroris ignaris & idiotis, paruiq; cerebri hominibus perſuadeat, eam quæ de purgatorio eſt doctrinam, expiationi & purgationi, quæ ſanguini Chriſti Domini attribuenda, repugnare;

itaque

itaq; eoſdem ſic demẽtat & decipit vt non aduertant, ſi purgatorium ei repugnet, repugnare ei quoque baptiſmum, cùm baptizare & purgare, eadem notione *mundare* ſignificent, illud quidem aquâ, hoc igne; quæ elementa hoc in genere ſimiliter diſſimilia ſunt, quibus .·. Origenes & .·. Ambroſ. adaptarũt illud Pſalmographi: *Trãſiuimus per aquam & ignem, & eduxiſti nos in refrigerium.* Notandum ergo, & quidem diligenter, omnem baptiſmi & purgatorij efficaciam, quantũ ad pœnam & culpam, à ſanguine, meritis & ſatisfactione Ieſu Chriſti dependere & ortum trahere, quæ ſatisfactio nobis quoque per fidem, charitatem, & diuinorum mandatorum obſeruantiam applicatur. Quapropter ſicut filij Dei paſſio, ſanguinis effuſio, & merita peccatori ad remiſſionem culparum nihil omnino proſunt, niſi condignè de ijſdem pœnitentiam agat, ita nec eiuſdem ſatisfactiones ei applicantur, niſi ex parte ſua diuinæ iuſtitiæ aliquatenus ſatisfaciat. Vnde Apoſtolus: *Si compatimur* cum vllo, cum illo, & *conglorificabimur.* Magnum profecto eſt, eos ipſos, qui de purgatorio loqui nonniſi inuiti audiunt, paſſim fateri quidem Deum Eccleſiæ ſuæ afflictiones immittere, idq; ob peccata inter Chriſtianos inualeſcentia; nõ videre tamen purgatoriũ quoddã in terra ſe ſtatuere ꝙ ſub terra nolunt agnoſcere. Eſſe ſe dicũt in Dei gratia, confitẽtur tamẽ à diuina ſe maieſtate ob demerita & iniquitates caſtigari. Quid hoc eſt quæſo aliud, quàm quamdã pœnæ, culpâ iã remiſſa admittere reſeruationem? an non hoc fateri, reſtare ſatisfactionem, quam nos oporteat aut hoc in mundo, aut in altero luere, quò diuinæ iuſtitiæ plenè ſatisfaciamus? Annõ hoc Dei noſtri potentis

.·. *hom. 25 in c. 31. num.*
.·. *in Pſal. 36. & ſer. 3. in Pſal. 118.*
Pſal. 65. 12.
Rom. 6.

perfectiones agnoſcere, qui bonus ſimul & iuſtus; bonus quidem culpam condonando, iuſtus verò pœnam reſeruando, & æternam in temporaneam commutando? Denique, vt concludam, ſicut merita filij Dei maximoperè exaltamus, dum illorum virtutes nos mereri poſſe dicimus, cum ſcilicet in eius ſumus gratia, & diuinæ gratiæ eius conformiter operamur; ita quoque maximè eiuſdem ſatiſfactiones exaltàmus, dicentes earundem nos virtute, diuinæ iuſtitiæ ſatisfacere poſſe, quando & in ſtatu gratiæ, & iuxta ſanctam voluntatem eius aliquid patimur.

III.

Doctores Catholici multa è ſacris litteris deprompta, & à ſanctis Patribus approbata in purgatorij aſſertionem producunt loca in primis notabilia: alia quidem è veteri teſtamento, alia è nouo. Inter illa eminet locus ille è ſecundo Machabæorum libro cap. 12. vbi dicitur Iudas duodecim drachmarum argentearum millia Ieroſolymam miſiſſe, in expiationem illorum qui in bello occubuerant, *benè & religioſè de reſurrectione cogitans (niſi enim eos qui ceciderant reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur & vanum orare pro mortuis) & quia conſiderabat, quod hi cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam.* Concludens verò, quod non hiſtoricum modò eſt, ſed & dogmaticum, addit: *Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur.* Quæ verba adeò euidentia & clara ſunt, nihil vt quod illis obijciatur, occurrat, quã libri auctoritatem in dubium reuocando; ſed nefas hoc eſt, & fieri planè non debet; primò, quod

Eccle-

Eccleſia, quę quatuor nos Euãgeliſtis credere iubet etiam huic nos Scripturæ credere iubeat, qui autem vnam negat, aliam quidni neget? Secundò, Concilium Carthaginenſe III. quod à mille trecentis & amplius eſt annis celebratum, & cui S. Auguſtinus ipſe interfuit, duos Machabæorum libros in ſacrum canonem accenſet. Tertiò, idem Auguſtinus ſic ſcribit: *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis ſacrificium: Sed etſi nuſquam in ſcripturis veteribus omnino legeretur, non parua tamen & vniuerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret auctoritas: vbi in precibus ſacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur locum ſuum habet etiã commendatio mortuorum.* Et alio loco his vtitur verbis: *Machabæorum libros non Iudæi, ſed Eccleſia Catholica pro Canonicis habet.* In Canonem porro Iudæorum qui poſt reditum è captiuitate Babylonica concinnatus eſt hi relati non ſunt, idq; duas ob cauſas; primò, quòd nondũ cõſcripti eſſent & in corpus redacti, vti nec Eccleſiaſticus, libri Eſdræ, ſapientię: deindę, quod librorum Canonicorum catalogus arcæ illatus, iuxta litterarum hebraicarum numerum, quæ tum nonniſi duæ ac viginti erant, compoſitus fuerit; deinde verò noua alia nomenclatura, (quem Canonem dicimus) facta non eſt.

lib. de cura pro mortuis c. 1.

lib. 18. de ciuit. Dei c. 36.

Verùm demus libros hoſce authenticos non eſſe, ſaltem vt veri ac veraces admittendi eſſent, non ſecus ac T. Liuius ac Plutarchus; quod ſi admiſerimus, veritate humana verum eſt, iam inde ab illo tẽpore pro mortuis orãdi cõſuetudinẽ fuiſſe. Huc referenda ſunt quoq; veterũ ieiunia poſt obitũ alicuius, teſte Ven. Beda in expoſitionibus ſuis

allago-

2.Reg.1. allegoricis in Samuelem inſtitui ſolita. Dauid ſiquidem mortuo Ionatha ieiunauit, & cęſo Abne-
2.Reg.3. re ad ſolis vſq; occaſum cibo abſtinuit, & ſepulcrum eius lacrymis perfudit. quæ actiones pietati potius ac religioni, quàm dolori aſcribendæ, ſunt. Et Tobias ſenior, cùm honorem matri deferendū, & curam inopum filio iam cōmendaſſet, cùm poſt
Tob. 4. addit: *Panem tuum & vinum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus*: Forſanne ethnicorum more locutus eſt, animas etiam poſt mortem cibo potuque opus habere credentium, an potius eleëmoſynas, quas in mortuorum ſubleuamen illum volebat erogare, ſubintellexit? Ita porro hoc exponit & intelligit
Hom. 32. in Matt. D. Chryſoſtomus; eôdem quoque refertur victimarum panis & vini vſus & oblatio.

In Pſal. 37. S. Auguſtinus exponens hæc Pſalmi XXXVII. verba: *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*, ait, *Sic in hac vita Domi-*
lib.20. de Ciu.c.15. *ne me purga, & talem redde, cui iam emendatorio igne non ſit opus.* Et alio loco: *Purgabit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem emundabit in ſpiritu iudicij, & ſpiritu combuſtionis.* Scribit Hieronymus circa viſionum Iſaiæ finem, ſua ætate paſſim omnes ex hiſce Michææ verbis pur-
Mich.7.8 gatorium aſtruere ſolitos: *Ne lateris inimica mea ſuper me, quia cecidi, conſurgam cùm ſedero in tenebris. Dominus lux mea eſt. Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei, donec cauſam meam iudicet, & faciat iudicium meum, educet me in lucem, videbo iuſtitiam eius.*

Cap.9.11 Idem & confirmat Zacharias hiſce verbis: *Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu in quo non eſt aqua*, è quo firmum ſolidúque

que pro purgatorij aſſertione argumentum per totalem partium enumerationem eruitur. Aut enim per lacum hunc aqua carentem intelligi mundus, in quo viuimus, poteſt; at hoc dici nequit, cũ fontes materiales quàm copioſiſſimè terra erumpãt, quoad ſpiritnales porro, gratiarũ diuinarum torrens numquam nobis deficit. Aut lacus hic captiuitatem Babylonicam denotat: at non patitur hoc textus, loquitur namque Propheta de ſanguinis noui teſtamenti efficacia, quaſi eum iam vidiſſet effuſum: adhæc, finita iam Babylonica captiuitas erat, vt taceã per lacum hunc aqua deſtitutum Babylonem intelligi non poſſe, vtpote quam Euphrates irrigaret inter orientalia flumina longè celeberrimũ, & in qua populus abductus miris cõſolationibus perfundebatur, quas per Daniele͂ & alios ſeruos ſuos Deus iis immittebat. Aut per lacũ hũc interpretari liceret infernum damnatorum locũ, ſed hæc expoſitio ridicula foret, ob ſuppliciorum eius æternitatem, de qua dubitare nos vetat fides. Aut limbo patrum lacus hic accommodandus; ſed nec hoc conueniens eſt, cum in illo ſpiritualis quædam conſolationis eſſet aqua, qua diues epulo vanè & incaſſum ſibi linguam petijt refrigerari. Aut potius per lacum hunc intelligemus locum illum quem in cœlo Caluinus fingit, & in quo animas Redemptoris ſui aduentum auidè exſpectare comminiſcitur; ſed hoc maximè improprium eſt, niſi cœlum Lacunam eſſe velimus, & aquas conſolationis, quas ſanctis ſuis ibi communicat Deus, negemus. Sequitur ergo, & neceſſariò hinc infertur, de purgatorio Zachariam loqui.

IV.

Ratio quoque poſtulat, vt hanc ipſam materiam

tùm è noui teſtamenti textibus locíſque adſtruamus, cùm huius occaſione tantam in animabus plurimorum ſtragem hæreſis ediderit.

Apoſtolus Corinthiis ſcribens ita loquitur: *Vniuscuiſque opus, quale ſit, ignis probabit.* ∴Origenes, ∴Ambroſius, ∴Auguſtinus, ∴Gregorius hæc de purgatorio exponunt, & hoc illa ſenſu citauit S. Hieronymus in amos 4. Iungendus huic qui in eadem epiſtola eſt locus, cap. 15. vbi Apoſtolus è precibus, ſuffragiis, & pœnitentiis in defunctorum gratiam inſtitui ſolitis & corporum reſurrectionem, & animarum immortalitatem adſtruit: *Si omnino mortui non reſurgunt, vt quid & baptizantur pro illis?* quæ de baptiſmo ſacramentali verba exponi nequeunt, tum quod eius abuſum carpat Apoſtolus, tum verò quod pro alio nemini baptizari liceat, idcirco ad pœnitentiæ & afflictionis baptiſmũ referenda ſunt, de quo Saluator loquebatur, cum de paſſione ſua, deque cruciatibus quos toleraturus erat ageret, quos ſuum eſſe baptiſmum aiebat. Dicere ergo Apoſtolus vult, Cur ieiunant, orant, & lacrymantur homines? cur eleemoſynas erogant, cur Deo offerunt pro mortuis ſacrificia; ſi tandem nulla ſit reſurrectio?

Tertius locus eſt è ſancti Matthæi c. 5. & Lucæ c. 12. *Eſto conſentiens aduerſario tuo citò, dum es in via, ne fortè tradat te aduerſarius iudici, iudex tortori, & mittaris in carcerem. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouiſſimum quadrantem.* Solutio hæc in inferno non habet locum; in quo nullum debitum diſſolui poteſt, de purgatorio ergo intelligere oportet; & hoc ſenſu verba exponunt ∴Cyprian. ∴Origenes, ∴Ambroſ. ∴Hierõ. † Bern. Quar-

1. Cor. 3. 13
∴ hom. 6 in Exod. & 14. in Leuit.
∴ in hũc locum.
∴ 22. in Pſ. 37.
1. Cor. 15. 29.
Matth. 5. Luc. 12.
∴ li. 21 ep. 2.
∴ hõ. 35. in Luc.
∴ in Luc. 12.
† in 8. Matth.
7 in obitu Humberti
Aſt. 2. 24

Quartum argumentum petitur ex actis Apoſtolorum, *Quem ſuſcitauit Deus à mortuis, ſolutis doloribus inferni, iuxta quod impoßibile erat eum teneri ab illis.* Auguſtinus multis in locis hic inferni nomine purgatorium deſignari vult; quod & euidẽti claraque poteſt ratione probari: neque enim de inferno damnatorum, è quo nulla datur redemptio, poteſt intelligi, cum hic agatur de ſolutione & relaxatione, *ſolutis inferni doloribus*: neu de Abrahæ ſinu exponi, in quo nonniſi quies, & nullus dolor, nec item de ſupulcro, quod nullum ſecum dolorem includit: multò verò minus de cruce, quę infernus appellari nequit, niſi fortè cælo terram, & luto cælum deſignari velimus. Eſt ergo locus pœnarum, è quo Chriſtus animas, quæ erant in gratia, eduxit. *Epiſt.99. ad Euod. lib. 12. in Gen. c. 33*

Quintus eſt apud Apoſtolũ, *Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cœleſtium terreſtriũ & infernorũ* *Phil.2. 10*

Sextus eſt Apocalypſeos quinto; vbi legimus deſcendiſſe Angelum cælo, vt quæreret num quis inter homines dignus eſſet aperire librũm ſeptem ſignatum ſigillis, librum inquam prædeſtinationis; quæſiuit ergo talem quempiam in cęlo, ſub terra, & in terra; deinde additur: *Et nemo inuentus eſt, neq; in cælo, neq; in terra, neque ſubtus terram.* Vnde hoc colligere eſt argumentum, fruſtra Angelus talem tantæque excellentię & dignitatis hominem ſubtus terram quærebat, ſi ſoli dãnati ibi reperiebantur: quærit tamen ille in partibus ſubterraneis, ergo & ibi ſunt amici Dei: in inferno quidẽ hoc eſſe nequit, nec hodie in limbo. Ergo id in purgatorio factum eſſe fateamur oportet. Cõciliorũ & patrũ auctoritas etiã hic notãda eſt, cùm illa fidei vniuerſalis teſtimoniũ præbeat, in *Apoc. 5. 3*

beat, in qua ſemper tres illæ notę infallibiles, quas Vincentius Lirinenſis tam ſcitè exponit, reperiũtur: quòd ſcilicet ita *vbiq;* & *ab omnibus* credatur, & ita *ſemper* creditum ſit: illamque fidẽ eſſe orthodoxam in qua tria illa concurrunt. Hoc præſenti meditatione euidenter demonſtremus, nec exiguus inde fructus dimanabit.

FRVCTVS I.

VIx vllus eſt articulus eorum, qui ſæculo hoc exulcerato in dubium vocantur, qui plurib' argumentis demonſtrationibusque è Græca ſimul & Latina antiquitate depromptis confirmetur, quàm ipſe de purgatorio. Nã in primis Vniuerſalis Eccleſiæ auctoritas huc facit, quæ ſcilicet iam inde ab hinc mille trecentis annis, Aërium ſecus docentem, hæreſeos condemnauit.

Lib. de hæreſ. har. 33.

Aerius, inquit Auguſtinus, *in Arianorum hæreſin lapſus fertur propria quoque dogmata addidiſſe nonnulla, dicens orare vel offerre pro mortuis oblationem non oportere.*

Secundò Liturgia Hieroſolymitana D. Iacobo aſcripta; Romana, à D. Petro relicta; Alexandrina D. Marci; Aethiopum, cuius S. Matthæus auctor, Mediolanenſis, quam S. Ambroſius compoſuit; Cappadociæ & Syriæ, quam S. Baſilius; Conſtantinopolitana, quam S. Andreas & S. Ioannes Chryſoſtomus; *Mozarabum*, quam Leander Hiſpalenſis; denique omnes Græcorum & Armenorum Liturgiæ, nulla prorſus exceptâ eius rei meminêre, Collectaſque habent repetitas, quales miſſæ, quæ hodierna celebrantur die.

Mozarabum.

Tertiò Theodoretus in primam ad Corinthios ſcribens omnium gentis ſuæ orthodoxorũm nomine

mine quodammodo reſpondet ac fide iubet, his verbis, τοῦτο τὸ πῦρ πιστεύομεν ἐν ᾧ καθαρίζονται αἱ ψυχαὶ, ὡς χρυσίον ἐν τῷ χωνευτηρίῳ id eſt, *eſſe ignẽ credimus, in quo animæ purgantur, vt in camino aurum.* Gregorius Nazianzenus oratione in ſancta limina, eſſe ait alia in vita baptiſmum ignis multò quidem diuturniorem ac duriorem, quàm qui in præſenti habetur. Habet idem & S. Baſilius lib. de Spiritu ſancto c. 15. quorum veſtigiis etiam inſiſtit Hieronymus, dum illa S. Ioannis Baptiſtæ Matthęi tertio verba, *Poſt me venturus eſt, qui vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni,* exponẽs aſſerit ignem, hoc loco, denotari aut Spiritum ſanctum, qui linguarum ignitarum forma in die Pentecoſtes datus eſt; aut communem aquæ baptiſmum; aut ipſum ignis, à quo altera in vita purgandi ſumus, de quo Apoſtolus loquitur *Vniuſcuiuſq; opus quale ſit ignis probabit.* Audiamus & patres aliquot Latinos, & videamus num minus clarè quàm Hieronymus loquantur.

Matth. 11. *1. Cor. 3.*

II.

Tertullianus libro de anima purgatorium nuncupat *carcerem infernalem, è quo non antè quis dimittetur, quàm ad vſq; nouiſſimum quadrãtem perſoluerit.* S. Cyprianus in epiſtolis ſuis alludens ad ea quæ D. Lucas habet ſic ait: *Aliud eſt ad veniam ſtare aliud ad gloriam peruenire: aliud miſſum in carcerem nõ exire inde donec ſoluat nouiſſimum quadrantem, aliud ſtatim fidei ac virtutis accipere mercedẽ: aliud pro peccatis longo dolore cruciatuũ emũdari, & purgari diu igne; aliud deniq; peccata omnia paſſione,* pro fidei ꝓpugnatione purgaſſe. S. Ambroſius aliquot nobis orationes in variorũ Impp. funere conſcriptas reliquit, in quibus videmus,

lib. de anim. c. 18 *Epiſt. 2. lib. 4.*

quas pro animabus illorum preces,vota,ſuffragiaque ad Deum effuderit. D. Auguſtinus integrum compoſuit de cura pro mortuis habenda librum, & 9. Confeſſionum lectorem inuitat vt pro Patricij patris ſui & Monicæ matris anima Deũ deprecentur. Et ſermone 32.ſuper verba Apoſtoli:*Orationibus ſanctæ Eccleſiæ & ſacrificio ſalutari & eleemoſynis quæ pro eorum ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mortuos adiuuari: vt cum ijs miſericordiùs agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt*.& capite 9.libri viceſimi de ciuitate: *Piorum animæ mortuorum non ſeparantur ab Eccleſia quæ etiamnum eſt regnum Chriſti;alioquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria in communicatione corporis Chriſti*. Idem alio loco docet: *Cum ergo ſacrificia ſiue altaris, ſiue quarũcunq; eleemoſynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valdè bonis gratiarum actiones ſunt; pro non valdè bonis, propitiationes ſunt;pro valdè malis,etſi nulla ſint adiumenta mortuorum,qualeſcumque viuorum conſolationes ſunt*.Ex hiſce locis, præter hanc purgatorij & orationis pro mortuis demonſtrationem, etiã ſacrificium Catadeiticum & Catharticũ, id eſt, impetratoriũ & expiatoriũ,aduerſus Nouatorũ ſæculi huius blaſphemias colligi & adſtrui poterit. Addi poſſunt etiã ſequẽtes. III.

Ser.32. de verb. Apoſtoli.

lib de Ciuit.c.9.

Manual. c.110

Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi myſtagogica quinta,his vtitur verbis: *Cùm ſacrificiũ hoc offerimus,eorum etiam qui antè deceſſerunt, commemorationem facimus; animabus hiſce inprimis prodeſſe rati pro quibus ſancti ac tremendi ſacrificij huius, quod in altari repræſentatur,oratio offertur. ipſius autem autographi verba notanda in primis ſunt,* μεγίστην ὄνησιν πιστεύοντες ἔσεσθαι ταῖς ψυχαῖς, ὑπὲρ ὧν ἡ δέησις ἀναφέρεται τῆς ἁγίας καὶ φρικωδεστάτης προκειμένης.

τελείμενης θυσίας: Chryſoſtomus libro 6. de Sacerdotio ait: *Sacerdos totius orbis legatione fungitur illius apud Deum orator & interceſſor eſt, vt hominũ peccatis propitius ſit, non viuẽtium modò, ſed & defunctorum.* Et homil. 21. in Acta dixit, *non ſolus Diaconus clamat pro iis qui ſunt mortui in Chriſto Ieſu, & pro commemorationẽ illorum facientibus, non ſolus inquam Diaconus hanc vocem emittit, ſed & ipſe ſpiritus ſanctus.* Et homilia 3. in epiſtolã ad Philippenſes: *non fruſtra,* inquit, *decretum eſt ab Apoſtolis, vt in venerandorũ myſteriorum celebratione, mortuorum inſtituatur cõmemoratio, ſciebant quippe hoc illis quàm fructuoſiſſimum fore. quomodo enim præſente omni populo, manibus in cœlum ſublatis, & tremendo ſacrificio coram poſito, non placetur Deus, dum pro illis oratur?* Idem hoc loco, & homilia 41. in primam ad Corinthios docet, non eſſe fletibus, nec lacrymis proſequẽdum eum, qui è vita migrauit, ſed precibus, eleẽmoſynis & ſacrificiis iuuandum. & Iobi allato exemplo addit: *Si Iobi ſacrificium filios eius Deo reconciliauit, dubitamne, quin, ſi pro defunctis ſacrificium celebremus, aliquid illis ſolatium auxiliumque afferatur?* S. Epiphanius in anacephaleoſi ſeu recapitulatione inter Eccleſiaſtica dogmata refert, pro mortuis orare, & cultum ſacrũ pro iis in myſteriorũ diſpẽſatione peragere.

IV.

Idem & Latini cenſent. Inter ceteros hæc propè habet S. Cyprianus: *Epiſcopi anteceſſores noſtri religiosè conſiderantes & ſalubriter prouidẽtes, cenſuerunt ne quis frater excedens ad tutelam vel curam clericum nominaret, ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione eius celebraretur: neq; enim apud altare Domini meretur nominari in ſacerdotum prece qui ab* Epiſt. 66.

altari ſacerdotes & miniſtros voluit amouere.

S. Auguſtinus toties tamque amplè de hac locutus eſt materia, vt nullus propè ſit operum tomus, qui non eiuſdem meminerit. *Neque negandum eſt,* Dulcidio ſcribit, *defunctorũ animas pietate ſuorum viuentium releuari, cum pro illis ſacrificiũ mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt.* Et in libro de origine animæ aſſerit, nec fidem Catholicam, nec regulam Eccleſiaſticam pati, vt pro non baptizatis ſacrificium Corporis & Sanguinis Dominici in altari offeratur. Et ſermone 32. de verbis Apoſtoli, hoc ab Eccleſia vniuerſali obſeruatum ſcribit, vtpote quod maiorum patrumque traditione acceperit. Et ſerm. 17. in eadem Apoſtoli verba, docet non eſſe orandum pro anima eius qui Dei nomine & cauſa mortem oppetijt, ſicut pro aliis orari conſueuit; nam *iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre, cuius* potius *precibus nos conuenit commendari.* Libro viceſimo de ciuitate cap. 9. oſtendit defunctos non eſſe ab Eccleſia ſegregatos, quæ etiamnum regnum Dei eſt, cùm in Corporis Dominici communione illorum fiat memoria. Confeſſionum ſuarum libro nono, cap. vndecimo, piæ matris ſuæ Monicæ deceſſum referens, ait illam vnum duntaxat à ſe & fratre ſuo petiiſſe, vt ſcilicet ſui meminiſſent quando ad aram immaculatam Deo hoſtiam offerrent. Et capite ſequenti eius exequias ac funus narrãs, & quæ pro eius defunctæ anima effuſæ ſunt preces proſequens, de ſe ſubdit: *Cùm ecce corpus elatum eſt, imus & redimus ſine lacrymis: neque in ijs precibus quas tibi fundimus, cum offerretur pro ea ſacrificiũ pretij noſtri, iã iuxta ſepulchrũ poſito cadauere, priuſquã deponeretur: nec in ijs precibus fleui.* & capite decimo tertio.

li. de octo quæſt. ad Dulcidiũ

ſer. 32. de verbis Apoſtoli.

Ser. 17.

li. 20. de ciu. Dei c. 9.

Confeſ. li. 9. c. 11.

tertio: *Illa imminẽte die reſolutionis ſuæ nõ cogitauit corpus ſuũ curioſè cõtegi, aut condiri aromatibus, aut monumentum electum concupiuit, aut curauit ſepulcrũ patriũ: non iſta mandauit nobis, ſed tantũmodo memoriam ſui ad altare tuum fieri deſiderauit, cui nullius diei prætermiſſione ſeruierat, vnde ſciret diſpenſari victimam ſanctam qua deletum eſt chirographum, quod erat contrarium nobis.* Et circa finem Deum rogat, vt quicumque ſcripta ſua legerẽt, inſpiraret iis, vt ad aram pro maiorum ſuorũ animabus, deprecarentur.

Quod de ſancta matre ſua ait Auguſtin. nullã ſcilicet eã pompæ funebris ratione haberi voluiſſe, reuocat nobis in memoriã egregiã quamdã ſententiam quæ ſer. 32. de verbis Apoſtoli legitur: *Pompæ funebris ad obſequias congregatio, ſepulcra ſplendida, monumenta cœlo minantia, dolorẽ quidem leniunt viuentium: ſed orationes Eccleſiæ & ſalutaria ſacrificia defunctis ſolatio ſunt.*

V.

Si quis verò ſcire inſuper velit, ecquid hac de re vniuerſa per orbẽ diffuſa crediderit Eccleſia, Oecumenica & Prouincialia percurrat & voluat Cõcilia: videbitque ſacrificium pro defunctis omni ętate per omnem Eccleſiam in vſu fuiſſe. In Africa conſulat cõcilium Carthaginenſe III. canone XXIX. & quartũ canone LXXIX. In Gallia Cabilonẽſe, vt notatur can. *Viſũ de conſecr. diſt. prima.* In Hiſpania Bracarẽſe primũ canone XXXIV. & XXXIX. In Germania VVormatienſe, canone X. In Italia Conciliũ IV. ſub Symmacho. In Gręcia canonẽ LXIX. inter capita Synodorũ Græcarũ à Martino Bracarẽſi Epiſcopo collecta. Cõciliũ quoq; Tridentinũ, Patrũ memoria indictum, tantæ ſanè auctoritatis, quan-

tæ Nicænum, tribus in locis idem proſequitur dogma,& confirmat,ſcilicet ſeſſ. 16 can.tertio, in quo anathema denuntiatur Miſſæ ſacrificium viuis ſimul ac mortuis prodeſſe negantibus:canone XXX. ſimiliter anathema infertur, preces & ſatisfactiones viuorum defunctis minimè opitulari aſſerentibus. Et ſeſſ.22.cap. 25. tria decernuntur huc ſpectantia,primò vt ſæpè doctrina de purgatorio populo proponatur, deinde vt omnis circa apparitiones, ſuperſtitiones,& ſordidas ſacerdotũ nõnullorum procedẽdi rationes abuſus reſcindatur; deniq; vt legatis & fũdationibus piis exactè ſatisfiat.

VI. Sicut omni viſionũ &apparitionũ generi haud facilè credendum eſt, ita nec facilè mẽdacij coarguendi auctores, quando veritatis, quam deſcribũt teſtes,fideiuſſores & ſponſores ſunt.Hũc in numerũ referẽdus Auguſtinus lib. de cura pro mortuis gerẽda,in quo diuerſę referũtur apparitiones. S. Gregorius quarto Dialogorum cap.XL. vbi Paſchalis Diaconi animã ad balnea Puteolana S.Germano Epiſcopo Capuano narrat apparuiſſe,& in ſignũ ꝗ eius precibus pęnis cruciatibusq; ereptus eſſet,fore,ſi amplius illi poſthac nõ appareret. Eodẽ ille libro c.55.hiſtoriã deſcribit religioſi, qui triginta Miſſarũ pro anima eius celebratione, pœna eductus erat.Gregorius Turonẽſis lib. de gloria Cõfeſſorũ cap. XXX.tradit S. Martini ſororẽ Vitellinã tertiò illi apparuiſſe, primis duabus vicibus ſuffragia eius poſtulãtẽ, vltima liberatã ſe ſignificãtẽ. Inter Epiſtolas D. Auguſtini quædã eſt numero ducẽteſimaſexta,in qua Cyrillus Hieroſolymitanus de miraculis à S. Hieronymo iã defuncto patratis agens,refert illum Euſebio diſcipulo apparuiſſe,&tres alios à morte reſuſcitatos,pluri-

buſ

buſq; pęnas,quæ alio in ſæculo perferũtur,narraſ-
ſe.S. Bernardus in S.Malachię æqualis ſui vita tra-
dit,ſororem eius in Hibernia defunctam, tertiò
illi viſam;primò nigra indutam veſte,ſecundò ni-
gricanti,tertiò cãdida;& qdem nõ procul ab altari
magnã vultus hilaritaté præferẽdo,ac velut grati-
as illi,ob impẽſum auxiliũ opéq; quã è precibus &
ſanctis ſacrificijs eius ſenſerat, agẽdo. Petrus Da-
miani, Epiſtola ad Deſideriũ cõmemorat S.Seueri-
nũ Colonienſẽ Epiſcopũ,quintodecimo poſt obi-
tũ ſuũ die,ſacerdoti cuidã apparuiſſe, dicentẽ ha-
ctenus ſe in purgatorio mãſiſſe,quod dum viueret,
officiũ canonicũ nõ ſuo tẽpore legiſſet,id eſt, sũ-
mo mane totũ,quo plus ei per diẽ eſſet otij, ad re-
bus negotiiſque,quæ illi Imperator cõmittebat,
vacandũ.Libro quinto cap.X.vitæ S.Bernardi ſcri-
ptũ eſt pium quendã monachum vita defunctum,
ſancto huic abbati apparentẽ precũ ab illo ſuffra-
gium auxiliũq; poſtulaſſe.Reuelationes S.Brigittæ
in Baſileẽſi Concilio examinatæ, plures huiuſmo-
di hiſtorias cõtinẽt:at vix notabiliores reperiẽtur
vllæ iis,quas de Furſeo & Diectelmo refert Vener. *lib.3.hiſt. Angli. c.*
Beda. *19.& lib. 5.c.13.*

VI.

Tria eſſe docet duobus in locis Plato hominum
genera; alij,inquit,planè boni, alij planè ſceleſti, *In Alcio-*
alij denique partim boni, partim mali. Primi à *ne &*
morte quiete perfruuntur; ſecundi ad extre- *Gorgia*
ma dãnantur ſine vlla redemptione ſupplicia;ter-
tij poſt quamiam purgati fuerint, pœna eximun-
tur: οἱ μὲν ἂν δόξωσι μέσως βεβιωκέναι, πορεύονται ἐπὶ
τὸν ἀχέροντα, καὶ ἐκεῖ ἀδικοῦσί τε καὶ καθαιρόμενοι τῶν
δὲ ἀδικημάτων διδόντες δίκας, ἀπολύονται. Quod
Romanus Orator in notiſſimo illo SCIPI-
ONIS ſomnio, illius ore refert *Eorum animi*

qui ſe voluptatibus dediderunt, corporibus elapſi circum terram ipſam volutantur: nec in hunc locum, niſi multis excogitati ſæculis, reuertuntur. Et hunc in ſenſum poët:

Ergo exercentur pœnis, veterumq; malorum
Supplicia exſoluunt. Et rurſus.
Æneid. 6. *Quos vbi per varios caſus per mille figuras*
Egit, Lethæo purgatos flumine.

Etſi verò huiuſmodi auctoritates & teſtimonia parui ſint ponderis vbi de fidei rebus agitur: non ſunt tamen contemnenda, quatenus ratione naturali innittuntur, & omnis à Spiritu ſancto veritas deſcendat. Verbi gratia, quis neget tria illa hominum genera, quorum Plato ibi meminit, & magnum animarum partim bonarum, partim malarum numerum eſſe? perfectorum exiguum, prauorum ac flagitioſorum maximum? Deum intentionem & affectum ſacrificantis potiſſimum reſpicere, exaudire eum qui pro deſiderio ſuo (modò id rationi coincidat) orat? nihil eſſe rationi magis conſentaneum, quàm parentibus, amicis ac benefactoribus ſuis in neceſſitatibus adeſſe? neceſſitates denique alterius vitæ eò eſſe maiores, quò & pœnæ acerbiores, ac diuina iuſtitia ſeuerior.

VIII.

li. 4 inſtit. c. 2. 3. Caluinus cœcorum ſæculi huius catella ductrix lib. quarti ſuarum Inſtitutionū, aut potius Deſtructionum, capite ſecundo nullam ſcribit in Eccleſia doctrinæ mutationem factam primis annis quadringentis, ab Apoſtolorum ſcilicet temporibus ad vſque ætatem S. Auguſtini. Vidimus autē purgatorium non modò ex operibus D. Auguſtini, verùm etiam in puriſſima antiquitate adſtrui: an nō ergo hinc ſequatur, ab Apoſtolorum hoc doctri-

na

na traditioneq; deſcendere? Quam nemo doctrinã, niſi temerarius audire, aut in hæreſin incidere velit, reijcere poteſt. Quis ergo poſthac ſuffragia pro defunctis neget? quis antiquitatem illam, & tot annorum deuolutionem mendacij inſimulare audeat? quis receptam & vſitatam in Eccleſia iam ab hinc mille trecentis annis confitentibus etiam ipſis fidei aduerſarijs, deuotionem reijciat?

IX.

Nonniſi quatuor hominum genera à purgatorio immunia ſunt, quæ per quaternam illam cœli apertionem, cuius Scriptura meminit, denotãtur. Primam D. Lucas commemorat, quando nimirum *Luc. 3.*
Chriſto baptizato cœli aperti ſunt: ad deſignandũ paruulis ſtatim à baptiſmo ante rationis vſum exſpirantibus cœlum patere. Secunda in Actis refertur, vbi Stephanus exclamat: *Video cœlos apertos,* *Act. 7.*
atq; hæc Martyrum eſt, quibus iam antè diximus *55.*
iniuriam fieri, ſi quando pro ipſis oratur. Tertia *Apoc. 4. 1.*
Apocalypſeos quarto habetur, vbi Ioanne Euangeliſta inſpectante *oſtium cœli apertum eſt*, quo declaratur, charitatem qua dilectus Domino diſcipulus ardebat, baptiſmum eſſe Spiritus ſancti, omnia purgantis, omnia purificantis, omnia ſupplentis. Quarta Actorum decimo deſcribitur, *Act. 10.*
vbi D. Petrus vidit velut linteum quoddam quatuor *11.*
initijs ſubmitti de cœlo in terram omnigenis animalibus refertum, eratq; hoc verorum pœnitentium hieroglyphicum, quando ſcilicet per perfectam contritionem (etſi hoc rariſſimum) culpa ſimul & pœna deletur. Præter quatuor hæc hominum qui excipiuntur genera *quidquid tranſi-*

Cap. 31. *re poteſt per flammam, igne purgabitur*, vt in Numeris ſcribitur.

X.

Ordinarius & ſtatutus purgatorio locus, ſupra damnatorum eſt ergaſtulum, prout in 4. ſentent. diſt. 50. Scholaſtici docent. Ratio eſt, quòd cœlum empyreum, (quod omnium orbium cœleſtium ſummum) Beatis deſtinatum ſit, & proinde qui damnatis aſſignatus eſt locus, in centro terræ ſit oportet, qui proinde ab electorum domicilio remotiſſimus eſt, vt ſcilicet etiam loci ſitu quàm maximè diſtarent ab ijs, à quibus dum viuerẽt, & re & affectu longiſſimè abfuerunt. At peccatum veniale quoddam mortalis acceſſorium eſt, quin & huius pœna, (ex æterna iam facta temporalis) etiam illius dependentia quædã eſt: ſequitur ergo locũ huic deſtinatum, abyſſo etiam proximũ eſſe.

Non quòd alia nequeant eſſe loca, in quibus animæ Deo ſatisfaciunt, & purificantur in ſanguine agni qui per ignem aut pœnas alias æquipollentes ipſis applicatur. Et hoc ſenſu Paſchalis in balneis Puteolanis pœnitentiã agebat, *eò quòd ſtetiſſet à partibus Laurentij contra Symmachũ*, inquit Gregorius. In Hibernia nihil adeo notum & obuium, quàm S. Patricij purgatorium, & *L. Capitalium §. innocentibus. d. de pœnis*, dicitur, *Sontes ibi puniri debent vbi crimen admiſerunt*. Hinc tot legere eſt apparitiones, ad quas diſtinguendas ac diſcernendas, nõ nimis credulos aut nimis incredulos nos gerere oportet. Certiſſimum eſt enim animas redire, &c, ſi quando Deo placuerit, nobis apparere ex omnibus quibus ſunt locis. Vidimus exẽpla earum quæ purgatorio reduces apparuêre; iam de illis quæ Cœlo beatę regnant, de ijs quæ olim in patrum limbo erant, de ijs item quæ ex in-

4. Dial. c. 40.

fern

ferno ipſo egreſſæ nobis vel in carne propria, vel aliunde aſſumptis corporibus apparuerunt, diſſeramus.

XI.

S.Auguſtinus capite XV. libri de cura pro mortuis gerenda, datâ operâ aduerſus eos qui de hac veritate dubitant, & omnigenas apparitiones, velut eluſionem diabolicam aut phantaſticam explodunt, diſceptat; affertque exemplum Samuelis Saŭli apparentis, & Moſis iam defuncti, cum quo ſimul & Elias in monte Thabor ſe Domino transfigurante apparuit. Deinde capite proximo S.Felicis confeſſoris apparitionem refert, qui Nolanis à barbaris obſeſſis ſe videndum exhibuit; quā apparitionem & Paulinus eiuſdem vrbis Epiſcopus carmine deſcripſit.

S.Ambroſius ſerm.90. de S. Agnete, narrat illam; Virginum in comitatu, vultu rutilanti, & corpore ſplendido, agnum niue candidiorem ad latus habentem, parentibus poſt obitum apparuiſſe, & plorare illos vetuiſſe, quod iam cælo recepta eius beatitudine potiretur, quem in terra ex tote corde dilexerat. Quibus ad conſtantiam Conſtantini Magni filiam, toto corpore malè habentem, perlatis ſpem firmam concepit, huius ſe ſponſæ Ieſu Chriſti ſuffragijs interceſſioneque ſoſpitatem corporis adepturam. Noctu ergo ad eius ſe deferri tumulum imperat, ad quem cùm aliquantiſper ſupplex oraſſet, etſi nondum per baptiſmum Chriſtianis aggregata, placidè molliterque obdormiſcenti, Agnes apparuit, exhortata, vt in Dei filiū crederet, ſi modò ſoſpes abire vellet. Nec mora, cū iā expergefacta aſſenſū præbuiſſet, illico ſe ſanam incolumemq; perſpexit, & in grati animi teſtimonium, ſplendidam illam baſilicam,

quæ

quæ etiamnum Romę conſpicitur, & Virginis & martyris Agnetis in honorem conſecrata eſt, conſtrui imperauit.

Epiſt. 1. lib. 7. Idē doctor alio refert loco apparitionem tertiò ſibi factā à ſanctis martyribus Geruaſio & Protaſio, & in tertia agnitum ſibi Apoſtolum Paulum ex eis quas eius viderat imaginibus, ſibiq; ab eo ſignificatum, quinam eſſent duo illi adoleſcentes, quos iam ſecundò vidiſſet.

Gregorius Nyſſenus oratione in B. Gregorium Thaumeturgum cap. 7. narrat apparuiſſe illi Deiparam Virginem, & Ioannem Euangeliſtam, & ab illis inter ſe colloquentibus diuinam didiciſſe myſtagogiam, & exinde ad populum verba habere cœpiſſe, quod hactenus facere præ metu non fuerat auſus.

De litteris Luciani. Gennadius de viris illuſtr. c. 46. & 47. Græcus Amitus latinè reddidit. Niceph. lib. 14. c. 9. Beda in acta Apoſt. & de ſex Lucianus, qui anno Domini quadringenteſimo decimo floruit, tradit ſecundo decēbris die, Honorio X. & Theodoſio VI. Coſſ. nona hora veſpertina, in baptiſterij conclaui, in quo commorabatur, ſibi S. Gamalielem venerandi ſenis imagine, pontificio ſchemate, auream manu virgam geſtantem apparuiſſe, & virga ſe tangentem proprio tertiò eum nomine compellaſſe, & vbinā ſuum & B. Stephani corpus quieſcerent, manifeſtaſſe, iuſſiſſeque vt hæc Ioanni Epiſcopo Aelienſi (aliàs Hieroſolymitano) ſignificaret. quē cùm Lucianus non agnouiſſet, ſubinfert ſenex, Ego ſum Gamaliel, Pauli Apoſtoli doctor, à quo illi legem eſt edoctus.

Conſtantinus magnus in ſuo ad Silueſtrum & ſucceſſores eius edicto, apparuiſſe ſibi ait beatos Apoſtolos Petrum & Paulum, & lepræ tam ſpiritualis quàm corporalis curandę rationem ſibi tradidiſſe.

Baſi-

Baſilides apud Euſebium, B. Potamienæ, quam ipſe ad martyrium abeuntem à militari defenderat petulantia, apparitione ad Chriſtianam fidem acceſſit. *mundi ætatibus. Hiſt. c. 4.*

Sozomenus trinam apparitionem commemorat, qua Imperatrici Pulcheriæ Thyrſus Martyr, & quadraginta eius ſocij ſe videndos præbuêre, in quorum ipſa honorem ſplendidam ædem conſtrui iuſſerat. *Lib. 9. c. 2.*

Socrates auctor eſt, Irenem Virginem Spiridioni patri ſuo rediuiuam apparuiſſe; eius namq; ſepulcrum parens adierat, auditurus ex illa vbinam monilia commodato accepta, quæ cuſtodienda illi dederat, depoſita eſſent. Parentis ergo poſtulatis cùm Virgo ſatisfeciſſet, denuo in tumulum eſt reuerſa. addit ſe Socrates hæc à Cyprijs audiſſe; & in Latina Rufini hiſtoria legiſſe. *Lib. 1. c. 8.*

Theodoretus in hiſtoria ſua Eccleſiaſtica duas illuſtres apparitiones Theodoſio Imperatori factas enarrat; primâ apparuit illi S. Meletius Patriarcha Antiochenus à quo & lænam militarē accepit, & diademate eſt coronatus; altera viſi illi duo armati, equis candidis inſidentes, qui eum vt poſtridie cum hoſte confligeret, ſunt adhortati, & ſuppetias ſe laturos, ductoreſq; agminis fore polliciti. Nec vana verba, viſi poſtridie hi pugiles ab vniuerſis aciem præcedere; quin ventus repentè ita mutatus, vt telorum nimbum denſo cum puluere in hoſtilem aciem reijceret; quæ mox ita fractis eſt ordinibus turbata, vt vix certamine commiſſo, internecione omnes deleti ſint. Claudianus, qui veram miraculi cauſam ignorabat, hiſce rem verſibus complexus eſt: *Lib. 5. c. 6. Lib. 5. c. 24.*

O nimium dilecte Deo, cui mittit ab antris

Aeolus

Aeolus armatas acies, cui militat æther,
Et coniurati veniunt ad claſſica venti.

Lib. 3. c. 8. S. Thecla, teſte Euagrio, Zenoni Imperato apparens, auctor illi fuit, ſuas vt copias Conſtan tinopolim verſus duceret; imperijq; illi recupe rationem ſpopondit.

Hactenus apparitiones & manifeſtationes ani marum cœlo aut purgatorio receptarum prodi ximus; æquum iam eſſet tantumdem de ijs quæ limbis aut ab inferis prodière, facere. Sed illæ ni mis quàm euidentes ac manifeſtæ ſunt: teſtis Mo ſes qui in mõte Thabor apparuit, & Abraham qu S. Lucas cap. 16. loquentem inducit, dicentemq; n penitus fieri non poſſe, vt Lazarus ad vitam redi ret fratres diuitis admoniturus, ſed dumtaxat ha

1. Reg. 28. bere illos Moſem & Prophetas: teſtis item Samue Sauli apparens. Huc referri etiam queat; quòd d

2. Mach. 15. 16. Onia Pontifice & Ieremia Propheta in libro Ma chabæorum legitur; qui Iudæ apparentes dixêre *Accipe ſanctum gladium, munus à Deo, in quo deij cies aduerſarios populi mei Iſrael.*

Quantum ad locum damnatorum, ſi Euthymic credimus, ab inferis prodijt filius viduæ Naim Hiſtoria Romana Marci Rufi Senatoris meminit qui tẽpore Imp. Antonius Pij, poſt mortẽ in ſena tu cũ magiſtratus ſui inſignibus apparuit, ſuo con fidens ordine, ſed ne verbum loquens, idque bien nio. Legat, qui voluerit, Collectorem in Antoni no Pio. S. Gregorius S. Seueri precibus reuocatum

Lib. 1. Dial. c. 12. à morte quemdam ſcribit vitæ ſceleſtiſſimæ, quem antè dæmones ad inferos rapuerant. Tradit He

Lib. 2. c. 3. geſippus ab Apoſtolo Petro quemdam Imperato ris conſanguineum, Ethnicum licet à mortuis ex citatum. Maximus ſerm. 2. de S. Agnete, & S. Am

broſius

broſius ſerm.9.de eadem teſtantur ab illa ad vitam reuocatum præfecti filium in lethali delicto defunctum. Auctor Euodius, puerum ſine baptiſmo mortuum, ad reliquiarum Protomartyris Stephani applicationem ad vitam rediſſe. Quæ ſanè miracula irreuocabili in damnatos latæ ſententiæ minimè aduerſantur, quòd diuina prouidentia æquas rationabileſq; faciendæ miſericordiæ occaſiones præuidens, horum ſententiam teſte D.Tho. ſuſpendat, in illos tamen *ſecundùm præſentem iuſtitiam* animaduertat; quod in primis notatu dignum eſt. *Lib.1.de miraculis S.Stephani.* *In 4.ſent. d.45.q.2.a.2. Richard. Durandus & alij ibidem.*

XII.

Ex aliquorum ſententia Samuelis apparitio aliquã habere difficultatem videtur, quòd ad Pythoniſſæ euocationem ac proinde dœmonum ope ad vitam redierit, at cùm hi in Prophetæ animam poteſtatem nòn habeant; probabilius videatur, ſpiritum quemdam malignum corpus ſibi, Samuelio perſimile, adaptaſſe, & in eò Sauli appruiſſe. Sed primò è contrà facit ſcriptura, quæ eum qui apparuit, Samuelem ſemper nuncupat. Secundò, laudat illum Eccleſiaſticus, quòd prophetizarit, & poſt mortem futura annuntiarit: ecquæ verò Prophetæ laus ſit, illius imaginẽ Diabolum induiſſe! Tertiò, non ea Spiritus malignus certitudine prævidere ac prædicere poterat, Saulẽ poſtridie cum filijs moriturum, ac Dauidẽ eius in regnũ ſucceſſurum. Quartò, Pater luminum Principi tenebrarum permittere non ſolet, vt per ſanctorum corpora illuſiones & prętigias faciat, ad quorum nomen tartara contremiſcunt. Quintò, S.Auguſtinus libro de cura prò mortuis, veram aſſerit Samuelis hanc animam fuiſſe, cùm tamen teſtimonij Siracidis immemor contrarium ſcribat ad Simplicianum. Sextò, Tertullianus lib. 3. carminum contra *Eccli.43.23.*

Marcio-

Marcionem Samuelem dilaudat, quòd primum Iſraëlis regem inunxerit & conſecrarit, & quamuis mortuus, prophetiæ donum retinuerit. Septimò Ioſephus libro 8. Antiquitatum cap. 15. Iuſtinus Martyr dialogo cõtra Tryphonem vltra medium, Baſilius epiſtola ad Euſtachium medicum, Ambroſius in primum caput Lucæ, & S. Hieronymus in Iſaiæ ſeptimum eidem ſuffragantur. Quæ argumenta demonſtrationeſque ſufficere debent. Videamus iam quibus & quot modis animabus purgatorio detentis, ſuccurrere viuentes queant.

XIII.

Quatuor id fieri poſſe modis docet Caietanus. Primò, per ſacrificia & ſacramenta; Secundò, per eleëmoſynas aliaq; charitatis opera; tertiò, per ſatisfactiones, operaq; pœnalia; quartò denique per indulgentiarum applicationem.

Primò ſacrificium corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti quatuor habet proprietates, quas ſuo examinauimus loco: eſt namque latreuticum, id eſt, adorationis; Euchariſticum, in gratiarum ſcilicet actionem; Catharticum, ad delictorum expiationem, denique Catadecticum, id eſt, impetratorium.

2. Per alias preces ac ſuffragia ardenti ſinceraque è charitate profecta; nam *deprecatio iuſti aſſidua* & continuata, teſte D. Iacobo, *multum valet.*
Iac. 5.16. Certum porro & euidens ſignum eſt, dum ſpiritus ſanctus hoc orandi modo gratiam nobis concedit, illum nos exaudire velle.

3. Opera pœnalia natura ſua ſatisfactoria ſunt, cùm Deum, loco contumelię, honorent, & pro demerito meritum præſtent & obſequium, Eleëmo-

ſyna

ſyna fortunæ ſubſtantiam, ob quam tot delicta committuntur, ſacrificat: Ieiunium corpus refrænat ac mortificat, quo impellente ad tot inordinatas voluptates ferimur: Oratio animam cõſecrat, ad primum eam principium ſuum, à quo deflexerat, ſuſtollendo. Conſtat autem, etiam è concilio Tridentino, ſatisfactiones inuicem communicari poſſe ab ijs, qui in communione ſanctorum ſunt, & hoc ſenſu dixiſſe Apoſtolum, *Adimpleo ea quæ deſunt paßionum Chriſti in carne mea pro corpore eius quod eſt Eccleſia*, ſcilicet quoad applicationem. Cui autem dubiũ ſit, quin animæ quę in Ieſu Chriſto deceſsère ad Eccleſiam ſpectent, cuius partes integrantes ſunt triumphans in cœlis, militans in terra, & patiens ſub terra. Quarta ijs ſuccurrendi ratio eſt per Indulgentias, quando ſcilicet Chriſti vicario virtute clauiũ, quas à Principe Apoſtolorum legitima ſucceſſione hereditate quodammodo accepit, Eccleſiæ theſauros reſerare & prædictis animabus applicare placuerit, totaliter aut partialiter ad pœnas quas ſubire eas oporteret, cõcurrendo. Hæc applicatiò per modum fit ſuffragij, vt iam ſuprà dictum eſt; non quòd pretium, quod offertur, remiſſioni non ſit aut condignum, aut iuxta omnem iuſtitiæ rigorem illi proportionatum; verũ quia à puro Dei beneplacito dependet illud acceptare vel reijcere. In quo infinita eius bonitas nulla nos ratione perplexos aut anxios relinquit, maximè erga illos, qui dum viuerent, ergà mortuos benefici ac liberales exſtitère. Quod Auguſtinus ex hiſce æternæ veritatis verbis colligit, *Dimittite & dimittemini, Date & dabitur vobis; menſurã bonam & conſertam & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrũ.* & verbo vt

Seſſ.6.c.30. *Coloſſ.1.24.* *Enchirid.c 65.* *Luc.6..8.* *Marc.4.24.*

dicam: *Qua menſura menſi fueritis, remetietur & vobis.*

XIV.

Quæ nos ad hanc charitatem impellant motiua
1. Ioan. 4. ſunt hæc. Primò, *Deus eſt charitas, & qui manet in*
8. *charitate in Deo manet, & Deus in illo.* Secundò,
Deus filius ait, *Quod vni ex minimis meis feciſtis,*
Matth. *mihi feciſtis.* Quis verò non libenter Chriſtũ flam-
25. 40. mis eripiat? quis non libenter erga ipſum faciat
quod in ſe eſt? quàm ille autẽ ingratus, qui hoc ab
humeris onus excutit? quàm crudelis, qui facere
Matth. nolit? Tertiò, Spiritus ſanctus iubet, vt inuicem
7. 12. fratres ſimus, & fraternè erga nos mutuo afficia-
mur: frater porro fratrem (modò verum illud, fra-
trem eſſe velut *ferè alterum*) ſemper & omni tem-
pore amare, cõpati & auxiliari afflicto debet. Nã,
teſte ſcriptura, *frater qui adiuuatur à fratre, quaſi*
Prou. 18. *ciuitas firma.* Quartò. Hoc nobis fieri vellemus, er-
19. go hoc alijs præſtemus. Vnicum hoc charitatis o-
pus, alia plura in ſe comprehendit: nam hoc pa-
cto conſolamur afflictos, viſitamus vinctos, ægro-
tis ſuppetias ferimus, potum damus ſiti ardentiſ-
ſima laborantibus. 6. Præter charitatem, iuſtitiam
quoque exercemus, dum pro animabus illorum,
quorum bona facultateſque poſſidemus, Deum
deprecamur. Illi vt bene nos eſſemus effecêre, nos
illos malè eſſe ſinemus? Nobis ſua ipſi commoda
ceſsêre, nos ipſos auxilio deſtitutos relinquemus?
Ius ciuile, quatuordecim legitimas exhæredandi
filij docet cauſas eſſe, quarum vna eſt, quando
patrem incarceratum filius non eximit:

Bis ſeptem ex cauſis exhæres filius eſto,
Si patrem feriat, vel maledicat ei.
Carcere detruſum ſi negligit.

Quis porro carcer comparari queat igni, &
adeo

adeò quidem vehementi, vt ſæpè nonniſi tempore ac duratione ab æternis flammis differat. Ah ſceleſte, ingrate, inhumane, degener, perfide (inquiũt pater, mater, & conſanguinei) itané eſſe tuum & bene eſſe tuum, quod ſecundùm Deum à me accepiſti, agnoſcis, vt conſolationis mihi panem neges, & è tantis opibus, quas tibi reliqui, & ob quarũ coaceruationem tam atrocia iam patior ſupplicia, ne panxillum quidem ad mei ſolatiũ ac refocillationem, in egenos diſtribuere ſuſtineas? enormes, qui veſtibus, ludo, tripudijs, epulis, impendũtur ſumptus, leues & tolerabiles videntur, & mihi vix aſſem dederis? Tu palatijs, domibus, viridarijs, nemoribus, villis, hortis, quos tibi libens volenſq; ceſſi, frueris, & ipſe inclusus, compactus, & candentibus innexus catenis gemo. Tu in cõclaui tuo delicijs affluis & quiete gaudes, ego in camino iaceo ardenti. Tu in molli ſtertis pluma, & ipſe prunis cadentibus vror inſtratus. Tu bibis, & ipſe ſiti pereo. Tu rides, & ego plango. Tu cantas, ego gemo. Nihil tibi deeſſe pateris, & omnia mihi deſunt, cum Chriſtum, qui mihi omnia, nondum videam. Apage infide, apage, & ſi ſapias alterutrum præſta: Eſto erga parentes alius quàm fueris hactenus, aut vitæ tuæ dies Deus abbreuiabit; nimiũ verò fueris felix ſi pœnas æternas ingratitudini debitas tuæ euitaris, quò ad has ipſas, quas nos hic patimur, condemneris, & eas luas pœnas quas ingratitudo tua meretur. Septimò, vt taceam hoc æquitatem poſtulare, non parua etiam hinc nobis vtilitas accedit; nã præterquã quòd nobis idẽ quod alijs præſtiterimus, ſperare poſt debeamus, non minimũ ſanè bonũ fuerit, mortis ideã ſemper ante oculos habere, & ſupremi finis noſtri recordari:

quod ſit, dũ pro ijs, qui nos præceſsêre, Deum oramus. Octauò, nouos nobis in cœlo aduocatos hoc pacto comparamus: ſi enim animam quandam noſtris ſuffragijs pœnis liberari cõtingat, & beatam illi æternitatem accelerari, non improbabile eſt, eam à primo liberationis ſuæ momento, ad vſque terminũ diuinâ illi ſententiâ præfinitum, nullũ actum recognitionis, amoris, & vnionis eſſentialis erga Deum exercituram, quin meminerit eius, à quo, ſecundùm Deum, eximium hoc eſt beneficiũ conſecuta. Populus Romanus cùm lætis olim Imperatori cuidam acclamaret vocibus, tam intentum clamorem edidit, vt præteruolantes aues, ob aëris rarefactionem, à quo ſuſtineri non poterant, exanimes in terram deciderẽt. Quæ verò recognitio & lætæ erunt animarum illarum acclamationes, quæ & tanta euitarũt mala, & tot adiêre bona, idque ſuffragijs illorum, qui Deo pro ipſis ſupplicarunt. Nonò, Deo hauddubiè volupe eſt, orare nos pro illis quos amat: atqui oẽs, qui purgatorio continentur, intimi Dei amici ſunt, de eius gratia & gloria ſecuri. Decimò, Animæ illæ pœnas has libenter & æquo animo ſuſtinent, Deumq; videre nollent, niſi plenè illi ſatisfecerint; quod ſeipſas nonniſi in Deo iam diligant, & nihil penitus præterquam Deum: deniq; ſuis in pœnis ſunt lætæ, in infirmitate fortes, inque deſolatione conſolationem ſentiunt. Vndecimò, quoties pro ipſis precamur loquentem occultè vocem audimus, quæ nos compellet, *Memor eſto iudicij mei, ſic erit & tuum, mihi heri, & tibi hodie.* Duodecimò, Denique hoc facillimum eſt, modò id firmiter nobiſcum proponamus, etſi vel Pſalmum aliquem aut Collectam illarum nomine decurremus, aut mentem ad Deum

Eccleſ. 38.

ad Deum, cùm manè, meridie ac veſperi campanâ ſignum datur, ſuſtolleremus, ac potiſſimum dum diuino ſacrificio præſentes aſſiſtimus, per cæmeterium tranſimus, cubitum concedimus, defunctum ad ſepulcrum deferri conſpicamur, cranium mortui intuemur, (quale nonnulli hac potiſſimum de cauſa roſarijs ſuis aſſuunt) quando campanæ in exequijs pulſant, & alijs in occaſionibus, quas pij elabi numquam ſinunt, ſciẽtes, non minùs fructuoſum aut meritorium eſſe mortuis eleëmoſynam aliquam erogare, quàm viuis, & vtrumq; æquè pium, & paucos illis, hiſce plurimos beneficos eſſe.

XV.

Veteres veræ amicitiæ partes ac conditiones hoc ſchemate exprimebant. Pingebant adoleſcentem nudo capite, vili indutum lacernâ, cuius latus ſiniſtrum haud procul corde patebat, inſcriptumque illi, *Vita & mors*; in ima veſte, *Propè & procul.* Adoleſcens ætas veram amicitiam ſemper creſcere, & velut in flore numquam excidere aut marceſcere denotat. Nudum caput, amicos nihil ſeihuicem celare, ſed maxima, potiſſima, & permagni referentiâ arcana ſibi mutuo reuelare: Veſtis ſecundaria ac vilis, veram amicitiam non commodum, fructum, honores, diuitias, aut proſperitatem, ſed honeſtatem ſolam reſpicere deſignat. *Vita & mors*, ſignificant amicitiam perfectam eſſe non poſſe, niſi tam in morte quàm vita reluceat, & corpus ad tumulum, animam in alterum vſque mundum comitetur. *Prope* item *& procul* docent, nec locorum diſtantiam nec temporis longinquitatem ſinceræ dilectionis affectum accidere aut minuere ſolere. Quod cùm Ethnici agnouerint,

In quaſt. Rom. qu. 344. hoc nos qui Chriſtiani cenſemur mortuis noſtris impendamus officium, quod ſuis Decimum Brutũ impendiſſe auctor eſt Plutarchus. Cum enim ſuas ceteri expiationes & purgationes in menſem Februarium (qui à februando, id eſt purgando, nomen idcirco inuenit) differrent, Decembri eas ipſe peragere voluit, cauſamq́; rogatus, fruſtrari ſe donis, epulis, muneribus, & publicis feſtis, quæ Saturnalibus inſtituebãtur, defunctos nolle reſpondit.

COLLOQVIVM.

SI florente vinea, vinum quod intra vaſa continetur, ſympathiâ quâdam florem illum ſentiat; & in ſolſtitio vnâ cytharæ temperatæ fide neruoq́; tacto, ceteri moueantur; an non æquum fuerit, animarum noſtrarum Redemptor, Eccleſiam patientem & triumphantis gaudiorum & Militantis exercitiorum piorum participare?

Tibi ergo dulciſſime Ieſu ſupplicamus, vt propitiã te animabus, quæ iuſtitiæ Patris tui adhuc debitrices ſunt exhibeas, eiſq́; ſatisfactiones tuas, ad pœnarum, quas pendere debent, concurrentiam applices. Non habet ignis hic poteſtatem, ſimul & culpæ expiandæ, & pœnæ ſatisfaciendi, tuo hic ſanguine opus eſt, cuius illis pretium tam virtute precum ac ſuffragiorum, quàm flammarum tolerantia, applicari poteſt. Noſtras ergo preces admitte, & de gloriæ tuæ throno nos exaudi, cuius cùm illas participes reddere volueris, in perpetuum te amabunt, prædicabunt, & pro charitate & affectu, quem erga ipſas modò nobis indis, efficient, vt poſthac ſecundùm cor tuum ſimus. Tu mutuæ dilectionis præceptum dediſti,

diſti, & ex hoc velut ſigno tuos diſcipulos agnoſcendos pollicitus es; præſta igitur primogenite domus Patris tui, præſta inquam quod iubes, ora pro eis in quantum homo, & in quantum Deus, illis delicta ignoſce. Omni tēpore miſericordiæ tuæ effectus experimur, & miſerationum tuarū plena eſt terra, etſi vitijs vndecunq; ſcateat: quàm verò gratiarum tuarum capaciores illæ erunt animæ, quæ irreuocabilem gratiam tuam habent, animæ inquam in charitate confirmatæ, victrices illæ animæ, deque ſalute ſua iam ſecuræ? Opus tuum quod in illis cœpiſti, perfice Domine, & ad finem illum eas deducito, ad quem ipſas in mundo conſeruaſti, & mundo eripuiſti. Quàm verò tibi diſplicet peccatum, vt animas, quas ſponſas tuas eſſe dicis, cum in nuptialem beatitudinis tuæ thalamum illas introducere deberes, ipſo nuptiali die in igneum carcerem præcipites, & velut arctè compingas! Amas illas nihilominus, tamq; arctè complecteris, atq; vmquā complexus es; afflictionis illarum horas & momenta dinumeras quibus eadem liberandæ ſunt; ac proinde hauddubiè lætaris, quando alia via iuſtitiæ tuæ ſatisfaciendo inde earum educendarum, & meliori longè & nimis quàm beata ſede collocandarum tibi à nobis datur occaſio. Tui illas Angeli conſolantur, manum ipſis porrigis, tuaq; ipſis oſtendens vulnera, quo illarum nomina atramento manibus tuis inſcripſeris, ad oculū declaras. Quæ cū ita ſint, exaudi nos Domine, cūq; manibus tuis amore ſignatis, clauē Dauid, clauem inquam miſericordiæ & pietatis geſtes, æternas illis beatitudinis tuæ portas reſera, Tu magni cōſilij es Angelus, qui, quādo tibi allubuerit, flammantē illū gladiū, qui corporibus

paradiſi terreſtris, animabus verò cœleſtis aditū negat, remouere potis es; ijs ergo, quæſumus, quarum cauſa coràm te proſternimur, matris tuæ opem inuocamus, & ſanctorum patronorum ac protectorum ipſarum ſimul & Angelorum tutelarium ſuffragia poſtulamus, hanc gratiam præſta, quibus omnibus ſingulare id accidentariæ gloriæ incrementum erit & lætandi occaſio, vbi ab animabus, quas olim direxêre ac protexêre, Apoſtatarum Angelorum loca, è quibus ſuâ illi contumaciâ & arroganti rebellione exciderunt, ſuppleri conſpexerint.

MEDITATIO XIX.

DE IVDICIO VNIVERSALI.

PVNCTVM I.

CARBO ignitus, quo Iſaiæ labia purificata ſunt, ſpecula & pharos, quā olim optauit Chryſoſtomus, & vox ſtentorea, Euangelicis cōcionatoribus numquam magis ſunt neceſſaria, quàm dum de iudicio ſupremo dicendi eſt locus: nam præter iudicium particulare, quod de vnoquoq; in mortis hora inſtituitur, eſt & aliud vniuerſale, circa mundi cōſummationē futurum, cui omnes omninò homines ſiſtentur, multis grauibuſque de cauſis à diuina prouidentia conſtitutum. Primò, vt quę in particulari iudicio ſententia lata eſt, confirmetur. Secundò, vt totus diiudicetur homo, id eſt anima ſimul cū corpore, quòd ante
Reg.:38 minimè factum; iuxta id quod legimus, *Aequa erit*
pars

pars deſcēdentis ad prælium, id eſt animæ, *& rem arcentis ad ſarcinas*, id eſt corporis in ſepulcro iacētis. Par namque eſt, vt quoniam iunctim Deo ſeruierunt, vel offenderunt, certa ſtatuatur dies, qua iunctim pariterque iudicentur. Tertiò, vt diuina iuſtitia toti orbi innoteſcat & manifeſtetur: plurimi namque viſo impios proſperè agere, bonos verò pioſque affligi ac vexari, in corde ſuo offenduntur ac murmurant, ignari cauſarum, ob quas diuina prouidentia ita hoc fieri permiſerit. Hinc benè Pſaltes: *Labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium Domini & intelligam in nouiſſimis eorum.* *Pſ. 42. 17.*
Quartò, vt temerarium eorum confundatur iudiciū, qui vel Dei iudicia, vel proximi interiora ſcrutari & examinare voluerunt, quare monet Apoſtolus nē ante tempus quemquam iudicemus, donec veniat Dominus, qui quæ nos latent arcana, reuelabit, & intra penitiſſima cordiū penetralia abſcondita manifeſtabit. Quintò, vt cognoſcantur qui veri virtutis amatores fuerunt, diſtinguātur-que ab hypocritis: hodie namque nimis quā multos cernere eſt *Pſal. 82. Hierē. 12. Abac. 1. 1. Cor. 4.*

Qui Curios ſimulant & bacchanalia viuunt.

Tum inquam Hecubæ dignoſcētur ab Helenis, Fauſtinæ à Lucretiis. Sextò, vt Sancti, qui falsò accuſati fuēre, coram accuſatoribus ſuis & iis qui ſparſis de ipſis calumniis facilè nimis credidēre iuſtificentur: *Et tunc laus erit vnicuiq; à Deo:* Laus inquam Brixiis, Athanaſiis, Brigittis, Cunegundibus, aliiſque falſa criminatione inſimulatis. Septimò, vt nemo non agnoſcat, nullum bonum maluūe, etiam minimum eſſe, quod non aliquo Deus modo remuneratus ſit aut caſtigarit. Octauò, vt ſicut ſuam Deus in rerum creatione manifeſtauit *1. Cor. 4.*

potentiam, in eorũdem directione & gubernatione ſapientiam, ita ſuam incredulis exhibeat iuſtitiam. Nonò, vt Ieſu Chriſti gloria non modò bonis, ſed & impiis innoteſcat. Hanc ob cauſam & in valle Ioſaphat, haud procul ab Hieroſolymis inter montem Sion & Olivueti ſita, iudicium inſtituetur, vt magno in honore & gloria viuorum ſimul & mortuorum iudex eo ipſo conſpiciatur in loco, quo prò peccatis noſtris iudicatus, condemnatus & cruci affixus eſt. Decimò, vt qui in coelos, nõniſi pauciſſimis diſcipulis conſpicientibus aſcendit, adimpleturus veniat, quæ de eo tum Angeli prædixêre omnibus viſibilis ſcilicet deſcendat, ad ſupremum iudicium ſuum exercendum, & totum orbem diiudicandum. Vndecimò, vt qui aliis vel ad Dei cultum, vel ad peccatum auctores fuêre, coram ipſis aut charitatis exercitæ, aut ſcandali offendiculiq; dati mercedem recipiant. Duodecimò, ne qua ſui excusãdi impiis ſuperſit occaſio quando bonos ac iuſtos ſtare coram ſe videbunt, & quidem eiuſdem ſecum ætatis, eiuſdem cõplexionis, eiuſdem conditionis, denique & ſexus eiuſdem. Si fuerint iuuenes, erat & Ioſeph, quando ab hera ad ſtuprum ſollicitabatur, Si milites, erat & legio Thebæa. Si duces, erat & Mauritius. Si Theologi, erat & Gregorius Nazianzenus. Si Medici, erant & Coſmas ac Damianus. Si Iuriſconſulti, erât & S. Ioannes Chryſoſt. & Iuo. Si Reges, erant & Ludouic⁹ in Gallia, Eduardus in Anglia, Canutus in Dania, Si Reginæ, Clotildis & Radegundis erant in Gallia, Eliſabetha in Hungaria, Editha in Anglia, Si Principes, Duces, Duciſſæ, erat & Amadeus Sabaudiæ, Leopoldus Auſtriæ, Caſimirus, Elzearius, Hedenigis, Delphina, & alii aliæq. Si matrimo-

trimonio iuncti, erant & omnes Patriarchæ vete- res, vti & Esther regina. Si in ſtatu viduali, erãt Iu- dith, Brigitta, Monica. Si Virgines, Theclæ, Agnetes, Agathæ, Cæciliæ, Luciæ, Appolloniæ item erant, quin & omnes D. Vrſulæ ſodales. Denique, vt ait Auguſtinus, *tot ante iudices inops adſtabo, quot me præceſſerunt in opere bono: tot iudicibus cõuincar, quot mihi præbuerũt virtutis exemplar.*

II. Iudicij materiã continet viſio illa admirabilis quã Apocalypſeos initio Ioannes deſcribit: *Et cõ- uerſus ſum vt viderẽ vocẽ qua loquebatur mecum: & cõuerſus vidi ſeptẽ candelabra aurea; & in medio ſeptẽ candelabrorũ aureorũ, ſimilẽ filio hominis veſti- tum podêre, & præcinctũ ad mamillas zona aurea: ca- put autẽ eius & capilli erant candidi tãquã lana al- ba, & tãquã nix, & oculi eius tãquã flamma ignis, & pedes eius ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardẽ- ti: & vox illius tamquam vox aquarum multarum; & habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem, & de ore e- ius gladius vtraq; parte acutus exibat, & facies eius ſicut ſol lucet in virtute ſua. Et cũ vidiſſem eũ, cecidi ad pedes eius tamquã mortuus; & poſuit dexteram ſuam ſuper me dicens, noli timere, ego ſum primus & nouiſſimus, & viuus, & fui mortuus, & ecce ſũ viuens in ſæcula ſæculorũ, & habeo claues mortis & inferni.* Apo. 1. 12.

Certũ porro eſt, per ſeptẽ hoc loco cãdelabra ſi- gnificari ad litterã ſeptẽ Orientis Eccleſias; Ephe- ſinã nimirũ, Smyrnæam, Pergamenã, Thyatirenã, Sardenſem, Philadelphienſem, & Laodicenã. Ni- mis quã notiſsimũ etiã eſt, ſeptem ſtellis deſignari Angelos vel Epiſcopos earundẽ Eccleſiarũ, vti & A- poſtolus ipſe capitis primi fine inſinuat, & è duob. ſequẽtibus liquidò patet. Verũ non obſtat, quo mi- nus per eadẽ cãdelabra & angelos anagogicè intel- ligamus Apoc. 1. 20. c. 2. 1. 8. 12. 18. c. 3. 1. 7. 14.

ligamus ſeptem illa præcipua, quæ ſupremum iudicium præcedent, & alia ſeptem quæ ſequentur

Septem quæ præcedunt ſunt, mors vniuſcuiuſque, iudicium particulare, purgatoriũ, Antichriſti perſecutionem, quę in cœlo, & quæ in terra, & quæ in mari apparitura ſunt ſigna.

Septem porrò ſequentia ſunt, ignis, Angeli, tuba, corporum reſurrectio, locus, iudicis aduentus, eius ſententia, ſententiæque executio. Singula horum excutiamus, & circumſtantiis filij hominis qui diſcipulo ſuo cariſſimo ſe videndum exhibuit, adaptemus.

Poderis longanimitatem, patientiam & benignitatẽ Domini erga homines denotat, qua ad vltimum vſque aduentum ſuum vſus eſt, veluti miſericordia cooperiens quod tum reuelaturus, iudicaturus & caſtigaturus veniet. Ad hanc ergo circumſtantiam ſeptem prima referuntur ſigna, quorum tria iam antè diſcuſſimus, mortem, iudicium ac purgatorium. Iam quæ qualiſue Antichriſti futura ſit perſecutio diſquiramus.

III.

2.Theſſ. 2. 3. Primò, antichriſtus erit ſingularis quidã homo, de quo hoc modo loquitur Apoſtolus: *Ne quis vos ſeducat vllo modo quoniam niſi venerit diſceſſio primum, & reuelatus fuerit homo peccati,* ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας *filius perditionis,* ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας: *qui aduerſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur: ita vt in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tamquam ſit Deus.* Secundò, in Babylone è propudioſiſſima matre, non ſine dæmonum ſuccuborum commixtione naſcetur. Tertiò, erit

Gen. 48. 7. 2. Ioan. 7 de tribu Dan, ſecundùm illud Iacobi vaticinium: *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens vngu-*

vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius:coluber inquã malitia, ceraſtes robore & potentia. Quartò, verum ſe dicet Chriſtum. Quintò, Chriſtum Pſeudoprophetam fuiſſe & impoſtorem docebit. Sextò, legis Moſaicæ ceremonias reducet. Septimò, connubium vetabit, niſi intra gradus quos ipſe ſtatuet. Octauò; dicet animalia, & proinde & cibos aliquos immundos eſſe: *In nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentiũ mendacium & cauteriatam habentium conſcientiã, prohibentium nubere & abſtinere à cibis.* Nonò, ſacrum Miſſæ ſacrificium abolebit: *tunc ceſſabit iuge ſacrificium.* Decimò, in eius concupiſcentiam inardebunt mulieres, *Erit in concupiſcentiis fœminarum.* Vndecimò, fictis ſibi miraculis, ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους (quæ Redemptor *ſigna prodigiaque*, non autem miracula nuncupat) ad ſummam potentiam viam ſternet. Duodecimò, auro & argẽto, quod eius in poteſtate futurũ; *Dominabitur theſaurorum auri, argenti, & in omnibus pretioſis Aegypti.* Decimotertiò, immanitate ſua incredibili, vtpote *quales non fuerunt ab initio.* Decimoquartò, ſcientia ſua rara, *Et poſt regnum eorum, cùm creuerint iniquitates, conſurget rex impudens facie & intelligens propoſitiones.* Decimoquintò, duos Dei teſtes Henoch & Eliam, poſtquam mille ducentis & ſexaginta diebus propheta rint, ſaccos induti, interficiet. *Hi ſunt*, inquit Ioannes, *duæ oliuæ, & duo cãdelabra in cõſpectu Domini terræ ſtantes.* Beſtia ergò præualens ambos de medio tollet; *cũ finierint teſtimonium ſuum, beſtia quæ aſcendit de abyſſo faciet aduerſus eos bellum & vincet eos & occidet eos, & corpora illorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ.*

1. Tim. 4. 1.
Dan. 11. 31.
Dan. 11. 37.
2. Theſſ. 2. 9.
Dan. 11. 43.
Marc. 13. 19.
Dan. 8.
Apoc. 11. 3
Malach. 4. 5.
Matt. 17. 10.
Apoc. 11. 7.

Deci-

Decimoſextò, tribus & medio diebus, corpora il-
Apoc. 11. 8. lorum inſepulta iacere ſinet, ad ludibrium gentiū
quæ in morte illorū exultātes ſibi inuicē munera
mittēt: *Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis,
& gētibus, corpora eorum per tres dies & dimidium,
& gaudebūt ſuper illos, & iucūdabuntur, & munera
mittent inuicem.* Decimoſeptimò, omnia illi pro-
Dā. 8. 24 ſperè & ad votū ſuccedent, *ſupra quā credi poteſt
vniuerſa vaſtabit, & proſperabitur & faciet.* Decimo
octauò, ſanctis bellum inferet. Decimononò, in al-
tiſſimum cōtumelioſè loquetur. Vigeſimò, tēpora
& leges mutabit, *Sermones contra excelſū loquetur,
& Sanctos altiſſimi conteret, & putabit quod poſſit
mutare tempora & leges.* 21. Præcipiet, vt oēs ſuum
characterē, imaginē, nomē, aut nominis ſui nume-
rū manui dextræ aut fronti inſcriptum geſtent. 22.
Vt nemo quidquā emere aut vēdere poſſit, qui ipſi-
us nō habuerit characterem: *Faciet omnes puſillos
Apoc. 13. 16. & magnos, & diuites & pauperes, & liberos & ſer-
uos, habere characterem in dextera manu ſua, aut in
frontibus, & ne quis poſſit emere aut vendere, niſi qui
habet characterem, aut nomen beſtiæ, aut numerū no-
minis eius.* 23. Monarchia eius & imperiū tribus &
medio durabit annis, quod Daniel intelligit per
tempus, tēpora & dimidiū temporis; alibi verò, hoc
Apoc. 11. 23. per mille ducētos & nonaginta dies exponit; Ioā-
nes verò in Apocalypſi per duorū & quadraginta
mēſiū & de Enochi & Eliæ prædicatione loquēs,
per mille ducentorū & ſexaginta dierū numerum.
24. Chriſtus tandē oris ſui flatu ei mortē afflabit:
2. Theſſ. 2. 8. *quem interficiet Dominus ſpiritu oris ſui.* 25. Tandē
in abyſsū præceps dabitur, quā ignis & ſulphuris
ſtagnū Scriptura nuncupat: *Et apprehenſa eſt beſtia
& cū eo Pſeudopropheta, qui fecit ſigna coram ipſo,*

quibus

quibus ſeduxit eos, qui acceperūt characterem beſtiæ, & qui adorauerūt imaginē eius; viui miſsi ſunt hi duo in ſtagnum ignis & ſulphuris.

IV.

Signa porrò in cœlo, mari, terraque apparitura, Dominus noſter infinita actus charitate, ita nōbis apud Euāgeliſtā pronuntiat. *Et erunt ſigna in ſole & luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium præ cōfuſione ſonitus maris ac fluctuū, areſcentibus hominibus præ timore & exſpectatione quæ ſuperuenient vniuerſo orbi: nā virtutes cælorū mouebūtur: & tunc videbunt filiū hominis venientē in nube cum poteſtate magna & maieſtate.* Quorū verborū, ſimul & Matthæi cap. 24. occaſione cōſiderabo, quā terribilia hæc ſunt ſigna, quot futura, quos in hominibus effectus cauſatur, & quæ horum effectuū cauſæ: nā vt in ſapiētia legere eſt, *creatura omnes armabūtur ad vltionē inimicorū creatoris ſui, & pugnabit cū illo orbis terrarū cōtra inſenſatos*; vt ſicut miſericordiæ fuerūt inſtrumēta, ita & iuſtitiæ fiāt organa. Doctores nōnulli cōtēplatiui ad tria omnia capita referūt, ad ſigna ſcilicet mūdi ægrotātis, moriētis & mortui, ſeptē quidē in ægrotāte, & totidē in moriēte, at in mortuo quidecim notant. Luc. 21. 25. Sap. 5.

Mundi ægrotātis iudicia ſunt. 1. primorū parentū noſtrorū è paradiſo terreſtri expulſio. 2. Cherubinus rōphæā verſatilē vibrās 3. Linguarū cōfuſio in turri Babel. 4. Diluuiū vel Cataclyſmus vniuerſalis. 5. Ignis vltor in deteſtādū Pētapolim. 6 Aegyptia ſeruitus. 7. Quadraginta annorū per deſertum peregrinatio, & ſerpentes igniti.

Mūdi moriētis aut exſpirātis ſunt itē ſeptē. 1. Captiuitas Babylonia, vnde & Syriaca dialect⁹ exorta. 2. DeſtructioHieroſolymi. 3. reprobatio Iudæorū. 4. Per-

dent & quindecim cubitorũ altitudine altiſſimorũ mõtiũ faſtigia ſuperabũt, ad Angelorũ & hominũ aduerſus Deum inſurgentium arrogantiã faſtumque deſignandum. Secundò, eędem aquæ ad imas vſque abyſſos & voragines, vt vix videndæ ſint deſcendent, impiorum tum deſperationem denotandam. Tertiò, monſtra marina, delphini, balenæ ac ſimiles in littore conſpicientur, leones, leopardi, & pantheræ promiſcuè ac cateruatim cum tauris diſcurrẽt, lupi, caneſq; refugiẽt, mugiẽt, & horrẽdũ vlulabunt, ad iniurias in Deũ aliquandò eructatas, & blaſphemias quæ toties firmamenti colũnas quodammodo conquaſſarunt demonſtrandas. Quartò, arbores guttas ſanguinolentas ſudabunt, & frondes cruentum ſtillabunt rorem, vt ſuam hoc pacto impiis quodammodo impœnitentiã obijciant, & ſignificent, eſſe tam atrocia in mũdo delicta, vt nonniſi ſanguineis elici lacrymis queant. Quintò, montes contremiſcent, horrendi per orbem terræ motus inualeſcent, quibus arces, opida, & vrbes ſolo proſternẽtur, vt ita in peccatis peruicaces tacitè quodãmodo cõdẽnentur, qui nullo diuinæ iuſtitiæ metu, nulla potentiæ eiuſdẽ apprehenſione, à peccando auocari potuêre. Sextò, montes & rupes diffindẽtur, ad pertinacium & ſaxeorũ animorum duritiem confundendam. Septimò, aues gregatim ſecundùm genus quæque ſuũ collectæ, lugubres & ferales edẽt voces, quaſi ad hominis exequias confluerent, eumque eâdem operâ tacitè coarguerent, quod cum ſui ſimilibus pacificè agere non potuerit. Octauò, dracones, colubri, aſpides, baſiliſci hominem ſibilantes intuebantur, nullã tamẽ ei noxã inferent; quaſi impudentiã illius ſugillarẽt, indicerentq; maioribus illũ reſer-

Citatur S.Hierõ. à D. Th. in 4. ſent. d. 48. q. 1. a. 4.

natum cruciatibus, quàm mordendo ipſi infligerẽt. Nonò, colles & mõtes ſolo ęquabũtur, vt hinc diſcãt mortales, nullã poſthac in mundo Excellẽtiæ, Celſitudinis, Maieſtatis rationem aut nomen futurum; ſed conditiones omnes pares & ſtatus æquales. Decimò, homines cauernis ſpelunciſque, in quas præ metu ſe abdiderant, prodibunt, ſibique inuicem occurrentes ne verbũ loquentur, ſed huc illucque velut fanatici & lymphantes diſcurrent errabundi, palantes, alter ad alterius conſpectum horrentes, quaſi vitæ ſuperioris inuicem peccata obijcerent, ſibiq; mutuo dicerent, maledicta dies, qua olim inuicem nouimus aut vidimus. Vndecimò, virtutes cœlorum mouebuntur, ſtellæ cadent, ſuoque caſu voluntariam in hominibus gratiæ, quæ maior minorué, pro cuiuſque capacitate, omnibus tamen ſufficienter data fuit, iacturam condemnabunt. Duodecimò, hominum plerique præ horrore & formidine repentè oppreſſi, & velut exanimati emoriẽtur. Decimotertiò, ignis plenis laxatiſque habenis cœlò delabetur, iſque per terram multò vehementiùs ſæuiet, graſſabitur ac ſerpet, quàm igneæ ætnæ eructationes. Alpes, Pyrene, mõtes Lunæ, & Olympus nõ tãtæ ſunt altitudinis, latitudinis ac profunditatis, quin eã vindices hæ flammæ ſuperaturæ ſint; quibus inſuper inerunt proprietates quatuor quos mundus habet ignium; infernalis ſcilicet, ad culpas mortales puniendas; purgatorij ad veniales expiandas; ignis ordinarij, ad exurendum quodcumque formam
1.Cor.15. habuit vegetantem; elementarij denique vt ſi-
52. ne vllo alimento materiaque combuſtibili agat
Ioel.3.2 & viuat. Decimoquartò, tuba Angelus per omnia mundi climata perſonabit, ad eam morti tumulis prodibunt, in vallẽ Ioſaphat deferentur, Chri-

tus Dominus in nube conſidens, cœleſtibus hie-archiis ſtipatus præeunte cruce, deſcendet, boni iuſtique rapientur ſublimè in aëra, illique obuiam prodibunt, & omnes in plenitudinē ætatis eius, qui ſententiam laturus eſt: ad eius dextrā Angeli bonos iuſtoſq; ad læuam impios collocabunt: dæmones, propria conſcientia, creaturæ, quibus abuſi fuerunt iudicandi, accuſatorum partes agēt, Deus autem teſtis, actor & iudex futurus. *Matt. 24. 30.* *1. Theſſ. 4. 10.* *Sap. 24.*

FRVCTVS I.

Quoad ſigna, de quibus apud Matthæum Redemptor ait: *Ecce prædixi vobis*, meminerim & in mentem reuocem oportet quintuplicem, quæ Chriſto Ieſu inerat ſcientiā. *Diuina*, cui nulla alia comparari poteſt, prima eſt, atque hæc ei cum Patre & Spiritu ſancto communis; hancque Theologi triplicem faciunt ſcientiam; *approbationis*, qua videt quæ ſunt; *viſionis*, qua nouit præterita iuxtà ac futura; *ſimplicis intelligentiæ*, qua ſcit, quæ nec fuêre, nec ſunt, nec erūt, ſed eſſe poſſent. ſecunda *beatifica* eſt, quæ intuitiuam eſſentiæ diuinæ viſionē ſequitur, & hac donata eius anima fuit in ipſo creationis articulo. Tertia eſt *infuſa*, quæ eodem illi inſtanti communicata, & in plenitudine, velut Angelorum hominūq; capiti, data; ac proinde maior eā quæ data Adamo, infuſa Salomoni, Apoſtolis in die Pētecoſtes inſpirata: hæc enim contingētia, arcana cordiū, & intimos liberi arbitrij receſſus penitiſſimè perſpectos habebat, quod nec ipſis datum Angelis. Quarta, *acquiſita*, quæ in ipſo per primā, ſecundam, & tertiam operationē (quam *ſimplicem apprehenſionem*, *compoſitionem & diſcurſum* nuncupant) nobiliſſimi, clariſſimi, ſubtiliſſimi, prōptiſſimi & perſpicaciſſimi ingenij eius formabatur. Quinta denique experimentalis,

potentiam, in eorũdem directione & gubernatione ſapientiam, ita ſuam incredulis exhibeat iuſtitiam. Nonò, vt Ieſu Chriſti gloria non modò bonis, ſed & impiis innoteſcat. Hanc ob cauſam & in valle Ioſaphat, haud procul ab Hieroſolymis inter montem Sion & Olиueti ſita, iudicium inſtituetur, vt magno in honore & gloria viuorum ſimul & mortuorum iudex eo ipſo conſpiciatur in loco, quo pro peccatis noſtris iudicatus, condemnatus & cruci affixus eſt. Decimò, vt qui in cœlos, nõniſi pauciſſimis diſcipulis conſpicientibus aſcendit, adimpleturus veniat, quæ de eo tum Angeli prædixêre omnibus viſibilis ſcilicet deſcendat, ad ſupremum iudicium ſuum exercendum, & totum orbem diiudicandum. Vndecimò, vt qui alijs vel ad Dei cultum, vel ad peccatum auctores fuêre, coram ipſis aut charitatis exercitæ, aut ſcandali offendiculiq; dati mercedem recipiant. Duodecimò, ne qua ſui excuſãdi impiis ſuperſit occaſio quando bonos ac iuſtos ſtare coram ſe videbunt, & quidem eiuſdem ſecum ætatis, eiuſdem cõplexionis, eiuſdem conditionis, denique & ſexus eiuſdem. Si fuerint iuuenes, erat & Ioſeph, quando ab hera ad ſtuprum ſollicitabatur, Si milites, erat & legio Thebæa. Si duces, erat & Mauritius. Si Theologi, erat & Gregorius Nazianzenus. Si Medici, erant & Coſmas ac Damianus. Si Iuriſconſulti, erãt & S. Ioannes Chryſoſt. & Iuo. Si Reges, erant & Ludouic⁹ in Gallia, Eduardus in Anglia, Canutus in Dania, Si Reginæ, Clotildis & Radegundis erant in Gallia, Eliſabetha in Hungaria, Editha in Anglia, Si Principes, Duces, Duciſſæ, erat & Amadeus Sabaudiæ, Leopoldus Auſtriæ, Caſimirus, Elzearius, Hedenigis, Delphina, & alii aliæq. Si matrimo-

trimonio iuncti,erant & omnes Patriarchæ vete-
res,vti & Eſther regina.Si in ſtatu viduali,erāt Iu-
dith,Brigitta,Monica.Si Virgines,Theclæ,Agnetes,
Agathæ,Cæciliæ,Luciæ, Appolloniæ item erant,
quin & omnes D.Vrſulæ ſodales. Denique, vt ait
Auguſtinus, *tot ante iudices inops adſtabo, quot me
præceſſerunt in opere bono:tot iudicibus cōuincar,quot
mihi præbuerūt virtutis exemplar.*
II. Iudicij materiā continet viſio illa admirabilis *Apo.1.*
quā Apocalypſeos initio Ioannes deſcribit: *Et cō-* 12.
*uerſus ſum vt viderē vocē quæ loquebatur mecum: &
cōuerſus vidi ſeptē candelabra aurea; & in medio
ſeptē candelabrorū aureorū,ſimilē filio hominis veſti-
tum podêre,& præcinctū ad mamillas zona aurea: ca-
put autē eius & capilli erant candidi tāquā lana al-
ba,& tāquā nix,& oculi eius tāquā flamma ignis,
& pedes eius ſimiles aurichalco,ſicut in camino ardē-
ti: & vox illius tamquam vox aquarum multarum:
& habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem,& de ore e-
ius gladius vtraq; parte acutus exibat, & facies eius
ſicut ſol lucet in virtute ſua. Et cū vidiſſem eū,cecidi
ad pedes eius tamquā mortuus; & poſuit dexteram
ſuam ſuper me dicens,noli timere,ego ſum primus &
nouiſsimus,& viuus,& fui mortuus,& ecce ſū viuens
in ſæcula ſæculorū,& habeo claues mortis & inferni.*
Certū porro eſt,per ſeptē hoc loco cādelabra ſi-
gnificari ad litterā ſeptē Orientis Eccleſias;Ephe-
ſinā nimirū, Smyrnæam,Pergamenā, Thyatirenā,
Sardenſem,Philadelphienſem,& Laodicenā. Ni-
mis quā notiſsimū etiā eſt, ſeptem ſtellis deſignari *Apoc.1.*
Angelos vel Epiſcopos earundē Eccleſiarū,vti&A- 20.
poſtolus ipſe capitis primi fine inſinuat,& è duob. c.2.1.8.12
ſequētibus liquidò patet.Verū non obſtat,quo mi- 18.c.3.1.7
nus per eadē cādelabra & angelos anagogicè intel- 14.
ligamus

ligamus ſeptem illa præcipua, quæ ſupremum iudicium præcedent, & alia ſeptem quæ ſequentur.

Septem quæ præcedunt ſunt, mors vniuſcuiuſque, iudicium particulare, purgatoriũ, Antichriſti perſecutionem, quę in cœlo, & quæ in terra, & quæ in mari apparitura ſunt ſigna.

Septem porrò ſequentia ſunt, ignis, Angeli, tuba, corporum reſurrectio, locus, iudicis aduentus, eius ſententia, ſententiæque executio. Singula horum excutiamus, & circumſtantiis filij hominis qui diſcipulo ſuo cariſſimo ſe videndum exhibuit, adaptemus.

Poderis longanimitatem, patientiam & benignitatē Domini erga homines denotat, qua ad vltimum vſque aduentum ſuum vſus eſt, veluti miſericordia cooperiens quod tum reuelaturus, iudicaturus & caſtigaturus veniet. Ad hanc ergo circumſtantiam ſeptem prima referuntur ſigna, quorum tria iam antè diſcuſſimus, mortem, iudicium ac purgatorium. Iam quæ qualiſue Antichriſti futura ſit perſecutio diſquiramus.

III.

2.Theſſ. 2. Primò, antichriſtus erit ſingularis quidā homo, de quo hoc modo loquitur Apoſtolus: *Ne quis vos ſeducat vllo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, filius perditionis, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας: qui aduerſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur: ita vt in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tamquam ſit Deus.* Secundò, in Babylone è propudioſiſſimâ matre, non ſine dœmonum ſuccuborum commixtione naſcetur. Tertiò, erit

Gen. 48. 7. 2. Ioan. 7 de tribu Dan, ſecundùm illud Iacobi vaticinium: *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens* vngu-

vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius: coluber inquã malitia, ceraſtes robore & potentia. Quartò, verum ſe dicet Chriſtum. Quintò, Chriſtum Pſeudoprophetam fuiſſe & impoſtorem docebit. Sextò, legis Moſaicæ ceremonias reducet. Septimò, connubium vetabit, niſi intra gradus quos ipſe ſtatuet. Octauò, dicet animalia, & proinde & cibos aliquos immundos eſſe: *In nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentiũ mendacium, & cauteriatam habentium conſcientiã, prohibentium nubere & abſtinere à cibis.* Nonò, ſacrum Miſſæ ſacrificium abolebit: *tunc ceſſabit iuge ſacrificium.* Decimò, in eius concupiſcentiam inardebunt mulieres, *Erit in concupiſcentiis fœminarum.* Vndecimò, fictis ſibi miraculis, ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους. (quæ Redemptor *ſigna prodigiaque*, non autem miracula nuncupat) ad ſummam potentiam viam ſternet. Duodecimò, auro & argẽto, quod eius in poteſtate futurũ; *Dominabitur theſaurorum auri, argenti, & in omnibus pretioſis Aegypti.* Decimotertiò, immanitate ſua incredibili, vt pote *quales non fuerunt ab initio.* Decimoquartò, ſcientia ſua rara, *Et poſt regnum eorum, cùm creuerint iniquitates, conſurget rex impudens facie & intelligens propoſitiones.* Decimoquintò, duos Dei teſtes Henoch & Eliam, poſtquam mille ducentis & ſexaginta diebus propheta rint, ſaccos induti, interficiet. *Hi ſunt*, inquit Ioannes, *duæ oliuæ, & duo cãdelabra in cõſpectu Domini terræ ſtantes.* Beſtia ergò præualens ambos de medio tollet; *cũ finierint teſtimonium ſuum, beſtia quæ aſcendit de abyſſo faciet aduerſus eos bellum & vincet eos & occidet eos, & corpora illorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ.*

Deci-

1. Tim. 4. 1.

Dan. 11. 31.

Dan. 11. 37.

2. Theſſ. 2. 9.

Dan. 11. 43.

Marc. 13. 19.

Apoc. 11. 3

Malach. 4. 5.

Matt. 17. 10.

Apoc. 11. 7.

Decimoſextò, tribus & medio diebus, corpora il-
Apoc. 11. 8. lorum inſepulta iacere ſinet, ad ludibrium gentiũ
quæ in morte illorũ exultãtes ſibi inuicẽ munera
mittẽt: *Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & gẽtibus, corpora eorum per tres dies & dimidium, & gaudebũt ſuper illos, & iucũdabuntur, & munera mittent inuicem.* Decimoſeptimò, omnia illi pro-
Dã. 8. 24 ſperè & ad votũ ſuccedent, *ſupra quã credi poteſt vniuerſa vaſtabit, & proſperabitur & faciet.* Decimo
octauò, ſanctis bellum inferet. Decimononò, in al-
tiſſimum cõtumelioſè loquetur. Vigeſimò, tẽpora
& leges mutabit, *Sermones contra excelſũ loquetur, & Sanctos altiſſimi conteret, & putabit quod poſſit mutare tempora & leges.* 21. Præcipiet, vt oẽs ſuum
characterẽ, imaginẽ, nomẽ, aut nominis ſui nume-
rũ manui dextræ aut fronti inſcriptum geſtent. 22.
Vt nemo quidquã emere aut vẽdere poſſit, qui ipſi-
us nõ habuerit characterem: *Faciet omnes puſillos*
Apoc. 13. 16. *& magnos, & diuites & pauperes, & liberos & ſeruos, habere characterem in dextera manu ſua, aut in frontibus, & ne quis poſſit emere aut vendere, niſi qui habet characterem, aut nomen beſtiæ, aut numerũ nominis eius.* 23. Monarchia eius & imperiũ tribus &
medio durabit annis, quod Daniel intelligit per
tempus, tẽpora & dimidiũ temporis; alibi verò, hoc
Apoc. 11. 23. per mille ducẽtos & nonaginta dies exponit; Ioã-
nes verò in Apocalypſi per duorũ & quadraginta
mẽſiũ & de Enochi & Eliæ prædicatione loquẽs,
per mille ducentorũ & ſexaginta dierũ numerum.
24. Chriſtus tandẽ oris ſui flatu ei mortẽ afflabit:
2. Theſſ. 2. 8. *quem interficiet* Dominus *ſpiritu oris ſui.* 25. Tandẽ
in abyſſũ præceps dabitur, quã ignis & ſulphuris
ſtagnũ Scriptura nuncupat: *Et apprehenſa eſt beſtia & cũ eo Pſeudopropheta, qui fecit ſigna coram ipſo,*

quibus

quibus ſeduxit eos, qui acceperũt characterem beſtiæ, & qui adorauerũt imaginẽ eius; viui miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis & ſulphuris.

IV.

Signa porrò in cœlo, mari, terraque apparitura, Dominus noſter infinita actus charitate, ita nõbis apud Euãgeliſtã pronuntiat. *Et erunt ſigna in ſole & luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium præ cõfuſione ſonitus maris ac fluctuũ, areſcentibus hominibus præ timore & exſpectatione quæ ſuperuenient vniuerſo orbi: nã virtutes cælorũ mouebũtur: & tunc videbunt filiũ hominis venientẽ in nube cum poteſtate magna & maieſtate.* Quorũ verborũ, ſimul & Matthæi cap. 24. occaſione cõſiderabo, quã terribilia hæc ſunt ſigna, quot futura, quos in hominibus effectus cauſatur, & quæ horum effectuũ cauſæ: nã vt in ſapiẽtia legere eſt, *creatura omnes armabũtur ad vltionẽ inimicorũ creatoris ſui, & pugnabit cũ illo orbis terrarũ cõtra inſenſatos*, vt ſicut miſericordiæ fuerũt inſtrumẽta, ita & iuſtitiæ fiãt organa. Doctores nõnulli cõtẽplatiui ad tria omnia capita referũt, ad ſigna ſcilicet mũdi ægrotãtis, moriẽtis & mortui, ſeptẽ quidẽ in ægrotãte, & totidẽ in moriẽte, at in mortuo quidecim notant.

Lue. 21. 25.

Sap. 5.

Mundi ægrotãtis iudicia ſunt. 1. primorũ parentũ noſtrorũ è paradiſo terreſtri expulſio. 2. Cherubinus rõphæã verſatilẽ vibrãs 3. Linguarũ cõfuſio in turri Babel. 4. Diluuiũ vel Cataclyſmus vniuerſalis. 5. Ignis vltor in deteſtãdũ Pẽtapolim. 6 Aegyptia ſeruitus. 7. Quadraginta annorũ per deſertum peregrinatio, & ſerpentes igniti.

Mũdi moriẽtis aut exſpiratis ſunt itẽ ſeptẽ. 1. Captiuitas Babylonia, vnde & Syriaca dialect⁹ exorta. 2. DeſtructioHieroſolymi. 3. reprobatio Iudæorũ.

4. Per-

dent & quindecim cubitorũ altitudine altiſſimorũ mõtiũ faſtigia ſuperabũt, ad Angelorũ & hominũ aduerſus Deum inſurgentium arrogantiã faſtumque deſignandum. Secundò, eędem aquæ ad imas vſque abyſſos & voragines, vt vix videndæ ſint deſcendent, impiorum tum deſperationem denotandam. Tertiò, monſtra marina, delphini, balenæ ac ſimiles in littore conſpicientur, leones, leopardi, & pantheræ promiſcuè ac cateruatim cum tauris diſcurrẽt, lupi, caneſq; refugiẽt, mugiẽt, & horrẽdũ vlulabunt, ad iniurias in Deũ aliquando eructatas, & blaſphemias quæ toties firmamenti colũnas quodammodo conquaſſarunt demonſtrandas. Quartò, arbores guttas ſanguinolentas ſudabunt, & frondes cruentum ſtillabunt rorem, vt ſuam hoc pacto impiis quodammodo impœnitentiã obijciant, & ſignificent, eſſe tam atrocia in mũdo delicta, vt nonniſi ſanguineis elici lacrymis queant. Quintò, montes contremiſcent, horrendi per orbem terræ motus inualeſcent, quibus arces, opida, & vrbes ſolo proſternẽtur, vt ita in peccatis pertinaces tacitè quodãmodo cõdẽnentur, qui nullo diuinæ iuſtitiæ metu, nulla potentiæ eiuſdẽ apprehenſione, à peccando auocari potuêre. Sextò, montes & rupes diffindẽtur, ad pertinacium & ſaxeorũ animorum duritiem confundendam. Septimò, aues gregatim ſecundùm genus quæque ſuũ collectæ, lugubres & ferales edẽt voces, quaſi ad hominis exequias confluerent, eumque eâdem operâ tacitè coarguerent, quod cum ſui ſimilibus pacificè agere non potuerit. Octauò, dracones, colubri, aſpides, baſiliſci hominem ſibilantes intuebantur, nullã tamẽ ei noxã inferent; quaſi impudentiã illius ſugillarẽt, indicerentq; maioribus illũ reſeruatum

Citatur S. Hierõ. à D. Th. in 4. ſent. d. 48. q. 1. a. 4.

natum cruciatibus, quàm mordendo ipſi infligeret. Nonò, colles & mõtes ſolo ęquabũtur, vt hinc diſcãt mortales, nullã poſthac in mundo Excellẽtiæ, Celſitudinis, Maieſtatis rationem aut nomen futurum; ſed conditiones omnes pares & ſtatus æquales. Decimò, homines cauernis ſpelunciſque, in quas præ metu ſe abdiderant, prodibunt, ſibique inuicem occurrentes ne verbũ loquentur, ſed huc illucque velut fanatici & lymphantes diſcurrent erabundi, palantes, alter ad alterius conſpectum horrentes, quaſi vitæ ſuperioris inuicem peccata obijcerent, ſibiq; mutuo dicerent, maledicta dies, qua olim inuicem nouimus aut vidimus. Vndecimò, virtutes cœlorum mouebuntur, ſtellæ cadent, ſuoque caſu voluntariam in hominibus gratiæ, quæ maior minorué, pro cuiuſque capacitate, omnibus tamen ſufficienter data fuit, iacturam condemnabunt. Duodecimò, hominum plerique præ horrore & formidine repentè oppreſſi, & velut exanimati emoriẽtur. Decimotertiò, ignis plenis laxatiſque habenis cœlò delabetur, iſque per terram multò vehementiùs ſæuiet, graſſabitur ac ſerpet, quàm igneæ ætnæ eructationes. Alpes, Pyrene, mõtes Lunæ, & Olympus nõ tãtæ ſunt altitudinis, latitudinis ac profunditatis, quin eã vindices hæ flammæ ſuperaturæ ſint; quibus inſuper inerunt proprietates quatuor quos mundus habet ignium; infernalis ſcilicet, ad culpas mortales puniendas; purgatorij ad veniales expiandas; ignis ordinarij, ad exurendum quodcumque formam
1. Cor. 15. 52. habuit vegetantem; elementarij denique vt ſine vllo alimento materiaque combuſtibili agat
Ioel. 3. 2. & viuat. Decimoquartò, tuba Angelus per omnia mundi climata perſonabit, ad eam morti tumulis prodibunt, in vallẽ Ioſaphat deferentur, Chri-

ſtus Dominus in nube conſidens, cœleſtibus hierarchiis ſtipatus præeunte cruce, deſcendet, boni iuſtique rapientur ſublimè in aëra, illique obuiam prodibunt, & omnes in plenitudinē ætatis eius, qui ſententiam laturus eſt: ad eius dextrā Angeli bonos iuſtoſq;, ad læuam impios collocabunt: dœmones, propria conſcientia, creaturæ, quibus abuſi fuerunt iudicandi, accuſatorum partes agēt, Deus autem teſtis, actor & iudex futurus. *Matt. 24 30.* *2. Theſſ. 4. 10.* *Sap. 24.*

FRVCTVS I.

Quoad ſigna, de quibus apud Matthæum Redemptor ait: *Ecce prædixi vobis*, meminerim & in mentem reuocem oportet quintuplicem, quæ Chriſto Ieſu inerat ſcientiā. *Diuina*, cui nulla alia comparari poteſt, prima eſt, atque hæc ei cum Patre & Spiritu ſancto communis; hancque Theologi triplicem faciunt ſcientiam; *approbationis*, qua videt quæ ſunt; *viſionis*, qua nouit præterita iuxtà ac futura; *ſimplicis intelligentiæ*, qua ſcit, quæ nec fuêre, nec ſunt, nec erūt, ſed eſſe poſſent. ſecunda *beatifica* eſt, quæ intuitiuam eſſentiæ diuinæ viſionē ſequitur, & hac donata eius anima fuit in ipſo creationis articulo. Tertia eſt *infuſa*, quæ eodem illi inſtanti communicata, & in plenitudine, velut Angelorum hominūq; capiti, data; ac proinde maior eâ quæ data Adamo, infuſa Salomoni, Apoſtolis in die Pētecoſtes inſpirata: hæc enim contingētia, arcana cordiū, & intimos liberi arbitrij receſſus penitiſſimè perſpectos habebat, quod nec ipſis datum Angelis. Quarta, *acquiſita*, quæ in ipſo per primā, ſecundam, & tertiam operationē (quam *ſimplicem apprehenſionem*, *compoſitionem & diſcurſum* nuncupant) nobiliſſimi, clariſſimi, ſubtiliſſimi, promptiſſimi & perſpicaciſſimi ingenij eius formabatur. Quinta denique experimentalis,

quæ vnà cum ætate in ipſo creſcebat, digito tangẽs, oculo videns, & quotidie reipſa practicans quę aliunde per nobiliſſima principia nouerat.

Tres primæ ſcientiæ plenam illi rerum futurarum & ſignorũ, quæ ita cértò vereque nobis prædixit, vt cœlũ antè & terra trãſitura ſint, quã iota vnũ aut apex defuturus eorũ quæ prænũtiauit, notitiam dabant. Cum autem alibi Apoſtolis ait: *De die autem illa & hora nemo ſcit, neq; Angeli cœlorum niſi ſolus Pater*, de alijs duabus ſcientijs loquitur. His ſuppoſitis ex animi ipſi penetralibus gratias agere me oportet, quòd tanti momenti rerũ nobis prænotionẽ dederit, tũ ne qui vltimis victuri ſunt temporibus ſubitò & inopinatò opprimãtur, tum vt quemque noſtrum ad maturè nos huc præparãdos excitaret; nam iudicium ſupremum à primo depẽdebit, & tales tum futuri ſumus, quales mortis in hora fuerimus. Cùm & mille, qui forſan interfluent, anni nonniſi vnus coram Deo ſint dies. *Mille anni*, inquit Apoſtolus Petrus, *ante oculos tuos, tanquam dies heſterna quæ præteriit*.

Matth. 24.36.

2. Pet. 3.8

II.

Hic intelligo, quid ſignificare ſcriptura & ſancti Patres velint, cùm diem iudicij adeo nobis vicinum depingunt, vt noſtris eum ianuis imminere & tantum non pulſare quodammodo reprẽſentẽt. Ezechiel, *Venit finis, finis venit*. Malachias: *Ecce dies ſuccenſa quaſi caminus*. Abacuc: *Veniens veniet & non tardabit*. Petrus Apoſtolus: *Omnium finis appropinquauit*. & Iacobus: *Patientes eſtote, & firmate corda veſtra, quia aduentus domini appropinquauit*. Et Paulus de ſe ipſo ac nobis loquens: *ad quos fines ſæculorum deuenerunt*. & Ioannes: *Nouiſſima hora eſt, vos ſcitis quòd Antichriſtus veniet*. & Redemptor

Ezech. 7. 2.6.
Mala. 4. 1.
Abac. 2.3
1. Pet. 4.6
Iac. 5 8.
1. Cor. 10. 11.

déptor ipſe in Euangelio: *Amen Amen dico vobis, nõ præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* & iterum: *Amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.* 1. Ioã. 2. 28. Matth. 24. 34. Matt. 26. 64.

Vnde & S. Gregorius ſcribit, ſigna hæc apertiùs in orbe cerni, quã in ſacro codice legi. Et Ambroſius: *Verborum cœleſtium nulli magis quàm nos teſtes ſumus, quos mundi finis inuenit.* S. Cyprianus Ambroſio & Gregorio antiquior *ſcire debetis ac pro certo tenere preſſuræ diem ſuper caput eſſe cœpiſſe, & occaſum ſæculi & diē Antichriſti iã appropinquaſſe, vt parati omnes ad prælium ſtemus.* Idem & D. ·· Hieronymus & ·:· D. Leo Papa variis locis dicunt. Hom. 1. 44. in Euang. in Luc. 1. lib. 4. Epiſt. 6. li. 3. Epiſt. 1. ·. in Matt. 24. ·:· ſer 8. de ieiunio. decimi menſis.

Tertia, ob quam Scriptura & Patres diem iudicij adeo vicinum finxerunt, cauſa eſt, quòd cùm tanti momenti res ſit, vtpote in qua de ſalute noſtra ſit controuerſia, de æternitate inquam beata aut calamitoſa, dici nequeat tantum diſcrimen adeò diſtare & abeſſe, quin nobis ſemper inſtet, & capiti velut ſuperimmineat. Noctes dieſque debitori imminente ſolutionis termino conſtituto, volare cenſet: at mundi terminus ſemper approximat, & ea quidē volocitate, qua cœlum fertur.

Quarta in mortis incertitudine conſtat, quæ adeò quidem incerta certa, vt in ianuis, imò in penetralibus & præcordiis eſſe dici queat, modò verum ſit, vti antè etiam vidimus, & illuſtriſſimus religioſiſſimuſque Angliæ Cancellarius Thomas Morus olim cecinit, quod

Scilicet ex illa qua primum naſcimur hora,
Prorepant iuncto vitaque morſq; pede.

Vita namque Vapor eſt exhalans, de quo Iacobus Apoſtolus loquitur. & vt cum Ariſtotele lo-

quamur, Quid eſt homo? debilitatis imago, temporis ſpolium, fortunæ ludibrium, inconſtantiæ tabula, inuidiæ & calamitatis ſtatera, cetera nōniſi amariſſima pituita, & in horarum momenta libratus homo, ſemper ad finem ſuum properat. Annon ergo verè loquimur, quando cum æterna veritate, & ſanctis Patribus diem iudicij foribus noſtris imminere dicimus; cū particulare, quod adeò vicinum, idem prorſus futurum ſit cum generali, & ipſum mortem calces noſtras prementem immediatè ſequatur.

III.

Et quamuis iudicij particularis executio ad vſque ſupremi tempus differretur, ſemper tamen id exiguum videtur, ſi & velocitatem temporis, & rei pondus, & æternitatis momentum, cuius intuitu omnis temporis defluxus nonniſi inſtans quoddam collectum eſt, ſpectemus. at veriſſimum eſt, & velut articulus fidei in Florentino Concilio definitum, animam corpore euolantem ilico aut ad locum ſequeſtrationis, aut ad æternam habitationē ſuā transferri. i. ſi ad purgatoriū, ꝙ ſequeſtratio dicitur, ea cōditione huc trāsfertur, vt mox, vt diuinæ iuſtitiæ plenè & ad extremū ſatisfecerit, æternis beatitudinis gaudiis donetur. Verba Synodi hæc ſunt: *Definimus inſuper, ſi pœnitentes in Dei charitate deceſſerint, antequā dignis pœnitentiæ fructibus de cōmiſſis ſatisfecerint & omiſſis, eorū animas pœnis purgatorij poſt mortem purgari.* Poſtquam verò docuiſſet, quomodo ibi animæ miſſarum celebratione, eleëmoſynis, & fidelium ſuffragiis ſubleuentur, pergit dicere, quid tam de animabus illis poſt ſatisfactionem ſuam, quàm de innocentibus ſtatim à baptiſmo exſpirantibus, item de iis, qui

Concil. florent. in litter. vnio. pag. 475.

qui in letalis peccati ſtatu decedunt, fiat: *Illorum animas qui poſt baptiſma ſuſceptum nullam omnino maculam incurrerunt: illas etiam, qui poſt contractã peccati maculam, vel in ſuis corporibus ſunt purgatæ in cœlum mox recipi, & intueri clarè Deum ipſum trinum & vnum ſecuti eſt. meritorum tamen diuerſitate alrũ alio perfectius. Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedũt mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus, puniẽdas.* Hactenus Cõciliũ. IV.

Addi hiſce poteſt, Spiritum ſanctum mẽtes noſtras repentini huius aduentus metu, propter ſupinam ac ſolitã noſtrã in procurãda ſalute negligentiam & inertiam excitare voluiſſe; hinc & toties innuit, venturum ſe inopinatò, nihil minùs nobis expectantibus, & futurum aduentũ ſuũ inſtar furis: *ſicut*, inquit, *in diebus Noë erant ante diluuium comedentes & bibentes. nubentes & nuptui tradentes, vſque ad eum diem quo intrauit Noë in arcam, & non cognouerunt, donec venit diluuiũ, & tulit omnes, ſimiliter ſicut in diebus Lot*. Gomorrhæi & Sodomitæ in omnia laſciuiæ genera infrænes ruebãt, ſerui Dei verbis credere nolẽtes, donec delapſus cœlo igneus imber oẽs abſũpſit, ita & impios facturos certũ eſt. V. *Matth. 24.31. Luc. 17. 26. Gen. 7.*

Dum dicit Dominus tantam tũ tribulationem & preſſuram fore, qualis non fuit ab initio mũndi vſq; modò, vult vt è præteritis de futuris cõiecturã faciamus: innumeras ergo miſerias ac tribulationes quæ iã inde ex quo mũdus mũdus, id eſt immũdiſſimus, & inſipientiũ cauea eſſe cępit, in terra viſæ ſunt, quas è prophana eruere hiſtoria poſſumus, ſilẽtio inuoluẽtes, ſacra volumina percurrãmus, & præcipuas quæ Iudæos dilectum Deo

populum affligxêre, tribulationes recenſeamus.

Prima fuit in Aegypto ſub duro Pharaonis imperio ac tyrannide, illos in operibus lateris ac luti occupantis, & grauius ab eis penſum exigentis quàm perſoluendo erant. Hac eos perſecutione eduxit Moyſes eiuſque frater Aaron.

Secunda in deſerto fuit, quando quadraginta & amplius millia, vindice Dei dextera, vna die cōciderunt antequam eum iratum Moſes placaſſet.

Tertia, quando aduerſus Deum & Moyſen criminando inſurgentes, à ſerpentibus ignitis in delicti pœnam morſi fuêre.

Quarta ad aquas contradictionis, quando è ſexcentis hominum millibus, non annumeratis fœminis, paruulis, ęgris, & ſenibus, qui Aegypto egreſſi erant, & quorum numerus quadraginta ipſis annis decuplo excreuerat, nullus in terram promiſſionis ingreſſus eſt, quàm Ioſue & Caleb.

Quinta, quando iis mannæ eſum pertęſis, vt per ludibrium cibum id leuem dicerent, Deus & coturnices & iram ſuam in ipſos pluit: *Adhuc eſcæ erant in ore ipſorum, & ira Dei deſcendit ſuper eos.*

Sexta, quando ſublato iam Ioſue idola in Palæſtina formare cœpêre: quapropter eos Deus in ſeruitutem à rege Meſopotamiæ abduci permiſit, donec octo poſt annis eos inde Othoniel eduxit.

Septima, ſub rege Moab Eglon ob idem idololatriæ peccatum, è qua cùm reſipuiſſent, per Aod ambidextrum liberati ſunt, confoſſo ſcilicet Egló; & hæc duodeviginti annis durârat.

Octaua, ſub Iabin rege Canaan, viginti annorū fuit, donec eos Debora & Barach in libertatē aſſeruêre.

Nona, ſub iugo Madianitarum, & ea ſeptennis ad vſq;

ad vſque Gedeonis, à quo liberati ſunt, tempora.

Decima, ſub tyrannide Ammonitarum & Philiſthinorum, duodeviginti annis, donec veniret Iephte.

Vndecima, ſub iiſdem Philiſthinis, quod populus hic corde incircumciſus, ſemper ad idola & laruata ſua numina delaberetur; & hæc quadraginta fuit annorum, donec Samſon eos liberaret.

Duodecima vnà cum Regibus cœpit: vt enim Saul, Dauid, & Salomon regnare deſierunt, Roboam huius filio regnante, è duodecim tribubus, quæ populum Iſraëliticum conflabant, decem rebellione diuulſæ Ieroboamo adhæsêre, quæ deinde in excelſis idola coluerunt, aduerſantibus licet & frendentibus Eliæ & Eliſæo, & Baaza & Iehu ex alia ſtirpe prognatis id impedire conatis, & exinde numquam defuit calamitas aut magna aut parua ad vſq; vltimum Iſraëlis regem Ozee, vt è quarti regum cap. XVII. colligere eſt.

Quid de Babylonica captiuitate dicemus, quæ ſeptuaginta ipſis durauit annis, donec ſeruorum & prophetarum ſuorum fletu, precibus, ieiuniis, & pœnitentia placatus Deus illos in patriam reduxit, Machabæos miſit, Sacerdotes illis & Pontifices dedit, ad vſque Saluatoris Chriſti aduentum; aduerſus quem cùm ingratus & durus hic populus inſurrexiſſet, vt extremis eum addicerent ſuppliciis, & tandem in crucem agerent; annō par erat, eò illorum pœnas eſſe grauiores, quò deicidij peccatum erat enormius? Hanc illorum calamitatem deſcripſit Ioſephus, oculatus plerorumque eorum, quę ſeptimo belli Iudaici refert libro, teſtis *Lib. 7. belli c. 4. 10. 13. 15. & 24.*

Primò Hieroſolymam occuparunt Cæſtius Albinus

binus & Veſpaſianus ſine vlla prorſus noxa. Vnde Zelotis, qui templum inuaſerant, ea inſedit audacia & rabies, loco vt recedere noluerint: quos cùm Onias Pontifex cũ alijs quibuſdam inde exigere contenderet, cæſus occubuit. Acceſſit ad vrbem cum copijs ſuis Titus, & quidem ipſo Paſchalis Feſto, quando, vt inquit idem Hiſtoricus, *fato quodam tota gens Hieroſolymis velut in carcere concluſa videbatur.* Numerus ciuium & eorum qui aliunde ad vrbem confluxerunt, tantus fuit (ſicut è victimis & hoſtijs immolatis colligere licuit) vt vicies ſepties centena numerata ſint hominum millia, pueris, immundiſque, qui media, aut ſaltem tertia parte alijs pares erant, non annumeratis. Hinc paucis poſt diebus ſecuta fames, quæ adeò quidem atrox fuit, vt & matres ſuos ederent fœtus, & vndecies centena millia à fame rabida conſumpta ſint. Tum ſcilicet nobilis ac populoſa hæc ciuitas, non minus quoque calamitoſa, in hoſtium redacta eſt poteſtatem. Imperatores, Principes ac milites Romani mirari tum templi, tum murorum vrbis altitudinem, pulchritudinem, munitionem ac ſtructuram ſatis non poterunt, quare expugnationem hanc eius adeò prodigioſam, ita tamen facilem, nonniſi dijs aſcribendam cenſuêre.

De captiuis ac ſuperſtitibus ita diſpoſitum: ex annum ſeptimum ac decimum excedentibus, robuſtiſſimi ac validiſſimi quique ac vultu liberali in triumphum reſeruati, cetera ad fodinas Aegyptias pars relegata: relequi, qui eam ætatem non attigerant in ſeruos venundati. Milites aliquot cũ clãculò ſe ſubduxiſſent, per caſtra Romana diſperſi, agnitis ijs venter apertus, quod fama eſſet, aurũ

eos

eos deuoraſſe, vt nocte vna bis mille euiſceratos fuiſſe teſtetur Ioſephus, addatque: *Hac ego clade nullam credo ſæuiorem contigiſſe.* *Lib. 6. belli.c.11.*

Idem & ab opidis finitimis factitatum: teſtis ſiquidem eſt Hegeſippus, bis mille quingentos ab Aſcalonitis confoſſos, à Damaſcenis octo millia, à Cæſareenſibus vicena, ab Alexãdrinis ſexagena. Denique mira paſſim Iudæorum ſtrages ac laniena fuit edita; ad quam Caietanus & alij nonnulli illa Chriſti referunt verba: *Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Quæ etiam verba diuina de mundi fine intelligi poſſunt, quãdo nimirum reliquiæ Iſraël ſaluæ fient. Vult autẽ Dominus, vt è miſeriarum, quæ fuêre, ſunt, & futuræ ſunt, magnitudine, diſcamus & præcognoſcamus eas, quæ circa finem ſæculi futuræ ſunt; finem inquam quem & hiſce verbis Dei filius indicauit: *Orate ne fiat fuga veſtra in hieme vel Sabbatho.* Hiems vltima anni tempeſtas eſt, & Sabbathũ vltima hebdomadæ dies: orate ergo Deum, ne de eorum numero ſitis qui circa mundi finem victuri ſunt, vel de eorum, qui ſenij hiemem & Sabbathum, id eſt, vitæ finem, antequam reſipiſcant, exſpectant. Ita quidem exponit S. Gregorius. Hilarius porro per hiemem & Sabbathum otium & ceſſationem à bonis operibus intelligit. Auguſtinus hieme triſtitiam denotari vult, & Sabbatho gaudium vel proſperitatem, & vtrumque homini noxium eſſe ac periculoſum, vtpote qui facilè in ijs damnatur: in primis dum ſummo gaudio, & exceſſiua quadã triſtitia oppletus & obrutus à morte præoccupatur. Adfert prædicto loco Gregorius opulenti Chryſaorij in Valeria prouincia exemplum, qui morti iam proximus, horrendas dæmonum for-

Lib. 5. de excid. Hieroſ. c. 53.

Matth. 24. 20.

Hom. 12. in Euãg.
Can. 29. in Matth.
quæſt. Euang. q. 37.

num formas ac laruas lecto adſtantes conſpexit, & exalbeſcens, ſudans, tremenſque inclamauit, *Maxime curre, Maxime curre & ſuccurre.* Accedentibus porro dæmonis, altius etiam elata voce vociferatur, *Inducias vel vſque mane, inducias vel vſque mane*: quo dicto ſceleſtam animam efflauit.

VI.

Præſupponendum inter cetera, ante iudicium generalem corporum reſurrectionem fore, quæ improbis ſecunda velut mors, & iuſtis noua natiuitas futura, quam palingeneſiam Græci nuncupant. Omnes ergo homines in corpore ſimul & anima coram Chriſti tribunal apparebunt.

Ioan. 5. 28. Circa hunc fidei articulum, notabo in primis, *1. Theſſ. 4.* Archangelum horrendo quodam vocis fragore, tubæ inſtar intonantis, omnes filios Adæ & filias *Supplem. D. Th. q. 75. & 76.* Euæ ad iudicium citaturum, dicendo: *Surgite mortui venite ad iudicium.* Adeo quidem terribilis ac *Hieron. in reg. monaſt. c. 30.* ſonora hæc futura vox, vt potentiæ diuinæ virtute, vniuerſa caro momento reſurrectura ſit, & vt *Apoc. 20. 13.* Ioannes ait, mare ſuos ſit mortuos quos abſorpſit, ſuos quoque terra quos deuorauit, ignis item ſuos quos in cineres redegit, redditurus. Eodē item tēpore animæ inferno prodibunt, aſcenſuræ; & cœlo aliæ, deſcenſuræ, & tum quæque ſuū quo olim induta fuit, aſſumet corpus: corpus dānati hinc futurū paſſibile, illinc verò immortale, vt numquam moriendo ſemper viuat; quin & fœtidum, malè olens, difforme, tetrum, terribile, quod æternus infelici animæ ſuæ futurum carcer, & velut ſecundus infernus. Duorum horum ſociorum, qui interim dum ſceleſta durauit vita, in ſectādis delicijs, *Nahum 1. 10.* & innumeris ſe peccatis contaminando, concordes fuerant, vnio & aſſociatio, fiet teſte Nahum, ve-

hum, velut colligatio ſpinarum & veprium ſe mutuo compungentium, conſtringentium, & inuicem velut torquentium. E contrà corpus quod anima beata cœlo delapſa induet, immortale, impaſſibile, ſplendidum, perfectum & glorioſum futurum. Animæ porro illud tum ſubeuntis gaudiũ erit inenarrabile: altera alterum benedicet, ſimulq; Deum laudabunt; Benedictum ſis, inquiet anima, corpus, quod mihi in gloria, qua modò ſimul fruimur, comparanda promerendaq; tã fidum præſtiteris auxilium. Lætare, euge, euge, mortificationum ac macerationum tuarum tẽpus præterijt, quietis iam affulſit, quod finem numquã habebit; fuiſti hactenus velut frumentum in terra latens, iam plenam poſthac gloriæ metes meſſem. Exaltemus ergo pariter Deum noſtrum, cum in ipſo, & per ipſum ſimul regnaturi ſimus; æternamque gratiarum actionẽ Chriſto perſoluamus, qui non cõtentus hanc nobis felicitatem promeruiſſe, ipſe nobis inſuper eſſe voluit merces & beatitudo; præmium tuum, cariſſima, eius erit humanitas, & mecum diuinitas. 1. *Cor.* 15.

VII.

Eo ipſo tempore quo mortui tumulo exurgent, Ieſus Chriſtus cœlo realiter, perſonaliter & verè in corpore glorioſo & ſplendido deſcendet, gloriæ diademate redimitus, eo quidem fulgore & luce, vt Sol & Luna coram maieſtate eius ſuum ſint lumen amiſſura, & ea quidem maieſtate, vt Angeli & homines, iuſti ſimul & peccatores, prædeſtinati & reprobi, imò Diaboli (etſi inuiti & coacti) ipſum vt Deum & Dominum agnituri ſint: tũ verò ſuum promiſſum Pater, quo filio omnia ſubijcienda & ſubmittenda, inimicos pedibus eius proſternendos, om-

ſignum victoriæ erigere inſignia ac vexilla.

5. Vt hinc euidens fiat crucem eſſe ſcalam Iacob, qua & Deus ad nos deſcendit, & nos ad Deum aſcendimus. *Gen. 28. 12. Ezech. 44. 22.*

6. Illam eſſe terebinthum è qua ſalutare diſtillet gummi: iuniperum, ſub cuius vmbra cum Propheta quieſcendum, & veram virgam hyſſopinam, cuius in expiationibus vſus. *3. Reg. 19. 14. Leuit. 14. 51.*

7. Illam cœli empyrei, poſtquam in illud Beati ingreſſi fuerint, ianuam clauſuram, ſicut rhomphæa verſatilis paradiſi terreſtris aditum occludebat.

8. Fore illam æternum prædeſtinationis ſignum, quod Ezechieli olim reuelatum. *Gen. 3. 25. Ezech. 9. 4.*

IX.

Ieſus Chriſtus cœlo deſcendens obuios habebit ſanctos illi item obuiam procedentes. *Deinde nos qui viuimus*, ait Apoſtolus, *qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus*: idque in perfecta Redemptoris ipſius ætate, annorum nempe trium & triginta; vnde idem alio loco, *Donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Cum illis ergo in vallem Ioſaphat, quam Cedron torrens interſecat, deſcendet, vt mundum eo ipſe iudicet loco, quo olim fuit à ſceleſtis Iudæis iudicatus. Ibi eminenti in throno, quem ſplendidiſſima conſtituet nubes, conſidens omnes, nemine excepto, corā ſe habebit Angelos & homines. Diuinus illius vultus (etſi in ſe planè immutabilis) benignus & ſuauis iuſtis, impijs verò ſeuerus & terribilis apparebit: adeo vt *1. Theſſ. 4. 17. Epheſ. 4. 13.*

ſolus

etiam vitam Apoſtolicam ſectatis,quiq; omnia totius ergô deſeruêre. Tales plerũq; ſunt Religioſi, qui obedientiæ voto animas;caſtitatis,corpora;& ſpes temporales, per voluntariæ paupertatis votum Deo conſecrarunt. *D.Tho. q.89. addita.1.& 2.*

XI.

Ad iudicium hoc faciendum bonos ab impijs ſequeſtrabit(ſicut oues paſtor ab hædis ſeparat) & illos quidẽ ad dextram, hos ad ſiniſtram collocabit;illos ſublimes in aëra ſublatos,hos in imo vallis.Hinc diſco,Eccleſiã,in qua agimus, eſſe aream in qua bonum granum paleæ permiſtum eſt, ſagenam omnigenos concludentem piſces, collegium Virginum, quarum quinq; erant prudentes, quinq; fatuæ; hortum, in quo roſæ ſpinis permixtæ; domum amplam,in qua vaſa aurea figlinis permixta, & vaſa in honorem cum vaſis in contumeliam. Hinc ſæculi huius confuſione, & turbinibus quas Princeps tenebrarum ciet, durantibus, ſuis ſæpè meritis debitum locum homines non habent:quãobrem Sapiens dicebat: *Vidi ſub ſole in loco iudicij impietatem, & in loco iuſtitiæ iniquitatem*: Sæpè peccator ad dextram collocatur, & pius læuam fodit; donecrerũ omnium reparator haſce fraudes & iniquitates ablaturus frumentum tandem à zizanio, vas honoris à vaſe ignominiæ, agnos ab hædis ſeparabit. Quid tum dicturus Princeps & Dominus vaſallum ac ſubditum ſuum ſupra ſe in gloria conſtitutũ cernens? Quid Prælatus & præceptor, vbi ſe inferiori & diſcipulo poſtpoſitos videbunt? fiet illis, qui pietatẽ olim explodebant? Annon cum illis,de quibus Sapiens,exclamabunt, *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore! ecce quomodo* *Eccleſ.3.16.&20.7.* *Sap.5.4.*

 compu-

Annon ipſe denique reipſa potius quàm verbo dicat, *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum?* *Philip.1.21.* Meum igitur eſt excutere quænam animæ meæ ſint conditiones, vt probabiliter ſciam, de quorum ſim numero futurus, & vtrum ad latus dextrum an ſiniſtrum meus locus & perpetua ſtatio futura.

XII.

In humero meo liber meus erit, ait Iob, *& circumdabo illum quaſi coronam mihi.* *Iob.31.35.36.* Liber hic conſcientia eſt, qui liber in iudicio aperietur: qui ſi libro vitæ, Chriſtò Ieſu inquam, ſimilis conformiſque ſit, ipſe noſtra defenſio futura, coronaq; æterna illi in mercedem dabitur: ſi alienis exoticiſque conſcriptus ſit characteribus, accuſatoris partes aget, pudorem incutiet, damnationem cauſabitur.

Liber ſcriptus proferetur,
In quo totum continetur
Vnde mundus iudicetur.

Liber hic coram vniuerſo mundo, coram angelis & hominibus omnibus aperietur, eiuſq; lectio adeo quidem futura facilis, vt vno oculi coniectu viſurus quiſque ſit, qualis tota tum ſuæ tum proximi vitæ fuerit ſeries.

Liber hic quoque punctū eſt æternitatis, in quo omnia indiuiſim præſentia ſunt, ac proinde non in figura, idea, aut imaginatione, ſed in ſeipſis ibi conſpiciuntur, vt ante è Baſilio vidimus, idq; vnico inſtanti, Deo animabus ſpeciale quoddam *Lib. de vera Virgin.* lumen ad hoc tam per ſpeciem ſenſibilem intelligibilem quàm alio modo ſuppeditante. Atque ira cordiū noſtrorum abſcōdita, & quidquid intra conſcientiarū tenebras inuolutiſſimū erat, mani-

binus & Veſpaſianus ſine vlla prorſus noxa. Vnde Zelotis, qui templum inuaſerant, ea inſedit audacia & rabies, loco vt recedere noluerint: quos cùm Onias Pontifex cũ alijs quibuſdam inde exigere contenderet, cæſus occubuit. Acceſſit ad vrbem cum copijs ſuis Titus, & quidem ipſo Paſchalis Feſto, quando, vt inquit idem Hiſtoricus, *fato quodam tota gens Hieroſolymis velut in carcere concluſa videbatur.* Numerus ciuium & eorum qui aliunde ad vrbem confluxerunt, tantus fuit (ſicut è victimis & hoſtijs immolatis colligere licuit) vt vicies ſepties centena numerata ſint hominum millia, pueris, immundiſque, qui media, aut ſaltem tertia parte alijs pares erant, non annumeratis. Hinc paucis poſt diebus ſecuta fames, quæ adeò quidem atrox fuit, vt & matres ſuos ederent fœtus, & vndecies centena millia à fame rabida conſumpta ſint. Tum ſcilicet nobilis ac populoſa hæc ciuitas, non minus quoque calamitoſa, in hoſtium redacta eſt poteſtatem. Imperatores, Principes ac milites Romani mirari tum templi, tum murorum vrbis altitudinem, pulchritudinem, munitionem ac ſtructuram ſatis non poterunt, quare expugnationem hanc eius adeò prodigioſam, ita tamen facilem, nonniſi dijs aſcribendam cenſuêre.

De captiuis ac ſuperſtitibus ita diſpoſitum: ex annum ſeptimum ac decimum excedentibus, robuſtiſſimi ac validiſſimi quique ac vultu liberali in triumphum reſeruati, cetera ad fodinas Aegyptias pars relegata: relequi, qui eam ætatem non attigerant in ſeruos venundati. Milites aliquot cũ clàculò ſe ſubduxiſſent, per caſtra Romana diſperſi, agnitis ijs venter apertus, quod fama eſſet, aurũ

eos

eos deuoraſſe, vt nocte vna bis mille euiſceratos fuiſſe teſtetur Ioſephus, addatque: *Hac ego clade nullam credo ſæuiorem contigiſſe.* *Lib. 6. belli. c. 11.*

Idem & ab opidis finitimis factitatum: teſtis ſiquidem eſt Hegeſippus, bis mille quingentos ab Aſcalonitis confoſſos, à Damaſcenis octo millia, à Cæſareenſibus vicena, ab Alexādrinis ſexagena. Denique mira paſſim Iudæorum ſtrages ac laniena fuit edita; ad quam Caietanus & alij nonnulli illa Chriſti referunt verba: *Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Quæ etiam verba diuina de mundi fine intelligi poſſunt, quādo nimirum reliquiæ Iſraël ſaluæ fient. Vult autē Dominus, vt è miſeriarum, quæ fuêre, ſunt, & futuræ ſunt, magnitudine, diſcamus & præcognoſcamus eas, quæ circa finem ſæculi futuræ ſunt; finem inquam quem & hiſce verbis Dei filius indicauit: *Orate ne fiat fuga veſtra in hieme vel Sabbatho.* Hiems vltima anni tempeſtas eſt, & Sabbathū vltima hebdomadæ dies: orate ergò Deum, ne de eorum numero ſitis qui circa mundi finem victuri ſunt, vel de eorum, qui ſenij hiemem & Sabbathum, id eſt, vitæ finem, antequam reſipiſcant, expectant. Ita quidem exponit S. Gregorius. Hilarius porro per hiemem & Sabbathum otium & ceſſationem à bonis operibus intelligit. Auguſtinus hieme triſtitiam denotari vult, & Sabbatho gaudium vel proſperitatem, & vtrumque homini noxium eſſe ac periculoſum, vtpote qui facilè in ijs damnatur: in primis dum ſummo gaudio, & exceſſiua quadā triſtitia oppletus & obrutus à morte præoccupatur. Adfert prædicto loco Gregorius opulenti Chryſaorij in Valeria prouincia exemplum, qui morti iam proximus, horrendas dæmonum for-

Lib. 5. de excid. Hieroſ. c. 53.

Matth. 24. 20.

Hom. 12. in Euāg.

Can. 29. in Matth.

quæſt. Euang. q. 37.

num formas ac laruas lecto adſtantes conſpexit, & exalbeſcens, ſudans, tremenſque inclamauit, *Maxime curre, Maxime curre & ſuccurre.* Accedentibus porro dæmonis, altius etiam elata voce vociferatur, *Inducias vel vſque mane, inducias vel vſque mane:* quo dicto ſceleſtam animam efflauit.

VI.

Præſupponendum inter cetera, ante iudicium generalem corporum reſurrectionem fore, quæ improbis ſecunda velut mors, & iuſtis noua natiuitas futura, quam palingeneſiam Græci nuncupant. Omnes ergo homines in corpore ſimul & anima coram Chriſti tribunal apparebunt.

Ioan. 5. 28. 1. Theſſ. 4. Supplem. D. Th. q. 75. & 76. Hieron. in reg. monaſt. c. 30. Apoc. 20. 13.

Circa hunc fidei articulum, notabo in primis, Archangelum horrendo quodam vocis fragore, tubæ inſtar intonantis, omnes filios Adæ & filias Euæ ad iudicium citaturum, dicendo: *Surgite mortui venite ad iudicium.* Adeo quidem terribilis ac ſonora hæc futura vox, vt potentiæ diuinæ virtute, vniuerſa caro momento reſurrectura ſit, & vt Ioannes ait, mare ſuos ſit mortuos quos abſorpſit, ſuos quoque terra quos deuorauit, ignis item ſuos quos in cineres redegit, redditurus. Eodẽ item tẽpore animæ inferno prodibunt, aſcenſuræ; & cœlo aliæ, deſcenſuræ, & tum quæque ſuũ quo olim induta fuit, aſſumet corpus: corpus dãnati hinc futurũ paſſibile, illinc verò immortale, vt numquam moriendo ſemper viuat; quin & fœtidum, malè olens, difforme, tetrum, terribile, quod æternus infelici animæ ſuæ futurum carcer, & velut ſecundus infernus. Duorum horum ſociorum, qui interim dum ſceleſta durauit vita, in ſectãdis delicijs, & innumeris ſe peccatis contaminando, concordes fuerant, vnio & aſſociatio, fiet teſte Nahum, ve-

Nahum 1. 10.

hum, velut colligatio ſpinarum & veprium ſe mutuo compungentium, conſtringentium, & inuicem velut torquentium. E contrà corpus quod anima beata cœlo delapſa induet, immortale, impaſſibile, ſplendidum, perfectum & glorioſum futurum. Animæ porro illud tum ſubeuntis gaudiũ erit inenarrabile: altera alterum benedicet, ſimulq; Deum laudabunt; Benedictum ſis, inquiet anima, corpus, quod mihi in gloria, qua modò ſimul fruimur, comparanda promerendaq; tã fidum præſtiteris auxilium. Lætare, euge, euge, mortificationum ac macerationum tuarum tẽpus præterijt, quietis iam affulſit, quod finem numquã habebit; fuiſti hactenus velut frumentum in terra latens, iam plenam poſthac gloriæ metes meſſem. Exaltemus ergo pariter Deum noſtrum, cum in ipſo, & per ipſum ſimul regnaturi ſimus; æternamque gratiarum actionẽ Chriſto perſoluamus, qui non cõtentus hanc nobis felicitatem promeruiſſe, ipſe nobis inſuper eſſe voluit merces & beatitudo; præmium tuum, cariſſima, eius erit humanitas, & mecum diuinitas. 1. Cor. 15.

VII.

Eo ipſo tempore quo mortui tumulo exurgent, Ieſus Chriſtus cœlo realiter, perſonaliter & verè in corpore glorioſo & ſplendido deſcendet, glorię diademate redimitus, eo quidem fulgore & luce, vt Sol & Luna coram maieſtate eius ſuum ſint lumen amiſſura, & ea quidem maieſtate, vt Angeli & homines, iuſti ſimul & peccatores, prædeſtinati & reprobi, imò Diaboli (etſi inuiti & coacti) ipſum vt Deum & Dominum agnituri ſint: tũ verò ſuum promiſſum Pater, quo filio omnia ſubijcienda & ſubmittenda, inimicos pedibus eius proſternendos, om-

ſignum victoriæ erigere inſignia ac vexilla.

5. Vt hinc euidens fiat crucem eſſe ſcalam Iacob, qua & Deus ad nos deſcendit, & nos ad Deum aſcendimus. *Gen. 28. 12.*

6. Illam eſſe terebinthum è qua ſalutare diſtillet gummi: iuniperum, ſub cuius vmbra cum Propheta quieſcendum, & veram virgam hyſſopinam, cuius in expiationibus vſus. *Ezech. 24. 22. 3. Reg. 19. 14. Leuit. 14. 51.*

7. Illam cœli empyrei, poſtquam in illud Beati ingreſſi fuerint, ianuam clauſuram, ſicut rhomphæa verſatilis paradiſi terreſtris aditum occludebat.

8. Fore illam æternum prædeſtinationis ſignum, quod Ezechieli olim reuelatum. *Gen. 3. 25. Ezech. 9. 4.*

IX.

Ieſus Chriſtus cœlo deſcendens obuios habebit ſanctos illi item obuiam procedentes. *Deinde nos qui viuimus*, ait Apoſtolus, *qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus*: idque in perfecta Redemptoris ipſius ætate, annorum nempe trium & triginta; vnde idem alio loco, *Donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Cum illis ergo in vallem Ioſaphat, quam Cedron torrens interſecat, deſcendet, vt mundum eo ipſe iudicet loco, quo olim fuit à ſceleſtis Iudæis iudicatus. Ibi eminenti in throno, quem ſplendidiſſima conſtituet nubes, conſidens omnes, nemine excepto, corā ſe habebit Angelos & homines. Diuinus illius vultus (etſi in ſe planè immutabilis) benignus & ſuauis iuſtis, impijs verò ſeuerus & terribilis apparebit: adeo vt *1. Theſſ. 4. 17. Epheſ. 4. 13.*

ſolus

etiam vitam Apoſtolicam ſectatis, quiq; omnia totius ergô deſeruêre. Tales plerũq; ſunt Religioſi, qui obedientiæ voto animas; caſtitatis, corpora; & ſpes temporales, per voluntariæ paupertatis votum Deo conſecrarunt. *D.Tho. q.89. ad-dita.1.& 2.*

XI.

Ad iudicium hoc faciendum bonos ab impijs ſequeſtrabit (ſicut oues paſtor ab hædis ſeparat) & illos quidẽ ad dextram, hos ad ſiniſtram collocabit; illos ſublimes in aëra ſublatos, hos in imo vallis. Hinc diſco, Eccleſiã, in qua agimus, eſſe aream in qua bonum granum paleæ permiſtum eſt, ſagenam omnigenos concludentem piſces, collegium Virginum, quarum quinq; erant prudentes, quinq; fatuæ; hortum, in quo roſæ ſpinis permixtæ; domum amplam, in qua vaſa aurea figlinis permixta, & vaſa in honorem cum vaſis in contumeliam. Hinc ſæculi huius confuſione, & turbinibus quas Princeps tenebrarum ciet, durantibus, ſuis ſæpè meritis debitum locum homines non habent: quãobrem Sapiens dicebat: *Vidi ſub ſole in loco iudicij impietatem, & in loco iuſtitiæ iniquitatem*: Sæpè peccator ad dextram collocatur, & pius læuam fodit; donec rerũ omnium reparator haſce fraudes & iniquitates ablaturus frumentum tandem à zizanio, vas honoris à vaſe ignominiæ, agnos ab hædis ſeparabit. Quid tum dicturus Princeps & Dominus vaſallum ac ſubditum ſuum ſupra ſe in gloria conſtitutũ cernens? Quid Prælatus & præceptor, vbi ſe inferiori & diſcipulo poſtpoſitos videbunt? fiet illis, qui pietatẽ olim explodebant? Annon cum illis, de quibus Sapiens, exclamabunt, *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore! ecce quomodo* *Eccleſ.3. 16.& 20. 7.* *Sap.5.4.*

 compu-

Annon ipſe denique reipſa potius quàm verbo dicat, *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum?* Meum igitur eſt excutere quænam animæ meæ ſint conditiones, vt probabiliter ſciam, de quorum ſim numero futurus, & vtrum ad latus dextrum an ſiniſtrum meus locus & perpetua ſtatio futura. Philip. 1. 21.

XII.

In humero meo liber meus erit, ait Iob, *& circumdabo illum quaſi coronam mihi.* Liber hic conſcientia eſt, qui liber in iudicio aperietur: qui ſi libro vitæ, Chriſtò Ieſu inquam, ſimilis conformiſque ſit, ipſe noſtra defenſio futura, coronaq; æterna illi in mercedem dabitur: ſi alienis exotiſque conſcriptus ſit characteribus, accuſatoris partes aget, pudorem incutiet, damnationem cauſabitur. Iob. 31. 35. 36.

Liber ſcriptus proferetur,
In quo totum continetur
Vnde mundus iudicetur.

Liber hic coram vniuerſo mundo, coram angelis & hominibus omnibus aperietur, eiuſq; lectio adeo quidem futura facilis, vt vno oculi coniectu viſurus quiſque ſit, qualis tota tum ſuæ tum proximi vitæ fuerit ſeries.

Liber hic quoque punctũ eſt æternitatis, in quo omnia indiuiſim præſentia ſunt, ac proinde non in figura, idea, aut imaginatione, ſed in ſeipſis ibi conſpiciuntur, vt ante è Baſilio vidimus, idq; vnico inſtanti, Deo animabus ſpeciale quoddam lumen ad hoc tam per ſpeciem ſenſibilem intelligibilem quàm alio modo ſuppeditante. Atque ira cordiũ noſtrorum abſcõdita, & quidquid intra conſcientiarũ tenebras inuolutiſſimũ erat, mani- Lib. de vera Virgin.

 feſtabi-

2.Cor.4. 5. Dan.7. 22. Apoc.10. 12. feſtabitur,pernicioſa iniquā molimina, proditiones occultæ, hypocriſes,inhoneſtæ cogitationes, inordinata deſideria, flexus, reflexus, & implexa amoris proprij ambages, omnia denique opera, quæ foris quidem ſancta ac meritoria apparebant,at intus nullius erāt pretij ac ſordebant.Ibi agnoſcentur famuli infideles,ficti amici,Chriſtiani exteriori ſolo habitu, & falſi fratres: *nihilq; adeò opertum,quod non reueletur,neque abſconditum quod non ſciatur.* Quò ſe tum vertent qui peccata ſua, etiam in confeſſione, occultant? Per hæc non ſtet, æterne creditor, quò minùs debitum meum confitens, ipſum remittatur; quò minus vulnus detegens,cœleſtis medice, ipſum curetur.

Luc.12.2.

XIII.

Peccata remiſſa etiam hic videbuntur & agnoſcentur,cùm æternitatis inſtans repræſentaturum ſit omnia, & quiſq; cùm Pſalmiſta dicere debeat, *Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui:* & Dominus ſine exceptione vlla dixerit. *Nihil opertum quod non reueletur;nec abſconditum quod non ſciatur.* verùm hæc cognitio nullum aut dolorem aut confuſionem cauſabitur ijs, qui pœnitentiam de peccatis egerint,& quibus diuina miſericordia hęc condonarit,quia ijs ampliùs nō imputabuntur,animę illorum nec inquinabuntur,nec inficientur, & Deū magis quàm ſeipſos amant, proinde omnibus patere gaudent quam erga eos fecit miſericordia,vt ſibi in gratijs perſoluendis auxilio ſint. *Venite,* inquiet Magdalena omnibus ſe intuentibus, *ô videte quanta fecit Deus animæ meæ.* Pœnitentia enim, vt Doctor quidam ait, ſunt velut acupictura, quæ veſtium futuris ornamenti gratia additur, & velut au-

Pſal.89. 8. Luc.12.2. Pſal.65. 16.

ſut aureum fulcrum & pedunculus quo vitrum confractum ac rimoſum fulcitur.

XIV.

Reprobi verò, qui nec amorem Dei, nec pœnitentiæ honeſtamentum habebũt, quin potius peccati & maculam & culpam, ita confuſione replebuntur, vt montibus inclamaturi ſint, *Cadite ſuper nos*, & collibus, *Operite nos*. Peccatum ſiquidem nycticorax eſt tenebrarum amans, diei luciſque impatiens, *Luc. 23. 30.* *Iſaiæ 2. 19.*

Nam —*ſcelus eſt pauidum, metuitq́ videri*, vt ait Poëta.

& alibi ——*facies velata pudorem*
Significat læſum, ſciri laſciuia non vult.

Quid verò tali in turba nudum penitus comparere? Spartanæ matronæ veritæ ne nudæ omnium oculis in ludibrium poſt mortem, quam ſibi paſſim inferebant, exponerentur, pudore tactæ magis quàm vitę deſiderio à manibus ſibi violentis inferendis abſtinuère. Quis ergo non formidet malum committere, etſi vel ad pudorem confuſionemque hanc, quam cuidam intentabat Deus per Prophetam dicens: *Reuelabo in gentibus pudenda tua, & regnis nuditatem tuam*: & ad improperia obiectioneſque, quas iuratiſſimus gloriæ diuinæ & ſalutis noſtræ hoſtis tum in iudicio particulari, tum vniuerſali peccatoribus obijciet, euitanda? His eas verbis deſcribit Auguſtinus: *Aequiſſime Iudex, quod æquum eſt iudica, meus eſſe voluit, qui tuus eſſe noluit: poſt renuntiationem vt quid inuaſit pannos meos? Quid apud eum luxuria, impudicitia, incontinentia faciebat, quibus ipſe renuntiauerat? Quid intemperantia, quid gula, quid auaritia, quid ira, quid ſuperbia, quid faſtus, quid cetera mea? Hæc* *Nahum 3.5.* *Serm. contra Iud. pa. & Arianos.*

omnia mea poſt abrenuntiationem inuaſit; meum eſſe voluit, mea concupiuit. Iudica, iudica, aquiſſime iudex, quoniam quē tu non dedignatus es tanto pretio liberare, ipſe ſe mihi poſtmodum voluit obligare. Cyprianus ſermone de eleëmoſyna eadem vtitur proſopopœia, eumq; introducit qui modò ſatanas, id eſt tētator, ſed tū diaboli, id eſt accuſatoris partes agentem, & quidē eò potiùs quòd de ijs nos accuſaturus ſit criminibus, quæ illo auctore & inſtigatore commiſimus: *Ego pro iſtis*, inquit, *quos mecum vides, nec alapas accepi, nec flagella ſuſtinui, nec crucem pertuli, nec ſanguinem fudi: ſed nec regnum cæleſte illis promitto, nec ad Paradiſum reuoco, & tamen ſe mihi totos & ſua omnia conſecrarunt.* Adamas difficillimè frangitur, at vbi ſemel cōminui cœpit, tam minutū in puluerē frāgitur, vt vix percipi oculis queat. Satan tentationibus ſuis peccatorem ad peccandum obdurat, tādemq; in malitia ita peruicacē & durum reddit, adamanti vt duritiè non cedat, Deum ſe offendere minimè ſētiat, errata nōniſi obiter & rudi quodam modo videat, pudorē qui peccato adhæret amittat, culpas denique mortales promiſcuè paſſimq;, vix vt aduertat, deglutiat. At vbi ad iudiciū res deducta fuerit, tum ſceleſtus ſingulas, etiā leuiſſimas ac minutiſſimas quaſque, etiam imperceptibiles culparum venialium atomos illi ob oculos ponit. Et quamuis hoc Diabolus minimè faceret, ſol ipſe facie & oculis filij hominis prorumpens, omnia rimabitur. Quod interdū,
Pſal. 138. 3. *ſemitam & funiculum inueſtigare*, interdum *ponere ſæculum in illuminatione*, alias *fodere parietem*,
Pſal. 99. 8.
Ezech. 8. quin & *ſcrutari Hieruſalem in lucernis*, in ſacro volumine dicitur. Vnde Bernardus ſer. in Cāticis exclamat

[n]amat? *Quid in Babylone tutum, ſi in Hieruſalem manet ſcrutinium? ſi vix iuſtus ſaluabitur, impius & peccator vbi parebunt? Quid facient tabulæ, quando tremunt columnæ?* Harum de tremiſcentium columnarum numero erat D. Hieronymus, vt videre licet ex ijs quæ ad Chromatium ſcribit: *Ego in ſcelerum meorum latens ſepulcro, & peccatorum vinculis colligatus, quotidie Dominicum illum clamorē exſpecto, Hieronyme veni foras: ego denique omnia tuta timeo.* Et Chryſoſtomus homilia 15. ad populum Antiochenum, metum illum quem ciuitas hæc conceperat, quòd Theodoſij Imperatoris copiæ, ad commiſſam in Imperatoris ſtatuam iniuriam vindicandam ad vrbem accedere nuntiarentur, extremi iudicij terrori accommodat: *Vrbs veſtra*, inquit, *in monachorum conuerſa cœnobium videbatur, tantus ſcilicet terror vobis incubuerat, tanta pietas; quantò magis cælorum terræque regis aduentum timere oporteat, & maturè vos ad eum recipiendum diſponere.*

Sophron. 1.12. Serm. 55. in Cantic.

Epiſt. ad Chromatium.

XV.

Hanc ob cauſam plurima ſigna præcedent, vt quiſque tempore & maturè ſe præparet, & fugiat à facie arcus, vt ſcriptura loquitur: *Dediſti metuentibus te ſignificationem, vt fugiant à facie arcus.* Atque hoc, inter cetera, diſcrimen eſt inter Dei ad puniendum, & Satanæ ad decipiendum & occidendū aduentum; Deus namq; ſtrepitū ciet, tonat antequam fulguret, arcum, arma, tela, buccinas cōcutit, vt inſtans ei⁹ ira auertatur, & pœnitētiâ furor miteſcat: *Ira quidem in indignatione eius, ſed vita in voluntate ipſius.* Satan verò, qui ſui & homicida ab initio, longè aliter accedit, laneis nimirùm pedibus, vix vt audiatur, maximè cum

Pſal. 59. 7.

 mè cum

mè cùm Dei metuentem & timoratam mentem aggreditur. Poſt mortem, leo rugiens eſt, interea dum viuimus anceps dulce canens, dum auem inescare, decipere, & in caſſes ſuos pertrahere geſtit.

Dolus an virtus, quis in hoſte requirat?

XVI.

Ad meliùs autem amicam hanc Dei procedendi rationem cognoſcendam, & è ſignis quæ olim contingêre, ea quę futuram mundi conſummationem portentura ſint, colligendum, Historiæ veteres percurrendæ ſunt, & ſequentia ex illis depromenda. Pridie quàm in Pharſalicis campis confligerêt acies, Pompeium de nocte ſubitò excitatum panicus horror inuaſit, qui in duas mox acies oculos intendens, promicantem è Cæſarianis caſtris facem conſpexit, quę in ſua ilico incubuit, eaque euertit. Teſtes Plutarchus, & Cæſar ipſe, & hic quidem oculatus. Anno quo Mithridates in lucem editus, quatuor horarum ſpatio tanta terris prodijt exhalatio, vt cœlum omne flammis abſumi videretur. Plinius tradit ante obitum Craſſi à Parthis interfecti, pluiſſe ferro in Lucania, multoſque milites eo obrutos. Oroſius ſcribit anno CCCCLXXX. ab V. C. ſanguineos fontes terrâ prorupiſſe, & proximo poſt anno multos à lue abſumptos eſſe. Cæſare ſublato, & Rep. Romana, triumuirûm Octauij, Lepidi, Antonij factionibus paulatim ad interitûm vergente, tam euidens ſolis fuit defectio, vt æternam viuentibus noctem teſte Poëta, minaretur.

Lib. 2. Hiſt. nat.

Ipſe

Ipſe etiam exſtincto miſeratus caſare Romam
Sol, caput obſcura nitidum ferrugine texit,
Impiaque æternum timuerunt ſecula mortem.

Tempore Tiberij Cæſaris terræ motu ſeptem in Aſia vrbes, Veſpaſiani imperio tres ad terram collapſæ ſunt. Ante etiam ſub Tigrane, Armeniæ rege ſeptuaginta & amplius millia hominum, vnà cum domibus, terra dehiſcente, abſorpti ſunt.

Multi hunc ſolis defectũ referunt ad eum qui Chriſto moriente cõtigit.

Quartò Neronis anno mira ſolis fuit defectio & terræ motus ingentes, quibus futura naſcentis Eccleſiæ perſecutio denotabatur. Et licet, pro meteororum natura, cometæ nonniſi octoginta diebus, aut tribus ad ſummum durent menſibus, qui tamen beatorum Apoſtolorũ Petri & Pauli mortem præceſſit, ſpatio ſemeſtri ipſo in aëre viſus. Troiani tempore celebres illæ Aſiæ vrbes, Nicea, Nicomedia, & Antiochia à terræ motu nimium quantum vaſtatæ ſunt.

Priuſquam in Siciliam Saraceni irruerent, quã deinde Conſtantini III. tempore ferro flammaque depopulati ſunt, & ante luem illam qua potiſſima Galliarum pars exſtincta eſt, ſolis lumẽ obſcuratum fuit, & caligine opertum.

Teſtatur Oroſius bouem locutum, dixiſſeque aliis audientibus, *Caue tibi Roma.* Quo alluſiſſe viſus Auguſtinus in lib. de Dei ciuitate ita ſcribens: *Mitto boues locutos, infantes nondum natos clamaſſe de vtero matrũ: ſerpentes volaſſe: fœminas & gallinas in maſculinum ſexum fuiſſe conuerſas:* idq; ante prælium Cannenſe, in quo Romanæ nobilitatis flos, quadraginta quatuor millia ſcilicet, Pænorũ ferro cecidit, qui tres annulorum quos interfectorum digitis detraxerãt, modios Carthaginem dono miſêre.

lib. 3 de ciuit. c. vlt.

Si hæc ethnicis ſigna data, multò magis diuina prouidentia viæ ſuæ ſigna præuia, ipſam audorātibus & agnoſcentibus dabit, vt hinc fructum aliquē eliciant, & ſi in iniquitatibus ſuis etiā tū perſeuerēt, eò minorem ſui excuſandi rationē habeāt.

Antequam Hieroſolyma euerteretur, ſtella crinita gladio perſimilis, & quidem anno integro viſa vrbi imminêre.

Octauo menſis Iiar, qui noſtro reſpondet Aprili, die circa nonam horam veſpertinam, cum populus omnis in templo congregatus eſſet, maxima ſubitò erupit lux, omnium oculos, mediæ horæ ſpatio, præſtinguens.

Iuuenca, quæ ad aram immolanda rapiebatur, agnum in templo peperit.

Orientalis templi porta ænea, tantæque molis, vix vt eam viceni mouere poſſent viri, ſponte patuit peſſulis, & ſeris adhærentibus.

Viceſimo Sinan, id eſt Maij die, viſi armati cœlo currus & acies, circa ſolis occaſum concurrere, auditiq; ab omnibus rotarum fragores & colliſiones.

Ipſo Pentecoſtes, quam feſtum hebdomadarum Iudæi dicebant, ſacerdotes templum ingreſſi, horrendam imis mugientem penetralibus vocem audiêre quæ diceret: *Migremus hinc.*

Quidam etiam Ieſus, Anani filius, de populo per cōpita & vrbis vicos horrendū inclamans, terrorē ciuibus ſuis mouebat, *Vox ab oriente, vox ab occidente vox à quatuor ventis, vox ſuper Hieruſalē, vox ſuper ſponſos & ſponſas, vox ſuper vniuerſum populū.* qui primò ad ſanguinē, dein ad oſſa vſque flagellis cæſus vt ſileret eò amplius inclamabat, *Væ Hieroſolymis, væ maſculis & femellis.*

Si er-

Si ergò vrbis vnius, prouinciæ, regni, nationis ac populi vnius euerſionẽ tot tãq; horrẽda, referẽte Ioſepho, qui hãc nobis hiſtoriã deſcripſit, ſigna præceſſerint, quæ quãtaq; futura illa, quæ finẽ ſæculorũ, mundi cõflagrationẽ, & totius vniuerſi demolitionẽ precedẽt? Teſtimoniũ & oraculũ hoc veritatis æternæ ſit inſtar omniũ, *Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vſq; modò, neque fiet.* Nam pro tribulationũ futurarũ magnitudine, erit & ſignorũ præcedentiũ terror & horror. Mũdus ab Adamo ad vſq; tẽpora Noë in ſua veluti fuit infantia; à Noë ad vſq; Abrahamum, in pueritia; ab Abrahamo ad Moyſem in adoleſcẽtia; à Moyſe ad Dauidẽ, in iuuentute; à Dauide ad vſq; tẽpora Redẽptoris, in maturitate; ab ętate Chriſti quoad vſq; Euãgeliũ regni per viuersũ orbẽ diuulgetur, in virili ſtabiliq; robore; ab vniuerſali Euãgelij promulgatione ad vſq; natũ Antichriſtum, in ſenectute; ab Antichriſto ad mundi cõſummationẽ, in ætate decrepita. Vt verò omnibus hiſce ætatibus numquã defuêre bella, fames, cõtagia, afflictiones, tribulationes, perſecutiones, & quidẽ numero plurimæ, & magnitudine graues, quibus ſua etiã nõ defuêre ſigna; vltimę etiam, quando ſcilicet homo peccati, & filius iniquitatis reuelabitur, quæque ceteras eminenter in ſe includet, ſigna & notas, quibus deſignabitur, horrorẽ & terrorẽ oportebit aliorum in ſe habere: atq; inprimis vt ita prædeſtinati præmuniãtur ac præſeruẽtur, qui, *niſi breuiarẽtur dies illi*, vix ſaluarẽtur; ſed *propter electos*, vt Dominus promittit, *hi breuiabuntur.*

De bel. Iud. li. 7. c. 12.

Matth. 24. 21.

Marc. 13. 10.

Matt. 24. 22.

CVM ergo mundus adeò peruerſus ſit, & in nequitia ſua inueteratus, etſi tot DEI præceſſerint comminationes, & tot ab eo deſtina-

tæ le-

retur, cùm prædeſtinatio tres complectatur partes, vocationem, perſeuerantiam, & beatificationem. *Venite ad me*, inquit Dominus nos ad gratiã ſuam vocans, ***omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.*** & alibi: ***Si quis vult venire poſt me, tollat crucem ſuam, & ſequatur me.*** quaſi diceret: Cũ ad me veneritis, & primæ vocationis meę voci obſecuti ſitis, vocabo & ſecundò, VENITE inquam mecum, cùm veneritis poſt me; venite vbi ſum, cùm vitam meam ſecuti ſitis. Venite à Libano Eccleſiæ militantis, vbi velut cedri baptiſmo & aqua pœnitentiæ irrigati, ita excreuiſtis, vt vos tempus ſit modò in triumphantem transferendi. Venite de medio tribulationum, vbi ſtolas veſtras in ſanguine agni dealbauiſtis & lauiſtis; venite de cauerna & ſpelæo leonum & tigrium, inter quos, à me perſecutionum genus perpeſſi, hactenus egiſtis; venite columbæ meæ, dilectæ meæ, iam afflictionum veſtrarum hiems tranſijt, imber pœnitentiæ abiit; venite, videte flores terræ noſtræ, & horti noſtri fructus colligite; venite & accipite debitum laboribus ac ſudoribus veſtris præmiũ; venite, neque enim coëgi vos; venite, nam ſponte libereque gratiæ meæ, per gratiam eamdem cooperati eſtis; venite, nam per iuſtitiam & virtutis gradus ad eum, ad quem vos voco, locum perueniſtis; venite ergo, & victorioſæ conuerſationis veſtræ palmas in man⁹ accipite; venite, & accedite ad me, vt qui tolli vobis nõ poterunt, coronas capitibus imponam, & frontes veſtras laurea velut diademate, laurea inquam, quæ numquam marceſceret, aut flacceſſet circumcingam.

Matt. 11.
Matt. 16
Cant. 4
Cãt. 2. 11.

XIX.

BENEDICTI PATRIS MEI. Non ait benedicti

quandam neceſſitatem eò res venit; vt nec à me videndo, nec amando vmquam ſit futurus finis: Ego ſum rex & regnum, accipite ergo & poſſidete me.

Regnum: rex ſit enim & paſſionibus dominetur oportet eum qui huc peruenire voluerit; nemo quippe huc, poſtquam rationis vſum adeptus fuerit, ingreditur niſi potens ſit Dominus; & dominium illud habuerit, de quo ſcriptum eſt, *Omnis locus, quem calcauerit pes veſter, veſter erit.* & poëta gentilis: Deut. 11. 24.

Latius regnes auidum domando Horat. li. 2. od.
Spiritum, quàm ſi libyam remotis
Gadibus iungas, & vterq; Poenus
Seruiat vni.

Dicit porrò, ſine adiũcto prorſus vllo, *regnum*, & velut per excellentiam; quòd non terreſtre illud ſed cœleſte ſit, cuius diuitiæ infinitæ, deliciæ inæſtimabiles & poſſeſſio feliciſſima eſt, quaſi diceret: Coronæ terrenæ marceſſibiles ſunt, caducæ, perituræ: earum ornamenta facilè auelluntur. Mundus ſiquidẽ theatrum eſt, in quo, interim dũ ſæculi huius agitur comœdia, alij Philoſophos, alij plebeios, alij duces, alij milites, alij reges, alij ſubditos agũt. Actores nõ diutius inter ſe differũt, quã ipſa durat tragœdia, & tãdiu tragœdia, quãdiu tragœdo allubuerit, nec verò diutius. Idem de mundi pompis & præcellentiis dicendum, vbi vnus quidem alteri præcellit, ſed omnes nonniſi reges & domini ſunt theatrales, quorum duratio ad æternitatem collata minor ſanè ac breuior, quàm duarum fortè ſpectaculum horarum vitæ humanæ durationi comparatum. Diſce igitur maturè anima mea mundum ſpernere, cuius

Vaſta

Vaſta palatia arcta ſunt caſulæ,
Sceptra potentia inanes fiſtulæ,
Armata pocula cicutæ pateræ,
Riſus & gaudia meræ decipulæ.

Addit, *Paratum vobis à conſtitutione mundi*, vt doceret reipſa quod olim per Prophetam ait: *In charitate perpetua dilexi te, & attraxi te, miſerans.* Iam inde à mundi primordio cœlum empyreum condidit, quæ ſit regia ac velut metropolis eorum qui aliquando cum illo regnaturi eſſent; quorum cum ab omni æternitate & nomen & cognomen cognouerit, expreſsè & inſigni cum emphaſi ait, *vobis.* perinde ac ſi diceret, Regnum hoc non Angelis duntaxat, accidentariè verò & illis deſciſcentibus, vobis præparatū eſt; ſed ſine vllo prorſus diſcrimine iuſtis omnibus tam Angelis quàm hominibus deſtinatum: & tametſi harum intelligentiarum nulla principatu ſuo per rebellionē & apoſtaſiam excidiſſet, vos nihilominus ad hanc gloriam, quam modò aditis, cum corporibus ſimul & animabus perueniſſetis.

XXI.

ESVRIVI ENIM, & DEDISTIS mihi manducare, & ceteræ quæ de operibus miſericordiæ ſequuntur. Hiſcè è verbis multa illuſtria notatuque digniſſima eruimus. Primò, Regnum cœleſte, non modò vt donum gratuitum, ſed etiā veluti in præmium nobis dari. Secundò, in beatorum electione, ad opera Deum reſpicere, nō quidem per præſcientiam, quæ electionis quodammodo ſit cauſa, ſed velut partem ingredientem & concomitantem prædeſtinationis. Tertiò, ſicut ſine dictis operibus neminem Deus elegit, ita nec ſine illis quēpiā ad gloriam perventurum iam v-

ſu ra-

ſu rationis donatum. Quartò, beatitudinem à Deo velut coronam dari, cùm & ad eam perueniendi, & eius per iuſtitiam acquirendi ad quod per gratiam nos prædeſtinauit, media dederit; ſcilicet eius decretis mandatiſque obtemperando, opera miſericordiæ exequendo, veram fidem conſeruando, eiuſq; inſpirationibus reſpõdendo: quæ vnà cũ gloria, quæ poſt hęc velut merces & corona ſequitur, prædeſtinationis ſunt effectus. Quintò, eamdẽ ob cauſam regnum cœlorum denarium diurnum vocari, vti hoc exponunt ∴ Hieronymus, * Auguſtinus, & † S. Gregorius. Sextò, ob hoc potiſſimum è ſcriptura doceri nos Deum non eſſe perſonarum acceptorem, ſed vnicuiq; ſecundùm opera ſua reddere. Septimò ex eadem erui, vitæ huius actiones & paſſiones æternum gloriæ pondus in immortali hac vita operari, quod homo ſeminabit, hoc & meſſurum, ſalutem nos cum metu & tremore operari, vitam æternam iuſtitiæ titulo dari, Deum non eſſe iniuſtum, vt operum noſtrorũ obliuiſcatur; Beatum illum eſſe, qui tribulationem patitur, vtpote quem, poſtquam probatus fuerit, æterna merces maneat: eſſe nos debere fideles vſque ad mortem, & tum vitæ coronam nobis dandam; quicumq; reliquerit domũ, fratres, ſorores, Patrem, matrem, vxorem ac filios, aut aliud quidlibet propter nomen filij Dei, centuplum ei reddendum in hac vita, & vitam æternam in hæreditatem datum iri: pietatem eſſe ad omnia vtilem, & promiſſionem vitæ tam præſentis quàm futuræ habere; item debere nos dignos nos reddere vita æterna, quæ hanc ob cauſam *Corona, præmium, ſtipendium, depoſitum, retributio, & merces.* appellatur, quæ loquendi rationes abſurdæ impertinenteſque forent,

Matth. 20.9. ∴*Lib. 2. aduerſ. Iouin.* **Lib. de vera virgin. c. 26.* †*Lib. 4. Moral. c. 42.* *Rom. 2, 11.* *Gal. 2.6.* *Rom. 2.6.* *2. Cor. 4. 17.* *Gal. 6.7.* *Phil. 1.2.* *Heb. 6. 10.* *Iac. 1.12.* *Apoc. 2. 10.* *Matth. 19.29.* *2. Tim. 4.8.* *6. Tim. 1. 12.*

Apoc.3.11 rent, ſi merita Deus non intueretur.

2.Tim.4. Ceterùm, quidquid hic & alibi de bonis operi-
7.6. bus dictum eſt, intelligere oportet in quantum eà
Rom.2. in gratię ſtatu facta ſunt, & in quantum iuſtus cor-
6.2. pori ſuo myſtico, quod eſt Ieſus Chriſtus, incorpo-
ratus eſt, extra quem nulla prorſus gratia, meri-
tum, aut ſatiſfactio; cui cùm charitate vniti iun-
ctiq; fuerimus, *diuites ſimus in omnibus operibus*, vt
1. Tim.6. ait Apoſtolus, & vita noſtra cum in Deo cum ipſo
18. abſcondita fuerit, actiones noſtrę à Deo Patre vnà
1.Ioan.3. cum ipſius admittuntur.

21. Hoc autem ſenſu exponenda eſt fiducia, quam è bonis operibus elicere animam oportet, de qua idem diuinitatis interpres & myſtes epiſtola ad Hebræos loquebatur: *Nolite amittere confiden-*
Heb.10 *tiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem.*
9.5. textus Græcus παῤῥησίαν præfert, quod Theodorus Beza verbum eneruat, dū aut *libertatem loquendi*, aut *ſecuritatem* eodem denotari vult; aliud quippe eſt ἀσφάλεια, aliud verò παῤῥησία.

Hoc ſenſu Patres ſuam ipſi vitam deprædicarūt, ſuaq; Deo opera, quæ in ipſis & per ipſos ediderat, obtulêre ac velut in memoriam reuocarunt. *Me-*
mento mei, inquit Nehomias, *Deus meus in bonum,*
2. Eſdr. *ſecundùm omnia quæ feci populo huic.* & Pſaltes: *Re-*
51.9. *tribuet mihi Dominus ſecundùm iuſtitiam meam,*
Pſal.17. *& ſecundùm puritatem manuum mearum retri-*
21. *buet mihi.* Apoſtolus verò de ſe ipſo etiam multò locutus eſt confidentiùs: *Bonum*, inquit, *certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſerua-*
2.Tim.4. *ui, in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus iuſtus iudex, non ſolùm autem mihi, ſed & omnibus qui diligunt aduentum eius.* verba hæc viam ſternunt verbis alterius Pauli, pri-

li, primi inquam Eremitæ, qui paulò ante mortem ſuam, teſte D. Hieronymo, dicebat, *Peracto curſu ſupereſt mihi corona iuſtitiæ.* Similiter & S. Hilarion paulò priuſquàm animam efflaret, eam ipſam alloquebatur & exhortabatur: *Egredere anima mea, egredere quid times? ſeptuaginta propè annis Domino ſeruiſti, & mori times?* *Hieron. in vita Pauli.* *Idem in vita.*

Seuerus Sulpitius D. Martinum ſcribit, naturæ & gratiæ inimico viſo, his eum verbis à ſe reieciſſe: *Quid hic adſtas cruenta bellua? nihil in me funeſtum reperies. Sinus Abrahæ me excipiet.* Vti & D. Franciſcus humilitatis & paupertatis ſpeculum, antequam animam redderet, cum Pſalmographo dicebat: *Educ de custodia* Domine *animam meam, ad confitendum nomini tuo: me exſpectant iuſti donec retribuas mihi.* *Bonauit. in vita. Pſal. 41. 8.*

Ex hoc quoque fonte promanarunt ſanctorum Patrum exhortationes, quibus nos ad virtutẽ ſunt cohortati: *Præclara & diuina*, inquit Cyprianus, *res, fratres cariſſimi, ſalutaris operatio, ſolatium grande credentiũ, ſecuritatis noſtræ ſalubre præſidiũ, munimentum ſpei, tutela fidei, medela peccati.* Et aureum eloquentiæ flumen Chryſoſtimus: *Orationem inſtituimus, vt poſt Baptiſmum ſanctam vitam agas, tu verò è contra agis, quidquid poſt ſceleſtã vitã ad mortem accerſendã facere poſſe potes. Nihil porro volumus aliud quàm vt per bona opera naſcatur & creſcat in animo tuo fiducia.* Et S. Ambroſius: *Ex fide Charitas, ex charitate ſpes, & rurſus in ſe ſancto quodam circuitu retunduntur.* Et S. Auguſtinus: *Ille ſperat qui bonam conſcientiam gerit, quem verò pungit mala conſcientia, retrahit ſe à ſpe, & non ſibi ſperat niſi damnationem.* *Serm. de opere & eleemoſ.* *Hom. 2. in epiſt. ad Corinth.* *ad c. 17. Lucæ.* *Enarrat. in Pſal. 31 præfat.*

Quod euidenter ratione etiam declarare po-

teſt: cùm enim vitæ coronam Dominus promiſerit ipſum diligentibus, vt Sanctus Iacobus & S. Ioannes teſtantur, id eſt, qui illum non lingua modò & verbo, ſed re vera & effectu dilexerint; hinc ſequitur duo inprimis eſſe ad gloriam adipiſcendã neceſſaria. Primò, vt Deus in promiſſis ſuis fidelis ſit, deinde vt nos ad operum executionem veniamus, quam vbi adhibuerimus, ſe nobis verbo ſuo obſtrinxit. Hæc ſi fecerimus, minimè dubitandum, quin à parte ſua Deus minimè ſit defuturus, & proinde in bona nos conſcientia lætitiam habituros. Hæc ſanè ratio Magiſtrum ſententiarum mouit, vt doceret non à ſola promittentis gratia, quando nempe ſubhypotheſin & conditionaliter promittit; verùm etiam ab actione & conſequenter merito; ſpem & fiduciam promanare.

XXII.

SITIVI, &c. Etſi hoc loco aliam ſententiæ ſuæ rationem non det, quàm opera miſericordiæ, cùm tamen vox eius infinitæ ſit virtutis, vnicuique ad oculum (etſi mentaliter, & eo quidem modo omnes vt intellecturi ſint) opera particulatim, ob quæ ſuum ſit illis regnum daturus oſtendet. Martyribus ſiquidem dicet, Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum, quòd ſanguinem veſtrum ad veritatem Eccleſiæ meæ reuelatam propugnandam profuderitis, & propter iuſtitiam perſecutionem paſſi ſitis. Virginibus autem, Venite benedictæ Patris mei, poſſidete quod acquiſiſtis regnum, quòd corporum animarumq; puritate Angelorum ſitis puritatem ac nitorem imitatæ. Sæcularibus, qui Patris ſui præcepta ſeruarunt, & à peccato ſe letali immu-

nes præſtitère, Venite & poſſidete regnum adeo deſideratum; in medio vos nationis prauæ egiſtis, ſine vlla tamen inquinatione, ſocij fuiſtis ſtruthionum, draconum, & ſcorpionũ,& illorũ à morſibus immunes fuiſtis, habitaſtis in infami Pentapoli, & velut Loth eadẽ egreſſi eſtis; vixiſtis in Niniue,& fidelis Tobię imitatione à cõtaminationis ethnicæ ſordibus vos puros nitidoſq; conſeruaſtis; millies ſæculi vanitatibus ac voluptatibus interfuiſtis, & cum tribus adoleſcentibus, camino hoc, qui Chaldæos & mundi amatores adurebat, ſine vlla prorſus læſione, ac ſoſpites exſilijſtis. Religioſis, Venite benedicti Patris mei; vos nudi crucifixum nudum ſecuti eſtis, vos voci meæ attentiùs ceteris auſcultaſtis, vos primaria & digniſſima hæreditatis meæ pars; veſtra vita continnum fuit martyrium, vos animam, corpus & bona mihi dedicaſtis, vos verbo me annuntiaſtis, opere bonum mei odorem excitaſtis, & aſſiduè de me meditati & contemplati eſtis, veſtræ mihi vitæ continuũm holocauſtum ac ſacrificium erant; venite igitur & poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Atque ita de ceteris iuſtorum ſtatibus, gradibus, conditionibuſque dici queat. Beata illa anima, cui ſua Deus bona opera reuelabit & patefaciet! ſane vel nulla in hoc mundo ambitio aut cupiditas bona eſt, vel huc illa referenda.

XXIII.

Tunc quoque iratum iudex vultum impijs obuertet. Huc referã quod dicitur, agnum ſex anni menſibus in latus dextrum, & ſex alijs in ſiniſtrum inclinare; hic item occurrit intollerabi-

lem columbæ iram eſſe. Et hoc vt taceam, toruo & obliquo ſceleſtam hanc farraginem iudex intuens oculo, terribili ijs voce dicet: *Diſcedite à me maledicti, in ignem æternum qui paratus eſt Diabolo & Angelis eius.*

Pſal. 76. 19. DISCEDITE. O tonitru horrendum! Etenim *ſagittæ tuæ tranſeunt. vox tonitrui tui in rota.* Indignationis tuæ ſagittas Domine olim in bellis, fame, & contagio experta eſt terra; iuſtitiæ tuæ tela in hoc mundo ſenſimus, dum vel morbo premebamur, vel hoſtili gladio, vel perſecutione: ſed illa, Deus meus, tranſitoria erant, quin & ipſa aduentus tui ſigna iam præteriêre; at vox, & tonitrui tui fragor, ac verbum illud *Diſcedite*, iuſte viuorum ac mortuorum iudex quàm intolerabile eſt! Rota eſt finem non habens, quæque ſine fine nos in deſperationis abyſſum præcipitat. *vox tonitrui in rota.* Itane ergo ac propterea hactenus ſiluiſti, & patienter omnia tolerasti, vt velut parturiens loquereris, & tamquam potens crapulatus à vino caput collideres? Itane nos in die furoris tui vindemias? Mente ergo collecta, anima mea, & quiete, ſi fieri poteſt, interim dum tempus eſt, verba hæc excutiamus. Primò, verbum *Diſcedite*, duo eſſe doceo pœnarum genera, *ſenſus* & *damni*: de pœna ſenſus, quæ nihil eſt, capitali ſupplicio collata, mox agemus: damnum verò ac damnatio in æterna Dei viſionis priuatione, & perpetuo à felicitatis loco exilio ſita eſt. Secundò, *Diſcedite à me* qui Deus veſter ſum, primum principium, & finis veſter vltimus. Tertiò, *Diſcedite à me*, qui veſter ſum Redemptor, qui veſtri ergo humanam naturam aſſumpſi, qui vos ſanaturus vul-

rus vulnerari me permiſi, voſq; aſſiduò ad delictorum agnitionem vocaui. Quartò, *diſcedite* ab amicitia mea, protectione, regno, cœlo, eſſentiæ meæ viſione, & à perenni æternarum deliciarum mearum fonte vos excludo. Quintò, *diſcedite* ab his quos in meos aſſumpſi, ab hierarchijs & Choris Angelicis, ab Apoſtolis, Martyribus, Confeſſoribus, Virginibus; *diſcedite* à ſuauiſſimo ſanctiſſimæ matris meæ contubernio, quæ quò mihi voluptatem cauſaretur, tua per adoptionem & gratiam eſſe mater voluit, niſi hac illam ſimul & me voluptate priuaſſetis. Quid non cum illa & per illam feci, quo te ad me pertraherem? Quid non illa apud me & per me præſtitit, vt te in ſalutis viam reuocaret? Ea verò veſtra fuit malitia, ingratitudo & degener nequitia, vt matrem ſimul & filium vili penderetis, & Angeli pacis, quos vobis in cuſtodes, tutores & pœdagogos dederam, millies veſtri cauſa amarè plorarunt. Ite ergo maledicti, ite, deſcedite à me.

XXIV.

Maledicti, non à carne & ſanguine, non à mundo, non à ſocijs aut collegis veſtris, non à Patre meo qui omnium vult benedictionem ac felicitatem, nullius verò maledictionem aut damnationem; ſed à vobis ipſis, in vobis ipſis, per vos ipſos maledicti, maledicti in animabus, maledicti in corporibus, maledicti in memoria, maledicti in intellectu, maledicti in voluntatibus, maledicti in oculis, auribus, pedibus, manibus, odoratu, guſtu, & tactu veſtro maledicti, maledicti ſuper terram, maledicti ſub terra, maledicti in tempore, maledicti in æter-

æternitate; maledicti in vobiſmetipſis, maledicti cum dæmonibus, maledicti denique cũ maledictis
Pſal. 108. 18. veſtri ſimilibus. Dilexiſtis meledictionẽ, & cecidit ſuper vos; odiſtis benedictionem, & illa elongata eſt à vobis: operuit vos confuſio ſicut diplois, ipſaque velut aqua in animarum veſtrarum ſinum defluxit, & olei in morem in oſſium veſtrorum medullas penetrauit. Diſcedite erga à me maledicti.

Si Eſau horrendum infremuit & rugijt cùm à Iacobo fratre ſibi eſſet paterna erepta benedictio,
Gen. 27. 34. *Auditis Eſau ſermonibus patris, irrugijt clamore magno, & conſternatus ait, Benedic etiam & mihi pater mi*: quomodo damnati, quorum Eſau figura dumtaxat fuit, irrugient, quando prædeſtinatos (quos Iacob ſignificat) non temporalem, ſed æternam cœleſtis Iſaac benedictionem ita abſtuliſſe cernent, nihil vt ſibi reliquum futurum ſit? quomodo frement & vlulabunt? quo ſententiam maledictionis in ſe latam, iuſtitiam æquitatemque eius non valentes diſſimulare, furore confirmabunt? Quo diem natalem, viſcera quibus incluſi fuêre, & quæ ſuxerunt vbera deteſtabuntur modo?

XXV.

IN IGNEM AETERNVM. In hoc pœna ſenſus conſiſtit: quaſi diceret, non mea vos ſocietate excludo, vt vos vobis relinquam, & indulgẽter licentioſeq;, vti hactenus feciſtis, viuendi vobis permittam facultatem; ſed vt tetro vos abyſſi carceri includam, in eoq; animas veſtras excruciem, & torream corpora. Crediſtis aquâ Baptiſmi, cooperante omnipotentiâ meâ, animas veſtras ablui poſſe, credite iam, aut potiùs ſentite, num

num alterius huius eleméti actionem verè ita ſuſpendere queam, vt corpora ſimul & animas adurat, non tamen exurat. Teſtabuntur id vobis dœmones, qui puri licet ſpiritus, à tot tamen annis illud experti ſunt; cum illis igitur probate, cùm affectus veſtri illorum affectibus conformes fuerint, quid ſit, fuerit, & futurum ſit. Sed quid? ah miſeræ! annon id & modò perſentiſcitis? An, quia inferni profundo egreſſæ eſtis, vt hoc loco compareretis, & infandis cadaueribus veſtris iungeremini, ardere deſinitis? Annon infernus vos ſemper veſter, non minus quàm maledictos dœmones ſequitur? Manete igitur in igne, verſamini, ite, ite ad tartara; hic namque deſperationis eſt carcer vobis reſeruatus. Ibi animæ veſtræ crucientur, cùm appetitibus corporis fuerint ſubiectæ; ibi ardeant corpora veſtra, cum ſponte ſe & vltrò flammis concupiſcentiæ ſubiecerint: ibi intellectus patiatur, cum fidei non obedierit: voluntates nihil omnium quæ optant habeant, cùm meæ ſemper ſint refragatæ: Oculi veſtri, æternum miſeri, nil præter fœda cadauera cernant, mortem optantia & inuenire non valentia, cùm velut pharetræ fuerint, è quibus tot laſciuorum intuituum ſint tela deprompta: Aures nonniſi blaſphemias, diras imprecationes & maledictiones tum in vos ipſos, tũ in ipſosmet proferentes eiaculatas audiãt, cùm ad verba laſciua, detractoria, & falſa hæreticorũ dogmata eædem toties patuerint: Guſtus nõniſi fel & abſinthium deguſtet, cùm legũ mearũ minimæ ſe ſubiicere non potuerit, nec certo aliquo cibo abſtinere, quo alij plurimi toto vitæ tempore abſtinuêre. Tactus etſi omnium ſenſuum craſſiſſimus, nonniſi flammas, ignem & prunas, quocumque

 ſe con-

ſe conuertat, ſentiat, cùm ad brutales voluptates tam effrenatè ſe effuderit. Totum denique corpus doloris ſit ſedes, tota anima triſtitiæ & furoris receptaculum, cum ambo, dum ſimul in terra licentiosè viuerent, Deum Patrem meum aſſiduè offenderint, Spiritum ſanctum contriſtarint, & redemptionis ſuæ pretium pedibus conculcarint. Hæc aliaque damnatorum ad mentem verba potiùs, quàm ad auditum penetrabunt, idque non ſucceſſiua illorum prolatione, ſed vno inſtanti. Quod verò maximè affliget, & doloris lancem nimium quantum deprimet, erit ipſa quæ hinc pendet ęternitas, quę maximam intenſiſſimámque ſenſus pœnam haud dubiè non modò æquat, verùm etiam ſuperat. Quod ſequenti meditatione liquidius pateſcet.

XXVI.

QVI PRAEPARATVS EST DIABOLO & ANGELIS EIVS. Notandum verò inprimis, non dicere Dominum, in ignem qui paratus eſt vobis, ſicut bonis iã antè dixit, *Venite, poſſidete paratum vobis regnum*. Vt hinc colligamus, infernum ab initio nõ hominũ, ſed dœmonũ causâ creatum: adeò vt niſi homo ſpõte eò ſe deieciſſet, nũquã eõdẽ, ne quidẽ poſt peccatũ deueniſſet, modò agnoſcere culpã voluiſſet, & peruicacem, durã, inflexibilẽq; dœmonũ nõ eſſet malitiam imitatus. In quo benigniſſimus Dominus noſter ſe & Deũ vltionis, & Patrẽ miſericordiæ oſtendit.

Iſai. 30. 33 Ceterum τὸ *paratus* reducit mihi in memoriã illa Iſaiæ verba in viſionibus ſuis, *præparata eſt ab heri*, id eſt, à prima dierũ ſucceſſione, & ſæculorũ principio, *Tophet, à rege* æterno *præparata profunda & dilatata: nutrimenta eius ignis & ligna multa:*

multa: flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam. Vocat autem *Tophet*, ſicut & Redẽptor eum *Gehennã* dicit, qui locus Hieroſolymis proximus erat, in quo populo in idolorũ cultu laſciuiẽte, infantes Molocho ſacrificati comburebãtur. Sapientia porro æterna per montes & valles igniuomas, quas in terra videmus, oſtendere vult, etiam ſe ſub terra, Tophet quoddam, gehennã, foſſam & ſemper æſtuantem, ardentem & vrentem, condere Aetnam ac Veſuuium poſſe.

PROSOPOPEIA, *quæ Colloquij ſit loco.*

Inter iudicis ſententiam, & eius executionem, ſtatuendũ quoddã temporis interuallũ, quod ad vltima Chriſtianorũ, eorũ potiſſimũ, qui ſponte & vltrò in exitũ ſuũ præcipitarunt, verba audienda ſufficiat. Etſi .n. hocce tẽporis ſpatium reuera illis minimè dandũ ſit, quòd ipſum æternitatis momẽtũ mox à prolata cõdẽnationis ſententia ſit auſpicandũ; eo ipſo tamẽ inſtãti, ſpecies quædã intelligibilis, perſimilis illis, quæ quidquid boni maliq; iã inde ab orbis initio in vita olim egerint, illis repræſentabunt; talis inquã imago, ſpecies, aut notio ſatis erit ad illos corde vel etiam ore ſequentia proferre cogendos.

Aequiſſime viuorũ ac mortuorũ iudex, hæc quibus nos addixiſti ſupplicia, verè ac iure promeremur. Morte, & quidẽ æterna, digni ſumus. Ita ſane, potentiſſime Deus, ita inquã ſe res habet, & noſtrũ nullus quod replicet aut è contra opponat habet: deprehẽſi namq; oẽs in præſentiſſimo furto, peccato inquã mortali ſumus, omnes inimici tui ac rebelles, & toto vitæ noſtræ miſerę ac miſerãdæ tẽpore, in omnibus actionibus, verbis, & cogitationibus noſtris nullũ minus quã maieſtatis diuinæ læ-

ſæ crimẽ admiſimus. Infinita, fatemur, noſtra ſunt demerita, æquũ, pinde vt quãdiu eſſentiã futurus es De' p iuſtitiã tuã caſtigemur & cruciemur. Hoc ergo vltimũ ſit verbũ bonũ, ꝙ ore prodeat noſtro, interim dum abyſſi fauces laxantur ac valuæ ad nos tranſmittẽdos paudũtur. Vale Princeps benigniſſime, ſupreme rex vale, vale bonorũ amice, impiorum hoſtis vale: quocunque enim concedamus, nolentes, volentes, ſemper tuę erimis creaturæ, tuque in æternum Deus noſter & creator: & tametſi boni ſerui partibus officioque defuerimus, non propterea noſter legitimus Dominus eſſe deſinis. Etſi tuam ſimilitudinem amiſerimus, tua tamen nobis imago ſupereſt; atque hæc prô dolor! pęnarum noſtrarum maximæ, perennem perennationẽ & reuiuiſcẽtiam dabit! Ignes, flammæ, glacies, gelu, frigus, & maxima grauiſſimaq́; quæ pati queamus ſupplicia, numquam, quam tui faciemus iacturam aut damnum quod æterna beatificantis eſſentiæ tuæ priuatione incurrimus, æquabunt: alia pœna omnis nonniſi additamentum quoddam funeſti huius principalis, quod ſemper nos ſequetur, & torquebit, quia vultus tuus ſemper erit ſuper nos, nobiſque tua imago indelebiliter inſculpta. Semper intellectus noſter ſemper volũtates noſtræ infinitæ capacitatis erunt, atq; vt tu immortalis es, ita & animæ noſtræ immortales erũt, ita tamen vt tranſacto huius vltimæ valedictionis ſpatio, quod nobis ad mentem noſtram ad te ſuſtollẽdam dare voluiſti, nulla hoc ipſum poſthac faciendi ſpes nobis ſuperſit. Vale ergo, vale ſemel ac ſemper munde archetype, rex regum vale, vale iuſtorũ iuſtiſſime, & bonos inter reges æquiſſime; permitte dũtaxat, vt tantundẽ filio tuo, iudici no-

ſtro,cariſſimo tamē Domino,dicere nobis liceat.

Quàm durum & acerbum à te, ſæculorum reparator,mundi reſtaurator, domus Dei primogenite, ſeparari ac diuelli? Quid? nūquam eius amplius videre faciē dabitur,qui ſuā nos vitā impēdēdo liberauit?nunquā ſacra pedū eius vulnera exoſculari? Aliud ei⁹ ex ore verbū nō audiemus, quā terribilē hanc qua nos cōdēnauit vocē?Ò diuortiū intolerabile! Ah ſi vel ſaltē in alia eū vita dilexiſſemus,gratias egiſſemus, & exaltaſſemus vita licet tā nequiter tranſacta! ſed eheu! factū iā eſt;ratio nos iam ita loqui cogit,non charitas, ſine quā nihil illi eſſe poteſt gratum.Vale ergò aliarum longè animarum quàm noſtrarum ſaluator,vnice & ſupreme electorum mediator vale. Hem quid dicimus?quid loquimur? Illene ergo ſanguis,mors & inæſtimabilis pretij vita inutilis plane nobis erit? fruſtra ergò Dei filius pro nobis in crucem actus eſt? ergone vnicum redemptionis medium in condemnationis noſtrę erit incrementum?Tantúne, Agne immaculate, te dicere, facere ac pati ꝓ reprobādis,pro ingratis, ꝓ fœtidis & infamib⁹ hœdis,quales nos ſumus,oportuit?O charitatis tuæ, ô malitiæ & ingratitudinis noſtræ exceſſum! Vale ergo cū ita neceſſe ſit,vale Mariæ fili,vale cęli terræque amor, vale mundi delicium, ſaluator orbis, ſeuere peruerſorū iudex, bonorum honos, & impiorum terror Vale: & ſi fieri poteſt, hunc vltimū funeſtarum ac lamentabilium vocum noſtrarum ſonum, benignè admittito. Serò quidem illas proferimus, fatemur, ſed vrget veritas; has ipſa è cordibus noſtris cogitationes elicit, ipſa has ore voces extorquet,ipſa nos agnoſcere cogit, per ſtellas quas manu dextra habēs dilecto diſcipulo *Apoc. 12. 13. 14. 15. 16. 17.*

tuo viſus es, ſigna denotari præuiæ quę neglexim⁹; per capillos tuos inſtar niuis albeſcentes, ſanctitatem tuã, quæ cum ſceleribus noſtris incompatibilis eſt; per vultum tuũ ſoli perſimilẽ, te flagitia & crimina noſtra in apertũ prolaturũ, & ſæculis omnibus palã facturũ; per Zonã pectoris tui, nullam amplius nobis miſericordiã ſupereſſe, & fõtẽ, è quo illã hactenus exhaurire potuiſſemus, exaruiſſe; per gladium ancipitem, mortis vitæq; ſententiam, qua à Beatis iam diuulſi & diſcreti ſumus; per ſonum aquarum multarũ, vocẽ illã maledictionis, quæ modò capitibus noſtris tonitrui in modum intonuit; per pedes deniq; tuos æri cãdenti ſimiles ignẽ qui æternũ corpora noſtra adurret, ſignari. In hunc, ah Domine! ingredimur: ecce nos eodem immerſos, ne diſpliceat, obſecramus, quod æternæ iuſtitiæ tuæ Deus obiectũ ac materia iamiam percũdo futuri, vale tibi dicamus.

Quid ni & tibi, ô Angelorũ, hominũque regina gratiæq; imperatrix! annon hic de triſtiſſimo omniũ quæ vnquã fuêre diuortio agitur? Quã verbũ hoc durũ & triſte auditu: Nũquã amodo videbis vbera quæ animæ tuæ redemptorem lactauerũt! annon multò fuiſſet ſatius, virgo ſacratiſſima, numquam matrum noſtrarum vbera ſuxiſſe, numquam cõceptos fuiſſe, quã eò miſeriarum redactos eſſe? vale ergo fellis expers columba, peccantium patrona, miſerorum refugium vale. Etſi nos ſimus quod ſumus, & ſpe omni deſtituti, tu tamẽ quæ es eſſe non deſines, tui tibi quadrant conueniuntque tituli ac nomina, quin & ſceleſti ea dœmones agnoſcere coguntur. Nos æternùm gratia tua excidimus, tu verò æternùm non modò in gratia eris, ſed & gratiæ mater. Vale ergo iterum ſæculorum

prodigi-

prodigium, ſexus tui decus, Hieruſalem liberatæ gloria, hominũ Angelorũq; regina. Vale quã poſthac viſuri nõ ſumus; vale quã ſemper magnifaciemus, reuerebimur, & nũquã nõ habere optabimus.

Annon Apoſtoli, primi rei Chriſtianæ patres ac fundatores, nos agnoſcere par eſt, quantum vobis debeamus, idq; ob ſanas & ſanctas inſtructiones, quas tum è ſcriptis veſtris, tũ è traditionibus, quas mortui reliquiſtis, hauſimus? Iis porrò nos, fatemur, abuſi ſumus, & malè vſi, cùm plus apud nos poterant inordinatæ mundi leges. Aequum & rectum, quod animas tamen curuas reddit, & ius ciuile, quod eas criminales reddit, magis nos ad ſe rapiebant, ſtudioſioreſque faciebant, quã ſymboli veſtri articuli, quã Catechiſmi & dogmata veſtra. Hinc & cũ ſæculo hoc perimus, & ſcientia noſtra extrema ac ſtolidiſſima fuit habita, fatuita ab illo qui ipſa eſt ſapientia. Valete igitur ſal terræ, valete totius vniuerſi faces & lumina.

Quid verò de vobis dicemus generoſi pugiles, inuicti athletæ, & Martyres Ieſu Chriſti? quid vos de nobis? vos velut bellatores fortiſſimi vitæ veſtrę cũ diſcrimine peccato reſtitiſtis, nos iniquitatis baiuli & iumẽta dorſifera, ad omnes eius occaſiones inſigni inertiæ argumento cõſenſimus. Vos Creatorem veſtrum honoraſtis, quod ab eo acceperatis eſſe illi reddendo, nos verò illum contumelia affecimus, eſſe tã naturæ quàm gratiæ, quod nobis olim dederat, profanantes. Vos vitam pro vita Redemptori impendiſtis, nos verò vitã noſtrâ licentioſâ & effreni, ſecũdam illi millies nouamq; mortem retulimus. Vos animas veſtras in holocauſtum, & corpora in ſacrificium ad nominis eius honorem & gloriam immolaſtis, nos no-

nos noſtras inferno conſecrauimus, & omnis impietatis organa, conſtituimus. Valete fideles veritatum æternarum teſtes, valete igitur ſtrenui & generoſi athletæ; fieri nequit vt in veſtram ſors noſtra conuertatur.

Vos autem ſancti Patres ac Doctores, qui fidei nobis lucernam accendiſtis, ac toties pietatis facem oculis noſtris obieciſtis: ah! quandoquidem & vitæ veſtræ innocētis exēpla, & doctiſſimorum ſcriptorū veſtrorū documēta, nōniſi maioris nobis ſunt cōfuſionis & cōdēnationis occaſio, q̄d vobis reliquū, niſi vt à nobis, vt nos olim à veſtro cōſortio ſeceſſimus, recedatis. Valete ergo Confeſſores, Doctores, Pōtifices, Paſtores deniq; ſancti valete.

Vnica quoque idea veſtra, ô Virgines, ſponſæ Agni, quæ & ſexus fragilitatem & ſæculi illicia generoſa mentis fortitudine ſuperaſtis, nos cōdēnat, ſola memoria veſtra mortis in nos carnales laruas, animas molles & obeſas, & cōcupiſcentiæ fornaces, ſententiam pronuntiat. Vita veſtra, per corporum & animarum puritatem, angélica fuit, noſtra autem impuriſſima, & beſtiarum vita longè tetrior; veſtra cœleſtis, noſtra terreſtris; veſtra cœlo digna empyreo, noſtra voragine & abyſſo, in quā mox demergēdi ſumus. Valete amicæ Dei, ſpiritus ſancti Columbæ, lilia conuallium, & roſæ paradiſiacæ valete.

At quo vos tono, quo accentu, qua ſalutabimus voce Angeli cuſtodes? quas vobis gratias, ob tantam quam noſtri indignorum habuiſtis curā, & ob inſuperabilem quam erga nos toto quo Deum veſtrum & noſtrum in terra morientium oppugnauimus tempore, patientiam exercuiſtis, perſoluemus? Quot vobis dolorum & amaritudinum cauſa ex-

ſa exſtitimus,cũ tamen vice verſa tot à vobis nullo nõ momento bona gratiaſq; reciperemus? quot veſtro in cõſpectu abominationes, ſordes, execrationeſque commiſimus? Quoties oculis veſtris lacrymas excuſſimus? quoties amarè ſuper irreparabili iactura noſtra ploraſtis? Quot in cœlum ſuſpiria, in exulceratas animas noſtras inſpirationes immiſiſtis, eas ſanare, & à perditionis ſemita reuocare conati? ſed fruſtra, ô boni genij, fruſtra inquam ſudaſtis, incaſſum omnis labor & conatus fuit, malitia noſtra veſtrum excedebat auxilium, inſpirationes & lacrymas veſtras negligere ac peſſumdare placuit, & in perditionem ruere vltrò voluimus. Magnus ille Deus, cuius iuſſu & amore hæc præſtitiſtis, charitatis vobis veſtræ præmiũ ac ſtipendiũ reddat. Valete (ah triſte ac funeſtum vale!) cuſtodes noſtri, valete tutelares, valete vitæ pædagogi, duces & fidi perigrinationis directores valete. Ecce lupi rapaces, ac leones rugientes patulis inſtant faucibus, & dentibus exacutis, ac vngulis paratis ad nos deuorandos appropinquant. Eminùs nos ſuos eſſe, & ſe ad nos, angelorũ pacis quos contempſimus, loco accedere inclamant. Gigantes illi bellaces iam cadauera noſtra circumcingent, iam inuicem dicunt: Piloſus ad Piloſum, dæmon ad dæmonem, macta, perde, interfice, citò prædare: ſubiectionis enim iure nos poſſident, eos enim agnouimus vt ſuperiores, ijs paruimus, & omnibus propè ſuggeſtionibus illorum aures accommodauimus. Ecce inſtant, sũt in procinctu. Antequam verò nos inuadãt, vale vobis dicimus patres & matres, fratres ac ſorores: vale vobis amici & conſanguinei, vale vobis beatæ animæ, quæ cum Chriſto Ieſu in regno

 cœleſti

cęleſti partẽ habetis. Quã verò veſtra à noſtra conditione diſpar! vos aſcẽditis, nos deſcendimus: vos cælos tranſcenditis, nos intra terræ centrum mergimur: cum Deo vos, nos cum cacodœmonibus: vos beati, nos infortunati : vos in gloria & fœlicitate, nos in infamia & dolore. Maledicta ergò voluptas, maledictus quæſtus, qui huc nos miſeriarum deduxit, & hoc cauſatus eſt diuortiũ! Ah! ſeriùs iam de eo cogitatur. Ite ergo, ite turba electa, aſcendite, viuite & regnate; laudate Deum, eumque & veſtro & noſtro nomine exaltate: nam quò nos properamus, nullus ibi ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, ſolæ ibi blaſphemiæ, maledictiones, confuſio & furor ſtabulat. Beatæ matres quæ vos pepererunt, maledictus vterus qui nos geſtauit. Pereat nox illa, quà concepti ſumus, pereat & dies illa, qua primũ ſolis lumẽ aſpexim⁹.

Hæc vbi dicta, ilico terra ſub pedibus illorum dehiſcente, dœmones hoſce oratores corripiunt, qui tonitrui inſtar promiſcuè in tartaream voraginem præcipites ruunt: quos poſtquam tellus abſorbuit denuo deſuper connectitur, & æternum hos in ignis abyſſo ſepultos continet.

Hanc ob cauſam vir quidam doctus animam hæc, ad diuitis Epulonis Euangelici imitationem, proloquentem inducit:

Richeõ. valedictio animæ denota col loq. 72.

Si mea munde mala præſentia cernere poſſes,
Si præguſtares, munde, futura tua;
Munde mea ærumna ſi vel modicũ libares,
Terrorēq; vltrix ira tibi incuteret;
Aſſiduè gemeres reſipiſcens, deſineresq;
Munde eſſe immũdus, munditiesq; for es
Eſca, cibus, veſtes, ſtratum, poſſeſſio, vita

Omni-

Omnibus exemplo, & nonniſi ſancta forent.
Huc conducet non parum meditatio ſequens.

MEDITATIO XX.
DE INFERNO EIVSQVE POENIS.
PVNCTVM I.

V*iſio dura*, inquit Iſaias, *nũtiata eſt mibi: qui incredulus eſt, infideliter agit; & qui depopulator eſt, vaſtat. Aſcende Aelam, obſide Mede: omnem gemitum eius ceſſare feci. Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore; anguſtia poſſedit me, ſicut anguſtia parturientis: corrui cùm audirem, conturbatus ſum cùm viderem: emarcuit cor meum, tenebræ ſtupefecerunt me.* Hiſce verbis vſus eſt Propheta, Babyloniorum ruinam per Perſas & Medos inferendam, & iudicia Dei in Damaſcum & Arabiam exercenda præuidens. S. Ioães ſuis in viſionibus Angelum cęlo vidit deſcendere ea quidem gloria ac potentia, vt ſolo ſplendore ſuo vniuerſum orbem illuminaret, qui & magna exclamauit voce in fortitudine dicens: *Cecidit cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmoniorum. & cuſtodia omnis ſp.ritus immundi.* & poſt paulò: *Et ſuſtulit vnus Angelus fortis lapidem quaſi molarem magnum, & miſit in mare dicens: Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna, & vltrà iam non inuenietur.* Quis non è duobus hiſce locis imaginẽ videat eorũ quę animæ, poſtquã inexorabili iudicis decreto, de quo iã egimus, in tartara iã deiecta fuerit accidũt? Huius occaſione doctus quiſpiã nõ illubẽter dicat: *Tã vaſtum malorum intueor pelagus, vt enatare ſit nefas.* ô iudicem

Iſai. 2. 1.

Apoc. 18. 2.

verſ. 21.

ô ſentētiā! ô iuſtitię adminiſtros! ô damnū! ô deſperationē! ô flāmas! ô vermē rodentem! ô dœmones! ô ſocietatē infelicem! ô æternitatē irreuocabilē! Quā benè ergo D. Cyprianus? *Tunc in proprio adipe frixæ libidines bullient, & inter flammeas ſartagines dānatorum corpora cruciabuntur; quodq́, omni ſupplicio deterius eſt, deſperatio cōdēnatos affliget.* Quod vt melius comprehendamus, videamus quid ſit infernus quoad locum, ac deinde, quæ in eo tollerētur ſupplicia. Ab eiuſdem porrò definitione deſcriptioneue rem auſpicemur.

De aſcenſione Chriſti.

II.

I. Infernus perpetuus quidam eſt carcer, igne & innumeris terribilibuſque tormentis plenus, ad ęternam illorum, qui in lethali peccato emoriūtur, caſtigationem. Secundò, locus eſt ſubterraneus, obſcurus, in mundi ſitus centro, ad quem ſolis, lunæ aut aſtrorum lumen nunquam pertingit, quemque ignis, licet adurat, non tamen illuminat. Tertiò, arctiſſimum eſt inteſtinum circum terræ ſitus vmbilicum, in quo ne loculi quidem ſpatium dānatorum corpora occupabunt, ſed ſibi inuicem ſuperimpoſita erunt ac compacta, vt in fornace ad calcem parandam accenſa ſaxa ſibi inuicem contigua ac vicina. Quartò, iuxta D. Ioannem, ſtagnum eſt ignis & ſulphuris, in quo qui perferuntur calores omni refrigerationis ſpe carent; hinc ſtridor ille dentium cuius ſcriptura meminit. Quintò, omnigenæ eſt infectionis & ſordium colluuies, qui mundo quidem eſt quod egeries domibus, vrbibus cloacæ & incilia, & ſentinæ nauibus. Sextò, vomica eſt, in quam omnem corporum humanorum, quæ iam inde à primo homicida ac fratricida ad vſque Antichriſtum eiuſque ſequaces

Apoc. 19. & 20.

Matth. 8 22.

ſequaces fuêre, purgamenta, putiſcentiam ac mephitim Angeli congerent. Septimò, antrum eſt olidum, in quo redanimata & fœtida damnatorum cadauera tam graueolentem edent ſudorem, nemo eum vt ferre poſſit. Octauò, carcer furoris, deſperationis chaos, ſtolidorum cauea, & inſenſatorum receptaculum. Nonò, lacus eſt æternus, vndique ſeris, clauſtris, repagulis, cateniſque obſeratus, cui ſupernè iræ Dei imminet ſigillũ. Decimò, ſubterraneus ignis æterni ad pœnã theſaurus eſt, vt ait Tertullianus aduerſus eos, qui quæ de eo vulgò feruntur, nonniſi metaphoricè accipienda aſſerunt, expoſtulans. Horũ de numero eſt nefandus Caluinus in Iſaiæ caput x x x. vbi de Tophet eſt mentio. Vndecimò, eſt ſtatus quidam permanens, in quo Dei hoſtes, in delictorum ſuorum caſtigationem, omnibus quæ optare queant bonis priuantur, & omnia quæ metuere mala, perpetrũtur. Duodecimò, tantorum eſt ſuppliciorum aceruus & collectio, vt aliæ omnes, quæ fuêre, ſunt, & erunt pœnæ, ſcorpiones, eculei, rotæ, loricæ candentes, creaticulæ, boues ænei, molares lapides, excoriationes, membrorum luxationes, interciſiones, impalationes, ardentes & ferratæ galeæ, ſubulæ omnibus nephriticis inditæ, cõuulſiones, tormina, neruorum cõtractiones, aliaq; morborũ, etiam atrociſſimorum, grauiſſimorum, maximeque ſenſibilium genera, huic collata nonniſi ludus & roſcida refrigeratio videantur. *lib. de reſurrect. cap. 45.*

III.

Sicut quatuor pœnarum ſunt genera peccato reſpondentia, ita & quatuor ſunt modò loca, ad harum executionem & applicationem determinata.

Pœnarum genera quatuor ſunt, primò, æterna damni & ſenſus. Secundò, temporalis vtriuſque. Tertiò, æterna damni ſolius. Quartò, temporalis eiuſdem damni. Receptaculum ad primam condẽnatorum eſt infernus, eorum qui ad ſecundã purgatorium, limbus infantium tertiæ deſeruit, patrũ limbus, quartæ addictorum erat. Inferni nomen propriè & antonomaſticè damnatorum recepta-
Num. 16. 33. culo conuenit. Sic namque legimus Core, Dathanem & Abironem viuos cum tabernaculis ad infernum, dehiſcente tellure, deſcendiſſe. Et Re-
Luc. 16. 23. demptor noſter de diuite epulone loquẽs, illum in inferno, ἐν τῷ ᾅδῃ, ſepultum ait eſſe. Inferni nomine etiam purgatorium nuncupauit Apoſtolorum Princeps, ita de Redemptore reſuſcitato lo-
Act. 2. 24. cutus: *Quem Deus ſuſcitauit ſolutis doloribus inferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo.* quæ de damnatorum ergaſtulo commodè intelligi nequeunt, cum nulla ipſis ſit liberatio aut redemptio; neu de limbo patrum, qui doloribus locus carebat: nec de pueris ſine baptiſmo aut circumciſione defunctis, tum ob eamdem rationem, tum quod ſortis melioris incapaces ſint. Sequitur ergo verba de eo exponenda loco, in quo ad præfixum temporis terminum diuinæ iuſtitiæ ſatisfit. Atque, vt culpa actualis, mortalis germana ſoror, aut primogenita potius originalis culpæ filia eſt; ita probabiliter vulgò cenſent illorum quibus nec per baptiſmum nec circumciſionem remedium obtigit, locum damnatorum eſſe ſedibus contiguum ac vicinum; & proinde eſſe infernum inferiorem, vt damnatorum infernus, infimus in ſuperlatiuo.

Luc. 16. 22. Limbus Patrum alio nomine Abrahæ ſinus, ſæpè in-

pè inferni nomine dicitur, vt dum Ioſephum filiũ Gen.37.
amiſſum gemens Iacob, ait, *Deſcendam ad filium meum lugens in infernum*: non loquebatur de corpore, quod à feris deuoratum credebat, ſed de anima, quam in innocentiæ ſtatu fuiſſe nouerat, & proinde in requietis loco agere. Hoc quoq; ſenſu exponit in actis Apoſtolorum hæc Pſalmographi verba D. Petrus: *Non derelinques animã meã in inferno*, atque hic eſt locus quẽ Paulus ad Epheſios, ſepulchri intuitu, κατώτερα μέρη, id eſt *inferiores partes terræ* vocat. IV. 35. Act.2. Ephes.4. 9.

Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, & portæ eius æneæ *deſolamini, dicit Dominus: Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerũt fontẽ aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſsipatas, quæ cõtinere nõ valẽt aquas.* Paucis hiſce verbis ſenſu & affectu pleniſſimis peccati continetur malitia, quæ in eo ſita, vt Angeli hominiſue voluntatẽ à creatore ſuo vertat, & ad creaturam, id eſt honores, voluptates, quæſtum, aliaq; obiecta, quæ ſemper ſunt creaturæ Dei conuertat. Auerſioni à Creatore reſpondet culpa, conuerſioni ad creaturas pœna: rurſum inter haſce pœnas, propriè loquendo, pœna dãni, auerſioni, & ipſa ſenſus, cõuerſioni reſpondet. Ierem.2. 12.

Pœna dãni, teſte D. Thom. infinita eſt, cũ .n. priuationes iuxta oppoſitos habitus dimetiantur, & Dei viſio infinitum ſit bonum, ſequitur neceſſariò boni huius iacturam infinitã eſſe; adeò vt ſi in æquilibrio librari ponderarique poſſent hinc Deus, illinc pœna dãni in bilãce appedẽda eſſet. D.Th.1. 2.q.87.a. 4.

——— *Di talem terris auertite peſtem.*

Si ergo bonorum finitorũ ac deliciarum limitatarũ, honoris inquã, voluptatis, ſanitatis, pulchritudinis, iuris primogenituræ, diuitiarum, auctori-

tatis, aliorumque ad vitam mortalem ſpectant ſ iactura ita mentem animumque afficiat, ea vt homines plerumque percellantur & conſternentur; quid non boni infiniti iactura priuatioque faciet? Si verò omnium terribilium terribiliſſimum eſt mors, quòd animam à corpore ſeparet, quid nō æterna mors faciet, quæ animam à Deo retrahit, & à primo principio ſuo, & vltimo fine ſeparat? Sicut ergo hactenus oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, nec in poſterum vmquam aſcendet, quæ præparauit Deus diligentibus ſe; ita quoque difficile eſt imaginari, quanta eſſentiali hac viſionis Dei, quæ omnis boni pandecta, & omnigenarum conſolationum eſt theatrum, priuatione mala comprehendantur. Dicebat magnus Dionyſius, nonniſi per negatiuas exprimi commodè Deum poſſe, dicendo potius quod non eſt, quàm quod reuera eſt: ſic & malum ſenſus, quod priuatio hæc ſecum trahit, repræſentare potius poſſumus, quàm quo animam diſpoliet ac denudet bono. Verùm antequam hoc exponamus, meminerimus etiam oportet, huic damni pœnæ coniunctam eſſe beatiſſimæ Saluatoris ac Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſanctiſſimæ eius matris, Angelicarum hierarchiarum, & omnis curiæ cœleſtis viſionis amiſſionem. Quod obiectū miſeris hiſce pœnam incredibiliter augebit, præſertim poſtquam iam in die iudicij beatæ huius turbæ gloriæ partem conſpexerint, quæ memoriæ illorum æternùm inſculpta manebit, furoremque illorum ingrauabit. His addere oportet illos, etſi boni amiſſi non aliam cognitionem haberent, ſufficienter tamen (ad extremum dolorem concipiendum) è malis & cruciatibus grauiſſimis

li. de diu. nomin.

quos

quos patientur, bonorum quibus exciderunt, excellentiam colligere poſſe: ſolo namque rationis intuitu facilè colligent, tam eſſe in præmiando liberalem Deum, quàm in caſtigando terribilem; & proinde ad minimum tot tantaſque cœlo beatis delicias reſeruari, quot pœnæ damnatis apud inferos. Hæc porro comparatio illorum pœnam aggrauabit, viſo, ſpoliatos ſe bonis, quæ pœnis ac doloribus quos patiuntur non modò paria, ſed & maiora ſunt.

Et cùm Præuenti, quibus nec peccati originalis remedium obtigit, & ante rationis vſum demortui ſunt, minus ad hæreditatem cœleſtem ceteris Adami filijs, Chriſtiani verò, qui Sacramentorum participes facti ſunt, maius quàm reliqui ius habuerint; hinc ſequitur pœnam damni in illis minorem, in his maximam, atque adeo incomparabilem fore: iuxta regulam iam ſuprà de priuationibus traditam, ſcilicet eas ad habitus dimetiri. Ah! ſi ſciremus quid eſſet Deus, ſciremus hauddubiè item quid eſſet eum amittere. *Tulerunt deos meos quos mihi feci & Sacerdotem*, aiebat Michas, *& omnia quæ habeo, & dicitis, quid tibi eſt? cur plangis?* Tobiæ capite 5. & 10. Anna coniux eius aſſiduo luctu & lacrymis conficiebatur, abſente filio ſuo vnico, atq; dicebat. *Heu me, fili mi, vt quid te miſimus peregrinare, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolatium vitæ noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ: omnia ſimul in te vno habentes, te non debuimus dimittere à nobis.* In Iob hiſtoria legimus, Elipham Themanitem, Baldadam Suhitem, & Sopharem Nahamatitem, amicos Iob, diē ſibi inuicem conſtituiſſe, vt ſimul ipſum conſolarentur, & dolorem eius lenirent; qui cum ele-

Iud. 18. 24.

Tob. 10. 5.

Iob 2. 11.

uaſſent procul oculos, non cognouerunt eum & exclamantes plorauerunt, ſciſſiſque veſtibus ſparſerunt puluerem ſuper caput ſuum in cœlum, ſederuntq; cum eo in terra ſeptem diebus & ſeptem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum: videbāt enim dolorem eſſe vehementem. Anna Helcanæ

1. Reg. 1. 12. vxor, tantoperè ob ſterilitatem conficiebatur, vt, teſte Scriptura, non biberet aut comederet; cumque Deum hanc ob cauſam obſecraret, ea animæ eius fuit afflictio & amaritudo, vt Heli Sacerdos eam voluentem oculos, & labijs motis verbum non eloquentem videns, ebriam ac temulentam crederet, dicens: *Vſquequo ebria eris? digere paululum vinum tuum.* P. Rutilius, vt Romanorum tradunt monumenta, mœrore contabuit, quòd in conſulatu petendo repulſam paſſus eſſet. Dantes illuſtris ille Poëta præ triſtitia item exſpirauit, quòd Reip. Venetorum nomine legatus miſſus, à Guidone Polemio non audiretur. Vrbanus III. Pontifex Maximus Ferrariæ demoritur, audito vrbem Hieroſolymitanam à Sultano occupatam. Benedictus quoq; primus, comperto Longobardos Romam inuaſiſſe. Gregorius IX. ad ſolam famam de Cardinalibus nonnullis à Frederico Imperatore in vincula coniectis, alijs in mare deturbatis, alijs ad triremes ablegatis perculſus animā efflauit. Omnia hæc nimia tum accidentis mali, tum boni amiſſi apprehenſio cauſabatur: hęc nāq; duo doloris ſunt vbera; qui vehemēs quædā animi eſt paſſio, quam inter omnes eius affectus & moleſtiſſimam & toleratu grauiſſimam eſſe differit Plutar-

Conſol. ad Apollonium. chus; τῶν ψυχικῶν παθῶν ἡ λύπη χαλεπωτάτη πέφυκεν εἶναι. Si ergo peritura hæc & caduca, in vita hac mortali tam grauem dolorem afferre nata ſint;

nata ſint; ecquid erit cùm de æterna & in perpetuũ duratura, & imprimis vbi de grauiſſimo quod fuit vnquam naufragio, & de maxima, quam mortalium quis vnquam ſubijt, calamitate agetur. Huc porro pœna ſenſus referenda, quàm in fructibus hinc eliciendis latius meliuſque proſequemur.

FRVCTVS I.

SOlebant Lacedœmonij ſeruos ſuos, quos *Elotas* vocabant, interdum vino potuq; obruere, vt hoc pacto filios ab ebrietate auocarent ac deterrerent, dicentes: Cernis vt fœda pituita ore dimanet, vt ſpumet, vt oculos voluat ac torqueat, vt per domum proſerpat volutus; annon hunc, cariſſime, epilepticum, aut ſacro laborantẽ morbo, aut brutum aliquod pecus diceres? Idem & certò eueniet tibi, ſi ingluuiem ebrietatemque ſecteris, ſi à vino non caueris. Ita & ſancti Patres, multò ſane potiori ratione, tartari damnatorumque nobis pœnam repræſentant, quo peccati, quod vnica exitij & perditionis noſtræ cauſa eſt, hoc pacto odium inſtillent, *vt peſtilente flagellato, ſtultus ſapientior fiat*, ait Sapiens, & Iuriſconſultus; *Vt vnius pœna ſit multorum metus.* & de impijs loquiens Pſalmiſta, *vtinam deſcendant in infernum viuentes.* At quantò ſatius huc dum viuimus, meditatione deſcendere, quàm, quòd hoc facere noluerimus, eôdem reuera & effectu poſt mortem deturbari? Prou. 19. 25. Pſal. 54. 16.

II.

Pœnam ſenſus multa comitari & adaugere ſolent.

ſolent. Primò ipſe loci ſitus, quo nullus à cœlo cogitari dariq; remotior poteſt, eſt ſiquidem in terrę centro, vt ſuprà dicere memini. Dictum quoque de filio prodigo, illum à domo paterna diſcedentem, *abiiſſe in regionem longinquam*. de peccatoribus item, *Longè à peccatoribus ſalus*. atque hæc verbi *diſcedite* eſt emphaſis. Non tamen quod alibi animæ torqueri non queant, & ſuum habere infernum, vbicumq; eas Deo viſum caſtigare; cuius iudicia nobis plerumq; incognita ſunt, donec dies illa venerit, quæ cuncta reuelabit. Ita Gregorius Theodorici Regis Arriani animam, corpore iam excedentem, viſam ſcribit in Aetnæ caminos deturbari. Loquimur porro hic de loco, quo quidem hodie ordinariè damnati torquentur, & in quo poſt diem iudicij ſolo in perpetuum cruciabuntur. Qui ipſum ita conſtituit, eumdem Capharnaitis intentauit dicens: *Et tu Capharnaum, vt quid vſque in cœlum exaltaberis, vſque in infernum deſcendes?* cœlo infernum opponens, & infimum dans locum ijs, qui ad ſummum connitebantur. Omnium porrò infimus, imus, vel infernus (tria hæc namque ſynonyma idem prorſus denotant) neceſſariò in terræ eſt centro: qui enim profundius vlteriuſque tendere conaretur, in cœlum aſcendendo perueniret, à quo infimum hoc elementum circumcingitur. Si verò terra dena leucarum millia circuitu complectatur, medium diametrum, ad hoc vſque centrum pertingens, à terræ ſuperficie ducto initio, mille ſeptingentas circiter leucas comprehendit: ſi verò totius vniuerſi ambitus, ex aliorum Geometrarum ſententia, nonniſi ſeptē circiter leucarum millia contineat, per regulam Sex, nonniſi mille centū ac ſexaginta plus

Luc. 15. 13
Pſal. 118. 155.
Matt. 25. 41.
4. Dial. c. 50.
Matt. 11. 23.

plus minus leucas à nobis ad vſque infernum, numerare erit.

III.

Communiſſima loci huius pœna, quoad ſenſum, eſt ignis, vt vulgò Patres & Scholaſtici Doctores aſſerunt in 4. ſententiarum, & hoc è verbo diuino quã manifeſtiſſimè eruitur. ∴ *Quis poterit*, inquit Iſaias, *habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?* & circa prophetiarum ſuarum finem de præuaricantibus agens, ∴ *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exſtinguetur.* Et ipſemet Dominus:* *Diſcedite maledicti in ignem æternum qui paratus eſt Diabolo & Angelis eius.* Alibi † verò agricolæ ſe comparans aream purganti, bonum ait triticum in horreum colligendum; iuſtos inquam; paleas verò, id eſt, improbos igne inexſtinguibili comburendos. ∴ Diues ille Epulo reipſa hoc ſe experiri teſtabatur, dum ardoribus ſe torreri intolerabilibus clamat. Quin & Iuda Apoſtolo teſte: *Sodoma & Gomorrha ignis æterni pœnam ſuſtinent.* Et apud ∴ Ioannem in Apocalypſi qui præ puſillanimitate ac timore Chriſti Ieſu fidem profiteri recuſauerint, increduli quoque, execrati, homicidæ, fornicatores, venefici, idololatræ, mendaces denique, partem *in ſtagno ardenti igne & ſulphure* habituri ſcribuntur.

Sæculi huius iuſtitia, quæ diuinæ imago eſt, enormiſſima quæq; ſcelera ignis ſupplicio caſtigare ſolet. Viduam in adulterio deprehenſam Moſaica lex igni addicebat, quin & ſummi Pontificis filiam quæſtum corpore facientem, & ius Cæſareum omnes ſacrilegij reos, Iudæum quoq; alium à fide Chriſtiana deterrentem, eiuſue conuerſionem im-

Iren. lib. 4. cont. Hæret. c. 78. l. c. 36 Iuſtin. Apol. 1. fol. 36. Tertull. lib. de reſurrect. c. 45. Chryſoſt. hom. de ira. & in 2. Cor. hom. 10. Aug. in Pſal. 6. & de ciuit. l. 21. c. 2. & 6. Greg. 4. Moral. c. 47. S. Thom. quodl. 8. q. 7. & in 4. ſent. q. 2. a. 2.
∴ Iſai. 33. 14.
∴ Iſai. 66. 24.
** Matth. 25. 41.*

†Matth. 3.12. nem impedientem, ſeruum cum domina adulteri-
***Luc. 25. 24.* no concubitu ſe polluentem. Hæreticos quoque
.. Apoc. 21. 8.* eorumq́; ſcripta flammis expiari lex iubet.

IV.

Deut. 5. Leuit. 5. & 25. Ioſue. 7. L. ſacrilegij pœnam. ff. ad leg. Iul. de peculatu. l. 2. C. de Iudæis. l. 2 C. de falſa moneta. l. Quicumq; §. vlt. C. de heret. & Manichæis.

Auctoritates haſce confirmant & rationes: ſi enim alia in inferno non foret pœna, quàm Dei viſione priuari (etſi hæc omnium pœnarum pœnaliſſima, & cruciatuum cruciantiſſima ſit) reperie hauddubiè eſſet homines, qui quòd nonniſi pœnas ſenſibiles apprehendant, non magnopere de hac viſionis diuinæ carentia laborarent, certi modò forent non alio ſe ſupplicio torquendos. Rurſus ſi ignem, flammam, famem, ſitim, contagium, bellum, aliaq́; ſenſuum cruciamenta infernus non haberet, permulti ſanè dicere non vererentur, ſatius fore atq; optatius apud inferos, quàm in hac lacrymarum valle, & pœnoſi exilij loco (qui omnis miſeriç colluuies) agere. Quin verò ſunt & alij adeo omni ratione deſtituti, qui ſuum Deo libenter cœlũ cederent, modò terra hac inferiori, qualiſcumq; demum ſit, frui illos ſinat: quantò verò magis cœlum contemnerent, ſi aliud ipſis non interminaretur, quàm meliori illos fruituros ſorte quàm modò fruuntur; quam tamen, ſi illis daretur optio, cum cœlo permutare nollent? Annon hoc Dei eſſet comminationes riſui exponere, & eas non pluris faciendas dicere, quàm terriculamenta puerilia, aut terrores panicos? Satanæ verò aſtutiam malitiæ iunctam colligere eſt, quando Caluini in triceſimum Eſaiæ caput commentantis calamo ad deſperatis adulandum, Dei hoſtes fouendos, ijs ad malum committendum animos addendos, ſupplicijq́; metum qui exulceratam naturaliter conſcientiam ſequi ſolet adimendum

vtitur. Verba ſceleſti huius hæreſiarchæ, quibus omnis pietas ſubuerti queat, ſunt hæc loco præallegato: *Per Tophet, Gehennam hauddubiè intelligit, non quod aliquem locum ſomniare oporteat, in quem inferi poſt mortem tanquam in carcerem incluſi, quæ meriti ſunt, tormenta perferant; ſed conditionem eorum miſeram extremoſq́; cruciatus ſignificat. Ita dum ignem impijs paratum Scriptura ait, figuratè hoc & metaphoricè intelligendum. Hinc dum nimis argutè de igne infernali eiuſq́; qualitatibus Sophiſtæ diſputant, in eiſq́; exponendis adeo ſe torquent, nimiùm quàm ridiculè agunt & ineptè. quamobrem craßior hac Imaginatio procul ab animo pellenda.* Ex hiſce pſeudoalcuini verbis ſequeretur, non adeò furuū ambuſtumq; (vt dici vulgò ſolet) eſſe cacodœmonem quàm forſan putemus, nec ita ſceleſtos metuere oportere, vt paſſim illis inculcatur: quòd ignis ille, flammæ, dentium ſtridor, tenebræ exteriores, ſitis illa Epulonis, aliáque huiuſmodi, nonniſi picta, imaginaria, & metaphorica ſupplicia ſint, non ſecus ac Chriſti corpus in cœna. Maledicta hæreſis, animarum gangræna, phagedæna mentium, quàm facilem paſſim, vbique, & in omnibus ad perditionem viam ſtruit? *Caluin. in Iſaia 30.33.c.*

V.

Non ita ęterna procedit veritas, quia neminem perire, ſed omnes ad agnitionē veritatis vult venire: hinc paſſim nos illa commonefacit eorum quæ verè ita ſe habent, quò nobis maturè prouideamus, dum credere nos iubet, ab igne reali & vero impios ibi torqueri, eoq; adeò terribili, vt elementaris hic, quem videmus quotidie, nonniſi fumus ſit; eum eſſe diuinæ iuſtitiæ & omnipotētiæ inſtrumentum, non ad corpora modò, ſed & Angelos & animas caſtigandas.

D.Tho.3. p.q.64. ar.4 ad 3. Ignis huius proprietates ſunt primò, quod ita damnato incorporetur & includatur, vt quocumque is demum ſi conuertat, eum ſemper ſecum circumferat, eoq́; torqueatur. Secundò, idem ignis reprobos diuerſimodè excruciat, & maximos peccatores grauiùs ac diriùs, iuxta ſententiam qua dictum eſt, *pro menſura peccati erit & plagarum modus*. Deut.25.2. Tertiò, idem damnatus vna corporis parte maiorem ſentiet cruciatum quàm alia; quando nempe hæc particulare peccati eius fuit inſtrumentum; hi verbi cauſa in linguis grauiſſimè torquebuntur, quòd in vita mendaces, periuri exſtiterint, ac turbarum concitatores: illi in ore & faucibus, quod ebrietatem & ingluuiem ſectati ſint: alij in ſenſu tactus, quod in libidinem & laſciuiam effuſi fuerint. Quartò, igni huic deeſt, quidquid eſſe ſolatio ac lenimento poteſt, ac nonniſi in ſe purè cōtinet quod cruciare natum: nam (vti iam ante dicere memini) flammeſcit & non lucet; vrit & non conſumit; ardet, nec minuitur. Quintò, vt Deus omnipotentia ſua ignem purè elementarem in ſua ſphæra, quæ intra Lunæ orbem & tertiam aëris regionem interſita, ſine vllo alimento ac materia combuſtibili conſeruat; ita & ignem hunc in perpetuum conſeruabit, atque hic eſt flatus ille Domini, quem paulò antè Iſaias Tophet dixit accendere. Iſai.30.33. Sextò, eius actio non aliter in animam agit, quàm aquam in Sacramento Baptiſmi agere diximus. Marc.9.49. Quàm horrendum ergo erit, videre damnatum igne ſalitum, vt in Euangelio Dominus ait, id eſt ardoribus abſorptū, & ſine apertione transfoſſū, itaq; à flāmis penetratū, vt caro ſalſa à ſalis virtute penetratur, clamantē, & ſine vllo relaxationis aut lenimenti ſpe vlulantem! Hem quàm horribi-

le m

le malũ eſt peccatum, cum qui ipſa eſt miſericordia, creaturas quas formauit, ac ſanguine ſuo redemit, hæcce tormenta ſuſtinere videndo non modò ad miſericordiam nihil mouendus ſit, ſed etiam gauiſurus, quòd hæc iuxta iuſtitiæ præſcriptum paſſuri ſint.

VI.

Sicut corpus & anima in ſuo totali, ita & in omnibus ſenſibus, facultatibus, ac functionibus torquebuntur. Atq; vt à nobiliſſima maximeq; culpabili parte anima inquam, initium ducamus, imaginatiuã horrendæ exagitabũt imaginationes, millies ijs quas Hypochondriaci & Melancholici patuuntur, quaſq; Aegyptij olim paſſi, quas Sapiẽs horribiles ac triſtes fuiſſe dicit, accedentibus præſertim tetris beſtiarum, draconumq; ſpectris, ſibilo & mugitu horrendo, qui audientiũ mentes percellebant, tetriores & terribiliores: appetitiuam cruciabit propriarum paſſionum furor, timor inquam, dolor, amaritudo, angor, ira, inuidia, deſperatio, quæ tam cruento inter ſe bello diſſidebunt, ſe mutuo vt annihilatura ſint. Memoriam intellectualem torquebit continua rerum quas olim habuit, præſentiũ quas modò patitur, & earũ quæ illi in omnẽ æternitatem euenturæ ſunt, memoria; numquã vt applicare ſe queat ad cogitandũ quidlibet, quod ſolatio illi eſſe poſſit, aut à miſerijs ærũniſq; ipſam diuertere, quæ pro præteritarũ voluptatũ proportione ac magnitudine creſcũt. Adeò vt talis memoria varijs agitata fluctibus felle amarioribus, ſibi inuicem aſſiduè inceſſanterq; ſuperingruẽtibus, mari ſit perſimilis. Intellectus obſcurabitur, velut exhauſtus, & furore alior ſum actus, vt de nullo quod gaudium aut ſolatiũ illi af- *Sap. 1. 7.*

ferre poſſit, cogitare, aut illud cõprehẽdere queat; quin potiùs erroribus ac deceptionibus replebitur, inceſſanter euoluens quæ patitur mala, eadem exaggerando, illaq; demerito eſſe grauiora cẽſendo, ac de Deo, quaſi iniurio expoſtulando: atque hinc furor, & blaſphemia. Voluntas porro in ſceleribus ſuis, in Dei, Deiparæ, Sanctorumq; odio indurata erit, nulla vt ratione flectenda aut mutanda ſit, aut pœnitentiam conceptura non modò præſentis; ſed etiam præteritorum, ob quæ ſe

Matth. 22. cruciari puniriq; videt, malorum. Atque hoc denotant manus ac pedes ligati, in parabola de tenebris exterioribus: itaque propria voluntas, quæ numquam implebitur, ſuiipſius infernus & crux eſt, ideo punita quòd toties dum vita maneret, cũ Dei offenſa adimpleta ſit. Vnde ſequitur, damnati cor, inſtar calamitatum oceani fore, in quod omnia acerbiſſimorum cruciatuum flumina inceſſanter ſe exonerabunt, quinque per quinque facultates interiores, & totidẽ per ſẽſus exteriores. Illas iã excuſſimus, iam hos in ſequẽtibus examinemus.

VII.

Viſus, qui ſenſuum omnium nobiliſſimus, dicere tum poterit:

Cur aliquid vili? cur noxia lumina feci?

&:

Vt vidi, vt perij, ſic me malus abſtulit error.

Nam tum, pro omni laſciuo impudicoq; intuitu obiecta habebit, quæ damnati anima maximè abhorreat & execretur. formabunt quoque dœmones horrenda ſpectacula ac ſpectra, eaque oculis eius ita obijcient, vt eos claudere nequeat, aut aliò diuertere. Atque huc referre eſt hæc

Iſai. 13. 21. Iſaiæ verba: *Requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur*

buntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi ſtruthiones: piloſi ſaltabunt ibi, & reſpondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & ſirenes in delubris voluptatis. Huc alludere videtur Chryſoſtomus, cū Chriſtianos quoſlibet ita compellat: *ſi cū in carcerē quemdam ingreſſi ſumus, atq; alios ſqualore confectos, alios catenis vinctos ac fame laborantes, alios in tenebris clauſos conſpicimus animo commouemur ac perhorreſcimus, nihilq; non facimus, vt ne in eum locum incidamus: cùm ad ipſos gehennæ eculeos obtorto collo trahemur, quidnam facturi ſumus?* Hom. 5. in 2. cor. c. 1.

Auditus (qui inſtructionis ac diſciplinæ ſenſus eſt) qui antè nōniſi hæreſibus, detractionibus, periurijs, verbis inhoneſtis & ſeductionibus patuit, tum volens nolens nonniſi execrandas in Deū audiet blaſphemias, patris in filiū, filij in patrē, matris in filiam, filiæ in matrē, fratris in fratrē, ſororis in ſororem, vxoris in virum, viri in cōiugē improperia, ſerui in Dominum, vaſalli in Principem, militis in ducem, diſcipuli in magiſtrum, vicini in vicinū, amici in amicū, amaſię in amaſium iniurias & cōuitia; haſce porrò imprecationū diras horrēdi ſequentur vlulatus, clamores, fremitus & mugitus terribiles, vt nec aures obturari queant, quò minus diram hanc vocum confuſionem audiant.

Odoratus nonniſi purulētiſſimos percipiet fœtores, non modò è ſulphureis flammis, ſed & tetris exhalationibus, quas fœda hęc colluuies & vomica cauſabitur, & execrandis putoribus, quos odorantis ipſius, eorumq; quibuſcum inſtar emplaſtri emplaſtro adherentis arctè compactus eſt, corpora efflabunt pr, oductos.

Guſtus, lingua, palatum, nonniſi amaritudinem, rutam, fel, abſinthium, magnis cordis tor-

minibus percipiet, quibus millies exſtingueretur ſi modò ſuffocari poſſet. Canina adhæc torquebitur fame,& ſiti ardentiſſima, quæ nulla ratione lenietur aut refocillabitur, idq; ad caſtigandum nimium illum tot conuiuiorum atq; epularum exquiſitarum luxum qui olim dicebatur:

Et quæſitorum terra pelagoq́, ciborum
Ambitioſa fames, & lautæ gloria menſæ.

Tactus ſenſus ille brutaliſſimus, latiſſimeque tamen patens, à planta pedis ad ſupremum vſq; capitis verticem acerbiſſimos perferet cruciatus: quales olim ſpeculum patientiæ Iob, omnigenis licet in fimario oppletus miſerijs, non eſt paſſus. Hemicrænia namq;, ophthalmia, obſtructiones, amygdalæ, angyna, chiragra, nephritis, podagra, pleuritis, alijq; morbi humani, ludus quodammodo ſunt collati cum ijs quæ in oculis, auribus, naribus, gutture, faucibus, corde, pulmonibus, lateribus, pedibus, manibus, & omnibus corporis membris, nullo excepto, damnati patiētur. Si ſenſuum noſtrorum minimi dolor tantos cauſatur gemitus ac pœnas, quas non afferet quinq; ſenſuum ſimul? ô deteſtabiles deliciæ, quæ in tantam amaritudinem deſinitis! ô linguæ infelices, quæ præter blaſphemias aliud non proferetis! ô aures infortunatæ, quæ nonniſi gemitibus & planctibus patebitis! ô miſelli oculi, nōniſi miſerias viſuri! ô corpora ærumnoſa, nonniſi flammis refocillanda!

VII.

Quatuor alia, foris accidentia, hanc calamitatem & dolorem maximè incredibiliterq; adaugent, *Vermis arrodens, conſortium, tortores, & æternitas.*

De hocce verme loquens in Euangelio Dominus

nus ait: *Si oculus tuus ſcandalizat te, eÿce eum: bonum eſt tibi luſcum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non exſtinguitur. Omnis enim igne ſalietur.* Ratio cur vermis hic non moriatur, eſt quòd putredo, in qua naſcitur, ipſa inquam culpa, nunquam exſtinguatur aut ceſſet, ac proinde inceſſanter & continuò, πλήττει τὴν ψυχὴν ἡ συνείδησις, conſcientia corrodit ac torquet animam, an Marc. 9. 46.

Euaſiſſe putas, quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos, & ſurdo verbere pulſat
Occultum quatiens animo tortore flagellum?

Vermis hic conſcientiæ damnatæ penetralia arrodens, ſæpè triſtes ac lugubres eius, qui alio ſanè ſpiritu olim eos effundebat, planctus repetet & ingeminabit: *Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, Conceptus eſt homo: Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eum Deus deſuper, & nō illuſtretur lumine. Obſcurent eum tenebræ & vmbra mortis, occupet eum caligo, & inuoluatur amaritudine. Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in menſibus. Quare non in vulua mortuus ſum, egreſſus ex vtero non ſtatim periï? quare exceptus genibus? cur lactatus vberibus?* ſi verò mundum ingredi oportuit, cur vita adeo breuis mihi data? Diuitiæ meæ quònā deuenêre? vbi ſunt theſauri? vbi modò deliciæ, ioci, venationes & epulæ? quàm breuis illa fuit voluptas, quæ tam extenſum mihi miſeriarum funem texuit? Septem vbertatis anni prçteriêre, & horum fertilitatem ſteriles modò deuorant, nihil vt præter teſtem memoriam ac dolorem ſuperſit, quia memoria præſentium dolorum meorum amari- Iob 3.

tudinem incredibiliter auget: an ob tam exiguum gaudium tormenta feram numquam finienda? Vermem porro hunc rodentem denotabant fabuloſa Ixionis rota, Promethei vultur, Siſyphi ſaxum, Tantali poma, dolium Danaidum, & Oreſtis furiæ.

VIII.

Communi in mundo hoc prouerbio dicitur; *Conſolationi eſt miſeris ſocios habere in pœna ac miſerijs*: at in inferno longè ſecùs eſt; quot enim apud inferos cruciantur damnati, tot nouos eſſe cenſeas carnifices, qui ſe inuicem iniurijs, improperijs, imprecationibus, & maledictionibus onerent ac proſcindant. Ibi ſuperbi cum ſuperbis, inuidi cum inuidis, auari cum auaris, luxurioſi cum luxurioſis, ebrioſi cum ebrioſis, vindictæ cupidi cum vindictæ cupidis, hæretici cum hæreticis, ſchiſmatici cum ſchiſmaticis, denique Zizania cum Zizanijs congregabuntur; atque huc reſpexit potiſſimum Dominus dicens: *Colligite Zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum.* Apud inferos ergo impij herbarum in modum ſibi inuicē ſuperaccumulabuntur. Atque vt diuerſorum tectorum aqua in plateas per tubos effunditur, deinde per cloacas publicas & aquæ ductus promiſcuè defertur, ita quidquid vſpiam fœdarum, putiſcentium, & infectarum eſt animarum, collectum execrabilem inferorum ſentinam replebit.

Matth. 13. 30.

Omnigenas hic creaturas rationabiles reperire eſt; inter Angelos non deerunt Archangeli, Principatus, Poteſtates, Virtutes, Dominationes, Throni, Cherubini, & Seraphini, modò hæc illis nomina coueniant. Inter homines reperientur

Monar-

Monarchę,Imperatores, Reges, Principes,aliíque omnis generis,nominis,ac tituli dynaſtæ. Alij cũ inter mortales agerent, inter ſapientes Philoſophos,Theologos,Oratores,Iuriſconſultos, Medicos & Mathematicos recenſebantur alij, comes, curiales,affabiles,liberales ingenij, beneque morati dicebantur:alij inuicem amici, conſanguinei, cognati,affines,parentes,fratres,filij erant:alij cõſortes,conſodales,contubernales, vicini. Et licet hic ordo nequaquam ſeruandus ſit, in loco vbi nullus eſt ordo,ſed inordinata confuſio; hi tamen ceteris ampliùs mortali ſe inuicem odio proſequentur,ira, furore,inuidia,impatientia rabidi & efferueſcentes, vt ſe mutuo nec benignè intueri, nec pacificè alloqui queant, vt filios Iacobi erga Ioſephum fratrem geſſiſſe ſe ſcriptura commemorat. Alter alteri horrori erit, ſe inuicem mordebunt, & inceſſanter maledicent, ij præſertim, qui hoc in mundo nequiter prauoq; ſe amore dilexerunt, quique in ſcelere ac nequitia ſocij fuère,ibi amplius ſe inuicem abhorrebunt,& in pœnę incrementum erit,ſe ibidem cernere collectos: atq; vt accenſi titiones ſe mutuo ſuccendunt & adurunt,ita carbones illi tartarij, furoris ſui igne ſuccenſi, ardores ſuos accendent & redanimabunt.Quid dicent reges ac magnates,vbi ſe popello permiſtos viderint! Ecquod erit tormentum, inter inimicos ſuos agere, nonniſi iniurias & maledictiones audire compelli, vt nec os claudere, nec aures obturare queant? Ecquæ pœna, nullum videre vmquam qui bona aut benè tibi velit, quem malorum tuorum miſereat, tot è contra videre, qui eadem adaugeant & conduplicent. L. Sfortia Dux Mediola-

Iob. 16.

Gen. 37. 4.

nenſis cum profligatus & ducatu deiectus, viuus in hoſtium manus veniſſet, & Ioannes Iacobus Triuulcius, cuius inſtinctu & incitatione hanc Galli expeditionem mouerant, ad eum veniſſet, diceretque: *Diſce Sfortia neminem vmquam contemnere;* Sfortia coniectis in Lautrechium regiorum caſtrorum præfectum oculis, aut mihi vitam, inquit, adime, aut hunc oculis meis ſubmoue; huius enim conſpectu mihi mors futura carior.

Caſſian. collat. 16. c. 2. Poſthac ergo, anima mea (ait hac occaſione Caſſianus) in vera charitate amicitias tuas funda, ſi modò pacem habere & delictionem tuam perennem perpetuamq; eſſe velis.

IX.

Etſi verò ſynderesis, de qua iam egimus, indefatigabilis animæ damnatæ ſit carnifex, & damnatus quislibet ſingillatim omnes ſimul excruciet; Diaboli tamen ſpecialiter infandum hoc miniſterium obibunt, & quidem eò magis, quòd ad malè faciendum, ac nocendum ceteris ampliori polleant potentia, intelligentia, & malitia. Si enim energumeni, in quos illorum potentia nonniſi limitata eſt, nobis interdum terrorem incutiant protenſa ſeſquipedali lingua, paſſis ſparſisq; capillis, oculis carbonis inſtar micantibus ac ſcintillantibus, pedibus manibusq; inuerſis, luporum inſtar vlulantes, taurorum voce mugientes, porcorum ad inſtar grunnientes, ſerpentium in modum ſibilantes, in ignes ſe coniectantes, è feneſtris ſe præcipites dantes, ſolo ſe prouoluentes, caput parieti illidentes, idque agente & mouente ſpiritu, qui in energumeni corpore reſidet ac præſidet; quid erit cùm plena in corpus & animam poteſtate donatus erit? Ad cogno-

ſcendam porrò potentiam eius,& proinde Dei ab illa nos protegentis beneficium,loquentem audiamus Iob, qui eã expertus erat,& ſub Behemoth imagine eum depingit: *Sternutatio eius quaſi ſplendor ignis,& oculi eius ſicut palpepra diluculi. De ore eius lampades procedunt,ſicut teda ignis accẽſa. De naribus eius procedit fumus, ſicut olla ſuccenſa atque feruentis. Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur. In collo eius morabatur fortitudo,& faciem eius pracedit egeſtas. Membra carnium eius cohærentia ſibi: mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur. Cor eius durabitur quaſi lapis,& ſtringetur quaſi malleatoris incus. Cùm ſublatus fuerit, timebunt Angeli, & territi purgabuntur. Cum apprehenderit eum gladius,ſubſiſtere non poterit,neq; haſta neque thorax.* Reputabit enim quaſi paleas,*ferrum; & quaſi lignum putridum, as. Non fugabit eũ vir ſagittarius; in ſtipulam verſi ſunt ei lapides funda. Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum, & deridebit vibrantem haſtam. Sub ipſo erunt radij ſolis, & ſternet ſibi aurum quaſi lutum, feruеſcere faciet quaſi ollam profundum mare, & ponet quaſi cum vnguenta bulliunt. Poſt eum lucebit ſemita, æſtimabit abyſſum quaſi ſeneſcentem. Denique non eſt ſuper terram poteſtas quæ comparetur ei, qui factus eſt vt nullum timeret.* Doctores Theologi addunt, quòd quemadmodum omnia corporis membra animæ obediunt, quamdiu forma informans eſt, ita omnis natura corporalis ad nutum obedit Angelo, quando forma fit aſſiſtens, vel quando in ſphæra ſua agit, id eſt in poteſtatis ſuæ latitudine. Ex iis quæ ſupra dicta

Iob.41.9.

homines nonniſi triſti ac funeſta necaret morte,

Corpora corporibus iungebat corpora viuis,
componens manibusq; manus atq; oribus ora.

Tiæ (locus eſt haud procul à lacu Volſinio) præfectus Vrbanus nomine, filiam Chriſtinam, quod ad Chriſtiana ſacra acceſſiſſet, & argentea aureaque parentis idola fruſtratim comminuta in pauperes Chriſti diſtribuiſſet, primū fuſtigatione cōtondi, dein pectinibus ferreis membratim diſcerpi, pòſt ad rotā illi alligatæ ignē ſubiici iuſſit, vt lentò igne torreretur. ſed rota diſſiliente, igneq; exſtincto, Vrbano repentina cælitùs morte ſublato Dion ſucceſſit. hic Virginem bullienti iniicit oleo, è quo cum ſoſpes Dei nutu euaſiſſet, ad preces eius Apollinis ſtatua corruit. Iratus iudex illā fornaci candēti immergit, ſed hinc ſine vlla læſione emergenti, lingua ac mamillæ præſecantur; tandē ſagittis cōfoſſa cōſtātē Deo ſpiritum reddidit. S. Euſtachius vnà cum Theopiſta vxore ſua ac tribus liberis æneo incluſi ſunt tauro, flamma ſubiecta (Perilleū id inuētum, quò apud Phalarin tyrannū gratiā iniret) hic filij, quò æris cadētis rabiē ardorēq; declinarent, ſuper patrem, paterque per filios voluitur, ſimulque omnes animam Deo mugiendo reddiderunt. Guelphi ac Gibellini ſibi inuicem nares, aures, linguamque, ſi quando præualerent, præſcindebant, venteribus apertis, eductum cor deuorabant, prægnantibus matribus vterus quoque apertus, & fœtus membratim diſcerptus. Fœdior & abominanda magis Scytharū erat immanitas, ſanguinem hoſtilem bibere ſolitorū, quin ſi quos hoſtiū nacti eſſent, ad axillas ſuſpēdere, viuos excoriare, & in illorum cadauera, ſaccorum plenorum inſtar, vtrimque ex equis depen-

dependentia conſidere, pelle verò clypeos conueſtire, eamque mantilium loco vſurpare ſolebant; vt fuerint qui centum huiuſmodi mappas & amplius domi aſſeruarint. Deus bone! ſi leonē ex vngue cognoſcere licet, quid fiet, quando plenis in prædam irruet faucibus? Audiuimus in primis, ſecundis, ac tertijs Galliæ tumultibus aliquorum ſacerdotum carni inſertas Breuiariorum paginas; alios in altarium concauitatibus velut fornacibus combuſtos; alijs ventrem apertum, & in eum velut in alueolū inſperſam auenam in equorum pabulum; alios tendiculis è tabulato è maiore pedis dextri digito & manus ſiniſtræ pollice inſtar ſuillæ ſuſpenſos; alios ad axillas alligatos, ad luculentum ignem aſſatos, & ad voluptatem lento rotatu verſos; alios capite tenus terræ infoſſos, ad quod dein non ſecus atque ad metam globi iacti. Hæc in analibus noſtris ſcripta legimus, at quid non in vltimis hiſce motibus poſt Henrici Magni regis mortem vidimus? Hic ſcil. poëta diceret:

Obrigui ſteteruntq; comæ, & vox faucibus hæſit,
Non mihi ſi lingua centum ſint, oraq; centum
Omnia pœnarum percurrere nomina poſſim.

Satius namque fuerit ſilentio ea inuoluere, quā poſteris ea ſpectanda aut legēda proponere. Hinc ſaltem apertè eruimus, quæ dœmonum ſit in corporibus, & magis animabus torquēdis peritia, induſtria, experientia, & inuentiones. Malitiam eorum iam deſcribamus.

XI.

Maledictorum horum ſpirituum in Deum odium verbis exponi nequit; tum quod ipſe ſumma bonitas, & illi malitia ac peruerſitate intolerabili, tum verò quòd grauem potentemque eius

ſuper

ſuper ſe manum experiantur,à qua numquam liberari queant. Accedit,quod cùm Angeli voluntas naturâ,ex quo ſemel obiecto alicui adhæſerit, inflexibilis ſit, in prima ſemper rebellione perſeueret,ea quidem rabie ac furore, vt ſi fieri poſſet, Deum throno ſuo deturbaret, ac millies & decies millies morte afficeret:quod cũ facere ſe poſſe deſperet,in hominẽ; qui eius imago eſt, irruit, nõ ſecus ac tigris dũ in inanes ſęuit imagines,quas venatores ad eius curſum interrumpendũ interim dum catulis ablatis quàm celerrimè fugam ineunt, in via hinc inde collocant. Prouerbio hinc dicitur, qui in dominum non poteſt, in ſeruum ſæuit; & equum ferit,qui equitem non audet. Quod quidem ſceleſtus Apoſtata Iulianus in Chriſtum Dominum corde fouebat odium, verbis exponi nequit; per contemptum eum namque Galilæum fabrique filium nuncupabat, quin etiam inuiſibili iam lancea percuſſus effluentem vulnere ſanguinem dextera excipiens, & dentibus frendens blaſphemo ad Deum ore conuerſus ait, Viciſti tandẽ, ô Galilæe. Tiberius quoque Imperator, Vlpianus Iuriſconſultus,Porphyrius Philoſophus, iurati & mortales Chriſtianorum hoſtes fuêre, catholicos item Arriani, Eutychiani, ac Donatiſtæ cane peius & angue oderant,& quibus poterant modis in eos graſſabantur. In Anglia etiam quotidie immanitatis ac furoris eorum, qui ſe ab Eccleſia ſepararunt, exempla cernere eſt. Antichriſtum iam antè tam atrocem erga Filij Dei nomen confitentes perſecutionem excitaturum diximus, nulla vt ſimilis in Eccleſia viſa hactenus fuerit. Accedet huc & Satanæ opera, inſignis mendacibus,& prodigiis adeò manifeſtis, vt & carnifex ipſe, inſpectante

di ætate, qua iuxta Martyrologium Romanum, vniuerſa terra pace fruebatur Ieſus Chriſtus, Deus æternus, æterni patris filius, ſuo mundum aduentu ſanctificare volens, poſtquā de Spiritu ſancto conceptus, & nouem ipſis menſibus in ſacratiſſimæ Virginis matris vtero eſſet commoratus, in Bethleem Iuda natus eſt. A beatæ huius natiuitatis die ad hunc vſque mille ſexcenti ſedecim elapſi ſunt anni; qui ſimul omnes comprehenſi ſepties mille octingentos & quindecim conſtituunt annos à prima cæli terræque creatione. Tot porro effluxerunt, ex quo Lucifer cum ſequacibus ſuis expertus eſt quæ ſint ſenſus damnique pœnæ, de quibus hactenus egimus, idque eò maiori cruciatu, quò illorum peccata alijs alia maiora fuere aut minora, pro maiori minoriue ſuperbia, rebellione, apoſtaſia ac malitia. Tot item ſunt anni, demptis ſæculis aliquot, ex quo ſceleſtus Cain perditionis viam ſtrauit omnibus ſibi ſimilibus, vt hoc S. Iudas (quem D. Bernardus colnit) exponit. Tria annorum ſunt, iuxta hanc ſupputationē, millia, ex quo Core, Dathan & Abiron, & omnis illorum familia vindices ſuæ contradictionis flāmas ſenſerunt. bis mille ſeptingenti aut circiter, quo diues Epulo & in pauperes tenax, aquæ guttam poſtulat. Mille † octoginta & vnus, quo Apoſtolus filius perditionis præuaricationis ſuæ, auaritiæ, & proditionis pœnas patitur. Horum tamen omnium, quorum damnationem certò è Scriptura eruimus, nullus minimā debitorū ſuorū partem luit aut expiat: rurſus vbi centena aliquot & rurſus totidē centena annorū effluxerint millia, eadem ſemper illorū ſors erit. Iam æternitatis huius circūſtātias examinemus & pōderemus.

Iud. 1. 11.
Iud. v. 12.
Luc. 16. 24.
Ioā. 17. 12.
† *nota*

XIII.

XIII.

Primò, damnatus non quoad animam modò, ſed corpus etiam immortalis eſt; ita quidem, vt nec ſeipſe accidere, neu ab aliis occidi queat. Et
Apoc.9.6 ſuo Dominus nobis ore aſſeruit, delere ſe illum nolle; ſed quò magis ipſe mortem optaturus eſt, eò illam magis ab ipſo fugituram; diuina illum iuſtitia deſiderio ſuo fruſtrabitur, adeò vt ſe deſtruendi furor & rabies immaniter ipſum cruciatura ſit, nec ad deſtructionem ſui ipſe peruenturus.

Secundò, locus carceris perpetuus futurus eſt; quod terra, in cuius medio ac centro infernus eſt, in æternum manſura ſit: *Terra autem in æter-*
Eccl. 14. *num ſtat.* Exterius quidem mutabitur, inque viſceribus ſuis expurgabitur, quod nulla poſthac futura ſit animalium generatio, non herbarum plantarumque productio, non metallorum coagmentatio, idque ob ſolis immobilitatem, & cauſticam ignis virtutem, à quo calidum humido temperatum (quod omnis formationis principium) deuorabitur. Hoc in ſenſu *cælum nouum*
2.Pet.3. 13 *& terram nouam exſpectamus*; hoc in ſenſu *elementa calore ſoluentur*; hoc in ſenſu *ingemiſcit omnis*
2.pet.3. 10. *creatura, & parturit vſque modo, reuelationem filio-*
Rō.8.22. *rum Dei expectans.*

Iſa.30.33 Tertiò, ignis quoque perpetuus erit, quòd *flatus Dei*, vt iam ſæpè Iſaias nobis declarauit, ſulphuris futurus ſit loco, ad eum accendendum & fouendum nulla vt alia materia opus ſit. Hæc autem gehenna eſt, de qua Dominus apud Matthęū locutus eſt; quo loco Hieronymus docet, Gehinnō
Matt.10. tantundem denotare ac vallem filiorum, Hinnon

tantun-

locum Hieroſolymis vicinum, & in quo fontis Siloë erat ſcaturigo, fertilem quidem & veberem, at infamem, quod in illo Iſraëlitæ ſuos Molocho immolaſſent filios; atq; hoc obieciſſe iis Pſalmographum dum canit: *Immolauerunt filios ſuos & filias* Pſ. 105.
ſuas dæmoniis. Decretum deinde, in tanti ſceleris 32.
abominationem, vt vallis hæc alij vſui non foret, quam vt in eam omnes vrbis ſordes egererentur, Redemptoris autem ætate nonniſi cadauerum atque oſſium receptaculum & colluuies erat, quod
Romani *montes teſtaceos, & montes ſterquilinios* Matth. 5.
appellabant: per tranſlationem autem idem Iu- 22. 5. 30.
dex ac mundi Redemptor ſæpè *gehennæ* nomine c. 10. 28. c.
infernum deſignauit, vt omnium mundi locorum 18. 9. c. 23
eum teterrimum eſſe oſtenderet: vocauit autē *Ge-* 15. 33.
hennam ignis, vt diſtingueret à gehenna aquæ, de Marc. 9.
qua Iob locutus eſt, dum luxurioſos ex ardoribus 43.
ignis ad frigus glaciei & niuis transferendos ait; Iob. 45.
nō vt oppoſita hæc extremitas miſeris refrigera- Luc. 12. 15
tionem aut delinimentum afferat, ſed vt calor e- Iob. 24.
orum per calidi cum frigido pugnam & reactionem 19.
nem magis intendatur, cum hinc rigebunt, & præ
rigore ſtridebunt, illinc aſſabuntur & torrebun- 4. Reg.
tur: *ad nimium calorem tranſeat ab aquis niuium,* 23. 10.
& vſq; ad inferos peccatum illius. Nonnullorum o- Iſai. 30. 33
pinio eſt locum hunc Topheth eſſe, de quo quar- Ierē 3. 31.
tus Regum Iſaias ac Ieremias meminêre. Toph 32. c. 19. 6
namque Hebræis tympanum denotat, quo quod 11. 12.
Idololatræ pulſabant interim dum ſacrificium il- 13.
lud ferale peragebatur, ne infantium quos Mo- 4. Reg. 16
locho (alio nomine Saturno) quod Ammonitarū c. 17. 31. 23
erat idolum, immolabant, ploratum ac planctum 10
audirent. 2. Paral.
28. 3. & c.
33. 6.

Quartò, vermis rodens etiam immortalis erit, vt Dominus ait, & hoc ipſi paulò ante notauimus, eò quòd putredo è qua naſcitur, peccatum inquam & culpa, numquam morietur, quod gratia locum hic non habeat, & Ieſu Chriſti ſanguis numquam eo perueniat. Vnde ſequitur, eum qui ſine peccatorum pœnitentia hinc decedere vult, tantumdē facere quàm ſi peccare, & Dei inimicus eſſe in perpetuum vellet. Adeo vt quamuis vera cum fide moriatur, & moriendò aliquam ſpem præferat, vtramque ſimul perdat vbi infernum ſubit, non modò quòd indignus ſit tam illuſtribus habitibus ac virtutibus donari, verùmetiam quòd nullum ei ſpei obiectum reliquum ſit, vel vt peccatorum veniam obtineat, vel vt illius preces petitioneſq; exaudiantur, vel vt miſeria egrediatur, vel denique vt beatitudinis conſors reddatur. Atque hoc remorſus perpetui in corde illius eſt occaſio.

S. Tho. 12.q.87. a.3.ad 1.

Quintò, Dei decretum æternum & immutabile eſt, & ab hac immutabilitate omniū pœnarum eſſentialium & accidentariarum damnatorum æternitas dependet. Hæc porrò immutabilitas ex ipſis Dei immutabilis, qui de ſe ait, *Ego Deus & non mutor*, verbis colligitur; ſi enim vlla in Dei decreto mutationis ſpes extitiſſet, in eo quod de cariſſimi filij eius morte erat, ea hauddubiè apparuiſſet: ſi ergo tū, cū pretioſus eius ſanguis in monte Caluariæ fuit effuſus, nullū penitus dānatorū Redemptor liberauit, multò id minus modò faciet, quādo, vt ita dicam, eius adeo ſanguis nō feruet. Ex hac inuariabilitate ſequitur pœnas fore ſine vlla interruptione continuas, & ſine diminutione immutabiles: adeò vt mille annorum millionibus euolutis nulla ſit earum futura relaxatio. Nam

Malac. 3. 6.

D. Th. 3. p.q.52.a. 6.

vt in

vt in cœlo beati determinabuntur & *quoad ſpecificationem,* & *quoad exercitium,*(vt dicunt) adeò vt Deum ſemper & viſuri & amaturi ſint, vt obiectū mutare non poſſint (ô beatam neceſſitatem!) imo nec ab ipſo amando deſinere: ita, licet longè diſſimili ratione, damnati ad æterna ſupplicia, & cōtinuum pœnæ ſenſum, ſine vlla ceſſatione, ſine omni diminutionis ſpe condemnabuntur, idq; præſertim quoad pœnas maximè eſſentiales. Inprimis verò notandum, etſi tormenta adeò longa & cōtinua ſint, axioma quo *ab aſſuetis paſſionem non fieri* dicitur, hic locum minimè habere: nullus enim hic contrahi habitus poteſt, quo actio aut paſſio facilior reddatur; nemo aſſueſcere pati poteſt, neu pœnas minus duras mitioreſq; inuenire, cū illæ quotidie renouentur, & cū impatientiæ incremento recrudeſcant ac reuiuiſcant. Atque vt horū nefandorum qui Deum abominantur, ſuperbia quotidie creſcit & augetur (*ſuperbia eorum qui te oderunt aſcēdit ſemper.*) ita & illorū ira, inuidentia, impatiētia, furor, & rabies ſemper increſcent. Tū ſcil. frendebunt, indignabuntur, efferaſcent, ſuáq; in Deum ac ſeipſos furorem exonerabunt, ſuam ipſorum deſcerpent carnem, indignantes ſe deuorare inuicem non poſſe, præ ſuſpiriorum magnitudine pectus diſrumpent, dentes eos ita cōpreſſuri, comminuent, carnem immortaliter paſſibilem vnguibus diſcerpent, patrem matremque maledicent, creatorem quoque blaſphemabunt, qui ſuppliciis hiſce eos irremediabilibus adeoq; deſperatis addixit, vt vermis non moriatur, vita finem non accipiat, iudex compaſſione non moueatur, patronus partes defendendas non ſuſcipiat, mediator non intercedat, carnifex non

Pſal. 73. 23.

torque-

torquendo defatigetur, ignis denique numquam exſtinguatur.

SOLILOQVIVM.

Quid ad hæc dicis anima mea? quid agis? Quid cogitas? fidei viuæ vel micam habes, vel granum iudicij? annon expalleſcis & deliquium pateris, de tam horrendis ſuppliciis loqui cum audias? quid de hac tibi æternitate, duratione, quid de hac immutabilitate videtur? ſi in lecto compoſitus morte grauius putas, noctem integram inſomnem ducere, quòd aliquam hoc tibi afferat moleſtiam; ſi tam impatienter tardantē auroram exſpectas; quid faceres ſi vnà lecto ignito ferreis catenis iisq; cādentibus illigati eſſemus, perpetuò vigilantes, & in tā lōgæ & tædioſæ noctis caligine, nulla vt auroræ, nec ſolis venturi ſpes nobis affulgeret? ſi adeò molles & delicati ſimus, vt muſcæ puliciſue puncturā ferre nequeamus; ſi triduana febris, odontalgia, & breuis quædam hemicrania ita nos turbet & exagitet, vt querulis aëra vocibus fatigemus; quo, obſecro, flammas perennes patiemur modo? Si lata per mortalem iudicem mortis ſententia ita reum percellat, quòd quadraginta, aut quinquaginta vitæ, quos forſan victurus eſſet, annos adimat ac præſcindat; quis non perhorreſcat trepidans ſententiam illam, quæ vitā pepetua damnatos eſt priuatura? Si ad rei ad ſupplicium raptandi occurſum toto inhorreamus corpore, ſi ad illius fuſtigationē, flagra, mēbratim cōſciſſionē diuiſionēq; viuicōburiū horrore moueamur inſolito; quid fieret, ad ſi hęc ipſi tormēta, nō die vno finiēda, ſed in ſempiternū duratura cōdēnat eſſemus? Quid porro omnia mundi ſupplicia aliud ſunt, quā ludus & leni-

lenimentum quoddam, æternis comparata cruciatibus? O æternitas, quàm formidabilis es æternitas! quin potius quàm mõſtroſa es æternitas! quod nempe in teipſa adeò longa ſis & durabilis, cum tamen à cauſa momentanea producta ſis? momentaneum eſt enim quod delectat, æternum quod cruciat. Quomodo verum, vitam humanam nonniſi momentum eſſe, vnde dependeat æternitas! Voluptates noſtræ fugaces fuêre, deliciæ tranſitoriæ, diuitiæ inſtantaneæ, dignitates momentaneæ reſpectu eius quod ipſas ſequitur. Verùm quis iuſtè conqueri et indignari queat? Annon certò id nobis conſtabat? annon præmoniti eramus? quamque meritò dixit Auguſtinus: *non te vult percutere qui tibi clamat, Obſerua. inuitus vindicat, qui quomodo euadere poſſimus, multò antè demonſtrat.* Et tametſi nulla præceſſiſſent ſigna, minæ nullæ, prædictiones ac prognoſtica nulla, annon degener & innaturalis natura peccati ſufficiebat, ad demonſtrandum pœnam eius æternam eſſe debere? annon Dei maieſtas infinita? annon in illam delictum commiſſum eſt? annon gratia, quam culpa mortalis euacuauit, dignitatis eſt infinitæ? annon & infinita eſt gloria qua hominem priuat? ſi ebrius ſemper bibere, vltor ſemper vlciſſi, ſuperbus alijs ſe ſemper præferre, cupidus ſemper diteſcere, libidinoſus voluptatum ſe ſemper cœno poſſet immergere, an vnquam à peccando ceſſarent? Annon eos potius natura & vires deficiant, quàm peccandi voluntas? Annon ad mortem vſq; peccando oſtendunt, ſemper fore vt peccarent, ſi ſemper vita duraret? Annon hinc colligas, non à peccatore peccatum; ſed illum à peccato deſeri, quando ad extremum

ſerm. 58. de ſanctis

vſq; ſpiritum Deum oſtendit? Adhæc quando propria quis voluntate à Deo receſſit, nec de ei ſe reconciliado, antequam vitâ emigret, laborat, annô reipſa quodammodo cœlo terræque, & omnibus pòſt venturis ſæculis palam facit, gaudere ſe, quòd perpetuus Dei ſit inimicus futurus, quòd numquã eum viſurus rurſus, cùm certiſſimò illi conſtet; hominem, ſi hoc in ſtatu ex hac vita decedat, damnationi addici, arborem in quamcumque ceciderit partem, in ea manſuram; apud inferos nonniſi renegationes & blaſphemias audiendas, *& mortem* (vt Doctorum Princeps ait) *miſeris eſſe ſine morte, finem ſine fine, ac defectum ſine defectu; quia & mors ſemper viuet, & finis ſemper incipiet, & defectus deficere neſciet, mors perimet, & non extinguet*; credere item illic nonniſi rabiem ac deſperationem cõtinuo, inceſſabili & perpetuo in Deum odio admixtam habendam, nec tamen hunc ſtatum incurrendi ſe periculo reponere vereri, ſed per peccatum vltrò in ipſum ſe coniicere, gaudere, & ratũ quodammodo habere, de illorum ſe eſſe numero, (vti è finali impœnitentia colligere datur) annon hoc pacto liquidò oſtendit, omnibus ſe peccatis, quæ diaboli & damnati in ſempiternum admittet, gratanter conſentire, velle ſe ibi eſſe, ſtipulationi huic ſubſcribere, amodò illi conſentire vti & poſtmodum, illarum de partium numero eſſe, annuere, & approbare cuncta quæ ibi fient, quæque ibi dicentur? O infanda ac deteſtabilis conuentio! fierine poteſt anima, horum nos de turba eſſe velle? hiſce ſuffragari? O liberum arbitrium, quàm libertas tua noxia eſt, & quàm periculoſa tua, ô libera voluntas! vtinam potius de agentium natura

Auguſt. lib. de ſpirit. & anima c. 56.

turalium numero eſſemus,quæ ſuis in actionibus determinata ſunt, quàm per nos ipſos & ſponte noſtra tam euidenti nos periculo exponere; quod fortuitum caſum dicere non poſſumus, cùm à voluntaria, plena,ac libera determinatione noſtra dependeat; at periculum & quidem periculum adeò euidens, vt vel ei expoſitum duntaxat eſſe, & in idem incidere poſſe maximæ ſit infelicitatis initium.

Noli hoc, quæſo, permittere animarum noſtrarum creator ac reparator Devs, antè nobis potius Eſſe, quod dediſti, aufer, & beſtiis perſimiles redde. Si verò opera tua immutabilia ſint, & ipſe ſemper in mea libertate & libero arbitrio eſſe debeam, his obſecro poſtulatis meis annue, inque immortalitatis tuæ archiuis hæc concede, ſcilicet, vt ſi voluntas mea à tua vmquam deflexerit eam repudiem, & liberi arbitrij mei conſenſum ab illa diuellam; quin protector iurans,penitus cõtrarium me velle, ac velleitates meas eſſe nolleitates,conſenſum meũ diſſenſum,&vice verſa,ſi res tibi placeat,diſſenſus meos eſſe conſenſus. Cùm enim liberum me eſſe oporteat, & ſuum voluntatem habere locum, hunc illi in te & in tua do, illam tuum reddo mancipium, eamque non amplius meam, ſed tuam eſſe declaro. Et, ſi fortè caſu eam repeterem,& iam dicta reuocarem,hoc libertatis meæ actum eſſe nolo, ſed caſum fortuitum,ſed illuſionem, ſed ſubreptionem diabolicam, eique ex hoc ipſo tempore renuntio, cum omnibus ad liberam meam voluntatem ſpectantibus. Cur verò, Deus meus, mihi imputetur voluntas, non mea,& non potius illa, quam,

ceteris excluſis, meam eſſe volo ac profiteor? Scio, & quidem damno meo, ſuo ſuos libero arbitrio eſſe receſſus ac ſinus ſecretos, ſed hos omnes animarum reparator Deus perſpectos habes, omnesque in manibus tuis tenes; eos igitur habe, ſerua, ac retine, nec à quoquam, imo ne à meipſo quidem, hos occupari ſinas.

Si continua triſtis huius æternitatis memoria neceſſaria eſt ad liberum arbitrium meum officio continendum; Præſta, Deus bone, numquan illa vt memoria mea excidat, vti olim Diuorum Hieronymi, Auguſtini, Bernardi, & ante eos, Regis, qui erat ſecundùm cor tuum, memoriæ perpetuò inhæſit, qui grauiſſimis regni ſui preſſus negotiis, æternitatē tamē ſæpenumero voluebat, *Annos*, inquiēs, *æternos in mente habui*; annos inquam, qui ad ſolis curſum non dimetiūtur, qui non amplius è duodecim menſibus, è duabus quinquaginta hebdomadis, trecentis ſexaginta quinque diebus & ſex horis, ſed è pura æternitate componuntur. Ibi deniones, viniones, centones, millia, decem millia, centena millia, milliones, centeni milliones, millionū milliones, & infinita millionum millia annorum elapſa cùm ſint, tantundem eſt ac ſi nihil fuiſſet.

Pſal. 76. 8.

Quando doctores contemplatiui, quos in animarum noſtrarum partes ſpirituales dediſti, allaborant, vt prodigioſam hanc nobis æternitatem deſcribant, modò omnia arborum folia ſuis cum motibus; modò omnes capitum damnatorum capillos, modò omnes deſertorum Lybiæ & littoris arenulas proponūnt; quin ad plures eam

annos

annos & ſæcula, quàm hæc ipſa, extendi aſſerunt. Fingunt deinde coruum quemdam immortalem poſt euolutos mille annos guttam aquæ ex oceano, & ſequenti pòſt millione aliam tollere, idque poſt idem temporis interuallum exactum continuare, donec vaſtum illud corpus liquidum, & deinde Mare Mediterraneum, pòſt omnia quoque orbis flumina exhauſta & arefacta ſint; oſtenduntque quando incomprehenſibilis hic annorum numerus etiam euolutus fuerit, damnatorum pœnas inchoandas, nedum finiendas. Addunt inſuper, etſi diuina maieſtas tua permitteret, vt poſt ſingulos annorũ milliones damnati vel lacrymulam effunderent, ipſamq; aſſeruares, vt iungeretur ijs quas pòſt effuſuri eſſent, donec ſimul coaceruatæ tãtum conflarent diluuium, quale fuit illud quo orbis vniuerſus olim inundauit; tam etſi hic annorum numerus noſtram ſuperet intelligentiam, incomparabili is damnatis conſolationi foret: viuerent namque & paterentur in ſpe, tandem aliquando ſuppliciorum finem fore; at dicere, in æternum, & verbo ſpem omnem præcludere, annon, Domine, tot rabies ac deſperationes parit, quot in omnibus hiſce numerationibus vidimus indiuidua? Annon hoc infernorum infernus, & abyſſorum abyſſus?

Etſi verò hæ, Deus in omnibus vere, omnipotens, infinite, conſiderationes ſenſum noſtrum ſuperent, & capacitatem exhauriant, tua tamen iudicia adoramus, eaque æquiſſima eſſe confitemur. Iuſtiſſimũ porrò fatemur eſſe, ſumme Deus, iuſtiſſimum inquam, vt qui libertate ſua interim dum cohibere actiones ſuas poteſt (quod

Iuſtum eſt vt qui in ſuo æterno peccauit in Deū, in æterno Dei puniatur.

Greg. 4. Dialog. Aug. de triplici habitac. c. 2.

Duo principalia ſunt tormenta in inferno, frigus intolerabile, & calor inexſtinguibilis.

D. Gregorius ſeruus tuus *æternitatem hominis* nuncupat) abutitur, eadem in tuas incidendo manus, & in tuam ingrediendo æternitatem, priuetur. Creatura rebellis cùm infinita & limitata ſit, infinitæ caſtigationis *intenſiuè* capax non eſt; ergo ſaltem *extenſiuè* caſtigetur, infinita nempe longitudine & duratione, cùm eius rebellio malitiam infinitam includat, & *ad magnam iuſtitiam pertineat iudicātis, vt numquam careat ſupplicio, qui numquam voluit carere peccato;* qui creaturis abuſus eſt, per creaturas caſtigetur; quiq; diabolorum ſuggeſtionibus paruit mandatis tuis refragando, tuo decreto ſententiaque ab iiſdem dœmonibus puniatur; qui calore ſuo naturali abuſus eſt, & humorem radicalem ad te offendendum conſumpſit, inceſſanter à frigido extremo ad ardorem intolerabilem tranſeat; quiq; ſemper viuere deſiderauit ad ſpiritum tuum contriſtandum, & numquam à malefaciendo deſiſtendum, in triſtitia viuat perpetua, & numquam pati ſupplicia deſinat. Hanc nobis dumtaxat miſericordiam præſta Domine, quam Mauritio Imperatori conceſſiſti, vt in mortali hac vita, in valle lacrymarum, omnigenos patiamur cruciatus potiùs, quàm in intolerabiles haſce plagas calamitateſque incidamus. Igitur *hic vre, hic ſeca, dum in æternum parcas.*

MEDI-

MEDITATIO XXI.

DE GLORIA COELESTI.

PVNCTVM I.

RADIANS ille vultus quem manſuetus Hebræorum conductor, generoſus dux,& ſapientiſſimus legiſlator Moſes è Sina monte poſt quadraginta dierum, & totidem noctium cum Angelo Dei perſonam repræſentante commercium retulit, ad decalogi receptionem, promulgationem,& executionem mirificè profuit. *Exod.34. 29.*

Poſtquam exploratores terræ promiſſæ viſa retuliſſent, & botrus humeris duorum geſtatus, per caſtra filiorum Iſrael tranſiſſet vt ſpectaculum, ac feracitatis terræ ſpecimen, ita animus populo refractario accreuit,itaque in quodlibet ſe diſcrimen pharmauit, nihil vt ipſis poſthac graue aut impoſſibile videretur. *Num.13. 24.*

Vix ſapientiam Salomonis,domus eius œconomiam,aulæ pompam ac ſplendorem, domeſticorum ſtatum, nobilitatis Iſraëliticæ florem Regina Sabæa vidit,quin in animi deliquium incidens *non habuerit vltrà ſpiritum*.poſt mille verò ſtupores & admirationes ad ſe reuerſa exclamauit: *Beati viri tui,qui ſtant coram te ſemper,& audiunt ſapientiam tuam.* *3.Reg.10. 8.*

Cùm Aſſuerus rex, qui regnauit ab Indiæ vſq; Aethiopiã ſuper centũ viginti ſeptẽ prouincias,veſtibulũ horti,& nemoris, in regni capite Suſã,aperuiſſet, *Eſth.1.5. 6.*

ruiſſet, in quo centum octoginta dierum epulum inſtruxerat, in quod lectiſſima exquiſitiſſimaque fercula inferebantur, vinaque delicatiſſima, vnoquoq; tamen nō amplius bibente quàm alluberet; pendentibus omni ex parte tentorijs aërij coloris, & carbaſini & hyacinthini, quæ à funibus byſſinis ſuſtentabantur, columniſq; marmoreis fulciebantur, lectulis quoque aureis & argenteis, ſuper pauimentum ſmaragdino & parioſtratum lapideo paratis; Perſarum Satrapæ ac Medorum Principes diuitiarum eius magnitudinem & gloriæ eius ſplendorem demirabantur.

Iudith. 10.18. Iudith vidua cùm coram Aſſyrijs compareret, magnus vndiquaque ad eam concurſus factus eſt, *& omnes conſiderabant faciem eius, & erat in oculis eorum ſtupor, quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis, dicentes: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent?*

Dilectus Domino Diſcipulus cùm ciuitatem muro fortiſſimo altiſſimoq; circumſecus cinctam, duodecim portas habentem conſpexiſſet, cuius fundamentum nempe erat è lapidibus pretioſis, & muri de iaſpide, plateæ auro conſtratæ, & veſtibula ſmaragdis condecorata, viceſimo primo Apocalypſeos ſuæ capite ſingillatim eam & exactè deſcripſit, quò nemini non cœleſtis Hieroſolymæ cupidinem deſideriumq; inijciat. *Apoc. 21. 17.18.19.*

3. Reg. 19. 12. Elias Propheta, primus Anachoretarum parēs, cui domus erat ſpelunca, & mons Oreb receptaculum, mox vt delicias cœleſtes ſummis velut labris guſtauit, ac ore tenus quodammodo gloriam Dei delibauit, ſenſuum feneſtras velat, & oculos, os, vultumq; pallio cooperit.

Apoſtolorum Principes vt Redemptoris in monte

monte Thabor transfigurati faciem ſolis inſtar fulgidam,& veſtem niuis in morem candidam vidit, ita abſorptus & extra ſe raptus eſt, vt inde recedere noluerit dicens: *faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moſi vnum, & Eliæ vnum* neſciens quid diceret; ita ſcilicet illum ſplendor ille inſolitus extra ſe rapuerat. *Matth. 17.4.*

Hæc nobis velut exordij ſunt loco ad ea quæ in ſequentibus deducemus,& quædam velut delibatio felicitatis illius cuius cauſâ formati ac conditi ſumus. O beata cõditio, quæ adumbrari quidem, non plenè exprimi aut repræſentari aliquâ quæ in terris habetur excellentiâ poteſt! O nimia filiorum Adami, & filiarum Euæ cæcitas, qui ad rerum periturarum comparationem acquiſitionémque per botrum vuarum, hominis cuiuſdam perfectionem, mulieris venuſtatem, domorum magnitudinem, commodorum deſiderium, vrbium opulentiam, prouinciarum vbertatem animabuntur; adeo verò negligentes, tepidi atq; inertes ſunt, cùm de facie Dei contemplanda agitur, deque habitando in terra viuentium, quam ſupremus legislator & promiſit & comparauit, de loquendo ore ad os illi qui de ſeipſo dixit: *Ecce pluſquam Salomon hic*; cùm agitur vt ad conuiuium quod in monte ſancto Iſaia omnibus veſtem nuptialem indutis, cuiuſcumque demum nationis ſint, præparatum ait, vocentur; vt matrem Dei, cœleſtis Bethuliæ ornamentum videat; vt in supernæ Hieroſolymæ, quæ libera eſt, ciues coopteutur, cuius fundamẽta ſunt Iaſpis, Sapphirus, Chalcedonius, Smaragdus, Sardonyx, Sardius, Chryſolithus, Berillus, Topazius, Chryſopraſus, Hyacinthus, Amethyſtus, duodecim inquam Apoſtoli: vt in Thabor *Matth. 12. 42. Iſai. 25.6. Matth. 22.11. Iudith 13.10. Gal. 4. 26. Apoc. 21. 19.*

æternum

çternum conſcendant, in quo non exteriorem modò, ſed etiam interiorem diuinitatis ſuæ ſplendorem Deus non duobus tribuſue amicorum, ſed omnibus in genere ſanctis communicat. Videamus num ſequentes conſiderationes illorum oculos velut collyrium quoddam illuſtrare queant.

II.

S. Thom. 1. 2. q. 3. & ſeq. & q. 82. Primò, Beatitudo, vulgò cœlum appellata; vel gloria eterna, ſtatus eſt perfectiſſimus, in quo omnia collecta & coaceruata ſunt bona.

Secundò, beatitudo ſtatus eſt æternus, certus, & immutabilis, ab omni tàm culpæ quàm pœnæ immunis malò; omnibus verò bonis naturæ; gratiæ, & gloriæ accumulatus.

Lib. 3 de Trinit. c. 4. & 5. Tertiò, beatitudo eſſe quoddam beatum eſt, in quo anima rationalis, vt Auguſtinus ait; quidquid deſiderat; poſſidet; nihil verò deſiderat quin bonum ſit.

Quartò; beatitudo corona iuſtitiæ eſt; è duodecim circumſeçus compoſita, 1. ſanitate ſine vlla infirmitate, 2. copia ſine inopia; 3. voluptate ſine moleſtia, 4. ſcientia ſine ignorantia, 5. Gaudio ſine triſtitia; 6. Pace & quiete ſine turbatione ac diſſidio, 7. ſecuritate ſine metu; 8. lumine ſine tenebris; 9. diuitijs ſine paupertatis periculo, 10. gloria ſine inuidia, 11. æternitate ſine fine. 12. deniq; vita ſine morte. Notandum porro; cùm dicimus: *ſanitas ſine infirmitate, copia ſine inopia*, atq; ita in ceteris; *τὸ ſine* excluſionem totius poſſibilitatis contrariæ importare: perinde ac ſi quis diceret, ſanitas quæ nulli infirmitati expoſita ſit, copia ſine vllo vnquam inopiæ metu; & ſic de reliquis

reliquis, quod in hac vita nec dici, nec ſperari poteſt.

Quintò, beatitudo, inquit Boëtius, *ſtatus eſt bonorum omnium aggregatione perfectus*; quem vt dignè exponam Simonidis ritu tergiuerſari ac procraſtinare me oporteret, ac cum D. Auguſtino dicere: *Omnem ſermonem atq; omnem ſenſum humanæ mentis excedit decus illud, illa pulchritudo, illa gloria, illa magnificentia, illa maieſtas.* vel cum Gregorio: *Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere ſufficit, illa ſupernæ ciuitatis quanta ſint gaudia; Angelorum choris intereſſe, cum beatiſſimis ſpiritibus gloriæ conditoris aſſiſtere, præſentem Dei vultum cernere, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari.* Serm. 37. de ſanctis. Hom. 37. in Euāg.

Sextò, beatitudo ſtatus eſt de quo olim Iſaias ait: *A ſæculo non audierunt, neq; auribus perceperunt: oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti, expectantibus te.* Confirmat hoc & Apoſtolus, qui eam viuens delibarat, ſimilibuſq; & imo iiſdem vtitur verbis: quem ſecutus quoque eſt Auguſtinus: *Quod Deus præparauit diligentibus ſe, fide non capitur, ſpe non attingitur, charitate non apprehenditur, deſideria & vota tranſgreditur, acquiri poteſt, æſtimari non poteſt.* Iſai. 64. 1. Cor. 2. Lib. 24. de ciuit.

Septimò, beatitudo aula quędam regia eſt, cuius planetæ ſunt velut porticus, firmamentum area, primum mobile, atrium Chryſtallinum cubiculum, empyreum conclaue.

Octauò, beatitudo mirabilium eſt mundus, deliciarum oceanus, diuitiarum theſaurus, voluptatum abyſſus.

Nonò, beatitudo felicitatis eſt complementum, in

tum, in qua nulla inopiæ mentio, è quo morbus exulat, vbi vulnera locum non habent, paſſiones ſopitæ ſunt, iræ ſubactæ, inuidētiæ proſcriptæ, vbi Diabolus non ampliùs metum incutit aût terret, eiuſdem inſidiæ caſſæ ſunt & inanes, vnde deniq; infernalium cruciatuum formido exulat. Hęc Auguſtinus, cuius hæc genuina ſunt verba: *Quid hac vit. beatius, vbi non eſt paupertatis metus, non ægritudinis imbecillitas, nemo læditur, iraſcitur nemo, inuidet nemo, nullus ibi Diaboli metus, inſidiæ dæmonum nullæ, terror gehennæ procul.* Et ante ipſum S. Cyprianus: *Qualis illa cœleſtium regnorum voluptas ſine timore moriendi, & cum æternitate viuendi, quàm ſumma ac perpetua felicitas. Illic Apoſtolorum glorioſus chorus, illic Prophetarum exultantium numerus: illic Martyrum innumerabilis populus.*

Serm. 37. de ſanctis.

Lib. de mortalitate.

Decimò, beatitudo conditio adeò beata ac felix eſt, vt ſciri poſſit malum quod ibi non eſt, ſed nō exprimi bonum, quod inuenitur; facilius dici quid ibi deſit, quàm quid ſit: non enim eſt ibi mors, non luctus, non laſſitudo, non infirmitas, non fames, nulla ſitis, nullus æſtus, nulla *corruptio, nulla indigentia, nulla triſtitia.* Alibi tamen idem Doctor terminis vtitur affirmatiuis, permiſtis clauſulis negatiuis: *Ibi gaudium infinitum, vita ſine morte, omne bonum ſine omni malo, vbi iuuentus numquam ſeneſcit, vbi vita terminum neſcit, vbi decor numquam palleſcit, vbi amor numquam tepeſcit, vbi gaudium numquam decreſcit, vbi dolor numquam ſentitur, vbi gemitus numquam auditur, vbi triſte nihil videtur, vbi lætitia ſemper habetur, vbi nullum malum timetur.*

Soliloq. c. 35.

Manual. c. 7.

Vnde-

Vndecimò, beatitudo, ait alio idem Doctor lo- *Medit.*
co, regnum eſt cuius fines ſunt pax, quod æternita- *c.22.*
tem pro peſſulo, & omnem voluptatem in hæreditatem habet.

Duodecimò, beatitudo eſt ſummum illud bonũ, in cuius inquiſitione Philoſophi Peripatetici, Academici, Stoici, Epicuræi tãto tempore deſudarunt, & circa cuius deſcriptionem ducentas duodenonaginta opiniones diſtinctioneſue collegit Marcus Varro, quas Auguſtinus ad duodecim re- *Lib. 19.*
degit; * Ambroſius verò & † Lactantius ad decem. *de ciuit.*
Epicurus, inquiunt, *ſummum bonum in voluptate a- c.1.*
*nimi eſſe cenſet; Ariſtippus in voluptate corporis; *Lib.2.*
Calliphon & Dynomachus Cyrenaici, honeſtatem Offic.c.2
cum voluptate iunxerunt; Diodorus in priuatione †Lib.3.
doloris ſummum bonum poſuit; Hieronymus in non diuin.in-
dolendo; Peripatetici autem in bonis animi, & corpo- ſtit.c.7.
ris, & fortunæ; Herilli ſummum bonum eſt ſcientia; Zenonis, cum naturæ congruenter viuere; quorumdam Stoicorum, virtutem ſequi; Ariſtoteles in honeſtate ac virtute ſummum bonum collocauit. Optima omnium ſententia eſt Ariſtotelis, τἀγαθὸν οὗ πάντα ἐφίεται, bonum eſſe dicentis, quod ab omnibus deſideretur. Ita porrò infallibilis veritas hæc eſt, nihil vt tum ex arte aut natura fiat, quin finis eius aut obiectum ſit bonum; πᾶσα τεχνὴ καὶ πᾶσα μέθοδος ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τι καὶ προαίρεσις τοῦ ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ. *Omnis*, inquit idem Philoſophus, *ars,*
omnis methodus, quin & omnis actio & electio boni Initio
alicuius ſit cauſâ; & de hoc inſtinctu aut inclinatio- *Ethnic.*
ne dicere liceat; *Hæc eſt non ſcripta ſed nata lex, Cicero*
quam non didicimus, accepimus, legimus; verùm ex pro Mi-
natura arripuimus, hauſimus, expreſſimus: ad quam lone.
non docti, ſed facti; non inſtituti, ſed imbuti ſumus.

ſumus. Atque vt omnis inclinatio & inſtinctus naturalis ad bonum aliquod referuntur, ita rationalis ad ſummum inhiat. Vt verò norit homo, id non in terra ſed in cœlo haberi, atq; inde, ſi quæ illi accidat aduerſitas, id petendum, ipſimet pueri, naturaliter & ſine vlla ratiocinatione ad cœlum oculos ſuſtollunt, *non ad rupem Tarpæiam, non ad capitolium,* inquit Tertullianus, *ſed ad cœlum.* Hinc exclamat idem ipſe, *O teſtimonium animæ naturaliter Chriſtianæ!* Ex eodem principio ſequitur, quòd, ſicut lapis non antè quieſcit, quàm in centro ſuo fuerit; ita non antè anima quieſcat, quàm ad vltimum hunc finem perueniat, quamcumq; demum voluptatem, honorem, & commodum è creaturis percipiat: *Mandaſti Domine, & factum eſt vt ſpiritus omnis inordinatus ſibi ipſi ſit oneri; feciſti nos Domine ad te, & ideo inquietum eſt cor noſtrum, donec perueniat ad te.* Ad hanc autem inordinationem euitandam, & vt ad felicitatis noſtræ centrum perueniamus, primò locum, deinde eſſentialem Beatorum gloriam, denique accidentariam conſideremus.

In Apolog. c. 7.

Auguſt. lib. 1. Confeſſ.

III.

Beatorum domicilium, cœlum empyreum eſt, ob ſplendorem & claritatem hoc nomine donatum. Subiectum illi primum mobile, duo cœli Cryſtallini, firmamentum, ſeptem Planetarum, Saturni inquam, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij ac Lunæ orbes, ſphæra ignea, ſuprema aëris regio, quæ calida eſt; media quæ frigida, & infima, quæ temperata; elementum aquæ, terræ, purgatorium, limbi, & gehenna. Situs hic omnium ſupremus, & à damnatorum carcere remotiſſimus, loci huius quidem denotat excellentiam, at finis ob

quem

quem conditus, quàm maximè; ſi enim locus exilij in quo agimus adeò oculis gratus ſit, vt hanc eum ob cauſam Græci κόσμον, id eſt ornamentum nuncupent, quid non vera erit patria? Si terra morientium adeò arridet, quid de terra viuentium dicemus? Si mundus hic, qui nobis cum Dei amicis ſimul & inimicis cõmunis eſt, quin imo & animalibus tot includat delicias vt eas numquam finiri, & perpetuas hic figere ſedes multi exoptent, quid de auguſtiſſima illa domo, quam in ſuam Deus habitationem, inque filij ſui cariſſimi, matris eius beatiſſimæ, & ſpirituum omnium beatorum gloriam potiſſimum condidit, credendum? domo inquam, cuius architecti fuêre & Patris potentia, & filij ſapientia, & Spiritus ſancti bonitas; in qua bonitas voluit, ſapientia decreuit, & omnipotentia executa eſt, quidquid, quò palatium hoc dignitati illorum qui ipſum in perpetuum habituri ſunt domicilium, conforme reddatur, requiritur.

Tres quilibet iuſtus habitationes habet, primam in vtero materno, alteram in terra, tertiam in cœlis. Quanta inter primam & ſecundam eſt differentia, tanta quoque inter ſecundam ac tertiam. Prima nouem eſt menſium, tenebris & caligine velata; ſecunda ſeptuaginta aut octoginta ad ſummũ annorum, quibus terra hac inferiori frui datur; tertia æterna eſt, qua diuina Eſſentia poſſidetur. Quantum ergo inter naturam & gratiam diſcrimen, inter cœlum & terram diſtantia, tanta quoque inter terreſtrem ac cœleſtem Hieroſolymam differentia ſit neceſſe eſt: & quæ eſt anguſtiarum vteri materni cum vni-

uerſi orbis dimenſione, diſſimilitudo talis & terrę totius cum cœlorum magnitudine. Quot autem in Europa matres, quot in Africa, quot in Aſia, quot in America; & proinde quot Europę, Africæ, Aſiæ, Americæ cœli empyrei ambitu & circuitu continentur! & rurſus quæ cœli empyrei in vaſto illo mundo archetypo, Deo inquam! Si ergo montium altitudo, vallium humiditas, nemorum opacitas & vmbra, fontium ſuſurrus, florum varietas, tempeſtatum anni alternatiua ſucceſſio, veris amœnitas, æſtatum ſerenitas, autumni fructus, terrę fœcũditas, marium vtilitas, aëris puritas, aſtrorum influxus, auri fulgor, gemmarum pretium, palatiorum architectura, vrbium vaſtitas, ordinum varietas, honorum proportio, dignitatum ſublimitas, veſtium materia, ornamentorum forma, rerum omnium generationes, incrementa, alterationes, mutationes, ac variationes adeò nos delectent, quid de mundo illo ſuperiori, quem in electorum, ſanctiſſimæ matris ſuæ & ſuam ipſius Deus commorationem condidit dicendum? de illo inquam loco, in quo perpetua dies eſt, cuius fax Agnus, & ſol Spiritus ſanctus? in quo nec tempeſtatum mutatio, non calor, non ſiccitas, non humiditas, non gelu, ſed vniformis & maxima in omnibus & vbique temperatura? in quo tempeſtas nulla, procella nulla, nullus terræ motus, non fulgura, non contagia, non aëris corruptio, aut vlla vitæ huius miſerabilis maledictio? Eſt quippe benedictionis pleniſſimæ locus, terra viuentium, ad quam ne vmbra quidem mortis pertingere poteſt, in quem nihil à quo turbetur, nihil quod ſplendori illius officiat, nihil quod integritatem eius dimi-

diminuat, ſubeat. Locus ſecurus, duraturus, æternus, delicioſus, amœnus, de quo nonniſi eo loquendum modo, quo S. felicitatis filij de fluminibus, pratis, montibus, palatijs, alijſque mundi rebus; vtpote qui præter carceris, in quo nati erant, tenebras, obſcuritatemque nihil omnino in mundo viderant. Eo inquam modo de cœli proprietatibus loqui nos oportet, dicentes potius quod non eſt, quàm quod reuera eſt. Hoc tamen fateamur neceſſe, tentoria Moab nullatenus cum tabernaculis Dei Iacob comparanda.

IV.

Eſſentialis animæ beatæ gloria ſita in eo ipſo, quod Deum beatum reddit, in clara inquam eius quod eſt cognitione. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum*, ait qui obiectum & intelligibilis beatitudinis noſtræ futurus eſt ſpecies. Et ſicut ſe Deus Pater per verbum ſuum cognoſcit, & hac ipſa cognitione perfectè beatus eſt, quòd Verbum quidã alter ipſe ſit, Eſſe eius continens, & ipſum illi repræſentans: ita & Angeli & hominis ſpiritus beatus eſt, vbi dicere potuerit: *In lumine tuo videmus lumen*; in filio inquam tuo, qui vultus tui lumen eſt, Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero, videmus quod es, & in ipſo tibi ſimiles ſumus, iuxta promiſſum illud Apoſtoli: *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Tunc ſcilicet anima quodammodo deificatur, Deo repletur, & per æternam immutabilemq; participationem Deus quodammodo fit, illi ſe vniens vt ignis ferrum inflammat, ipſumq; penetrat, ſuum

Ioan. 17. 3.

1. Ioan. 3. 2.

nitas illorum perſpiciet perfectiones, bonitatem, ſapientiam, charitatem, omnipotentiam, & prouidentiam: tunc & amabiliſſimum vnigeniti Dei filij Incarnationis, ſacratiſſimæ humanitatis eius myſterium, & mirabilia quæ tam in natura, quàm gratia Deus operatus eſt opera comprehendet, idque ſine vlla ignorantia, errore, perplexitate, dubio, opinione, qui praui ſunt ſpiritus habitus, hic in terra dominantes. Tum fides ceſſabit & euacuabitur, vbi ad oculum videbit quæ credidit; ſpes item, cùm poſſederit promiſſa. Ac præſertim ad oculum videbit occulta Dei, quæ aliàs obſtupeſcebat, circa hominum directionem iudicia, & in intima paternæ Dei in ſalute ipſius dirigenda, promouenda ac procuranda prouidentiæ myſteria & arcana penitius penetrabit; perſpiciet quoque pericula quibus ipſum eduxerit, & beneficia quibus adiuuerit. Denique ibi inſatiabile ſciendi deſiderium, intellectui inditum, replebitur: Deum namque totius vniuerſi theatrum conſpiciens, acquiret ipſam quam primis generis noſtri parentibus ſerpens ſuggerebat, boni maliue ſciendi qualitatem, illo perfruens, huius verò ne minimùm participans.

Voluntas plena erit Deo, eius diuinitati perpetuo quodam amoris vinculo nexuque vnita qui nexus & vnio erit continua, cordialis, viſceralis, & amabiliſſima, idque omnibus ſancti amoris, qui excogitari vnquam queant, modis, qui modi per eminentiā in Dei viſione continentur, quē illa, vt patrem, fratrem, ſpōſum, amicum, infinitū, benefactorē, ſummum protectorem, primum prin-

cipium & ſupremum finem ſuum diliget. E quo amore, ineffabilium deliciarum torrens, qui in ipſam effluet, eamq; intra gaudia Domini ſui abſorbebit & immerget, promanabit. Atque hinc fiet omnibus virtutibus animam complendam, cuius illa tum actus exercebit, idq; cum ſingulari quadam amabilis obedientię, ſubmiſſionis, pietatis, gratitudinis, adorationis voluptate, perpetuis gaudijs & canticis concomitantibus. Nullæ porro paſſiones, diſtractiones, diuagationes, tentationes harum delectationum varietatem diuertent aut diminuent; adeoq; hæ ipſę futuræ ſunt diuinæ, vt nonniſi ab ijs quibus illas experiri dabitur, cognoſcendæ ſint.

Pſal. 359. Torrente voluptatis tuæ potabis eos.

V.

Sua quoq; corpori particularis erit gloria, quæ in eo ſita erit, quòd ipſum Filij Dei gloriâ ſit circumueſtiendum: vt enim illius diuinitas animæ beatitudo futura eſt, ita & humanitas erit corporis; cui ipſa quatuor proprietates admirabiles, velut dotes eximias, communicabit.

Prima eſt claritas; etenim quilibet ſanctorum ſolis inſtar refulgebunt, ad exemplum ſcilicet corporis Ieſu Chriſti, idq; iuxta eiuſdem promiſſum: *Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno Patris eorum*, & apud Ioannem: *Claritatem quam dediſti mihi dedi eis.* qui futurus alijs beatior, is & futurus ſplendidior; & qui perfectiſſimus omnium fuit hominum, perfectione adeo eminenti in partium, coloris, & figuræ proportione eminebit, nihil vt ſimile futurum ſit, nihil adeo amabile, aut admirabile inter omnia quæ fuère, ſunt & erunt corpora. Si fortè Beatus aliquod hoc in mundo pro amore Dei vulnus

1. Cor. 15. 42. *Greg. l.* 18 *Moral. c.* 27. *Matth.* 13. 43. *Ioan.* 17. 22.

nus exceperit, membrum eius aliquod vlcerando computruerit, mortem denique violentam ſubierit, quæ eius in corpore ſuperfuerit cicatrix, tamquam *emblema vermiculatum* ad condecoramentum & honeſtamentum relucebit. Et prætérquam quòd exterior corporis pulchritudo rara & eximia futura ſit, ipſa interior multis hanc partibus ſuperabit, vtque ab omnibus hæc conſpiciatur, erit diaphanum, nullaque eius erit vena, arteria, cartilago, tendo, fibra nulla, cuius non pulchritudo & ſymmetria apparitura ſit. Quàm vtile porro eſt, venuſtatis comparandæ curam in illud tempus referre? cùm illa quæ ad annos metitur, nonniſi flos ſit, ad modicum apparens, florens, moxq; marceſcens, flacceſcens, & computreſcens: nam

Forma bonum fragile eſt, quantumque accedit ad annos
Fit minor, & ſpatio carpitur illa ſuo.

Secunda dos, aut proprietas, eſt immortalis impaſſibilitas, vel impaſſibilis immortalitas; Beati enim non eſurient, neque ſitient, neque cadet ſuper illos ſol, neque *vllus æſtus*, & rurſus: *Non erit luctus neque clamor, ſed nec vllus dolor, quoniam priora tranſierunt*. Non inquam eſurient, non ſitient, non dolebunt, non ægritudine torquebuntur, nec mortem timebunt; mediis in flammis non ardebunt, in aquis non mergentur; enſis & ſulfurati boli eos non lædent. Vigor eorum nõ marceſcet, ſanitas erit integra ac perfecta, pulchritudo ſemper florida ac viuida, nulli corruptioni obnoxia; caro quoq; omnibus mũdi aromatibꝰ odorãtior in ſuo ſemper manebit vigore, & cordialiter in Deo exultabit, à quo tã beatam gratamq; vitã accipiet,

Apoc. 7. 16.

Apoc. 21. 4.

effectu magis quàm verbis dicens: *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.* [Pſal. 83. 3.] Quàm ampla hæc & copioſa præteritarum paſſionum afflictionúmque remuneratio!

Tertia proprietas ac beatitudinis appendix eſt agilitas aut leuitas, per quam tanta in corpus anima poteſtate donabitur, vt illud ab vno loco in alium ſine vlla defatigatione aut labore, maiori quàm fulguris eſt velocitate, & celeritate trāslatura ſit, [Sap. 3.7.] (*tāquā ſcintilla in arūdineto diſcurrent*) cœlū empyreum ad thronum vſq; Redemptoris Ieſu, eiuſque matris ſanctiſſimæ ac reliquorum ſanctorum penetrando, percurrens. Impreſſio, quam primo mobili ipſa dat intelligentia, ipſum tanto impetu celeritateque rapit & incitat, noſtro vt ſenſu ingenioque percipi nequeat, talis, imo & maior, erit animæ in corpus poteſtas, ad ipſum ad nutum quocumque voluerit transferendum, idque in victoriarum, quas [Rō. 7. 24.] interim dum in viuis ageret (vbi dicebatur: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis* [Sap. 9. 15.] *huius?* & alibi: *Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem*) de graui hac maſſa retulit, remunerationem. Corpus quod ſpiritus erat æquilibrium, & carceris loco, quin verò ſepulchrum, (σῶμα σῆμα) poſthac erit libertatis, deliciarum ac [1 Cor. 42] delectationum eius locus: *Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione; ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria; ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute: ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale; ſi eſt corpus animale, eſt & ſpiritale.*

Quarta erit ſubtilitas, flexibilitas, vel ſpiri-

tualitas

tualitas: nam ſpiritus inſtar non erit amplius
vitæ vegetatiuæ operibus obnoxium. Non ha-
bebit humidum radicale, quod reſtaurari, non
calidum naturale, quod foueri debeat: cibus,
potus, quies, ſomnus hic locum non habebunt: *Matt.22.*
in reſurrectione, inquit Redemptor ipſe, ***erunt ſi-*** *30.*
cut Angeli Dei. Subtilitas hæc penetratiuam quali-
tatem includet, idque exemplo corporis Chriſti,
quando è matre Virgine natum eſt, quando ***tran-***
ſiens per mediũ turbarũ ***ibat***, quãdo obſerato ſigna- *Luc.4.30*
toq; prodiit ſepulchro, quando ianuis ac feneſtris
clauſis cõclaue, vbi collecti erãt Apoſtoli, ingreſ-
ſus eſt, quando in glorioſæ aſcenſionis ſuæ die cœ-
los omnes magna virtute penetrauit. Porro nos
hac in re illi ſimiles fore eruitur ex hiſce ver- *1.Ioan.3.*
bis: *Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei eri-* *2.*
mus. & ex his: *ſaluatorem exſpectamus qui reforma-* *Philip.3.*
bit corpus humilitatis ſuæ. O beatæ vitæ præſen- *20.*
tis miſerias, cùm tam digno amploque præmio
compenſabuntur! O diuites & optabiles igno-
minias, quæ in tantum ſplendorem deſinunt! Be-
atos labores, qui impaſſibile cauſantur Eſſe! Dul-
ces pœnas, quibus tam optata parantur liniměta!
Quàm ergo meritò Apoſtolus Romanis ſcribit
non eſſe condignas vitæ præſentis ***paſſones ad futurã*** *Rõ.8.18*
gloriam quæ reuelabitur in nobis, & Corinthijs: ***Mo-*** *2.Corint.*
mentaneum hoc & leue tribulationis quod patimur, *4.17.*
æternum gloriæ pondus operari in nobis? verborum
autographorum emphaſis maior eſt, dum præfe-
runt καθ' ὑπερβολὴν, εἰς ὑπερβολὴν, *ſecundum excel-*
lentiam ad excellentiam, id eſt excellenter ex-
cellens, è quibus non modò incrementum, ſed
& eminentia meriti ac præmij eruitur.

VI.

Quando iuſtitiæ originalis ſimul & gratiæ homo iacturam fecit, pars inferior aduerſus ſuperiorem rebellauit, tum quoque malitia voluntatem, ignorantia intellectum, debilitas irraſcibilem, concupiſcibilem intemperantia occupauit: vnde omnium paſſionum noſtrarum turbatio ac confuſio ſecuta eſt. Cùm ergo hæc communiũ miſeriarũ noſtrarũ origo ſit, & prima ruinæ animarum noſtrarũ cauſa; ſi quẽ integram de quatuor his adeo infeſtis inimicis victoriam referre contingat, nullum eſt dubium, quin ſingulare præmium mereatur, quod Latini Doctores *Aureolam* vel *Laureolam* vocant. Atqui doctrinæ aduerſus ignorantiam & malitiam effectus eſt, quod intellectum inſtruat, & voluntatem rectificet eã recipientis. Martyrium primarium eſt virtutis ac magnitudinis animi, quam fortitudinem dicunt, quæque partem irraſcibilem regit, compeſcit & domat opus. Corporis porro animique puritas concupiſcibilem non modò refrænat, ſed & ſingularia de eadem tropæa refert, & , vt Ambroſius ait, *æquat ſe Angelis, imo etiam ſuperat, nam in carne poſita victoriam contra naturam refert, quod nõ habent Angeli.* Ad tres hoſce igitur victores, & domitores, Doctores inquam, Martyres, Virgines illæ pertinent laureæ, quas ſcriptura iis aſcribit.

Dan. 12. De primis dicitur: *Fulgebunt docti quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudierint multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Et ſanè inter omnia fraternæ charitatis opera, maius nullũ aut dignius, quàm inſtruere & docere proximũ; quod enim mens & ſpiritus corpore ſit dignior, hinc & charitas ſpiritualis corporali præſtat ac præcellit.

De ſa-

De ſecundis, Martyribus inquam, ſcriptum legimus: *Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni: ideo ſunt ante thronum Dei & ſeruiunt ei die ac nocte in templo eius, & qui ſedet in throno, habitat ſuper illos: non eſurient, neq ſitient amplius, nec cadet ſuper illos ſol, neque vllus æſtus, quoniam agnus, qui in medio throni eſt, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & abſterget Deus omnẽ lacrymam ab oculis eorum.* Apoc. 7. 14.

Tertiis, Virginibus inquam, tria promiſſa ſunt: primò, nomen agni frontibus illorum inſcribendum, ſecundò, ſecuturos illos agnum quocumque ierit, tertiò, cantaturos illos canticum nouum, quod pręter eos nemo canere poterit. Hęc dilectus Domino Ioannes, quiq; horũ erat de numero, ſuis in reuelationibus ſcribit. His addenda promiſſio quam Eunuchis voluntarijs apud Iſaiam Dominus promiſit: *Dabo eis nomen melius à filiis & à filiabus, nomen ſempiternum dabo eis quod non peribit.* Aureola ergo acceſſorium quid eſt, & accidẽtale ad beatitudinem præmium, ac priuilegiatum quoddam animæ beatæ gaudium, idque propter opera ab illa in gratia facta, quæ eximiæ cuiuſdã & excellentis victoriæ notam præferunt. Doctor ſiquidem de ſatana Principe erroris & patre mendacij victoriam refert; martyr de mundo, eiuſque perſecutionibus, virgines de carne, eiuſque illicijs; atque hi tres hominis ſunt inimici. Apoc. 14. 14. Iſa. 56.

FRV-

FRVCTVS I.

Antequam verò, mundorum animalium ritu, ſex puncta ſuperius relata excutiamus ruminando, & fructum copioſiſſimum, quem tam ampla vberque nobis materia propinat, eliciamus, examinemus oportet quidquid ad accidentariam Beatorum gloriam ſpectat; quæ quoniam ad quatuor reuocari capita poſſunt, in quatuor illa mēbra etiam diuidere vtile fuerit: quædam enim ſupra nos ſunt, quædā infra, quædam circa, quædā deniq; intra nos ipſos exiſtere comperiemus.

Suprà nos erit primò Ieſu Chriſti in quantum homo gloria, etſi namque eius humanitas eſſentialis corporum noſtrorum gloriæ eſſe videatur appendix, ſuauis tamen eius præſentia, faciei ſole millies ſplendidioris fulgor, eius colloquia, vulnerum ſplendor, cordis (quod perfectæ & dilectionis archiuū eſt) conſpectus, paterna oſcula, fraterni amplexus, amici dulceſq; intuitus, & imprimis intima & cordialis Beatorū cū ipſo, & ipſius cum Beatis cōmunicatio, admirabilis accidentariæ illorum beatitudinis eſt circumſtantia. Quicumque Ieſum Chriſtum præ omnibus amandis amabilem amat, facilè quid hocce acceſſorium principali ſuo iunctum velit intelligit.

Secundò, Virgo glorioſa, ſanctiſſima ac digniſſima eius mater, ſingularem ad filij ſui dextram chorum conſtituit. Hanc Ioannes vidit ſole cinctam, duodecim ſtellarum corona redimitam, & lunam pedibus prementem: verùm quid hoc eſt comparatum gloriæ quâ donata eſt, quæ omniū ſimul creaturarum gloria maior, ſolius DEI gloria inferior? SS. Bernardus & Dominicus per-

fe

ſectè ſe beatos minimè crederent, nec quiſquam eorum qui ſingulari eam hoc in mundo honore proſecuti ſunt, eius ſi conſpectu priuarentur. Huius ceteris amplius participat cariſſimus eius ſponſus Ioſephus; ceteris porrò volupe & iucundum eſt, eſſe & verſari cum illo, qui ipſorum SALVATOREM enutriuit, verus matris eius Virginis maritus eſſe meruit, ac toties *Pater* eſt nuncupatus ab eo, qui eius ſimul & noſter Deus eſt.

Suum quoque huic ordinem habet Præcurſor, Paranymphus, & filij Dei Baptiſtes Ioannes; ſuum Patriarchæ, Prophetæ, Apoſtoli, Martyres, Pontifices, Doctores, Confeſſores, Sacerdotes; Religioſi, ſanctæ quoque Virgines ac Viduæ. I. Hinc verò ſublimiores etiam erunt ſpiritus angelici, in tres hierarchias, & hæ ſingulæ in tres choros ordineſue diſtinctæ, Angelos, Principatus, Virtutes, Poteſtates, Dominationes, Thronos, Cherubinos ac Seraphinos. Ecquod animæ erit gaudium tam nobili ſocietati contubernioque intereſſe, & illuſtriſſimarum harum intelligentiarum conſpectu perfrui, beatorum horum ſpirituum ordinem & diſpoſitionem, ſacri huius ſenatus auctoritatem, & ſeniorum horũ, quos Ioannes in throno vidit conſidẽtes, maieſtatem videre, agmina inquam illa cœleſtra aſtris fulgentiora, & horum in medio regẽ ipſum ſupremum, qui ſolis inſtar ſuos illis ſplendores communicat perſpicere; audire denique concentum illum Angelicum, & canticum iucundiſſimũ quod in Apocalypſi audiuit Ioãnes: *Benedictio, claritas, ſapiẽtia, gratiarũ actio, honor, virtus, & fortitudo, Deo noſtro in ſæcula ſæculorum, Amen.*

Quis

uerſi orbis dimenſione, diſſimilitudo talis & terrę totius cum cœlorum magnitudine. Quot autem in Europa matres, quot in Africa, quot in Aſia, quot in America; & proinde quot Europę, Africæ, Aſiæ, Americæ cœli empyrei ambitu & circuitu continentur! & rurſus quæ cœli empyrei in vaſto illo mundo archetypo, Deo inquam! Si ergo montium altitudo, vallium humiditas, nemorum opacitas & vmbra, fontium ſuſurrus, florum varietas, tempeſtatum anni alternatiua ſucceſſio, veris amœnitas, æſtatum ſerenitas, autumni fructus, terrę fœcũditas, marium vtilitas, aëris puritas, aſtrorum influxus, auri fulgor, gemmarum pretium, palatiorum architectura, vrbium vaſtitas, ordinum varietas, honorum proportio, dignitatum ſublimitas, veſtium materia, ornamentorum forma, rerum omnium generationes, incrementa, alterationes, mutationes, ac variationes adeò nos delectent, quid de mundo illo ſuperiori, quem in electorum, ſanctiſſimæ matris ſuæ & ſuam ipſius Deus commorationem condidit dicendum? de illo inquam loco, in quo perpetua dies eſt, cuius fax Agnus, & ſol Spiritus ſanctus? in quo nec tempeſtatum mutatio, non calor, non ſiccitas, non humiditas, non gelu, ſed vniformis & maxima in omnibus & vbique temperatura? in quo tempeſtas nulla, procella nulla, nullus terræ motus, non fulgura, non contagia, non aëris corruptio, aut vlla vitæ huius miſerabilis maledictio? Eſt quippe benedictionis pleniſſimæ locus, terra viuentium, ad quam ne vmbra quidem mortis pertingere poteſt, in quem nihil à quo turbetur, nihil quod ſplendori illius officiat, nihil quod integritatem eius dimi-

diminuat, ſubeat. Locus ſecurus, duraturus, æternus, delicioſus, amœnus, de quo nonniſi eo loquendum modo, quo S. felicitatis filij de fluminibus, pratis, montibus, palatijs, alijſque mundi rebus; vtpote qui præter carceris, in quo nati erant, tenebras, obſcuritatemque nihil omnino in mundo viderant. Eo inquam modo de cœli proprietatibus loqui nos oportet, dicentes potius quod non eſt, quàm quod reuera eſt. Hoc tamen fateamur neceſſe, tentoria Moab nullatenus cum tabernaculis Dei Iacob comparanda.

IV.

Eſſentialis animæ beatæ gloria ſita in eo ipſo, quod Deum beatum reddit, in clara inquam eius quod eſt cognitione. ***Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum***, ait qui obiectum & intelligibilis beatitudinis noſtræ futurus eſt ſpecies. Et ſicut ſe Deus Pater per verbum ſuum cognoſcit, & hac ipſa cognitione perfectè beatus eſt, quòd Verbum quidā alter ipſe ſit, Eſſe eius continens, & ipſum illi repræſentans: ita & Angeli & hominis ſpiritus beatus eſt, vbi dicere potuerit: ***In lumine tuo videmus lumen***; in filio inquam tuo, qui vultus tui lumen eſt, Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero, videmus quod es, & in ipſo tibi ſimiles ſumus, iuxta promiſſum illud Apoſtoli: ***Similes ei erimus, quoniam videbimus eum ſecuti eſt.*** Tunc ſcilicet anima quodammodo deificatur, Deo repletur, & per æternam immutabilemq; participationem Deus quodammodo fit, illi ſe vniens vt ignis ferrum inflammat, ipſumq; penetrat, ſuum

Ioan. 17. 3.

1. Ioan. 3. 1.

ritas illorum perſpiciet perfectiones, bonitatem, ſapientiam, charitatem, omnipotentiam, & prouidentiam: tunc & amabiliſſimum vnigeniti Dei filij Incarnationis, ſacratiſſimæ humanitatis eius myſterium; & mirabilia quæ tam in natura, quàm gratia Deus operatus eſt opera comprehendet, idque ſine vlla ignorantia, errore, perplexitate, dubio, opinione, qui praui ſunt ſpiritus habitus, hic in terra dominantes. Tum fides ceſſabit & euacuabitur, vbi ad oculum videbit quæ credidit; ſpes item, cùm poſſederit promiſſa. Ac præſertim ad oculum videbit occulta Dei, quæ aliàs obſtupeſcebat, circa hominum directionem iudicia, & in intima paternæ Dei in ſalute ipſius dirigenda, promouenda ac procuranda prouidentiæ myſteria & arcana penitius penetrabit; perſpiciet quoque pericula quibus ipſum eduxerit, & beneficia quibus adiuuerit: Denique ibi inſatiabile ſciendi deſiderium, intellectui inditum, replebitur: Deum namque totius vniuerſi theatrum conſpiciens, acquiret ipſam quam primis generis noſtri parentibus ſerpens ſuggerebat, boni maliue ſciendi qualitatem, illo perfruens; huius verò ne minimum participans.

Voluntas plena erit Deo, eius diuinitati perpetuo quodam amoris vinculo nexuque vnita; qui nexus & vnio erit continua, cordialis, viſceralis, & amabiliſſima, idque omnibus ſancti amoris, qui excogitari vmquam queant, modis, qui modi per eminentiã in Dei viſione continentur; quẽ illa, vt patrem, fratrem, ſpõſum, amicum, infinitũ, benefactorẽ, ſummum protectorem, primum prin-

cipium & ſupremum finem ſuum diliget. E quo amore, ineffabilium deliciarum torrens, qui in ipſam effluet, eamq; intra gaudia Domini ſui abſorbebit & immerget, promanabit. Atque hinc fiet omnibus virtutibus animam complendam, cuius illa tum actus exercebit, idq; cum ſingulari quadam amabilis obedientię, ſubmiſſionis, pietatis, gratitudinis, adorationis voluptate, perpetuis gaudijs & canticis concomitantibus. Nullæ porro paſſiones, diſtractiones, diuagationes, tentationes harum delectationum varietatem diuertent aut diminuent; adeoq; hæ ipſę futuræ ſunt diuinæ, vt nonniſi ab ijs quibus illas experiri dabitur, cognoſcendæ ſint.

Pſal. 359. Torrente voluptatis tuæ potabis eos.

V.

Sua quoq; corpori particularis erit gloria, quæ in eo ſita erit, quòd ipſum Filij Dei gloriâ ſit circumueſtiendum: vt enim illius diuinitas animæ beatitudo futura eſt, ita & humanitas erit corporis; cui ipſa quatuor proprietates admirabiles, velut dotes eximias, communicabit.

Prima eſt claritas; etenim quilibet ſanctorum ſolis inſtar refulgebunt, ad exemplum ſcilicet corporis Ieſu Chriſti, idq; iuxta eiuſdem promiſſum: *Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno Patris eorum*, & apud Ioannem: *Claritatem quam dediſti mihi dedi eis.* qui futurus alijs beatior, is & futurus ſplendidior; & qui perfectiſſimus omnium fuit hominum, perfectione adeo eminenti in partium, coloris, & figuræ proportione eminebit, nihil vt ſimilę futurum ſit, nihil adeo amabile, aut admirabile inter omnia quæ fuêre, ſunt & erunt corpora. Si fortè Beatus aliquod hoc in mundo pro amore Dei vul-

1. Cor. 15. 42. *Greg. l. 18 Moral. c. 27.* *Matth. 13. 43.* *Ioan. 17. 22.*

nus

nus exceperit, membrum eius aliquod vlcerando computruerit, mortem denique violentam ſubierit, quæ eius in corpore ſuperfuerit cicatrix, tamquam *emblema vermiculatum* ad condecoramentum & honeſtamentum relucebit. Et prӕterquam quòd exterior corporis pulchritudo rara & eximia futura ſit, ipſa interior multis hanc partibus ſuperabit, vtque ab omnibus hæc conſpiciatur, erit diaphanum, nullaque eius erit vena, arteria, cartilago, tendo, fibra nulla, cuius non pulchritudo & ſymmetria apparitura ſit. Quàm vtile porro eſt, venuſtatis comparandæ curam in illud tempus referre? cùm illa quæ ad annos metitur, nonniſi flos ſit, ad modicum apparens, florens, moxq; marceſcens, flacceſcens, & computreſcens: nam

Forma bonum fragile eſt, quantumque accedit ad annos
Fit minor, & ſpatio carpitur illa ſuo.

Secunda dos, aut proprietas, eſt immortalis impaſſibilitas, vel impaſſibilis immortalitas; Beati enim non eſurient, neque ſitient, neque cadet ſuper illos ſol, neque *vllus aſtus*, & rurſus: *Non erit luctus neque clamor, ſed nec vllus dolor, quoniam priora tranſierunt.* Non inquam eſurient, non ſitient, non dolebunt, non ęgritudine torquebuntur, nec mortem timebunt; mediis in flammis non ardebunt, in aquis non mergentur; enſis & ſulfurati boli eos non lædent. Vigor eorum nõ marceſcet, ſanitas erit integra ac perfecta, pulchritudo ſemper florida ac viuida, nulli corruptioni obnoxia; caro quoq; omnibus mũdi aromatib' odorãtior in ſuo ſemper manebit vigore, & cordialiter in Deo exultabit, à quo tã beatam gratamq; vitã accipiet,

Apoc. 7. 16.

Apoc. 21. 4.

effectu magis quàm verbis dicens: *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.* Quàm ampla hæc & copioſa præteritarum paſſionum afflictionumque remuneratio!

Pſal. 83. 3.

Tertia proprietas ac beatitudinis appendix eſt agilitas aut leuitas, per quam tanta in corpus anima poteſtate donabitur, vt illud ab vno loco in alium ſine vlla defatigatione aut labore, maiori quàm fulguris eſt velocitate, & celeritate träslatura ſit, (*tãquã ſcintillæ in arũdineto diſcurrent*) coelũ empyreum ad thronum vſq; Redemptoris Ieſu, eiuſque matris ſanctiſſimæ ac reliquorum ſanctorum penetrando, percurrens. Impreſſio, quam primo mobili ipſa dat intelligentia, ipſum tanto impetu celeritateque rapit & incitat, noſtro vt ſenſu ingenioque percipi nequeat, talis, imo & maior, erit animæ in corpus poteſtas, ad ipſum ad nutum quocumque voluerit transferendum, idque in victoriarum, quas interim dum in viuis ageret (vbi dicebatur: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* & alibi: *Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem*) de graui hac maſſa retulit, remunerationem. Corpus quod ſpiritus erat æquilibrium, & carceris loco, quin verò ſepulchrum, (σῶμα σῆμα) poſthac erit libertatis, deliciarum ac delectationum eius locus: *Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione; ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria; ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute; ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale; ſi eſt corpus animale, eſt & ſpiritale.*

Sap. 3. 7.

Rō. 7. 24.

Sap. 9. 15.

1. Cor. 42

Quarta erit ſubtilitas, flexibilitas, vel ſpiritualitas

tualitas: nam ſpiritus inſtar non erit amplius vitæ vegetatiuæ operibus obnoxium. Non habebit humidum radicale, quod reſtaurari, non calidum naturale, quod foueri debeat: cibus, potus, quies, ſomnus hic locum non habebunt: *in reſurrectione*, inquit Redemptor ipſe, *erunt ſicut Angeli Dei*. Subtilitas hæc penetratiuam qualitatem includet, idque exemplo corporis Chriſti, quando è matre Virgine natum eſt, quando *tranſiens per mediũ* turbarũ *ibat*, quãdo obſerato ſignatoq; prodiit ſepulchro, quando ianuis ac feneſtris clauſis cõclaue, vbi collecti erãt Apoſtoli, ingreſſus eſt, quando in glorioſæ aſcenſionis ſuæ die cœlos omnes magna virtute penetrauit. Porro nos hac in re illi ſimiles fore eruitur ex hiſce verbis: *Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus*. & ex his: *ſaluatorem exſpectamus qui reformabit corpus humilitatis ſuæ*. O beatæ vitæ præſentis miſerias, cùm tam digno amploque præmio compenſabuntur! O diuites & optabiles ignominias, quæ in tantum ſplendorem deſinunt! Beatos labores, qui impaſſibile cauſantur Eſſe! Dulces pœnas, quibus tam optata parantur linimẽta! Quàm ergo meritò Apoſtolus Romanis ſcribit *non eſſe condignas vitæ* præſentis *paſſiones ad futurã gloriam quæ reuelabitur in nobis*, & Corinthijs: *Momentaneum hoc & leue tribulationis* quòd patimur, *æternum gloriæ pondus operari in nobis*? verborum autographorum emphaſis maior eſt, dum præferunt καθ' ὑπερβολὴν, εἰς ὑπερβολὴν, *ſecundum excellentiam ad excellentiam*, id eſt excellenter excellens, è quibus non modò incrementum, ſed & eminentia meriti ac præmij eruitur.

Matt. 22. 30.

Luc. 4. 30

1. Ioan. 3. 2.

Philip. 3. 20.

Rõ. 8. 18.

2. Corin. 4. 17.

VI.

VI.

Quando iuſtitiæ originalis ſimul & gratiæ homo iacturam fecit, pars inferior aduerſus ſuperiorem rebellauit, tum quoque malitia voluntatem, ignorantia intellectum, debilitas irraſcibilem, concupiſcibilem intemperantia occupauit: vnde omnium paſſionum noſtrarum turbatio ac confuſio ſecuta eſt. Cùm ergo hæc communiũ miſeriarũ noſtrarũ origo ſit, & prima ruinæ animarum noſtrarũ cauſa; ſi quẽ integram de quatuor his adeo infeſtis inimicis victoriam referre contingat, nullum eſt dubium, quin ſingulare præmium mereatur, quod Latini Doctores *Aureolam* vel *Laureolam* vocant. Atqui doctrinæ aduerſus ignorantiam & malitiam effectus eſt, quod intellectum inſtruat, & voluntatem rectificet eã recipientis. Martyrium primarium eſt virtutis ac magnitudinis animi, quam fortitudinem dicunt, quæque partem irraſcibilem regit, compeſcit & domat opus. Corporis porro animique puritas concupiſcibilem non modò refrænat, ſed & ſingularia de eadem tropæa refert, & , vt Ambroſius ait, *æquat ſe Angelis, imo etiam ſuperat, nam in carne poſita victoriam contra naturam refert, quod nõ habent Angeli.* Ad tres hoſce igitur victores, & domitores, Doctores inquam, Martyres, Virgines illæ pertinent laureæ, quas ſcriptura iis aſcribit. De primis dicitur: *Fulgebunt docti quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudierint multos, quaſi ſtella in perpetuas æternitates.* Et ſanè inter omnia fraternæ charitatis opera, maius nullũ aut dignius, quàm inſtruere & docere proximũ; quod enim mens & ſpiritus corpore ſit dignior, hinc & charitas ſpiritualis corporali præſtat ac præcellit.

Dan. 12.

De ſe-

De ſecundis, Martyribus inquam, ſcriptum legimus: *Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni: ideo ſunt ante thronum Dei & ſeruiunt ei die ac nocte in templo eius, & qui ſedet in throno, habitat ſuper illos: non eſurient, neq; ſitient amplius, nec cadet ſuper illos ſol, neque vllus æſtus, quoniam agnus, qui in medio throni eſt, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & abſterget Deus omnẽ lacrymam ab oculis eorum.* Apoc. 7. 14.

Tertiis, Virginibus inquam, tria promiſſa ſunt: primò, nomen agni frontibus illorum inſcribendum, ſecundò, ſecuturos illos agnum quocumque ierit, tertiò, cantaturos illos canticum nouum, quod pręter eos nemo canere poterit. Hęc dilectus Domino Ioannes, quiq; horũ erat de numero, ſuis in reuelationibus ſcribit. His addenda promiſſio quam Eunuchis voluntarijs apud Iſaiam Dominus promiſit: *Dabo eis nomen melius à filiis & à filiabus, nomen ſempiternum dabo eis quod non peribit.* Aureola ergo acceſſorium quid eſt, & accidẽtale ad beatitudinem præmium, ac priuilegiatum quoddam animæ beatæ gaudium, idque propter opera ab illa in gratia facta, quæ eximiæ cuiuſdã & excellentis victoriæ notam præferunt. Doctor ſiquidem de ſatana Principe erroris & patre mendacij victoriam refert; martyr de mundo, eiuſque perſecutionibus, virgines de carne, eiuſque illicijs; atque hi tres hominis ſunt inimici. Apoc. 14. 14. Iſa. 56.

FRV-

ſectè ſe beatos minimè crederent, nec quiſquam eorum qui ſingulari eam hoc in mundo honore proſecuti ſunt, eius ſi conſpectu priuarentur. Huius ceteris amplius participat cariſſimus eius ſponſus Ioſephus; ceteris porrò volupe & iucundum eſt, eſſe & verſari cum illo, qui ipſorum SALVATOREM enutriuit, verus matris eius Virginis maritus eſſe meruit, ac toties *Pater* eſt nuncupatus ab eo, qui eius ſimul & noſter Deus eſt.

Suum quoque huic ordinem habet. Præcurſor, Paranymphus, & filij Dei Baptiſtes Ioannes; ſuum Patriarchæ, Prophetæ, Apoſtoli, Martyres, Pontifices, Doctores, Confeſſores, Sacerdotes; Religioſi, ſanctæ quoque Virgines ac Viduæ. 1. Hinc verò ſublimiores etiam erunt ſpiritus angelici, in tres hierarchias, & hæ ſingulæ in tres choros ordineſue diſtinctæ, Angelos, Principatus, Virtutes, Poteſtates, Dominationes, Thronos, Cherubinos ac Seraphinos. Ecquod animæ erit gaudium tam nobili ſocietati contubernioque intereſſe, & illuſtriſſimarum harum intelligentiarum conſpectu perfrui, beatorum horum ſpirituum ordinem & diſpoſitionem, ſacri huius ſenatus auctoritatem, & ſeniorum horũ, quos Ioannes in throno vidit conſidẽtes, maieſtatem videre, agmina inquam illa cœleſtra aſtris fulgentiora, & horum in medio regẽ ipſum ſupremum, qui ſolis inſtar ſuos illis ſplendores communicat perſpicere; audire denique concentum illum Angelicum, & canticum iucundiſſimũ quod in Apocalypſi audiuit Ioãnes: *Benedictio, claritas, ſapiẽtia, gratiarũ actio, honor, virtus, & fortitudo, Deo noſtro in ſæcula ſæculorum, Amen.*

Quis

Quis verò non cum generoſis hiſce athletis decertare queat aut proponat, vt aliquando cum iis agere, & iucundiſſima ſanctiſſimaque illorum ſocietate gaudere mereatur? Quis verò nobis det pennas ſicut columbæ, quantum ad puritatem, & aquilæ, quantum ad charitatem, quibus ad eos peruolemus? Quis det luto hoc cœnoque, quo immerſi ſumus, emergere? quis gratiam præſtet illas diſſipatas Aegypti mundi huius ciſternas deſerendi, vt vnà cum ipſis ex æternarum deliciarum torrẽte bibamius? Certè etſi, referẽte Auguſtino, quotidie tormenta ſubire, quin & ad tempus tartareos cruciatus perferre oporteret, quò tandem aliquando Dominum ſua in gloria videre electorumque eius ſocietate potiri poſſemus, benè recteque tormenta hæc & ſupplicia impenſa forẽt: quod ſequentibus è conſiderationibus melius liquidiuſque patebit.

II.

Beati infra ſe videbunt ſtellas, ſolem ac lunã, vallem quoq; miſeriarum in qua degimus, quæ in ea ſubierint pericula, quas peccandi euitarint occaſiones, denique & eas è quibus diuina ipſos prouidentia eripuit. Inferius quoque damnatorũ tormenta, illorũ liuorem, rabiẽ & deſperationẽ, quibus eos ſceleſti dœmones exagitent modis, quomodo & hi ipſi quotidie magis magiſq; torqueantur: tum verò incredibili cum gaudio, & *Exod. 15.* maiori cum ratione in grati animi ſignum quàm olim Moyſis ſoror Maria cantabunt: *Cantemus Domino canticum nouum, glorioſe enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem proiecit in mare.* Et cum *Pſal. 123. 7.* Pſalmographo: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium: laqueus contritus eſt, & nos libe-*

liberati ſumus. Si quis de nocte haud procul à præcipitio incautus incedit, ac pòſt idem iter medio die relegit, videns ecquo noctu in periculo verſatus eſt, ſi equus vel modicum ceſpitaſſet, aut à ſemita vel paululum declinaſſet, illi ſtant præ horrore comæ, Angeloque tutelari agit gratias, quòd hoc ipſum diſcrimine eduxerit. Maiori profectò potioriq; ratione Deo Beati gratias agent, viſo quò olim in diſcrimine verſati ſint, diſcrimine inquam non temporalis vitæ, (quod modicum eſt,) ſed æternæ amittendæ; cuius boni magnitudinem cùm tunc plenè perſpectam habituri ſint, quas eo nomine Deo gratias perſoluent, eius magnitudini immenſitatique reſpondebunt. Quoniam verò ſe ipſis hoc dignè facere nequibũt, nec paribus referẽdis ſufficiẽt, Dei filius frater ipſorũ primogenitus defectũ hũc ſupplebit.

III.

Circum ipſos erunt parentes, conſanguinei, affines, & quotquot ipſis in gloria æquales futuri ſunt, iique omnes nobiliſſimi, ſanctiſſimi, ſapientiſſimi, ditiſſimi, iucundiſſimi, tum conditione, complexione, agendi ratione, diſcretione, tum omni virtute: Omnes lilia ſine lolio, roſæ ſine ſpinis, aurum ſine ſcoria, granum ſine palea, frumẽtum ſine zizanio. Etſi verò ingens illorum ſit numerus, ſe mutuo tamen norunt omnes, tamque familiariter inter ſe agunt, ac ſi forent pauciſſimi. Tunc filius patri aget ob ſalutaria documenta gratias, filia matri ob datum probitatis & honeſtatis exemplum, dicẽs: Reddat tibi Deus, cariſſima & amantiſſima mater, in æternum te ipſe beet, ob tantam quam mei habuiſti curam: mea namque mater es, & dupliciter quidem mater,

nam quoad corpus me generaſti, & quoad animam regeneraſti; tuâ factum operâ, quod hac me Deus felicitate cumularit. Cui deinde mater, Benedictus Deus, filia cariſſima, benedicta tu quoque in illo in ſempiternum, tua beatitudo mea eſt appēdix, meaq́; tuę additamentū; ipſū ergo amemus & inceſſanter laudemus: benedictus qui te geſtauit vterus, benedicta quæ ſuxiſti vbera, & millies & infinities millies benedictus ille, qui hiſce nos bonis cumulauit. huic gloria, honor, claritas, & benedictio per infinita ſeculorum ſecula.

Sanctæ huius ſocietatis vnio vnum è primarijs beatitudinis illorum capitibus eſt & mēbris: omnes namque in Deo feruenti ſe inuicem amore, & admirabili voluntatum conformitate, ſine vlla contradictione, oppoſitione, altercatione, ambitione, & æmulatione diligunt. Maiores quā tenerrimè amant minores, & quidquid poſſunt, iis impertiri geſtiunt; minores econtra maximè colunt & venerantur eos qui ſibi gloria præcellūt, deque gratiis iis collatis maximopere collætantur & congratulantur. Bonum vnius, bonum eſt omnium, & omnium eſt vniuſcuiuſq; ſingillatim; quiſque namque ſibi bonum eius quem diligit, velut cuiuſdam alterius ſui aſcribit, quin tantum, imò amplius de eodem lætatur, quàm ſi ſuum eſſet, idque per exuberantis charitatis exceſſum & abundantiam. Omnes menſæ aſſident diuinitatis, omnes eodem bibunt è calice, omnes ex eodem fonte hauriunt; Deus ſiquidem in omnibus, & omnes in Deo, ipſe illis omnia: ac proinde nullo afficiūtur præterquā ipſo, adeo vt illos ſibi vniēs, illos & inuicē vniat & connectat, iuxta vulgatū il-

lud

lud philoſophorum axioma: *Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*: O beatam ſocietatem, in qua multitudo ſine confuſione, magnitudo ſine ambitione, varietas ſine contentione, inæqualitas ſine diſcordia, æterna ſine diminutione charitas reperitur!

IV.

In ſeipſis, præter eſſentialem intellectus beatitudinem, quæ in præfata *intuitiua* diuinæ eſſentiæ viſione ſita eſt, & voluntatis, quæ in Dei fruitione poſſeſſioneque conſiſtit, habent inſuper indicibilem quinque ſenſuum corporalium voluptatem, qui hic quo ſequitur modo afficientur.

Oculos delectabit tot corporum glorioſorum tam admirabili inter ſe vultus varietate diſtinctorum conſpectus, quorum hic illo erit ſplendidior & illuſtrior. Imprimis verò recreationi erit ſacratiſſima Ieſu Chriſti humanitas, cuius viſio adeò glorioſa & eminens futura eſt, vt patiētię ſpeculum mediis in doloribus ſuis, huius vnius intuitu ſe ſolaretur, dicens: *Scio, quod Redēptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra reſurrecturus ſum. & rurſum: circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum, quem viſurus ſum ego ipſe & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius.* *Iob. 19. 24.*

Auditus delectabitur verborum colloquiorūque charitate, ſapientia, diſcretione, ſanctitate, plenorum quæ inuicem dicent auditione, tum verò multò magis laudum quas Deo perſoluent, & quas viciſſim Deus illis dabit, benedictionū perceptione. Hinc colligimus, non modò quatuor quæ IOANNI in Apocalypſi apparuēre *Apoc. 4.*

 ani-

animalia, Deo canere, *Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus omnipotens*: ait quippe Pſalmiſta, ſanctos omnes exaltaturos in Domino, & exaltationes Dei in gutture eorum fore. Recreabit aures quoque concentus cœleſtis, & noua illa harmonia, quam Dei ipſa ſapientia inuenerit, quæ non quatuor conſtabit vocibus, vti noſtra muſica, ſed vbi ſanctorum quislibet ſingularem cõſtituit ſymphoniam. Quæ verò harmonia ſuauior, quæ iucundiſſimis Chriſti Domini & beatiſſimæ matris eius colloquiis comparanda?

Pſal. 149. 5.

Odoratum afficiet & reficiet ſuauiſſimus corporum glorificatorum, & præſertim ſacratiſſimæ humanitatis Ieſu Chriſti (de qua ſcriptum, *vbi fuerit corpus, congregabuntur aquilæ*) odor. Narrant hiſtorici, Alexandri ſudorem aromaticũ & medicum fuiſſe, Tiberium Cæſarem certis noctis horis acutum vidiſſe, maiorem pedis Auguſti digitum febribus medendi virtutem habuiſſe. Quæ verò cadauerum horum putiſcentium cum corporis Ieſu Chriſti perfectionibus ſimilitudo ac proportio?

Matt. 24. 28.

Guſtus ſatietate quadam & refectione cœleſti reficietur, idque ob qualitatem quamdam inhærentem, quæ non lectorum modò ciborum, ſed & omnium quæ fingi, cogitari, credique poſſunt rerum ſaporem continebit. Si enim mannæ ea inerat proprietas & qualitas, quam ſapiens illi aſcribit, quid verò nectari & cœleſti ambroſiæ, quam ſibi dilectiſſimus Deus reſeruat, non inerit?

Sap. 16.

Senſus tactus, qui toto diffuſus eſt corpore, puriſſimis ſanctiſſimisque deliciis affluet, adeò vt beata anima vberi diuinarum ſit voluptatum torrente inundanda; ſcriptum eſt enim: *Inebriabuntur*

buntur ab vbertate domus tuæ. & torrente volupta- *Pſal 35. 9.*
tis tuæ potabis eos. Prô nimia cæcitas credentium
aut credere nolentium, maiores Deum ſibi & cœ-
lectis non reſeruaſſe delicias ac voluptates quàm
animalibus reſeruarit! ſciãt porro tantũ inter cœ-
leſtes & omnes ſimul terrenas voluptates tã præ-
ſentes, præteritas, quàm futuras diſcrimen eſ-
ſe, quantũ inter animã & corpus, naturã & gratiã,
brutum & Archangelũ, tẽpus & æternitatẽ, quod-
que longè maius, inter creaturam & Creatorẽ.

V.

Multis quidem cœleſtis gloriæ excellentiam
modis Redemptor expreſſit, at nuſquam v-
berius ac melius quàm in ſermone in monte, in
quo ſeptẽ, quę maximè heroicos virtutis actus ma-
nent præmia, quas Eccleſia vulgò *Beatitudines* vo-
cat, quod Beatorum ſint merces & compenſatio,
& veris ac beatitudinem perueniendi rationibus
adaptata ſint, expoſuit.

1. Regnum cœlorum, quod pauperibus, id eſt
humilibus, ſpiritu & propter iuſtitiã perſecutionẽ
patientibus Redemptor promittit, aliud non eſt
quàm clara Dei viſio, eiuſque infinitarum diui-
tiarum, ſimul & ſanctitatis, pacis, gaudij, quibus
ſancti in cœlo empyreo perfruuntur poſſeſſio,
quorum ſingula ibi excellenter, quin imò eminẽ-
ter habentur. Regnum hoc in Beatorum ſingulis
conſpicere eſt, atque hinc omnes cœlicolæ ipſum
in ſe habent, & reges verè ſunt, tantum & me-
liùs quàm ſi ſoli eſſent: cùm quòd Deus ſe om-
nibus det vt vni, & vni ſingillatim vt omnibus
(id tamen certa cum proportione & pro meritis)
tũ verò quia quod vnius eſt, (eſt itẽ alterius; cum-
que omnes in Chriſto Ieſu vniti ſint, hinc & v-

 nitate

nitate perfecti ſunt, idque per admirabilem orationis huius effectum, *Sicut tu Pater in me, & ego in te; vt & ipſi in nobis vnum ſint.* Ioan. 17.

2. Quantum cœlum ſtelliferum terræ magnitudine, ſplendore & pulchritudine præcellit, tantũ terra quæ mitibus promiſſa eſt, huic quam modò incolimus. Hæc quippe eſt vallis miſeriarũ, locus exilij, terra maledictionis, quæ promiſſa manſuetis, eſt regio viuentium, vera noſtra patria, in qua vita terreſtris in cœleſtem mutatur; vallis deliciis affluens, diuinarum conſolationum lac & mel diſtillans, lacrymarum ac ſuſpiriorum expers; terra benedictionis, fertilitate commendabilis, quam aquæ vitæ & cryſtalli inſtar ſplendidæ fluuius, quem è ſede Dei & Agni proſilientem vidit Ioannes irrigat; fluuius inquam, cuius vtrimque ripam arbores vitales plurimæ inumbrant, ſingulis anni menſibus nouos ſemper fructus progerminantes, & quarum folia ad ſanitatem ſunt gentium. Apoc. 22. 1.

3. Conſolatio plorantibus ac gementibus promiſſa monet, vt examinemus quis ſit qui conſoletur, qua re, quomodo, & quamdiu conſoletur. Conſolator eſt, qui eo per antonomaſiam dicitur nomine, & reuera Deus eſt, *Paracletus* inquã ſpiritus, qui abſterget omnem lacrymam ab oculis illorum, qui eius olim nomine afflictione paſſi ſunt, & in amaritudine vixêre: quo conſolabitur, eſt ipſemet; ſuâ inquam eſſentiâ; deinde Ieſu Chriſti humanitate, cœli terræque Imperatricis præſentia, hierarchiis cœleſtibus, Angelis noſtris tutelaribus ac patronis, denique vniuerſa curia cœleſtis, in qua è ſua quiſ-

que

que & proximi beatitudine coſolationem accipiet ; proinde tot conſolatores habebit, quot beatæ erunt animæ & Angelicæ intelligentiæ. Addenda his locis ſecuritas, ſtatus æternitas, & conſcientiæ quies, & pax quæ ſuperat omnem ſenſum. Quo illos Deus conſolabitur, modus erit, non iam ignoſcendo errata, non dolores moderando, ſed tam illa quàm hos ab illis eliminando, idque per perpetuam gratiarum actionē, continuum Alleluia & iubilum. Idque ſine fine & aſſiduò: erunt etenim in gaudio Domini ſui, aduerſus quem nemo præualere poterit. O beata ter & amplius vita, in qua conſolatio tam æterna eſt quàm vita, & vita adeo æterna quàm conſolator ipſe. *Iſai. 51.* *Tob. 13.*

4. Satietas promiſſa iis qui iuſtitiam eſuriunt, & ſitiunt, & omnium bonorum, quæ deſiderare rationabiliter homines queāt, copia & abundātia. Notandum hic porro, terram famis & ſitis continuæ locum eſſe, in qua delicias carnales alij, alij bona temporalia, alij honores & dignitates ſeculi, alij ſcientias & ſenſuum curioſitates, alij virtutes ſitiunt & gratias cœleſtes: horum nullus ſatiatur, quod deſiderium noſtrum bona temporalia ſaturare & implere nequeant, & ſpiritualia nonniſi certa cum menſura. Cœlum porro perfectæ ſatietatis locus eſt vt enim Pſalmiſta ait, ſola Dei viſio nos ſatiabit, & eodem quoque tempore voluptatum omnium, honorum ac diuitiarum mundanarum cupiditatem ac deſiderium extinguet, quæ cum bono hoc infinito collata nonniſi paupertas & mera miſeria ſunt: etſi vel aliquis erga hæc eadem affectus maneret, in DEO ſanè reperiri eſt, quidquid optari poteſt prout

in ſua formalitate reipſa erat, & in ſua eſt eminẽtia. Saturitas hæc virtutum etiã deſideriũ ſatiat, omniũ ſimul afferens & adimpletionẽ & perfectionẽ.

5. Miſericordia quam ſpopondit miſericordibus, eſt quoddam Dei cum homine pactum conuentum, quo ſe cum illo ita ſpondet acturum, vt ipſe cum proximo egerit. Poteſt & *miſericors* intelligi de illo, qui ſe oliuæ ac miſericordiæ filium agnoſcit, quique gratiæ ſalutem acceptam refert, quod nimirum illum Deus ab omni æternitate ex ſola miſericordia elegerit, illumq; in miſericor-

Pſ. 102. 4. dia & miſerationibus coronaturus ſit, repleturus in bonis deſiderium eius, & iuuentutem, vt aquilæ, ſine vllo ſenectutis metu, reuocaturus. Sequitur hinc, quòd quamuis gloria *corona iuſtitiæ* di-

2. Tim. 4. catur, conſiderata nempe quoad retributionem & vltimum terminum ſuum, ipſa nihilominus in gratia aç miſericordia fundata ſit, in quantum

Epiſt. 105. ante medium. prima & vltima gratia merè gratis gratuitoque, ex prima bonitate & miſericordia Dei nobis donẽtur: I*pſa*, inquit Auguſtinus, *vita æterna, quæ in fine ſine fine habetur; & ideo meritis præcedentibus redditur; tamen quia eadem merita quibus redditur, nõ à nobis parata ſunt per noſtram ſufficientiam, ſed in nobis facta ſunt per gratiam, etiam ipſa gratia nuncupatur, non ob aliud, niſi quia gratis datur; nec ideo quia meritis non datur, ſed quia data ſunt & ipſa merita quibus datur.*

6. Clara Dei viſio quæ ſpeciatim promittitur cor mundum habentibus, aliud non eſt, quàm ipſa eſſentialis beatitudo. Notandum hic, quod quemadmodum patres filias iam nupturas dotare ſolent, & ſponſalitia largitate ſponſam ſponſus condecorare, cùm illam in domum traducit,

ita

ita & Pater cœleſtis ampliſſimam gloriæ dotem animæ (quæ filij ſui eſt ſponſa) eo ipſo det die quo in palatium eius cœleſte, in quo ſpirituale ipſarum matrimonium cõſummatur, ingreditur. Dos hæc tribus virtutibus Theologicis, quas hoc in mundo habuit, reſpondet; pro fide habita reddit illi illuſtriſſimæ gloriæ lumen, quo Deum videt vti reuera eſt, ſimul & omnia myſteria, quæ hac in vita credidit, nullum vt ipſam lateat. Et hoc à Dauide dicitur ambulare in lumine vultus Dei. Loco ſpei dat dotem, quæ *comprehenſio* dicitur; quæ eſt ſemper præſens & velut in proprietate & poſſeſſione habere, quidquid ſperabat vel optabat, certa iam cum ſecuritate numquã eius amittendi: tũ verò meritò dicere poteſt: *Inueni quem diligit anima mea, tenebo eũ, nec dimittam illum.* In charitatis compenſationem tertia datur, quæ *fruitio* aut *amor* dicitur, qui eſt bonum quod videt, ſummo quodã affectu proſequi, eoq; ineffabili gaudio & delectatione potiri; quique ex intima creaturæ cum Creatore vnione naſcitur, ac tum veriſſimè feliciſſimeq; dicit: *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Quis vmquam Pater talem filiæ dotem aſſignauit? quis ſponſus ſponſæ talia cimelia donariaq; dedit vmquam? Cordis ergo puritatem dilige anima mea, ad hanc vt gloriam pertingas.

Pſal. 35. 10. *Pſal. 88. 16.* *Cant. 3. 4.* *Cant. 2. 16.*

7. Perfecta filiorum Dei adoptio ſpeciatim pacificis eſt promiſſa, quòd Pater illorum cœleſtis ſit Deus pacis. In quo obſeruandum, quòd ſicut Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſecundò Dei eſt filius declaratus, primò in Baptiſmo, deinde in transfiguratione, quando ſcilicet Spiritus ſanctus ſuper ipſum deſcendit, & vox Patris de cœlo deſuper introiuit, primò quidem dicens: *hic eſt filius meus* *Matth. 3. 17.*

dilectus: ſecundò addẽs, οὗτός ἐϛιν ὁ ὑιός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα ἀυτοῦ ἀκούετε, *Hic eſt filius meus dilectus, in quo benè mihi complacui. ipſum audite*: Ita & iuſtus dupliciter Dei declaratur filius; primò in hac vita mortali, quando Sacramentis iuſtificatur, atq; hæc adoptio imperfecta eſt, quòd amitti queat, idq; adoptati culpa: hinc & ſanctiſſimi quiq; quales fuêre Apoſtoli, etſi Spiritus primitias recepiſſent, in ſeipſis gemebant, ſecundam, in filios Dei adoptionem, id eſt prioris, per aliam perfectiorem, quæ in prædeſtinatorum prototypi transfiguratione denotata fuit, adimpletionem & perfectionem, exſpectantes; hæc porro adoptio animæ communicatur eo primùm die quo gloria donatur, & hæreditatem cernit filijs Dei reſeruatam. Tum verò Deus filiorum ſuorum dignitatem reuelat, nam vt dilectus ei diſcipulus ait: *chariſſimi nunc filij Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Pacem modò habeamus in conſcientijs noſtris; pacem cum proximo, pacem cum Deo, quæ triplex illa pax eſt, quam quotidie Eccleſia ab Agno ſine macula poſtulat; & haud dubiè ad perfectam adoptionem, & conſequenter ad hæreditatem filiorum eius qui ait, *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur*, perueniemus.

1. Ioan. 3. 2.

VI.

Placuit animarum noſtrarum Redemptori, gloriæ ſuæ magnitudinem & decorem, etiam alio ſeptemplici præmio, quod Ioanni reuelauit, & Diabolum eiuſque tentationes, carnem & eius paſſiones, mundum & honores ac comminationes

tiones eius ſuperantibus, ac ſeipſos ad mortem vſque ſuam voluntatem, ſimul & appetitus ſuos mortificando, vincentibus promiſit, declarare. Notandum porro, premia pro mediorum, quibus ad gloriæ Dei & ſalutis propriæ inimicos debellandos vſus quis eſt, menſura ac proportione hic dari & diſtribui.

Prima corona ac præmium promiſſum perſeuerantibus, aut per veram pœnitentiam ad priſtinum feruorem redeuntibus: *Vincenti*, inquit, *dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in paradiſo Dei mei.* Lignum hoc vitæ, eſt Deus ipſe cum perfectionibus ſuis infinitis; fructus eius ſunt ij ipſi qui ex eo progerminant, & ij vel in ipſo ſunt, vt verbi generatio, & Spiritus ſancti productio; vel extra ipſum, qualis rerum mundi huius creatio, conſeruatio & gubernatio, electorum quoq; vocatio, iuſtificatio & ſanctificatio. Arbor, è qua fructus illi naſcuntur, vocatur *lignum vitæ*, quòd vitam habeat in ſemetipſo, imò ipſa vita ſit, & vitarum naturæ, gratiæ & gloriæ origo. Paradiſus, in quo optata hæc arbor creſcit, cœlum empyreum eſt; ibi vbertim abundeque delicias Deo profert dignas; quotquot verò de hoc fructu guſtant, per maximam ſcilicet cum Deo ſimilitudinem qua donantur, arboris huius velut ſurculi & propagines fiunt; de his verò inuiſionum ſuarum fine Euangeliſtam loqui conſtat, cùm eos, vt paulo antè dicere memini, velut arbores in vtraque fluuij ciuitatem Dei irrigantis ripa plantatos ait.

Secundum promiſſum eſt, *Qui vicerit*, & ad mor-

Apoc. 2. 11. ad mortem vſque fidelis manſerit, vitæ coronam accipiet, & *non lædetur à morte ſecunda* Notemus hic oportet, eos qui præ inertia & ſegnitia tentationibus cedunt, in mortem ſecundam, gehennam inquam incidere, vbi non ex arbore vitæ, ſed mortis, cuius fructus ſunt ignis, ſulphur, vermes, ſerpentes, vlulatus & ſtridor dentium, guſtare, & de amaro iræ Dei vino ad vſque fœces bibere compellentur. E contra verò qui vicerint, etſi aliquod à morte prima detrimentum patiantur, à ſecunda tamen, à peccato inquam, eiuſq; abortiua ſobole, quæ eſt tartarus, haud lædetur: ſed occupabit illos vita, vita viua, vita immortalis, vita quę victoriæ illorum perpetuæ virens ſit laurea & corona. Hinc prima mors, corporis nimirum, plus eis emolumenti & compendij, quàm detrimenti adfert & diſpendij, ad eius nempe aduentum plaudunt, eamq; velut vitæ introitum amplectentur, vniuerſalem exſpectantes reſurrectionem, in qua de morte ſecunda triumphabunt, quando nimirum Beati corpus cariſſimæ ſui medietati iūctum, cœli iuſtar impaſſibile, Angeli ac Spiritus in morem ſubtile, fulminis ritu agile ac leue, ſolis ad exemplum rutilans ac lucidum fiet.

Apoc 14.

Tertia corona, promiſſa Dei inimicis reſiſtentibus, eorumq; conſortium declinantibus: *Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum, quod nemo ſcit niſi qui accipit.* Māna hoc diuinitatis, quæ in gloria guſtatur eſt dulcedo, manna inquā, quod eminentia quadam omnes quæ fuēre vmquam ſunt, & erunt, & eſſe poſſent, numquum tamen erunt, quamdiu futura ſunt ſæcula, delicias ſuauitateſque in ſe comprehendit. Vocatur autem *abſcondi-*

Apoc. 2. 17.

ſconditum, quòd hominibus ſæculi huius ad leges terræ ſe conformantibus abſconditum ſit & incognitum. Exclamabat olim Pſalmiſta: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Deus, quam abſcondiſti timentibus te!* magna inquam, ob maximam quas cõtinet gratiarum varietatem, & vniuſcuiuſque in particulari excellentiam atq; dignitatem. Quàm porro Dei ſapientia ſapida eam videnti, quàm eius bonitas dulcis ipſam amanti? *Pſal. 30. 20.*

Calculus candidus nota eſt & ſymbolum prædeſtinationis, certò ſpondens eum recipienti, numquã ſe de numero illorum fore, quibus niger calculus, reprobationis ſymbolum, obtinget. Dicitur autem candidus, quòd detur ijs qui animas ſuas in ſanguine Agni lauerunt & dealbauerunt: nomina illorum ei inſculpta ſunt in æternam memoriam, omnibuſq; terræ nationibus manifeſtabuntur, dum in die iudicij per Angelos ad dexteram iudicis collocabuntur; qui hunc illis calculum dabit, quando dicet: *Venite benedicti Patris mei*; reprobis verò condemnationis carbonem, dicens: *Ite maledicti*. Dicitur quoque nomen hoc nouum, quod illuſtriſſimam hæredis Patris, & cohæredis filij qualitatem & nomen includet.

Quarta merces & præmium promittitur ad finem vſque perſeueranti: *Dabo*, inquit, *illi poteſtatem ſuper gentes, & reges eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringentur: ſicut & ego accepi à Patre meo, & dabo illi ſtellam matutinam.* In quo notandum venit, quo Dominus honore ſanctos, à peccatoribus vexatos & exagitatos afficiet, horum ſortem in illos transferendo. Iuſtis ſiquidem dominationem & potentiam dabit gentium, à quibus olim afflicti ſunt, etiam Imperatorum, *Apoc. 2. 27. Pſal. 2. 8.*

Regum,

Regum, & Principum, vtpote quos pedibus proſtratos habebunt, lætabunturque de iuſtitia & vindicta, quam in ipſos Deus animaduertet, illos virga ferrea, id eſt omnipotentia ſua, velut vaſa e terra ſterili & inutili compacta confringens. Magnum verò eſt hoc & Pſalmographum hiſce verbis, quæ cum prioribus coincidunt, iam olim

Pſal.149. prædixiſſe: *Exultabunt*, inquit, *ſancti in gloria lætabuntur in cubilibus ſuis: exultationes Dei in faucibus eorum, & gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, & increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis; vt faciant in eis iudicium conſcriptum, Gloria hæc eſt omnibus ſanctis eius.* Stella matutina, quam Deus illis dat, eſt ipſemet Chriſtus, ſplendor Patris, & ſubſtentialis ſubſtantiæ eius figura, cum quo ſancti fulgebunt in perpetuas æternitates: Ipſe inquam

Pſal.109. 3. ſtella illa matutina, de qua Pſaltes ait: *Tecum Principium in die virtutis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum, ex vtero ante Luciferum genui te.* Corpora quoque Sanctorum vt ſtellæ firmamenti non ſecus atque ipſe rutilabunt, & vnà cum ipſo, à Patre luminum omnem ſplendorem ſuum originarium mutuabuntur.

Quintum promiſſum illos reſpicit, qui à mortali ſe peccato conſeruauerint, & innocentiæ ſtatum inuiolatum integrumq; cuſtodierint: *Qui vi-*

Apoc.3.5. *cerit non percuſſus aut ſaltem ad mortem non ſaucius, hic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ: & confitebor nomen eius coram patre meo & coram Angelis eius.* Veſtis hæc candida eſt gratia, & lumen gloriæ, cum diuina quadam puritate, quam indicibilis & ineffabilis lætitia comita-

comitabitur. Denotat hæc item impaſſibilem immortalitatem, & fulgidiſſimum ſplendorem, qui ſolis lumen claritatemque obſcurabit. Nomina illorum in libro vitæ perpetuo fore, ac nunquam inde eradenda, deſignat perenniter eos & æternũ cum ipſo in gloria fore, &, vt ſine principio in libro prædeſtinatorum ſcripti fuêre, ita & ſempiternum in eo ſcriptos fore, ac numquam delendos. Illos verò Redemptor coram Deo Patre ſuo & Angelis confitebitur, quando in ſæculorum fine cœlo terræque manifeſtabit, qua diuinæ maieſtati ſuæ ſeruierint fidelitate, quando illorum obſequia rata habebit, & vberem illis amplamque mercedem dabit.

Sextum promiſſum iis, qui in bono quod accepêre, non mutantur aut deficiunt, & gratiæ acceptæ conſtanter & fortiter cooperantur: *Qui vicerit* per æquanimitatem hanc, ***faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius: & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ieruſalem, quæ deſcendit de cœlo à Deo meo, & nomen meum nouum.*** Apoc. 3. 12. Hic denotatur, illos qui doctrina, bonis moribus, auctoritate, aut alia quadam ratione fidem retinuêre, ſingulari præmio donandos: atque vt in Eccleſia militanti religionis ac fidei columnæ ac fulcra fuêre, ita & in Hieroſolymæ triumphantis gloriæ templo columnas ſcitiſſimè elaboratas fore. Vt verò columnis his maior decor accederet, promittit tria illarũ capitellis nomina ſe inſcripturũ, nomen ſcil. Dei ciuitatis nouæ Hieruſalem, & nomen ſuum nouũ, quod eſt IESVS aut SALVATOR. Hinc ergo efficimus, nullum meritum prorſus fore, cui non ſua aliquando reſpondet merces

merces & compenſatio. Quoniam verò in actiones pias & virtutes facilè tepor irrepit, quando ſcilicet charitas peccatorum venialium adminiculo refrigeſcit, addit

Et Septimum præmium, quod eſt illorum, qui infirmitate ſua nihil obſtante eluctantur & emergunt, corporis grauedinem ac pondus ſuperant, cœptoque in feruore perſeuerant, longè ſecus ac tepidus ille, quem Dei ferre ſtomachus ampliùs non poterat, & iamiam euomiturus erat.

Apoc. 3. 21. Octauum promiſſum his nititur verbis: *Qui vicerit dabo ei ſedere mecum in throno meo: ſicut & ego vici & ſedi cum Patre meo in throno eius.* Notanda hic extrema ac ſumma ſanctorum maieſtas & magnitudo, idq; ob magnam cum Dei filio cõformitatem; quæ quamuis vſquequaque æqualis non ſit, his tamen verbis æqualitatem aliquam denotantibus ſignificatur, *dabo ei ſedere mecum in throno*: id eſt, honoris mei participabit, dignitatem illi diuinam pro capacitate eius communicabo, vt ea dignitate ac prærogatiua fulgeat, quam ſiniſtris artibus ac moliminibus Lucifer ambiuerat, dicens: *In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti: Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.* *Iſai. 14. 13.*

VII.

Ex ijs quæ dicta ſunt inferre liceat, Beatorum omnium gloriam non in omnibus, & per omnia æqualem fore; ſed quemque eius, prout hoc in mũdo promeritus fuerit participaturum; ſecus ac ſæculi huius Nouantes vulgò docent, dum vel opera bona, vel actionum humanarum meritum, & proinde omnem remunerationis diſtinctionem negant,

gant, quæ tamen his quæ ſequuntur argumentis aſtruitur.

Primò, æternæ veritatis oraculum, cœleſtis aquilæ calamo, ait *in domo Patris ſui multas eſſe manſiones.* Notant interpretes, vſum potiùs hîc Dominum verbo μονὴ, quàm οἶκος, vt innuat, loqui ſe de habitatione ac manſione in æternum duratura, non verò de diuerſis qui hic in militante Eccleſia ſunt gradibus ac diſtinctionibus. Secundò, docet idem & Apoſtolus cùm prima ad Corinthios ſcribit: *Stella à ſtella differt in claritate: ſic & reſurrectio mortuorum.* Cuius rei tam illo loco, quàm epiſtolæ ſecundæ cap. 9. rationem reddens addit: *Vnuſquiſq; propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem: & qui parcè ſeminat parcè & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* & verbo Galatas monet, meſſurum vnũquemq; quod ſeminarit. Hoc etiam denotatur ſtaterâ Iobi, ſcalâ Iacob, & diſtributiuâ Dei iuſtitiâ, cuius Regum & Magiſtratuum iuſtitia imago & antetypus non eſſet, ſi ipſa prototypus non eſſet. Quæ ratio adeò efficax eſt, vt ſi quis Deo iuſtitiam præſertim circa mercedem & præmium promiſſum auferret, verborum eius veritatem, quin & diuinitatem ipſam auferret & negaret.

Ioan. 14. 2. *1. Cor. 15. 41.* *1. Cor. 3. 8.* *2. Cor. 9. 6.* *Gal. 6. 7.*

Obiectionibus autem quas ſenſuales nonnulli de mundanis honoribus & vanitatibus nimis quam ſolliciti, & ad ea quæ ſolidam & veram ſpectant gloriam propè inſenſibiles obijciunt, facilè eſt reſpondere. Aiunt ergo, Deum videntes videre omnia; quod nemo negarit: at qui ipſum totum videt, illum etiam videre totaliter, pernegamus. Primi ratio eſt, quia in Deo nulla eſt eſſe aut eſ-

 ſentia

ſentiæ, naturæ aut ſuppoſiti, ſubſtantiæ aut accidentis, totius aut partium compoſitio, cùm certiſſimum ſit & nimis quàm notorium, quod in Deo eſt, id Deum eſſe, & proinde infinitum: quæ conditio partium compoſitioni repugnat, quarum vna neceſſariò ab alijs diſtinguitur, idque per limitationem quamdam, quæ in ſcholis *differentia conſtitutiua Eſſe, vbi reperitur, & ab omni alio diſtinctiua* dicitur. Ab hac eadem infinitate & ratio ſecundi eruitur, quod infinitæ communicandi ſui ſint rationes, cùm eſſentia totaliter infinita eſt. Atque hinc procedit, à ſolo Filio Patrem cognoſci, vt de ſe ille ait, & quibus ipſe ſe manifeſtare voluerit: ſi aliter verò ſe res haberet, Deum facie ad faciem videntium minimus tam beatus foret, quàm Deus ipſe, cùm ipſius beatitudo non in alio quàm in integra & totaliter perfecta eſſentiæ ſuæ cognitione ſita ſit: proinde Ieſu Chriſti anima ceteris amplius nihil poſſideret, nec Beatiſſimæ Virginis anima boni latronis animâ eſſet beatior: quæ abſurditas ſenſibus, rationi, & ordinum, qui in cœleſti Ieruſalem reperiuntur, diſtinctioni, quin & ipſius Dei filij loquendi modo aduerſatur, dicentis: *Qui* *Matth. 11.11.* *minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo*, Ioanne Baptiſta, dum in mundo hoc inter mortales ageret. Cum certiſſimum ſit, ſi omnes æqualiter beati eſſent, nullam minoris maiorſque comparationem hic locum habituram.

VIII.

Ex hoc quòd beatos vnum quid cum Deo fore diximus, ijdem Nouantes, alijque bonorum operum parum ſtudioſi inferre item volunt, nullam gloriæ in cœlo diſtinctionem futuram. Reſpondeo,

ſpondeo, concedendo antecedens, & negando conſequens. Beatifica namque vnio non conſiſtit in identificatione eſſentiæ cum Deo, ſed communicatione gloriæ; quod Dominus apud Ioannem *ſuiipſius manifeſtationem* vocat. Notandum vero interiorem diuinitatis communicationem terminari, ac, ſi fas eſt dicere, exhauriri per emanationem verbi, quæ per intellectum fit, & per Spiritus ſancti productionem, quæ per voluntatem. Quantum verò ad reciprocam Beatorum vnionem, docet Apoſtolus in perfecta charitate ac dilectione eam conſiſtere; quæ cum ab ea qua Deum diligunt, originem finemque ſuum hauriat, quin imò idem cum ipſa ſit habitus, Beati ſimul omnes in illo vniti ſunt, velut diuerſi quidam radij à ſole dimanantes, & in eodem ſole terminati. Inferunt deinde, ſi graduum ſit diſtinctio, erit & diſcordiæ, ambitioni & inuidiæ locus: ſed cum Chriſto Domino reſpondemus, *Erratis neſcientes ſcripturas, neque Dei virtutem*, cœleſtia ad terrena commenſurari nequeunt. In mundo contentiones, vltionis deſideria, inuidiæ, æmulationes, ab inordinato, quo erga ſe quiſque afficitur, amore & affectu procedunt. At in cœlo, inquit Auguſtinus, *non erit aliqua inuidia imparis claritatis, quoniam regnabit in omnibus vnitas charitatis.* Vna autem erit omnibus voluntas, quæ eſt & Dei, nihil huc ingreditur coinquinatum: vitioſi affectus & paſſiones tam ab hoc loco remota ſunt, quàm tartarus à quo dimanant à cœlo empyreo. Saducæis ergo hæc relinquamus, qui petere à Domino ſunt auſi, cuinam in reſurrectione

Ioan. 14. 21.
1. Cor. 13.
Matth. 22. 29.
Tract. 67. in Ioan.
Ibidem.
Matth. 22. 28.

ctione generali viro adiudicaretur vxor, quæ ſeptem viciſſim viris nupſiſſet: quibus ille os obturauit dicens: *In reſurrectione neque nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut Angeli Dei in cœlo.*

IX.

Matth. 20. Parabola de diurno denario, qui tam ijs qui circa veſperam in vineam venêre, quàm qui pondus Diei & æſtus tolerarunt datus legitur, temporis noſtri Pſychicis, laboris omnis & bonorum operum aduerſarijs fauere videatur. Sed reſpondet illis Auguſtinus loco ſuperiùs citato: *Denarius quidem ille æqualis eſt omnibus, quem Pater familias eis qui operati ſunt in vinea iubet dari omnibus, non in eo diſcernens, qui minus & qui amplius laborarunt. Quo vtiq; denario vita ſignificatur æterna, vbi amplius alio nemo viuit: quoniam viuendi non eſt diuerſa in æternitate menſura, ſed multæ manſiones diuerſas meritorum in vna vita æterna ſignificant dignitates: alia eſt enim gloria ſolis, alia gloria lunæ, alia ſtellarum: ſic & reſurrectio mortuorum.* id eſt: vt vna ſtella ab altera ſplendore & fulgore diſcrepat, ita & ſancti varias in regno cœlorũ manſiones habebũt. Quod idẽ doctor reſpõſum & alio repetit loco, dicẽs: Etſi pro meritorum diuerſitate ſanctorum alius alio clarior ſit futurus, omniũ tamen, quoad vitam æternam, eandem æqualemque claritatem futuram: neque enim huic eadem longior, illi verò futura breuior: *Bonum quippe perpetuum eſt, nec tibi mihiue id vnquam finietur.* Deinde alio loco meritorum diuerſitatem exponens, ſcribit: *Alio modo ibi erit caſtitas coniugalis, alio modo ibi erit integritas virginalis, alio modo ibi fructus*

Tract. 47. in Ioannem initio.

Serm. 59. de verbis Dom.

Aug. Serm. 6. de verbis Dom.

fructus boni operis, alio modo corona paſſionis: illud alio modo tamen, quantum pertinet ad viuere in æternum, nec ille plus viuit illo, nec ille plus illo. Quæ ad obiectionem propoſitam reſponſio adeo euidens & dilucida eſt, nihil vt reſtet, quàm concludere, & hunc Iouiniani errorem condemnare, & vnanimiter cum Auguſtino dicere: *Nullus eorum alienabitur ab illa domo, vbi manſionem quiſq; pro ſuo accepturus eſt merito.* Et cum D. Gregorio: *Quia in hac vita magna eſt diſcretio operum, erit in illa proculdubio diſcretio dignitatum, vt quo hic alius alium merito ſuperat, illic alius alium retributione transſcendat. Vnde in Euangelio veritas dicit: In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Sed in iiſdem multis manſionibus erit aliquo modo ipſa retributionum diuerſitas concors: quia tanta vis amoris in illa pace nos ſociat, vt quod in ſe quiſque non acceperit, hoc ſe accepiſſe in alio exultet.* faxit Deus vt quod modò per rationem euincere contendimus, aliquando reipſa & experientia experiamur.

Tractat. in Ioan. 7.

X.

Ex hactenus dictis colligere eſt, quantum Deo noſtro debeamus, quòd nos condiderit non modò tanti boni capaces, ſed etiam quodammodo ad ipſum quærendum coëgerit & obligarit, tum ob exiguam, quæ è poſſeſſione & fruitione omnis eius quod extra ipſum eſt eruitur voluptatem; tum verò ob ineffabiles & infinitas delicias, quas ad ſe accedere volentibus, etiam hoc in mundo communicat. Teſtantur hoc perſpicuè qui ſæculi huius commodis, magis ceteris, vndiquaq; affluunt, honoribus terrenis cumulantur, corporeis volupta-

Digitized by Google

tibus, ac vitæ huius delicijs fruuntur; quando quàm copioſiſſimè guſtatis his omnibus non modò exclamant, *Vidimus cuncta quæ fiunt ſub ſole, & ecce vniuerſa vanitas & afflictio ſpiritus*, aut iuxta Hebræos, *corroſio*: verùm etiam mundo valedicunt, eius honores & voluptates peſſumdant, & vt totum inueniant, deſerunt totum. Eccleſ. 1. 14.

Rachiſius Longobardorum Rex Peruſiam obſidione premebat, quando à Deo monitus, & tactus, copias & coronam deſeruit, & Paduæ monaſterium eſt ingreſſus.

Lotharius, à quo ſuum Lotharingia nomen traxit, cum Ariſtraſia ante diceretur, toto ſtupente orbe, Religioſam vitam aſſumpſit.

Pipinus primogenitus Caroli Magni filius, Italiæ rex, in monaſterio, quod in S. Zenonis honorem Veronæ extrui iuſſerat, religionem profeſſus eſt.

Vibeano Hiberniæ Regi tres fuêre filij, Furſæus, Folianus, & Vltanus, qui in Galliam traijcientes Clodouei regis permiſſu, in Pontiniacenſi monaſterio Deo ſe dedicarunt.

Indacellus Scotiæ Rex octiduum Iudoco fratri ſuo dedit, quo deliberaret, num ſceptrum ac regni regimen, quod illi cedebat, acceptare vellet. Annuere ſe finxit Iudocus, ſed omnibus inſalutatis, fratris natu maioris deſideria præueniens, clanculo in monaſterium ſe abdidit.

Carolus Magnus tres habuit filios Religioſos, Pepinum vti iam commemorauimus, Hugonem, & Drogonem.

Carolus ſecundus duos, Lotharium ſcilicet, & Carolum Paruum: quos ſecutus poſteà eſt Ludouicus, qui fuerat obſes in Hiſpania.

Richar-

Richardus Angliæ Rex duos habuit filios, qui mundo relicto monaſticen profeſſi ſunt, hic in Saxonia, in monte Caſſino ille.

Algeri quoque Aquitaniæ Comitis filius Amandus illorum eſt vitam & ſtatum imitatus.

Guilielmus Aquitaniæ Dux, & Comes Pictauenſis, S. Bernardi precibus, exhortationibus & exemplis ſæculo ſe ſubduxit, rigida corpus pœnitentia edomuit, & duodecim ipſis annis loricam ferream ad carnem ſub veſte religioſa geſtauit, & huius laminæ æreæ inſculpendi diſtichi occaſionem dedit.

Mundum qui ſcelerum formis exterruit antè,
Idem virtutum terret imaginibus.

Vt verò locum habeat, verumque eſſe eam probemus, illud Apoſtoli, apud Deum non eſſe maculi aut fœminæ, Gentilis & Iudæi, Barbari & Scythæ, ſerui ac liberi diſcrimen, sed omnia & in omnibus Chriſtum, eumq; ſine vlla perſonæ aut ſexus acceptatione omnes ad ſalutis viam vocare, ipſæ etiam Imperatrices, Reginas ac Principes terrenis voluptatibus ac titulis valedixiſſe comperiemus, quò certam ſibi ad cœlica gaudia viam ſternerent. *Coloſſ. 3. 11.*

Cunegundis Henrici I. vxor Imperatorios titulos & dignitates abiecit, humilique ſtatu contenta vixit.

Agnes Henrici II. vxor, illo demortuo ad duodecimum vſq; filij ſui ætatis annum, Imperij habenas moderata eſt, quod ei deinde vnà cum ducatu Bauariæ cedens, Romæ Deo vitæ reliquum in monaſterio monialium dedicauit. *Num. 15. 8.*

Auguſta poſt Iſaaci Imperatoris deceſſum,

 aſſigna-

aſſignatis filio tutoribus, mundo valedixit: at cum tutores pupillum tempore præſtituto Imperio excluderent, ipſa obtenta facultate cœnobio egreſſa filium Imperio reſtituit; quo facto ad monaſticam quietem reuertit.

B tildis Galliæ regina poſt Clodouæi coniugis obitum, Caleti monialis facta eſt.

Radegundis idem Pictauis fecit, idq; viuente & annuente coniuge Clothario.

Margareta Belæ Hungariæ Regis filia ex octo & viginti, quibus vixit annis, quatuor & viginti in monaſterio traduxit, trium regum, Poloniæ ſcilicet, Bohemiæ & Siciliæ nuptias repudiauit; & quamuis illi etſi Deo voto obſtri ta ſedes Apoſtolica ad has facultatem conceſſiſſet, ante ſibi naſum & aures præſecturam ait, quàm datam Domino fidem falleret.

S. Rictrudis Marcianenſis Abbatiæ in Belgio patrona, poſt Adalbaldi Ducis Duacenſis obitum, obſtante licet & impediente rege Dagoberto, S. Amandi conſilio, monaſticen profeſſa eſt, quam ſecutæ piæ filiæ Clotſendis & Euſebia, quarum altera Marcianenſe, altera Hamaticienſe ingreſſæ cœnobium ſunt. Alia plurima afferre exempla poſſem, & quidem authentica, quibus illius ſententiæ B. Arſenij, quam & pòſt B.P.N. Ignatius de Loiola vſurpauit, *Quam ſordet terra cùm cœlum aſpicio*, veritas comprobetur. Sed ſatius fuerit paucis rationem reddere, cur nihil omnino hominis mentem ſatiet, ſed omnia, præter vnum Deum, illam grauent & affligant, iuxta illud Diui Auguſtini: *Da mihi te Deus meus, en amo: & ſi parum eſt, amem validius. Non poſſum metiri quantum mihi deſit amoris ad*

id quod

id quod ſatis eſt,hoc tantum ſcio quòd malè mihi eſt ſine te, non tantum intra me,ſed etiam extra me: & omnis copia,quæ Deus meus non eſt,egeſtas eſt.

XI.

Quatuor aut quinque demonſtrationibus oſtendi veræ effectus huius admirabilis cauſæ poſſunt. Prima à Deo Patre venit, qui nos propter ſe ſolum condidit, voluitque non modò efficiēs, ſed & finalis cauſa noſtra eſſe: *feciſti nos Domine ad te*, ait idem Auguſtinus, & *ideo inquietum eſt cor noſtrum, donec perueniat ad te.* Secunda à Deo filio, qui cum nos vitæ ſuæ periculo ac pretio redemerit, ferre nequit nos noſtri ipſorum exitium eſſe: atque vt magnes ferrum, quod ſemel tetigit, ad ſe trahit,& id ſemper ad boream vergere cogit; ita cordialis & intima eius charitas corpus ſuū & ſanguinem nobis cōmunicauit,vt iis velut magnete & caſſe ac retibus ad ſe pertraheret. Tertia à ſpiritu ſancto procedit, qui cum diffuſio & reciproca Patris in filium ſit communicatio, & erga nos ipſamet bonitas,nos ad ſe vocare nō deſinit,ad cordis noſtri ianuā pulſare,nos Sunamitidē ſuam dicere, adiurare vt faciem ad ipſum conuertamus,promiſſis ſuis allicere, non quieſcere, neu quietē antè nobis concedere, quàm ad ipſum reuertamur. Quartam animæ noſtræ cauſatur complexio,quæ cum ſpiritualis ſit ſubſtantiæ, corporalibus ali nequit; cùm inuiſibilis,viſibilibus nutriri non poteſt;cùm æterna,perituris & caducis non paſcitur, iuxta vulgare illud: *Eiſdem nutrimur quibus conſiſtimus*: Leo quippe fœno paleaque non paſcitur, non formicis aquila. Quinta in intellectus noſtri & voluntatis capacitate cōſiſtit,quæ cū infinita ſit,finitis limitatiſque repleri rebus ne-

quit. Omnis veritatis capax eſt intellectus, omnis bonitatis voluntas; ergo ipſummet eſſe vnum verum bonum, illis obiecti ſit loco, illorumq; vacuitatem repleat neceſſe eſt. viſus terminatur in lumine & coloribus; auditus in ſono & voce; in odoribus odoratus, in ſaporibus guſtus; tactus denique in quantitatibus: quæ omnia limitata & particularia ſunt obiecta, cùm intellectus & voluntatis ſint vniuerſalia; poſt vnũ bonũ ac veritatem habitam alia opus eſt, donec ad ſupremã veritatẽ & ſummum bonum, quod Deus ſolus eſt, perueniat. Hinc fit, quod quemadmodũ ignis ſemper in motu eſt, donec ad ſphæram ſuam pertingat, & lapis ſemper fertur, donec ad centrum ſuum deſcendat; ita quoque creatura irrationalis non antè quieſcit, quàm in ſuo elemento & loco naturali, qui Deus eſt, ſubſiſtat.

XII.

Præter quinque rationes è Deo & nobis ipſis elicitas, ſunt & aliæ tres à natura boni, quod beare nos debet, eductæ. Prima, vt ſit, ſicut Ariſtoteles vult, οἰκεῖόν τι domeſticũ quid, id eſt intra ipsũ hominem qui beari debet. Atqui bona omnia quæ fortunæ dicuntur, externa ſunt homini, rapinæ, violentiæ, temporis cœlique iniuriis expoſita. vnde ſequitur, ſicut nemo dici magnus poteſt, quod fortè turrim, aut montis alicuius cacumẽ aſcenderit, eò quòd hæc illi altitudo externa ſit, non verò interna; ita nec beatum illum dicendum, aut verè diuitem, quòd alio agrorum, iugerum, dominiorũ, opũq; plus poſſideat. Tãtundẽ & de honore dicẽdũ quod eius eſſe in opinione æſtimationeque aliena ſitum ſit, & ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ τιμωμένῳ, id

eſt

eſt magis in honorantibus quàm honorato. Quare ſi in honore conſiſteret beatitudo, qui iuxta ipſorummet definitionem aliud non eſt, quàm clara cum laude exiſtimatio; ſequeretur honorantē honorato felicitatem infelicitatemque, quoties illi videretur, & quoties illum honorare aut infamare, aut benè de illo vel malè ſentire vellet afferre. poſſe vt verò reputatio nō in vnius ſolius opinione, ſed pluriū conſiſtit, & difficile, imò impoſſibile eſt omnium iudicia conuenire: nam

Tres mihi conuiuæ propè diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diuerſa palato.

Et

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

Ita & impoſſibile eſt, verum hominis honorem & ſolidam beatitudinem, in arena hac mobili, Euripo vario, chameleonte mutabili conſiſtere; talia ſiquidem ſunt ſæculi huius honores & fortunæ bona.

Altera eſſentialis veri boni proprietas eſt, vt ſit *δυσαφαίρετον*, id eſt ab eo quem bonum beatumq; reddere debet, inſeparabile. Tale ſi ſit honor, de quo locuti iam ſumus, aut mundi fauor?

Cunctorum hunc videas hodie turgeſcere plauſu,
Quem cras paſcentem videas in ſtipite coruos.

Si diuitiæ,

Irus & eſt ſubitò, qui modò Cræſus erat.

Si pulchritudo,

Sunt apud infernos tot millia formoſarum.

Et rurſus,

Forma bonum fragile eſt, quantumque accedit ad annos
Fit minor, & ſpatio carpitur ipſa ſuo.

Si robur,

ſentiæ, naturæ aut ſuppoſiti, ſubſtantiæ aut accidentis, totius aut partium compoſitio, cùm certiſſimum ſit & nimis quàm notorium, quod in Deo eſt, id Deum eſſe, & proinde infinitum: quæ conditio partium compoſitioni repugnat, quarum vna neceſſariò ab alijs diſtinguitur, idque per limitationem quamdam, quæ in ſcholis *differentia conſtitutiua Eſſe, vbi reperitur, & ab omni alio diſtinctiua* dicitur. Ab hac eadem infinitate & ratio ſecundi eruitur, quod infinitæ communicandi ſui ſint rationes, cùm eſſentia totaliter infinita eſt. Atque hinc procedit, à ſolo Filio Patrem cognoſci, vt de ſe ille ait, & quibus ipſe ſe manifeſtare voluerit: ſi aliter verò ſe res haberet, Deum facie ad faciem videntium minimus tam beatus foret, quàm Deus ipſe, cùm ipſius beatitudo non in alio quàm in integra & totaliter perfecta eſſentiæ ſuæ cognitione ſita ſit: proinde Ieſu Chriſti anima ceteris amplius nihil poſſideret, nec Beatiſſimæ Virginis anima boni latronis animâ eſſet beatior: quæ abſurditas ſenſibus, rationi, & ordinum, qui in cœleſti Ieruſalem reperiuntur, diſtinctioni, quin & ipſius Dei filij loquendi modo aduerſatur, dicentis: *Qui minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo*, Ioanne Baptiſta, dum in mundo hoc inter mortales ageret. *Matth. 11.11.* Cum certiſſimum ſit, ſi omnes æqualiter beati eſſent, nullam minoris maioriſque comparationem hic locum habituram.

VIII.

Ex hoc quòd beatos vnum quid cùm Deo fore diximus, ijdem Nouantes, alijque bonorum operum parum ſtudioſi inferre item volunt, nullam gloriæ in cœlo diſtinctionem futuram. Reſpondeo,

ſpondeo, concedendo antecedens, & negando conſequens. Beatifica namque vnio non conſiſtit in identificatione eſſentiæ cum Deo, ſed communicatione gloriæ; quod Dominus apud Ioannem *ſuiipſius manifeſtationem* vocat. Notandum vero interiorem diuinitatis communicationem terminari, ac, ſi fas eſt dicere, exhauriri per emanationem verbi, quæ per intellectum fit, & per Spiritus ſancti productionem, quæ per voluntatem. Quantum vero ad reciprocam Beatorum vnionem, docet Apoſtolus in perfecta charitate ac dilectione eam conſiſtere, quæ cum ab ea qua Deum diligunt, originem finemque ſuum hauriat, quin imo idem cum ipſa ſit habitus, Beati ſimul omnes in illo vniti ſunt, velut diuerſi quidam radij à ſole dimanantes, & in eodem ſole terminati. Inferunt deinde, ſi graduum ſit diſtinctio, erit & diſcordiæ, ambitioni & inuidiæ locus: ſed cum Chriſto Domino reſpondemus, *Erratis neſcientes ſcripturas, neque Dei virtutem*, cœleſtia ad terrena commenſurari nequeunt. In mundo contentiones, vltionis deſideria, inuidiæ, æmulationes, ab inordinato, quo erga ſe quiſque afficitur, amore & affectu procedunt. At in cœlo, inquit Auguſtinus, *non erit aliqua inuidia imparis claritatis, quoniam regnabit in omnibus vnitas charitatis.* Vna autem erit omnibus voluntas, quæ eſt & Dei, nihil huc ingreditur coinquinatum: vitioſi affectus & paſſiones tam ab hoc loco remota ſunt, quam tartarus à quo dimanant à cœlo empyreo. Saducæis ergo hæc relinquamus, qui petere à Domino ſunt auſi, cuiuam in reſurrectione

Ioan. 14. 21.

1. Cor. 13.

Matth. 22. 29.

Tract. 67. in Ioan.

Ibidem.

Matth. 22. 29.

ctione generali viro adiudicaretur vxor, quæ ſeptem viciſſim viris nupſiſſet: quibus ille os obturauit dicens: *In reſurrectione neque nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut Angeli Dei in cœlo.*

IX.

Matth. 20. Parabola de diurno denario, qui tam ijs qui circa veſperam in vineam venêre, quàm qui pondus Diei & æſtus tolerarunt datus legitur, temporis noſtri Pſychicis, laboris omnis & bonorum operum aduerſarijs fauere videatur. Sed reſpondet illis Auguſtinus loco ſuperiùs citato: *Denarius quidem ille æqualis eſt omnibus, quem Pater familias eis qui operati ſunt in vinea iubet dari omnibus, non in eo diſcernens, qui minus & qui amplius laborarunt. Quo vtiq; denario vita ſignificatur æterna, vbi amplius alio nemo viuit: quoniam viuendi non eſt diuerſa in æternitate menſura, ſed multæ manſiones diuerſas meritorum in vna vita æterna ſignificant dignitates: alia eſt enim gloria ſolis, alia gloria lunæ, alia ſtellarum: ſic & reſurrectio mortuorum.* *Tract. 67. in Ioannem initio.* id eſt: vt vna ſtella ab altera ſplendore & fulgore diſcrepat, ita & ſancti varias in regno cœlorū manſiones habebūt. Quod idē doctor reſpōſum & alio repetit loco, dicēs: Etſi pro meritorum diuerſitate ſanctorum alius alio clarior ſit futurus, omniū tamen, quoad vitam æternam, eandem æqualemque claritatem futuram: neque enim huic eadem longior, illi verò futura breuior: *Bonum quippe perpetuum eſt, nec tibi mihiue id vnquam finietur.* Deinde alio loco meritorum diuerſitatem exponens, ſcribit: *Alio modo ibi erit caſtitas coniugalis, alio modo ibi erit integritas virginalis, alio modo ibi fructus*

Serm. 59. de verbis Dom.

Aug. Serm. 6. de verbis Dom.

fructus boni operis, alio modo corona paſſionis: illud alio modo tamen, quantum pertinet ad viuere in æternum, nec ille plus viuit illo, nec ille plus illo. Quæ ad obiectionem propoſitam reſponſio adeo euidens & dilucida eſt, nihil vt reſtet, quàm concludere, & hunc Iouiniani errorem condemnare, & vnanimiter cum Auguſtino dicere: *Nullus eorum alienabitur ab illa domo, vbi manſionem quiſq; pro ſuo accepturus eſt merito.* Et cum D. Gregorio: *Quia in hac vita magna eſt diſcretio operum, erit in illa proculdubio diſcretio dignitatum, vt quo hic alius alium merito ſuperat, illic alius alium retributione transſcendat. Vnde in Euangelio veritas dicit: In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Sed in iiſdem multis manſionibus erit aliquo modo ipſa retributionum diuerſitas concors: quia tanta vis amoris in illa pace nos ſociat, vt quod in ſe quiſque non acceperit, hoc ſe accepiſſe in alio exultet.* faxit Deus vt quod modò per rationem euincere contendimus, aliquando reipſa & experientia experiamur.

Tractat. in Ioan. 7.

X.

Ex hactenus dictis colligere eſt, quantum Deo noſtro debeamus, quòd nos condiderit non modò tanti boni capaces; ſed etiam quodammodo ad ipſum quærendum coëgerit & obligarit, tum ob exiguam, quæ è poſſeſſione & fruitione omnis eius quod extra ipſum eſt eruitur voluptatem; tum verò ob ineffabiles & infinitas delicias, quas ad ſe accedere volentibus, etiam hoc in mundo communicat. Teſtantur hoc perſpicuè qui ſæculi huius commodis, magis ceteris, vndiquaq; affluunt, honoribus terrenis cumulantur, corporeis volupta-

tibus, ac vitæ huius delicijs fruuntur; quando quàm copioſiſſimè guſtatis his omnibus non modò exclamant, *Vidimus cuncta quæ fiunt ſub ſole, & ecce vniuerſa vanitas & afflictio ſpiritus*, aut iuxta Hebræos, *corroſio*; verùm etiam mundo valedicunt, eius honores & voluptates peſſumdant, & vt totum inueniant, deſerunt totum.

Eccleſ. 1. 14.

Rachiſius Longobardorum Rex Peruſiam obſidione premebat, quando à Deo monitus, & tactus, copias & coronam deſeruit, & Paduæ monaſterium eſt ingreſſus.

Lotharius, à quo ſuum Lotharingia nomen traxit, cum Ariſtraſia ante diceretur, toto ſtupente orbe, Religioſam vitam aſſumpſit.

Pipinus primogenitus Caroli Magni filius, Italiæ rex, in monaſterio, quod in S. Zenonis honorem Veronæ exſtrui iuſſerat, religionem profeſſus eſt.

Vibeano Hiberniæ Regi tres fuère filij, Furſæus, Folianus, & Vltanus, qui in Galliam traijcientes Clodouei regis permiſſu, in Pontiniacenſi monaſterio Deo ſe dedicarunt.

Indacellus Scotiæ Rex octiduum Iudoco fratri ſuo dedit, quo deliberaret, num ſceptrum ac regni regimen, quod illi cedebat, acceptare vellet. Annuere ſe finxit Iudocus, ſed omnibus inſalutatis, fratris natu maioris deſideria præueniens, clanculo in monaſterium ſe abdidit.

Carolus Magnus tres habuit filios Religioſos, Pepinum vti iam commemorauimus, Hugonem, & Drogonem.

Carolus ſecundus duos, Lotharium ſcilicet, & Carolum Paruum: quos ſecutus poſteà eſt Ludouicus, qui fuerat obſes in Hiſpania.

Richar-

Googl

Richardus Angliæ Rex duos habuit filios, qui mundo relicto monaſticen profeſſi ſunt, hic in Saxonia, in monte Caſſino ille.

Algeri quoque Aquitaniæ Comitis filius Amandus illorum eſt vitam & ſtatum imitatus.

Guilielmus Aquitaniæ Dux, & Comes Pictanenſis, S. Bernardi precibus, exhortationibus & exemplis ſæculo ſe ſubduxit, rigida corpus pœnitentia edomuit, & duodecim ipſis annis loricam ferream ad carnem ſub veſte religioſa geſtauit, & huius laminæ æreæ inſculpendi diſtichi occaſionem dedit.

Mundum qui ſcelerum formis exterruit antè,
Idem virtutum terret imaginibus.

Vt verò locum habeat, verumque eſſe eam probemus, illud Apoſtoli, apud Deum non eſſe maculi aut fœminæ, Gentilis & Iudæi, Barbari & Scythæ, ſerui ac liberi diſcrimen, sed omnia & in omnibus Christum, eumq; ſine vlla perſonæ aut ſexus acceptatione omnes ad ſalutis viam vocare, ipſæ etiam Imperatrices, Reginas ac Principes terrenis voluptatibus ac titulis valedixiſſe comperiemus, quò certam ſibi ad cœlica gaudia viam ſternerent. *Coloſſ. 3. 11.*

Cunegundis Henrici I. vxor Imperatorios titulos & dignitates abiecit, humilique ſtatu contenta vixit.

Agnes Henrici II. vxor, illo demortuo, ad duodecimum vſq; filij ſui ætatis annum, Imperij habenas moderata eſt, quod ei deinde vnà cum ducatu Bauariæ cedens, Romæ Deo vitæ reliquum in monaſterio monialium dedicauit. *Num. 12. 8.*

Auguſta poſt Iſaaci Imperatoris deceſſum,

 aſſigna-

aſſignatis filio tutoribus, mundo valedixit: at cum tutores pupillum tempore præſtituto Imperio excluderent, ipſa obtenta facultate cœnobio egreſſa filium Imperio reſtituit; quo facto ad monaſticam quietem reuertit.

Batildis Galliæ regina poſt Clodouæi coniugis obitum, Caleti monialis facta eſt.

Radegundis idem Pictauis fecit, idq; viuente & annuente coniuge Clothario.

Margareta Belæ Hungariæ Regis filia ex octo & viginti, quibus vixit annis, quatuor & viginti in monaſterio traduxit, trium regum, Poloniæ ſcilicet, Bohemiæ & Siciliæ nuptias repudiauit; & quamuis illi etſi Deo voto obſtrictæ ſedes Apoſtolica ad has facultatem conceſſiſſet, ante ſibi naſum & aures præſecturam ait, quàm datam Domino fidem falleret.

S. Rictrudis Marcianenſis Abbatiæ in Belgio patrona, poſt Adalbaldi Ducis Duacenſis obitum, obſtante licet & impediente rege Dagoberto, S. Amandi conſilio, monaſticen profeſſa eſt, quam ſecutæ piæ filiæ Clotſendis & Euſebia, quarum altera Marcianenſe, altera Hamaticienſe ingreſſæ cœnobium ſunt. Alia plurima afferre exempla poſſem, & quidem authentica, quibus illius ſententiæ B. Arſenij, quam & pòſt B.P.N. Ignatius de Loiola vſurpauit, *Quam ſordet terra cùm cœlum aſpicio*, veritas comprobetur. Sed ſatius fuerit paucis rationem reddere, cur nihil omnino hominis mentem ſatiet, ſed omnia, præter vnum Deum, illam grauent & affligant, iuxta illud Diui Auguſtini: *Da mihi te Deus meus, en amo: & ſi parum eſt, amem validius. Non poſſum metiri quantum mihi deſit amoris ad id quod*

id quod ſatis eſt,hoc tantum ſcio quòd malè mihi eſt ſine te, non tantum intra me,ſed etiam extra me:& omnis copia,quæ Deus meus non eſt,egeſtas eſt.

XI.

Quatuor aut quinque demonſtrationibus oſtendi veræ effectus huius admirabilis cauſæ poſſunt. Prima à Deo Patre venit, qui nos propter ſe ſolum condidit, voluitque non modò efficiés, ſed & finalis cauſa noſtra eſſe: *fecisti nos Domine ad te*, ait idem Auguſtinus, & *ideo inquietum eſt cor noſtrum, donec perueniat ad te*. Secunda à Deo filio, qui cum nos vitæ ſuæ periculo ac pretio redemerit, ferre nequit nos noſtri ipſorum exitium eſſe: atque vt magnes ferrum, quod ſemel tetigit, ad ſe trahit,& id ſemper ad boream vergere cogit; ita cordialis & intima eius charitas corpus ſuũ & ſanguinem nobis cõmunicauit,vt iis velut magnete & caſſe ac retibus ad ſe pertraheret. Tertia à ſpiritu ſancto procedit, qui cum diffuſio & reciproca Patris in filium ſit communicatio, & erga nos ipſamet bonitas,nos ad ſe vocare nõ deſinit,ad cordis noſtri ianuã pulſare,nos Sunamitidẽ ſuam dicere, adiurare vt faciem ad ipſum couertamus,promiſſis ſuis allicere, non quieſcere, neu quieté antè nobis concedere, quàm ad ipſum reuertamur. Quartam animæ noſtræ cauſatur complexio,quæ cum ſpiritualis ſit ſubſtantiæ, corporalibus ali nequit; cùm inuiſibilis,viſibilibus nutriri non poteſt;cùm æterna,perituris & caducis non paſcitur, iuxta vulgare illud: *Eiſdem nutrimur quibus conſiſtimus*: Leo quippe fœno paleaque non paſcitur, non formicis aquila. Quinta in intellectus noſtri & voluntatis capacitate cõſiſtit,quæ cũ infinita ſit,finitis limitatiſque repleri rebus ne-

eſt magis in honorantibus quàm honorato. Quare ſi in honore conſiſteret beatitudo, qui iuxta ipſorummet definitionem aliud non eſt, quàm clara cum laude exiſtimatio; ſequeretur honorantē honorato felicitatem infelicitatemque, quoties illi videretur, & quoties illum honorare aut infamare, aut benè de illo vel malè ſentire vellet afferre. poſſe vt verò reputatio nō in vnius ſolius opinione, ſed pluriū conſiſtit, & difficile, imò impoſſibile eſt omnium iudicia conuenire: nam

Tres mihi conuiuæ propè diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diuerſa palato.

Et

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

Ita & impoſſibile eſt, verum hominis honorem & ſolidam beatitudinem, in arena hac mobili, Euripo vario, chameleonte mutabili conſiſtere; talia ſiquidem ſunt ſæculi huius honores & fortunæ bona.

Altera eſſentialis veri boni proprietas eſt, vt ſit *δυσαφαίρετον*, id eſt ab eo quem bonum beatumq; reddere debet, inſeparabile. Tale ſi ſit honor, de quo locuti iam ſumus, aut mundi fauor?

Cunctorum hunc videas hodie turgeſcere plauſu,
Quem cras paſcentem videas in ſtipite coruos.

Si diuitiæ,

Irus & eſt ſubitò, qui modò Cræſus erat.

Si pulchritudo,

Sunt apud infernos tot millia formoſarum.

Et rurſus,

Forma bonum fragile eſt, quantumque accedit ad annos
Fit minor, & ſpatio carpitur ipſa ſuo.

Si robur;

Digitized by Google

Et mihi res, non me rebus ſubmittere conor.

Ariſtoteles hoc perſpectum habebat, cum ſublunaria hæc & inferiora docuit nobilius in mente hominis, quàm in ſeipſis Eſſe habere. Hinc, teſte Gregorio, res terrenæ per experientiam minores eſſe inueniuntur, quàm eas ipſi exiſtimemus: eaſdē namque videndo, tangendo, tractando, non illam quam nobis fingebamus excellentiam ac voluptatem in ipſis experimur; ècontra verò cùm cœleſtia in ſeipſis quàm intellectu noſtro nobiliora dignioraque ſint, eadem experiendo magis erga ipſa afficimur, eaque pluris facimus; vbi verò ad diuinitatem ipſam pertingunt, tum, teſte D. Dionyſio, mens extra ſe abrepta extaſin patitur.

SOLILOQVIVM.
vel
COLLOQVIVM.

Adoleſcens Athenienſis nomine Polemon, cum caſu, per licentiam quandam iuuenilem, petulantibus aliquot comitantibus collegis in Xenocratis ludum irruiſſet, qui tū fortè de temperantia ac virtutum decore apud ſuos differebat, ita repentè immutatus fuit, vt corolla ſertoque florido diſcerpto, deſertoq; laſciuo hoc ſodalitio, in diſciplinam Xenocrati ſe tradiderit, apud quem pauxillo tempore eos in Philoſophia morali fecit progreſſus, illius vt fuerit in cathedra ſucceſſor. Huius imaginem Athenienſes domi habebant, eamque filijs ſuis, ſiquando ad morum honeſtatem, vitæque melioris ſemitam eos aberrantes reducere contenderent, oſtendebant.

Fieri-

& infinita quæ nobis promittit & proponit bona. Exclamat ille, *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat.* Ardētiſſima omnes laboramus ſiti, malumus tamē aut eâ perire, aut ſalſas procelloſi mūdi huius maris aquas, quæ & ſitim adaugent & hydropem cauſantur, haurire, quàm ad fontem hunc viuum os linguamque conuertere. Prô nimia filiorum Adā cæcitas, ac filiarum Euæ ſtoliditas & dementia! Non hos imitemur, anima mea, quin potius illi viuere proponamus, cū quo ſemper & nobis viuēdum; illius dies noſtros obſequio impendamus, pro quo ſi mori liceret beatiſſimi mortalium eſſemus. Vanitates cedamus eaſdem amantibus: terram concedamus nonniſi terram agnoſcentibus, nonniſi terrena ſpectantibus, de ſola terra cogitātibus: Demus mundum immundis, & ſæculi delicias de æternitate non laborantibus. veniet porrò tēpus quo oculos aperient, idq; ad ſalutem quidē, ſi modò ante finem ſupremum id contingat; fruſtra verò & incaſſum, ſi differant; cum miſericordiæ templi illis ianua occluſa fuerit.

Denſiſſimis in tenebris & palpabili in caligine verſabantur Aegyptij eo ipſo tēpore, quo in terra Geſſen filij Iſrael meridiana luce & plena die illuſtrabātur: hæc ſcilicet gratia eſt, quā nobis, anima, Deus inter tot hominū millia, quos ita in terra agere vides ac ſi perpetuas hic ſedes eſſent habituri cōcedit, in hui⁹ ergo amore permaneamus ac perſeueremus, qui tāto nos amore antè dilexit, in quo timore eius viuamus, qui non min⁹ iuſtus eſt quàm bonus ac miſericors. Si à ſolis honoribus conculcandis hoc dependeat, conculcemus, præter ventū.n. nihil ſunt: ſi à diuitiis ſpernendis ipſę nos deferent, niſi ipſas antè deſeramus? voluptates verò

qui s

norum tuorum cupidos & voluptatum tuarum ſectatores amatoresque reddere. Immenſa nos charitate dilexiſti, eaque motus filium tuum dilectiſsimum nobis dediſti, ergo cum quod maius eſt feceris, quod minus eſt quin præſtes. Dediſti illum nobis per omnia ſimilem, nos viciſsim illi per omnia æquales redde: miſiſti illum in terras, illius nos meritis ſupra cælos omnes euehe: dediſti illum in fratrem, magiſtrum & ducem, præſta, vt nos illum vti fratrem diligamus, vt doctorem auſcultemus, vt ducem ſequamur: dediſti illum mortalem & paſsibilem, iam immortalem & pati neſcium illum nobis redde; dediſti illum viuentē ac mortuū, redde illū regnantē ac triumphantem. Si nos ille ſalutis compotes fieri penitus nolit, diſperde nos; ſi nihil etiam promeruit', damnationi addicito; ſi, quantum quidem opus fuit, pro tua gloria & ſalute noſtra mortem non oppetiit, nos neglige & perire ſine. Verùm, miſericordiæ ac miſerationum Pater, longè aliter ſe rem habere noſti, tu ſiquidem illi mandaſti, nos vt amore proſequeretur, pro nobis viueret, noſtri cauſa mortem appeteret, itaque primarium illud redemptionis noſtrę opus perficeret, vt cum ipſe pro peccato moreretur, nos peccato viciſsim moreremur, ipſo ad mortalitatem reſurgente, nos ad gloriam rediuiui reſuſcitaremur, ipſo hæreditatis tuæ poſſeſsionem adeunte, eadem nobis cum illo indiuiſa & communis foret. Perfice igitur & conſumma Domine quod tam feliciter incepiſti, vt ſi ærumnoſo hoc in mundo te vt deberemus, & ipſe promereris amare, laudare, & ſeruire nequeamus, i-

pſum in beatiſsima æternitate tanti debiti principale, quodque adhuc ſoluendum reſtat ſoluentes, faciamus, in qua cum Domino noſtro Ieſu Chriſto filio tuo, quem diximus, & ſanctiſsimo Spiritu, in infinita ſæculorum dimenſione & inſtantanea recapitulatione viuis & regnas Deus.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

FINIS.

APPROBATIO.

Nos infrà ſcripti S S. Theologiæ Doct. in alma vniuerſitate Pariſienſi, notū facimus legiſſe hunc Meditationum librum, & nihil reperiſſe quod Eccleſiæ Catholicæ aduerſetur, imo vtilē, & lectu omnibus neceſſarium. Datum Pariſiis 9. Ianuarij 1617.

F. Coiffeteau, Billand.

Digitized by Google

3-1